مۇھەممەت بىننى ئابدۇللاخارابائى

مەسنەۋى خارابائى

نەشرگە تەييارلىغۇچى: ئىزىز ساۋىت

مەسئۇل مۇھەررىرى: توختى ئابىخان

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى

منشعاب

در شهر تاشکند در مطبع باکلر بنا باهتمام مظفر بیک [illegible]

ЛИТ. АКОПЯНЕВА

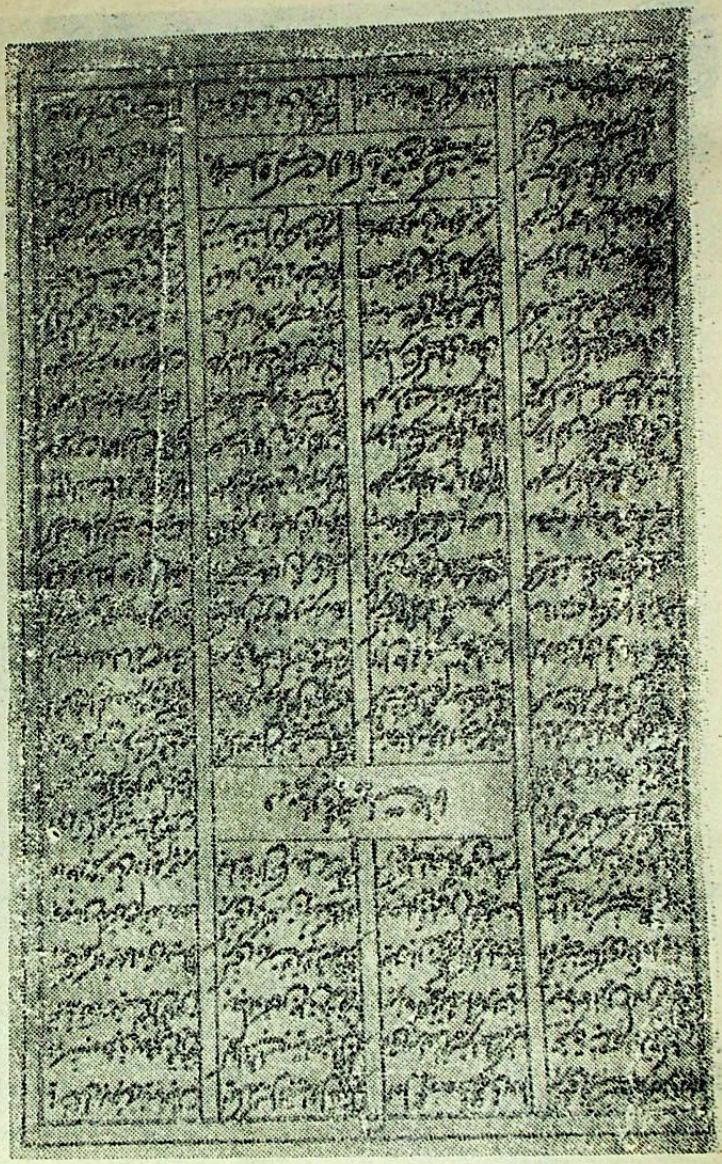

نەشرگە تەييارلىغۇچىدىن

ئۇيغۇر ئالىمى، تالانتلىق شائىر مۇھەممەت بىننى ئابدۇللا خاراباتى 17 - ئەسىرنىڭ ئوتتۇرلىرى (1638 - يىلى) شىنجاڭ ئاقسۇ ناھىيىسىنىڭ چوغتال كەنتىدە تۇغۇلۇپ، 18 - ئەسىرنىڭ باشلىرى (1730 - يىلى) ئۆز يۇرتىدا ئالەمدىن ئۆتكەن. خاراباتى — ئۇنىڭ تەخەللۇسى.

«ھاجى خاراباتى تەزكىرىسى»دىكى مەلۇماتلار بىلەن پىشقەدەم كىشىلەرنىڭ ئېيتىشلىرىغا قارىغاندا، شائىر مۇھەممەت بىننى ئابدۇللا خاراباتى ئاقسۇ ۋە بۇخارادا بىلىم تەھسىل قىلغان، كېيىن ئۆز يۇرتىدا ئىمام، مۇدەررىس بولغان. قولىغا قەلەم ئېلىپ، ئەدەبى شەكىلدىن ئەپچىللىك بىلەن پايدىلىنىپ، شەخسىيەتچى، ئالدامچى - مەككار، رىياگەر ئىشان - شەيخ، نادان ئەخماق سوپىلارنى رەھىمسىزلەرچە پاش قىلىپ سۆككەن؛ سەممى، سادىق، مەرىپەتپەرۋەر ئاقكۆڭۈل كىشىلەرنى ماختىغان. ئاۋام خەلقنى نادانلىقتىن قول ئۈزۈپ، ئىلىم - مەرىپەت يولىغا مېڭىشقا دالالەت قىلغان. لېكىن، كىشىلىك ئەخلاقى ئومۇمىي يۈزلۈك بۇزۇلۇشقا باشلىغان، ئاۋام خەلق نادانلىق، جاھىللىق پاتقىقىغا پاتقان؛ نەپسانىيەتچىلىك، ئاچكۆزلۈك، يالغانچىلىق، ئالدامچىلىق، تاماخورلۇق، ھەسەتخورلۇق، شۆھرەتپەرەست - ماختانچاقلىق، غەممازلىق، ئادالەتسىزلىك... قاتارلىق ئىللەتلەر راسا ئەۋج ئالغان ئىجتىمائى شارائىت — شائىرنى ئۆزى قارشى

تۇرغان مەزھەپ - گۈرۈھلارغا تاقابىل تۇرۇشتا ئامالسىز قالدۇر-
غان. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۆز بىساتىدىكى مال - مۈلۈكلىرىنى
سېتىپ، بىرقىسمىنى كەمبەغەل، ئاجىز، يېتىم - يىسىرلارغا بېرى-
ۋېتىپ، مەككىگە بېرىشقا مەجبۇر بولغان. ئۇ يەردىن ھەج قىلىپ
قايتقاندىن كېيىن، ئىلىم - مەرىپەت، تەرغىبات، ئىبادەت بىلەن
شوغۇللانغان ۋە بىۋاپا، تەتۇر زاماندىكى شەپقەتسىز تۇرمۇشتا
چېكىدىن ئاشقان دەرت - ئەلەم، زۇلۇم - سەتەم ئىلكىدە يا-
شاپ 92 يېشىدا ئالەمدىن ئۆتكەن.

شائىر ۋاپات بولغاندىن كېيىن ئۇ يېزىپ قالدۇرغان مۇ-
بارەك ئەسەر- «مەسنەۋى خاراباتى» قەدىرلىنىپ، تىرىلدىن -
قولغا ئۆتۈپ كۆچۈرۈلۈپ، ئەل ئارىسىغا كەڭ تارقالغان. ئۆز
ئالىمىنىڭ پاك قەلبىنى، ساغلام ھىسىياتىنى، ئۇلۇغ ئارزۇ -
ئىستىگىنى چۈشەنگەن خەلق شائىرنىڭ ھۆرمەت خاتىرىسى ئۈ-
چۈن ھەيۋەتلىك «ھاجى خاراباتى مەقبەرىسى» بىلەن «ھاجى
خاراباتى خانىقاسى» نى ياساپ چىققان. تا ھازىرغىچە بۇ جاي
ئىلىم - مەرىپەتكە ھىرىسمەن ئۇيغۇر ئەۋلادلىرىنىڭ ئىلىم مۇتالىئە
قىلىدىغان، تۇرلۇك دىنىي پائالىيەت ئۆتكۈزىدىغان، خاتىرىلەش
يىغىنلىرىنى ئۇيۇشتۇرۇپ، ئالىمنى سېغىنىپ ئەسلەيدىغان مەيدان
بولۇپ كەلمەكتە.

شائىر ھاياتىدا 13 مىڭ مىسرغا يېقىن قىممەتلىك شېئىر
يېزىپ قالدۇردى. بۇ شېئىرلار ئاروز ۋەزنىنىڭ مەسنەۋى شەكـ-
لىدە يېزىلغانلىقتىن، ئەينى يىللىرى «كۈللىيات مەسنەۋى خارا-
باتى» دىگەن نام بىلەن بىر دىۋان (توپلام) قىلىپ كۆچۈرۈ-
لۈپ ئەل ئىچىگە تارقىغان، ھەتتا چەتئەللەردە «مەسنەۋى خارا-
باتى»، «كۈللىيات مەسنەۋى خاراباتى» (بۇ ئىككى كىتاپ ئىچكى

قۇرۇلۇش جەھەتتە تامامەن ئوخشاش) دىگەن نامدا ئارقا - ئار-
قىدىن مەتبەدە بېسىپ تارقىتىلغان.

كىتاپنىڭ ئەل ئارىسىدا مۇنچىۋالا شان - شۆھرەت قازا-
نىپ، كىشىلەر سۆيۈپ ئوقۇيدىغان، كۆز قارچۇغىدەك قەدىرلەپ
ساقلايدىغان گۆھەرگە ئايلىنىپ قېلىشىنىڭ سەۋەبىنى ئىزلىگىنىمىز-
دە، شائىرنىڭ بۇزۇلغان كىشىلىك ئەخلاقىنى ئوخشاپ توغرا يول-
غا سېلىش، ئىلىم - مەرىپەتنى ئەۋج ئالدۇرۇش، مىللەتنى،
ئەلنى روناق تاپتۇرۇش يولىدىكى جاپالىق ئىزدىنىشلىرىدىن ئاي-
رىپ قارىغىلى بولمايدۇ. بىز شائىرغا ۋە شائىرنىڭ ئەسەرلىرىگە
باھا بەرگىنىمىزدە، ئاپتۇرنىڭ ياشىغان دەۋرى، شەخسەن ئەتىدە-
سىنى ھىساپقا ئالماي تۇرالمايمىز. شۇنىڭ بىلەن بىللە خېلى
كۆپ ئەسەرلىرىنىڭ ھىلىمۇ زور ئىجتىمائى قىممەتكە، تەربىيىۋى
ئەھمىيەتكە ئىگە ئىكەنلىگىنى ھىس قىلىمىز.

«مەسنەۋى خاراباتى» نى قىسقارتىپ نەشرگە تەييارلاشتا،
شائىرنىڭ ھاياتى، ئەسىرى بىلەن تونۇشۇش، شائىرنىڭ يۇرتىنى ئېنىق-
لاش قاتارلىق جەھەتلەردە كۆپ ئىزدىنىشلەردە بولدۇم، ئاخىرى خارا-
باتىنىڭ ئەۋلادىدىن بولغان، 52 ياشلىق نۇرانىخان ئاچىنى
تاپتىم. ئەۋلادى شەيخلەر، ئىلىم - مەرىپەت ئىگىلىرى بىلەن
ئۇچراشتىم. شۇنداق بولۇشىغا قارىماي، كىتاپنىڭ بۇ نەشر نۇسخى-
سىدا بەزى سەۋەنلىكلەرنىڭ بولۇشى مۇمكىن. كەڭ كىتاپخانلار-
نىڭ تەنقىدي پىكىر بېرىشىنى ئۈمىت قىلىمەن.

1982 - يىل، ئاقتۇ

مۇندەرىجە

بىسمىللاھىررەھمانىر رەھىم 1
نەئتى رەسۇل ئەكرەم سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم 18
دەر بايان دىل ئازارى 29
دەر بايان ياخشىلىقنىڭ خاسىيىتى 31
دەر بايان سالىھ ۋە مۇنافىق 36
خاسىيەتى ئىستىغفار 38
بۇ پەسىلدە كەم يىمەك خاسىيىتىنى ئەيتۇر 40
بۇ پەسىلدە ئىشارەتنى ئەھلى ئىمان ۋە بى ئىماننى ئەيتۇر... 43
دەر بايان نەسىھەتنى نىمك ۋە بەد 45
دەر بايان سەبىر ۋە بى سەبرىلەر 48
ئەھلى دۇنيالار سۆھبىتى بايانىدە 52
دەر بايان خىزمەتنى پىر ۋە ھەققى ھەمسايە 54
دەر بايان فەزىلەتنى ئۇجزە ۋە تاھارەت 58
دەر بايان ئاگاھلىق ۋە راھى راستلىق 59
بۇ پەسىل ياخشى ئەئمالغە تەكىيە قىلماسلىق ۋە رەھـ
مەتنى ھەقتىن ئۈمىد ئۈزمەسلىك بايانىدا 62
دەر بايان تەمە قىلماق ۋە يىگىنى بايدىن قەرز ئالماق... 64
دەر بايان تەبىب ھازىق مەسەل جانەست 67
دەر بايان فەزىلەتنى فەرا يىزىنىا 69
دەر بايان فەزىلەتنى ئۆلۈما 72

بۇ پەسلدە كۆپ سۆزلەەكنىڭ تەبەللىكىنى ئەيتۇر ... 76
بۇ پەسلدە پادىشاھ ئادىل ۋە زالىملارنى ئەيتۇر 77
دەر بايان نىيەتى دىھقان 79
دەر بايان ئەھۋالى كاسىب 82
دەر بايان ئادەمشۇناسلىق 84
دەر بايان كاساپەتى مالى ھارام 86
دەر بايان شەراپەتى مالى ھالال 89
دەر بايان فەزىلەتى نىيەت 90
ئەھۋالى شەيخنى ئىمتىياز قىلماق بايانىدە 92
دەر بايان ئەھۋالى سوفى ئامى 96
دەر بايان نەفسى بەد 99
بۇ پەسلدە جۇملەئى زىجانلار سەپەر تىلماقنى ئەيتۇر... 102
دەر بايان نەفسى كەبىر ۋە نەفسى سەغىر 105
بۇ پەسلدە بارچە شەيئىنى ئۆزىدىن ياخشى بىلمەكنىڭ بايانى 109
دەر بايان ئىلمى لەدۇن 114
دەر بايان غىرىب 119
دەر بايان سىللە رەھىم 119
ھىكايەت 123
ھىكايەت 126
بۇ پەسلدە گۆرۇگەر ۋە بەد ئەندىشىلەرنى ئەيتۇر ... 130
ھىكايەت 131
بۇ پەسلدە شائىر ۋە ئىلمى لەدون فەيزى ئىلاھىدۇر، ئانى ئەيتۇر 135
بۇ پەسلدە جاھان بىۋاپانى ئەيتۇر 137

بۇ پەسلدە ئىشقىنى ئەيتىۋر 142
بۇ پەسلدە زۆھدە ۋە تەقۋانى ئەيتۇر 146
بۇ پەسلدە دۇنيايى مەككار ۋە پۇر ئەييارنى ئەيتۇر... 152
بۇ پەسلدە دىن پۇرۇش ۋە دۇنيا تەلەب ۋە شەيخى
زەر تەلەبلەرنى ئەيتۇر 158
ھىكايەت 160
ھىكايەت 166
بۇ پەسلدە خەشملىغدە ئىماننى يوق قىلماق بايانى... 168
بۇ پەسلدە ئۆز نەفسى بىرلە جەڭ قىلماقنىڭ بايانىنى
ئەيتۇر 175
بۇ پەسلدە ئىسقاتىلار ئەھۋالىنى ئەيتۇر 178
بۇ پەسلدە ئۆمىرنىڭ چۈست بىلە ئۆتمەك بايانى ... 189
بۇ پەسلدە ئاردىغلار مەئرىپەتىنىڭ بايانى 194
بۇ پەسلدە فەزىلەتى مىھماننى ئەيتۇر 202
بۇ پەسلدە ئىشقباز نادانلارنى ئەيتۇر 207
بۇ پەسلدە ئەقلى كۆللى ۋە ئەقلى جۇزۋىنى ئەيتۇر 215
بۇ پەسلدە ئىشق بىرلە نەفسنى ئەيتۇر 224
بۇ پەسلدە كۆز ئاچىب بىر رەھبەرنى ئىزلەمەكنى
ئەيتۇر 232
بۇ پەسلدە مۇھەببەتنىڭ مەستلىكىنى ئەيتۇر 238
بۇ پەسل خاتىمەدە تارىخ بايان قىلىنۇر 244

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

بسمللاهىر رەھمانىر رەھىم ①

ئەيتايىن ھەمدە ② ئىنى ئەي يەزدانىپاك③،
ئىچتىلەر خۇدا④ى جىگەر مەردانى پاك.

خالىقا ⑤ خەلقىنى كۆردۇم بىئەدەد⑥،
ھىچنىمە يوقتۇر سىنىگدىك بى مەدەد.

سىنىك زاتىك تەسەۋۋۇردىن مۇنەززە ⑦،
ساماۋات⑧ مىك تەسەل سۇل⑨ دىن مۇنەززە.

---

① بسمللاهىر رەھمانىر رەھىم — بۇ كىتاۋىمنى شەپقەتلىك ۋە مىھرىۋان ئاللانىك نامى بىلەن باشلايمەن.

② ھەمدە — مەدھىيە، ماختاش.

③ يەزدانى پاك — پاك، يىگانە خۇدا.

④ خۇدا — قان.

⑤ خالىقا — ئەي ياراتقۇچى ئاللا.

⑥ بىئەدەد — ھىساپسىز، سانسىز.

⑦ مۇنەززە — پاك، خالى.

⑧ ساماۋات — ئاسمان، كائىنات.

⑨ تەسەلسۇل — چىتىلغان، باغلانمىشلىق.

ئەناسىر① دىن تىلىبىەن ئادىمىزاد،
بىراۋنى دىۋىدەك، بىرنى پەرىزاد.

فەلەك تۆگرۆگىزۇ ئۇستۇن تانابىمز،
بەنا تىلىدىك ئىككى ئالەم شىتابىمز.

قىلىب ئەستارەئى ② زىننەت فەلەككە،
يورۇتۇب تۇن ئىچىندە «كۆر» دىمەككە.

قىلىب نىئىمەتنى سەن يەردىن فاراۋان،
ئەنى يەر ئادەملەر شادۇ خەندان.

نىچەكىم ئۆزگەلەرغە ئۇرسەلەر دەم،
ئانىك رىزقىنى ھەرگىز قىلمىدىك كەم.

ھەمە زىجانغا بەردىك نىئىمەتىگنى،
نەسار③ ئەت ئادەمغە رەھمىتىگنى.

پادىشاھا تۇنۇ كۇن يەكسان ساغا،
بەندەنى ئەفۋىلىمەك ئاسان ساغا.

جان قۇشى جەننەتكە پەرۋاز ئەيلەگەي،
تىل سىنىك ھەمدىگدىن ئاغاز ④ ئەيلەگەي.

---

① ئەناسىر — سۇ، ئوت، شامال، تۇپراق.
② ئەستارەئى — يۇلدۇزلار.
③ نەسار — بىغىشلاش.
④ ئاغاز — باشلاش.

ياخشى سۆزەت بىرلە ئادەم ئەيلەدىك،
ئەتمانى ئادەمگە ھەددەم ئەيلەدىك.

دانەنى ئادەمگە سەن دام① ئەيلەدىك،
نەفسنى ئول دانەغە رام ئەيلەدىك.

دۇنيادا ئادەمنى بۇنياد② ئەيلەدىك،
لەززەتنى دۇنيا بىلەن شاد ئەيلەدىك.

ئاقىبەت ئول دانەغە بولدى راۋان،
كېلدى بۇ ئالەمغە ئادەم شول زامان.

بولدى ئادەمغە جاھان ماتەمسەرا③،
كۆردى تۆن - كۆن مېھنەتنى جەۋرۇ جاپا.

بولدى بۇ ماتەمسەرا ئىچرە مادام ④،
يىغلادى ئەمرقەتنى⑤ ئۇچۇز يىل تامام.

---

① دام — قىلتاق، توزاق، قاپتان.
② بۇنياد — پەيدا قىلمش، يارىتمش.
③ سەرا — ماكان.
④ مادام — ھەمىشە، داۋا ملمق.
⑤ ئەمرقەت — ئايرىلمش.

تەقدىرىڭ مۇنداق ئىكەن پەرۋەردىگار،
تەدبىرىڭ ئانداغ ئىكەن ئەي كەردىگار①.

ئەھلى ئاقىلغە جاھان مىھنەت دۇرۇر،
ئەھلى غافىل②غە جاھان راھەت دۇرۇر.

بولغاي ئاقىلغە جاھان زىندان سەرا،
كىلغۇسىدۇر باشىغە چەندان بالا.

خاراباتى بۇ كۈن ۋەيرانەلىكتە،
قالمىدۇر غەم بىرلە ھەيرانلىكتە.

پادىشاھا يوقتۇرھىچ پىنھان ساڭا،
زاھىرو باتىن ھەمە ئەئيان ساڭا.

كىشى زاتىڭغا قىلماسلار تەكەللۇم،
كىشى بى ئەقىلدۇر قىلغاي تەبەسسۇم.

بىلىڭكىم ئادەمىدۇر ئەھسەنى ③ خەلق،
بولۇبدۇر فىسق ④ ئىچرە ئادەمى غەرق.

---

① كەردىگار — قابىلىيەتلىك، ئىقتىدارلىق.

② غافىل — بىخۇت، غەفلەت باسقان.

③ ئەھسەنى — گۈزەل، چىرايلىق، ياخشى.

④ فىسق — گۇناھ، بويۇنتاۋلىق قىلمىش.

بىراۋلارنى قىلىسەن ئەھلى ئاقىل،
بىراۋلارنى قىلىسەن ئەھلى غافىل.

بىرىسەن تاجۇ خىلىئەت پادىشاغە،
بىرىسەن رەنجۇ مىھنەتنى گەداغە.

قىلىسەن ئەنبىيا ① دىن ئەتقىيا② نى،
قىلىسەن ئەتقىيادىن ئەۋلىيا ③ نى.

قالمىدۇر غەفلەت ئىچرە ئادەمزاد،
كىشى يوقۇر جاھاندا غەمدىن ئازاد.

قىلىسەن بىرنى گۆڭگۆ④ بىرنى گويا⑤،
قىلىسەن بىرنى لەنگۆ ⑥ بىرنى باپا ⑦.

بىرى سەھتۇ سالامەت شادۇ خەندان،
بىرى غەم ئىچرەدۇر گويياكى زىندان.

بىرى تەخت ئۆزرە دائىم خۇسرىۋانە ⑧،
بىرى دەشت ئۆزرە يۇرگەي ئاھۇۋانە.

---

① ئەنبىيا — پەيغەمبەرلەر.
② ئەتقىيا — تەۋۋالار.
③ ئەۋلىيا — خۇدانىڭ دوستلىرى.
④ گۆڭگۆ — گاچا.
⑤ گويا — سۆزلەيدىغان، سۆزىمەن.
⑥ لەنگۆ — توكا، ئاقساق.
⑦ باپا — پۈتى بار، ساغلام.
⑧ خۇسرىۋانە — شاھانە.

هەر ئىش قىلساڭ ئاڭا يوقتۇر ۋەزىرىڭ،
هەمە مەخلۇقىغە بارىدۇر نەزىرىڭ.

خاراباتى دىگىل شۇكرىنى بىسيار ①،
تۇنۇ كۈن ئىچرە قىل زىكرىنى بىسيار.

پادىشاها مۇشكۈلۈم ئاسان ساڭا،
مەندە ئىسيان بۇاسە يوق نۇقسان ساڭا.

يۇمۇب ئاچقۇنچە كۆز پەيدا قىلۇرسەن،
ئاچىب يۇمغۇنچە ناپەيدا قىلۇرسەن.

چىقارددىڭ ئەيسايۇ ئىدرىس هاۋاغە،
كېتۇرددىڭ قارۇنى تەختەس سەراغە.

بىرى هەشەمەت بىلە گۇيا سۇلايمان،
بىرىسەن بىرىگە مىهنەتنى فاراۋان.

سەن ئوق② سىن ئىككى ئالەمنى خۇدايى،
قىلاي ئەمدى ساڭا جانىنى فىدايى.

سىنىڭ هەمدىڭ تەمامىن دىسە بولمەس،
سىنىڭ خەلقىڭ تەمامىن بىلسە بولمەس.

---

① بىسيار — كۆپ، چىق.
② ئوق — ئىغىر بىسىق.

يەنە غايىغە ئەللامۇل غۇيۇب ① سەن،
قۇلۇڭ ئەيىبىمگە سەتتارۇل ئۇيۇب② سەن.

يەنە ئاسىغە غەففارۇل زۇنۇبسەن③،
كەرە كۆڭلۈمغە كەششافۇل قۇلۇبسەن④.

ھېممىشە راست يولغا كوروكەر⑤مەن،
كى بۇ باغدا دەرەختى بىسەمەر⑥مەن.

نە ھەددىم بار سىنىڭدىن ئۇرغايمەن دەم،
كىممم بار ئۇشبۇ يولدە يولغا ھەمدەم.

مەن نەلايىق ھەمدە ئەيتالغۇم ساڭا،
ئەۋزەلو خەلق ئىيدى لا ئوھسى سەنا⑦.

يۇرەك يۇز يەردە ئىسياندىن جاراھەت،
خاراباتىغە قىل لوتفۇ ئىنايەت.

---

① ئەللامول غۇيۇب — ھەقىقى بىلگۈچى.
② سەتتارول ئۇيۇب — ئەيىبىنى ياپقۇچى.
③ غەففارۇل زۇنۇب — گۇناھىن ئۆتكۈچى.
④ كەششافۇل قۇلۇب — دىلنى ئاچقۇچى.
⑤ كوروكەر — قارىغۇ - كاس.
⑥ بى سەمەر — مىۋە سىز.
⑦ لاۋھسى سەنا — ساڭا لايىق مەدھىيە ئېيتالمايمەن.

پادشاها هەستامغىم تاراج قىل،
هەستىلىك دەۋاسىدىن ئىخراج قىل.

بىرو بارسەن ئىككى ئانەمدە دانا،
هەمە پىنهان قاشىڭدە ئاشكارا.

قىلىبدۇرمەن ئىنايا تىڭدىن ئۇمىد،
هېنى قىلغىل هىمايا تىڭدە جاۋىد.

هەمدىڭە ئاغزىم، تىلىم ناپاكدۇر،
رەهمىتىڭ دەرياسىغا خاشاكدۇر.

ساڭا يوقتۇر مېنىڭ تۆهفەم ئىلاهىم،
كى سەندىن ئۆزگە هەرگىز يوق پاناهىم.

فىسق ئىلە ئۆمرۇم تۈگەندى بىلمادىم،
بىر قەدەم ئەمرىڭغە هەرگىز قويمادىم.

تۈنۈ كۈن چەندانكى قىلدىم شادلا،
قىلمادىم بىر ئاهى ۋە پەريادلار.

سېنىڭ ئەمرىڭ قويۇب بولدۇم تىبەكار ①،
تىلىم ئىسيان قىلىپ بولدۇم گۈنەكار.

---

① تىبەكار — يامان ئادەم، بۇزغۇنچى.

یىدىم چەندان سىنىڭ نىئمەتىڭنى،
نە قىلدىم بىر ياراشۇر تائىتىڭنى.

ھېمىشە مەست - لايەئقەل يۈرۈپ مەن،
ھېمىشە بىخەبەر غافىل يۈرۈپمەن.

نېچە يىل تۇنۇ كۈن ھەيرانەلىكدە،
يۈرۈپمەن جەۋرىلىك ۋەيرانىلىكتە.

نە قىلدىم ئۆمىر ئارامەن بەندەلىكنى،
ھەمە قىلدىم يەنە شەرمەندەلىكنى.

نە ئەھۋال باردۇر مەندە نە قۇۋۋەت،
نە ئەئمال باردۇر مەندە نە قۇدرەت.

نە زىكرۇ پىكىر بار، نە ياخشى ئاھىم،
سىنىڭ لوتفۇڭغا كۆز تۇتدۇم ئىلاھىم.

خاراباتى بۇگۈن فەرياد ئېتەلمەس،
نە پىكرۇ زىكىر ئىلە بىرياد ئېتەلمەس.

پادىشاھا بۇ قۇلۇڭ لايىق ئېمەس،
ھەمدىڭ ئېيتۇرغە كۆڭۈل سادىق ئېمەس.

مېنى قىلدىڭ ئەدەمدىن مۇندا پەيدا،
كۆڭۈلنى قىل ئۆزۈڭگە ئېمدى شەيدا.

ئەگەرچە مەندە بولسا كوهى ئىسيان،
ساڭا بولمەس ئېنىڭدىن زەررە نۇقسان.

نېچە پىكىر ئەيلاسام جۈملە خىيالات،
مەگەر لۇتفى ئەيلەسەڭ بولغاي هىمايات.

سېنى بىلمەس جاهاندا ئىنسى جان يوق،
مۇنەززە سەن ساڭا كۇن، ماكان يوق.

نە قىلدىم مەن تىرىكلىكتە ئىتائات،
نە قىلدىم مەن يىگىتلىكتە ئىبادات.

سىفاتىڭدۇر سېنى سۇبهانى بۇرهان،
سېنى قىل روز مەهشەر شادى خەندان.

ئەگەر مۇئمىن مۇسۇلمان خاهى سابىر،
ئەگەر گەبرو جۇهود خاهى كافىر.

رىزق ئۇچۇن هەر جانىغە سەن - سەن كىفىل،
سەن ئېرۇرسەن بارچىغە نېئمەل ۋەكىل ①.

نە قىلدىم ئۇمىر ئارا بىر ياخشى تائەت،
قىلىبمەن تۇنۇ كۇن چەندان كاساپەت.

---

① نېئمەل ۋەكىل — كۇپايە قىلغۇچى ياخشى ۋەكىل.

سەن ئوقسەن ئىككى ئالەمنىڭ كى شاهى،
سەن ئوقسەن بارچەنى پۈشتى پاناهى.

خاراباتىڭ ئەگەرچە بى ئەمەلدۇر،
مۇناجاتى ئانى يا بىمەھەلدۇر.

پادىشاها سەندىن ئۆزگە يوق كەمىم،
بارچەگە غەمخارسەن يوق ھەمدەمىم.

مۇسافىرمەن كەمىم يوق قىلغىل ئىلتىفات،
كى ئىسيان مەندە كۆبدۇر سەندە رەھمەت.

تەچە پىكىر ئەيلەسەم دۇر ئاخىرىم ھىچ،
بولۇبمەن غەم ئىچىدە پىچ دەر پىچ.

تەرەھۇم ئەيلەبان بەركىل ھىدايەت،
كەرەم دەرياسىدىن قىلغىل ئىنايەت.

ئەگەر سورساڭ مىنىڭدىن ياخشى كەردار،
تۇرارمەن تەلمۇرۇب ئالدىڭدە بىسيار.

سىنى مەن قامىدىم كۆڭلۇم ئارا ياد،
سىنى ھەم قىلىدىڭ سەن غەمدىن ئازاد.

ئۇمىد ئۇزمەڭ سىنىڭدىن يوقدۇر ئەسلا،
دىدىڭ: «لاتەقنەتۇ من رەھمەتىللا»

مېنى شەرمەندە قىلغان نەفسى شەيتان،
ئىككى ئالەم سەن ئوقدۇرۇر سەن نەگەھبان.

كەرىما كامىكارا قادىرۇ ھەي،
پەنا بەرگىل ئۇلاردىن يۇز ئۆگۈرەي.

ساڭا دۇشمەن مېنىڭ ھەم دۇشمىنىمدۇر،
ساڭا مەھرەم مېنىڭ ھەم مەھرەمىمدۇر.

مېنى قىل دايىما غەم بىرلە غەمناك،
تەئەججۇب ئەيلاسۇن بۇ توققۇز ئەفلاك.

جاھان روشەنلىغى سەنسىز كېرەكمەس،
جاھاننى شەھامغى سەنسىز كېرەكمەس.

خاراباتى ئۆزۈڭنى ئەيلە خامۇش،
جاھان ۋەسۋاسىنى قىلغىل فەرامۇش.

پادىشاھا تۇنۇ كۈن دەرماندە مەن،
فىسق ئىلە ھەم جۇرمىلە ئىسياندە مەن.

خۇدايا قويماغىل ھەيرانەلىكدە،
تەقى خەلق ئىچرە ھەر ئەفسانەلىكدە.

ھەمە مەخلۇق ساڭا دۇر بەندىلىكتە،
قالىبمەن تېلمۇرۇپ شەرمەندەلىكدە.

نەمەن ھەمدىگنى ئېيتماق ئەي رەھما،
كەرەملىك ئىككى ئالەم سەن كەرىما.

سىنىڭدىن بىر زامان نەۋمىد ئېمەسمەن،
ئۇلاردىك غەيرى ئول ئەۋھىد ئېمەسمەن.

ئۆزۈڭغە لوتفى بىرلە ئاشنا قىل،
كۆڭۈلنى ئۆز سەرىڭغە روشنا قىل.

ھەمە بىكەس زەئىفلەرغە رەفىق سەن،
يەنە بىچارەلەرغە مۇتتەفىق ① سەن.

سىنىڭدىن ھىچكىم نەۋمىد ئېمەسدۇر،
سىنىڭسىز بۇ كۆڭۈل مەئمۇر ئېمەسدۇر.

سىنىڭ ئالدىڭدە ئىل ۋە پىشە② يەكسان،
ساڭا فەرياد ھەم ئەندىشە يەكسان.

ئوتار غەفلەت بىلە ئۆمرۈم ھىمىشە،
ھەمە ئىسيانۇ فىسق ئىلكىمدە پىشە.

خاراباتى گۇناھى بولمادى كەم،
كەرەملىك پادىشا سەن، يوقتۇرۇر غەم.

---

① مۇتتەفىق — كۆيۈملۈك، ئامراق، ھەمرا.
② پىشە — پاشا.

پادىشاها بارچىغە سەندىن مەدەد،
قۇدرىتىڭ بار ئىكى ئالەم بى مەدەد.

بى مەدەد بولماس سىنىڭدىن ھەر ھۇجۇد،
قىلمادى كەنئانغە ھەرگىز نوھە سود.

بەندەگە سەن بولماساڭ ھادىئى راھ،
بولماغاي ئازەرغە ئىبراھىم پەناھ.

تىغل مەن ئاھىا جۇنۇن بىر - بىر ئىمەس،
ھادى سەن-سەن، يوق غىمىم بى پىر ئىمەس.

كۆڭۈلنى قىل خۇدايا ئىمدى خالى،
سانا مەئلۇمدۇر ھەرجان ئىشتىغالى.

خۇدايا ماسۇللادىن پەناھ بەر،
سىنى كىم ئىستەسە چەندان بەلا بەر.

كى تالىب بولىمغاي ھەرگىز فەرەھناك،
ھىمىشە بولسۇن ئول غەم بىرلە غەمناك.

كىشى قىلسە شىكايەت گەر بەلادىن،
ئانا رەھمەت ئۇچۇك بولغاي خۇدادىن.

خۇدايا بارچىغە بەرسەڭ دەۋانى،
خاراباتىغە بەر چەندان بالانى.

پادىشاها قىلماغىل موهتاج خەلق،
سەندىن ئۆزگە يوق ماڭا غەمخارى ھەق.

قۇدرىتىڭدىن مەن قىلاي چەندان كالام،
ۋاقىب ئولسۇن ئۇشبۇ ئىشدىن خاسۇ ئام.

قىلدىڭ ئادەمغە دەمىدە روھنى،
ھەم نەجات توفاندىن ئەتتىڭ نوھنى.

قەھرىنى بەردىڭ ئوشول دەم بادغە،
تا سازاسىن بەردى قەۋمى ئادغە.

بەئزىغە لوتفوڭنى ئىزھار ئەيلەدىڭ،
ئول خىلىلغە ئوتنى گۈلزار ئەيلەدىڭ.

سەن ئىرۇرسەن قادىر شامۇ سەھەر،
ئەيلەدىڭ لوت قەۋمىنى زىرو زەبەر.

ئەيلەدىڭ دەريادا فىرئوننى ھالاك،
بىر تۈۋە تاشدىن چىقاردىڭ سەھمناك ①.

ئوق ئىتىپ نەمرود كىنايەت ئەيلەدى،
بىر پۇچۇق پاشە كىفايەت ئەيلەدى.

---

① سەھمناك — بوغاز.

ئىككى ئالەم شاھى ساھىب ئىختىيار،
ھەيىۋ قەيىۋمۇ تەۋانا بىرۇ بار.

ھەمدە بىھەد ئول خودايى پاكغە،
جان بىرىبدۇرسەن بۇ موشت خاكغە.

بەندەغە تەكرى ئىنايەت ئەيلەدى،
ئەقلى كۆلنى ھەم ھىدايەت ئەيلەدى.

بىلگەيمەن بىر باسروقدۇر تاغۇ قۇم،
قىلدى داۋۇد ئىلكىدە تۆمۈرنى موم.

قىلدى داۋۇۋد ئوغلىنى ئول سەرۋەرى،
ھەم مەتىئ قىلدى ئانىا دىۋۇ پەرى.

قىلدى سابىر جىسمىنى قۇرتلارغە قوت،
قىلدى فەرمان ھوتغە يۇنۇسنى يۇت.

ئەيلەدى يۇسۇبنى چاھغە موبتىلا،
ئاقىبەت قىلدى ئانى مىسرغە شاھ.

ئەيلەدى مەريەمنى مەردى، مەردى ھەق،
كەلدى جەننەتتىن ئانىا نۇرى تەبەق.

قويدى بىرنى باشىغە بىر ئارره كاج،
قويدى- بىرنى باشىغە ئول قۇببە تاج.

ئول بىراۋغە گەنجۇ نىئمەتلەر بىرۇر،
ئول بىراۋغە رەنجۇ زەخمەتلەر بىرۇر.

تەختنى بەختنى كىمگە بەرسە ئول چىقار،
ئول بىرى نان ۋەھمىدىن جانى چىقار.

يەتكۈزۈر ھەرجانغە قۇۋۋەت لايەموت،
لازەۋال، لاشەرىك، لايەموت.

ئول بىراۋغە بەردى يۈز ھەمياندە پۇل،
بەرمىدى بىردىن تولا بەئزىغە پۇل.

بەردى ئىززەتنى بىراۋغە قىلدى شاھ،
بەردى مىننەتنى بىراۋ بولدى گەداھ.

بىرغە ئەتلەس، بىرغە كىمخاپ كەيدۈرۈر،
بىر يالاڭنى ئول تونۇرغە كىرگۈزۈر.

كۆز ئاچىب يۇمغۇنچە ئول پەيدا قىلۇر،
كۆز ئاچىب يۇمغۇنچە ناپەيدا قىلۇر.

ھازىرۇ نازىردۇر ئول لەياۋ ناھار،
كىمكى تەئرىز قىلسە بولغاي خارۇزار.

بى پەدەر پەرزەندنى ئول پەيدا قىلۇر،
تىغلىنى مەھد① ئىچرە ئول گويا قىلۇر.

---

① مەھد — بۆشۈك.

يۇزمىڭ يىللىق ئۆلۈكنى تىر گۈزۈر،
ھەقدىن ئۆزگە ئۇشبۇ ئىشنى كىم قىلۋۇر؟

بۇ قۇرۇق يەردىن گىيالار ئۈندۈرۈر،
ئاسمانلار ئىچرە يۇلدۇز بىلگۈرۈر.

ھەر نە قىلسا قىلغۇسى يۇقتۇر شەرىك،
جۈملە جانداری ئۆلەر قالماس تەرىك.

ئەي خاراباتى كى فەريات ئەيلەگىل،
كۈللى شەيئى ھالىكون ياد ئەيلەگىل.

ئەئتى رەسۇل ئەكرەم سەللەللاھۇ ئەيلەيھى ۋە سەللەم①

ئەيلەيمن ئەئتى رەسۇلغە جان فىدا،
ئەنبىيالارغە مۇھەممەد رەھنەما②

ئەنبىيالار كەۋكەب③ ئول شەمسۇ④ قەمەر⑤،
ئەنبىيالار بىر سەدەف، ئول بىر گۆھەر.

---

① مۇھەممەت ئەلەيھىسسالامغا مەدھىيە.
② رەھنەما — يول كۆرسەتكۈچى.
③ كۆكەب — يۇلتۇز.
④ شەمس — قۇياش.
⑤ قەمەر — ئاي.

ئەنبىيالار قەۋم ئىرۇر ئول بىر ئىمام،
پەرقىنى مۇنداغ بىلىك ئەي خاسۇ ئام-

نەغەلەك توققۇز قەدەم مىئراج ئاڭا،
ئەنبىيا ۋە ئەۋلىيا مۇھتاج ئاڭا.

چۈن ۋۇجۇدى رەھمەتەن لىل ئالەمىن① ،
سەجدە گاھ بولدى ئاڭا رويى زىمىن.

يارۇ ياۋەر② دۇر ئابا بەكرۇ ئۆمەر③،
ھەم ئىشارەت قىلدى شەق④ بولدى تەمەر-

ئول بىرى تاغ ئىچرە ھەمراھ بولدىلار،
ئول بىرى كۆۋر ئەھلىغە تىغ ئۇردىلار.

تۇنۇ كۈن ھەمراھى ئوسمانۇ ئىلى
تاپتى شۆھرەت ئالەم ئىچرە ئول ۋەلى⑤.

ئول بىرى كانى ھەيا ۋە ھىلىمدۇر،
ئول بىرى كانىسەفا⑥ ۋە ئىلىمدۇ.

---

① رەھمەتەن لىل ئالەمىن — ئالەم ئۈچۈن رەھمەت.
② يارۇ ياۋەر — ھەمرا، يارەملەشكۈچى.
③ ئابابەكرى، ئۆمەر — مۇھەممەت ئەلەيھىسسالامنىڭ يارەملىرى.
④ شەق — يېرىلغان.
⑤ ۋەلى — خۇدانىڭ دوستى.
⑥ كانى سەفا — پاكلىقنىڭ كانى.

كىمكى دەم ئورسە مۇھەممەددىن بەلەندۇ①،
تۈشكۈسىدۇر باشىغە ئوتتىدىن كەمەند.

قويسا ھەركىم ئىلگىرى ئاندىن قەدەم،
كەلگەي ئول سائەتدە لەنەت دەمبەدەم.

كىمكى ئەھمەد ئەمرىغە كىرمەس قاچىب،
ئول كىشىغە بولماغاي رەھمەت نەسىب.

ئول مۇھەممەد بىلكى خەيرىنناسە② دۇر،
ئەلمە پاكى ھەمزەئى، ئابباسىدۇر③.

ھەركىشى نەئتى رەسۇلنى قىلسە كەم،
بولغۇسىدۇر ئىككى ئالەمدە ئەدەم④.

دەمبەدەم يۈزمىڭ دۇرۇد⑤ ئەرۋاھىغە،
ئول رەسول⑥غە، ئالىغە⑦، ئەسھابى⑧غە.

---

① بەلەند — ئىگىز، يۈكسەك، يۈقۇرى.
② خەيرىنناسى — ئىنسانلارنىڭ ياخشىراقى.
③ ھەمزە، ئابباس — مۇھەممەت ئەلەيھىسسالامنىڭ پاك تاغىلىرىدۇر.
④ ئەدەم — يوقلۇق، يوقىلمىش.
⑤ دۇرۇد — رەھمەت تىلەش، تىلەك. - دۇئا.
⑥ رەسۇل — ئەلچى، پەيغەمبەر.
⑦ ئالىغە — ئائىلە تاۋاباتلىرىغە.
⑧ ئەسھاب — ھەمراھ، بىللە يۈرگۈچىلەر.

ئول ئىماملارکى قىلدى جان فىدا،
بولدى خوشنود ئول خۇدا ھەم مۇستەفا.

بۇ ھەنىفەدۇر ئىمامى باسەفا،
ھەم چىراغى ئىممىتانى مۇستەفا.

ھەمراھى ئول يۇسۇفى قازى دۇرۇر،
ھەم مۇھەممەددىن خۇدا رازى دۇرۇر.

شافىئى سەردار مالىك بازۇفەر،
تاپتى ئاندىن دىنى ئەھمەد بالۇفەر.

ھەقتەئەلاغە يىقىندۇر جانلارى،
شاھى دۇر ئىككى جاھان شاگىردلارى.

ئۇشبۇلارنى روھىنى سەن شاد قىل،
فاتىھە ۋە ئىخلاس بىرلە ياد قىل.

يارەبا رەھىم ئەتمەسەك مەن نىلا كۇچ،
مەن گۇناكارىكنى سەن ئەفو ئەيلا گۇچ.

ئايۇ يىل فىسق ئىچرە ئىسيان قىلدىما،
ئاخىرى ئاندىن پۇشايمان قىلدىما.

بى گۇنە ئۇۋۇر ئۇتمەدى بىر سائىتى،
قىلمىدىم كۇنلۇم بىلەن بىر تائىتى.

كىچە - كۈندۈز مەئسىيەت ① بىلە ئىشىم،
بۇ گۈنە بىرلە ئايا كەتكەي باشىم.

غافىل ئولدۇم ئەمرى ② نەھە③ گىدىن يەنە،
نەفسى شەيتان بىرلە بولدۇم ھەم يەنە.

يائىلاھەل ئالەمىن④ دەرماندە مەن،
بەس، زەئىفۇ خەستەئى بىچارە مەن.

پادىشاھا بۇ قۇلۇڭغە قىل نەزەر،
سەندىن ئۆزگە يوق تۇرۇر بىرىدادىگەر⑤.

بىلمىدىم قىلدىم خاتالار كۆپ تىلىم⑥،
لوتفى⑦ قىلغىل بۇ قۇلۇڭغە ئەي كەرىم.

جۇرمى ئىسيانىم⑧ ئەگەر تاغلارچە دۇر،
رەھمىتىڭنىڭ قاشىدە ئول قانچە دۇر.

---

① مەئسىيەت — گۇناھ، ئاسىلىق.
② ئەمر — ياخشى ئىشلارنى قىلمىشقا قىلمىغان بۇيىرۇق، كۆرسەتمە، يولىيۇرۇق.
③ نەھى — يامان ئىشلارنى قىلماسلىققا قىلمىغان بۇيىرۇق.
④ يائىلاھەل ئالەمىن — ئەي ھەممە ئالەم خەلقى ئىبادەت قىلمىشقا تېگىشلىك خۇدا.
⑤ دادىگەر — دادىنغا يەتكۈچى.
⑥ كۆپ تىلىم — كۆپ قېتىم.
⑦ لوتفى — مېھرىبانلىق، مۇلايىملىق.
⑧ جۇرمى ئىسيان — گۇناھ، خاتالىق، ئاسىلىق.

مەن ئېمەسمەن قۇللۇغۇڭغە سازۋار،
سەن ئەگەر لوتنى ئەتمەسەڭ ئەي بىرۇ بار.

رەھمەتىڭدىن ھەچكىم نەۋمىد ئېمەس،
رەھمەتۇ جاۋىدى① بۇ بەندەڭگە بەس.

ئەي دەرىخا② ئۆدرۇم ئۆتتى بەخەبەر،
لوتنى بىرلە مەن قۇلۇڭغە قىل نەزەر.

ھەمدە بىھەد ۋە ھىساب تەڭرىم ساڭا،
گەرچە ئول لايىق ئېمەس مەندىن ساڭا.

لەززىتى پىكرىڭنى شەككەر ئەيلەدىڭ،
مۇستەفانى بىزگە رەھبەر ئەيلەدىڭ.

بارچەلەرنى دىن ئۆيىمن ئاباد قىل،
مۇستەفانى ھەققىدىن ئازاد قىل.

مۇستەفاسىز ھەچكىشى مەقبۇل ئېمەس،
ھەر ئىبادانى ئانى مەئمۇل ئېمەس.

ئەنبىيايۇ ئەۋلىيا ئاشىق ئاڭا،
خانە كۆڭلى بىرلە ھەم سادىق ئاڭا.

---

① جاۋىد — جاۋىدان — دائىم، مەڭگۇ، ھەرقاچان.
② دەرىخا — ئىسىت، ھەسرەت.

هەمدىلە شۈكر ئەيلەيمەن ھەر سۈبھى شام،
يۈز قىيامەت ئۆتسە ھەم بولماس تەمام.

فەتنە قىل بۇ يولنى ئەي فەتتاھى باب①،
ئۆتتى ئۆمرۈم فىسق - ئىسيان بىرلە خاب②..

يوق ساڭا تۆھفەم مۇھەممەددىن بۆلەك،
مەن كىمۇ ھەمدىڭنى لايىقراق دىمەك.

سەن ئەگەر ئەفۋەتمىسەڭ ئەي زاتى پاك،
مەن نۇچۇك خۇشنۇد ئولاي بىر مۇشتى خاك..

بەرمە يول دۇنيا ۋە مافىھا سارى،
بەر ھىدايەت ئىمدى ئىللەللاھۇ سارى.

ئەي خۇدايا سورماغىل مەندىن ئەمەل،
ئۆتتى ئۆمرۈم فىسق ئىلە ھەم بى ئەمەل.

يوق تۇرۇر قۇللارغا شاھنىڭ ھاجىتى،
شاھقا بار بارچە قۇلنىڭ ھاجىتى.

گەرچە مەن ھەمدە ئەيتماققا لايىق ئەمەس،
شام كۆڭلۈم سۈبھىدەك سادىق ئەمەس.

---

① فەتتاھى باب — ئىشىكنى ئاچقۇچى.
② خاب — ئۇيقۇ.

ئۇشبۇ ئالەم ئىچرە خۇشنۇد ئەيلىمە،
روزى مەھشەر ئىچرە مەردۇد ئەيلىمە.

ئۆتتى ئۆمرۇم بىھۇدە ھەر يازۇ تىمش،
يوق نورۇر شەرمەندەلىكدىن ئۆزگە ئىمش.

ھەر كۇنى بىھۇش ھەر كۇن خابلىغ،
ئۇشبۇ غەفلەتدىن نۇچۇك ئەسبابلىغ؟

يوق فەناھىم سەندىن ئۆزگە ئەي خۇدا،
بۇ خىجالەتتىن ماڭا بەرگىل پەنا.

مەن ئىمەسمەن قۇالمۇغۇڭغا سازىۋار،
اۇتقى ئىتىپ رەھىم ئەيلەگىل پەرۋەردىگار.

ئەي خۇدايا ئۇل نىجاسەت قەترەمەن،
اۇتقىسىز قايدىن بولاي شايىستەمەن.

باردۇرۇر كۆڭلۇم ئارا يۇزمىڭ غۇبار،
مەن نۇچۇك لايىق ساڭا ئەي كەردىگار.

پادىشاھا سەن ئىنايەت ئەيلەگىل،
ئۆز ھەببىڭنى رەئايەت ئەيلەگىل.

بارچەدىن ئەھمەدنى دانا ئەيلەدىڭ،
بارچەدىن مەئراجنى ئەئلا ئەيلەدىڭ.

تۇنۇ كۈن، سۇبھى - شام مەئراج ئاڭا،
ئەنبىيايۇ ئەۋلىيا مۇھتاج ئاڭا.

كىمكى دەم ئۇرسە مۇھەممەددىن بەلەندە،
تۇشكەي ئانى بوينىغە ئوتدىن كەمەندە.

قويسە ئاندىن كىمكى ئارتۇغراق قەدەم،
بولغاي ئول سائەتدە كافىر دىنمۇ كەم.

ئەي ئوغۇل شەرئىدە بۇلغىل ئوستىۋار،
بۇلماغىل ھەزرەتكە ھەرگىز شەرمسار.

ئەي ئوغۇل مەندىن ساڭا بۇ پەند دۇرۇر،
تەركى شەرئى تەڭرىغە دۇشمەن دۇرۇر.

شەرئى بىرلە دىن ئۆيىن ئاباد قىل،
مۇندىن ئۆزگە ئىشنى سەن بەرباد قىل.

تۇتقايسەن كۆڭلۈڭدە ئەي پىرۇ جەۋان،
ھىچ يول يوقتۇر شەرئىتتەك ئامان.

شەرئىسىزلەر دىنىي ملەتتىن ئىمەس،
ھەزرىتى ئەھمەدكە ئىممەتتىن ئىمەس.

ئەي بىرادەر بولمىساڭ ئىممەت ئاڭا،
قىلغاي ئول سائەت خۇدا لەئنەت ساڭا.

شەرئىنى ھەر كىم رىئايەت ئەيلىمەس،
مۇستەفا ھەرگىز شەفائەت ئەيلىمەس.

ئەي بىرادەر شەرئىدۇر ئابى ھايات،
ھەر كىشى نوش ئەتسە بولغاي ھايات.

مۇستەفا ھەقتىن ئىنايەتتۇر ساڭا،
قىلغان ھەر ئەمرى كارامەتتۇر ساڭا.

شەرئىنى دائىم رىئايەت ئەيلەگىل،
ھەم مۇھەممەدنى ھىمايەت ئەيلەگىل.

مۇستەفا فەرمانى ھەق فەرماندۇر،
مۇستەفا دەرمانى ھەق دەرماندۇر.

قىلمىغايسەن ئەمرىگە ھەرگىز خىلاف،
دىن ئۆيىنى قىلماغىل ھەرگىز خاراب.

مۇستەفا ئەمرى ھىدايەتتۇر ساڭا،
روزى مەھشەردە ھىمايەتتۇر ساڭا.

مۇستەفا ئەمرىنى قىلساڭ تېز - تېز،
ئىككى ئالەم خەلقى ئارا قىلغاي ئېزىز.

ئەي ئوغۇل شەرئىنى ئادەت ئەيلەگىل،
شەرئى مۇكىمگە قانائەت ئەيلەگىل.

چىقماساڭ دائىم مۇھەممەد ئەمرىدىن،
ئىككى ئالەم بولغايسەن غەمدىن ئەمىن.

خاھى شاھ بولسۇن، خاھى گەدا،
شەرئىسىز ھىچكىم ئاڭا بەرمەس پەنا.

مۇستەفاسىز قىلسا ھەقنى جوستىجۇ،
ئول يېتەلمەس گەرچە مۇسا بولسىمۇ.

مۇستەفاغە ئەي ئوغۇل ئىقرار بول،
ئاچىلۇر ئاندىن كېيىن جەننەتكە يول.

مۇستەفانى گەر كىشى شاد ئەيلىمەس،
ئول كىشىنى تەڭرى ئازاد ئەيلىمەس.

قىلمىسا ھەر كىم مۇھەممەدنى رىزا،
ئول كىشىدىن تەڭرى ھەم ئىرمەس رىزا.

جان قۇلاغى ئىچرە تۇت ئەي خاسۇ ئام،
جان ئىدا قىل شەرئىغە ھەر سۇبۇھى شام.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
ئاھ بىرلە نالە قىل شامۇ سەھەر.

مەن نىچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەربایان دىل ئازارى

هەر كىشىكىم تەستى دىل ئازارىدۇر،
بىگۇمان ئاندىن خۇدا بىزارىدۇر.

كىم كۆڭۈل ئاغرىتسە كۆڭلىن ئاغرىتۇر،
مالىكى دەۋزەخ ① ئانى قان يىغلاتۇر.

بىناۋالارغا كىشى كۆڭۈپەت قىلۇر،
بىگۇمان تەڭرى ئاڭا لەنەت قىلۇر.

بى گۇنە ھەر كىم يېتىمنى يىغلاتۇر،
يەرۇ كۆك ۋە ئەرشى كۆرسى ئىرغاتۇر.

ھەر كىشى كۆڭلىنى سەن ئاغرىتماغىل،
ئۆز قولۇڭ بىرلە ئۆزۈڭنى ئۇرماغىل.

ئول كىشىكىم ئۆمرىدىن بىزارىدۇر،
خەلق ئارا دائىم كۆڭۈل ئازارىدۇر.

---

① مالىكى دەۋزەخ — دەۋزەخنىڭ مالائىكىسى.

كۆپ سەتەم قىلغاندىن ئىمان ئاندە يوق،
بۇ مەرىز① دەردىغە دەرمان ئاندە يوق.

قىل يامانغا ياخشىلىق بول ئەركىشى،
ئۆز يولىغە چاھ② مىنى قازمىش كىشى.

ياخشىلىق قىلغىل يامانلىق قىلماغىل،
ئۆز تەنىگگە كۆپ سەتەملەر قىلماغىل.

ئەي قاياش كۆڭلۈڭنى ھەر كىم ئاغرىتۇر،
ئۆزرەلەر ئەيتىپ ئانىك ئالدىدا تۇر.

ئەي ئوغۇل ئاغرىتمە ھەر جاندارىنى،
كۆرمىگەيسەن تەڭرىنىك دىدارىنى.

كىم كۆڭۈل ئاغرىتسە بوۋاغاي ئەنىسە،
يوق خاتا ھەر كىم ئانى كاۋىر دىسە.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
تەڭرىغە قۇۋۋەتنى قىل شامۇ سەھەر③.

---

① مەرىز — كېسەل، ئىللەت.
② چاھ — قۇدۇق، ئازگال.
③ شامۇ — سەھەر — كېچە - كۈندۈز.

مەن نەچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي ئەريادلار.

دەر بايان ياخشىلىقنىڭ خاسىيىتى

ئەي قاياشىم ئىستەسەڭ بولماق ئامان،
ياخشىلىق بىسيارى قىل خەلقى جاھان.

بولسا كىمنىڭ ئادەتى جۈدى كەرەم①،
ئول خەلايىق ئىچرە بولغاي مۆھتەرەم.

ھەر كىشى ئىش ئاخىرىنى كۆزلەمەس،
ئول كىشىلەرنىڭ كۆزىنى كۆز دېمەس.

ئەي بىرادەر ئۆزنى ئابىد② ئەيلەگىل،
جەھدىلە③ بۇ باشنى ساجىد④ ئەيلەگىل.

ھەم ساۋاب ئەيلەر كىشى ھەم مەئسىيەت،
نى تىرىلسە ئورغاي ئانى ئاقىبەت.

---

① جۈدى كەرەم — سېخىلىق، كەڭ قورساقلىق.
② ئابىد — ئىبادەت قىلغۇچى.
③ جەھدىلە — تىرىشچانلىق بىلەن.
④ ساجىد — سەجدە قىلىش.

كىمكى گەردەنكەشدۇر شەھ تاراج① ئېتەر،
بەلكى ئانى شەھەردىن ئىخراج② ئېتەر.

نەچچە ئىشلاردىن كىشى تابقاي شىكەست③،
ئەيتايىن قىلغىل ئانى ھەي ھەق پەرەست.

دۇشمىنى كۆپ بولسە بىلغىل دامى كۆپ،
مالى كۆپ بولسە بولۇر ئىسيانى كۆپ،

كىم ھەسەد قىلسا قانائەت ئاندە يوق،
كىم تەمە قىلسا ھالاۋەت ئاندە يوق.

نەچچە ئىشلاردىن جەپا بولغاي ساڭا،
نەچچە ئىشلاردىن ۋەپا بولغاي ساڭا.

بى ۋەپالاردىن ۋەپا كۆز تۇتماغىل،
دەردى دىللاردىن جەپا كۆز تۇتماغىل.

بولمىسە كىمدە ھەيا بىشەرم④دۇر،
يۇزى ئانىڭ گۇيىيا بىچەرم⑤دۇر.

---

① تاراج — بۇلاڭ - تالاڭ.
② ئىخراج — چىقىم-تۆپتىش.
③ شىكەست — سۇنۇش، بۇزۇلۇش.
④ بىشەرم — نومۇسسىز.
⑤ بىچەرم — تېرىسى يوق.

بى ھەيالاردىن ۋەپا كۆز تۇتقاندك،
گۈيىيا ئاغزىدىدە ئوتنى تۇتقاندك.

تەلمگە①، مەجنۇنغە سەن تاش ئاتماغىل،
بەۋەپالارگە سىرنىڭ پاش ئەتماغىل.

قەرزى خەلقنى قىلغايسەن ئاۋۋال ئادا،
قەرزى ھەقنى قىلغايسەن ئاندىن بەجا.

ئاچچىقنىڭ يۇتقىل ئەي پىر②و جەۋان③
كىم يۇتار ئاچچىقنى ئول بولغاي ئامان.

ئۆرۈسە يۈزىنى ياراتقان ھەيىي④ دىن،
يۈرگۈسى نەفسۇ ھاۋانىڭ كەينىدىن.

خەلقىغە مەردۇد⑤ ئەيلە⑥ دۇر بىلىك،
ھەق قەتىدە مەلئۇن - گۇمراھ دۇر بىلىك.

ئول ھاۋايى نەفسىدىن بولغىل يىراق،
ئەمدى تەرك ئەيلەب ئانى قىلغىل تالاق.

---

① تەلمگە — كىچىك بالا.
② پىر — قېرى ئادەم.
③ جەۋان — ياش.
④ ھەيىي — خۇدانىڭ ئىسمى.
⑤ مەردۇد — قوغلانغان، پالانغان، ئاسى.
⑥ ئەيلە — كۆڭلى قارا، ئەقلسىز.

جەددۇ جەھد ئەيلەيكى دەرۋىش ئولغايسەن،
يۈز نەدامەت بىرلە دىلرىش① ئولغايسەن،

كىم ئىشىن شايستە② دەرگاھ ئەيلەسە،
نى ئەجەب تەختىم ئانى شاھ ئەيلەسە.

خەلق ئارا ھەركىمكى سەركەشنىك③ تىلۇر،
راھەتۇ ئىززەت ئىشىكىن باغلاتۇر.

بەرسە كىم كۆڭلىنى ھەقدىن ئۆزگەغە،
تامغەئى لەنەتنى باسقاي يۈزىغە.

ئەي قاياشىم تەركى ئىززۇ④ جاھى⑤ تىل،
بۇ شەرىق روھىڭنى سەن دەرگاھى قىل.

ھەر كىشى ئەشرەت ئىشىكىن باغلاسە،
كىرگۈسى قايسى ئىشىكدىن چاغلاسە.

بەلكى سەركەش بۇتپەرەستلىكدىن يامان،
تاپماغاي ئىككى جاھان سەركەش ئامان.

---

① دىلرىش — دىل جاراھەتى، رەنجىش.
② شايستە — لايىق، مۇناسىپ.
③ سەركەشلىك — گەددەنكەشلىك، بويانتاۋلىق.
④ ئىززۇ — قەدىرلىك.
⑤ جاھ — كاتتىلىق، دەرىجە.

سەركەش ئولدۇر تەڭرى ئەرىندىن قاچار،
قاچسە ئاندىن دەۋزەخ ئەشكىنى ئاچار.

ھەر كىشى جاھ ئىستەسە شۆھرەت يېتەر،
ئىككى ئالەم جانىغە كۆلىپەت يېتەر.

جاھى ئولدۇر يۇقارى ئولتۇرمىشى،
ئۆزىنى رەسۋا قىلىپ ئۆلتۈرمىشى.

نەفسىنى ئەسىرىن قىلىمغان مەردان بولۇر،
ئاخىرەتتە خەلق ئارا سۇلتان بولۇر.

نەفسىنى تەرك ئەيلەسە تەسكىن① بولۇر،
خەلق ئارا ئىككى جاھان مسكىن بولۇر.

نەفسى ئەمارە②يۇ ھەم ساكىن③ بولۇر،
ھەم كۆڭۈل ئول نەفسىدىن ئەمىن بولۇر.

ھەر كىشى ئۆز ھەققىغە قانى ④ دۇرۇر،
ھەزرەتى ئەھمەد ⑤ گە ئول تابى دۇرۇر.

---

① تەسكىن — ئارام ئېلىش.
② ئەمارە — يۈيرۈغۈچى.
③ ساكىن — توختىغان.
④ قانى — قانائەت قىلىش، قانائەتلىك.
⑤ ھەزرەتى ئەھمەد — ئۇلۇق مۇھەممەت ئەلەيھىسسالام.

ئىستەگىلىۋ، ئىستە گىلىۋ، ئىستە گىل،
جۈملە ھاجەتنى خۇدادىن ئىستەگىل.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
قىل ئىبادەت تەڭرىغە شامۇ سەھەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر. غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەر بايان سالىھ① ۋە مۇنافىق②

نەچچە ئىشلار باركى رەھمانى③ ئىرۇر،
نەچچە ئىشلار باركى شەيتانى④ ئىرۇر.

ئابىدى بولغىلكى، ئاسىق بولماغىل،
سالىھى بولغىل، مۇنافىق بولماغىل.

نەچچە ئىشدۇر بىل مۇنافىقلار ئىشى،
قەسد ئىلە گەر ئانى قىلسا ھەر كىشى.

---

① سالىھ — ياخشى، ياۋاش.
② مۇنافىق — ئىككى يۈزلىمە، خائىن.
③ رەھمان — خۇدانىڭ ئىسمى.
④ شەيتان — ئازدۇرغۇچى، ئارىلىشىۋالغۇچى.

ۋەئدىسىغە ئەۋۋەلەن قىلغاي خىلاب،
ئاغرىتىپ، قىلغاي كۆڭۈلنى ئول خاراب.

ھەم مۇسۇلمانغە كاساپەتلەر قىلۋر،
ھەم ئامانەتكە خىيانەتلەر قىلۋر.

ۋەئدىسىغە قىلمىغاي ھەرگىز ۋەپا،
كۆڭلىدە يوقدۇر ئانىڭ سىدقۇ ① سەفا②.

كىم مۇنافىق بولسا ئول مۇردار ③ دۇر،
بىل مۇنافىقدىن خۇدا بىزارىدۇر.

تەكرىغە دۇشمەن مۇنافىقلار تۇرۇر،
دوستى ھەق بىلغىلكى سادىقلارتۇرۇر.

كىم مۇنافىق بىرلە گەر ھەمراھىدۇر،
ئاڭلاغىل ھەر ئىككىسى گۇمراھ ④ دۇر.

گەر مۇنافىق بولسا ھالىدۇر چەنىن ⑤،
بولمىغاي ھەرگىز جەھەننەمدىن ئەمىن.

---

① سىدقۇ — راستلىق، ئاقكۆڭۈل.
② سەفا — پاك، تازا.
③ مۇردار — ئۆلۈك، تاپ، نىجىس.
④ گۇمراھ — يول يوقاتقان، ئازغان.
⑤ چەنىن — شۇنىڭدەك.

یاره‌ببا ①، هه‌رکىم مۇنافىق بولماغاي،
راهى راست ② به‌رگىلکى فاسىق بولماغاي.

غافىلا ③ ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خه‌به‌ر،
قىلغايسه‌ن تۇن - کۈن مۇنافىقدىن هه‌زه‌ر.

مه‌ن نىچۈك ئه‌يله‌ي کۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غه‌مدىن قىلاي فه‌ريادلار.

خاسىيه‌تى ئىستىغفار

بولسه هه‌رکىم دائىم ئىستىغفارلىق،
کۆرمىگه‌ي ئىککى جاهانده خارلىق.

مه‌ئسىيه‌تنى کىمکى په‌يده‌رپى قىلۇر،
تا ئازابىن ئاڭا په‌ي‌ده‌رپى قىلۇر.

ئه‌ي ئوغۇل خه‌لق ئىچره مه‌شهۇر ئولماغىل،
هه‌م بىخىلۇ هه‌م ته‌که‌ببۇر ئولماغىل.

کىم دىسه سىرىنى ئه‌خمه‌ق دوستىغه،
ئاقىبه‌ت تىققاي سامانىنى پۇستىغه.

---

① یاره‌ببا — ئه‌ي په‌رۋه‌ردىگارا.
② راهى راست — توغرى يول.
③ غافىلا — ئه‌ي غافىل.

سۆهبەتى نادانىنى قىلما ئىختىيار،
ئاقىبەت بولغۇدۇر ئاخىر خارۇ زار.

ھەر كىشى نادان بىلە سۆھبەت قىلۇر،
ئول كىشى ئۆز جانىغە كۆلپەت قىلۇر.

كىمكى نادان بولسە قاچقان ياخشىراق،
سۆھبىتىدىن بەلكى زىندان ياخشىراق.

نەچچە ئىشنى كىمكى ئادەت ئەيلەگەن،
ئەمرو نەھمنى رىئايەت ئەيلەگەن.

خەيرى قىلساڭ ئۆز قولۇڭدا خەيرى قىل،
ئول بىراۋلارنىڭ قولىدا قىلماغىل.

قىلسە ھەركىم خەيرىنى ئۆز قول بىلەن،
بارغۇسى جەننەتغە ئول تۆز يول بىلەن.

مۇستەھەق ① قە خەير قىلماق پەرزدۇر،
قىلغايسەن بىسيار بۇ ئىشنى قەرزدۇر.

بىرىيا خەير ئەيلىسە ئول بايدۇر،
بىردەرەم مىڭىر بالانى قايتتۇرۇر.

---

① مۇستەھەق — لايىق، مۇناسىب ئادەم.

خەیر قىلغاندىن كېيىن ياد ئەيلەمە،
قىلغان ئول خەيرىڭنى بەرباد ئەيلەمە.

ئىبىغايسەن بىمىيار ئىستىغفارنى،
قىلغايسەن خۇشھال ئول غافقارنى،

تۇنۇ كۈن قىل بەندەلىك ھۇشيار بول،
جۈملە شەيتان فەئلىدىن بىزار بول.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بىخەبەر،
قىل ئىبادەت تۇنۇ كۈن، شامۇ سەھەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

بۇ پەسلدە كەم يىمەك خاسىيەتىنى ئەيتۇر

ئۇيقۇسىز ئۆتكەركى سەن ئەييام① منى،
بىھۇدە ئۆتكەرمە سۇبىنى - شامىنى.

ئەۋۋەلەن كەم ئۇخلاغىلۇ ھەم ئاخىر،
قىلغايسەن ئەلبەتتە نەفسىڭنى ئەسىر.

---

① ئەييام — كۈنلەر.

كۆپ تائام نەفسىگە بەرمەكلىك ۋەبال،
بەرسەك قالدۇرغاي سىنى نەسقو زەلال ①.

كۆپ يىگەن بىرلە كىشى بولمەس كىشى،
تابماغاي رەۋنەق ئانىك قىلغان ئىشى.

كۆپ يىگەنلەر تابمىغاي ھەرگىز كامال،
كۆپ يىگەنلەر كۆرمىگەي ھەرگىز جامال.

كەم يىسە كۆڭلىدە بولغاي ئىلمۇ ھال،
كۆپ يىسە بولغاي ئانىك جىسمى زاۋال.

كەم يىسە بولغاي ئانىك كۆڭلى جالا،
كۆپ يىسە بولغاي ئانىك كۆڭلى قارا.

بىلگەيسەن كىملەركى لەنەت ئىچرەدۇر،
سۆبىي - شام ۋەقتىدە غەپلەت ئىچرەدۇر.

يۇزىغە قول بىرلە ئۇرغان شۇمىدۇر،
گەرچە ئەنقا ② بولسە ھەم ئول بوم③ىدۇر.

قىلماغىل زىنھارسەن يالغۇز سەپەر،
ئەھلى ھىكمەت قولىدا بولغاي خەتەر.

---

① زەلال — خاتالىشىش، ئۆزىش.
② ئەنقا — سۈمرۈغ، بەخت قۇشى، مەڭگۈلۈك قۇش، خاسىيەتلىك قۇش.
③ بوم — ئۇشۇك، ياملاق (ھۇۇش)، شۇم قۇش.

كۆرمىگىل ھەر تۈن ئىچىدە ئايىنە ①،
بى خەبەر ئۆمىر ئۆتىمگەي ھەر ئايىنە②.

بى خەبەرلەر ئالدىدا ئولتۇرماغىل،
ئۆز قولۇڭ بىرلە ئۆزۈڭنى ئۇرماغىل.

بولمىسە ھەركىمگى دائىم بى ئەدەب،
كۆرمىگەي ئىككى جاھان ھەرگىز غەزەب.

ھەر كىشىنىڭ جىسمىدە كۆپ گۆشتىدۇر،
بەندىلىك قىلماق ئانا ناخۇشتىدۇر.

قورقۇبان ۋەھىم ئىچرە قىل ئۆزنى يەنگىل،
ئارزۇ ھالىڭ بولسە تەڭرىغە دىگىل.

كەلىلەر جان ئالغۇچى جان قەسدىدە،
تۇرغاي ئول شەيتان ئىماننىڭ قەسدىدە.

يول يىراقۇ يۈك ئېغىردۇر ئەي قاياش،
بولغايسەن شامۇ سەھەر كۆپ دىل خەراش③.

دىلخەراش ئولدۇر جىگەرنى داغلاسە،
قورقۇبان تەڭرىسىدىن قان يىغلاسە.

---

① ئايىنە — ئەينەك.
② ھەر ئايىنە — ھەر دائىم.
③ دىل خەراش — مالال بولۇش، ئازابلىنىش، دىل تاتىلاش.

بار دۇرۇر بۇ يولدە بىر دەردى ئەزىم،
پارەببا بەرگىل پانا سەن - سەن رەھىم.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بىخەبەر،
قىل ئىبادەت تۇنۇ كۈن، شامۇ سەھەر.

ھەن نەچۈك ئەيلەي كۆكۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

بۇ پەسىلدە ئىشارەتتى ئەھلى ئىمان ۋە بىئىمانىنى ئەيتۇر

ھەر كىشىكىم ئەھلى ئىماندۇر بىلىك،
تۆت ئىشنى جەھدىلە ئالغلاب قىلىك.

ئەۋۋەلەن ئۆزنى ھەسەددىن ساقلاغىل،
تاكى ئاندىن ئۆزنى مۇئمىن چاغلاغىل.

بۇلساك ئول يالغانۇ غەيبەتدىن يىراق،
بولغايسەن ئەلبەتتە لەنەتدىن يىراق.

بى ردىيا قىلساك ئەگەر بىر تائەتى،
ياغقۇسى باشىمك ئۆزرە ھەق رەھمىتى.

ساقلاسه هەركىم هارامدىن قورساقىن،
بولماغاي ئىككى جاھان ھەركىز لەئىن ①.

ھەر كىشىنىڭ باتىنى گەر پاك ئەمەس،
بەلكى روھى لايىقى ئەفلاك ئەمەس.

كىمكى ھەق ئەمرىنى قىلۋر ئول ھەق تاپار،
ئۆمرىدە پەيۋەستە ئول رەۋناق تاپار.

قىلسە ئۆھبەت زەن ② بىلە باھەر پەقىر،
ئول كىشى بولماغاي يۈزگۈن تاڭلا ھەقىر ③.

ئۆزنى بىلگەن ئۆزىنى خار ئەيلەمەس،
جانىدارلارنى ئازار ئەيلەمەس.

ئۆزنى پاك ئەتكەن كىشى ئىدرىس ④ بولۋر،
ئۆزنى فاسىق ئەيلەسە ئىبلىس ⑤ بولۋر.

---

① لەئىن — نەپرەتلىنىدىگۈچى، لەنەتى.
② زەن — ئايال.
③ ھەقىر — ئىتىبارسىز، پەس، ناچار.
④ ئىدرىس — پەيغەمبەر ئىسمى.
⑤ ئىبلىس — شەيتان، ناۋۇمىت بولغۇچى، ئازدۇرغۇچى.

هەر كىشىكنى ئەھلى سىدىق، سىددىق ① بولۇر،
هەر كىشىكنى ئەھلى جەھىل ② زىندىق ③ بولۇر.

نەفسىنى ئۆلتۈرسە ئول جىرجىس ④ بولۇر،
قىلسە گەر نەفس ئەمرىنى ئىبلىس بولۇر.

كىم دالالەت قىلسا شەيتان ئەمرىنى،
ئوقۇغىل «لاھەۋلە» ⑤ سەن بىسىار ئۇنى.

زارۇ زارۇ، زارۇ زارۇ، زارۇ زار،
كىم تەكەببۇردۇر بولۇر ئەلبەتتە خار.

مەن نەچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەربايان نەسىھەتى نىك ⑥ ۋە بەد ⑦

---

① سىددىق — ئاقكۆڭۈل، ۋىجدانلىق.
② جەھىل — بىلىمسىز، نادان، ئاخماق.
③ زىندىق — مۇناپىق، ئاسى.
④ جىرجىس — پەيغەمبەر ئىسمى.
⑤ لاھەۋلە ۋەلا قۇۋۋەتە ئىللا بىللا — كۈچ قۇۋۋەت، غەيرەت، شىجائەت پەقەت ئاللادىندۇر.
⑥ نىك — ياخشى.
⑦ بەد — يامان.

غافىل ئولمه ئەي قاياشىم بۇ جاهان،
يەتمىگەي ھەردەم ساڭا ئەندەك زىيان.

ھەر كىشىگە قىلسا رەھمەت گەر خۇدا،
قىلغۇسىدۇر تۇنۇ كۈن ئىچرە دۇئا.

ھەر كىشىنىڭ تائەتى بىسىياردۇر،
رىزق - روزىسى ئانىڭ بىسىياردۇر.

ھەر كىشىكىم فىسق ئىلە ئىسيان قىلۇر،
بىگۇمان رىزقى ئانىڭ نۇقسان بولۇر.

راستگۇي ئىككى جاهان ئىچىدا تاپار،
بىل ئاخىر ئەلبەتتە ئول ئىمان تاپار.

بولماغاي يالغانچى لەنەتدىن خالاس،
بولماغاي يالغانچى كۇلپەتدىن خالاس.

كىم پىشاب ① ئەيلەر بەرەدنە ② ھەم ياتۇر،
قەست ئىلە ئۆزنى شاياتۇنغە قاتۇر.

---

① پىشاب — كىچىك تاھارەت (سۇدۇك)
② بەرەھنە — يالىڭاچ.

خاكى ① بىرله قول يۇمە نىئمەت كەمىر،
ئىززەتى نىئمەتنى قىل بولغىل ئەمىر.

بوسۇغەنىڭ ئۇستىدە ئولتۇرماغىل،
بولغۇسىدۇر كىمكى ئولتۇرسا ھەقىر.

كىم نىجىس يەردە تاھارەتلەر قىلۇر،
بىگۇمان مىللەتنى غارەت ② لەر قىلۇر.

تۇرماغىل زىنھار سەن بازار ئارا،
بولماغىل بىمىيار ئەتلى خار ئارا.

«پۇب» قىلىب ھەركىم چىراغنى ئۆچۈرۈر،
خەسىد ئىلە ئول ئەقل - ھۇشىن كەچۈرۈر.

گەر كىشى كۆرسە ھەقىر نىئمەتنى خار،
ئول كىشى بولغاي يىمەك - ئىچمەككە زار.

سەن ئىبادەتتە تىرىكلىك خاھلامە،
ئۇشبۇ ئۆمرۈڭدىن تىرىكلىك چاغلامە.

ئىستەمە زىنھار ھەركىمدىن مەدەد،
قادىر ئولدۇر يوق ئاڭا «كۇنۇۋۇن ئەھەد» ③

---

① خاك — تۇپراق.
② غارەت — بۇلاڭ - تالاڭ، ۋەيران قىلىش.
③ «كۇنۇۋۇن ئەھەد» — ئاللاغا ئوخشايدىغان ھىچ شەيئى يوق دۇر.

دەبەدەمدۇر، دەبەدەمدۇر، دەبەدەم،
بى ئەدەبلەرغە يېتەر رەنجۇ ئەلەم.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
بولماغاقىل تەڭرىدىن شامۇ سەھەر.

مەن نۇچۇك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
تايىسى بىر غەمدىن قىلاى فەريادلار.

دەرىبايان سەبر ۋە بىسەبرلەر

ھەر كىشى ھەق ئەمرىغە تېزۇ راۋان،
بىگۇمان بىلغىل ئانى شاھى جاھان.

ھەر بالا كەلسە ئىلاجى سەبرىدۇر،
كىمكى سەبر ئەتمەسە ئول گەبر① ىدۇر.

نېچە كۆپ كەلسە قازا بولغىل رىزا،
كىمكى بىمتاقەت بولۇر تابقاي سەزا.

كىم گۇنە قىلسە قازا چەندان كېلۇر،
كىم گىلە② قىلسە قازا چەندان كېلۇر.

① گەبر — ئىسلام دىنىغا ئىتىقات قىلمايدىغان كىشىلەرنىڭ بىر تۈرى.
② گىلە — غەيۋەت، شىكايەت.

هەرکىشى ھەددىن شىكايەتلەر قىلۋر،
ئۇل كىشىغە تەڭرى كۆپ لەنەت قىلۋر.

ئالمە نان ھەرگىز گەدادىن ئەي بەئىر①،
كىم گەدادىن نان ئالۋر بولغاي ھەقىر.

تۇرماسۇن ئۆي ئىچرە تارى② ئەنگىبۇت③،
بۇ نەسىھەت يادى ئال كۆڭلۈڭدە تۇت.

خەرج قىلغىل دەخلىنىڭ ئەندازەسى④،
بۇيرۇدى بۇ سۆزنى ھىكمەت قازىسى.

ھەر كىشى ھەق ئەمرىغە كاھىلدۇرۇر،
بىگۇمان بىلگىل ئانى جاھىلدۇرۇر.

ھەر كىشى تەرك ئەتسە شەھۋەت نەر بولۋر،
ھەردىسى شەھۋەت بولسە ئاخىر خەر⑤ بولۋر.

ھەركىشىكىم قىلسا شەھۋەت ئىختىيار،
بولغۇسىدۇر ئىككى ئالەم خارۋ زار.

---

① بەئىر — تۆگە.
② تارى — تورى.
③ ئەنگىبۇت — ئۆمۈچۈك.
④ دەخلىنىڭ ئەندازەسى — كىرىم تۆلچىمى، ئەھۋالى.
⑤ خەر — ئىشەك.

قىلماغايسەن ھەر كىشىدىن ئەئتەمىد①،
بولماغىل تەفرىد ئېلىدىن نائۇمىد.

ئېتىمادىڭنى خۇدادىن ئەيلەگىل،
جۈملە ئالەمدىن ئۆزۈڭنى ئۆرۈگۈل.

ئەي قاياشىم سىنەنى چاك ئەيلەگىل،
جەھدىلە كۆڭۈلنى ھەم پاك ئەيلەگىل.

ھەر كىشىنىڭ كىبرىسى بىسىياردۇر،
ئاقىبەت ئىككى جاھاندا خاردۇر.

كىمكى ئۆز قەدرىنى بىلسە خارئىمەس،
تەكەبىر ئانى خەلق ئارا خار ئەيلەمەس.

ھەركىشى سالىھ، بىلەن سۆھبەت قىلۇر،
بىگۇمان تەكەبىر ئانى زەھمەت قىلۇر.

ئەھلى سالىھ بىرلە بولغىل ھەم نەشىن②،
قىلغايسەن زىنھارىما ھەم قىلغايسەن.

ئەھلى سالىھ ئەھلى فاسىقدىن يىراق،
ئەھلى ئاقىللار مۇنافىقدىن يىراق.

---

① ئەئتەمىد — ئىشىنىش، ئىشەنچ باغلاش.
② ھەم نەشىن — بىللە، ھەمسۆھبەت.

ئەهلى فاسىق سۆھبىتى فاسىق قىلۇر،
ئەهلى ئاقىل سۆھبىتى سادىق قىلۇر.

تەڭرى ئەمرىنى قىلغان ئەل ئالىمدۇرۇر،
ئەمرىدىن قاچقان كىشى زالىمدۇرۇر.

ئەهلى زالىمدىن كىشى قىلسە گۈزەر ①،
سالمىغاي تەڭرىم ئانى نار②ۋ سەقەر ③.

كىمكى كۆپ خىزمەت قىلۇر دۆلەت كۆرەر،
كىمكى خىزمەتدىن قاچار مىهنەت كۆرەر.

بەندەلىك كۆپ قىلسە هەق بەرگەي مۇقام،
بولغاي ئول تەجرىدى ئەهلى ۋەسسالام.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
بەندەلىك بىسىيار قىل شامۇ سەهەر.

مەن نىچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي نەر يادلار.

---

① گۈزەر — ئۆتۈش، قىچىش.
② نار — ئوت.
③ سەقەر — دەۋزەخ.

ئەھلى دۇنيالار سۆھبىتى بايانىدە

ئەھلى دۇنيا سۆھبىتىن قىلماڭ ھاۋەس،
كىمكى قىلسە سۆھبەتىن قىلغاي ھەۋەس.

گەر كىشى سالىھ بىلەن ھەمدەم بولۇر،
ئەۋلىيالار ئىچرە ئول مەھرەم بولۇر.

ھەر كىشى شەرئىدەدۇر سابىت قەدەم،
كۆرمىگەي ئىككى جاھاندە ھىچ غەم.

نەچچە ئىشلەرنى كارامەت قىلدى ھەق،
نىك بەختلەرغە ئىنايەت قىلدى ھەق.

ئەژدىلى ئولدۇركى بولغاي راستگۇي،
ھەم سەخىيۇ ئابىدۇ ھەم نىك خۇي.

راستلىك بىرلە ئامانەت ساقلاسە،
ئول ئامانەتگە خىيانەت قىلماسە.

ھەر كىشىدە بولسە بۇ تۆرلۈك مەسەل،
ھەق كارامەت ئەيلەدى روزى ئەزەل.

ئىككى ئالەمغە خۇدا قازى دۇرۇر،
ئەھلى مۆئمىندىن خۇدا رازى دۇرۇر.

بۇ ئەمەل بىرلە كىشى مۆئمىن بولۇر،
ئىككى ئالەم ئىچرە ئول ئىمىن بولۇر.

ئول كىشى ھەق رەھمىتىغە زارىدۇر،
نۇھگەرلەر ① دىن خۇدا بىزارىدۇر.

ھەئىسىيەتگە ھەر كىشى رىغبەت قىلۇر،
شول زامان تەخرى ئاڭا لەنەت قىلۇر.

سودخورلار ②دىن خۇدا بىزارىدۇر،
خەمرىخورلار ③ دىنمۇ ھەم بىزارىدۇر.

ھەرنە باتىل فەئلەدۇر قىلغىن گۇزەر،
قىلدى پەرمان بىزگە ئول خەيرۇلبەشەر ④.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بىخەبەر،
قىلما باتىل تۇنۇ كۇن شامۇ سەھەر.

مەن نىچۇك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،

---

① نۇھگەرلەر — ئاۋازلىق يىغلىغۇچىلار.
② سودخورلار — جازانىخورلار.
③ خەمرىخورلار — ھاراقخورلار.
④ خەيرۇلبەشەر — ئىنسانلارنىڭ ياخشراقى.

ئەي قەريادلار.

دەربايان خىزمەتى پىر① ۋە ھەققى ھەمسايە

پىرلەرنى ئەي يىگىت كۆرگىل ئىزىز،
ئاقىبەت بولغايسە سەن ھەم ئىزىز.

پىرلەر ھەققى يىگىتلەردە بولۇر،
كۆرسە ھەر يەردە ئانى خىزمەت قىلۇر.

بولماغىل ئالەمدە ھەرگىز پىرسىز،
تاپىبان قىل خىزمىتىنى تىز - تىز.

پىرلەرغە ھەر كىشى خىزمەت قىلۇر،
ئىككى ئالەمدە خۇدا رازى بولۇر.

پىرى سادىق②، سۆزىنى سادىقدۇر بىلىك،
پىرى كازىب③ سۆزىمى كازىبدۇر بىلىك.

پىرى سالىھلار بۇ يولغە رەھنەما،
پىرى پاسىقلار ھەمىشە روسىيا④.

---

① پىر — بوۋاي، ئۇستاز، تەربىيەچى، يېتەكچى.
② سادىق — راستچىل، ھەقىقى، چىلك.
③ كازىب — يالغانچى، ئالدامچى، مەككار.
④ روسىيا — قارا يۆز، ئەيىبلىك، گۇناكار.

ئەي قاياشىم كۆپ يىگەن كۆپ ئاغرىغاي،
يىسە گەر ئەندەك كىشى ئاغرىمىغاي.

باش يالاڭ كۆپۈپ سۆيۈنۈپ يەپ تاتام،
كىم يىسە كۆڭلى قارا بولغاي مادام.

تەشنەگە سۇ بەرگىل ۋە ئاچقە تاتام،
ئالەلەر بىسيار قىلغىل سۇبىي - شام.

ھەر كىشى ئۆز جۈپتىدىن بىگانەدۇر،
ئاقىبەت ئىككى جاھان ئەفسانەدۇر.

ھەر كىشى ھەمسايەسى ئازاربدۇر،
تەڭرى ئاندىن بىگۇمان بىزاربدۇر.

ئۆزۈڭ قىلغىل مەئىسىيەتلەردىن بۇرۇن،
تەۋبە قىلغىل ئۆمر ئۆتمەسدىن بۇرۇن.

كەلسە گەر جان ئالغىلى قويماس سىنى،
ئول ئالىب بارغاي سىنى يۇ ھەم مىنى.

بۇ جاھاندىن بارغاي ھەسرەتلەر بىلە،
چىققۇسى بۇجان نەدامەتلەر بىلە.

كىمكى سالۇ دۇر نەدامەت قىلماغاي،
كىمكى ئابىد بولسە ھەسرەت قىلماغاي.

ئارىيەت بىلگىل، بۇ دۇنيا مالىنى،
ھەر كىشى بىلگەيكى ئۆز ئەھۋالىنى.

ئەھلى دۇنيا تابماغاي ھەرگىز كامال،
گۆرىدە ھەمراھىدۇر مارۇ چايان.

يوقتۇر ماڭا تەۋزى دىن ياخشى لباس،
نەچە ئەتلەسدىن ئىرۇر خوب بۇ پەلاس.

ھەر كىشى جىسمىغە ئارايىش قىلۇر،
ئول جەھەننەم ئىچرە كۆپ نالىش قىلۇر.

نەچچە ئىشلەردىن كىشى ئەبلە بولۇر،
بىلمەسە ھەركىم ئانى گۇمراھ بولۇر.

ئاڭلاغىل كىم بىر يامانىنىڭ سۆھبىتى،
ياخشىدۇر ئاندىن يىلانىنىڭ سۆھبىتى.

ئاشكار ئەتسە كىشىنىڭ ئەيبىنى،
كۆرمىسە ھەرگىز ئۆزىنىڭ ئەيبىنى.

ئول بېخىللاردىن ئايا قىلغىل گۇزەر،
كىرمەگىل مەھشەر كۆنى نارى سەقەر.

سەن كىشىنىڭ ئەيبىنى ھەرگىز دىمە،
سەنى ھەم ئەيبىڭنى يوق قىلماس دىمە.

كۆر ئانى پەرياد ئېتەر ھەر سۈبھى - شام،
بەرمە كۆڭلۈڭ دۇنياغە ئەي خاسۇ ئام.

بىز ياتارمىز مۇندە ھەسرەتلەر بىلە،
سەن يۇرۇرسەن ئاندا غەپلەتلەر بىلە.

كىمكى بۇ ئالەمدە ئىشرەت قىلسە كۆپ،
قىلغۇسىدۇر گوردە ئول ھەسرەتنى كۆپ.

ياخشى ئىشلارغە ئېغىرلىق قىلماغىل،
ھەم يامان ئىشقا يەڭگىللىك قىلماغىل.

ياخشى ئىش بىسيار قىل بولماي مەلۇل،
تاكى ئاندىن ئۆزگىلەر قىلغاي قەبۇل.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
بەندىلىك قىل تەكرىغە شامۇ سەھەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەربایان فەزىلەتى ئۇجزە① ۋە تاھارەت②

ئەي يىگىت غەم كەلسە يوق غەمخارەلىق،
بەندەلىكدۇر ئۇجزىلە بىچارەلىق.

ھەر كىشىنىڭ ئۆمرى بى ھاسىلدۇرۇر،
ئۆمرى ئانىڭ بىھۇدە زايىل دۇرۇر.

ھەر كىشىدە بولسە بىر ياخشى ھۇنەر،
ئول كىشىكىم كۆندە چەندان خەرج ئېتەر.

بى ھۇنەر ھەر يەرغە بارسە خاردۇر،
بى ھۇنەرلەردىن خۇدا بىزاردۇر.

ھەر كىشى دائىم تاھارەت ئىچرەدۇر،
گۇيىيا مەھكەم ئىمارەت ئىچرەدۇر.

پادىشاھ ۋەيرانەدىن ئالماس خىراج،
گەر ھوسۇللۇق بولسە ھەر يەر بى ئىلاج.

ياخشىدۇر ھەركىمگى ياخشى خۇيلەرى،
دوست بولغاي ئاقىبەت دۇشمەنلەرى.

---

① ئۇجزە — ئاجىزلىق، بىچارىلىق.
② تاھارەت — تازىلىق، پۇيۇنۇش.

سەرىڭنى پاش ئەتمە دۇنيادارغە،
ئول چىقارغاي، ئاقىبەت سەردارغە.

ئەھلى دۇنيادىن پىقىر كىم شاددۇر،
بۇ سەبەبدىن مىللەتى بەربادۇر.

ئەھلى دۇنيالارغە ئۇلفەت قىلماغىل،
ئەھلى دۇنيا بىرلە سۆھبەت قىلماغىل.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
بولما غافىل تەڭرىدىن شامۇ سەھەر.

مەن نىچۇك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەربايان ئاگاھلىق ۋە راھى راستلىق

ھەر كىشى ياد ئەتسە ھەق ھەمراھىدۇر،
ھەر كىشى ياد ئەتمەسە گۇمراھىدۇر.

ئاملار زىكرى تىلىنىڭ ئۇچىدە،
خاسلار زىكرى دىلىنىڭ ئىچىدە.

بىر زامان ياد ئەتمەسە غافىل دۇرۇر،
ھەر زامان ياد ئەتمەسە جاھىل دۇرۇر.

ئاچماغىل ئاغزىڭنى زىكرىدىن بۆلەك،
تۇتماغىل كۆڭلۈڭنى پىكرىدىن بۆلەك.

كىمدە بولسە ياخشى سۆز ۋە ياخشى خۇي،
ئىككى ئالەم ئىچرە تاپقاي ئابروي.

ئەھلى غافىل بى خەبەر ئۇيقۇدە دۇر،
ئەھلى ئاقىل تۇنۇ كۈن قايغۇدەدۇر.

تۇتسە ئۇچ كۈندىن زىيادە گىمنەنى،
غارەت ئەيلەر ئىبلىس ئانىڭ دىنىنى.

يۈز بالا ھەركۈن ئەداۋەتتىن تۇغار،
يۈز قەزا ھەركۈن كەساپەتدىن تۇغار.

ھەر كىشى تەئرىب قىلۇر ئۆز يارىنى،
ھەر كىشى دىۋىمان قىلۇر ئۆز جانىنى.

ھىرسىنى تەرك ئىت ئاتاەت پىشە ① قىل،
كىبىر② نى تەرك ئىت ئۆلۈم ئەندىشە قىل.

مۇدىبىر ③ ئولدۇر ياخشى ھەمرا ئىستەگەن،
«راست يوللارغا دىنى يەتكور» دىگەن.

---

① پىشە — ھۈنەر.
② كىبىر — چوڭچىماق، ھاكاۋۇرلۇق، پوچماق.
③ مۇدىبىر — شەقى، بەد بەخت

ئەھلى غافىل مەجلىسى نادان قىلۇر،
ئەھلى جاھىل مەجلىسى شەيتان قىلۇر.

ھەر كىشىكىم ئەقلىدىن ئاگاھىدۇر،
ئول كىشىلەرگە خۇدا ھەمراھىدۇر.

خەيرىنى فاسىققا بەرمە ئارەۋا، ①
چۈنكى سۇ مۇستەسقىغە ② ئەرمەس داۋا.

بۇ ھەدىسنى مۇستەنا③ ئىمادى كالام،
جان ئىدا تىل ئاغلابان ئەي خانۇ ئام.

ئاغۇ گەز بىر زەررە بولسە ئۆلتۈرۈر،
ئوت ئەگەر بىر زەررە بولسە كۆيدۈرۈر.

مەئىسىيەت ئەندەك دىبان شاد ئولماغىل،
ئۆز كۆڭۈلچە ھەقدىن ئازاد ئولماغىل.

تۇندخو ④ رەنجىغە قىل سەبرىنى نوش⑤،
ھەر كىشى نوش ئەتسە بولغاي كۆڭلى خوش.

كۆرسە ھەركىم جاندارىنى گەرھەتىر،

---

① ئارەۋا — ناموناسىپ، لايىق ئەمەس.
② مۇستەسقىغە — سۈلۈق ئىشىتقا.
③ مۇستەفا — ئەلۋ ئىلغانغان، تاللانغان ئادەم (مۇھەممەت ئەلەيھىسسالام).
④ تۇندخو — ئاچچىقى يامان.
⑤ نوش — ئىچىش، ئىستىمال قىلىش.

بىر كۈنى بولغاي ئاڭا ھەم ئول ھەقىر.

ئەمما ئەندەك بولسا ھەم خار ئەيلەمە،
نىئمەت ئەندەك بولسا ھەم خار ئەيلەمە.

بەرمىسە ھەركىمگە كىم ھاجەتلىرىن،
تەڭرى ھەم بەرمەس ئانىڭ ھاجەتلىرىن.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بىخەبەر،
تەڭرىگە قۇلاۋقىنى قىل شامۇ سەھەر.

مەن نەچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

بۇ پەسىل ياخشى ئەئمالغە تەكىيە قىلماسلىق ۋە رەھمەتنى ھەقتىن ئۈمىد ئۈزمەسلىك بايانىدا

تۆت نىمە باردۇركى بارغاي يانمىغاي،
سۇ ۋە سۆز، ئوق ۋە ئۆمىر يانداغاي.

ئۇشبۇلارنى تىلدى ھەق روزى ئەزەل،
تېز ئۆتكەن ئۆمىرغە بۇدۇر مەسەل.

بىئەمەل ئەمما ئىستەگەنلەر خاربدۇر،
ئىككى ئالەم خەلق ئارا مۇردارىدۇر.

ئۆمرنی بىماغىل غەنىمەت ھەرنەپەس،
روھى بىر تۇشتۇركى تەن گويا قەپەس.

ئىمىمامغ بول قىلكى نەفسىك بىرلە جەڭ،
ئورغايسەن ئاندىن بۇ ئىشقە كۆبلە جەڭ.

كەپەلە پەرۋانە بولمەس ھىچ ۋەقىت،
خەيرىلەر مەردانە بولماس ھىچ ۋەقىت.

ئىمام ئەگەر كۆبدۇر كۆڭۈلنىڭ باغىدۇر،
ھىرىس ئەگەر كۆبدۇر كۆڭۈلنىڭ داغىدۇر.

نەچچە ئىشتىن ئۆمىر كۆب كۆرگەي كىشى،
ياخشى بولغاي قىلسە ھەر ئىماغان ئىشى.

ئەۋۋىلەن ئىش قىلسا بىر ئاۋازى خۇش،
ئىلىمدىن ياقىلسە بىر ئاغازى خۇش.

ئۇرماغىل نەرىيات ئىتىب ھەر كىمغە دەم،
داغ يەتكەي دەردىگە غەم ئۆزرە غەم.

ھەر كىشىنىڭ راستلىغىدۇر پىشەسى،
بولغاي ئول ئازاد، يوق ئەندىشەسى.

كۆزلىگەيسەن ھەر كىشىغە مەنپە ئەت،
تا مرادىڭغا يىتەرسەن ئاقىبەت.

گەر كىشىنىڭ تەدرىنى بىلسە كىشى،
دوست تۇتقاي ئول كىشىنى ھەر كىشى.

سەن كۆڭۈلنى غەل ـ غەشدىن پاك قىل،
قورقۇبان سىنەڭنى ھەتدىن چاك قىل.

ياخشى ئەئمالىڭغە تەكىيە قىلماغىل،
رەھمەتنى ھەقدىن ئۈمىدىڭ ئۈزماغىل.

ھەر كىشى ئەئمالىدىن خۇشنۇددور،
ياخشى ئەئمالى ئانىڭ بەرباددور.

غافىلا ئۆمىر ئوتتى دائم بى خەبەر،
بى ريا ئەئمالى قىل شامۇ سەھەر.

مەن نىچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەرباپان تەمە قىلماق ۋە يىگى بايدىن قەرز ئالماق

ئەي ئوغۇل بۇيول ئارا مەردانە بول،
تەكرىنىڭ فەرمانىغە پەرۋانە بول.

نەچچە ئىشنى ياد ئالغىل ئەي ئوغۇل،
ئەيتايمن قىلغىل ئانى بولماي مەلۇل.

مەيىل قىلما ھەر زامان شەھۋەت مادام،
ئاڭلاغىل كىم مەقسەتنىڭ بولماس تامام.

قىلغايسەن بەد ئەسىل ناكەسدىن ھەزەر،
گەر يېلۋقسە، سورماغىل ئاندىن خەبەر.

يېڭى بايدىن ئالماغىل زىنھار تەرز،
ئۇشبۇ سۆز ئاڭلا ساڭا كىم بولدى فەرز.

سەن كىشىنىڭ ئانىغە ئولاشماغىل،
ئاشۇ نان جەھەتىدىن مۇڭداشماغىل.

ئول يىگەن مۇردارىدۇر سەن بىر چىمەن،
بۇ ئىشنىڭ تەرك ئەيلەگىل مۇندىن كېيىن.

كىشى ئۇرگەنسە كىشىنىڭ ئاشىغە،
مەننىتى تۇشگەي مۇنىڭ ھەم باشىغە.

كىمكى تىغلى بىرلە دائىم ئويناشۇر،
ئۇ كىشىنى ئاقىۋەت رەسۋا تىلۇر.

ھەر كىشىلەردە ھەيا يوق، شەرم يوق،
ئول كىشىنىڭ بىگۇمان ئىمانى يوق.

ياخشى خۇي قىلغىل كى ھەركىم بولسەلەر،
سىرىنى پاش ئەتمە ھەركىم بولسەلەر.

كۆرمەغىل زىنهار هەركىمنى هېچىر،
خۇب ئىمەسدۇر ئاغرىتىپ بەرگەن هېرىر①.

ناكەس②ۋەدىئەسىللەر ئەبلە بولۇر،
كىم بۇلارغە قاتىلۇر گۇمراھ بولۇر.

هەر كىشىغە ئەۋۋەلدىن قىلغىل سالام،
ئاقىبەت دۇزەخ ساڭا بولغاي هارام.

كىم يامان سۆزدىن تىلنى قىلسە بەند،
گويىيا قىلمىش دورۇر شەيتاننى بەند.

تەكرىنىڭ دوستىغە قىلغىل جان ئىدا،
تا ساڭا ئول بولغۇسدۇر ردهنەما.

هەر كىشى هەق تەھرىدىن تەرسان بولۇر،
ئول كىشىدىن بارچە خەلق لەرزان بولۇر.

شادۇ سىۋىيەتلىكنى ئاندىن ئىستەگىل،
ئىززەتۇ هورمەتنى ئاندىن ئىستەگىل.

بولماغىل بىگانىلارغە ئاشىنا،
يەتكۈسى جانىڭگە ئاندىن كۆپ جاپا.

① هېرىر — يىمەك رەخت.
② ناكەس — يامان ئادەم، ئەسكى ئادەم.

كىم هەسەد قىلسە كىشىنىڭ هالىدىن،
بى خەبەر ئۆمىر ئۆتكەرۇر ئەھۋالىدىن.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
بوامە غافىل ئەكىرىدىن شامۇ سەھەر.

مەن نەچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي نەريادلار.

دەر بايان تەبىب هازىق ① مەسەل جانەست②

هەر تەبىبگە بەرمە قول ئەي دەردناك،
داروپى زىددى ③ بىلە قىلغاي هەلاك.

هەر تەبىب ئالىم دۇرۇر داروسى خوب،
گەر تەبىب زالىم دۇرۇر ئاغۇسى كۆپ.

ئۇشىمەگەي هاجەت تەبىبگە ئاڭلاغىل،
كىم يىگىل، كىم ئۆزلەگىل، كىم ئۇخلاگىل.

هەر كىشىكىم غەيبىدىن گەر ئۆرسە دەم،
ياغملۇر باشىغە لەنەت دەمبە دەم.

① هازىق — ئۇستا، ماهىر.
② جانەست — جاندۇر.
③ زىددى — قارشى.

كۆرمەغىل زىنهار هەركىمنى هېچىر،
خۇب ئىمەسدۇر ئاغرىتىپ بەرگەن هېرىر①.

ناكەس②ۋەدىئەسىللەر ئەبلە بولۇر،
كىم بۇلارغە قاتىلۇر گۇمراھ بولۇر.

هەر كىشىغە ئەۋۋەلدىن قىلغىل سالام،
ئاقىبەت دۇزەخ ساڭا بولغاي هارام.

كىم يامان سۆزدىن تىلنى قىلسە بەند،
گويىيا قىلمىش دورۇر شەيتاننى بەند.

تەكرىنىڭ دوستىغە قىلغىل جان ئىدا،
تا ساڭا ئول بولغۇسدۇر ردهنەما.

هەر كىشى هەق تەھرىدىن تەرسان بولۇر،
ئول كىشىدىن بارچە خەلق لەرزان بولۇر.

شادۇ سىۋىيەتلىكنى ئاندىن ئىستەگىل،
ئىززەتۇ هورمەتنى ئاندىن ئىستەگىل.

بولماغىل بىگانىلارغە ئاشىنا،
يەتكۈسى جانىڭگە ئاندىن كۆپ جاپا.

① هېرىر — يىمەك رەخت.
② ناكەس — يامان ئادەم، ئەسكى ئادەم.

كىم هەسەد قىلسە كىشىنىڭ هالىدىن،
بى خەبەر ئۆمىر ئۆتكەرۇر ئەھۋالىدىن.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
بوامە غافىل ئەكىرىدىن شامۇ سەھەر.

مەن نەچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي نەريادلار.

دەر بايان تەبىب هازىق ① مەسەل جانەست②

هەر تەبىبگە بەرمە قول ئەي دەردناك،
داروپى زىددى ③ بىلە قىلغاي هەلاك.

هەر تەبىب ئالىم دۇرۇر داروسى خوب،
گەر تەبىب زالىم دۇرۇر ئاغۇسى كۆپ.

ئۇشىمەگەي هاجەت تەبىبگە ئاڭلاغىل،
كىم يىگىل، كىم ئۆزلەگىل، كىم ئۇخلاگىل.

هەر كىشىكىم غەيبىدىن گەر ئۆرسە دەم،
ياغملۇر باشىغە لەنەت دەمبە دەم.

① هازىق — ئۇستا، ماهىر.
② جانەست — جاندۇر.
③ زىددى — قارشى.

غەيبىدىن دەم ئۆرسە ئىمانى چىقار،
كۈفرى ئىلىدىن ئاقىبەت جانى چىقار.

ئەي قاياشىم غەيبىدىن دەم ئۇرماغىل،
گەر كىشى دەم ئورسە سەن ئولتۇرماغىل.

غەيبىدىن دەم ئورغان ئول بولماس ئامان،
ھەم جەھەننەم ئىچرە قالغاي جاۋىدان.

گەر كىشىكىم غەيبىدىن بىر سۆز دىسە،
يوق ئەجەب ئاندىن خۇدا يۈز ئۆرىسە.

ئول مۇنەججىم خەلق ئارا ئەبلە بولۇر،
دالۇچى ① ۋە قۇرئەچى گۇمراھ بولۇر.

ئەلھەزەر، يا ئەلھەزەر، ئەي ئەلھەزەر،
غەيبىدىن كىم دەم ئۇرار قىلغىل گۇزەر.

غەيبىدىن كىم دەم ئۇرار ئىسيان سەخت②،
ئول كىشىنى بىلگەيسەن دەججال ۋەقت.

غەيبىدىن كىم دەم ئۇرار ئۇر باشىغە،
ياغماغاي رەھمەت ئانىڭكى باشىغە.

---

① دالۇچى — پالچى، قارىسىغا سۆزلىگۈچى.
② ئىسيانى سەخت — قاتتىق گۇنا.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
ئۇرماغىل دەم غەيىبدىن شامۇ سەھەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەر بايان فەزىلەتى فەرايىزىھا ①

فەرزلەر بىسياردۇر بىل ئەي ئوغۇل،
ياد ئال بۇ پەندىنى بواماي مەلۇل.

فەرزلەردە ئۆزنى بىلمەك قەرزىيەت،
ھەر كىشىدە بار دۇرۇر چەندان سۈپەت.

كى شىجائەتدىن بولۇر گويا كى شىر،
كى لەتافەتدىن بولۇر گويا كى ئەر.

گاھ ھەمىشە بىرلە ئول ئەنقا بولۇر،
گاھى مىكرى بىرلە ئول رەۋباھ ② بولۇر.

---

① فەرايىزىھا — زۆرۈرى ئىشلار.
② رەۋباھ — تۈلكە.

كى دەلىرلىك ① تىن بولۇر گويا شۇتۇر ②،
كى زەلىللىكدىن بولۇر گويا كى مور③.

كى مۇزەررەتتىن④ بولۇر زەنبور ⑤ كەبى،
كى مۇرەۋۋەتتىن بولۇر تەنبۇر كەبى.

كى قانائەت بىرلە ئول ئىنسان بولۇر،
گاهى پۇرخۇرلىق⑥ ئىلە هايۋان بولۇر.

گاهى بۇلبۇللار كەبى قىلغاي نەۋا،
گاهى سوسلار بىلەقىلغاي سەدا.

گاهى تۇتىدەك بولۇر شىرىن سۇخەن،
گاهى تۇن-كۇن بومدىك بولغاي ئەدەن⑦.

گاهى بىنا⑧، گاهى نابىنا بولۇر،
گاهى پەجمۇردە⑨، گاهى زىبا⑩ بولۇر.

① دەلىرلىك — يۇرەكلىك، قورقماس.
② شۇتۇر — تۆگە.
③ مور — چۈمۈلە.
④ مۇزەررەت — زىيانلىق، زىيان.
⑤ زەنبۇر — ھەرە.
⑥ پۇرخورلۇق — نەفسى يامانلىق، كۆپ يەپ-ئىچمىش.
⑦ ئەدەن — مۇقىم، جىم تۇرۇش.
⑧ بىنا — پەيدا بولۇش.
⑨ پەجمۇردە — يەلجىلگەن.
⑩ زىبا — گۈزەل، چىرايلىق.

گاهى قىلى، گاهى پىرانە① سۈپەت،
گاهى دانا، گاهى ھەيرانە سۈپەت.

گاهى لەنگۇ، گاهى خۇش رەفتار ② ئىرۇر،
گاهى خامۇش، گاهى ئول گويا بولۇر.

گاهى سۈست ۋە گاهى ھەم چابۇك ③ بولۇر،
گاهى ۋەزمىن، گاهى ھەم سابۇك ④ بولۇر.

گاهى شەررۇ شۇرىدىن مارۇ چايان،
گاهى خۇشخۇي تىلى شۇكرۇ ⑤ فەشان ⑥.

گاهى كافىر، گاهى ھەم مۇئمىن بولۇر،
گاهى خەۋفلىك، گاهى ھىممەتلى بولۇر،

گاهى بولغاي تىزو تۇند ⑦ رەھمانغە قۇل،
گاهى بولغاي تىزو تۇند شەيتانغە قۇل.

① پىرانە — پىشقەدەملەردەك.
② رەفتار — مېڭىش.
③ چابۇك — تېز.
④ سابۇك — يەڭگىل.
⑤ شۇكر — ھەمدە، رەھمەت ئېيتىش.
⑥ فەشان — ئاشكارا، ئۇچۇق.
⑦ تىزو تۇند — ناھايىتى تېز.

كى دەلىرلىك ① تىن بولۇر گويا شۇتۇر ②،
كى زەلىللىكدىن بولۇر گويا كى مور③.

كى مۇزەررەتتىن④ بولۇر زەنبور ⑤ كەبى،
كى مۇرەۋۋەتتىن بولۇر تەنبۇر كەبى.

كى قانائەت بىرلە ئول ئىنسان بولۇر،
گاهى پۇرخۇرلىق⑥ ئىلە هايۋان بولۇر.

گاهى بۇلبۇللار كەبى قىلغاي نەۋا،
گاهى سوسلار بىلەقىلغاي سەدا.

گاهى تۇتىدەك بولۇر شىرىن سۇخەن،
گاهى تۇن-كۇن بومدىك بولغاي ئەدەن⑦.

گاهى بىنا⑧، گاهى نابىنا بولۇر،
گاهى پەجمۇردە⑨، گاهى زىبا⑩ بولۇر.

① دەلىرلىك — يۇرەكلىك، قورقماس.
② شۇتۇر — تۆگە.
③ مور — چۈمۈلە.
④ مۇزەررەت — زىيانلىق، زىيان.
⑤ زەنبۇر — ھەرە.
⑥ پۇرخورلۇق — نەفسى يامانلىق، كۆپ يەپ-ئىچمىش.
⑦ ئەدەن — مۇقىم، جىم تۇرۇش.
⑧ بىنا — پەيدا بولۇش.
⑨ پەجمۇردە — يەلجىلگەن.
⑩ زىبا — گۈزەل، چىرايلىق.

گاهى قىلى، گاهى پىرانە① سۈپەت،
گاهى دانا، گاهى ھەيرانە سۈپەت.

گاهى لەنگۇ، گاهى خۇش رەفتار ② ئىرۇر،
گاهى خامۇش، گاهى ئول گويا بولۇر.

گاهى سۈست ۋە گاهى ھەم چابۇك ③ بولۇر،
گاهى ۋەزمىن، گاهى ھەم سابۇك ④ بولۇر.

گاهى شەررۇ شۇرىدىن مارۇ چايان،
گاهى خۇشخۇي تىلى شۇكرۇ ⑤ فەشان ⑥.

گاهى كافىر، گاهى ھەم مۇئمىن بولۇر،
گاهى خەۋفلىك، گاهى ھىممەتلى بولۇر،

گاهى بولغاي تىزو تۇند ⑦ رەھمانغە قۇل،
گاهى بولغاي تىزو تۇند شەيتانغە قۇل.

① پىرانە — پىشقەدەملەردەك.
② رەفتار — مېڭىش.
③ چابۇك — تېز.
④ سابۇك — يەڭگىل.
⑤ شۇكر — ھەمدە، رەھمەت ئېيتىش.
⑥ فەشان — ئاشكارا، ئۇچۇق.
⑦ تىزو تۇند — ناھايىتى تېز.

گاهی تۈن-كۈن بولغاي ئول سۈلتان تۈلى،
گاهی نەفسىدىن بۈلۈر بىرنان ئۈلى.

گاهی شادلىكدىن بولۇر كۈندۈزكى كۈن،
گاهی غەملىغ گۈيىيا تۈن ئىچرە تۈن.

گاهی جاهىل، گاهی هەم ئالىم بولۇر،
گاهی فاسىق، گاهی هەم زالىم بۈلۈر.

بۇ سۈپەتلەر هەر كىشىدە باردۇر،
بىلمەسە هەر كىمكى ئول مۇردارىدۇر.

بۇ سۈپەتلەر ياخشى بىلغىل ئەي ئەزىز،
تاكى ئاندىن يولغە كىرگىل تىز-تىز.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
بۇ سۈپەتلەر ياخشى بىل شامۇ سەهەر.

مەن نىچۈك ئەيلەي كۆكۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەر بايان ئەزىلەتنى ئۆلۈما

ئەي قاياشىم ئىستە ئالىم سۆهبەتىن،
جانۇ كۆكلۈك بىرلە قىلغىل خىزمەتىن.

سۆھبەتى ئالىم كۆڭۈلغە زەر ① ئېتەر،
ئۇل كىشى ھەق بۇيرۇغاننى تېز ئېتەر.

پەندى ئالىم كەسنى ئىززەتلىك قىلۇر،
كەمكى ئەئمال قىلسە جەننەتلىك بولۇر.

پەندى ئالىم ھەرقارا ئۆيغە چىراغ،
بىلمەيمن قىلغان ئەمەل بولماس ياراغ.

ئاڭلاغىل باردۇر ھەر ئۆينى ئاچقۇسى،
پەندى ئالىمدۇر كۆڭۈلنى ئاچقۇسى.

گەر كىشىنىڭ كىم بىر مشتكە مەيلى بار،
سۆھبىتى ئالىمنى قىلغىل ئىختىيار.

ئەدىبا ۋە ئەۋلىيا ناسىھ② دۇرۇر،
ئەمرىنى قىلغان كىشى سالىھ دۇرۇر.

ئەدلى ئالىم نايىبى③ پەيغەمبىران،
ئەيلەدى بۇ سۆزنى ئول ساھىبقىران④.

---

① زەر — سىكىش، ئولتۇرۇش، پەس، ئاستى.
② ناسىھ — نەسىھەت قىلغۇچى.
③ نايىبى — ئورۇنباسارى.
④ ساھىبقىران — زامان ئىگىسى.

ئەھلى فاسىق ئىچرە ئالىم خاردۇر،
بىمگۇمان ئاندىن خۇدا بىزاردۇر.

ھەر كىشى ئالىمغە يەتكۈرسە زەرەر،
سالغۇسى تەڭرىم ئانى نارى سەقەر.

كىمكى كۆرسە ئەھلى ئالىمنى ھەقىر،
ئول كىشىنىڭ بىمگۇمان ئۆمرى كەسىر.

ھەر كىشى ئالىمگە كۆلپەت قىلماغاي،
كىمكى قىلسا تەڭرى رەھمەت قىلماغاي.

گەر كىشى ئالىم كىشىنى شاد ئېتەر،
تەڭرىم ئانى بىمگۇمان ئازاد ئېتەر.

پەندى ئالىم كورغە گويا كى ئاسا،
روھىغە ھەم بولغۇسىدۇر كۆپ غىزا.

ھىچ لەززەت ئىلىمدىن خۇشتەر ئەمەس،
ئىلىمسىزلەر خەلق ئارا بېھتەر ① ئەمەس.

ئىلىمسىزلەر خەلق ئارا ئاددىم ئەمەس،
ئىلىمسىز ئىككى جاھان مەھرىم ئەمەس.

---

① بېھتەر — ياخشىراق.

ئىلمىدىن، ئەئمالدىن بولغاي يېقىن،
ئىلمسىز - ئەئمالسىز بولغاي لەئىن.

ھەر دىيارىنىڭ چىراغى ئالىمى،
ھەر قارا تۇنىنىڭكى ماھى ئالىمى.

ئىلىم بىرلە سەيىر ئېتەر ئەرشى ئەلا،
ھەم پەلەك، ھەم يەرنى تا تەھتەسەرا①.

ئىلىم بىر ئاتدۇركى خوش رەفتارامغ،
كىمكى مەركەب ② بولسە كۆرمەس خارلىغ.

ئىلىمسىز ھەسرەتتەدۇر پىرۇ جەۋان،
ئىلىم ئىستەب تۇن-كۈن يۇرغىل راۋان.

ھەر دىيارىنىڭكى باغى ئالىمى،
ھەر دىيارىنىڭكى شاھى ئالىمى.

ئىككى قىسمى ئادەمى ھۆرمەتتەدۇر،
مۇندىن ئۆزگە بارچەسى ھەسرەتتەدۇر.

ئىستەسە ئىلمىيۇ ھەم قىلسە ئەمەل،
كۆڭلىغە ئىككى جاھان قىلماس خەلەل ③.

---

① تەھتەسەرا — يەرئاستى.
② مەركەب — مىنىلىدىغان تەرسە، مىنىش.
③ خەلەل — ئارىلاش، ئايرىش.

هەر كىشىنىڭ ئىلمى يوق ھايۋان دۇرۇر،
قىلغان ھەر ئىشلى ئانىڭ ئىسيان دۇرۇر.

ئىلىمغە قىل ئەي قاياش ئۆمرۈڭنى سەرپ،
بەھرە ئالغىل ئىلمىدىن بىر نەچچە ھەرپ.

...ىمز ئۆتكەرمە ئۆمىر ئەي خاسۇ ئام،
تەز-تۇند قىلغىلۇ تۇن-كۈن بەردەۋام.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
ئىلىمىمز، ئەئمالىمز تاپقاي زەرەر.

مەن نەچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايىسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

بۇ پەسلدە كۆپ سۆزلەمەكنىڭ قەبىھلىكىنى ئەيتۇر

ئەلھەزەر، يا ئەلھەزەر، ئەي ئەلھەزەر،
ھەر كىشى كۆپ سۆزلەسە قىلغىل گۈزەر.

بى خەبەردۇر ھەر كىشى كۆپ سۆزلەسە،
مەئنەسى يوق سۆزنى ھەر كىم كۆپ دىسە.

ئۆزىدىن غافىل كىشى كاھىل دۇرۇر،
سۆزىدىن ھازىر كىشى ھازىر دۇرۇر.

ئىككى ئالەم سۆزىدىن يەتكەي بالا،
ئاقىبەت رەسۋايىۋ خار ئەتكەي خۇدا.

بەئزىلەر كافىر بولۇپ ئاخشام ياتار،
بەئزىلەر مۇئمىن ياتىب كافىر قوپار.

ھەر كىشى كۆپ سۆزلەسە ۋەسۋاسدۇر،
ئادىمى قەيدىدە يوق نەسناسدۇر.

كىمكى خاموش بولسە خەيرىنناسدۇر،
كىمكى كۆپ سۆزلۈكتۇر شەررىنناسدۇر.

ئەي بىرادەر ئۆتتى ئۆدرۇك بىنەبەر،
ھەر كىشى كۆپ سۆزلەسە تابقاي زەرەر.

مەن نىچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

بۇ پەسلدە پادىشاھ ئادىل ۋە زالىملارنى ئەيتۇر

ئەي مەلىك ① سورغىل رەئىيەت② ھالىنى،
ئىنسۇ ئۇلفەت بىرلە بەرھەم دادىنى.

---

① مەلىك — پادىشا.
② رەئىيەت — خەلق، پۇخرا.

ئول رەئىيەت ھالىدىن ئاگاھى بول،
ئەدلى قىل ئىككى جاھاندە شاھى بول.

زۇلۇمنى كۆپ قىلسە دۆلەتتىن تۈشەر،
سۆزلەسە كۆپ كۈلسە ئىززەتدىن تۈشەر.

ئەي مەلىك ئەندىشە قىل بالا ۋە پەست،
يەتمەگەي مۇلكۈڭغە ھەر يانىدىن شىكەست.

شاھى ئادىل شەھرىغە نىئمەت دۈرۈر،
شاھى زالىم شەھرىغە لەنەت دۈرۈر.

شاھى ئادىل شەھرىغە نىئمەت ياغار،
شاھى زالىم شەھرىغە لەنەت ياغار.

شاھى ئادىل شەرئىنى پەيدا قىلۇر،
شاھى جاھىل فىسقنى پەيدا قىلۇر.

ئەي مەلىك شەرئىدە بول سابىت قەدەم،
يەتمەگەي ئىككى جاھاندە ھىچ غەم.

ئەي مەلىك، شاھ بولغىل ئاممىا مۇتىئەقى،
بۇلغايسەن ئول ئالەم ئىچرە ھەم تەقى.

يوقتۇر شاھغە ئەدامدىن ياخشى ئەمەل،
شاھغە ھەم لازىم بولۇر چەندان ئەمەل.

بى خەبەر ئۆتكەرمە ئۆمرۈڭ ئەي مەلىك،
قالمىغاي ئۇشبۇ جاھان ئىككى تىرىك.

سەلتەنەت ھەشمەت سولايمان ① دېك ئەمەس،
ئۆمىر ھەم ئول نوھۇ ② لوقمان ③ دېك ئەمەس،

ئەي مەلىك قۇللۇغدە ئىبراھىمچە بول،
پادىشاھلىق قىل ۋە ئىبراھىمچە بول.

قىل ئۆزۈڭغە ماسىۋىللانى ھارام،
بۇ نەسىھەت ياد ئال ئەي شاھۇ ئام.

ئەي مەلىك ئۆتكەرمە ئۆمرىڭ بى خەبەر،
ئاخىرىڭ پىكرىنى قىل شامۇ سەھەر.

ھەن نىچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەربايان نىيەتى دىھقان

دىھقەنا نىيەت تۇزۇپ ساچقىل ئۇرۇق،
ساچسە نىيەتنى تۇزۇپ قالماس قۇرۇق.

---

① سۇلايمان، ② نوھ — پەيغەمبەرلەرنىڭ ئىسمى.
③ لوقمان — ھۆكۈما. (ئەلگىرى ئۆتكەن مەشھۇر تەبىبنىڭ ئىسمى.)

قىلىپ دېھقان يالغۇز نىيەتنى داۋام،
ئۆكسۈمەس ھەرگىز ھوسۇلى ۋەسسالام.

بەدنىيەت بىرلە ئەگەر ساچساڭ ئۇرۇق،
بولماغاي ھەرگىز ھوسۇل قالغۇك قۇرۇق.

بەدنىيەتدىن تازۇ نىئىەت كام بولۇر،
بولغانى بىرلە بىراۋغە يەم بولۇر.

دېھقەنا، كۆپ ئاشۇ نان بەر بىۋ ردىا،
بى ردىا قىلغان ئىشىك بولغاي پەنا.

بى ردىا بەرسەك ئەگەر كۆپ ئاشۇ نان،
بولغايسەن دەۋزەخ ئازابىدىن ئامان.

رائى ① ئول دېھقانكى نان بەرگەي ردىا ②
بولغاي ئول مەئشەر كۆنىدە روسىيا.

دېھقەنا، ئۆمىر ئۆتتى بەدنىيەت بىلە،
ھەق ئىلە ئۆمىر ئۆتتى بەد ھالەت بىلە.

قىلسە دېھقان بۇ نەسىھەتنى قوبۇل،
ئالغاي ئول بىر دانغە ئون بىر ھوسۇل.

---

① رائى — ردىا قىلغۇچى.
② ردىا — كىشىلەرگە كۆرسىتىش ئۈچۈنلا قىلىنغان ئەمەل.

پىتنە قىلماق خۇنى ناھەقدىن يامان،
پىتنەچى بۇلماس جەھەننەمدىن ئامان.

خۇنى ناھەق پىتنەدىن پەيدا بولۇر،
پىتنەدىن ئالەمدە كۆپ غەۋغا بولۇر.

قىلسە پىتنە ئاشكارا يانەھان،
قالغاي ئول دەۋزەخ ئىچرە جاۋىدان.

ئۇشبۇ ئالەم پىتنەدىن بولغاي خاراب،
پىتنەدىن كۆپراق كىشى كۆرگەي ئازاب.

كىمكى قىلسە پىتنە ئول مەرۋانى خەر،
بولغاي ئول مەھشەر كۈنى ئىتىدىن بەتەر.

پىتنەدىن يۇز ئۆرىسە رەھمەت ياغار،
پىتنەنى دوست تۇتسە كۆپ لەنەت ياغار.

كىمكى يۇرسە پىتنەدىن ھەردەم قاچىب،
جەننەتول فىردەۋس ئانىا بولغاي نىسىب.

پىتنەدىن بولغىل يىراق ئەي خاسۇ ئام،
پىتنەچىغە قىلدى جەننەتنى ھارام.

پىتنەنى تەرك ئەتسە ئىززەتلىك بولۇر،
ئورنى شول سائەتدە جەننەتلىك بولۇر.

پىتنەچى ئىككى جاھاندا خاردۇر،
پىتنەچىلەردىن خۇدا بىزاردۇر.

تەۋبە قىلغىل پىتنەگە بول ھەق شوناس،
قىلغاي ئول غوفۇران ① جەھەننەمدىن خالاس.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
ياخشى نىيەت بىرلە بول شامۇ سەھەر.

مەن نەچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي پەريادلار.

دەرىايان ئەھۋالى كاسىب

دىنۇ مىللەتنى بىلىپ قىلساڭ ھۇنەر،
قىل تەۋەككۈل ھەقغە چەندان خەرج ئۆتەر.

گەر كاسىب كۆڭلىنى ھەقدىن شاد ئېتەر،
ئىككى ئالەم ھەق ئانى ئازاد ئېتەر.

شەرئىدە كەسىبنى قىلساڭ خوب دۇر،
ئۇشبۇ ئىشقا رود ھەم مەرغۇب ② دۇر.

① غوفۇران — كەچۈرگۈچى، ئەپۇ قىلغۇچى خۇدا.
② مەرغۇب — قىزىقمىشلىق، قىزغىن.

هەر كىشى بىر يەردە كۆپ ئولتۇرمىغاي،
گەر كىشى ئولتۇرسە كۆڭلى ئاغرىغاي.

سەيىر قىلسە هەر كىشى تابقاي فەرەھ ①،
كۆڭلى بولغاي گويىيا قەۋسى قەزەھ ②.

سەيىردە هەردەم كۆڭۈل تابقاي جالا،
بولسە بىر يەردە مۇقىم كەلگەي بالا.

هەر كىشى سەيىر ئەيلىسە خۇشبۇي بولۇر،
گويىيا ئاقان سۇ هەم خۇشبۇي بولۇر.

گەر ئاقىن سۇ تۇرسا بى لەززەت بولۇر،
كىمكى كۆپ ئولتۇرسە بى ئىززەت بولۇر.

هەر كىشى ئۆي ئىچرە مىهمەت ئىچرەدۇر،
هەر كىشى سەيىر ئىچرە راهەت ئىچرەدۇر.

پۇرخورا، ئۆمىر ئۆتتى سەيرىك سەير ئىمەس،
كۆپ يىمەكلىك بىرلە قورساق سەيرئىمەس.

سەير ئىتىب ئۇشبۇ جاهان بولماس تامام،
نەئمەتى ئالەمنى يەب بولماس تامام.

---

① فەرەھ — خۇشال، شاتلىق.
② قەۋسى قەزەھ — ياچاقنىك يىبى، چۇچىسى.

غانىلا ئۆمىر ئۆتتى داۋىم بى خەبەر،
بول مۇجەررەد سەيىر قىل شامۇ سەھەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىرغەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەربايان ئادەمشۇناسلىق

خەلقىنىڭ ھالىنى بىل ئەي ئادەمشۇناس،
بۇ قەدەردۇر بەگۈمان قىلغىل قىياس.

بەزىلەرنىڭ كۆڭلىدۇر گەنجى گىران①،
بەزىلەرنىڭ كۆڭلىدۇر رەنجى گىران.

بەزىلەرنىڭ كۆڭلىدۇر پەررەندىدىك،
بەزىلەرنىڭ كۆڭلىدۇر چەررەندىدىك②.

بەزىلەرنىڭ كۆڭلىدۇر ئەسبى راۋان③،
بەزىلەرنىڭ كۆڭلىدۇر گاۋى دۇۋان④.

---

① گەنجى گىران — ئېغىر خەزىنە. تۈگىمەس خەزىنە.
② چەررەندىدىك — ئوممىلىگۈچىلەردەك.
③ ئەسبى راۋان — تېز ماڭىدىغان ئات.
④ گاۋى دۇۋان — تېز ماڭىدىغان كالا.

بەزلەرنىڭ كۆڭلىدۇر قەسرى جەمىل①
بەزلەرنىڭ كۆڭلىدۇر گويا ئەغىل.

بەزلەرنىڭ كۆڭلىدۇر گۈلشەن كەبى،
بەزلەرنىڭ كۆڭلىدۇر گۈلخان كەبى،

بەزلەرنىڭ كۆڭلىدۇر ۋەيرانە دېك
بەزلەرنىڭ كۆڭلىدۇر پەرۋانەدېك

بەزلەرنىڭ كۆڭلى خۇشىۋىلۇق بولۇر،
بەزلەرنىڭ كۆڭلى بەدبۇيلۇق بولۇر.

بەزلەر كۆڭلى جالا، ئۈستۈن جالا،
بەزلەر كۆڭلى قارا، ئۈستۈن قارا.

بەزلەرنىڭ كۆڭلىدۇر ئاققان سۈدېك،
بەزلەرنىڭ كۆڭلىدۇر تۇرغان سۈدېك.

بەزلەرنىڭ كۆڭلى شاد كۈندۈزكى كۈن،
بەزلەرنىڭ كۆڭلىدۇر تۈن ئىچرە تۈن.

بەزلەرنىڭ كۆڭلىدۇر ساھىب جامال،
بەزلەرنىڭ كۆڭلىدەدۇر مالۇ ئىايال..

---

① قەسرى جەمىل — گۈزەل سارايى، گۈزەل ماكان.

بەزىلەرنىڭ كۆڭلىدۇر مەيخانىدىك،
بەزىلەرنىڭ كۆڭلىدۇر بۇتخانىدىك.

بەزىلەرنىڭ كۆڭلىدۇر گويا مازار،
بەزىلەرنىڭكۆڭلىدۇر گويا بازار.

بۇ كۆڭۈللەردىن خۇدا ئەرمەس رىزا،
نى ئۈچۈنكىم يوقتۇرۇر سىدقۇ سافا.

بۇ مەسەل پايانى يوقتۇر ئەي ئوغۇل،
بۇ نەسىھەت ياد ئال قىلغىل قوبۇل.

غافىلا ئۆمىر ئۆتىتى دائىم بى خەبەر،
ئۇشبۇ قىسىم خەلقدىن قىلغىل ھەزەر.

مەن نىچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەربايان كاساپەتى مالى ھارام

كىمكى يىغسە جەھدىلە مالى ھارام،
قىلغۇسىدۇر تامى بەر بالايى تام ①.

---

① تامى بەربالايى تام — تام ئۈستىگە تام ئەتمەك.

گەر یەسە ئەسیانغە مایللىق قىلۋر،
تەكرى پەرمانىغە جاھىللىق قىلۋر.

گەر یەمەككە ھەر كشى چالاكدۋر،
بەزمان ھەلقى ئانىك ناپاكدۋر.

گەر كشى ناپاك ھەتنى یاد ئېتەر،
یاخشى ئەئمالىنى خەلق بەرباد ئېتەر.

كورلار دەریادە زەۋردق ① تابماغاي،
كىم ھارامخور بولسە رەۋنەق تابماغاي.

یىغماغىل مالى ھارام ئەي بىخەبەر،
ئىككى ئالەم ئىچرە ئول مالىن تىلەر.

زەررەچە ھەقتى سىنىكدە قالماغاي،
زەررەچە گەر قالسا جەننەت بارمغاي.

كىم ھارامدىن كەیسە جىسمىغە لىباس،
روزى مەھشەر كەیگەي ئول ئوتدىن لىباس.

كىم ھارامدىن یىغسە مال بولماس ئەمىن،
بولغاي ئول مەھشەر كۆنى شەمرى لەئىن.

① زەۋزەق — قۇلاۋاق، قىيىق.

هەر كشىدە بىر دەرەم بولسە ھارام،
قالغۇسى مەقسۇدى ئانىڭ ناتامام.

بەرمىسە ھەر كىمكى جىممىغە زەكات،
بولماغاي ھەرگىز جەھەننەمدىن نەجات.

تەن زەكاتى بۇدۇر تائەت ئىشلەمەك،
تۇنۇ كۈن ئىچرە ئىبادەت ئىشلەمەك.

كىمكى ناسىقدۇر ھارامخوردۇر بىلىڭ،
كىمكى سالىھدۇر ھالالخوردۇر بىلىڭ.

كىم ھارامدىن ئىچسە گەر بىرقەترەئاب ①،
بولماغاي ھەرگىز دۇئاسى مۇستەجاب ②.

بىر دەرەم كىرسە ھارامدىن ئەي ئوغۇل،
ئاقىبەت چىققاي ئىلىپ ھەمىانده پۇل.

غافىلا جەم ئەيلەمە مالى ھارام،
قىلماغاي رەھمەت خۇدايى لايەنام③

---

① قەترە ئاب — تامچە سۇ.
② مۇستەجاب — ئىجابەت، ھەل بولۇش.
③ لايەنام — ئۇخلىمايدۇ، ئۇيقۇسىز.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
سەن تەلەب قىلغىل ھالال شامۇ سەھەر.

مەن نەچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي نەريادلار.

دەربايان شەراپەتى مالى ھالال

تەكرىدىن ھەركىم تىلەر مالى ھالال،
شول زامان يەتكورگۈسىدۇر زۇل جالال①

كىم ھالالخور بولسە تائەتلەر قىلۇر،
كىم ھارامخوردۇر كاساپەتلەر قىلۇر.

كىم ھالالى ئىستەسە رەھمەت قىلۇر،
كىم ھارامنى ئىستەسە لەنەت قىلۇر.

ھەلقىغە ھەركىم ھالالدىن رىز ئىتەر،
ھەق تەئەلا رەھمىتىنى تىز ئىتەر.

مەنپەئەت قىلماس ھارامخور تائەتى،
دەمبەدەم لەنەت ياغار ھەر سائەتى.

---

① زۇل جەلال — كاتتىلىقنىلىق ئىگىسى بولغان خۇدا.

كىمكى ئىزلەر دائىما رىزقى ھالال،
گويىيا ئۇ ئىستىمىشىدۇر زۇل جالال.

ساقلاسە ھەركىم ھارامدىن قۇرساقىن،
بولغۇسىدۇر ئول جەھەننەمدىن ئەمىن.

رىزقىڭگە رىزقى ھالالنى ئىستەگىل،
قۇۋۋەتتىدە زۇل جالالنى ئىستەگىل.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بىخەبەر،
قىل ئىبادەت تۇنۇ كۈن، شامۇ سەھەر.

مەن نىچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەربايان فەزىلەتى نىيەت

ياخشى نىيەت نىيتى تائەت دۇرۇر،
باشىغە رەھمەت ئوشۇل سائەت ياغۇر.

ياخشى نىيەت بىرلە بولغىل ئەي ئوغۇل،
بۇ نەسىھەت ياد ئال قىلغىل قوبۇل.

ياخشىراقدۇر ھەر ئەمەلدىن نىيىتى،
ياخشى نىيەتلىك تاپۇر كۆپ ئىززىتى.

ياخشى بولسه هەر كشىنىڭ نىيىتى،
باشىغە تۇشمەس يامانلىق نىيىتى.

هەر كشىكىم پاك بوستان ئىچرەدۇر،
ئول كشى دائىم ئىبادەت ئىچرەدۇر.

هەر كشى هەر كۆندە قىلسە غۇسلى بىمر،
ئىككى ئالەم خەلق ئارا بولغاي ئەمر.

هەر كشى دائىم تاھارەت ئىچرەدۇر،
ئول كشى دائىم ئىبادەت ئىچرەدۇر.

ئالسە هەر ئازىنەدە ساچۇ بۇرۇت،
دىنى ئىمانى ئانىڭ بولماس ئابۇد.

هەر كشى ئۇچ كۆندە ئالغاي تىرناقىن،
ئول كشىغە بولغاي ئىمانى يىقىن.

گەر ۋۇزۇ ① ئۈستۈن ۋۇزۇ قىلسە كشى،
نۇرى ئۈستۈن نۇرلۇغ بولغاي ئىشى.

هەر كشى دائىم تاھارەتلىك دۇرۇر،
ئىككى ئالەم ئىچرە ئول ھۆرمەت كۆرۈر.

---

① ۋۇزۇ — تاھارەت، يۇيۇنۇش

هەر كىشى بولسە تاھارەتلىك دازام،
ئاقىبەت بولغاي شەھىد ئەي خاسۇ ئام.

كىشى نىئمەت كۆرۈپ قىلغاي قانائەت،
كىشى دەرۋىش تاپىپ قىلغاي ساخاۋەت.

كىشى ئىمان تاپىپ قىلغاي ھالاۋەت،
كى ئاندىن تەكىرىغە قىلغاي ئىبادەت.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بىخەبەر،
مەھۋە① قىل ھەستىلىكنى ھەر شامۇ سەھەر.

مەن نىچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايىسى بىرغەمدىن قىلاي فەريادلار.

ئەھۋالى شەيخ② نى ئىمتىياز③ قىلماق بايانىدە

ھەر كىشىكىم شەيخلىق دەۋا قىلۇر،
شەيخ ئىمەسدۇر بەۋۇدە غەۋغا قىلۇر.

---

① مەھۋە — ئۆچۈرۈش، تازىلاش.

② شەيخ — ئۇستاز، تەربىيىچى، رەھبەر، يىتەكچى، قىبرى ئەركىشى.

③ ئىمتىياز — ئايرىش، پەرق ئېتىش، تونۇش، چۈشىنىش.

شەيخ ئولدۇر قىلمىغاي دۇنيا ئۈمىد،
شەيخ ئەگەر قىلسە ئۈمىد بۇلغاي پەلىد①.

شەيخ ئەگەر بىسىيار دۇنيا داردۇر،
بىگۇمان بىلغىل ئانى مۇرداردۇر.

شەيخ ئەگەر دۇنيا ئۈچۈن تىلسادۇنا،
شەيخى سادىق ئەرمەس ئول شەيخى دۇغا.②

شەيخ دۇنياداريىنىك ئىمانى يوق،
ئاقىبەت ئول شەيخنىك ئىمانى يوق.

شەيخ ئەگەر دۇنياغا بولسە مۇبتىلا،
بىگۇمان ئول شەيخدىن ئىمان جۇدا.

شەيخ ئەگەر دۇنياغە قىلسە جان فىدا،
بولمىغاي ھەرگىز جەھەننەمدىن جۇدا.

شەيخ ئەگەر دۇنياغە ئەندەك قىلسە مەيل،
كىرگۈسى دەۋزەخقە ئول دەۋزەخكى ۋەيل③.

شەيخ ئەگەر قويسە تەمەئىدىن بىر قەدەم،
ھەق ئانىڭا لەنەت يىبارگەي دەمبە دەم.

---

① پەلىد — ناپاك، نىجاسەت.
② دوغا — ئالدامچى، يالغانچى.
③ ۋەيل — دەۋزەخ ئىسمى.

شەيخ ئەگەر قىلسە تەمەئدىن بىر دۇئا،
ياشىغىنە لەنەتنى ياغدۇرغاي خۇدا.

شەيخ ئەگەر پەررەندى مالىن ياد ئېتەر،
شۇل ئاۋان يەر يۈتقالى فەريياد ئېتەر.

شەيخ ئەگەر زىننەتنى قىلسە ئىختىيار،
بولغۇسىدۇر ئىككى ئالەم خارۇزار.

شەيخ ئەگەر دۇنيا بىلەن ھەمراھىدۇر،
ھەچ شەك يوقتۇركى ئول گۇمراھىدۇر.

سۆزلەسە ھەر شەيخ مالا يەئنى① دىن،
بولغاي ئول سائەتدە تەرسا، گەبرىدىن.

شەيخ بولغاي، شەرئىدە سابىتقەدەم،
ئۇرمىغاي «مەن شەيخ» دەپ خەلق ئىچرە دەم.

شەيخ بولغاي ماسىۋللادىن بىراق،
بولسە گەر بۇ قىسمدە ئول شەيخ تاق.

شەيخنى ئامى② تەربىيەت قىلغاي ژۇجۇت،
شەيخنى ئالىم تۇنۇكۇن قىلغاي سوجۇد③.

---

① مالايەئنى — بىھۇدە، گەپ، ئورۇنسىزلىق.
② شەيخنى ئامى — نادان، بىلىمسىز، جا شەيخ.
③ سۇجۇد — سەجدە.

شەيخى ئامى ئىلكىدە رەخلىك ئاساە،
شەيخى ئالىم كۆڭىلىدە سىدقۇسافا.

ئەي بىرادەر شەيخلىك قىلماق ھەۋەس،
شەيخلىك مۇشكۈل دۇرۇر ئاسان ئىمەس.

شەيخ گەر ئامدۇر قىلماق ئىتىقاد،
ئۇشبۇ قىسىم شەيخدىن قىل خەيرىباد①.

ھەر كىشىنى مىكرىلە قىلغاي مۇرىد،
كۆزلەمەس ئىش ئاخىرىن چىركۇ پەلىد②.

گەر مۇرىد ③ لىققە كىشىدىن ئالسە دەست④،
دىن ئاساسى شول زامان بۇلغاي شىكەست.

شەيخ ئولدۇر تۇتمىغاي دۇنيانى دوست،
قورقۇبان ھەقدىن قالۇر ئۇستىخان، پوست.

شەيخلەر ھالى بۇدۇر ئەي خاسۇ ئام،
بۇ نەسىھەت ياد ئالغىل ۋەسسالام.

---

① خەيرىباد — خوشلاشماق.
② چىركۇ پەلىد — پاسكىنا، نىجىس.
③ مۇرىد — شاگىرت، ئەگەشكۈچى. تەربىيەلەنگۈچى، تالىپ.روھى پەرزەنت.
④ دەست — قول، ۋەدە.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
شەيخلىقتە راست بول شامۇ سەھەر.

مەن نىچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەربايان ئەھۋالى سوفى① ئامى②

ئەمدى ئەيتاي سوفىلارنىڭ رەسمىنى،
ئام لارنىڭ، خاس لارنىڭ ۋەسفىنى③.

سوفى گەر ئامى ئىرۇر ئەييار④دۇر،
مال جەمئ ئەيلەرگە ئول تەييارىدۇر.

سوفى گەر ئامى دۇر ئول غەۋغا قىلۇر،
ھەر ئىشكدە ئۆزىنى رەسۋا قىلۇر.

ئامى سوفى تۈن كۈن فەرياد ئېتەر،

---

① سوفى — كۈنادىن يانىپ ياخشى يولغا ماڭغۇچى، قەلبىنى تازىلىغۇچى.
② ئامى — ئاممىسىز، نادان.
③ ۋەسفى — سۈپەتنى، ئالاھىدىلىكنى، ئەھۋالنى.
④ ئەييار — ئالدامچى.

بىر دەرەم كىم بەرسە كۆڭلىن شاد ئېتەر،

ھەر كىشى سوۋى دىسە ئەئىيان قىلۋر،
چەرخ ئۇرۇپ ئالدىدە ئول ئەفغان قىلۋر.

بىر دەرەمغە بولغاي ئول پەرۋانەۋار،
سوۋىلار بەزمىدە يوق ئول نابىكار.

سوۋى ئامى سۈرىتىنى ئوخشاتۇر،
دامۇ تەزۋىر ① بىرلەئەلنى يۈمشاتۇر.

سوۋى بولغاي شەرئى ئىچرە ساپۇ ساپ،
قىلماغاي ھەرگىز شەرئەتغە خىلاپ.

سوۋى گەر قويسە تەمەئدىن بىر قەدەم،
بۇلغۇسى ئول سوۋىلار ئىتىدىنمۇ كەم.

سوۋى گەر دوست تۇتسە بىر پۇل ساپ ئېمەس،
سوۋىلارگە ئۇشبۇ ئىش ئىنساب ئېمەس.

سوۋى ئۆزدىن ئۆزگىلەرنى كۆرسە پەست،
دىن ئاساسى شول زامان بولغاي شكەست.

---

① تەزۋىر — ھىلە - مىكىر.

ئامى سوغى سوغلىق يولىدا كاج ①،
دامى مىكرۇ ھىلەدىن قىلغاي سەفاچ②.

ئىلىمسىز سوغىغە ھەرگىز قىلمە سىدق،
ئىلىمسىز سوغى قىلۇر ئىسيانى فىسق.

كىمكى مەن سوغى دىسە ئول خام دۇر،
بىلگەيسەن كىم خاس ئىمەس ئول ئام دۇر.

مالۇ پەرزەندىنى ئول كۆرگەي بەقا ③،
كۆرمىگەي مەھشەر كۆنى ھەرگىز لىقا ④.

ھەم دىگەي ئۇشبۇ جاھان قىلغاي ۋاپا،
كۆڭلىدە يوقدۇر ئانىڭ سىدقۇ سەفا.

ئىلىمسىز سوغى قىلۇر ئىسيانى سەخت،
سوغى ئەرمەس بەلكى ئول دەججال ۋەقت.

سوغى بولغاي ماسۇللادىن يىراق،
مەھۋە قىلسە ھەستلىغىن ئول سوغى تاق.

---

① كاج — تەتۇر، ئەگرى.
② سەفاچ — سەللە.
③ بەقا — مەڭگۈلۈك.
④ لىقا — دىدار.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
سوفىلىقدە ئىاپ بىول شامۇ سەھەر.

مەن نىچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەريايان ئەفسى بەد

نەفسى بىر ئۇشتۇر تۇرۇر ياشۇ قىرى،
سەمرىسە چىقار قاتاردىن تاشقارى.

سەمرىسە ھەرجان ھەر جايى بولۇر،
تەبرىسە ھەريان رەسۋايى بولۇر.

ئۇشبۇ سۆزغە ئەي ئوغۇل سالغىل قۇلاق،
بولغۇ كىرمەسدىن بۇرۇن كۆندۈر ئۇلاق.

نەفسدىن بولماق خالاس ئاسان ئىمەس،
نەفسدىن بولماي خالاس ئىنسان ئىمەس.

سايەسدىن ھەر كىشى بولمەس جۇدا،
نەفسى ھەم مۇنداغ پەنا بەرگەي خۇدا.

ھەر كىشىكىم نەفسدىن ئىمەن ئىمەس،
يىگۇمان بىلغىل ئانى مىسكىن ئىمەس.

هەستلىك مەھزە ئەتمەسە دىلرىش ئىمەس،
نەفسىنى تەرك ئەتمەسە دەرۋىش ئىمەس.

قىلماغىل بۇ يولدە نەفسىڭنى رەفىق ①،
بولمە ھەرگىز نەفس بىرلە مۇتتەفىق.

تۇنۇ كۈن نەفسىڭ بىلە قىلغىل ئۇرۇش،
راست قىل ئەسبابى جەڭ ئاندىن تۇرۇش.

كەلسە غالىب نەفسىغە پەھلىۋانى ئىشق،
نەفس گەر غالىب، سالۇر زىندانى فىسق.

ئۇشبۇ جەڭگە قىلغىل ئەۋۋەل ئۆزنى پاك،
پاك بولسە نەفسنى قىلغاي ھالاك.

ھەم يەنە قىلغىل رىيازەت ئىختىيار،
بىگۇمان ئول نەفس بولغاي خارۇ زار.

بولماغىل نەفس ئەمرىغە تېزۇ راۋان،
بولغايسەن ئازادى مەردى نەۋجەۋان.

نەفسىڭ زىددىدە قىلغىل ئىشنى تېز،
ئىككى ئالەم ئىچرە بولغايسەن ئېزىز.

ئەي ئوغۇل نەفسىڭگە مەركەب بولماغىل،
بەلكى تەنھا بول مۇرەككەپ بولماغىل.

① رەفىق — ھەمراھ، دوست.

نەفس بىر مەككارۇ بىر ئەيياردۇر،
دام مىكرۇ ھىلىسى بىسىياردۇر.

دام - مىكرۇ ھىلىسىدىن قىل ھەزەر،
قىلماغىل ھەرگىز بۇ ئالەمگە نەزەر.

ھەر نىمە كىم نەفس ئاڭا مايىل بولۇر،
قىامىە ھەركىم شول زەمان جاھىل بولۇر.

نەفسىنىڭ ئەمرىنى قىامە ئەي غەرىب،
بولغايسەن تەڭرى تەئەلاغە قەرىب①.

ھەر نىمە كىم بار بۇ ئالەم زىننىتى،
كىمگى مايىل بولسە بولغاي لەئىننىتى.

باردۇرۇر بىسىياردامۇ دانەلەر،
بولدىلار ئاندىن يىراق مەردانىلەر.

ئەيدىلەر ئۇممەتكە تاجىلىنەنبىيا،
جەڭگى ئەسغەر②، جەڭگى ئەكبەر③ دىدىيا.

---

① قەرىب — يېقىن.
② جەڭگى ئەسغەر — كىچىك جەڭ.
③ جەڭگى ئەكبەر — چوڭ جەڭ.

جەڭگى ئەسغەر جەڭگى كافىرلار بىلە،
جەڭگى ئەكبەر جەڭگى ئۆز نەفسى بىلە.

ئەر ئېمەس كافىر بىلەن جەڭ ئەيلەگەن،
ئەر بۇدۇر نەفسى بىلە جەڭ ئەيلەگەن.

نەفسنى قەتل ئەيلەسەڭ بولغۇڭ مەلەك،
نەفسنى قەتلۇ ئەيلەسەڭ ئورنۇڭ قەلەك.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
نەفسىگى زىددىنى ئال شامۇ سەھەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي نەريادلار.

بۇ پەسىلدە جۈملەئى زىجانلار ① سەپەر قىلماقنى ئەيتۇر

جۈملە ئالەم ئاقىبەت قىلغاي سەپەر،
بۇ سەپەردە يار تۇرۇر چەندان خەتەر.

كىر مىغىل بۇ يولغە جابدۇقسىز ئوغۇل،
قىل ئىبادەت تېز - تېز بوامەي مەلۇل.

① زىجان — چاللىق ئەرسىلەر.

ئۆلۈمغە چارى يوقدۇر ئەي بەرادەر،
ئۆلۈم ۋەھمىدە ھەر جان بۇلغاي ئەبتەر①.

ئەجەل بىماريغە دارۇ تەپىلماس،
ئەجەل گەر يەتمەسە ئاغۇ قاتلاماس.

ئەجەلنىڭ دەردىغە يوقتۇر ئىلاجى،
ئەگەر ئىسىق، ساۋۇق بولسۇن مىزاجى.

ئەجەلنىڭ لەشكىرى كەلسە كىشىگە،
قارالانماس كىشىنىڭ ھەر ئىشىگە.

بۇ لەشكەردىن قۇتۇلمەس شاھۇ گەدالار،
بۇ لەشكەرغە گەدا ۋە شاھ بارابەر.

بۇ لەشكەر كەلسە يانماس ئالماغۇنچە،
ھەمە جان چارە تابمەس بارمىغۇنچە.

كىلىپ تەن مۇلكىغە تۇشكەي بۇ لەشكەر،
ئىلىپ جاننى قىلۇرلار تەننى ئەبتەر.

كىشى يوقتۇر بۇ دەم قىلغاي ئىجابەت،
مەگەر قىلغاي خۇدا ئۇلدەم ئىنايەت ②.

---

① ئەبتەر — تۇيۇقسىز، سولتەك.
② ئىنايەت — ئالىتىياق، ياخشىلىق.

كېلىپ تۇشسە بۇ لەشكەر جان بولۇر تەك،
قىلالماس بولسە گەر يۈزمىڭ چىرىك جەك.

كىشى يوقدۇر ئوشۇل سائەتدە خەندان،
قىلۇر بىچارەلىكدە ئاھۇ ئەفغان.

ۋەپا كەلمەس ئوشۇل سائەت كىشىدىن،
بولۇر مەھرۇم ھەمە قىلغان ئىشىدىن.

ھەمە شاھۇ گەدا بىچارەلىكدە،
ياتۇر جان تارتۇشۇر ئەۋارىلىكدە.

ئاياغاقىل ئۆزەڭنى ئېھتىيات ئەت،
يۈرەكنىيۇ بېغىرنى ھەم كاباب ئەت.

ئاياغاقىل بۇگۈن قىل ياخشى ئەئمال،
كېچۇر مەئشەر كۈندە ياخشى ئەھۋال.

ئايا غافىل بۇگۈننى بىل غەنىممەت،
قىلۇرسەن ئاقىبەت تاڭلا نادامەت.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
ئەمدى غافىل بولىماغىل شامۇ سەھەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايىسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەرىايان نەفسى كەبىر ۋە نەفسى سەغىر

ئەي بىرادەر نەفس بىر ئەژدەر تۇرۇر،
ئەژدەرى ئەسغەر ئەمەس ئەكبەر تۇرۇر.

ئۇشبۇ ئەژدەردىن داۋام ئول ۋەھمە ناك،
قالغاي ئول ۋاقتىن تاپىب بىر كۈن ھالاك.

ئەژدەرى ئەيبارى ھەم مەككارىدۇر،
نىش زەھەر ئالۇدى ھەم تەييارىدۇر.

گاھى بىدار گاھى خاب ئالۇد ① بولۇر،
گاھى مەرھەم گاھى زەھەر ئالۇد بولۇر.

بولماغىل ھەر سائەت ئىچرە، بى خەبەر،
بىخەبەر بولساڭ ساڭا سالغاي زەھەر.

كۆرسەتۇر گاھى ئۆزىنى خۇفتەۋار②،
كۆرسەتۇر گاھى ئۆزىنى مۇردەۋار.

① خاب ئالۇد — قاتتىق ئۇخلاش.
② خوفتەۋار — ئۇيقۇلۇق، ئۇخلاۋاتقان.

كېلىپ تۇشسە بۇ لەشكەر جان بولۇر تەك،
قىلالماس بولسە گەر يۈزمىڭ چىرىك جەك.

كىشى يوقدۇر ئوشۇل سائەتدە خەندان،
قىلۇر بىچارەلىكدە ئاھۇ ئەفغان.

ۋەپا كەلمەس ئوشۇل سائەت كىشىدىن،
بولۇر مەھرۇم ھەمە قىلغان ئىشىدىن.

ھەمە شاھۇ گەدا بىچارەلىكدە،
ياتۇر جان تارتۇشۇر ئەۋارىلىكدە.

ئاياغاقىل ئۆزەڭنى ئېھتىيات ئەت،
يۈرەكنىيۇ بېغىرنى ھەم كاباب ئەت.

ئاياغاقىل بۇگۈن قىل ياخشى ئەئمال،
كېچۇر مەئشەر كۈندە ياخشى ئەھۋال.

ئايا غافىل بۇگۈننى بىل غەنىممەت،
قىلۇرسەن ئاقىبەت تاڭلا نادامەت.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
ئەمدى غافىل بولىماغىل شامۇ سەھەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايىسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەرىايان نەفسى كەبىر ۋە نەفسى سەغىر

ئەي بىرادەر نەفس بىر ئەژدەر تۇرۇر،
ئەژدەرى ئەسغەر ئەمەس ئەكبەر تۇرۇر.

ئۇشبۇ ئەژدەردىن داۋام ئول ۋەھمە ناك،
قالغاي ئول ۋاقتىن تاپىب بىر كۈن ھالاك.

ئەژدەرى ئەيبارى ھەم مەككارىدۇر،
نىش زەھەر ئالۇدى ھەم تەييارىدۇر.

گاھى بىدار گاھى خاب ئالۇد ① بولۇر،
گاھى مەرھەم گاھى زەھەر ئالۇد بولۇر.

بولماغىل ھەر سائەت ئىچرە، بى خەبەر،
بىخەبەر بولساڭ ساڭا سالغاي زەھەر.

كۆرسەتۇر گاھى ئۆزىنى خۇفتەۋار②،
كۆرسەتۇر گاھى ئۆزىنى مۇردەۋار.

① خاب ئالۇد — قاتتىق ئۇخلاش.
② خوفتەۋار — ئۇيقۇلۇق، ئۇخلاۋاتقان.

مەددەئنی ① دىن ھەرزامان ئاگاھى بول،
مەددەئنى قەتلى تماغىل شاھى بول.

تۇنۇ كۈن بۇ يولدا بولغىل ۋەھمناك،
ئىشق پەھلىۋانى بول قىلغىل ھالاك.

بىخەبەر يول بارما ئەژدەرھا ساری،
سەرنەگۈن ② سالغاي سىنى تەھتەسارى.

تۇنۇگۈن تەسدىگدە دۇر ئول ئەژدىھا،
بولسمە غافىل سۇبھى - شام، چاشتۇ زۇھا③.

ئەي ئوغۇل ئەژدەرنى قىل ئەلبەتتە بەند،
بەرمە گۈشت ۋە ياغۇ شوربا بىرلە قەند.

سەن نەرىفتە④ بولماغىل ئەي خام ردش⑤
ئاقىبەت ئۇرغاي ساڭا ۋاقتىدا نىش⑥

ئۇشبۇ ئەژدەردىن ھەزەر قىل يازۇ قىش،
چەربى شىرىن بىرلە قىلمە پەرۋەرىش.

---

① مەددەئى — دەۋا قىلغۇچى.
② سەرنەگۈن — بېشى تۆۋەن بولۇش، يىقىلىش، يوقىلىش.
③ زۇھا — ئاش ۋاقتى.
④ نەرىفتە — ئالداش، ئالدىنىش.
⑤ خام ردش — خام، نادان، پىشمىغان.
⑥ نىش — نەشتەر.

ئەژدەر ئۆلتۈرمەي كىشى بولمەس كىشى،
تابماغاي رەۋنەق ئانىك قىلغان ئىشى.

ئۇل سېنى مايىل قىلۇر مۇردارىغە،
ئاقىبەت ھەلقىگدىن ئاسقاي دارىغە.

شاھى مەردان بول قىل ئەژدەرنى قەتل،
شىرى يەزدان بول قىل ئەژدەرنى قەتل.

بايىزىد ئولغىل ۋە بول مەردانە پاك،
ياكى قىل مەنسور①ىدىك سىنەكنى چاك.

ماۋۇ مەن تەرك ئەيلە بار ئەژدەر ساري،
قەتلە قىل ئەژدەرنى ئۆت ئاندىن ناري.

ئەژدەر ئۆلمەس ھەر كىشى بولغان بىلەن،
بولمىغاي ئادەم باشى بولغان بىلەن.

ئەژدەر ئۆلتۈرمەكنى بىل ئاسان ئېمەس،
ئەژدەر ئۆلتۈرمەي كىشى ئىنسان ئېمەس.

ئەنبىيا ۋە ئەۋلىيا قىلغان ھالاك،
بولدىلار ئاندىن كېيىن مەردانى پاك.

---

① مەنسۇر — ئەۋلىيانىك ئىسمى.

ئەژدەرنىڭ قەتلى ئىلە بول مەردانى مەرد،
چۈستى - چابوك① بولغىل ئەي پەلۋانى مەرد.

قەتلى قىل ئەژدەرنى ۋە بولغىل ئامان،
بولغايسەن ئەيسا ساڭا ئاندىن راۋان.

قەتل قىلسە ھەر كىشى ئەژدەرنى پەس،
بولغۇسىدۇر گويىيا ئەيسا نەپەس.

ئەژدەر ئۆلتۈرسە كىشى ئەيسا بولۇر،
ئىككى ئالەم خەلق ئارا يەكتا بولۇر.

بولماغىل ئەژدەر سۈپەت قارۇن دوغا،
مۇسادەك قارۇننى سال تەھتەسەرا.

بولمە غافىل ئۇشبۇ دەردىدىن داۋام،
ئەژدەرنىڭنى قەتل قىل ئەي خاسۇ ئام.

ئايا غافىل نە قالدى، مۇندە شەمئۇن②
ئايا غافىل نەقالدى مۇندە ئەمر ئون.

---

① چۈستى - چابوك — چاققان.
② شەمئۇن — ئادەم ئىسمى.

قېنى يۈسۈف① كەبى سىمىن بەدەنلەر،
ياتۇر گور ئىچرە ئول زۇلمەت ۋەتەنلەر.

ئايا غافىل نەقالدى مۇندە شەددات②،
جاھاندە قىلغان ئەردى باغى بۇنياد.

ئايا غافىل بۇلاردىن پەھم قىلغىل،
كىچە ـ كۈندۈز ئۇلۇمدىن ۋەھم قىلغىل.

ئايا غافىل جاھاندە قىلمە ئەشرەت،
ھەمىشە راست قىلغىل دىنۇ مىللەت.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بىخەبەر،
قىل ھالاك نەفسىڭنى ھەر شامۇ سەھەر.

مەن نىچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار.
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

ئۇ پەسلدە بارچە شەيئىنى ئۆزىدىن ياخشى بىلمەكنىڭ بايانى

ھەر نىمە ئالەمدە پەيدا قىلدى ھەق،
تۇتماغىل دۇشمەن ئانى بول مەردى ھەق.

---

① يۈسۈپ ـــ پەيغەمبەر ئىسمى.
② شەددات ـــ خۇدالىق دەۋاسى قىلغان پادىشاھ ئىسمى.

یوق تۇرۇر ئالەمدە بى مەئنى نىمە،
ھەر نىمە بار بولسە بى مەئنى دىمە.

ھەر دەرەختى بولسە تۇرۇر سەبزەۋار①،
ياكى بولسە بىسەمەر، يا خۇشكۇار②.

مۇۋەسسز بولسە تەبەر چەندان بىگەر،
خۇشكۇارى نوتدە خەندان، ئوبدان كۆيەر.

ھەر سۇنى كۆرسەك دىگىل ئابى ھايات،
بولمىسە سۇ جانداری بولغاي مامات.

باغىبان ئۇندۇرسە باغدە ھەر نىمە،
سەن ئانى زىنھار بىھۇدە دىمە.

ھەر نىمە ئالەمدە ھەق قىلدى بىنا،
بەد گۇمانلىق قىلماغىل ھەرگىز ئانا.

بۇ جاھاندە ھەر نىمە پەيدا بولۇر،
ئاقىبەت ئول نەرسە ناپەيدا بولۇر.

گەر چىمەندە بارچە گۇل سابىت بولۇر،
ئاقىبەت ئول بارچە گۇل نابۇد بولۇر.

---

① سەبزەۋار — يېشىللىق
② خۇشكۇار — قۇرۇق.

يۇ چىمەننىڭ گۈللەرى بولغاي خازان،
يۇلبۇلى شوربىدە دېك قىلغاي نىغان.

مەجنۇنۇ پەرھادى ئاشىق ئامى خام،
يەتمەدى مەقسۇدغە قالدى نا تامام.

مەقسۇدى مەجنۇننىڭ ھاسىل ئولمادى،
دەستۇرى لەيلىغە ۋاسىل ئولمادى.

بولسە ئادەم گويىيا خۇرشىدى ماھ،
بەرمەغىل زىنھار كۆڭلۈڭنى ئاڭا.

ھۆسنى رەئنىغە كۆڭۈل بەرمەك ھارام،
جان، قۇلاغىڭ ئىچرە تۇت ئەي خاسۇ ئام.

جولسە گەر گۈلشەن ئارا خۇش رەنگى گۈل،
گۈل خازان بولسە كۆڭۈل بولغاي مەلۇل.

جولسە بۇ ئالەمدە بىر رەئنا جامال،
بەرمەغىل كۆڭلۈڭنى ئول بولغاي زەۋال.

ھەر نىمە ئالەمدە پەيدا قىلدى ھەق،
قىلمە ھەرگىز ئىنتىراز بول مەردى ھەق.

هەق تەئەلا ئىككى ئۆي قىلدى بەنا،
جىن بىلە ئادەمنى پور قىلغاي ئاڭا.

ئۆزگە دۇشمەن قىلمە ھەر كىم بولسەلەر،
ئال رىزالىقنى كى ھەركىم بولسەلەر.

شاد قىلغىل بولسە ھەر قانداغ كىشى،
قىلمە تەئرۇز① بولسە ھەر قانداغ ئىشى.

بىلمىگەيسەن كىمگە ھەق رەھمەت قىلۇر،
بىلمىگەيسەن كىمگە ھەق لەنەت قىلۇر.

ھەر كىشى ئۆمرىدە ھەقنى ياد ئېتەر،
لوتفى ھەق گەر بولسە ئېمانى بەتەر.

ھەر كىشى ئۆمرىدە كۆپ ئىسيان قىلۇر،
لوتفى رەھمەتنى ئاڭا ئېھسان قىلۇر.

بولسە گەر يۇز يىل كىشىكىم بۇت پەرەست،
قىلغاي ئانى بىر نەپەسدە ھەق پەرەست.

كىم بىلۇر مەردۇدى كىم، مەقبۇلى كىم،
كىم بىلۇر مەئلۇمى كىم، مەجھۇلى كىم.

---

① تەئرۇز — ئازىلمىشىش، توسقۇنلۇق قىلىش.

یاخشی ئىش كۆپ قىلسە جەننەتلىق دىمە،
قىلسە كۆپ ئىسيان جەھەننەملىق دىمە.

بەندە بول تۇن ـ كۈندە قىل ھەق ئەمرىنى،
قىلماغىل زىنھار ناھەق ئەمرىنى.

مەردىۋار ئول تەكرىنىڭ پەرمانىغە،
بول مۇشەررەف تەكرىنىڭ نىھسانىغە.

ئاكلاغىل ھەر كىمكى بولسە خۇدپەرەست①،
ياخشىراتدۇر ئول كىشىدىن بۇت پەرەست.

ئەي ئوغۇل ھەق ئەمرىنى قىلغىل قەبۇل،
رزوق ئىلە قىلغىل ئانى بولماي مەلۇل.

ئەي ئوغۇل قىل مائىمەنلىكنى شىكەست،
بارچەلەردىن ئەيلەگەيسەن ئۆزنى پەست.

غافىلا ئۆمر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
مائىمەنلىك قىلماغىل شامۇ سەھەر.

مەن نىچۈك ئەيلەي كۆكۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

---

①خۇد پەرەس ـــ ئۆزىنىلا كۆدىلەندۈرۈش، ئۆزىنىلا يۇقۇرى قويۇش.

دەربايان ئىلمى لەدۇن

ئەي بىرادەر قىل تەلەب ئىلمى لەدۇن،
ئۆزگە ئىلىم ئاقىبەت بولغاي زەبۇن.

ئەۋۋىلەن ئىلىم ئىستەگىل ئەي ھەق تەلەب،
ئىلىمسىز ھەر ھەق تەلەبدۇر بى ئەدەب.

ھەقنى بىلمەك ئىلمى — ئىلمى خاسدۇر،
مۇندىن ئۆزگە بارچەسى ۋەسۋاسدۇر.

ئىلىمنى ھاسىل قىل ئاممە تۇت نەھان،
تابماسۇن ھەرگىز كىشى نامۇ نىشان.

مۇندىن ئۆزگە بارچە ئىلىمدۇر ھۇنەر،
كەسب دۇر ئول ئىلىم دۇنيالىغ ئۇنەر.

ھەر كىشىكىم ئۆمرىدىن بولسە مەلۇل،
قىلمەس ئول ھەق ئەمرىنى ھەرگىز قەبۇل.

بىلسە ھەقنى ھەر كىشى دائىم يىقىن،
ئول كىشى ھەم تەكرىغە بولغاي يىقىن.

تۇتسە ھەر كىم ئۆزىنى ھەندىن يىراق،
ئول كىشىدىن تەڭرى ھەم بولغاي يىراق.

ئەھلى ئاقىل بۇ جاھان غەمكىن بولۇر،
بىۋاپالارغە قاچان تەسكىن بولۇر.

ئەي ئوغۇل دىۋ بىرلە بولىمە ھەمنەشىن،
كىمكى بولسە ھەمنەشىن بولمەس ئىمىن.

ئاقىبەت ئول دىۋ سىنى قىلغاي ھالاك،
ئەقىل بولسە دىۋدىن بول ۋەھمەناك.

ھەر يامان ئىش بولسە دىۋنىڭ ئەئلىدۇر،
ھەم يامان ئەندىشە دىۋنىڭ تەۋلىدۇر.

ئاملار كۆڭلىدە بىر دىۋ باردۇر،
دام مىكرو ھىلەسى بىسياردۇر.

ئام ئول دىۋدىن قاچان بولغاي خالاس،
قەتل قىلغىل دىۋنى بول خاس ئىچرە خاس.

دىۋنى ئۆلتۈرمەس كىشى بولماس كىشى،
تابماغاي رەۋنەق ئانىڭ قىلغان ئىشى.

ئەر كىرەك قىلغاي بۇكۈن دىۋ بىرلە جەڭ،
تاكى ئۇندىن ئالغاي ئول ئىلكىغە چەڭ.

چەھلۋان بول دۇنى قەتل ئەيلە مەرد،
بولغايسەن ئالەم ئارا مەردانە مەرد.

بەندەئى ھەق دۇنى ئۆلتۈرگەن كىشى،
دۇشمەن ئول دۇ بىرلە ئولتۈرغان كىشى.

بۇ جاھان ئول دۇغە مېھمان خانەدۇر،
ئەھلى داناغە پۇشايمان خانەدۇر.

ئەي بىرادەر قىلمە غەپلەت ئىختىيار،
ھەر كىشى غەپلەتدە ئاخىر شەرمسار.

ھەر كىشىكىم بۇ جاھان غەفلەتدە دۇر،
ئاقىبەت ئىككى جاھان لەنەتتە دۇر.

ئەي بىرادەر تۇنۇ كۇن بىدار بول،
ئەقىل بولسە ئاشىقى دىدار بول.

قىلماغىل ھەر سائەتدە نامۇ نەك①،
قىل ئۆزۈڭنى ھەر زامان خاك ئىلە تەك.

ھەر كىشىكىم فىسق ئىسيان ئىچرەدۇر،
ئول كىشى گويياكى تۇفان ئىچرەدۇر.

---

① نامۇنەك — نام ئاتاق، شان شوھرەت.

كىمكى بولسە فىستى ئىسياندىن خالاس،
بولمىش ئول گويياكى تۇفاندىن خالاس.

كىمكى بولسە فىسق ئىلە ئىسيانغە غەرق،
ئول بولۇبدۇر گويىيا تۇفانغە غەرق.

كىمەسز تۇفاندىن بولماس خالاس،
تەۋبەسز ئىسياندىن بولماس خالاس.

كىمەسز دەريادىن ئۆتكەيمەن دىمە،
تەۋبەسز ئىسياننى ھەق ئۆتكەي دىمە.

ھەر كىشىكىم بەرسە جىسمىدىن زاكات،
بولغۇسىدۇر ئول جەھەننەمدىن نەجات.

ھەر كىشىنى شاد قىلسە ھەر كىشى،
ئول كىشىنى شاد قىلغاي تەڭرىسى.

ھەر كىشىدىن ھەق ئەگەر خوشنۇددۇر،
ئول كىشى خەلق ئىچرە مىشكۇ ئوددۇر.

ھەر كىشى يەتكۈزسە ھەر كىمگە زىيان،
ئول كىشىدۇر گويىيا مارۇ چايان.

هەر كىشى بى قەيدە① مەۋلانا② بولۇر،
خەلق ئارا بى قەيدە ئەھيانا③ بولۇر.

هەر كىشىنىڭ گەر ھاۋاسى تازەدۇر،
ئول كىشىنىڭ شەھرى بى دەرۋازەدۇر.

شەھرى بى دەرۋازا غەۋغالىق بولۇر،
شەھرى سەردار④نغە رەسۋالىق بولۇر.

شەھرى بى دەرۋازىدە بولماس سەلىم⑤،
پادىشاھ ئول شەھرىدە بولماس مۇقىم.

چولسە هەر كىمدە هەۋايى يا هەۋەس،
ئول كىشىدۇر گويىيا ئاتەش⑥ پەرەست.

كىم ھاۋالىقدۇر چۈشەر زىندانغە،
هەم ئۇچار قۇش تۇشكوسىدۇر دامغە.

ئەي ئوغۇل هەق زاتىدىن دەم ئۇرماغىل،
يا بمراۋ دەم ئۇرسە سەن ئولتۇرماغىل.

---

① بى قەيدە — چىگىكسىز، ئۆز تالدىغا، ئاساسسىز.
② مەۋلانا — يېتەكچىمىز.
③ ئەھيانا — ھاياتلىرىمىز.
④ سەردار — باشلىق.
⑤ سەلىم — ساغلام.
⑥ ئاتەش — ئوت.

دەربایان غېرىب ...

ئەي غېرىب بولغىل ئەدەب بىرلە تامام،
كىم ئەدەبلىك بولسە ئول بولغاي ئىمام.

ئەي غېرىب قىلغىل ئەدەبنى دەمبەدەم،
كىم ئەدەبلىكدۇر ئاڭا يەتمەس ئەلەم.

ئەي غېرىب بۇ يولدە سەن بولغىل تامام،
پادىشاهى باقىغە بولغىل غۇلام.

ئەي غېرىب ئۆتكەرمە ئۆمرۈڭ بى خەبەر،
ئاهۇ بىرلە ناله قىل شامۇ سەهەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

دەربایان سىللە رەهىم

گەر كىشىدىن سائىلى مەهرۇم يانۇر،
ئول كىشى هەق لۇتفىدىن مەهرۇم قالۇر.

قىلسەلەر ھەر كىم ئەگەر سائىلنى شاد،
جەننەتىدۇركى ئاڭا قىل ئىتىقاد.

گەر كىشىدىن سائىلى خوشنۇددۇر،
بەگۇمان ئاندىن خۇدا خۇشنۇددۇر.

ئۆرۈسە ھەر كىمكى سائىلدىن يۈزىن،
ئول كىشىدىن تەڭرى ھەم ئۆرۈر يۈزىن.

كەلسە گەر ھەر سائىتى سائىل ساڭا،
ھەقسەدىنى شول زامان بەرگىل ئاڭا.

قىلماغىل سائىلغە ھەرگىز رەۋتۇرۇش①،
بۇامە سائىل ئالدىدە ھەرگىز خاموش.

ئەي ئوغۇل يادىڭدە تۇتقىل ياخشى پەند،
كەلسە سائىل قىلماغىل ئىلكىڭنى بەند.

ئەي ئوغۇل سائىلغە قىلغىل مەرھەمەت،
راست بول ھەرگىز ساڭا بولماس غەلەت.

ئەي ئوغۇل سائىلنى قىلغىل شادمان،
بەگۇمان بولغىل جەھەننەمدىن ئامان.

---

① رەۋ تۇرۇش ـــ چىرايىنى تۇرۇش، چىراي ئاچماسلىق.

ئەي ئوغۇل سائىلنى سەن قىلغىل رىزا،
ئول سېنىڭ ھەققىدە قىلغاي كۆپ دۇئا.

سائىلى كەلسە ئىناياتى خۇدا،
زالمى كەلسە مۇكاپاتى قازا.

ھەر كىشى بولسە يېتىمغە مېھرىبان،
قالمىغاي دەۋزەخدە ھەرگىز جاۋىدان.

گەر كىشى قىلسە يېتىم كۆڭلىن خاراب،
كۆرگەي ئول دەۋزەخدە ھەر تۈرلۈك ئازاب.

بىر يېتىمنى ھەر كىشى خەندان قىلۇر،
ئۆزىنى جەننەتتە گۈل بوستان قىلۇر.

ئال خەبەر كۈن - تۈن يېتىمنىڭ ھالىدىن،
ئالماغىل ھەرگىز ئانىڭ پۇل - مالىدىن.

ئەي بىرادەر قىل يېتىم كۆڭلىنى شاد،
تۈت قۇلاغىدە فەلا تەقھەر①نى ياد.

يېتىمنىڭ ئاھىدۇر بىر تېغى بەررىان②،
جوبىبە جۈشەن③دىن ئۆتكەي تېز - پۇررىان.

---

① فەلا تەقھەر — ھەرگىز ئاچچىقلىما.
② تېغى بەررىان — ناھايىتى ئىتتىك تىغ.
③ جوبىبە جۈشەن — جەڭ كىيىمى، تۆمۈر كىيىم.

گەر يېتىمى ئاھۇ يا ئەنغان تىلۋۇر،
ئەرش بىرلە كۆرسىگى لەرزان تىلۋۇر.

يېتىم كۆڭلىنى شادئەتكەن ئەمىندۇر،
يېتىم كۆڭلىنى ئاغرىتقان لەئىندۇر.

ئىستەسەڭ ھەقنىڭ رىزاسىن ئەي ئوغۇل،
تۇن - كۈندە يېتىمغە رەھىمدىل بول.

قىلماغىل بۇ ئەمرىغە ھەرگىز خىلاب،
ھەر يېتىمنىڭ دۇئاسى مۇستەجاب.

گەر يېتىمغە ھەر كىشى سەنگدىل① دۇرۇر،
بىگۇمان ئادەم ئېمەس سەگدىل② دۇرۇر.

قەھرى قىلسە گەر يېتىمغە ھەر كىشى،
قەھرى قىلغاي ئول كىشىغە تەخرىسى.

قىلسەلەر ھەركىم يېتىملەرگە جاپا،
ئىككى ئالەمدە خۇدا باقماس ئانا.

يىسەلەر ھەركىم يېتىمنىڭ مالىدىن،
ئول يىگەي مەھشەردە دوزەخ نانىدىن.

① سەنگدىل — تاش يۈرەك.
② سەگدىل — ئىت يۈرەك.

تەن ئازابۇ، تەن ئازابۇ، تەن ئازاب،
دىل كابابۇ، دىل كابا بۇ، دىل كاباب.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
چىغلاغمىل ئىسيانغا قان شامۇ سەھەر.

ھەن نەچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمىمىن قىلاي فەريادلار.

ھىكايەت

چىر كۈن ئۈچ دۇنيا تەلەب بولدى راۋان،
بىر خىشت ئالتۇن تابتى ئاخىر شادمان.

تەشنائى ئاچ ئەردى مۇددەتدىن بېرى،
مەسلىھەت قىلدىلەر ئول يەردە بىرى.

بىرى كىچىك ئەردى ئاراده ياشقە،
بۈيرۈدى ئانى شەھەرغە ئاشقە.

بەردىلەر ئانىڭ قولىغە ئۈچ دەرەم،
«ئاشۇ نان يەتكۈر بۇسائەت دەمبە دەم!»

يولنى ئالدى شەھەرغە بولدى راۋان،
ئۈيىمىا يول باردى ئول ئەسىبى راۋان.

ئىككىسى بۇ يەردە قىلدى ئىتتىپاق،
«ئاشقە بارغان كەلسە ئۇرغايمىز پىچاق.»

ئول بىراۋمۇ يولدا ئويلاب مەسلىھەت،
«بىر خىشت ئالتۇن يالغۇز ئالساك مەنپىئەت»-

ئاشۇ نانۇ، كۆشنى ئالدى بىر ساغۇ،
سالدى ھەم ئول ئاشۇ نانىغە ئاغۇ.

تىز - تۇند كەلدى بۇلارنىك قاشىغە،
بۇ ئىككۇلەن ئۇردى ئانىك باشىغە.

ئاخىردل ئەمرى ئۇنى ئۇلتۇردىلەر،
كۆڭلىنى جەم ئەيلەبان ئولتۇردىلەر.

يىدىلەر بىر - ئىككى لوقمە شادى ناك،
شول زامان ھەر ئىككىسى بولدى ھالاك.

بۇ مەسەل مالۇ جاھان ئەي خاسۇ ئام،
بىر خىشت ئالتۇن قالدى ئول يەردە تامام-

بىر - بىرى بىرلە قىرىنداش ئەردىلەر،
غەم بىلە، مىھنەتدە مۇڭداش ئەردىلەر.

بىر - بىرىغە ئەردى مۇشفىق مىھربان،
ئەھدى ھەم بارئەردى دوستى جاۋدان.

تابتى ئۇچ تەن بىر خىشت ئالتۇن ناگىمان،
پىتنەلەر ھەم بولدى پەيدا شۇل زامان.

پىتنەدىن ئۇلتۇردى ئۇچ تەن بىر-بىرىن،
نەفسى شەيتان بىرلە بولدى ھەم قىرىن.

ئەي ئوغۇل يادىڭدە تۇت لەيلۇ ناھار،
دەۋزەخ ئىچرە تابتىلار ئۇچ تەن قارار.

تۇنۇ كۈن بۇلبۇل كەبى قىلغىل نەۋا،
بولغاي ھەقدىن جۇملە ھاجاتىڭ راۋا.

ئەي ئوغۇل گۇنج ئىچرە بولغىل جاۋىدان،
ھەم قانائەت بىرلە بولغىل ھەر زامان.

قىلماغىل نەفسىڭ ئۇچۇن ھەرگىز شىكار،
بولماغاي بۇ ئەيىپ سەندىن ئاشكار.

ئەي قاياش پەھمىدە بولغىل پەھمىدە،
بولغايسەن ئاخىرقى كۇننىڭ ۋەھمىدە.

ناله قىل بۇلبۇلدىك ئەي نىرخەندەنەر،
ئاچىلۇر باغىڭدە چەندان غۇنچىلەر.

عافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
ئۇيلا دىنۇ مىلامىتىڭنى شامۇ سەھەر.

مەن نىچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

ھىكايەت

بار ئىدى بىر زاھىدى زۆھىدە ئىچىدە تاقە
شۇغە بارماغنى قىلدى ئىتتىپاق.

ئەۋلىيالىقدىن نەسىب ئالغان ئىدى،
نەسىنىڭ ئەمرىدىن ئول قالغان ئىدى.

تالىب ھەق ئەردى دائىم بى قارار،
ھەر تۈنى بىدار، ھەر كۈن روزەدار.

ئۆمرىدە ھەق ئەمرىنى قىلغان ئىدى،
نەھىدىن كۆڭلى تىنىب قالغان ئىدى.

شامدىن تا سۈبھىغە گىرىيان ئىدى،
دەۋزەخۇ جەننەت ئاڭا ئەئىيان ئىدى.

كۆردى زاھىد يولدە بىر شەھرى ئەزىم،
بولدى ئول شەھەر ئىچرە نەچچە كۈن مۇقىم.

كۆردىكىم شەھەر ئىچرە كارۇ بارىنى،
بارچە خەلق باغلابتۇرۇر زۇننار① نى.

① زۇننار — بۇد.

بىر دەرەختى بار ئىدى ئول قەۋمى دون،
تاپىنور ئەردى ئاڭا ھەر كۈنۈ تۈن.

بارچە خەلقى شەھەرنىڭ ئەبلە ئىدى،
نەچچە مۇددەتدىن بەرى كۈمراھ ئىدى.

ھەر كۈنى ھالىنى بىسيار ئۆلتۈرۈر،
ئود ئىلە ئەنبەرنى ئاندە كۆيدۈرۈر.

ھەر تەرەبدىن باش ئۇرار ئەردى ئاڭا،
بارچەسىن جانى فىدا ئەردى ئاڭا.

پۇل ساچار ئەرددىلەر ئاندە ھەر غەنى،
ھەر گەدا بولسە بولۇر ئەردى غەنى.

ئىتىقادى خەلقىنىڭ بىسيار ئىدى،
جان نەسار ئەتمەككە ھەم تەييار ئىدى.

ئاڭلادى بۇ ھالنى زاھىدى تامام،
چىرلادى ئالدىغە ئاخىر بىر ئاۋام.

بىر تەبەر① ئاندىن تىلەب ئالدى نەھان،
ئول دەرەختىنىڭ قاشىغە باردى رەۋان.

«ئۈشبۇ قەۋم نەقىلسە قىلغايلار مەنى،
بارغايمەن دەرھال كەسكەيمەن ئانى».

① تەبەر — تىمىچ، تىغ.

ناگهان يول ئۈزره شەيتان ئۈچرادى،
ۋەسۋەسە زاهىدغە ئاغاز ئەيلەدى.

«نى بالا بولدى ساڭا ئەي بەھرەۋەر①،
خەشمەگەن ئىلكىڭغە ئالمىش سەن تەبەر!»

ئەيدى ئول ئىبلىسگە زاهىد ھالىنى،
سالدى زاهىدغە كەمەن ئەييارىنى.

«ئەيتايمن مەقسەدنى ئەي زاهىد ئوغۇل،
جانۋ كۆڭلۈڭ بىرلە قىلغايسەن قوبۇل.

يان بۇ قەۋلىڭدىن ئەيا فىر خەندەفەر②،
مەن بىرەي ھەر كۈندە بىر خەرۋار③ زەر.

سەن ئالىب ئالتۇننى ئىھسان ئەيلەگىل،
جەننەت ئىچرە باغۋ ئايۋان ئەيلەگىل.

ئەيتايمن ھەقنىڭ رىزاسىنى ساڭا،
ئول دەرەختىن مەنپەئەت يوقتۇر ساڭا.

ھەر كۈنى مەندىن ئوشۇل ئالتۇننى ئال،
بىمنەۋاغە خەير قىل مەننەتنى ئال!»

① بەھرەۋەر — مەنپەئەتلىك.
② فىرخەندەفەر — شاتلىق ھاياجاندىن ئايلىنىپ ھۇشىزلاننان.
③ خەرۋار — ئىشەك، كۆپ ...

ئەھدىنى قىلدىلەرۋ تارقاشدىلار،
ئىككىسى ئول يەردە كۆپ مۇڭداشتىلار.

كەلدى زاھىد ئۆيىغە سودا قىلىب،
خەلق ئارا سوداسىنى غەۋغا قىلىب.

بولدى زاھىد خەلق ئىچرە خارۋ زار،
يىغلادى ھەر تۈنۈ كۈندە زارۋ زار.

قىلمادى ئىمانى ھەرگىز مەنپىئەت،
روسىيا شەرمەندە بولدى ئاقىبەت.

بۇ نەسىىبەت ياد ئال ئەي خاسۇ ئام،
ئاقىبەت بولغاي سانا دارەسسالام ①.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
ئاھۇ بىرلە ناله قىل شامۇ سەھەر.

مەن نىچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

---

① دارەسسالام — جەننەت.

بۇ پەسلىدە گۆرۈگەر ۋە بەد ئەندىشىلەرنى ئەيتۇر

بۇ نەسىھەت ياد ئال ئەي گۆرۈگەر،
ھەر ياماں ئەندىشەدىن قىلغىل ھەزەر.

قاماغىل ھەركىز ياماں ئەندىشەنى،
سالماغىل جىسمىڭغە تەغۋ تىشە ① نى.

جانۇ كۆڭلۈڭ ئىچرە تۇت ئەي بەھرەۋەر،
قىلمە ھەر جانغە ياماں ئەندىشىلەر.

ھەركۆنا زاھىر دۇرۇر ئەئمالى بەد،
ھەر كۆنا باتىن دۇرۇر ئەھۋالى بەد.

ئەئلى بىرلە ھالىدىن ئالغاي ھىساب،
ھالىدىن كۆبراق كىشى كۆرگەي ئازاب.

ھەر كىشىدە گەر ياماں ئەندىشە بار،
بۇلغۇسىدۇر ئاقىبەت ئول شەرمسار.

بولسە ھەر كىمنىڭ ياماں ئەندىشەسى،
تابماغاي رەۋزەق، ئانىڭ قىلغان ئىشى.

① تىشە — پالتا.

هەر یامان ئەندىشەئى بەددىن يىراق،
بولسە ئول بولغاي بەلىيەتتىن يىراق.

گەر كىشى ئەندىشەئى بەددىن يىراق،
بولسا روهى قىلغاي ئانىك تەمتەراق.

بەد گۇمان ئەركى خەندۇر ئەي ئوغۇل،
قىلماغىل ئەندىشەئى بەدنى قوبۇل.

قىلدى ئول مۇساغە قارۇن بەدگۇمان،
يەرغە پەرمان قىلدى ئول قادىر - ئوغان.

ھىكايەت

بىر خاتۇن بار ئەردى ئەمما كافىرە،
ئول خاتۇن تۇل ئەردى ئەمما ھامىلە.

بەردى ئول خاتۇنغە قارۇن سىمۇ زەر ①،
«بىر سۆزۈم بار قىلكى مۇساغە خەبەر.

ئەيغايسەن مۇساغە ئەي جان مەزلۇمە،
مەن دىگەندىن ئۆزگەنى ھەرگىز دىمە.

---

① سىمۇزەر — كۆمۈش ۋە ئالتۇن.

ۋەتى① قىلدى مۇسائى ئۇمران مېنى،
قالدى ئاندىن مەندە ئول ئابى مەنى.

نەچچە مۇددەتتىن بېرى مەن ھامىلە،
بولدى بۇ پەرزەندى ئەمدى كامىلە.

مۇسا ۋەئىز ئېيتۇردە سەن قىلغىل ئايان،
بارچەمىز كۆڭلىنى سەن قىل شادمان.

ئەرتە ئەيد خەلق ئىچرە قىلغىل ئاشكار،
مۇسا ئول سائەتدە بولسۇن شەرمسار...»

ئەرتەسى جەم بولدى بارچە شادمان،
ئەرۋ ھەم خاتۇنۇ ھەم پىرزو جەۋان.

چىقتى مۇسا مۇنبەر ئۆزرە شول زامان،
ئەمىر بەرلە نەھىنى قىلغاي بايان.

ئول خاتۇن ئول دەمدە ئاۋاز ئەيلەدى،
قارۇن ئەيغان سۆزنى ئىزھار ئەيلەدى.

قىلدى ئول قارۇن دىگەن سۆزنى تامام،
ئاڭلادى بۇ سۆزنى بارچە خاسۇ ئام.

---

① ۋەتى — جىسا.

ئەيدى ئول خاتۇنكى: «ئەي مۇسائى ھەق،
بەردى بۇ سۆزنى ماڭا قارۇن سەبەق...»

ئول زامان مۇسا بەدەرگاھى خۇدا،
قىلدى قارۇن ھەققىدە ئول دەم دۇئا.

بەردى مۇساكە خۇدا فەرماننى،
«ئەي زىمىن قارۇننى يۇت ھەم مالىنى!...»

يۇتتى يەر قارۇننى ئول دەم تابەھەلق،
بەد گۇمان قىلغاننى بىلدى بارچە خەلق.

قىلدى چەندان ناك قارۇن روسياھ،
كەتتى ئول ھەسرەت بىلەن تەختەسەرا.

بەد گۇمان مۇئمىننى قىلسە گەر كىشى،
ئاقىبەت مۇنداغ بولۇر قىلغان ئىشى.

ئەنبىيائى، ئەۋلىيا ئەئىيانى ھەق،
ھەق ئاڭا تەلىم بىرۇر چەندان سەبەق.

ئەھلى مۇئمىندىن خۇدا ئەرمەس جۇدا،
ئەنبىيا ۋە ئەۋلىيا ئەرمەس خۇدا.

ئەنبىيايۇ ئەۋلىيالار لايەۋت،
ئۇشبۇ سۆزنى دائىما يادىڭدا تۇت.

كىمكى سالىھ بولسە بىلگىل ئەۋلىيا،
ئەيدىلەر بۇ سۆزنى تاجىل ئەنبىيا.

كىمكى سالىھ بولسە سەن قىلغىل ھەزەر،
كىمكى فاسىق بولسە قىل ئاندىن گۇزەر.

خەلق ئارا ھەركىم ئەگەر مۆئمىن دۇرۇر،
ئىككى ئالەم ئول كىشى ئەمىن دۇرۇر.

گەر كىشى مۆئمىنغە بەد نىيىەت قىلۇر،
ئول كىشىغە تەخرى كۆپ لەئنەت قىلۇر.

ھەر كىشىكىم تىرىنۇ كۆن ۋەھمىدە دۇر،
تەخرىغە ئول بەندەسى پەھمىدە دۇر.

ۋەھمە ئولدۇر ئاخىرەتنىڭ ۋەھمەسى،
ۋەھمىلىقدۇر بولسا ھەركىم پەھمىسى.

ئەنبىيائى، ئەۋلىيا تۈن - كۈن داۋام،
ۋەھمىدە قان يىغلاغاي ھەر سۈبھى - شام.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
ئامۇ بىرلە نالە قىل شامۇ سەھەر.

مەن نەچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەددىن قىلاي فەريادلار.

بۇ پەسلدە شائىر ۋە ئىلىملەردىن پەيزى ئىلاھىدۇر، ئانى ئەيتۇر

شېئىر ئېتىماغلىغ ئىككى قىسمى تۇرۇر،
شائىرى غەيبى ۋە ھەم تەبئى دۇرۇر.

شائىرى گەر بولسە دائىم مەدھىخان،
بولغاي ئول شائىر جەھەننەمدىن ئامان.

شائىرى غەيبى ھەمە پەيزى ئىلا،
بەگۇمان جەننەتدە ھەم كۆرگەي لىقا.

شائىرى تەبئى ھەمە فەھمۇ زەرىف ①،
شائىرى غەيبى خۇداغە ھەم قەرىب.

تەبئى پەرۋەر تەبئىدىن دىل شاددۇر،
تەبئىدىن قىلغان ئىشى بەربادۇر.

شائىرى غەيبى ھەمە ئىنئامۇ ھەق،
شائىرى تەبئى ھەمە ئىمانى شەق.

تەبئى پەرۋەر تەبئىغە مەغرۇردۇر،
دائىما ھەر تۇنۇ كۇن رەنجۇردۇر.

---

① زەرىف — ھۇشيار، زېرەك.

شائىرىكىم مەدھىغە مايىل بولۇر،
ئالەمنى غەيىبدىن ئاڭا ھاسىل بولۇر.

شائىرى گەر بولسە دائىم مەدھىخان،
يىگۇمان دەۋزەخدىن ئول تابقاي ئامان.

قىلسە گەر مەخلۇقنى شائىر تەئرىپات،
بولماغاي دەۋزەخدىن ئول ھەرگىز نىجات.

تەبىئى پەرۋەر تەڭرى پەرۋەردىن ئىمەس،
سەنگمدۇر ئول سەنگى مەرمەردىن ئىمەس.

شائىرى غەيبى ھەمە سىدقۇ سەفا،
ئالەمنى غەيىبدىن كېلۇر ھەردەم ندا.

شائىر ئەشئەرى دىگىل بى ئىختىيار،
ئۇشبۇ ئالەم ئىچرە بولغىل خارۇ زار.

شائىر ئەشئىرىڭغە بولغىل ئىنتىزار،
مۇنتەزىر بول تەڭرىغە لەيلۇ نىھار.

ھەستلىك جامىڭنى قىل بىسيار چاك،
بولغايسەن ئاندىن كېيىن مەردان پاك.

ھەركىشى رەنج ئىچرە دۇر، گەنج ئىچرەدۇر،
ھەر كىشى خەلق ئىچرەدۇر رەنج ئىچرەدۇر.

هەر كىشى شەيتاندىك ئەزەل مەن دىسە،
بولغۇسدۇر گەبرو تەرسادىن دىسە.

هەر كىشى بولغان بىلەن مەقبۇل ئىمەس،
هەر سۆزى بولغان بىلەن مەئقۇل ئىمەس.

هەر تىبىب بولغان بىلەن لوقمان ئىمەس،
كۆزدە ياش بولغان بىلەن ئەفغان ئىمەس.

شائىرا ئۆتتى جاهاندىن قاپىلە،
ئىستەدىك دۇنيادا چەندان قاپىيە.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
ئەمدى هەقىنى ياد قىل شامۇ سەهەر.

مەن نەچۇك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

بۇ پەسىلدە جاهان بەۋاپانى ئەيتۇر

ئاڭلا بۇ پەندىمنى ئەي جۇيايى هەق،
ئىشتىنىك دەرسىنى ئال مەندىن سەبەق.

ئىشقىنىك تەمىلى گويا ئوت دۇرۇر،
هەر كىشىغە تۇشسە ئۇ ئەنسىز قىلۇر.

تۇشسه ئوت هەركىمگە ئول نەرياد ئېتەر،
خانىمانىن كۆيدۈرۈب بەرباد ئېتەر.

قالمىغاي ئول كەسده جۈز ئۈستىخانى پوست،
بولغاي هەر سائەتده ئول ئەهبابى دوست.

ئىشق ئوتى هەركىمگە تۇشمەس ئەي ئوغۇل،
كۆب زىرائەتدىن كىشى ئالمەس هوسۇل.

گەر كىشىده ئىشق ئوتى غالىب دۇرۇر،
ئول كىشى هەر تۇنۇ كۈن تالىب دۇرۇر.

هەر كىشىغە قىلماغىل سىرىگنى پاش،
نىمى شەب① ۋەقتىده بولغىل دىل خەراش②.

بۇ جاهاننى تۇش كەبى قىلغىل خىيال،
هەر زامان هەقدىن تەلەب قىلغىل جامال.

هەر نىمە كىم ئۇشبۇ ئالەم ئىچرەدۇر،
كىمكى كۆڭلىن بەرسە ئول غەم ئىچرەدۇر.

---

① نىمى شەب — يېرىم كېچە.
② دىل خەراش — كۆڭۈل ئاغرىتىش.

ئۈزگەيسەن ئەلبەتتە مەخلۇقتىن ئۈمىد،
بولغۇسىدۇر پەيزى ھەق ئاندىن پەيدا①.

ھەر نىمە پانى دۇرۇر بولغىل يىراق،
ئول نىمە كىم باقى② دۇر قىل ئىشتىياق.

ئاپىتى ھەركىمگە شۆھرەتتىن يېتەر،
ئالىمتى ھەركىمگە نىئمەتتىن يېتەر.

گەر كىشىنىڭ چەشمى③ شەب نەملىكدۇرۇر،
جەننەتول ئەئلا ئاڭا ئاملىك دۇرۇر.

ھەر كىشىكىم بولسە دائىم بىقارار،
ئاقىبەت مەئشۇقغە ئول بولغاي دۇچار.

ھەر نىمە كىم نەفس ئەگەر خۇشنۇد دۇر،
بىگۇمان ئول نەفس بىر نەمرۇد دۇر.

ھەر نىمە كىم نەفس قىلسە ئىختىيار،
بولغاي ئول دەرگاھى ھەقدە شەرمسار.

بارچەدىن كەم تۇت ئۆزەڭنى ئەي جەۋان،
بولغايسەن بى شەك جەھەننەمدىن ئامان.

---

① پەيدا — پەيدا.
② باقى — دائىملىق، مەڭگۈلۈك.
③ چەشمى — كۆزى.

گەر كىشىنىڭ زۆھىدى ھەم ئىھسانى بار،
ئول كىشىنىڭ كۆڭلىدە ئىمانى بار.

نەفسىنى ھەركىمكى قىلسە خارۇ زار،
بولغۇسىدۇرئول كىشى ئەنقا شىكار.

ھەر كىشىدە ئىشقى بار مەردانەدۇر،
ھەر زامان ئول گويىيا پەرۋانەدۇر.

ھەركىشىدە ئىشقى بار جەۋلان قىلۇر،
سۇبھى - شام، ھەر تۇنۇ كۈن ئەفغان قىلۇر.

ھەر كىشىدە ئىشقى بار خەلقىدىن يىراق،
ئول كىشىلەر ھەم يەنە خەلقىدىن يىراق.

ھەر كىشىدە ئىشقى بار ۋەيرانەدۇر،
مەقسۇدى يادىدە ئول ھەيرانەدۇر.

ھەر كىشىدە ئىشقى بار ھەيرانە مەست،
تۇتقاي ھەر مەخلۇقىدىن ئۆزىنى پەست.

ھەر كىشىدە ئىشقى بار خىلۋەت نەشىن،
ئەھلۇللا بىرلە بولغاي ھەم قەرىن.

ھەر كىشىدە ئىشقى بار تۇغيانى بار،
نىم شەب ۋەقتىدە كۆپ ئەفغانى بار.

هەر كىشىدە ئىشق بار دىل جۇش دۇرۇر،
بۇ جاھان سوداسىدىن بىھۇش دۇرۇر.

هەر كىشىدە ئىشق بار مەجنۇن بولۇر،
يۇرەكى تا ھەلقىغە پۇرخۇن بولۇر.

هەر كىشىدە ئىشق بار تائەت قىلۇر،
هەر بالايى كەلسە ھەم تاقەت قىلۇر.

هەر كىشىدە ئىشق يوق جاھىل دۇرۇر،
كۆڭلىنىڭ ئايىنەسى زەنگار ئىرۇر.

هەر كىشىدە ئىشق يوق دىلشاددۇر،
گەرچە تاقەت قىلسە ئول بەربادۇر.

هەر كىشىدە ئىشق يوق ئادەم ئىمەس،
ياخشىراقدۇر ئول كىشىدىن خەرس مەس.

هەر كىشىدە ئىشق بار دوم دىل بولۇر،
هەر كىشىدە ئىشق يوق سەنگدىل بولۇر.

هەر كىشىدە ئىشق بار ئەيسا بولۇر،
هەر كىشىدە ئىشق يوق تەرسا بولۇر.

هەر كىشىدە ئىشق بار خۇشخۇي بولۇر،
هەر كىشىدە ئىشق يوق بەدخۇي بولۇر.

هەر كىشىدە ئىشق بار بىل ئىجتىمائىدە،
كۆڭلىدە ئىمانى گويا شەب چىراغ.

هەر كىشىدە ئىشق ئەگەر ھاسىل دۇرۇر،
تەڭرىنىڭ دىدارىغە ۋاسىل دۇرۇر.

بۇ پەسلىدە ئىشقنى ئەيتۇر

هەر كىشىدە ئىشق بار غەم ئىچرەدۇر،
ئۆمرىدە گويا كى ماتەم ئىچرەدۇر.

هەر كىشىدە ئىشق بار ئەرياد ئېتەر،
دۇنيا ئەسبابىنى ئول بەرباد ئېتەر.

هەر كىشىدە ئىشق بار بولغاي خاراب،
قىلغۇسىدۇر ئۆزنى ھەردائىم ھىساب.

هەر كىشىدە ئىشق ئەگەر بىسياردۇر،
ئالدىدە دۇنيا ئانىڭ ھۇردارىدۇر.

هەر كىشىدە ئىشقدىن بىر رىشتە بار،
بولماغاي مەھشەردە ھەرگىز خارۇ زار.

هەر كىشىدە ئىشق بار ئىنىھان قىلۇر،
سۇبھى شام ۋاقتىدا كۆپ ئەفغان قىلۇر.

ئەي بىرادەر ئۆزنى ھەستلىكتىن چىقار،
قالماغاي كۆڭلىڭدە مەنامكدىن غۇبار.

ئاڭلاغىل كۆڭلۈڭدە تۇت ھەي ھەق شۇناس،
پەست يەرگە سۇ ئاقار قىلغىل قىياس.

ئىشقىنىڭ يولىدە بۇ تەدبىر كېرەك،
ھەر نەپەسدە ئۇجزىلە تەقسىر كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىدە بۇ تەدبىر كېرەك،
ھەر نەپەسدە زىكرىيۇ پىكىر كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىدە بۇ تەدبىر كېرەك،
دۇنيا ئەسبابىنى تەرك ئەتمەك كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىدە بۇ تەدبىر كېرەك،
ماۋۇمەنلىكتىن تەمام كەچمەك كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىدە بۇ تەدبىر كېرەك،
بۇلبۇلى مەستدىك ناۋا قىلماق كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىدە بۇ تەدبىر كېرەك،
ئاھ بىرلە نالە ۋە ئەفغان كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىدە بۇ تەدبىر كېرەك،
بار خەسۇ خاشاكدىن پەست بولماق كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىدە بۇ تەدبىر كېرەك،
بۇ جاھان سوداسىدىن كەچمەك كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىغە بۇ تەدبىر كېرەك،
كۆڭۈل سۆيگەندىنمۇ ھەم ئۆتمەك كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىغە بۇ تەدبىر كېرەك،
ئۆزنى ئەۋۋەل خوبراق بىلمەك كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىغە بۇ تەدبىر كېرەك،
خەلقدىن ئۆزنى نەھان قىلماق كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىغە بۇ تەدبىر كېرەك،
شەرئىدە سابىت قەدەم بولماق كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىغە بۇ تەدبىر كېرەك،
چەربۇ شىرىندىن تامام ئۆتمەك كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىغە بۇ تەدبىر كېرەك،
تىلنى مالا يەئنى دىن يىغماق كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىغە بۇ تەدبىر كېرەك،
جەننەتۋۇل مەھۋادىن ھەم ئۆتمەك كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىغە بۇ تەدبىر كېرەك،
ھەر نەپەس ئۆلمەكنى ياد ئەتمەك كېرەك.

ئىشقىنىڭ يولىغە بۇ تەدبىر كېرەك،
ياخشى ئەئمالارنى كۆپ قىلماق كېرەك.

ئىشتىنىڭ يولىغە بۇ تەدبىر كېرەك،
ھەر ئىبادەتنى نەھان قىلماق كېرەك.

ئەي ئوغۇل يولغە كىر ئۆمىر ئۆتمەستەراق،
قىل بۇ پەندىمنى ئەجەل يەتمەسدەراق.

ئۇشبۇ دەرس پايانى يوقتۇر ئەي قاياش،
ئاھۇ ئەنغان بىرلە ئۇر سىنەڭغە تاش.

ئۇشبۇ دەرس كۆڭلۈڭدە تۇتغىل ئەي ئوغۇل،
كۆپ دەر ئەردىم خاتىرەڭ بولغاي مەلۇل.

تالىبى ھەقلەرگە بۇ تەممز ① دۇرۇر،
قىل يۇكىغە مورچە كۆپ ئاجىز دۇرۇر.

مەن نىچۇك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

---

① تەممز — ئايرىش، روشەن، مەلۇم، ئېنىق.

بۇ پەسلدە زۆھدە① ۋە تەقۋا②نى ئەيتۇر

ئەي قاياش بۇ پەندىغە سالغىل قۇلاق،
قىلماغىل ھەرگىز قۇلاغىڭدىن يىراق.

ھەق كېرەم قىلسە ھىكايەت ئەيلەيمن،
زۆھدە قىلماقدىن رەۋايەت ئەيلەيمن.

زۆھدەلىك پەرھىز كارلىقدىن دۇرۇر،
زۆھدە قىلماق نارسالىقدىن دۇرۇر.

زۆھدە قىلماق نەھىدىن قاچماق دۇرۇر،
ياخشى ئەئمال تۇخۇمىن ساچماق دۇرۇر.

زۆھدە ئولدۇر پەستلىكنى بۇنياد ئېتەر،
زۆھدە ئولدۇر ھەستىلىكنى بەرباد ئېتەر.

ھەق تەلەبلىق زۆھدە تەقۋادىن بولۇر،
ھەرسى ئاب③ بىمارى لەقۋادىن بولۇر.

ئەي بىرادەر زۆھدەلىق ئاسان ئېمەس،
ھەر كىشى زاھىد ئېمەس ئىنسان ئېمەس.

---

① زۆھدە — تەقۋالىق.
② تەقۋا — ئۆزىنى ساقلاش، پاك بولۇش.
③ ئاب — سۇ.

زۆهده تەقۆالىق كۆڭۈل سەيقە دۇرۇر،
زۆهده تەقۆاسىز كۆڭۈل بىر كۈل ئىرۇر.

سەيقەلى يوق ئايىنە تابماس جۈلا،
زۆهده ـ تەقۆاسىزده يوق لوتفى خۇدا.

زۆهده ـ تەقۆا گويىيا ئەسبى راۋان،
كىمكى مەركەب بولسە يۈرگەي هەر قايان.

زۆهده ـ تەقۆا گويىيا بىر شەمئىدۇر،
ئۆيده گەر شەمئ ئولسە ئول دىل جەمئىدۇر.

زۆهده ـ تەقۆا گويىيا بىر شەب چىراغ،
بولسە هەر ئۆيده چىراغ دۇز① هەم يىراغ.

زۆهده ـ تەقۆالىغ كىشى بىنا دۇرۇر،
زۆهده ـ تەقۆاسىزكى نابىنا دۇرۇر.

هەر كىشىكىم زۆهده تەقۆا قىلسە خۇي،
تابقاي ئول دەرگاهى هەتده ئابروي.

هەر كىشىكىم زۆهدىله تەقۆاسى بار،
ئول جاهان بىرله ئانىڭ سۇداسى بار.

كىمكى قىلسە نەفسىنىڭ ئەمرىن هارام،
تابقۇسىدۇر ئەرشىدىن ئۇستۇن ماقام.

---

① دۇز ـ ئوغرى.

گەر كىشىنىڭ زۆھدىلە تەقۋاسى بار،
بولغاي ئول دەرگاھى ھەقدە ئېتىبار.

گەر كىشىنىڭ زۆھدىلە تەقۋاسى بار،
ئول كىشىنىڭ شەمشىرى ئالماسى بار.

گەر كىشىنىڭ زۆھدىلە تەقۋاسى بار،
بىگۇمان ھەمياندە نەقد تىللاسى بار.

گەر كىشىنىڭ زۆھدىلە تەقۋاسى بار،
ئول كىشىنىڭ سالىمەل ئەئزاسى بار.

گەر كىشىنىڭ زۆھدىلە تەقۋاسى بار،
ئول كىشىنىڭ جەننەتۋل مەئۋاسى بار.

گەر كىشىنىڭ زۆھدىلە تەقۋاسى بار،
ئول كىشىنىڭ سىدقىلە ئىخلاسى بار.

گەر كىشىنىڭ زۆھدىلە تەقۋاسى بار،
ھۆر - غىلماندىن ئانىڭ ھەمراسى بار.

گەركىشىنىڭ زۆھدىلە تەقۋاسى بار،
روزى مەھشەر سايەئى بوتاسى ① بار.

---

① سايەئى بوتاسى — كۆلۈكى، سايەۋەنى.

گەر كىشىنىڭ زۆھدىلە تەقۋاسى بار،
ئول كىشىنىڭ غۇسلىغە دەريا سى بار.

گەر كىشىنىڭ زۆھدىلە تەقۋاسى بار،
بولغۇسىدۇر ئول كىشى ئەنقا شىكار.

گەر كىشىنىڭ زۆھدىلە تەقۋاسى بار،
كۆرگىسىدۇر ئول كىشى جەننەتدە يار.

زۆھدە - تەقۋا خەلقتىن بولماق خالاس،
زۆھدە - تەقۋا بەندىدىن بولماق خالاس.

ئەي ئوغۇل زۆھدە تۇخۇمىن ساچماق كېرەك،
نەفسىنىڭ پەرماندىن قاچماق كېرەك.

قىلغايسەن نەرھىز خەلقدىن دىلقە ①دىن،
بول يىراق ئەلبەتتە كىشى ھەقىدىن.

ئەۋۋىلەن زاھىدغە بۇ بولغاي ئەدەب،
سالمە نامەھرەمغە كۆزنى روزى - شەب.

زاھىرۇ باتىننى يەكسان ئەيلەگىل،
نالە ۋە ئاھ بىرلە ئەفغان ئەيلەگىل.

---

① دىلقە — سوفىنىڭ چاپىنى. شەكلەن، رەقۋا زامق.

بولغايسەن ئەلبەتتە راھەتدىن يىراق،
قىلغايسەن ئەلبەتتە ئەشرەتنى تالاق.

ئەي ئوغۇل ئەمدى قۇلاق تۇتماق كېرەك،
تەخىرى قىلغان نەھىددىن قاچماق كېرەك.

ئەي ئوغۇل ھەر تۇنۇ كۈن ساجىد كېرەك،
چەشمە① كۆش② دەستۇ③، پا④زاھىد كېرەك.

ئەي بىرادەر تىل كۆڭىل زاھىد كېرەك،
فىئلى ئەھۋالىغە ھەم شاھىد كېرەك.

ئەي بىرادەر تۇتقايسەن يادىڭدە ياد،
قىلماغىل دۇنيا ۋە مافىھا⑤ نى ياد.

زاھىد ئەگەر بولسە مۇنداغ ئۇستىۋار،
تابقۇسىدۇر ئەرشدىن ئۇستۇن قارار.

زاھىدا زۆھدە باغىنى ئاباد قىل،
ھەستلىك خارمانىنى بەرباد قىل.

زاھىدا تائەتنى قىلساڭ ئاشكار،
بولغايسەن دەرگاھى ھەقتە شەرمسار.

---

① چەشمە — كۆز.
② كۆش — قۇلاق.
③ دەست — قول.
④ پا — پۇت.
⑤ مافىھا — ئۇنىڭدىكى نەرسە.

زاهىدا زۆھىدىگنى پىنھان ئەيلەگىل،
كەينىدىن كۆپ خەيرۇ ئىھسان ئەيلەگىل.

زاهىدا تائەت رىيالىغ قىلغانىڭ،
ياخشىراقدۇر ئولتۇرۇپ مەي ئىچكەنىڭ.

خەيرۇ ئىھسانسىز ئىبادەت ھېچدۇر،
بەلكى ئىسيان بىرلە پىچا - پىچ دۇر.

زاهىدا مەيخانىنى ئاباد قىل،
خانىقا يۇ سومئەنى بەرباد قىل.

زاهىدا بول مائىمەنلىكدىن يىراق،
بولماغىل مەيخانىدىن ھەرگىز يىراق.

زاهىدا ئۆزنى بەنا مۇلكىدىن ئال،
قىمز تۇند ئەمدى پەنا يولىغە سال.

زاهىدا مەي سارىغە بولغىل نەدىم،
تۇن - كۇن مەيخانىدا بولغىل مۇقىم.

كىمكى مەيخور بولسە ئول مەردانىدۇر،
كىمكى مەيخور بولسە ئاتەشپارەدۇر.

زاهىدا مەيخانىدە مەردانە بول،
ھەي ئىچەرگە گويىيا پەرۋانە بول.

هەر زامان مەيخانىدىن ئول مەرد چىقار،
خانىقادىن ئاقىبەت نامەرد چىقار.

خانىقا كىرگەن كىشى قىلغاي سۈجۈد،
كىم كىرەر مەيخانە تەرك ئەتكەي ۋۇجۇد.

ۋۇجۇدىن مەھۋە قىلماي بەندە ئەرمەس،
ۋۇجۇد مەھۋە ئەيلەگەن شەرمەندە ئەرمەس.

زاھىدا① ئۆمۈر ئۆتتى دائىم بىخەبەر،
ئاھ بىرلە ناله قىل شامۇ سەھەر.

مەن نەچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي پەريادلار.

بۇ پەسلدە دۇنيايى مەككار ۋە پۇر ئەييارنى ئەيتۇر

ئەي بىرادەر بۇ جاھان غەددار②دۇر،
گويىيا بىر ئەژدەتى③ مەككاردۇر.

ھەركىشىنىڭ گويىيا بىر ئەژدەتى،
بولغىسىدۇر ئاقىبەت ئول لەئنەتى.

---

① زاھىدا — ئەي زاھىد.
② غەددار — ئالدامچى.
③ ئەژدەت — ئايال، جىنسى ئەزا.

ئەي بىرادەر كىمكى ئەۋرەتلىغ دۇرۇر،
ئول كىشى بۇ يولدە لەنەتلىغ دۇرۇر.

ھەر كىشىكىم ئىلسە ئەۋرەت ئىختىيار،
ئىككى ئالەم ئىچرە بولغاي خارۇ زار.

گەر كىشى ئەۋرەت ئىلەھەمخانەدۇر،
كۆڭلى ئانىڭ گويىيا غەمخانىدۇر.

بولسەلەر ھەركىم ئەگەر ئەۋرەتپەرەست،
بولغۇسىدۇر ئول كىشى شەھۋەتپەرەست.

ئەي ئوغۇل ئول شەھۋىتى مۇردارىدۇر،
بىگۇمان ئاندىن خۇدا بىزارىدۇر.

ئاڭلاغىل ئەي قەۋم ئاد① ئىۋ سەمۇد②،
مىسلى خاتون سۆھبىتى جەڭگى ئومۇد③.

شاد يانغان يوق بۇ جەڭدىن ھىچكىشى،
گەرچە بارسۇن تۇنۇ كۇن، يازۇ قىشى.

ھەنپەئەت يوقدۇر بۇ جەڭدە ئەي ئەمەك،
سۇد يوق ھەرگىز پۇشايماندىن بۇلەك.

① ئاد — سۇد ئەلەيھىسالامنىڭ قەۋمى.
② سەمۇد — سالىھ ئەلەيھىسالامنىڭ قەۋمى.
③ ئومۇد — ئەرەبىستاندىكى بىرتاغنىڭ ئىسمى.

هەر كىشى ئەۋرەتىغە كۆپ مايىل بولۇر،
ئۇل كىشىنىڭ ئەقلى پات زايىل ① بولۇر.

ئەي بىرادەر ئەقل بىر گۆھەر دۇرۇر،
ئەۋرەتىدۇر ئول گۆھەر قەسدىدەدۇر.

ئەي بىرادەر ئەقل گويا شەمئىدۇر،
كىم كۆڭۈل ئەۋرەتگە بەرسە ئالدۇرۇر.

ئەي بىرادەر ئەقل جايى مېغىزى سەر②،
ئەۋرەتنى قەسدىدە دائىم سەر - بەسەر.

هەر كىشى ئەۋرەتگە گەر داخىل دۇرۇر،
ئول كىشى شول ۋەقت لايەئقەل بولۇر.

ئەقىل بولسە ئادىمى ئىنسان بولۇر،
ئەقىل گەر يوق بولسە ئول هايۋان بولۇر.

گەر كىشى تۈن - كۈندە كەلتۈرسە جىما،
ئەقلىنى بەرباد ئېتەر بىل ئىجتىما.

كۆپ يىمسە نىئىمەتنى كۆپ شەھۋەت بولۇر،
شول زامان ئول تالىبى ئەۋرەت بولۇر.

---

① زايىل — ئۈزگەرگەن.
② مېغىزى سەر — مىڭە.

كىمكى پاردىخ بولسە نان ۋەسۋاسىدىن،
ساب بولغاي ئول زامان ئىمانىدىن.

ھەر كۆڭۈل گويىاكى ئانبار خانەدۇر،
ئىمان ئول ئۆي ئىچرە گويا دانەدۇر.

ئەۋرىتىك گويىاكى بىر ساچقان دۇرۇر،
ئاقىبەت ئول دانەنى ساچقان ئالۇر.

ئەي بىرادەر قىل بۇ سۆزگە ھاي - ھوي،
يوق قىلىب ساچقاننى ئاندىن دانە قوي.

ئەۋرىتىگدۇر بارچە ئىسياننىك باشى،
قىلغايسەن پەرھىزىنى يازۇ قىشى.

تالىبى ھەقلەرگە بۇ زەنجىرى پا،
كۆڭلىدە يوقدۇر ئانىك سىدقۇ سافا.

ھەركىشى گويىاكى خاتۇن تېۋەسى،
ئەركىشى خاتون كىشىنىك تېۋەسى.

ئەر كىشى ئۇشتۇردۇر ئەۋرىتى ساربان①.
باشلاغاي ئول كەسنى ئەۋرەتنى ھەرقاچان.

---

① ساربان — تۆگە باققۇچى، يېتىلىگۈچى.

قىسق ئىلە ئىسيانغە ئول مايىل قىلۇر،
ئۆمرىنى بىھۇدە ئول زايىل قىلۇر.

ھەرقازان گەر ياخشىدۇر بولغاي جالا،
ئەندىك - ئەندىك دۇد① ئىلە بولغاي قارا.

ھەر سىياھى بولسە ئول ئوتدىن بولۇر،
ھەر گۇناھى بولسە ئەۋرەتدىن بولۇر.

ھەر بالايى يەتسە شەھۋەتدىن بولۇر،
ھەرقازايى يەتسە راھەتدىن بولۇر .

ھەر كىشى گەر قىلسە ئەۋرەتنى ھارام،
تابقۇسىدۇر تۆت فەلەك ئۇستىن ماقام.

كىمكى ئەۋرەتلىغ دۇر ئول كوردۇر،
بولسە گەر ئۆيى گويىيا بىر گوردۇر.

ئەي ئوغۇل ھەر ئەۋرىتى بىردام دۇر،
كىمكى كۆخلىن بەرسە ئول بەد نامدۇر.

سەيد ئىلىنسە دامغە تابماس قارار،
ئاقىبەت ئول سەيد بولغاي خارۇ زار.

---

① دۇد — توتون، ئىس.

سەيد ئىلىنسە دامغە قىلغاي شىتاب،
تۇنۇ كۈن غەم لەشكىرى قىلغاي خاراب.

سەيد ئىلىنسە دامغە بولغاي جۇنۇن،
تەغلىلەر قىلغاي ئانى خارۇ زەبۇن.

سەيد ئىلىنسە دامغە رەسۋا بولۇر،
تەغلىلەر ئىچرە تىلىم غەۋغا بولۇر.

ئەي بىرادەر دامدىن قىلغىل ھەزەر،
گەر ئىلىنساك دامغە يەتكەي خەتەر.

ئەي ئوغۇل بۇ پەندىغە سالغىل قۇلاق،
ئەقىل بولسە دامدىن بولغىل يىراق.

ئەي بىرادەر ئەۋرىتىك گويا كى جىن،
مەنى قىلغاي تەخرىنىك پەرمانىدىن.

سىدق قىل بۇ سۆزغە ئەي نادان ئوغۇل،
بولماغىل زىنھار ئول خاتونغە قۇل.

ئىستەگىلۇ، ئىستەگىلۇ، ئىستەگىل،
نەفسى ۋاھىدلىقنى تۇن - كۈن ئىستەگىل.

ھەق تەلەبنىك گەد خۇدالىق بولغانى،
گۇيىيا ئول ھەق تەلەبنىك ئۆلگەنى.

تۇت قۇلاغىڭ ئەچرە ئەي پىرۇ جەۋان،
تاشلاساڭ ئەۋرەتنى بولغايسەن ئامان.

تالىب ئاللاغە ئەۋرەتتۇر ھىجاب①،
ياد ئال ۋاللاھۇ ئەئلەم بىساۋاب②.

غافىلار ئۆمرى ئۆتتى دائىم بىخەبەر،
ئاھ بىرلە ئالە قىلغىل شامۇ سەھەر.

ھەن نىچۇك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

بۇ پەسىلدە دىن پۇرۇش ۋە دۇنيا تەلەب ۋە شەيخى زەر تەلەبلەرنى ئەيتۇر

ئەي ئوغۇل بول دىن پۇرۇشاۋقىدىن يىراق،
دىن پۇرۇشۇ دىل خۇرۇشلۇقىدىن يىراق.

دىن پۇرۇشلار ئەھلى بى تەمىز بولۇر،
ئاقىبەت ئول دىن پۇرۇش تونگۇز بولۇر.

خەلق ئارا بار ئەردى بىر قۇتبى زامان،
كۆرمەس ئەردى تەكرىدىن سودۇ زىيان.

---

① ھىجاب — پەردە توساق.
② ۋاللاھۇ ئەئلەم بىساۋاب — ھەقىقەتنى توغرا بىلىشنە خۇدا ھەممىدىن ئەڭ ئالىم

ئىسمى ئانىڭ بەلئەمى باتۇر ئىدى،
رەسمى ئانىڭ ھەرزامان مەھجۇر ① ئىدى.

شەيخلىق سۈرەتتە ئەردى خۇش لىباس،
بولماب ئەردى نەفسىدىن ھەرگىز خالاس.

خەلق ئارا ئەردى دۇئاسى مۇستەجىب،
لېكىن ئول ھەق رەھمەتىدىن بى نەسىب.

خەلق مۇشكۈلىنى ھەل ئەيلەر ئىدى،
بارچەنىڭ مەقسۇدىنى تىلەر ئىدى.

ئول تەرەپ بارماقنى مۇسا ئىتتىپاق
قىلدى مۇسا قەۋم ئىلە يۈردى يايىاق.

شەھەر خەلقى شەيخقە قىلدى خەبەر،
بەرددىلەر ئول شەيخقە چەندان مالۇ زەر.

بەلئەم ئول سائەتدە بولدى شادمان،
شەھەرنى ئول قىلدى مۇسادىن نەھان.

بەلئەم ئول سائەتتە ھەقنىڭ قەھرىدىن،
بولدى مەردۇد ئول زامان مىسلى لەئىن.

---

① مەھجۇر — غەلىتە، كېرەكسىز، ئاجايىب - غارايىب ...

كىم دۇنانى قىلسە دۇنيا ۋەجھىدىن،
بولغاي ئول سائەتدە تەرسا گەبرىدىن.

كىم دۇنانى قىلسەلەر دۇنيا ئۈچۈن،
بولغاي ئول دەرگاھىدە ئىتدىن زەبون.

ھىكايەت

بار ئىدى ئەللامەئى ① سۈرەتدە راست،
لېكىن ئول سىرەتتە ئەرمەس، ئەردى كاست②.

ۋەئزى دېن ئۆزگە ئاڭا يوق ئەردى ئىش،
خەلقغە ۋەئز ئەيتۇر ئەردى يازۇ قىش.

قىلدى ئول ۋائزىغە تەسدىق خاسۇ ئام،
جان فىدا قىلدىلار تۈنۈ كۈن سۈبھى - شام.

ھەر زامان ئول ۋائزى پەند ئەيلەدى،
گويىيا ئول قەۋمنى بەند ئەيلەدى.

---

① ئەللامەئى — كاتتا ئالىم.
② كاست — يالغان، چا.

چىقسه مۇنبەر ئۆزرە ۋائزىگە، ناگمهان،
قەۋمى قىلغاي ئىز تىراب ① بەرمەككە جان.

ۋائىز بەردى تۇتىدىك شىرىن زابان،
ھىچكىم كەتمەس قاشىدىن ناگمهان.

ياد ئەردى شەيخقە ئايەت، ھەدىس،
بار ئىدى كۆڭلىدە ئانىك بەر خىس ②.

خەلقنى ئول مەستى لايەئقەل قىلىب،
ئالدى خەلقدىن بارچە پۇل - مالىن يىغىب.

ۋائىز ئەردى بارچە سۆزدە ئۇستىۋار،
خەلق ئاشىق ئەردى دائىم بى قارار.

دام ئىلە تەزۋىرى ئەييارۇ بەلىغ ③،
قىلماس ئەردى ھىچكىم مالىنى دەرىغ.

بەردى خەلقنغە پەندىنى ئەفىيون قىلىب،
ئالدى خەلقنىك مالىنى ئەفسۇن قىلىب.

قەۋمىنىك مەقسۇدى ۋائىز پەندىدە،
قەسدى ۋائىز قەۋمىنىك پۇل - مالىدە.

---

① ئىزتىراپ — ئالدىراش.
② بەرخىس — مال - دۇنيا تەمەسى.
③ بەلىغ — يەتكۈزۈش.

ۋەز ئەيتىب قەۋمىغە ھەر سۈبھى - شام،
بارچە خەلقنىڭ مالىنى ئالدى تامام.

يىغدى ۋائىز يا ھارامۇ، يا ھالال،
قىلدى چەندان باغ-راغۇ مۈلكى مال.

قورقمايىن ھەددىن كۆكۈل مۇز ئەيلەدى،
قەھرى ھەق ۋائىزنى تونگۈز ئەيلەدى.

چىقتى تۈندە شەھەردىن ۋائىز راۋان،
بولغالى چۆلۈ بايابانده نەھان.

چىقتى ۋائىز كوچاغە غەۋغا قىلىب،
بارچە ئىت قولاشتىلار غەۋغا قىلىب.

روسىيا تۈن قارا ۋە كوچە تار،
تۈتسە ئىت ۋائىزنى ھەلقىددىن تۈتار.

جانۇ ھالەتدە ئول ئىتلەردىن جۈدا،
بولدىيۇ يۈردى راۋان ئول روسىيا.

بارچە قەۋمى مەستى ھەيران بولدىلار،
ئىستەبان ۋائىزنى ۋەيران بولدىلار.

ئىستەدى ۋائىزنى ھەر پىرۇ جەۋان،
تابمادى ئاندىن بىراۋ نامۇ نىشان.

ئالغالى ۋاقىزنى مۇسادىن خەبەر،
بارچە تەۋمى ئول تەرەپ قىلدى سەپەر.

باردىلار مۇسا قاشىغە خاسۇ ئام،
قىلدىلار تەئزىم بىجا ۋە ھەم سالام.

«شەھرىمىزدە بار ئىدى بىر ۋاقىزى،
بارچەمىز ئاندىن ئىمەسمىز نارازى.

ئول قازارا بىر كىچە بولدى نەھان،
ئىستەدۇك، بىز تابمادۇق ئاندىن نىشان».

مۇسا ئول سائەت بەدەرگاھى خۇدا،
قىلدى بۇ مۇشكۇلغە چەندان كۆپ دۇئا.

شول زامان كەلتۇردى ۋەھى جىبرەئىل،
ئىيدى ۋاقىز ھالىنى رەببىل جەلىل ①.

مۇسا ئاندىن قەۋمىغە قىلدى ئايان،
بارچە قەۋمى قىلدى ئول ھالەت ئىمان.

ئول تەرەپغە يۇرددىلەر مۇسا ۋە قەۋم،
سۇبھۇ شام، شەبھۇشەب ۋە يەۋمۇ فەيەۋم. ②

① رەببىل جەلىل — ھەممىدىن ئۇستۇن، ئالى تەربىيەچى خۇدا.
② يەۋمۇ فەيەۋم — كۈنىمۇ كۈن.

قەۋمىغە مۇسا ئانى بىلدۈرىدىرلە،
سۈرىتى تونگۈز بولۇبدۇر كۆرىدىلەر.

گەر كىشى ۋەئزىن تامادىن ئەيلەسە،
جولغۇسىدۇر ئاقىبەت ئول ئەنبىەسە.

گەر تامادىن قىلسە ۋائىزلار سۈخەن ①،
بىگۈمان دەۋزەخ ئاڭا بولمىش ۋەتەن.

كىم تامادىن بولسە خەلقغە ۋائىزى،
بولغاي ئول تەرسا ۋە گەبرو، رافىزى.

ئەيلەيمن بىر ياخشى پەند ۋائىز ساڭا،
ھەر ئەمەلنى سەن قىلىب كۆرگۈز ئاڭا.

سەن تامادىن ئۇرماغىل خەلق ئىچرە دەم،
ئىككى ئالەم ئىچرە يەتمەس ھىچ غەم.

ۋائىزى كىم گەر تامادىن ئۇرسە دەم،
ياغلۇر باشىغە لەنەت دەمبەدەم.

ۋائىزا ۋەئزىكنى «ئىندەللا» ② دىگىل،
كىم ئىشتىب قىلسە ئەبدىللا دىگىل.

---

① سۈخەن — سۆز.
② ئىندەللا — خۇدانىڭ ئەزىزىدە.

سەن قىلىپ كۆرگۈزمەي ئول قانداغ قىلۇر،
سەن قىلىپ كۆرگۈزسەك ئول ئانداغ قىلۇر.

سەن قىلىب تەۋسىگىنە كۆرگۈز ھەر مەھەل،
ئەمرى ھەققە قىلماغىل ئەندەك ھەيەل.

ۋائىزا ۋەئزىگنى قىل تۈن - كۈن بايان،
ھەم يەنە ۋەز ئىچرە قىل ئاھۇ فىغان.

ۋائىزى خەلق ئىچرە بولسە پەند پۈرۈش،
ئول كىشى گويا كى بولمىش قەند پۈرۈش.

قىلسە ۋائىز ۋەئزىنى بەيئۇ شەرا ①،
بىگۈمان مەئشەردە قوبغاي روسىيا.

قىلسە ۋائىز قەۋمىدىن دۇنيا ئۈمىد،
قالغاي ئول ھەق ھەمىتىدىن نائۈمىد.

ۋائىزا ۋەئزىگنى ئايغىل خاسۇ ئام،
مۇزدد ② نى ھەقدىن تىلە ھەر سۇبۇى - شام.

تۈت قۇلاغىگ ئىچرە ئەي ۋائىز زامان.
سەن بىمرىب گۆھەرنى، ئالمە ئۇستىخان.

---

① بەيئۇ شەرا — ئىلىم - سىتىم.

② مۇزدى — ئەجرى، ھەققى.

بەرمەگىل گۆھەرنى سەن مۇردارىغە،
ئاسماغىل ھەلقەگنى ئۆزدىن دارىغە.

ۋائىزا بۇ پەندىغە سالغىن قۇلاق،
چىركىنەت دۇر بۇ جاھان باشدىن - ئاياق.

ئالسە ۋائىز خەلقىدىن نەزرۇ نىياز،
نەقىل① قىلسە قىلماگىز ھەرگىز نەماز.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
بى تەمە پەند ئەيلەگىل شامۇ سەھەر.

مەن نىچۇك ئەيلەي كۆگۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي نەريادلار.

ھىكايەت

غەزنەۋى شەھرىدە مەھمۇد شاھ ئىدى،
ئەھلى ھال ئەسراريدىن ئاگاھ ئىدى.

ئالدى بىر كۈن شاھ بىر زىرەك غۇلام،
قاشىدە تۇرغۇزدى ئانى سۇبھى - شام.

قويدى ئول قۇلغە ئات شاھ مەھمۇد ئاياز،
بولدى ئاشىق قۇلغە ئاما قىلدى ناز.

---

① نەقل — ئۆلۈم.

تۇتتى ئول قۇل شاھنىڭ پەرمانىنى،
كۆردى شاھنىڭ بارچە لوتىنى - ئىپوسانىنى.

ساچتى بىر كۆن شاھ چەندان سىمۇ زەر،
باغلادى ئول قۇل قانائەتدىن كەمەر.

بارچىلەر ئول پۇل ساڭى بولدى راۋان،
شاھ ئول سائەتدە قىلدى ئىمتىھان.

شاھنىڭ ئالدىدە يوق غەيرى ئەزغۇلام ①،
تۇردى ئول قۇل خىزمىتىدە سۈبۈى - شام.

شاھ ئول ھالەتتە ئازاد ئەيلەدى،
تۇنۇ كۆن سۆھبەتنى بۇنياد ئەيلەدى.

بولدى تۇن - كۆن شاھغە ئول قۇل مۇنتەزىر،
ئول سەبەبدىن شاھ ئانى قىلدى ئەمىر.

بولدى ئاشىق قۇلغە ئول سائەتدە شا،
سىدقىن ئاخلاب بەردى تەخت ئۇستىگە جا.

سىمۇ زەرلەرگە يۈگۈرگەن بولدى خار،
ھەم يەنە دەرگاھى شاھدە شەرمسار.

---

① غەيرى ئەزغۇلام — قۇلاندىن باشقىلار.

پادىشاھ ئالدىدە بولدىلار ھەقىر،
سىمۇ زەر دەپ نەفسىغە بولدى ئەسىر.

قاۋلادىلار شاھ ئانى دەرگاھىدىن،
قالدى . نەۋمىد لوتفى ھەم ئىھسانىدىن.

قەھر قىلدى شاھ ئول ئالەم پاناھ،
بارچەنى قىلدى غەزەبكە مۇبتىلا.

باقمىدى ئول شاھ بۇلارنىڭ دادىغە،
يەتمەدى ھەرگىز ئۇلار فەرياديغە.

سىمۇ زەر دەپ يۈز ئۈگۈردى شاھىدىن،
بولمادىلار تۈن كۈن غەمدىن ئەمىن.

غافىلا ئۆمۈر ئۆتتى دائىم بىخەبەر،
ئالە بىرلە نالە قىلىغىل شامۇ سەھەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

بۇ پەسىلدە خەشمىلىغدە ئىماننى يوق قىلماق بايانى

خەشمى ① ئادەم گويىيا بىر دىۋدۇر،
خەشمىگەر كۆپ بولسە ئول نەمرۇددۇر.

① خەشمى — غەزەبلىك، غەزەبكار.

خەشملىغدە تۇرمىغاي ئىمان بۇقىم،
خەشملىقغە ھەق قىلۇر خەشمى ئەزىم.

مەيلى دۇنيا خەشمىدىن پەيدا بولۇر،
كۆپ ئوقۇبەت خەشمىدىن پەيدا بولۇر.

ئاڭلاغىل بۇ سۆزنى ئەي نادان قايىش،
ئادەمى بىر كوزا ئەمما خەشمى تاش.

يۈك ئېغىر بولسە كىشىنى تىندۇرۇر،
كوزىدە تاش بولسە بىر كۈن سىندۇرۇر.

تېز قىلمە خەشمەڭنى ئاندىغىكىم تۇرتۇن،
كوزە سىنغاندىن كېيىن بولماس پۈتۈن.

جانداری كۆڭلى گويا بىر شىشەدۇر،
شىشەغە ئول خەشمى گويا تىشەدۇر.

شىشەغە كىم سالسە تىشە يا تەبەر،
شىشە ئول سائەت بولۇر زەرۇ زەبەر.

خەشمىنى تەرك ئەتسەڭ ئەي دانا جەۋان،
بولغايسەن ئوتلۇغ جەھەننەمدىن ئامان.

خەشملىغدىن بارچە دىل ئازاردۇر،
خەشملىغلەردىن خۇدا بىزاردۇر.

بەندەئى رەھمانده ھەرگىز خەشمى يوق،
بەندەئى شەيتانده ھەرگىز چەشمى يوق.

ئەي بىرادەر خەشمدىن قىلغىل ھەزەر،
دائىما گور ئەھلىغە سالغىل نەزەر.

ئەي بىرادەر خەشمنى بەرباد قىل،
ھەر نەپەس ئۆلمەكنى دائىم ياد قىل.

ئەي بىرادەر خەشمدىن بولغىل يىراق،
قىلغايسەن ئاندىن بۇ يولده تەمتىراق.

خەشملىغ ھالەتده ئىمانىڭ چىقار،
ئاقىبەت تەرسا كەبى جانىڭ چىقار.

بولمىسا ھەركىمده ھەستلىكدىن غوبار،
ئول كىشىدىن خەشمى ئول سائەت چىقار.

خەشمنى تەرك ئەتمىسەڭ سەن ئەي ئوغۇل،
تەكرىغە تائەتلىرىڭ بولمەس قابۇل.

ئەي بىرادەر ئەيلەسەڭ ھەستلىكنى خاك،
بولغۇسىدۇر روھىڭ ئول سائەتده پاك.

ھىچ كىمەرسە بولمەس ھەستلىكدىن كىشى،
تابماغاي ھەرگىز كامال قىلغان ئىشى.

ئەي ئوغۇل ھەستلىكنى بەرباد ئەيلەگىل،
ئاھ! دەپ ھەردەمدە فەريات ئەيلەگىل.

ئەي بىرادەر بولسە گەر بىر زەررە ھۇش،
بادەئى ئىشقىدىن ئەت بىر قەترە نوش.

گەر كىشى تەرك ئەتمەسە ماۋۇ مەنى،
بىلمىگەيلەر ئول كىشى مەي قەدرىنى.

ھەر كىشى مەي ئىچسە كۆپ فەريات ئېتەر،
خانىمانىن شول زامان بەرباد ئېتەر.

كىمكى بولسە بى ھىجاب مەردان بولۇر،
بى ھىجاب بولغانكى دەردمەندان بولۇر.

خەشمنى تەرك ئەيلە بولغىل سەبرلىغ،
سەبرلىغ بار ئانى بولغاي ئەبرەلىغ.

سەبرلىغ دائىم ھالاۋەت ئىچرەدۇر،
شۇكرەلىغ دائىم قانائەت ئىچرەددۇر.

شۇكرىنى بىسيار قىل ئەي نەۋجەۋان،
شۇكرى كۆپ قىلغان سائادەتدىن نىشان.

گەر كىشى دائىم قانائەت ئەيلەمەس،
شول كىشىنى ھىچ جاندار خاھلامەس.

هەر گەدایغە یوق تەۋەككۇلدىن یورۇق،
سەبىر ئىلە شۇكرى قانائەت ئاندە یوق.

یوقتۇرۇر كۆڭلىدە ئىمان رۇشەنى،
ئول سەبەبدىن ئىت گەداغە دۇشمەنى.

قاماسە. ئىتلار قانائەت ئەي قایاش،
هەر ئىشكلەردىن تەگەر باشىغە تاش.

تاشلاسە هەر ئىت ئاۋالغى ئىشكىن،
هەر ئىشكىنىڭ ئىتلارى تۇتقاي دوىمن ①.

هەر ئىشكىنىڭ ئىتلارى غەۋغا قىلۇر،
هەلقىدىن تىشلەپ ئانى رەسۋا قىلۇر.

ئىت ئەگەر دائىم قانائەتدە یاتۇر،
گەرچە تەڭلىك بولسە راهەتدە یاتۇر.

هەر ئىشككە ئىت ئەگەر كۆزدىن سالۇر،
ئول كىشى ئول ئىتنى هەم كۆزدىن سالۇر.

كەتمەسە ئىت بىر ئىشكىدىن هەر قایان،
ئول كىشى ئول ئىتكە بولغاي مەهربان.

---

① دوىمن — قۇيرۇقسىز.

هەر خارابات ئولسە هەق دەرگاهىدۇر،
هەر ئىمارەت ئولسە خەلق دەرگاهىدۇر.

پادىشاھ ئولدۇر غىنىلەردىن غىنى،
نى تەلەب قىلساڭ بەرۇر ئاخىر ئەنى.

قىلسا تۇن - كۈن گەر كىشى يۈزمىڭ ئۈمىد،
قويماغاي ئول كەسنى ھەرگىز ئائۈمىد.

قىلسە شاھ ئەمرىغە قۇل جانىن نەسار،
ئاقىبەت ئول قۇل فەلەك ئۈستۈن چىقار.

قىلسە قۇل شاھ ئەمرىغە جانىن فىدا،
خەزىنە ئىشىكىنى شەھ ئاچقاي ئاڭا.

قىلسەڭ ھەرمەقسۇدىن ئاندىن تەلەب،
كۆپ تىلىگەندىن سىنى قىلمەس تەلەب.

مۇنتەزىر بولساڭ ئانىڭ دەرگاھىغە،
ئول مۇشەررەپ ئەيلەگەي ئىنئامىغە.

ئەي بىرادەر ئۈمۈر يۈز يىل بولسەمۇ،
جوستىجو ① قىل، جوستىجو قىل، جوستىجو.

---

① جوستىجو — ئىزدەش، ئالدىراش.

ئەي بىرادەر ئۇزمەگىل ھەرگىز ئۇمىد،
قىلغايسەن خىزمەتنى تۇن - كۈندىن زەۋىد①.

يىغلاساڭ دەرگاھى ھەقدە زارۇ زار،
قىلمىغاي ھەرگىز سېنى ئول خارۇ زار.

تاشلىساڭ ئىككى جاھان مۇردارىنى،
كۆرسەتۇر ئاندىن ساڭا دىدارىنى.

قىلماساڭ جەننەتنى ھەرگىز ئىختىيار،
بولغايسەن دەرگاھى ھەقدە ئىشتىبار.

ئەي بىرادەر ئىستەسەڭ دىدارى ھەق،
قىلغىل ئەۋۋەل جامە ھەستلىكنى شەق.

ھەر كىشى ھەستلىكنى بەرباد ئەيلەمەس،
ئول كىشىنى تەڭرى ئازاد ئەيلەمەس.

ھىچنىمە يوقدۇركى ھەستلىكتىن يامان،
خۇدنەمالىغ② خۇدپەرەسلىكدىن يامان.

قۇل ئەگەر خىزمەتنى پەي دەرپى قىلۇر،
خاجى ھەم ئىنئامنى پەي دەرپى قىلۇر.

---

① زەۋىد — زىيادە، كۆپ.
② خۇدنەمالىغ — ئۆزىنى كۆرسىتىش.

قىلسە قۇل خىزمەتنى كۆن - كۈندىن تولا،
خاجەسى ھەم قىلغاي ئىنئامىن تولا.

بولسە گەر كۆز ئىچرە ئەندەك بىر نىمە،
ئۇرۇنۇب كىرگۈزمىگەي ئۇل بىر نىمە.

بولماسە ئايىنەدە گەردۇ غۇبار،
كۆرۈنۈر ئايىنەدە دىدارى يار.

بولسە روشەن دائىما كۆڭلۈك كۆزى،
كۆرگەنىدۇر تەڭرىنى كۆڭلۈك كۆزى.

غافىلا ئۆمۈر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
نالە قىل بۈلبۈل كەبى شامۇ سەھەر.

مەن نىچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

بۇ پەسلىدە ئۆز نەفسى بىرلە جەڭ قىلماق- نىڭ بايانىنى ئەيتۇر

ئەي بىرادەر ئىستەسەڭ ھەقدىن مراد،
قىلغايسەن ئۆمرىڭدە دائىم سەن جەھاد.

قىلماسەڭ جەڭ قۇللۇغۇڭ سابىت ئېمەس،
قىلماسەڭ جەڭ ئابىدۇ زاھىد ئېمەس.

قىلماسە جەڭ كىم بۇ نەفس مەلئۇن بىلەن،
ئول كىشىنىڭ پەرقى يوق خاتۇن بىلەن.

گەر كىشى جەڭ قىلغالى ئاغاز ئېتەر،
روھىي ئانىڭ ئەرشىگە پەرۋاز ئېتەر.

گەركىشى جەڭ قىلسە نەفس تەرسا بىلەن،
بولغۇسىدۇر ھەمنەشىن ئەيسا بىلەن.

كىم شەھىد بولماقغە گەر داخىل بولۇر،
تەخرىنىڭ دىداريغە ۋاسىل بولۇر.

قويسە ھەركىم جەڭ ئۈچۈن دائىم قەدەم،
كەئبەگە بارغاندىن ئارتۇق ھەرقەدەم.

قەتل قىلسە نەفسىنى ھەر مەردى يار،
ئەرشىنىڭ ئۈستىدە ئول تابقاي قارار.

ئەي بىرادەر ئىستەگىلۇ، ئىستەگىل،
ئىستەگىل دائىم شەھىدلىك ئىستەگىل.

بولمە خالى جەڭدىن ئەي ئابدۇلۋاھىد①،
جان فىداقىل جەڭ ئۈچۈن بولغىل شەھىد.

---

① ئەبدۇلۋاھىد — خۇدانىڭ بەندىسى.

قىلسە چەك نەتسى بىلەن مەردى خۇدا،
بۇاغۇسىدۇر ئول كىشى شىرى خۇدا.

نەفسىنىڭ چېگىنى مەن ئەيلەي بايان،
ھەق تەلەبلەر ئىچرە تابولسۇن ئايان.

دائىما قىلغىل خۇدا پەرمانىنى،
قىلمە ھەرگىز نەفسىنىڭ پەرمانىنى.

ئەي بىرادەر بولمە ھەرگىز تەن پەرەست،
تىلغايسەن نەفسىگىنى ھەر دائىم شىكەست.

بولمە غافىل تەڭرىدىن ئەندەك زامان،
بەرمىگەيسەن نەفسىگە ھەرگىز ئامان.

بۇ جاھان سەۋداسىدىن قىلغىل ھەزەر،
گۇنج ئارا بول، باغلا ھىممەتتىن كەمەر.

ئۇشبۇ ئالەم گويىيا بىر رەھگۇزەر①،
قىلماغىل زىنھار ئاڭا ئەندەك نەزەر.

ھەر بالا كەلگەيكى نەفسىگدىن ساڭا،
بەرمە ھەرگىز چەرب ئىلە شىردىن ئاڭا.

---

① رەھگۇزەر — ئۇتكۇنچى يول.

قىلماسە ھەركىم مۇنا ئىخلاسنى،
باشىغە سالماس دو تىغ ئالماسنى.

ئەي ئوغۇل نەفسىگنى خۇشنۇد ئەيلەمە،
تەڭرىغە روھىگنى مەردۇد ئەيلەمە.

ھەق رىزاسىن ئىستەسەڭ ئەي خاسۇ ئام،
نەفسىنىڭ زىددىدە ئىش قىلغىل تامام.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
يىغلا ئۆز ھالىگغە ھەر شامۇ سەھەر.

مەن نىچۆك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

بۇ پەسىلدە ئىسقاتىلار① ئەھۋالىنى ئەيتۇر

ئەي بىرادەر بولما بۇ پەندىدىن يىراق،
جەھدىلە ھازىر بولۇپ سالغىل قۇلاق.

مەئرىپەتدىن گەر كىشى ئاگاھ ئىمەس،
ھەر ئەمەل شايىستەئى دەرگاھ ئىمەس.

---

① ئىسقاتىلار — ئىسقات ئالغۇچىلار.

قىلماسە ھەركىم ئەگەر خالىس ئەمەل،
ئول رىيادۇر رىزقىغە سالغۇسى دەخەل.

ئىستەسەك بۇ يولدە بولماق بەسرەۋدر،
قىلغىل ئىستىغفار، ئۇجزە، چەشمى تەر.

ئەي ئوغۇل بىر ياخشى سۆز ئەيتاي سانا،
كۆپ ئەمەل قىل باقماغىل ھەرگىز ئانا.

گەر كىشىنىك تائەتىدە ئۇجزى يوق،
گويىيا بىر مۇھەدۇر كىم مەغزى يوق.

قىلماسە گەر لوتفى رەھمانىر رەھىم،
ئابىدۇ زاھىد كىرەر نارى جەھىم.

قىلمە ھەر تائەت ئارا ناسىد خىيال،
قىلماغاي مەقبۇل ئانى ئول زۇلجالال.

گەر كىشى بىر جانغە ئازار قىلغانى،
گويىيا توكغۇز قوپۇب جان قىلغانى.

ۋەقفى① دىن فەرھىز قىلغىل ئەي ھەقىر،
ياخشىراقدۇر ۋەقفىدىن ئىچكەن چەغىر②.

---

① ۋەقفى — توختىغان، (مەسجىد، مەدرىس ۋە خانىقالارغا كىشىلەر تەقتىم قىلغان ئۆي - زىمىن، مالمۇلۇك...)

② چەغىر — بوزا، ھاراق.

بەردى بۇ پەددىنى ئول ئۇستادى ھال،
مەينى ئىچگەن مالۇ ۋەقىددىن ھالال.

ئەي بەرادەر ۋەقىددىن فەرھىز قىل،
بۇ نەسىھەتلەرنى ئەمدى تېز قىل.

ئىسقاتى ئىتدۇركى ئەمما خۇفتەۋار،
مۇردەغە ئىتلەر ھەمىشە ئىنتىزار.

مۇردەسىز ئىت ئۇيقۇنى بىدار قىلۇر،
مۇرددىنى كۆرگەندە خەرىس غەۋغا قىلۇر.

ئالسە ئىتلەر مۇرددىدىن ناگاھ خەبەر،
بارچە ئىتلەر ئول تەرەب قىلغاي سەپەر.

شەھەر ئارا خەر مۇردە بولسە ناگەھان،
جەمئى بولغاي بارچە ئىتلەر شول زامان.

ئولاشىب ئىتلەر تىلىم غەۋغا قىلۇر،
تالاشىب بىر - بىرىنى رەسۋا قىلۇر.

مۇردە گەر يوق بولسە ئىت جانسىز بولۇر،
مۇردەنى تابقاندە گويا خەرس بولۇر.

كىرغالى ئىسقاتغە كىم ئۆيدىن چىقار،
ئول كىشى ئىمانى كۆڭلىدىن چىقار.

ئىسقاتى قورقماس يېتىمنىڭ مالىدىن،
بولماغاي ھەچ ۋەقت دەۋزەخدىن ئەمىن.

چىقسە جانى قالمەس ھەچ ھەققى ئانى،
ھەر نىمە قالسە ئالۋۇر پەرزەند ئانى.

ئىسقاتلار تەئزىمى ئىنسان قىلۋۇر،
دىن ئۆيىنى لېكىن ئول ۋەيران قىلۋۇر.

مۇردىغە يوق ھەرگىز ئاندىن مەنچىئەت،
تەكرى تەقدىرىغە بولغاي ئاقىبەت.

بەرسە ئۆز قول بىرلە ھەركىم بىر پۇلى،
قايتارۇر دەۋزەخدىن ئول بەرگەن پۇلى.

ياخشى ئىشنى ئەي ئوغۇل پەيژەستە قىل،
ھەرنە قىلساڭ ئانى سەن ئۆلمەسدە قىل.

خەيىر - ئېھسان ئەيلە ئۆلمەسدىن بۇرۇن،
ئۇشبۇ ئۆيدىن ئاندە كۆچمەسدىن بۇرۇن.

بەرسەڭ ئۆز قول بىرلە ھەر غەمدىن ئېمىن،
سۇد قىلماس بەرگەن ئۆلگەندىن كېيىن.

بولسە گەر بىر شەھەر ئىچرە ئىسقاتى،
بولماغاي ئول يەرغە ھەقنىڭ رەھمەتى.

تالاشىب ئەھۋالىنى غەۋغا قىلۇر،
كۆڭلىدىن ئىماننى ناپەيدا قىلۇر.

بولماسە ھەقنىڭ ئىنايىتى ئەگەر،
نى قىلالىغاي ئىسقاتى بى شەرمىلەر.①

ھەر فاساد ئالەمدە ئالىمدىن چىقار،
ئول سەبەبدىن كۆبراغى دىنىدىن چىقار.

ئىبىدى پەيغەمبەر فەسادىلئالىمى،②
چىقار ئەۋۋەل مەنى ئۆلمائى ئىممەتى.

مۇستەفادىن بىگۇمان بۇ نەقىلدۇر،
ئىلمى بولغان بىرلە ئول بى ئەقىلدۇر.

ئىلمى بولغان بىرلە ئول ئالىم ئىمەس،
ئالىم ئولدۇر بىر نەپەس غافىل ئىمەس.

ئەي ئوغۇل پاردۇر نىچە ئەرزىم سانىا،
ئەيتايمن ئەمدى ئانىڭ رەمزىن③ سانىا.

---

① بى شەرمىلەر — نومۇسسىزلار
② فەسادىل ئالىمى — پىتنو - پاساد، ئىغۋاچى ئالىم.
③ رەمزىن — ئىشارەت.

ئەقلى كۆل گويادۇر، يەكتادۇرۇر،
ئەقلى جۈزۈى گويا كى سەنگ، خاردۇرۇر.

ئەقلى كۆل خۇرشىد، جۈزۈى بىر زەررىدۇر،
ئەقلى كۆل يوق ئادەمى بى بەھرىدۇر.

تۇتقايسەن يادىگدە ئەي نىكو سىرشت①،
ئەقلى كۆل نەفسنى قىلماس پەرۋەرىش.

ئەقلى جوز قەترە، كۆللى دەريا تۇرۇر،
قەترەلەر دەريادە ناپەيدا بولۇر.

ئەقلى كۆل خورشىد، جوزۈى ئەستارەلەر،
ئەقلى جوزۈى خەشتى پارە، كۆل پارەلەر.

قىلماسە ھەركىم بۇ نەفس ئەمرىن قوبۇل،
ئالغاي ئول ئىمانىدىن چەندان ھوسۇل.

نەفسنىڭ زىددىدە ئىش قىلساڭ داۋام،
ئول جەھەننەمنى ساڭا قىلغاي ھارام.

ھەر كىشى ئۆز نەفسىگە زالىم دۇرۇر،
ھىچ شەك يوقدۇركى ئول ئالىم دۇرۇر.

---

① نىكو سىرشت — ياخشى ئەخلاقلىق.

زۇلمى قىلماق نەفسىگە مەردان ئىشى،
تەربىيەت قىلماق ئانى ھايۋان ئىشى.

ئادەمنىڭ كۆڭلى بىر شەھەر دۇرۇر،
روھى مۇسا، نەفسى ئول فىرئون دۇرۇر.

بىر شەھەردە بۇ ئىكاۋ تابماس قارار،
بىرسى كىرسە، بىرى ئولدىم چىقار.

كىرسە مۇسا شەھەرنى ئاباد ئېتەر،
كىرسە فىرئون شەھەرنى بەرباد ئېتەر.

ئەي بىرادەر ئەيلە فىرئوندىن ھەزەر،
جەھدىلە ئالغايسەن مۇسادىن خەبەر.

ئەي بىرادەر ئىستەسەڭ گەر ئەقلى كۆل،
بولمىغايسەن ھىچ ۋەقىت نەفسىگە قۇل.

پىكرى قىل ئەسلەگنى ئەي بىر مۇشتى خاك،
قەتل قىل نەفسىگنى ئەي مەردانى پاك.

نەفسىن ئۆلتۈرمەي كىشى مەقبۇل ئېمەس،
ئول كىشى تەڭرىغە ھەرگىز قۇل ئېمەس.

قىلماسە ھەركىم ھالاك ئۆز نەفسىنى،
ئاچماغاي ئول كەسغە جەننەت دەر① ئىنى.

① دەر — ئىشك.

ئەقل بولسە ئەي ئوغۇل بول ۋەھمناك،
جەڭ قىلىپ نەفسىڭنى تۇن - كۈن قىل، ھىلاك.

نەپسىنى ئۆلتۈرمەي ئىمان ئىستەمە،
يەھۇدە تەكرىددىن ئىپسان ئىستەمە.

قىلماساڭ نەفسىڭنى ئەۋۋەل سەن ھالاك،
ئاقىبەت قىلغاي سېنى بىر كۈن ھالاك.

كىرسە قىرئون شەھەرنى ۋەيران قىلۇر،
كىرسە مۇسا باغ ئىلە بوستان قىلۇر.

كەلگىل ئەمدى ھۇشىغە ئەي نەۋجەۋان،
شەھرىڭ ئىچرە پۇر ئىرۇر قىرئوۋىيان.

تېزراق قىرئوننى چىقارغىل شەھەردىن،
جىگۈمان بولغايسەن ھەر غەمدىن ئەمىن.

ئەي بىرادەر خانىمان بەرباد قىل،
كوھى دەشتى سەھرادە كۆپ فەريياد قىل.

تۇت قۇلاغىڭغە ئەجەل يەتمەستىرەك،
قىل بۇ ئەمرىنى نەفس ئۆتمەستىرەك.

كىمكى بۇ پەندىمغە گەر كوشش قىلۇر،
روزى مەھشەر ھىللەدىن پۇشەش① قىلۇر.

---

① پۇشەش — كىيگەن.

ئەر كېرەك بۇ يەردە فەرياد ئەيلەگەي،
ھېچ شەك يوق تەڭرى ئازاد ئەيلەگەي.

ئول كۆڭۈلكىم سۈبھىدەك سادىق تۇرۇر،
بۇ نەسىھەتلەر ئاڭا لايىق تۇرۇر.

ھەق تەلەب ھەر دەمدە ئاھ ئاغاز ئېتەر،
ئول مۇقامۇ قۇربىغە پەرۋاز ئېتەر.

ئەقلى كۆل ھەمرا تۇرۇر مۇسا بىلەن،
ھەمنەشىندۇر ھەم تەڭى ئەيسا بىلەن.

ئەقلى كۆل گەر تەڭرىغە مۇھتاجدۇر،
ئەقلى كۆلغە ھەر زامان مىئراجدۇر.

ئەقل گەر كۆللىدۇر ئىمان ساپىدۇر،
ئەقل گەر جۆزۋىدۇر بى ئىنساپىدۇر.

ئەقل گەر كۆللى دۇرۇر ھەق يارىدۇر،
ئەقل گەر جۆزۋىدۇر ھەق بىزارىدۇر.

ئەقل گەر كۆللى ئاڭا دىدارىدۇر،
ئەقل گەر جۆزۋىدۇر ئول مۇردارىدۇر.

ئەي بىرادەر ئىستەسەك گەر ئەقلى كۆل،
قىلما نەفسىك ئەمرىنى ھەرگىز قوبۇل.

ئەقىل گەر جۈزۈندۇر بولماس ھەق شۇناس،
ئەقىل گەر كۆللىدۇر بولغاي مەردۇ خاس.

ئەي بىرادەر ئەقلى جۈزۈى سايەدۇر،
بىگۇمان ئىرئون ئىلە ھەم خانەدۇر.

ئەقىل گەر كۆل بولسە ھەق خۇشنۇدىدۇر،
ئەقىل گەر جۈزۈى بولسە ئول مەردۇدىدۇر.

ئەقلى كۆل ھەردائما خەۋفىدىن ئامان،
ئەقلى جۈزۈى بولمىغاي غەمدىن ئامان.

ئەقىل ئەگەر جۈزۈندۇرۇر ئول بىلمىقا،
ئەقىل ئەگەر كۆللى دۇرۇر كۆرگەي لىقا.

ئەقىل ئەگەر كۆللى تۇتار ئاللانى دوست،
ئەقىل ئەگەر جۈزۈى تۇتار دۇنيانى دوست.

ئەقلى جۈزۈنى تەرك قىل ئەي خاسۇ ئام،
ئەقلى كۆلنى ئىستەگىل ھەر سۇبھى - شام.

ئەقلى كۆللى مۇسادەك مەردان قىلۇر،
ئەقلى جۈزۈى ئاقىبەت ئىرئون قىلۇر.

ئىستەسەك ئول نەفسى ئىرئوندىن ئامان،
بەرمىغىل شەھرىگدە ئىرئونغە ماكان.

جەھدە قىل ئىرئوننى شەھرىگدىن چىقار،
دائىما زىددىدە ئىش قىلساڭ چىقار.

قىلسە گەر نەفسىنى ھەركىم خارۇ زار،
كۆڭلىدىن ئىرئون ئول سائەت چىقار.

كىم چىقارماس كۆڭلىدىن ئىرئوننى،
كافىرو، گەبرو، جوھودو، ئەرمەنى.

قىلغايسەن بۇ ئەمرنى ئەي ھەم دىيار،
نەفسىنىڭ زىددىدە ئىش قىلغىل چىقار.

ئەي بىرادەر خاب غەفلەتدىن كۆز ئاچ،
دائىم ئول ئىرئوندىن ھەق ساڭى قاچ.

سەن سىغىنساڭ ھەقنى جەننەتلىغ قىلۇر،
بولمىسە ئىرئون جەھەننەملىغ قىلۇر.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
دائىما قىل نەپسى ئىرئوندىن ھەزەر.

مەن نىچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

بۇ پەسىلدە ئۆمەرنىڭ چۈست① بىلە ئۆتمەك بايانى

ئۆمەر ئۆتكەي تېز گويا تۈند بەرق②،
بولماغايسەن بى خەبەر غەفلەتتە غەرق.

ئۆمەر گويا بەرق دەك چالاك③ ئۆتەر،
كىمكى ئاندىن بى خەبەر ناپاك ئۆتەر.

ئاپتاب ھەر سۈبىمدە قىلغاي تولو،
قىلغاي ئول ۋەقت تەۋبەغە ھەركىم رۇجۇ④.

ئاپتاب تۈش ۋەقتىدە تاپقاي كامال،
ئەندىك ـ ئەندىك بولغاي ئول ئاندىن زاۋال.

بارچىلەر ئول تەۋبەسىنى سىندۇرۇر،
ئول سەبەبدىن تۈنۈ كۈن زايىل بولۇر.

ئەي بىرادەر ئۇشبۇ سۆزنى ئاڭلاغىل،
كىشت⑤ ـ كارىنى كۈن ئولتۇرماستە تىل.

---

① چۈست ـــ چاققان، تېز، ئىتتىك.
② تۈندى بەرق ـــ چاقماقتەك تېز.
③ چالاك ـــ تېز، چاققان.
④ رۇجۇ ـــ قايتىش.
⑤ كىشت ـــ زىراەت.

قمل خۇدا ئەمرىنى ئۆمىر ئۆتمەستەرەك،
تەۋبە مەھكەم قىل ئەجەل يەتمەستەرەك.

قىلسا قارى تائەت ئەتمەكلىككە جىد،
شول زامان ئىسيانى بولغاي ناپەددىد.

ھەر كىشى بىركارىغە مەشغۇل دۇرۇر،
بەزى مەقبۇل، بەزى نامەقبۇلدۇرۇر.

بولمىسە تائەتدە ھەركىم ئىغتىئال①،
بولغاي ئانىك ئاغزىغە سەنگۇ ساپال.

قىرىساك ئۇشبۇ نەسىھەت ئاڭلاغىل،
كۆپ ياشىساك كۆپ ئىبادەت ئەيلەگىل.

قىرىساك خىلۋەتنى قىلغىل ئىختىيار،
بولماغىل مەجلىس ئارا خەلق ئىچرە خار.

يەتسە ئۆمرۇك ئونغا بالىغ بولاسەن،
تەكرىگە ئول دەمدە تابە بولاسەن.

يەتسە ئۆمرۇك گەر يىگىرمەغە ئەگەر،
ئول زامان ئال ھەقتەئالادىن خەبەر.

ئەي بىرادەر يەتسە گەر ئوتتۇزغا ياش،
جەھدىلە ئۇر دائىما سىنەكغە تاش.

---

① ئىغتىئال — بەك ياخشى قىلمىش، سەممىي، سادىق بولۇش.

ئۆتسە ناگاھ ئۆمری ھەركىم چىلىدىن ①،
تەۋبە قىل تەڭرىغە يانغىل جىلىدىن②.

ئۆتسە ئۆمرىڭ ناگاھ ئەللىكدىن نەرى،
تىز بولغىل مائى مەنلىكدىن نەرى.

ھەر كىشىنىڭ ئۆمرى گەر ئاتمىش دۇرۇر،
لەززەتى ئۆمرىدىن ئول قالمىش دۇرۇر.

ئەي بىرادەر يەتسە گەر يەتمىشكە ياش،
كۆپ چىقارغىل ئاھۇ ھەسرەت بىرلە ياش.

ھەر كىشى پىر بولسە كۆپ ھىممەت كېرەك،
تەڭرىغە شايىستەئى ③ تائەت كېرەك.

ئاددىمى ④ پىر بولسە ھىممەت بىرلە ماس،
پىردە ھىممەت بولسە ھەركىم خارلماس.

گەر كىشىنىڭ ھىممىتى ئالى دۇرۇر،
نەسىق ئىلە ئىسياندىن ئول خالى دۇرۇر.

بولمىسە ھەر كىمنىڭ ئالى ھىممىتى،
ياغملۇر باشىغە ھەتىنىڭ لەئنىتى.

---

① جەھل - قىرىق.
② جەھل - نادانلىق.
③ شايىستەئى - مۇۋاپىق
④ ئاددىمى - بىر ئادەم.

ئەر ئاتانماقلىققە كۆپ ھىممەت كېرەك،
ھەم شىجائەت بىرلە ھەم غەيرەت كېرەك.

گەر ھېمىشە بولماسە ھىممەتدە شاھ،
ياخشىراقدۇر ئاندىن ھىممەتلىك گاداھ.

كىمكى بى ھىممەت دۇرۇر مۇردارىدۇر،
جىسمىدە ھەرموي ئانىڭ زۇننارىدۇر.

بولغۇسىدۇر ئادەم ھىممەتدىن كىشى،
بولماغاي ھىچكىمكى خىلىئەتدىن كىشى.

گەر كىشىنىڭ ھىممىتى ئالى دۇرۇر،
كۆڭلى ئول خەنناسدىن خالى دۇرۇر.

بولسە ھەركىم كۆڭلى خەننىاس دىن خالاس،
تابقۇسىدۇر ئول جەھەننەمدىن خالاس.

ھەر كىشىكىم ھىممەتدىن ئاغاز ئېتەر،
روھى ئانىڭ ئەرشىگە پەرۋاز ئېتەر.

ھەر كىشىكىم قىلسە ھىممەتدىن بىر ئىش،
مەغفىرەت قىلغاي خۇدا ھەر يازۇقىش.

گەر كىشى تۇن ـ كۇندە ھىممەتلىك دۇرۇر،
تەڭرى دەرگاھىدە ئىززەتلىك دۇرۇر.

كىمدە ھىممەت بولسە ئول مەردى خۇدا،
ھەچ شەك يوق رازىدۇر ئاندىن خۇدا.

ئەي ئوغۇل تۇن - كۇندە ھىممەت ئىستەگىل،
دائىما ھىممەتدە تائەت ئىستەگىل.

كىمكى بۇ ئالەمدە ھىممەتلىك دۇرۇر،
تەڭرى دەرگاھىدە قۇربەتلىك دۇرۇر.

گەر كىشىنىڭ ھىممىتى تۇغيان قىلۇر،
ئول كىشى بىسيار خەير ئىپسان قىلۇر.

ئەر ئەمەس بۇ يولدە ھىممەتسىز كىشى،
گەرچە بولسۇن نوھ، لوقماندىك كىشى.

بولسە گەر ھەر كىمغە ھىممەتدىن نەسىب،
باردۇرۇر ئول كەسغە جەننەتدىن نەسىب.

ئىستە ھىممەت دائىم ئەي پىرو جەۋان،
ھىممەتى ئالى سائادەتدىن نىشان.

ھىممەتى ئالى سىفاتى مۇرتەزا،
بۇل سەبەبدىن بولدى ئول شىرى خۇدا.

شەھرى خەيبەر ئىچرە بىر كۆزسىز گەدا،
مۇرتەزاغە قىلدى ئول بىرنان سەدا.

مۇرتەزانىڭ ھەممىتى تۇغيان قىلىپ،
قىرىق تۆۋە زەر بەردى ئۇل ئېھسان قىلىپ.

ئەي بىرادەر ئىستە ھەممەتنى داۋام،
جان فىدا ھەممەتكە قىلغىل سۆبەى - شام.

ۋەئدە قىلغاي تەخرى ھەممەتدىن بۇرۇن،
ئەرشدىن ئۇستۇن ئاڭا قىلغاي ئورۇن.

ھەر كىشى بولسە مۇنداغ ھەممىتى،
ياخشىلۇر باشىغە ھەتتىك رەھمىتى.

كىمكى ھەممەت بولسە دىۋاندىن قاچار،
نەفس ئىسلە شەيتان ھەم ئاندىن قاچار.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
ئىستەگىل ھەممەتنى ھەر شامۇ سەھەر.

مەن نىچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

بۇ پەسلدە ئارىفلار ① مەئرىپەتنىڭ بايانى

غەۋث ② ئۇردۇم ئىلىمنىڭ دەرياسىغە،
قىلدى ھەق مائمۇردۇر يەكتاسىغە.

---

① ئارىفلار — خۇدانى تونىغۇچىلار.
② غەۋث — چۈمگەن.

خاتەمى مۇلكى سۇلايمان ئىلىمدۇر،
بارچە ئالىم سۇرەتۇ جان ئىلىمدۇر.

روھى ئادەم ئىلىمدىن قۇۋۋەت ئالۇر،
ئىلىمسىزنىڭ روھى بى قۇۋۋەت بولۇر.

گەر كىشىدە ئىلىم يوق مۇردارىدۇر،
بولىمسە تەن ئىچرە جان، تەن خارىدۇر.

- جاندىن ھەم ئارتۇقدۇر ئىلىمۇ مەرىپەت،
مەرىپەت يوق بولسە بولغاي خەر سۇپەت.

ئەي برادەر ئىلىملىق بۇنيادۇرۇر،
مەرىپەت يوق بولسە نابىنادۇرۇر.

ئىستەسەڭ گەر مەئرىپەت ھەر سۇبۇى - شام،
مەئرىپەت ئارقىدىن ئىستە ھەر داۋام.

گەر كىشىغە مەئرىپەت ھاسىل بولۇر،
تەڭرى دىدارىغە ئول ۋاسىل بولۇر.

بولىمسە ھەركىمدە ئىلمۇ مەرىپەت،
قويسە ھەر سارى قەدەم بولغاي غەلەت.

ئامىدىن بۇ ئىلىم مىراس ئەيلەمە،
ئام گەر قۇتبى ئولسە ئىخلاس ئەيلەمە.

هەر تۆمۇر بولغان بىلەن ئالماس ئېمەس،
هەر كىشى بولغان بىلەن ئول خاس ئېمەس.

ئېيتاي ئەي تالىب ساڭا چەندان سۈخەن،
مەئرىپەتسىز جىسىمدۇر جانسىز بەدەن.

قىلمە بۇ كۆز بىرلە هەق سۈنئىن خىيال،
پانى بىرلە باقىنى كۆرمەك مەهال.

هەر نەپەس قىلساڭ جامالىللا سەدا،
كەلگەي ئاندىن لەن تەرانى ① دەپ ندا.

ئەيب ئىمەسدۇر نېچە بولسا ئەيبى گىل
ئەيب دىلدۇر، ئەيب دىلدۇر، ئەيب دىل.

ئەي بىرادەر تەندە يوقتۇر ئىشتىبار،
مەئرىپەت يوق بولسە بولغاي مۇردەۋار.

جىسمى ئادەم گويىيا دىۋارىدۇر،
مەئرىپەت دىل ئىچرە بىر گۈلزارىدۇر.

جىسمى ئارىنى گويىيا ۋەيرانەئى،
مەئرىپەت كۆڭلىدە بىر دۇردانەئى.

---

① لەن تەرانى — مىنى هەرگىزمۇ كۆرەلمەيسەن.

تالبا جىسمىڭنى ئاباد ئەيلەمە،
مەئرىپەت گەنجىنى بەرباد ئەيلەمە.

ئەي بەرادەر گەنجى ۋەيران ئىچرەدۇر،
مەئرىپەتتىك ئىلمى ئەريان ئىچرەدۇر.

ئىستەسەڭ گەنجىنى بار ۋەيران ئارا،
ئىستەسەڭ بۇ ئىلىم بار ئەريان ئارا.

گەر كىشى بى رىشتە ئول ئۇريان ئىرۇر،
دائىما زاتىغە ئول ھەيران ئىرۇر.

ھەر كىشىگە مەئرىپەت بىر يارىدۇر،
كىمكى بىلمەس قەدرىنى مۇردارىدۇر.

ئىلمى ھەستلىك گويىيا بىر مارىدۇر،
ئاقىبەت ئول مارىدىن بىمارىدۇر.

بۇلسە گەر ھەركىمدە مارى ۋەھمەناك،
ئول كىشىنى ئاقىبەت قىلغاي ھالاك.

ئىلمى ھەستلىكتىن كى كىم ئەئيان قىلۇر،
ئۆزىنى ئول تابىئى شەيتان قىلۇر.

يوقتۇرۇر پەرقى ئانىڭ شەيتان بىلەن،
بارمىغاي ئالەمدىن ئول ئىمان بىلەن.

ئەي ئوغۇل ئۆلمەسنى قىلساڭ ئىختىيار،
مەئرىپەت ئىلمىنى قىلغىل ئىختىيار.

ئەي ئوغۇل تائەتنى قىلساڭ ئىختىيار،
مەئرىپەت ئىلمىنى قىلغىل ئىختىيار.

ئەي ئوغۇل راھەتنى قىلساڭ ئىختىيار،
مەئرىپەت ئىلمىنى قىلغىل ئىختىيار.

ئەي ئوغۇل ئىززەتنى قىلساڭ ئىختىيار،
مەئرىپەت ئىلمىنى قىلغىل ئىختىيار.

ئەي ئوغۇل قۇربەتنى قىلساڭ ئىختىيار،
مەئرىپەت ئىلمىنى قىلغىل ئىختىيار.

ئەي ئوغۇل شاھلىقنى قىلساڭ ئىختىيار،
مەئرىپەت ئىلمىنى قىلغىل ئىختىيار.

ئەي ئوغۇل پەرلىكنى قىلساڭ ئىختىيار،
مەئرىپەت ئىلمىنى قىلغىل ئىختىيار.

ئادەمى بولماقنى قىلساڭ ئىختىيار،
مەئرىپەت ئىلمىنى قىلغىل ئىختىيار.

بەندەغە ھەقدىن كارامەت مەئرىپەت،
بەندەغە ھەقدىن ئىنايەت مەئرىپەت.

كىمدە بولسە مەئرىپەت ئىنسان ئىرۋۇر،
بارچە مۇشكۇللەر ئاڭا ئاسان ئىرۋۇر.

كىمدە بولسە مەئرىپەت ئالىمدۇرۇر،
مەئرىپەتسىزلەر ھەمە زالىم دۇرۇر.

مەئرىپەت ئىلمىنى تەفسىر ئەيلەيمەن،
ئىستەمەككە ئانى تەدبىر ئەيلەيمەن.

مەئرىپەت گويياكى ئول ئابى ھايات،
ئىچسە ئانى تابقاي ئۆلمەكدىن نەجات.

ئەي بىرادەر ئول سۇ زۇلمىدىن نەرى،
ئىستەگەيسەن ئانى ئىسكەندەر كەبى.

تابماتى ھەركىم ئانى ئاسان ئىمەس،
ئىچمەسە ھەركىم ئانى ئىنسان ئىمەس.

ئىستەدى ئۆمرىدە ئىسكەندەر ئانى،
باشلادى ئول يەرگە بىر راھبەر ئانى.

كىم قويار ئول يەرگە رەھبەرسىز قەدەم،
يەتكەي ئول سائەت بالالار دەمبە دەم.

ئەي ئوغۇل بۇيولغە بىر رەھبەر كىرەك،
ئىلكىدە بىر شەمئى پۇر ئەنۋار كىرەك.

ئەردى، ئىسكەندەرغە خىزرى رەھنەما،
بولدى زۇلمەت ۋەھمىدىن ھەردەم پانا.

ھىچ يول يوقدۇركى مۇنداق ۋەھمەناك،
قويسا رەھبەرسىز قەدەم بولغاي ھالاك.

قىلمە پىرسىز ئابى ھاباتدىن خىيال،
پىرسىز ئول سۇنى تاپماغلىق مەجال.

شەمس تەبرىز ئەردى مەۋلانەغە پىر،
مەئرىپەتدە بولدى ئاندىن بى نەزىر.

رۇمغە ئەللامەئى ۋەقت ئەردى ئول،
كۆركۈزۈپ مەلك يەتتە يۈز شاگىردغە يول.

قىلدى پىر ئەمردغە ئول جانىن نەسار،
ئول سەبەبدىن تابتى ئەرش ئۈستۈن قارار.

ھىچكىم ئۆز ئالدىچە بولماس كىشى،
گەرچە بولسۇن ئۇھ، لوقماندىك ئىشى.

تالىپ ئىلىم بولكى، ئىلمۇ مەئرىپەت،
مەئرىپەتدىن ئۆزگە ئىلىم بى مەنپەئەت.

مەئرىپەتلىك ئادىمى خەيرول بەشەر،
مەئرىپەتسىز ئادىمى ئىتتىدىن بەتەر.

هەقنى بىلگەن مەئرىپەت ئەي زوفۇنۇن ①،
ئۆز ئىلىملەر ھىلىۋ، مىكرۇ فۇسۇن ②.

مەئرىپەت ئىلمىن تەلەب قىل سۇبھى - شام،
ئاندىن ئۆزگە ئىلىملەر تەزۋىر - دام.

بولسە گەر ھەر كىمغە ياد يۈزمىڭ كىتاب،
مەئرىپەتسىز ئاقىبەت بولغاي ھىجاب.

بۇلسە ھەر كىم مەئرىپەتلىكلەر بىلەن،
ھەمنەشىن بولغاي مالائىكلەر بىلەن.

مەئرىپەتلىك ئىلمى رەھمان ئىلمىدۇر،
مەئرىپەتسىز ئىلمى شەيتان ئىلمىدۇر.

مەئرىپەتلىك ئىلىم ئەگەر قىلساڭ خىيال،
ئەلبەتتە ئول دائىما رىزقى ھالال.

رىزىق ئۈچۈن كىمكى قانائەتلەر قىلۇر،
ئەھمىدى مۇختار شافائەتلەر قىلۇر.

ھىچكىم بۇ يولدە سەنئەتسىز ئىمەس،
كىمدە سەنئەت بولمەسە ئادەم ئىمەس.

---

① زوفۇنۇن — ئىلىملەر ئىگىسى.
② فۇسۇن — سۆز بىلەن ئالداش.

كىمكى بۇ ئالەمدە بى سەنئەت دۇرۇر،
روزى مەھشەر ئىچىرە بى ئىززەت بولۇر.

كىمدە سەنئەت بولسە ھەق رەھمەت قىلۇر،
كىمكى سەنئەتسىز دۇر ھەق لەنەت قىلۇر.

خەلق ئارا ھەر كىمكى سەنئەتلىقدۇرۇر،
ھەر كىشى ئالەمدە ئىززەتلىك دۇرۇر.

قىلدىلەر سەنئەتنى ھەر خاسانى ① ھەق،
قىل قانائەت بىرلە بول بايادى ھەق.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەۋەر،
قىل قانائەت رىزق ئۈچۈن ئەي كور - كەر.

مەن نىچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

بۇ پەسىلدە فەزىلەتى مىھمانىنى ئەيتۇر

ئەي ئوغۇل تەن جانغە مىھمانخانەدۇر،
بولمىسە مىھمان بول ئۆي ۋەيرانەدۇر.

---

① خاسانى - خۇدانىڭ خاس بەندىلىرى.

بوالسه مېهمان ئۆيده مەھۇرلۇق بولۇر،
كەتسه مېهمان ئۆيده رەنجۇرلۇق بولۇر.

نېچه تۈن-كۈن تەنده جان مېهمان ئىرۇر،
ئۇشبۇ ئۆي هەم تاخىر ۋەيران ئىرۇر.

هەر نىمه ئالەمده هەق پەيدا قىلۇر،
ئۇشبۇ مېهمان ۋەجىهدىن پەيدا قىلۇر.

بىل بۇ مېهمان تەدرىن ئەي ئابدۇل ئەزىز،
تاكى مېهمان ئۆيدەدۇر تۇتقىل ئەزىز.

تاڭلا بۇ مەئىننى ئەي مەردۇ غەريب،
كەتسه ئول مېهمان يەنه كەلمەس يانىب.

هەر كۈنى هۇشيار، تۈن بىدار بول،
تالىبى بول، تالىبى دىدار بول.

بىل بۇ مېهمان قەدرىنى ئەي خاسۇ ئام،
باش كۆتەرمەي سەجده قىل هەر سۇبهى شام.

ئۇشبۇ ئۆيدىن بىر كۈنى مېهمان كېتەر،
بارچه ئەفرادىك ئۇ كۈن ئەنغان ئېتەر.

كۆب پۇشايمان قىلماغاي ئول كۈنده سۇد،
قىل تىلىم مېهمان كەتمەسده سۇجۇد.

ئەيتايىن جان تەمسىلىنى ئەي ئوغۇل،
بىكۈدۈرەت① قىل بۇ سۆزلەرنى قوبۇل.

ھەر خىيالۇ پىكرىلەر مېھمان ئىرۇر،
ئۇشبۇ مېھمانغە كۆڭۈل ئاۋۋان ئىرۇر.

ھەر كۆڭۈلدىن ھەر پىكىر خالى ئېمەس،
ئول سەبەبدىن مەرتىبە ئالى ئېمەس.

پىكىر گەر خەير دۇرۇر ئەيسا قىلۇر،
پىكىر گەر شەررى دۇرۇر تەرسا قىلۇر.

پىكرى سالىھ تەڭرى مېھماندۇرۇر،
پىكرى فاسىق مىكرى شەيتاندۇرۇر.

پىكرى خەيرى كىرسە گەر كۆڭلۈك ئارا،
بولغاي ئول سائەت كۆڭۈل ئەرشى ئەلا.

پىكرى باتىل كىرسە گەر كۆڭلۈك ئارا،
بولغاندۇر ئول كۆڭۈل تەھتەسىرا.

كىرسە مېھمان ئۆيگە ئىستىغفار قىل،
نىكىگە شۈكرى، بەدكە ئىستىغفار قىل.

---

① بىكۈدۈرەت — دۈغىز، داغىز.

ئەي بىرادەر ئۆمىر بىر ھەمىانى زەر،
بولماغىل زىنھار ئاندىن بى خەبەر.

ھەر نەپەسكىم چىققانى ھەر دەمبەدەم،
گويىيا چىقمىشدۇر ھەمياندىن دەرەم.

ئول دەرەم ھەردەم بۇ ھەمياندىن چىقار،
ئول كىشى ئاخىر بۇ دەۋراندىن چىقار.

ئەي جەۋان ئەبرەئي بابائى بەرق،
قىلما ھەرگىز فانىغە ئول زەرنى سەرق.

ئەي ئوغۇل بىر نەچچە پەند ئەيتاي ساڭا،
چىقسە ھەمياندىن دەرەم كەلمەس يانا.

ھەر نەپەس ھۇشيارى بول ئەي ھەمنەپەس،
ئول دەرەم كىم چىققانى چىققان نەپەس.

ئۆمىر ئۆتكەي گويىيا سەر - سەر كەبى،
تىتراشور بۇل جىسىم ئول ئەر - ئەر كەبى.

قىلماغاي ھەر ئۆمىر ئۆتكەي بولسا ئود،
نەزئى جان ۋەقتىدە قىلماس تەۋبە سۇد.

ھەر كىشىكىم بولسە گەر سىھەت بەدەن،
ئۆمرى ئانىڭ گويىيا باغۇ چىمەن.

هەر كىشىگە ناگاھ گەر پەرى رەسەد①،
تۇشمىش ئانى بويىنغە ھەبلى مەسەد②.

يەر ھوسۇلدىن قالسە بولغاي شورلۇق،
شورلۇقغە ھەچكىم ساچماس ئۇرۇق.

ئەي جەۋان چەبەرلىك بۇگۇن گويا قەمەر،
قاردساك ھەم چۈن بولۇبتۇر پوستى گۈلەر.

ئەي جەۋان قەددىك بۇگۇن ھەم چۈن لەبان③،
يەتسە ناگا پەرلىغ بولغاي كامان.

بولسە باغ ئىچرە دەرەخت بى سەمەر،
باغبان قىلغاي ئانى زىرۇ زەبەر.

گەر كىشىكىم پەرى ھەم فاسىق دۇرۇر،
بىگۇمان دەۋزەختە ئول لايىق دۇرۇر.

مەركەب ئاقىباق، كۈن كىچە ۋە يول ئۇزۇن،
تۇرغالى، يەر يوق نە ياتماقغە ئورۇن.

---

① پەرى رەسەد — قەبرىلىق يەتسە.
② ھەبلى مەسەد — خورما قوزىقىدا ئىشلىگەن ئاغامچا.
③ لەبان — دەرەخ ئىسمى.

يىل ئاخىرى بۇلدى زىراتاتىك تېنى؟
ئۆمرىك ئاخىر بولدى تاتاتىك تېنى؟

سۈد قىلماس ئەتلەسۇ كىمخاپلارىك،
بار دۇرۇر مەھشەردە كۆب دادخالارىك.

ئۆتكەرۇر سېن ئۆمىر دائىم بى ئەمەل،
بى خەبەر يەتكەي ساڭا بىر كۈن ئەجەل.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بىخەبەر،
ئاھ بىرلە ناله قىل شامۇ سەھەر.

مەن نېچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

بۇ پەسلدە ئىشقىباز ئادانلارنى ئەيتۇر

ھەر كىشىكىم دائىما گۈمراھىدۇر،
نەفس ئىلە شەيتان ئاڭا ھەمرا ھىدۇر.

ئۆرۈگەن يۈزنى خۇدا پەرمانىدىن،
قالغاي ئول نەۋمىد لوتنى ئېھسانىدىن.

گەر ئاڭا كىم قىلسا ئاللادىن كالام،
جانى چىققاي تەندىن ئول سائەت تامام.

ئەمرى ھەق يەتكەي ئاڭا شەمشىرىدىك،
جەھل غالىب بولغاي ئولدەم شىرىدىك.

ھەق رەسۇلىنىڭ سۆزلىرى بىمار ئېتەر،
جەھل ئانى ئاقىبەت مۇردار ئېتەر.

تەڭرى پەرمانى ئانى ئاغرىق قىلۇر،
كارى شەيتانى ئانى چابىك قىلۇر.

تەڭرى فەرمانىغە ئول بىمارى سۈست،
نەفسىنىڭ پەرمانىغە چالاك - چۈست.

دۇنيادىن ئىشتىسە سۆز سېھەت تاپار،
جانىغە ھەم قۇۋۋەتۇ راھەت تاپار.

ئول شەقى بەدبەخت، بەدئەختەر بولۇر،
روزى مەھشەر خەرسى ① دىن بەدتەر بولۇر.

ئۆتكارۇر ئۆمرىنى ئول غەفلەت بىلەن،
پەرۋەرىش نەفسىن قىلۇر لەززەت بىلەن.

---

① خەرسى — مايمۇن.

دائما نەنسىگە راھەت ئىستەگەي،
ھەم يەنە ئەيشۇ پاراغەت ئىستەگەي.

نەفس ئىلە شەيتاننى دائىم شاد ئېتەر،
ھەر زامان ئىمانىنى بەرباد ئېتەر.

جەھد بىرلە بولسە ھەركىم ھەم قېرىن،
بولماغاي داناغە ئول ھەرگىز يېقىن.

بولسەلەر ھەركىمگى دانادىن يىراق،
ھەچ شەك يوق بولغاي ئاللادىن يىراق.

ئەھلى دانا مەشئىلى روھى زىمىن،
كىمدە مەشئەل بولسە تۇن خەۋفدىن ئېمىن.

كىمگى دانا بىرلە مەشئەللىق دۇرۇر،
كىمگى داناسىزدۇر مەشئەلسىز دۇرۇر.

بۇ جاھان گويياكى بىر يەلدار تۇنى①،
ھەچكىم بىلمەسكى داناسىز ئۇنى.

ئەي بىرادەر بولمە داناسىز بۇگۇن،
بولماغىل زىنھار مەشئەلسىز بۇگۇن.

---

① يەلدار تۇنى — بورانلىق كېچە.

ئەي ئوغۇل ئۆمرۈڭدە دانا بىرلە بول،
ئازمىغاي تۈن ئىچرە مەشئەل بىلىسە يول.

قىلمىغاي نەفسنى ئەسلا تەربىيەت،
ھەق رەسۇل پەرماننى قىلماس غەلەت.

ھەر كىشى داناغە گەر تابىڭ دۇرۇر،
ئول كىشىنىڭ بەختى شەمس تالئ دۇرۇر.

گەر كىشىغە بولسە دانالىغ نەسىب،
ئول كىشى تەكرىغە بولمىشدۇر موھىب.

ئول شەھەركىم ئاندا بىر داناسى بار،
ئول قارانغۇدە دۇررى يەكتاسى بار.

ھەر كىشى داناغە گەر ۋاسىل بولۇر،
گۈنبىزى دەۋۋارە ئول داخىل بولۇر.

كىمكى دانا بولسە ئول ئەيسا بولۇر،
كىمكى دانا بولمىسە تەرسا بولۇر.

ئەي ئوغۇل بول دائما دانا تەلەب،
قىلناي ئول جەھلىگنى دانا بىر تەرەپ.

كىمكى ئۆز ئالدىچە گەر پارسا بولۇر،
ئاقىبەت ئول شەيخى بەرسىسا ① بولۇر.

① شەيخى بەرسىسا — ئەلگىرىكى زاماندا ئۆتكەن نادان ئىشان.

گەر كىشىنىڭ ئۆمرى بى دانا ئۆتەر،
ئول كىشىنىڭ چەشمى نابىنا ئۆتەر.

تىنلىدۇر ئالەمدە داناسىز كىشى،
تابىمغاي رەۋنەق ئانىڭ ھەمە ئىشى.

ئەھلى دانا ئۆزنى مىن تىنا ① قىلۇر،
كور دىل بولغاننى ئول بىنا قىلۇر.

ئەددى ئەيتاي ئانچە دانا ۋەسىمنى،
تۇتقايسەن يادىڭدە بۇ ئەۋسافمنى.

ھەزھەبى دانانى قىلساڭ ئىختىيار،
ھەزھەبى ئەيسانى قىلغىل ئىختىيار.

گەر كىشى بى قەيدىدۇر دانا دۇرۇر،
ھىچ شەك يوقتۇركى ئول ئەيسا دۇرۇر.

ئەھلى دانالارنى بىلغىل ئەي ئىزىز،
جەھدىلە ئالغايسەن دانادىن لەزىز.

كىمكى دانا بولسە پەرھىز كارىدۇر،
باتىنى ھەر ۋاقىت پۇر ئەنۋارىدۇر.

---

① مىن تىنا — تۇپراقتىن.

ئەي بىرادەر زۆھدە ئۇچ تۈرلۈك بولۇر،
قىلماغىل بۇ زۆھدىغە ھەرگىز غورۇر.

ئاغلاغىل بۇ زۆھدەنى ئەي پىرۇ جەۋان،
زۆھدە نەفسۇ، زۆھدە دىلدۇر، زۆھدە جان.

زۆھدە جان ئانداغكى فەرھىز كاربدۇر،
ئىككى ئالەم ئالدىدە مۇرداربدۇر.

زۆھدە ئەگەر دۇنيادۇر جەننەتلىك بولۇر،
زۆھدە دىل جەننەتدە ئىززەتلىك بولۇر.

زۆھدە جانغە گەر كىشى داخىل بولۇر،
تەڭرى دىداربغە ئول ۋاسىل بولۇر.

زۆھدە جان قىلماقنى قىاساك ئىختىيار،
بولغىل ئول شەمئىغە بول پەرۋانەۋار.

پادىشاھا بۇ ھىجاب چاھىدىن ئال،
تېزرەك ئوتدىن چىقار تا يولغە سال.

مەئسىيەت چاھىن ماڭا قىلدىك ۋەتەن،
ئۇشبۇ چاھدە ھاروتۇ ماروتۇ مەن.

يوق پاناهىم سەندىن ئۆزگە ئەي كەرىم،
يارچىغە رەھىم ئەتكۈچى سەن - سەن رەھىم.

نىسق ئالرا يوقتۇر مېنىڭدېك ھىچكىم،
يەتتى دەۋزەخ مۇلكىمۇ ھەم مەنزىلىم.

ئەي خۇدا دەۋزەخنى بەر تەنها ماڭا،
مەندىن ئۆزگە سىغماگاي ھىچكىم ئاڭا.

ھىچكىمى مەندەك ئاڭا لايىق ئېمەس،
چۈنكى كۆڭلۈم سۈبھىدېك سادىق ئېمەس.

گەر تۆمۈر زەنگارىدۇر ئانى نىتەر،
ئوتدە كۆپ كۆيدۈرسە زەنگارى كېتەر.

كەلمىگەي ئوتسىز تۆمۈر دەركارىغە،
پاك قىلغاي سالسە ھەم مۇردارىغە.

خوب كۆرەر زەڭسىز تۆمۈر خەردارىغە،
ھەم ئېلىپ كىرگەي ئانى بازارىغە.

مەن ئېمەسمەن ئەي خۇدا لايىق ساڭا،
تۈنۈ كۈن قىل يار - ياۋۇرلىق ماڭا.

ئۆمرۈم ئۆتتى نەفسىنىڭ پەرماندا،
يوق دۇرۇر سەندىن بۆلەك بىر رەھنەما.

دام، مىكرۇ ھىلەدە ئۇستادىمەن،
مەئسىيەت تەختىدە ھەم شەددا دىمەن.

بولمادىم بۇ نەفس شەيتاندىن خالاس،
بولمادىم بىر سائەت ئىسياندىن خالاس.

ئاخىرەتدىن مەندە بىر ئەندىشە يوق،
جۇز سىيە روھلىقدىن ئۆزگە پىشە يوق.

سورسەلەر گور ئىچرە ئول ئىككى مەلەك،
يوقدۇر تۆھپەم يۇز قارالىقتىن بۆلەك،

قىلغانىم يوق تەكرىنىڭ پەرمانىنى،
ئول ماڭا قەيدىن قىلۇر ئىنئامىنى.

يوقتۇرۇر سىدقۇ سافا كۆڭلۈم ئارا،
نى ھايايۇ شەرم نى ھامۇ ۋاپا.

قىلمادىم ئىش خۇد پىسەنامكتىن بۆلەك،
ھەم يەنە كۆپ ماۋۇ مەنامكتىن بۆلەك.

بولمادىم خالى رىيادىن بىر نەپەس،
چىقمادى ھەق يادىدە مەندىن نەپەس.

قىلمادىم دەرگاھىدە لايىق سۇجۇد،
ھەم يەنە بىر ئاھ يا مەھۋى ۋۇجۇد.

زاهىرىم باشدىن - ئاياغ ئۆچىۋ رىيا،
باتمنىم فاسىد خىيالغە مۇبتىلا.

ئەي خۇدايا نەچچە يىل سەندىن ئارى،
تاباراۋرىمەن سەرنەگۈن تەھتەسارى.

يوق ماڭا سەندىن بۆلەك ئەرىيادەرەس،
قىلمادىم ئەمرىڭنى لايىق بىر ئەپەس.

ئەتىم قىلغىل راست يوللارنى ماڭا،
كەشىق قىلغىل بارچە مۇشكۈلنى ماڭا.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
ئاھ بىرلە ناله قىل شاھۇ سەھەر.

ھەن نەچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي ئەرىيادلار.

چۈ پەسلىدە ئەقلى كۈللى ۋە ئەقلى جۈزۈئىنى ئەيتۇر

ئەي يىرادەر ئەقلى ئىككى قىسمدۇر،
ئەقلى كۈللى، ئەقلى جۈزۈئى ئىسمدۇر.

ئەقلى كۆل گويياكى قۇرسى ئاپتاب①،
ئەقلى جۇز كەمتەردۇر ئەز زەمرى شەھاب②-

ئەقلى كۆل گويياكى بىل دەريادا سۇ،
ئەقلى جۇزۇي گويميا بىر قەترە سۇ.

مۇرغى ئاقىل دام دە دانە يىمەس،
دام دە دانە يىسە ئاقىل ئىمەس.

مۇرغى غافىل دانە يەر بويىندە دام،
گويميا بۇ دام دۇنياده ئەۋام.

ئەقلى كۆل بىر تۇتمىيىدۇر گويميا،
بىر تاۋۇغدۇر ئەقلى جۇزۇى ئەي گىيا③-

پەرقى تۇتمىۋ تاۋۇغ بىل ئەي ئەمەك،
دىۋ ئىرۇر تاۋۇغ، تۇتمىدۇر مەلەك.

ئاخلا بۇ پەندىمنى ئەي سەۋدايى خام،
ئەقلى كۆلنى قىل قوبۇل ھەر سۇبھى - شام-

ئەقلى كۆلنى ئىستەسەك ئەيتاي دەلىل،
ئىككى ئالەم بولماغىل خارۇ زەلىل.

---

① قورسى ئاپتاپ — كۇننىڭ پۈتىلاق كۆرۈنۈشى.
② زەمرى شەھاب — پالىلداپ كۆرۈنگەن چىچەك.
③ گىيا — ئادەم.

تاشىق ئەرمەس نەفسىنى كۆندۈرمەسە،
ھەق تەئالانى ئاڭا بىلدۈرمەسە.

كىمكى نەفسىن كۆندۈرۈر يا ئۇلتۇرۇر،
ئول كىشى ھەقتىنىڭ جامالىنى كۆرۈر.

ھەر قۇلىكىم خاجەسىنى شاد ئېتەر،
ئول قۇلىنى خاجەسى ئازاد ئېتەر.

كىمكى ھەقدىن ئۆزگىگە مۇشتاقدۇر،
ئول كىشىدىن ئىت - ئىشەك بەھراقدۇر.

ھادىيا يول بەر ھىدايەتدىن ماڭا،
بەرمەگىل بۇ خابى، غەفلەتدىن ماڭا.

ھەن كەبى ئالەمدە بەد ئەفئال يوق،
ھەن كەبى ئالەمدە بەد ئەقۋال يوق.

ئاچمادىم كۆز خابى، غەفلەتدىن زەمان،
بولمادىم بۇ نەفس نەمرۇددىن ئامان.

يوقدۇر سەندەك باز بىر قادىر خۇدا،
قىل مىنى بۇ نەفس قارۇندىن جۇدا.

چىقمادىم بۇ نەفسىنىڭ پەرمانىدىن،
يۈز تۈمەن قىلدىم گۇنا خەرمانىدىن.

مەئسىيەت تۇخۇمىنى ساچتىم بەھىساب،
ئول سەبەبدىن مەندە بار يۇزمىڭ تەماب①.

ئول ھىجابلار بارچە زۇلمانى دۇرۇر،
سەرگەرانى ئەقلى ھەيرانى دۇرۇر.

ئول مۇھەممەد ھۆرمىتىدىن ئەي خۇدا،
ئول ھىجابنى ئەيلەگىل مەندىن جۇدا.

ئەي ئوغۇل ئۆزنى پەنا مۇلكىدىن ئال،
تېزرەك ئەمدى بەقا مۇلكىگە سال.

ئەي ئوغۇل قىل بادەئى ۋەھدەتنى نوش،
قىلماغىل پەرياد ئېتىپ ھەرگىز خوروش.

ئەي ئوغۇل بۇ سىردىن ئىزھار ئەيلەمە،
تەڭرى بەرگەن نەرسىنى خار ئەيلەمە.

بادە ئىچىپ ھەركىشى لەيلۇ نەھار،
ماسىۋا سەۋداسى كۆڭلىدىن چىقار.

ئەي ئوغۇل قىل بادەغە جاننى نەسار،
چىقسۇن ئول كۆڭۈلدەكى زەڭ ۋە غوبار.

---

① تەماب — يوشۇرۇش.

مەھۋە قىلغىل ئۆزىنى بۇ ئالەم ئارا،
پىستەكمىل ئاندىن كېيىن ھەقدىن امقا.

كىشىكىم بادەدىن ھاسىل قىلالماس،
خۇدا دىدارىغە ۋاسىل بولالماس.

ئەي ئوغۇل ئول بادەدىن قىلغىل تەلەب،
بولماغىل ھىچ ۋەقت ئاندىن بى ئەدەب.

ھەق تەئالا ھازىرۇ نازىر① دۇرۇر،
ھەر غەزەب قىلسە ساڭا قادىر دۇرۇر.

ھىچ پوشىدە ئاڭا قىلىمان ئىمەس،
ئەمدى كەل ھۇشىڭغە ئەي بىھۇشى مەست.

ئەي ئوغۇل ئەيتاي ساڭا مەن بىر ئىلاج،
تېزرەك ئول خابى غەفلەتدىن كۆز ئاچ.

ھەرزامان ئول رەھنەما پىكرىدە بول،
تۇتىيا قىل خاك پا كۆرگۈزسۇن يول.

ئەي ئوغۇل بول تېز زۇلمەتدىن بەرى②،
يول بىرۇز ئول بادەئى ۋەھدەت سارى.

---

① نازىر — قارىغۇچى.
② بەرى — بىزار.

ئەي ئوغۇل ئول بادەددن ئىچمەك كېرەك،
غەيرى ھەقدىن شول زەمان كەچمەك كېرەك.

مەست بولۇپ ئانىڭ ساڑى بول مۇنتەزىر،
ئۆزنى قىلغىل بارچە كەملەردىن ھەقىر.

مەي ئىچىب دەم ئۇرسە مەنلىكدىن ئەگەر،
مەي ئاڭا بەرمەس، يېتەر خەۋفى خەتەر.

مەھوى بولغاندىن كېيىن مەي ئۆكسۈمەس،
بەر بەتۇ قانۇن ھەم نەي ئۆكسۈمەس.

كىم كۆتەرمەس مەينى ئول فەرياد ئېتەر،
ياخشى مەجلىسلەرنى ئول بەرباد ئېتەر.

قىلسە كىم گەر مەست ناشايىستەكار،
ئول كىشى ئول دەدە مەجلىسدىن چىقار.

مەستنى گەر سۆزى مەنلىكتىن چىقار،
شول زامان ئول ئۆزى مەرتلىكتىن چىقار.

مەست بولمە ئۆزنى بىخۇد ئەيلەگىل،
مۇستەفا ۋە مەقنى خوشنۇد ئەيلەگىل.

ساقىيا ئول بادەددن قىلغىل كەرەم،
ئاستانەڭ ئاستىدە قويدۇم سەرەم.

لوتنى ئېتىپ بىر بادەئنى گۈلناردىن،
قەل جۈدا بۇ كۈفىرىلە زۇننارىدىن.

خاراباتى ئەگەرچە ئاشىق ئەرمەس،
ئۈمىد ئۈزمەك سېنىڭدىن لايىق ئەرمەس.

گۈناھىدىن ئانىڭ ئالەم تواۋىدۇر،
ئۆزىنىڭ ئەسلىنى ئول ئۇنۇتۇبدۇر.

ئۆزىگە كەلمەيمەن دۇنيادىن ئۆتكەي،
ئۆزىنىڭ بىلمىگەنمەن يەرگە يەتكەي.

كى بۇ لەۋۋامە ① نەسگە بەندەدۇرمەن،
گۈنە بىسىياردىن شەرمەندەدۇرمەن.

ساڭا ھەر يەردە يۈزمىڭ تەلەبكار،
ماڭا يۈقدۇركى سەندىن ئۆزگە غەمخار.

ھەر كىشىكىم تالىبى دىداردۇر،
كۈندۈزى ھۇشيار، تۈن بىداردۇر.

بولغاي ئاندىن جامى ۋەھدەتدىن نەسىب،
ئىچگەي ئول مەيخانەدە ھەرۋەقت كىرىب.

---

① لەۋۋام — مالامەت قىلغۇچى.

ئەي ئوغۇل تۇللۇقنى قىل مەي ساربغە،
سال تۇلاق ئاندىن كېيىن نەي ساربغە.

ئاڭلاسە نەينىك ناۋاسىنى تۇلاق،
ئىككى ئالەم خېلىدىن بولغاي يىراق.

نەي ساداسى تەڭرىنىڭ ئىلهامىدۇر،
تالىبى ھەقلەرغە ھەق ئىنئامىدۇر.

ئاڭلاغىل نەي، نى ھىكايەتلەر قىلۇر،
ئول جۇدالىقدىن شىكايەتلەر قىلۇر.

ئول كۈنى ھەم جىنسىدىن بولغاي جۇدا،
تۇتۇۇ كۈن ئاندىن بېرى قىلغاي ناۋا.

ھەر زامانى جىنسىنى ئول ياد ئېتەر،
سەبرى تاقەت قىلمايىن نەرياد ئېتەر.

ئول جۇدا بولغاچ سەدا ئاندىن چىقار،
دەر ھەقىقەت ئول سادا جاندىن چىقار.

ئەي بىرادەر ئەسلىدىن ھۇشيار بول،
جەھد بىرلە فەرئىدىن بىزار بول.

فەرئىدۇر ھەر نەرسە ئەسبابى جاھان،
تائېنى بەرباد قىل بولغىل ئامان.

هەر زامانى ئەيلەگمل نەيدىك نەۋا،
دەرد بىرلە سىنەدىن چىقسۇن سەدا.

ئەي بىرادەر ئۆزنى ئۇريان ئەيلەگمل،
دەرد ئىلە باغرىڭنى بەريان ئەيلەگمل.

ئىستەگملۇ، ئىستەگملۇ، ئىستەگمل،
ئاجىزۇ بىچارەلىكنى ئىستەگمل.

ئاجىزۇ بىچارەلىك قىلغاي يېقىن،
جەھل بىرلە كىبرىلىك بولغاي لەئىن.

ئاجىزۇ بىچارەلەر مەقبۇلى ھەق،
جەھل بىرلە كىبرىلىك مەردۇدى ھەق.

ئەي خاراباتى مۇسۇلمان بولمادىڭ،
ئىشق مەيدانىدە جەۋلان قىلمادىڭ.

خود نامالىق دامى قىلمىش پىچىتاب،
تۇنۇ كۇن بۇ غەم بىلەن ھالىم خاراب.

غافىلا بول ئەقلى كۇلدىن باخەبەر،
بىخەبەر بولغان كىشى تابقاي زەرەر.

ھەن نىچۇك ئەيلەي كۇكۇلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي نەريادلار.

بۇ پەسلدە ئىشق بەرلە نەفسنى ئەيتۇر

ئەي خاراباتى سېنى بىدار ئېتەي،
ئىشقدىن بىر نەچچە سۆز ئىزهار ئېتەي.

ئۆتتى ئۆمرۈڭ يەل كەبى هۇشيار بول،
ئۇشبۇ ئالەم ئىچرە ماتەمدار بول.

هەۋۋى قىل هەستلىكنى بۇ ئالەم ئارا،
بەلگۈرۈر كۆڭلۈڭ ئارا نۇرى خۇدا.

بۇ جاهان هەركىم ئۆزىن رەسۋا قىلۇر،
سىررى هەق ئاندىن ساڭا پەيدا بولۇر.

ئول كۆڭۈلكىم ئانده ئىشقى ئاللا يوق،
زەررەچە ئول كەسده نۇرى ئاللا يوق.

ئۆمرى ئۆتكەي ئول كىشىنىڭ بىخەبەر،
ئىككى ئالەمده خۇدا قىلماس نەزەر.

ئەي ئوغۇل بۇ پەندنى كۆڭلۈڭ ئىچرە تۇت،
هەر زامان ئىنىمان تىلىم خۇنابە يۇت.

تەڭرى سالمەس سۈرەتنى تاشەتغە كۆز،
سالغۇسى كۆڭلۈڭ بىلەن نىيەتغە كۆز.

ئەي ئوغۇل سۈرەتنى قىل بىگانەۋار،
جان ئىدا كۆڭلۈڭدە قىل مەردانەۋار.

ئەي بىرادەر ھەمدە ئىككى قىسمىدۇر،
ھەمدە كەسبى بىرلە ھەمدە كەشفىدۇر.

گەر كىشىدە بولسە ھەمدە كەسبىدىن،
ھەمدە كەسبى ئارىيەت ئەي ھەم نەشىن.

ھەر نىمە كىم ئارىيەت ھادىس دۇرۇر،
نى ئۇچۇن ئول نەرسە بى بائىس دۇرۇر.

ھەر نىمەرسە كەسبىدۇر ئالىم دۇرۇر،
كىمدە ھەمدە كەشفى بار ئادەم دۇرۇر.

بولمىسە كىم خۇد پەرەستلىكدىن يىراق،
ئول كىشىلەر ھەق پەرەستلىكدىن يىراق.

كىمكى بۇ ئالەم ئارا بىخۇد ئىرۇر،
ئول كىشىدىن تەڭرىسى خۇشنۇد ئىرۇر.

قىلماغىل خەلق ئەيىبنى بىر يەردە سۆز،
ھەر زامان سالغىل ئۆزەڭ ئەيىبىڭگە كۆز.

پادىشاھا بارچىدىن بى ئەيىب سەن،
فاسقۇ ئاسى ھەم پۇر ئەيىب مەن.

مەن كەبى ھىچكىمسە خاب ئالۇد ئىمەس،
ھىچ جان مەندىن يەنە خوشنۇد ئىمەس.

نەفس بۇ جىسمىمنى مەركەب ئەيلەدى،
فىسق ئىسياننى مۇرەككەب ئەيلەدى.

ھىچكىم يوقتۇر مىنگدىك شەرمسار،
نەفسىنىك پەرمانى قىلدى خارۇ زار.

نەفس بولمەس سائىتى مەندىن جۇدا،
تۇنۇ كۇن ھىرسۇ ھاۋا پەرمانىدا.

ئاھۇ كىم بۇ تۇندە بىدار ئولمادىم،
ئۇمىر ئۇتكەندىن خەبەردار ئولمادىم.

مەئسىيەت تۇخۇمىنى ساچتىم بەھساب،
دىسە «مەن رەببەكە» ئانا يوقتۇر جاۋاب.

نەفس قىلمىش دۇرۇر ئانى پەژمۇردە ھال،
يوقتۇرۇر جابدۇق بۇ يولدە قىلۇ قال.

نەفس بەرلە يوق دۇرۇر ھالىم مىنىك،
ئاقىبەت نى كەچكەي ئەھۋالىم مىنىك.

كىرمادىم مەن بەردلەر مەيدانىغە،
تاتۇشۇبمەن مەئسىيەت زىندانىغە.

ئالمادىم ئىشق زۇمرەسىدىن بەھرىلەر،
مەئنىدىن يا ئەھلى مەئنىدىن خەبەر.

زاھىرىم تۇن، باتىنىم يەلدا كەبى،
ۋىئل گەبرو ھالىم ئول تەرسا كەبى.

بەندىلىك دەئۋاغە ئائەت مەندە يوق،
پەقىرلىكتە سەبرى تاقەت مەندە يوق.

تۇنۇ كۇن چەندانكى ئىسيان ئەيلەدىم،
ئىستەدىن بىرنەچچە خەرمان ئەيلەدىم.

ئاھ نەيلەي دىنۇ مىللەت مەندە يوق،
ئىشقى ھەق سارى مۇھەببەت مەندە يوق.

روزى شەب قىلماق گۇنە ئادەت ماڭا،
كۆزۇ، تىلۇ، قول - ئاياق ئالەت ماڭا.

بىر نەپەسنى بى گۇنا ئۆتكەر مەدىم،
دىن ئۆيۈم ۋەيرانلىغدىن بىتكەرمەدىم.

ھەر زامان ئۆمىر ئۆتەر مەستلىك بىلەن،
ئاقىبەت ئىشلەرنى بىلمەسلىك بىلەن.

رىزقى تەييب① كە قانائەت مەندە يوق،
يەتسە خەيرىدىن سىرايەت② مەندە يوق.

ئۆتتى ئۆمرۇم ھەستلىك دەئۋا قىلىب،
باتىنىمدىن ھەتنى ناپەيدا قىلىپ.

بولمادىم خالى رىيادىن سائىتى،
يەتتى باغ ئۆمرۇمگە ئەمدى ئاپىتى.

تۇنۇ كۈن بۇ تەننى قىلدىم تەربىيەت،
راست يوللارنى ھەم قىلدىم غەلەت.

نەفس گويا سەگ دۇرۇر سەگبانى مەن،
مەئسىيەت دەرياسىنىڭ كەشتىبانى③ مەن.

ئۆمىر ئۆتۈپ كۆپ خود پەرەستلىك ئەيلەدىم،
ئايۇ يىللار بۇد پەرەستلىك ئەيلەدىم.

ئەي خاراباتى سۇخەن كۇتاھى قىل،
دىنۇ مىللەت سارى ئەزمى راھى قىل.

ئۇشبۇ پەندىمغە قۇلاق بەر ئەي ئوغۇل،
نىچە ئۆزرە ئىيغان ئاڭا بولمەس قوبۇل.

---

① رىزقى تەييب — پاك رىزق.
② سەرايەت — تارقىلىش، تارقىتىش، ئونۇم، مەنپىئەتنى كۆرۈش.
③ كەشتىبان — كېمىچى.

ئۆزنى بۇ زىندانده غەمناك ئەيلەگىل،
ئاھ بىرله كۆزنى نەمناك ئەيلەگىل.

كىمكى بۇ ئالەم رىيازاتىدۇرۇر،
قىلغان ھەر ئىشلى كاراماتىدۇرۇر.

خاھى جىنۇ خاھى ئىنسان بولسەمۇ،
خاھى كافىر، خاھ مۇسۇلمان بولسەمۇ.

بولسە ھەر مەقسەد رىيازەتدىن تاپار،
گەر ئىشىك بەنددۇر رىيازەتدىن ئاچار.

كارى باقىغە تەكەللۇب ئەيلەدىم،
فانىغە ئۆمرۇم تەسەررۇب ئەيلەدىم.

پادىشاھا قىل مىنى نەفسدىن خالاس،
راستلىق يولىده قىلغىل ئەھلى خاس.

ھەر نۇچۇك ھەم بولسەمۇ بەختىم قارا،
قىلماغىل ئالدىڭدە ئول كۆن روسىيا.

گەرچە مەن دەرگاھىڭە لايىق ئىمەس،
نى ئۇچۇنكىم ئەھلى ئارىنى دىن ئىمەس.

كىچە ـ كۆندۇز مەئسىيەت ئادەت ماڭا،
نى ئۇچۇنكىم نەفس ھەم سۆھبەت ماڭا.

مەن ئىرۇرمەن قىسقۇ ئىسيان قىلغۇچى،
نەفىس ئانى تۇن - كۈن ماڭا قىلدۇرغۇچى.

يوق تۇرۇر ئالەمدە ھىچ سەنسىز نىمە،
قىلسە ھەر ئىشىل يارى بەرگۈچى يەنە.

بارەھا سەھۋە - خاتا مەندىن دۇرۇر،
رەھمەتى فەزلۇ ئاتا سەندىن دۇرۇر.

ھەر گۈناھى بۇلسە ئول مەندىن بولۇر،
ئەفۋەيلە لوتفۇ كەرەم سەندىن بولۇر.

بۇلمادىم مەن نەفسىدىن ھەرگىز خالاس،
ئول سەبەبدىن قىلمادىك خاس ئىچرە خاس.

ئەيلەدىك پەيدا نەجاسەتدىن مىنى،
مەن ئۇچۈك خىشنۇد قىلغۇم دۇر سىنى.

قىلماغىل گۈمراھ مىنى ئەي راھبەر،
نەفسىدىن قۇۋۋەتنى ئال روھىمگە بەر.

رەھنەما سەن بارچەغە ئەي كىردىگار،
دائىما قىلغىل ئۆزۈڭگە ئىنتىزار.

قادىرا نەفسىنى غالىب قىلماغىل،
خاھىشى نەفسىمگە تالىب قىلماغىل.

تاكى بار بۇ نەفىس ھەر جايىم مېنىڭ،
ھىچ شەك يوقتۇر تومۇغ جايىم مېنىڭ.

يوقتۇر جابدۇق يوغىنە ھەسرەتدىن پۇلەك،
كۆپ پۇشايمانۇ نەدامەتدىن بۇلەك.

ئۇشبۇ ئالەم قىلمادىم بىر ياخشى ئىش،
ياخشىزاقدۇر بارچە مەندىن گاۋ① ، مش②.

ئۆمرۇم ئۆتتى چارپىادەك بى خەبەر،
سالمادىم گور ئەھلى سارىغە نەزەر.

سەن ئىشەنمە تەكىرىغە تائەت بىلەن،
پەرۋەرىش قىلدى سېنى نېئمەت بىلەن.

قىلما تاۋاتىڭغە رەھمەتنى ھەۋەس،
قەترەسىغە تائەتنى ئۆمۇر ئەرزىمەس.

ھەر زامان بىر ۋەقتىدىك ساۋاتى يوق،
ياخشى ئىشلارغە ئانىڭ ھاجاتى يوق.

يازنىڭ مېھرىدىن گۈلۈستان ئەيلەگەي،
قىشنىڭ قەھرىدىن زىمىستان ئەيلەگەي.

---

① گاۋ — كالا

② مش — چاشقان.

بۇ ۋەقىت ئۆتمەسدە ئەمرىن قىل قوبۇل،
زىرائەت كەچ بولسە يوقتۇر ھوسۇل.

ئەي بىرادەر ئىستەسەك ئىشق سىرىنى،
بىلمەگەي ھەچكىم سىنى، سەن ھەم ئەنى.

ئەۋۋەلەن ئۆزنى بەنا مۇلكىدىن ئال،
ھەچ شەك يوقتۇركى كۆرگەيسەن جامال.

قىل ھالاك نەفسىڭنى ئۆلمەستىن بۇرۇن،
ئەرشىنىڭ ئاستىدە تابقايسەن ئورۇن.

ئەي خاراباتى ئۆلۈم ۋەھمىدە بول،
قورقساڭ ئاندىن ئانىڭ ۋەھمىدە بول.

بۇ پەسلدە كۆز ئاچىب بىر رەھبەرنى ئىزلەمەكنى ئەيتۇر

ئەمدى مەن بۇ نەفسنى غەيبەتلەر قىلاي،
ئۆز قۇلاقىمغە نەسىيەتلەر قىلاي.

قەسدى بىرلە سەن ئەگەر قىلساڭ گۇنا،
كۆچكۈسى كۆڭلۈڭدىن ئول سائەت خۇدا.

پىكرى قىل ھەر ئىشنى قىلماسدىن بۇرۇن،
مەئىسىيەت تۇخۇمىنى ساچماستىن بۇرۇن.

يوقتۇرۇر ئالەمدە نەفسىمدىن يامان،
ھىچ سائەت قىلمادى غەمدىن ئامان.

ئاھ نىلەي كۆز ئارا نەملەر قەنى،
ئاخىرەت ئەھۋالىدىن غەملەر قەنى.

ھىچ غەم يوق، غەمنى پەيدا ئەيلەگەن،
بۇ جاھان ھەر ۋەقتىدە رەسۋا ئەيلىگەن.

نەفس ئىلە ئىبلىس بىر ئەييارىدۇر،
مىكرىدىن چەندان كەمەند تەييارىدۇر.

مىنى مەھكەم قىلىپتۇر بۇ كەمەندە،
كىشى بولغايمۇ بىلگەي بۇ چىمەندە.

كىچە - كۈندۈز ھەمە ھالىم فەرىشان،
ھەمە قىلدىم گۇنەھدىن نەچە خەرمان.

ئاجايىب نەفسدۇر قىلمىش مىنى خار،
ئانىڭ دامىغە بولمىش مەن گىرىپتار.

قويۇبدۇر دام ئالەمنىڭ يۈزىگە،
كۆرۈنمەيدۇ ئۆزى ئادەم كۆزىگە.

تىلسىمدۇر ئاجايىپ بۇ تىلسىمات،
ھەزەر قىلغىل ئانىڭدىن ئەي خارابات.

ئانىڭدە يوقتۇر بويى مېھرىبانلىق،
بۇلاردىن ئىستەمە سەن كامرانلىق①.

ساڭا مېھر ئىلە گەر قىلسا تەقەززا،
سېنى بەند ئەيلەب ئول قىلغاي تاماشا.

تىلىم سەندەككە قىلغاي بى ۋاپالىغ،
ئېسىڭدە يوقتۇر بويى ئاشىنالىغ.

نېچە مەردلەرنى نامەرت ئەيلەگەن ئول،
ھەمە باتىل ساڭى ئول باشلاغان ئول.

بۇ دەھرى ئىچرە ئانىڭ سەۋداسى بىسيار،
قىيامەتدە ئانىڭ غەۋغاسى بىسيار.

كەل ئەي ئاقىل ئانىڭدىن سەن يىراق بول،
تىلە ھىممەتنى ئىتتىن ياخشىراق بول.

تاپىب رەھبەرنى قىل ئالدىدا خىزمەت،
تاپارسەن ئىككى ئالەم ئىچرە ئىززەت.

---

① كامرانلىق — ئەقىدىكە يېتىش.

ئىشق ئوتىغە گەر سەمەندەر بولسەمۇ،
ئادەم ئىچرە گەر ئىسكەندەر بولسەمۇ.

نەفىس گويا ئىللەتۇ رەھبەر تىبىب،
كىمدە ئىللەت بولسە ئول ئىستەر تىبىب.

بولمە ئۆز ئالدىڭچە نەفسكە روبىرو،
قىلغايسەن رەھبەرنى ئەۋۋەل جوستىجو.

رەھبەر ئولكىم نەفسدىن بولغان خالاس،
باشلاغاي يولنى ساڭا ئول ھەقشۇناس.

دەمادەم غەللە ـ غەشنى ئەيلە تاراج،
مەنىيەت① نى ئۆزۈڭدىن ئەيلە ئىخراج②.

گەر كىشىدە بولسە ئەندىك كىبرىدىن،
پەرقى يوقدۇر ئول كىشىنىڭ گەبرىدىن.

نىچە كىبرى نەفسدىن ھاسىل ساڭا،
ئىككى ئالەمدە خۇدا باقماس ساڭا.

بەندەنىڭ، ھەقنىڭ ئاراسىدە ھۇجۇب③،
كىبرىدىك يوقتۇر يەنە ئەي مەردى خوب.

---

① مەنىيەت — ئارزۇ.
② ئىخراج — چىقار.
③ ھۇجۇب — پەردە.

كىبرىنى تەرك ئەيلەگەن سادىق بولۇر،
شول زامانى تەڭرىگە لايىق بولۇر.

رويى ئالەم دامىدىن خالى ئىمەس،
ئول سەبەبدىن مەرتىبە ئالى ئىمەس.

بولمادىم نەفسىدىن خالاس ھەر سۇبھى - شام،
قويدى ھەربىر ھىلەئى تەزۋىر دام.

يوقتۇرۇر نەفسىمدە ئول شەرمۇ ھايا،
ھىچ دىۋ يوقدۇر ئانىڭدىك روسيا،

ئاھ نىلەي سىھىر ئىلە جادۇسى بار،
قوللارىدە نىش ئىلە ئاغۇسى بار.

ھەم چاراھەت بىرلە ھەم مەرھەم قىلۇر،
ئۆزىگە ئادەمنى ئول مەھرەم① قىلۇر.

بار تۇرۇر چەندان ئانىڭ ئەفسۇنلارى،
دىۋ ئاڭا تابەدۇر ھەم جىنۇ پەرى.

ئەي خۇدايا قىلماساڭ رەھمەت نەزەر،
يوق دۇرۇر غەيرى ئەز سىنمگدەك راھىبەر.

ھەر نەكىم قىلدىڭ ئۆزۈڭ قىلدىڭ يانا،
مەن نۇچۇك لايىق سانا ئەيتاي ساڭا.

---

① مەھرەم — ھەمرا.

قىلماغاچ ئادەمنى شەيتاندىن جۈدا،
نۇنۇ كۈن بولمايدۇر ئىسياندىن جۈدا.

ھىچ پەردە يوقدۇر كىبرىدىك ئەزىم،
كىبرى بىرلەن پاك بولماس ھىچكىم.

ھەر كىشىكىم ئۆزنى ناپەيدا قىلۇر،
ئاندىن ئول ھەق سىررىنى پەيدا قىلۇر.

گەر كىشى ئول بادەدىن نوش ئەيلەمەس،
ماسۇللانى پارامۇش ئەيلەمەس.

ئەي ئوغۇل ھەق قەھرىنى كۆكلۈكدە تۇت،
دۇنيا مانىنى كۆكلۈكدىن ئۇنۇت.

ئىستابان ئول بادەنى قىل ئىزتىراب،
تەلىدىك يىغلاب ئاكا قىلغىل شىتاب.

گىرىيە قىل بىسىيار ئەز بەھرى خۇدا،
قىلماغىل زىنھار ئەزرويى رىيا①.

ئەي بىرادەر كۆزنى كۆپ غەمناك قىل،
شىركى چىركىدىن كۆكۈانى پاك قىل.

---

① ئەز رويى رىيا — رىيا جەھىتىدىن.

یاش ئەگەر كۆپ بولسە هال پەیدا بولۇر،
كۆلكى گەر كۆپ بولسە قال پەیدا بولۇر.

ئەي بىرادەر قال غەمدەندۇر بىلىك،
خەندە بىرلە قالىدىن پەرهىز قىلىك.

هال گويا بادەئى هەمرا دۇرۇر،
هەر كىشى نۇش ئەتەسە گۇمرا دۇرۇر.

قەترەئى ياش هەر ئىبادەتدىن ئۇلۇغ،
كۆپ چىقارسە كىم ئانى كۆرمەس تەمۇغ.

ئەي ئوغۇل كۆڭلۇڭدە، تۇتغىل بۇ سەبەق،
چىقسە دائىم ياش ئولدۇر قەدىبى هەق.

قورقۇبان چىقسا ئەگەر كۆزدىن ياشى،
ئول ياشدۇر بارچە تائەتنىك باشى.

بۇ پەسلدە مۇهەببەتنىك مەستلىكىنى ئەيتۇر

ئاڭلا ئەي مەست شارابى مەئرىپەت،
تاقىلاي مەيخانىدە مەبدىن سۇپەت.

ئالىمى ئىشق ئەي ئوغۇل مەيخانەدۇر،
ئول شاراب ئەقلى كۆل دىۋانەدۇر.

ساقى ئولدۇر قىلسە ھەركىم مەھۋى زات،
ئالسە ئاندىن مەرھىمى ھەر مومكىنات①.

ئول كىشى يۇ يەردە بولغاي مەيپەرەست،
مەي پەرەستۇر بەلكى مەستۇ ھەقپەرەست.

ئىچكۈسىدۇر مەينى ئىستىئداتىچە،
مەست بولغاي تا ئانى مىئادىچە②.

ھەم سۇراھى③ كاسەنى ھەم جىنسى روھ،
بولغاي ئول سائەتدە كۆڭلۈڭگە فۇتۇھ.

ئول سوراھى مەيدىن ئولغاي جامىدىل،
ساغىرۇ پىياله، جام، نامىدىل.

گەر كىشىنىڭ جامى ۋەھدەتدىن بولۇر،
ئول كىشىنىڭ زاتىۋۇ بىدەرد بولۇر.

گەر كىشى ئول بادەغە مەمنۇن بولۇر،
ئول كىشى دىۋانە ۋە مەجنۇن بولۇر.

ئەي ئوغۇل ئول شەرئى گويا كاسەدۇر،
ئول تەرىقەت كاسەدىكى بادەدۇر.

---

① مومكىنات — ئىمكانىيەت.
② مىئادىچە — ئۆز ھالىغە لايىق.
③ سوراھى — قاچا.

ئەي بىرادەر بارچەدىن كەچمەك كېرەك،
كاسەدىن ئول بادەنى ئىچمەك كېرەك.

مەي تەلەب قىلساڭ ئانىڭ ئەمرىدىن قىلغىل،
ئەي ئوغۇل ساقى مۇھەممەددۇر بىلگىل.

ھەر كىشىكىم بولمىسە تابە ئاڭا،
مەي مۇيەسسەر بولماغاي ھەرگىز ئاڭا.

بامىسالى شەرئى بىر مەيخانەدۇر،
كىرمىگەن مەيخانەگە بىگانەدۇر.

ئەي ئوغۇل ساقىغە قىلغىل جان نەسار،
گويىيا شەمئىغە بول پەرۋانە ۋار.

ئەي ئوغۇل بول ساقىنىڭ پەرمانىدە،
بادەنى بەرگەي ساڭا ئول چاغىدە.

ئاھۇ كىم ڭۆڭلۇم ئۆيىن پاك ئەتمەدىم،
قەھرى ھەقدىن كۆزنى نەمناك ئەتمەدىم.

بولمادىم بىر سائەت ئىسياندىن جۇدا،
چىقمادى زەنگار كۆڭلۈمدىن سادا.

ئۇشبۇ يولغە تۇشەئى راھىم قەنى،
لاماكان شەھرىغە ھەمراھىم قەنى.

ئاهۇ كىم جان بارماسە جانان سارى،
سەرنەگۇن بارغاي ئۇ جان تەھتەسارى.

كەلمەدى يادىمغە ھەرگىز يادى ھەق،
ئول سەبەبدىن مەنزىلىم چاھى فەلەق①.

يوقتۇر لايىق تۆھپەئى ئول شاھىگە،
مەن نەدەپ بارغۇمدۇر ئول دەرگاھىگە.

جانە تازە ئىشقىدىن نوش ئەيلىگەن،
ماسۇللانى پارامۇش ئەيلىگەن.

خالى بول ئىككى جاھان سەۋداسىدىن،
كۆز تۇتۇب تۇرغىل كېرەم دەرياسىدىن.

سالمە زىنھار ياخشى ئەئمالىڭغە كۆز،
دائىما سالغايسەن ئۆز ئەيبىڭگە كۆز.

مەھۋە قىل ھەستلىكنى بۇ ئالەم ئارا،
بولمە ئول مەيخانىدىن ھەرگىز جۇدا.

خالىقا ناپاكىدىن ناپاكى مەن،
ئەۋۋەلۇ ئاخىرىدا مۇشت خاكىمەن.

---

① چاھى فەلەق — قۇدۇق، ئازگال.

ئىيغالى لايىق سەنا مەنكىم سىنى،
مەن نىجىس بىر قەترەئى ئابى مەنى.

پادىشاھا قىلمادىم ئىش بى رىيا،
بولمادى زەنگار كۆڭلۈمدىن جۇدا.

بۇ سىيەدىل ئەسلى روشەن بولمادى،
باغ مەقسۇدۇمغە گۈلشەن بولمادى.

گەر كۆڭۈلگە بىھۇدە غەملەر يېتەر،
رەندىنى مەستىۋ① دەرۋىشلىك كېتەر.

يۈز تۈمەن باشمدا زۇلماتى ھىجاب،
نەفسى شەيتان بىرلە ئەھۋالىم خاراب.

ئۆتتى ئۆمرۇم فىسق ئىلە سەھۋە ـ خاتا،
كۆز تۇتارمەن تەكرىدىن لۇتفۇ ئاتا.

ئاھ نىلەي سەبرۇ تاقەت مەندە يوق،
دەردى سۆزۇ ھىچ تائەت مەندە يوق.

مەن ئىمەسمەن ئۇشبۇ جىسمىمدىن رىزا،
نى ئۇچۇنكىم تەكرى مەندىن نارىزا.

---

① رەندىنى مەستى — مەستلىك كېتىدۇ.

نەفسنىڭ ئەمرىنى قىلمىدىم تېز - تېز،
ئالمادىم ئول بادە ① ئىشقىدىن لەززز.

ئۆتكۈدىك جانىم جاھاندىن كۆرۈكەر،
ئالمايىن ھىچ ئەھلى دانادىن خەبەر.

بولمادىم شايىستە ھەرگىز سۈبەۋ شام،
چاھى زۈلماتىدە قالمىشمەن مادام.

كەلمەدىم ھەرگىز ھۇشۇمغە روز - شەب، ②
يوقتۇرۇر ئالەمدە مەندىك بى ئەدەب.

نەفس دائىم تېز رەفتار ئەيلەدى،
مىكر. دامىغە گىرىپتار ئەيلەدى.

ئۆزلۈكۈمدىن بولمادىم نەفسدىن سەۋا، ③
نەفسدىن يارەب مانا بەرگىل پەنا.

ئۆتتى ئۆمرۈم مىكرۇ ئەييارلىغ بىلەن،
ھىلە ۋە تەزۋىرۇ ئەييارلىغ بىلەن.

سىدقۇ ئىخلاس ئىلە ئىقرار ئەتمەدىم،
دىن بىلە مىللەتنى ئىزھار ئەتمەدىم.

---

① بادە — شاراب، مەي.
② روز - شەب — كېچە - كۈندۈز.
③ سەۋا — باشقا بۇلەك.

مەن كەبى دەۋزەخكە لايىق يوق يەنە،
بەرمىگىل ھەركىز جەھەننەمدىن يەنە.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
دەرد بىرلە يىغلاغىل شامۇ سەھەر.

مەن نىچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

بۇ پەسىل خاتىمىدە تاريخ بايان قىلىنۇر

نى ھىساب ئەيلەدىمكى تاريخغە،
مىڭ ۋە يۈز يانە قىرىق ئالتىغە.

قىلغۇلۇق شەرئىنى كىتاب ئەتتىم،
بىلمىگەنلەرغە مەن خىتاب ئەتتىم.

گەر خاتا ئۆتسە مەندىن ئەي ئالىم،
رەھىمە ئەيلە، لوتفى قىل كۆرۈپ ھالىم.

تا كىرىم بەخشى① تەخرىدۇر غەم يوق،
ھەرنە قۇدرەت ئانىڭدە كۆڭلۈم توق.

---

① بەخشى — بەرگەك، بىرىدىغان.

بولماغاي همچ ۋەقت هۆكمى تەگرى رەد،
ئېيدى تەگرى: «ئىننەل ئىنسانەفى كەبەد»①.

ئادەمى هەر دائىم ئەمگەك ئىچرەدۇر،
نەفسىنىڭ كامى②نى بەرمەك ئىچرەدۇر.

ئۆتتى ئۆمرۇم تېز بىكارلىغ بىلەن،
كېچە يۇ كۈندۈز زىيانكارلىغ بىلەن.

بىر - بىرلەرنىگە تىلۇرلەر دەردۇ ئەلىمم،
هەم تىلۇر جەۋرى جاپا زۇلمى سەتەم.

ئەي ئوغۇل كۆڭلۈڭدە تۇت بۇ ياخشى پەند،
ئاسىلار گۇرگى③ ئولدى، مۇئمىن گوسفەند④.

بىر - بىرلىرىنى هەمە قەسدىدەدۇر،
تىغ زەهەر ئالۇد دەستىدەدۇر.

تۇن - كۈن ئوغلى ئاتاغە مۇددەئى،
هەم قىياس دوختەر⑤ ئاناغە مۇددەئى.

---

① ئىننەل ئىنسانەفى كەبەد — ئىنسان دائىم مەنەتتەدۇر.
② كامى — مەقسىدى، ئارزۇسى.
③ گۇرگى — بۆرى.
④ گوسفەند — توي.
⑤ دوختەر — قىز.

ئەي دەرىخا بارچە غەنلەت ئىچرەدۇر،
دائىما كۆڭرى زەلالەت ئىچرەدۇر.

ھىچكىم قورقماس كىشىنى ھەققىدىن،
يادىغە كەلمەيدۇ ھەقنى قەھرىدىن.

خا غەنىيۇ، خا گادايۇ شاھ ھەمە،
خا شەيخۇ، خا سوفىيۇ مولا ھەمە.

خاھى قازى، مونتى، خاھى مۇھتەسىب①،
ئىستەمەس ھەرگىز ھالالىدىن نەسىب.

ئەي بىرادەر تۇت بۇ پەند يادىڭدە ياد،
ھىچكىم ئانى قىلالماسدۇر گۇشاد.

كىم بىرادەر ھەققىدىن يەرىا ئىچەر،
ئول كىشىنىڭ كۆڭلىدىن گۆھەر كىچەر.

كىيسە كىشىنىڭ ھەققىدىن ھەر كىم لىباس،
كەيدۇرۇر مەھشەر كۆنى ئوتدىن لىباس.

ھىچكىم يوقدۇركى غەيبەتدىن يىراق،
ھەم بىراۋ شىركۆ ئاداۋەتدىن يىراق.

---

① مۇھتەسىب — ھساب قىلغۇچى، توسقۇچى، مەنئى قىلغۇچى، ساقچى.

نەفس شەيتاندۇر دەۋام ھەم سۆھبىتىمىڭ،
كەتتى سەندىن دىن بىلە ھەم مىللىتىمىڭ.

ھىچكىمدە يوق دۇرۇر بىر پاكى ھەلق،
بارچەنى ئالودەدۇر ناپاكى ھەلق.

ھىچكىمدە يوق دۇرۇر شەرىدۇ ھايا،
ھىچكىم بولمەس بىر - بىرىدىن رىزا.

ھىچكىمدە يوق دۇرۇر مېھرۇ ۋاپا،
بىر - بىرلەرىغە قىلۇر جەۋرۇ جاپا.

بى خەبەردۇر بارچە ھەقنى ئەمرىدىن،
ھىچكىم قۇرقمايدۇر ھەقنى تەھرىدىن.

ھەمە مەنلىك بىلەن قىلغاي تەكەببۇر،
ئۆزىنى ئەسلىنى قىلماس تەپەككۇر.

خالى ئەرمەس ھىچكىم ۋەسۋاسىدىن،
پاك ئەرمەس كۆڭلى ھەم خەنناسىدىن.

كىمدۇر بۇ ئالەم ئارا دىۋىسىز كىشى،
ھەرنە مەشغۇلاتى ئۇل دىۋىنى ئىشى.

ھىچكىم شايىستەئى دەرگاھ ئىمەس،
ئاخىرەت ئەھۋالىدىن ئاگاھ ئىمەس.

بۇ زامان قاچماس هارامدىن هىچكىم،
ئادىمىغە بۇ دۇرۇر ئەيىب ئەزىم.

قىلماسە فەرھىزلىك نىيەتىغە يول،
هىچكىمنى تائەتى بولماس قوبۇل.

ساقلامەس هىچكىم هارامدىن ھەلقىنى،
ئول سەبەبدىن ئول خۇدانى دۇشمەنى.

بارچەلەرنى نەفسى غالىبدۇر ھەمە،
فىسق ئىلە ئىسيانغە راغىبدۇر ھەمە.

بولسە ھەر كىمدە هارامدىن بىر دەرەم،
روزى مەھشەر ئۆكسۈمەس ئاندىن ئەلەم.

بارچە هالى گورگى ردۇ باھلىغ بىلەن،
ئۆتكەرۇر رەسۋايۇ گۆمراھلىغ بىلەن.

ئىستامايدۇر هىچكىم رىزقى هالال،
هىچكىم ئىمانى تاپمايدۇر كامال.

هىچكىم تائەتى بولمايدۇ قوبۇل،
هىچكىمدە پاك يوقدۇر بىر كۆڭۈل.

مەنپىئەت يوقدۇر ئانى تائەتىدە،
هۇشىغە كەلمايدۇر هىچ سائەتىدە.

همچكىم يوتدۇركى غەيبەتدىن يىراق،
ھەم ھەسەد بەغزۇ① ئاداۋەتدىن يىراق.

يوق تۇرۇر بۇ ۋەقتتە تائەتى خاس،
كىبىرسىز يوقدۇركى بولغاي يارى خاس.

بارچە ھالى پىتنەيۇ تەزۋىرىدام،
ئۆتكەرۋر غەفلەتدە ئۆمرىن سۇبۇى - شام.

ئەھلى دۇنيانىڭ نىچە ئاداتى بار،
سۇزەن② دۇنياغە مەشغۇلاتى بار.

ئىيتايمىن ئول پىرى زەننىڭ دەستىدىن،
تا خالاس تابقايسەن ئانىڭ بەندىدىن.

يوق دۇرۇر ئانىڭدە ھىچ شەرمۇ ھايا،
زاھىرى رەئنايۇ ھەم گۇلگۇن قابا③.

بىۋاپا مەككارۇ ھەم ئەييارىدۇر،
نازۇ ئىستەغنا④سى ھەم بىسىياردۇر.

---

① بەغزۇ — ئاداۋەت، ياماق كۆرۈش.
② سۇزەن — كۆيۈش.
③ گۇلگۇن قابا — گۇللۇك تون كىيگەن.
④ ئىستەغنا — ھاجەتسىزلىك.

سەيرى بەرله جادۇغه ئۇستادىدۇر،
غەمزەسى جويەندەغه دىلشادىدۇر.

قۇل قىلىدۇر بارچەنى ئەنسۇن بىلەن،
پەرۋەرنش ئەيلەيدۇر ھەم ئەفيۇن بىلەن.

زاھىرىده قەندىدىك گونتارى① بار،
باتىنىده تىغ زەھەر ئالودى بار.

ئەۋۋەلى ھەر كۇن ئاڭا شىكەر بەرۇر،
ئاخىرى بەر كۇن ئاڭا زەھەر بەرۇر.

ئەۋۋەل ئول ھەر كىمگە بەرگەي سىمۇ زەر،
ئاخىرى بەر كۇن ئاڭا بەرگەي زەھەر.

رام ئىتەر ئول كەسنى ئول مۇردارىغە،
ئاخىرى بەر كۇن چىقارغاي دارىغە.

يوق دۇرۇر ئول پەرە زەندىك ھىلىگەر،
يۇز تۇمەن مىڭ ئەرگە ھەر سائەت تىگەر.

ئۆتتى ئۆمرۇڭ تۇن - كۇن ئانىڭ قەستىدە،
ئول ھەمىشە ئەقلى جانىڭ قەسدىدە.

---

① گونتارى — سۆزلىرى.

دائىم ئول ئادەم بىلەن سەۋدا قىلۋر،
ئەتلۇ - ھۇشىنى ئېلىپ رەسۋا قىلۋر.

پەرىزەن دامىدە بۇ ئالەم يۈزى،
چىقماس ئول ھىچۋاقىتدە ئادەمدىن ئۆزى.

ئۆلمە گۈنچە ھىچكىم بولماس خالاس،
ئاخلاغىل بۇ پەندىنى ئەي ئامۇ خاس.

ھەقىقە ئول پەرىزەن ئۆمرىك ئالۋر،
جىمى ئەسباب ئىماراتىك قالۋر.

ئەي ئوغۇل ئول پەرىزەن كۆڭلۈڭدەدۇر،
قىلدۇرۇر دائىم ساڭا فىسقۇ فۇجۇر.

تېز ئول مەككارىنى ئۆيدىن چىقار،
ئول زامان زەنگار كۆڭلۈڭدىن چىقار.

ئەي بىرادەر ئۆزگەيسەن ئاندىن ئۇمىد،
بولغاي ئول ۋەقت شەمئ ئىمانىك پەددىد.

ئۆزسەلەر ھەر كىم ئۇمىد قانى بولۋر،
ئول زامان ئەيسائى روھانى بولۋر.

خالى قىلغان ئۆزنى ئۆلتۈرمەك دۇرۇر،
نەفسىنى ئىمانغە كۆندۈرمەك دۇرۇر.

كىم چىقارماس كۆڭلىدىن نەمرۇدىنى،
ئىككى ئالەم كۆرمەس ئول مەئبۇدىنى.

ھەر كىشىكىم بولمەسە ئاندىن خالاس،
بولمەغەي ئول تەڭرى دەرگاھىدە خاس.

نىچە كىم بولساڭ ئىگەر سەن روسيا،
قىل ئېتىنىڭ خاكى پايىن تۇتىيا.

تابتى جىسمىڭ تەربىيەت بۇ خاكىدىن،
بەھرى ئالماق ئەقلۇ پەم، ئىدراكىدىن.

ئەي ئوغۇل جىسمىڭنى قىلدىڭ پەرۋەرىش،
قىلمادىڭ رەھبەر تەلەب ھىچ يازۇ قىش.

ئۆتتى ئۆمرۇڭ بەھۇدە سەۋدا قىلىپ،
بەندەئى ھەقمەن دىبان غەۋغا قىلىپ.

ئەي ئوغۇل بىرنەچچە پەند ئېيتاي ساڭا،
خالى قىل كۆڭۈلنى پەندىدىن ئال ئاڭا.

غافىلا ئۆمىر ئۆتتى دائىم بى خەبەر،
ھەلقىڭنى پاك ئەيلەگىل شامۇ سەھەر.

مەن نىچۈك ئەيلەي كۆڭۈلنى شادلار،
قايىسى بىر غەمدىن قىلاي فەريادلار.

مەسئۇلى خاراباتى

ئاپتورى: مۇھەممەت يەننى ئابدۇللا خاراباتى

نەشرگە تەييارلىغۇچى: ئەزىز ساپىت

مەسئۇل مۇھەررىرى: توختى ئابىخان

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرياتى نەشىر قىلدى

شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسى تارقىتىدۇ

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرياتى باسما زاۋۇدىدا بېسىلدى

فورماتى: 787×1092، 1/32، باسما تاۋىقى: 8.25، قىستۇرما ۋاراق: 2

1985 - يىل 10 - ئاي 1 - نەشرى

1986 - يىل 8 - ئاي 1 - بېسىلىشى

تىراژى: 11200 — 1

كىتاب نومۇرى: 10264—61 باھاسى: 0.64 يۈەن

بۇ كىتابقا 17- 18- ئەسىردە ئۇتكەن ئۇيغۇر خەلقىنىڭ مەشھۇر شائىرى خاراباتىنىڭ ئىلىم - مەرىپەت، ئادالەت ۋە ۋەتەنپەرۋەرلىكنى مەدھىيىلەپ، زۇلۇم - ئىۋقۇپەت، تەڭسىزلىك، ئاچكۆزلۈك، ئالدامچىلىق ... لى پاش قىلىپ يازغان شېئىرلىرى تاللاپ كىرگۈزۈلدى.

بۇ كىتاپ تاشكەنت ياكلوق مەتبەسىدە بېسىلغان (ۋاقتى ئېنىق ئەمەس) «مەسنەۋى خاراباتى» ناملىق كىتابقا ئاساسەن تاللاپ نەشىرگە تەييارلاندى.

本书选入了17—18世纪著名维吾尔族诗人哈拉巴提部分诗词。这些诗词松扬进步和正义，主张爱国，揭露黑暗及压迫，鞭打不平等与欺诈。

此版以塔什干牙克落夫版本（日期不明）为依据。

哈拉巴提诗集（维文）

（古　籍）

穆哈穆德·阿布都拉·哈拉巴提著

整理者：艾孜则·沙比提

责任编辑：托呼提·阿布汗

喀什维吾尔文出版社出版

新疆新华书店发行

喀什维吾尔文出版社印刷厂印刷

787×1092毫米　32开本　8.25 印张　2 插页

1985年10月第1版　1986年8月第1次印刷

印数：1— 11200

统一书号：M10264—61　定价：0.64 元

مۇقاۋىنى لايىھەلىگۈچى: جۇمە ئابدۇللا

نومۇرى: 61 — 10264
باھاسى: 0.64 يۈ

2

مىرزاھىد كېرىمى

ھاجى ئەخمەت

ئالتۇن ئاچقۇچ

نەشرگە تەييارلىغۇچى:

مەمتىلى زۇنۇن

مەسئۇل مۇھەررىر:

خوجائابدۇللا ئۇسمان

مىللەتلەر نەشرىياتى

ئالتۇن ئاچقۇچ

(شېئىرلار)

مىرزاھمەد كېرىمى ھاجى ئەخمەت

نەشرگە تەييارلىغۇچى: مەمتىلى زۇنۇن

مەسئۇل مۇھەررىر: خوجائابدۇللا ئوسمان

مىللەتلەر نەشرىياتى تەرىپىدىن

نەشر قىلىندى

شىنخۇا كىتابخانىسى تەرىپىدىن تارقىتىلدۇ

مىللەتلەر باسما زاۋۇدىدا بېسىلدى

1982 ـ يىل 10 ـ ئايدا 1 ـ قېتىم نەشر قىلىندى

1982 ـ يىل 10 ـ ئايدا بېيجىڭدا 1 ـ قېتىم بېسىلدى

باھاسى: 0.50 يۈەن

نەشرىياتتىن

يولداش مىرزاھىد كېرىمى 1939 - يىلى قەشقەر شەھىرىدە تىجارەتچى ئائىلىسىدە تۇغۇلغان، 1952 - يىلى باشلانغۇچ مەكتەپنى، 1955 - يىلى تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپنى، 1959 - يىلى شىنجاڭ ئىنىستىتۇتىنىڭ تىل ئەدەبىيات پاكۇلتېتىنى تۈگەتكەن، ھازىر قەشقەر تولۇق ئوتتۇرا مەكتىۋىدە ئوقۇتقۇچىلىق قىلماقتا. يولداش مىرزاھىد كېرىمنىڭ شېئىرلىرى ئەسەرلىرى 1956 - يىلدىن باشلاپ گېزىت - ژورناللاردا ئېلان قىلىنىشقا باشلىغان.

يولداش ھاجى ئەخمەت 1941 - يىلى قەشقەر شەھىرىنىڭ كوكئېرىق يېزىسىدا كەمبەغەل دىخان ئائىلىسىدە تۇغۇلغان، 1957 - يىلغىچە باشلانغۇچ مەكتەپ ۋە تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپلەردە، 1960 - يىلغىچە شىنجاڭ ئىنىستىتۇتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات پاكۇلتېتىدا ئوقۇغان، 1980 - يىلى سېنتەبىرگىچە ئاقسۇ ۋە قەشقەرلەردە ئوقۇتقۇچىلىق قىلغان، ھازىر قەشقەر ۋىلايەتلىك مەدەنىيەت ئىدارىسىنىڭ كادىرى. يولداش ھاجى ئەخمەت 1958 - يىلدىن ئېتىۋارەن ئىجادىيەتكە كىرىشكەن.

بۇ توپلامغا يولداش مىرزاھىد كېرىمى بىلەن يولداش ھاجى ئەخمەتنىڭ بىر قىسىم شېئىر ۋە داستانلىرى تاللاپ كىرگۈزۈلدى.

مۇنده‌رىجە

مىرزاھىد كېرىمى

ئالتۇن ئاچقۇچ

ئوغلۇمغا 3
جەڭچىمەن 5
خوش، قەشقەر! 7
ئادىل جازا 8
سانىدۇق ئىچىدىكى بوۋاق (تۇرمۇش
سەرگۈزەشتلىرى) 11
ئانامغا 17
خوش، ئۇرۇمچى! 19
ئاشىق ناخشىسى 24
چولدە كۆز 26
مەن گۈل ئىچىدە... 27
بەختلىك سانا 28
دوستۇمغا 30
قەشقەردە باھار 31
شۇ كېچە... 32

تېگىدۇ مىراس... 34
دۇتتار ھەققىدە غەزەل 34
دوستلۇق 36
غەزەللەر 37
قىزنىڭ زارى (ئىلگىيە) 39
مۇھەببەت لىرىكىلىرى 44
ۋاپادارغا قىل ھامان ۋاپا 44
گۈل ئەۋەتتىم 45
باھار ناخشىسى 46
باغ دىسەم... 48
يېڭى يىل لىرىكىلىرى 50
گۈل كوردۇم 52
ياشلىقتا قالسام 54
يۇر، بىللە ئوتەيلى يىللار ئالدىغا... . . 55
قار ئۇچقۇنى قىشنىڭ چېچىگى 57
كوچا سۈپۈرگۈچى قىز 59
ئوقۇغۇچىنىڭ ئارزۇسى 61
شائىر خىتاۋى (باللادا) 64
چولپان سورايدۇ (نىم شېھىتنىڭ سۈرىتىگە
قاراپ) 75
ئانا 81

كوك چوچۇرىسى 82
توي (مۇخەممەس) 83
كۇيلە، تارىم 85
ياشلىق 87
كوڭۇل 90
ئانا مېھرى 92
سۇ 93
ئىلىغا مەكتۇپ 94
قەشقەر 98
چوچەك 104
ۋەتەن ــ بەختىم 106
قايدا ئۇ باغ؟ 109
ھېيتگاھ 111
قىل بۇگۇن جەۋلان يەنە! 118
زۇمۇرەت دولقۇننى سويۇپ كېلەر
سال... 120
كۇمۇش دولقۇنلار ئۇرۇلغان
قىرغاق 122
مىنۇتنى بىر كۇنگە تەڭ قىلىپ
ئوتسەم... 124
پارتىيە دىسەم... 126

ھەممىنىڭ ئارزۇسى يۈكسەككە ئورلەش
(سىكىل) 128
كۈز لىرىكىلىرى 135
كۈز كەلدى 135
يوپۇرماق 136
باراڭ ئاستىدا 137
توختا، ئەي تۇرنىلار! 138
يارىمغا جاۋاپ 140
ئالتۇن ئاچقۇچ (چوچەك) 142

ھاجى ئەخمەت

ۋىسال ئارزۇسى

دەسلەپكى قەدەم

ئىنتىزارلىق 173
دەسلەپكى قەدەم 174
ھايات ئىشقى(بىر شائىرغا تەقلىت) . . . 175
تىيانشان 176
بۇلاق 178
باھار تۈيغۇسى 179
تۇن پاجىەسى (ئاننىڭ ھىكايىسى) . . . 180
نەي 185

مىھنەت 186
تۇغۇلغان يەر 187
ئالما كوچىتى 190
ئالجىر قىزىغا 192
بوۋاق 194
سىرىگۇ ئىسپاتى 196
دولقۇنلار قۇچىغىدا 196
قىش 197
ئىسىمگە سالدى 198
ئىبرەت ئەينىگى 199
باھار پەيزى 200
زاۋۇتتا (زىيارەت خاتىرىسى) 201
جەڭچىنىڭ قەلبى 203
پارچىلار 204
قىزغا 206
گۇلجاھان (داستان) 206

پامىر ئىلھاملىرى

تاغلار ساداسى (يول تەسىراتلىرى) 215
خەلقىم غۇرۇرۇم 217
چىگرا بۇركۇتى 217
چالنىڭ ياشلىغى 219
نەي قوشىغى 220

ئىسىق بۇلاق (باللادا) 222
زەرەپشان ھەققىدە ئىككى شېئىر . . . 225
تاجىك قىزى 230
بال قوشقانمۇ سۈيۈگىگە؟ 231
يايلاق كېچىسى 232
تاغدا 234
يايلاق بۇركۈتى (داستان) 236

ھىجران قوشاقلىرى

ھىجران قوشىغى 246
ھاياتقا مۇھەببەت 247
كېلىنچەك 248
ۋىسال ئارزۇسى 249
رۇبائىلار 250
پارچىلار 251
ۋىدا 252
كۆلۈپ ياشايلى قىسمىتىمىزدىن 253
سويگىنىمگە 254
سېغىنىش يالقۇنى 256
مېنىڭ (مۇخەممەس) 258

ئەسسالام ھايات

ۋەتەن ھەققىدە غەزەل 260

دوستۇمغا 261
ئومىلىقتا 262
مۇھەببەت 264
ناخشىچى سىگىلىمغا 265
ۋەتەننىڭ ئەجرىنى ئاقلا 266
رۇبائىلار 267
چول ئويغاندى 269
ساسلىقتا 270
ئەسسالام، ھايات! 271
گۈل بىلەن سوھبەت 274
ئېقىن بىلەن مەجنۇنتال 275
نېفىت دولقۇنلىرى 277
قاغىلىق 279
باغدا 281
ھەمىتنىڭ سىيىدىن ئوتكەندە (يول
تەسراتلىرى) 282
بىر گۈزەلگە 283
چولدە 284
كارۋان سەپەردە 286
خوتەن ھەققىدە غەزەل 287
راۋابىم 288

قاردىكى ئىزلار 290
ئالدىدا ـ مەرھۇم شائىر نىم شىھىتنى
ئەسلەپ 291
خەلقىم 293
ئوغلۇمغا 294
بولماس 296
باھار 297
چىچەك 298
يامغۇر 299
يىزام 300
گۈل ۋە بۇلبۇل 301
تۈيۈقلار 302
ماي كەلدى 303
ئەيلىسە 306
بىر جاناپقا 307
ۋەتەن ھەقىدە مۇخەممەس 309
بىل 311
ئەسلەيمەن 312
بىر جۈپ ئاققۇ 314
مۇئەللىم (داستان) 316

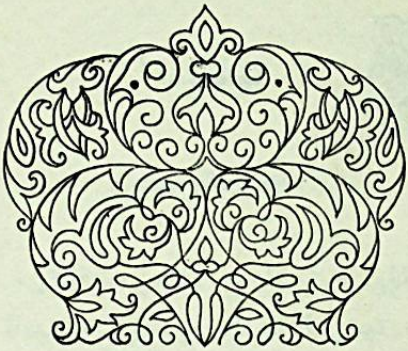

مىرزاھىد كېرىمى

ئالتۇن ئاچقۇچ

ئوغلۇمغا

(ئانا ئاغزىدىن)

ئەي باتۇر پەرزەندىم، ۋەتەن ئوغلانى،
تاۋلان، تېخى گاڭدەك ئوسسۇن غەلىبەڭ.
كۆرەش-چېلىش، يەڭگىن ياساپ تويلارنى،
ئىز ئالسۇن تارىختا مەغرۇر سەھىپەڭ.

رازىمەن جىگىرىم، سەندىن رازىمەن،
ۋەتەن دەپ، خەلق دەپ شەرەپ-شانىڭ قۇچ.
سۇدا ئۇز، زەپەر تاپ، ساڭا قايىلمەن،
بۇلۇتتىن ئىگىزلەپ ئاسمانىڭدا ئۇچ.

ئېخ، بالام، تۇنۇگۇن سېنى ياش توكۇپ،
ئېسىمدە "ئەللىيا..."دەپ باققانلىرىم.
دىر تىترەپ سوغ قىشتا، قاخشاپ قان يۇتۇپ،
كوكسۇمگە "يىغلىما..."دەپ ياققانلىرىم.

جان ئوغلۇم، پارلاقتۇر بۇگۈن زامانە،
سويگىن ۋەتىنگنى، سوي ئانا يېرىڭ.
سايرىغىن "چېلىش!" دەپ سەن باتۇرانە،
بۇلبۇللار تىلىدىن جارالغلىق تىلىڭ.

ئۇگىنىش ئۇلۇغدۇر، ئوقۇ جان بالام،
ئوقۇغىن تىرىشىپ-تىرمىشىپ ھەردەم.
بىر كۈندە بىر يىللىق خىزمەت بېجىرىپ،
ئوتكىن سەن ئوتكەلدىن مەرتلەرچە بۇ دەم.

كوز نۇرۇم، قۇرغۇيۇم، مەغرۇر لاچىنىم،
بەختىيار ھاياتىنىڭ جەگچىسى بولغىن،
چېلىشتا تاۋلىنىپ، ھەر دەم شاتلىنىپ،
پولاتتەك چىدام بەر، غەيرەتكە تولغىن.

قانىتىم جان بالام، سورايمەن شۇنى،
يىگىتلىك شوخ ناخشاڭ ماڭا خۇش كېلەر.
ئەسلە ۋەسىيىتىم، ئۇنۇتما مېنى،
غالىپ بول! جان ئاناڭ دەل شۇنى تىلەر.

1956-يىل ئىيۇل.

جەڭچىمەن

ــ جەڭچى بولساڭ، قورالىڭ قېنى؟
ياكى سەندە يوققۇ ئارغىماق؟!
جەڭچى دىيىشكە بولمايدۇ سېنى،
لايىق ئەمەس ساڭا بۇ ئاتاق.

ــ ئوخشىمىغاچ كىيگەن كىيىمىم،
يا شەپكەمىۋ كورۇنگەچ باشقا؛
بولمىغاچقا ئوق ۋە ناگانىم،
بولمامدىكەن جەڭچى ئاتاشقا؟

ياق، بۇلار ھىچ ئاساس بولالماس،
مەن جەڭچىمەن، قورالىمىۋ بار.
چېگرىدا پوستا تۇرمىغان بىلەن،
ئەمما ھەر دەم ھەر ئىشقا تەييار.

ئۇچالايمەن لاچىندەك چاققان،
سۇدا ئۇزۇپ بولىمەن ماترۇس.

ئۇچقۇر "خىيال" ئېتىم بار باققان،
تالماس قانات ھەر دەم ماڭا دوست.

ئوتكۇر-ياڭراق مىسرالىرىم بار،
ياش ئاققۇزار نامەرت كوزىدىن.
ئۇ—ئوق، نەيزە بەتلەنگەن تەييار،
ئوچۇرەر ھاياتنى دۇشمەن يۇزىدىن.

قوماندىمىز: ئالغا! — ئەلگە تەن،
ۋەھشىلەرنى قىلىدۇ ۋەيران.
ئوقىمىزدىن ھىلىگەر دۇشمەن
ساقلىيالىسۇن قانداق قىلىپ جان؟!

مەن كۇيلىسەم ئەل باھارىنى،
سويۇنەر دىل، سويۇنەر كوڭۇل.
چەكسەم بەخت سازى تارىنى،
نەپىسىمگە قوشۇلار بۇلبۇل.

مانا شۇنداق جەڭچىمەن، دوستلار،
مېنى سويەر ۋەتەن قۇياشى.
بۇلبۇلۇم دەپ مېنى ئالقىشلار،
تاڭ قىزلىرى — كوڭلۇم سىردىشى.

مەن جەڭچىمەن، جەڭچىمەن مانا
چىن يولەكچىم ــ ئانامدۇر ۋەتەن.
گاڭ قورالىم ــ قەلەم قولۇمدا،
ئىجاتچىمەن، باتۇر جەڭچىمەن.

1957 ـ يىل ئىيۇن، ئۈرۈمچى.

خوش، قەشقەر!

خوش، قەشقەر، كەتتىم مەن گۈزەل قوينۇڭدىن،
كەتتىم مەن ئوقۇشقا، كەتتىم مەن يانا.
قۇچاقلاپ سويۇشكە زىبا بوينۇڭدىن،
كېلىمەن، بەختىمگە ئامان بول، ئانا!

گۈلىستان باغلىرىڭ ئۈزرە يەلپۈنۈپ،
سالقىن تاڭ شامىلى قىيغىتىپ قالدى.
ماشىنا ئۈستىگە قىزلار تەلپۈنۈپ،
مەي بولغان توغاچنى ئىرغىتىپ قالدى.

مەن كەتتىم ناخشامنى قالدۇرۇپ سەندە،
شىلدىرلاپ ھەر ياپراق ئۈنى ئوقۇيدۇ.

جان قەشقەر، سىڭدۇرگەن ئەجرىڭ بار مەندە،
شۇئلاشقا ياش ئوغلۇڭ قوشاق توقۇيدۇ.

مەن كەتتىم ئەنجۇرۇڭ كەبى سارغىيىپ،
كېلەرمەن قىزىرىپ ئانارىڭ ئوخشاش.
ئۇزەرمەن شېخىڭدىن ئالماڭنى ئېگىپ،
"ئاستانەم سالام!" ــ دەپ ئېگىپ توۋەن باش.

مەن كەتتىم، كېلىمەن قوغۇن پىشقاندا،
بەختىمگە سەن ياشنا، بولغىن سالامەت.
كېلىمەن سويۇنۇپ جان قوشۇپ جانغا،
مەرىپەت ـ بىلىمدىن تېپىپ سائادەت.

1957 ـ يىل ئاۋغۇست.

ئادىل جازا

تارغىنا كوچىدا گۇگۇم چۈشكەن چاغ،
باراتتى ھەر يانغا كوز سېلىپ يىگىت.
ئىشىك ئالدى خىلۋەتتە كورۇپ بىر قىزنى،
باغلىدى ئۇنىڭغا شۇ ھامان ئۇمىت.

بەڭۋاش، شوخ تۈيغۇلار قوزغالدى شۇندا،
ئۇ قىزنىڭ ئالدىدىن ئوتتى يېنىشلاپ.
ياكى قاش ئاتماستىن، يا كوز قىسماستىن،
تۇراتتى جايىدا قىز كۈلۈپ قاراپ.

"ئىندەككە كەلدىڭمۇ؟" ئويلىدى يىگىت، —
— سالام ئەي ياخشى قىز، — دىدى شۇ هامان.
تەئەججۈپ ئەيلەپ قىز بەردى قولىنى،
هىچ قويۇپ بەرمەستىن تۇردى ئۇ نادان.

— ئايلىنىپ كېلەيلى يۇرۇڭ باغچىغا،
— كەچۈرۈڭ ئىشىم بار، بېرىپ كېلىڭ سىز.
— سىز بىلەن بارغۇم بار، ئۇنداق دىمەڭا...
— ۋاي، قويۇڭ!، — دىدى - دە، ئاچچىقلاندى قىز.

يىگىت پەيز سۈرمەكنى ئىزلەپ ئوزىچە،
تارتتى ئۇ دىلبەرنى مەيلىگە باقماي.
"چاڭ" قىلىپ تەگدى بىر كاچات يۈزىگە،
شەرمەندە بولدى ئۇ هىلىسى ئاقمايۋ.

— سىزنى مەن ئۇرمىدىم، ئۇردى نەپرىتىم،
كىشىلەر سىز كەبى قارا دىل ئەمەس.

مۇھەببەت نىمە ئۇ؟ بىلمەيدىكەنسىز،
مۇھەببەت ۋاپادۇر، ئۇ ئەمەس ھەۋەس.

بىر ئايال گەر پەسلىك قىلغاندا سىزگە،
سىز جازا بىرىگىكى مەرتلەرچە مەندەك.
ئەيىپكە بۇيرۇماڭ، خوش، كېتىڭ يىگىت،
خاپىمۇ بولماڭ سىز، ــ دىدى پاك يۇرەك.

ئىشىكنى چىڭ ياپتى ـ دە، كىرىپ كەتتى قىز،
ياپراقتەك سارغىيىپ ئۇ يىگىت قالدى.
"جان تىكىپ بىر قىزغا مەن ئويلەنمىسەم،
نومۇستا ئولىمەن!" ــ دىدى، يول ئالدى.

كوردۇكمۇ ئەي ساقال ـ بۇرۇت ئىگىسى،
كوكلۇكنى بىسۋال، سال ئاڭا نوختا.
سەن بۇزۇق دىمىگىن، ئوزۇكگە قاراپ،
كورگەنلا ئايالنى ــ بىر كۇلۇپ قويسا.

سەن ئالداپ گەپ بىلەن، پۇل ـ كىيىم بىلەن،
بۇزمىساڭ بۇزۇلماس قىزلار ھىچقاچان.
كەيپ ـ ساپا، ئىشرەتتىن تۇرمۇش يالجىماس،
مىھنەتتىن، ۋاپادىن كوكلەيدۇ ئىنسان.

1957 ـ يىل ئاۋغۇست.

ساندۇق ئىچىدىكى بۇۋاق

تۇرمۇش سەرگۈزەشتلىرى

ئاسمان كوزلىرىدىن تامچىلايدۇ ياش،
شۇنچە جىمجىت ئەتراپ گويا غەپلەتتە.
ياپراقسىز دەل-دەرەخ يولۇمدا سىرداش،
ئېيتىڭچۇ، تەبىەت نىمە ھەسرەتتە؟

ئىشتىلمەس ئېرىقتىن چىمەن قىرغاقلىق،
شىر-شىر ئاقار سۇنىڭ ئۈنى شۇ تاپتا.
نازۇك مەجنۇن تاللار—بەرقۇت ياپراقلىق،
مەڭزىمنى سويمەيدۇ ئېگىلىپ ئاستا.

قايغۇ دېگىزىغا ئەتراپ بولغان غەرق،
قېنى ئۇ باغلارنىڭ گۈزەل جامالى؟
شۇ دەم ھىچنەرسىنى قىلالمايسەن پەرق،
دالا تىرىك جاندىن ئەجىبا خالى؟

راست، كىمنىڭ چىققۇسى كېلەر سەيلىگە،
ئىللىق ئويلىرىدە ئولتۇرماي شۇ ھال؟
يىغلاڭغۇ ۋە رەزگى ھاۋا پەيلىگە
ماس كەلمەس بىر تۇستە بارىمەن خوشال.

بۇ غەمكىن كورۇنۇش،
بۇ كوڭۇلسىزلىك،
بىراق، شات دىلىمنى قىلالماس خىرە.
كۆيلىرىم قۇشلىرى ئۇچۇشىدۇ تىك،
تەمكىنمەن،
مەن يۇكسەك سويگۇگە ئىگە.

سەۋىۋى—
مېنى دەل مەشۇغۇم جانان،
شۇ تونۇش بۇلاقنىڭ يېنىدا كۇتەر.
مۇھەببەت بەختىدىن ياشىنغۇسى جان،
بۇ گۇل يۇرىگىمگە ئىشقىنى پۇكەر.

چېلىقتى كوزۇمگە شۇ چاغ بىر ساندۇق،
ئىپلاس چوڭقۇرلۇقتا مۇڭلىنىپ تۇرغان.
"ئىچىدە بىرنىمە يا باردۇر، يا يوق؟"
دىدىم-دە، ئاچتىم مەن، ئورتەندىم شۇ ئان.

قوللىرىم تىترىدى، قاچتى خىيالىم،
ئاناردەك مەڭزىمگە چۈشتى ياش ئەگىپ.
سارغايدىم ساماندەك، قالمىدى ھالىم،
بىر پەس جىم قاپتىمەن شامالدا سەگىپ.

نىمىنى كوردۇم مەن، ئەپسانىدىكى
ئەجدىھا چىقتىمۇ يىيىش ئۈچۈن يا؟
ئۈچ باشلىق يىلانمۇ—زەھەر نەشتىرى؟
ياق!
سىرلىق نەرسە بۇ، كورۇڭلار مانا:

ياتاتتى ئاي ئوخشاش بىگۈنا بوۋاق،
گىلىدا بارماقنىڭ دەھشەتلىك ئىزى.
ئوغۇل ئىدى گۈزەل شۇنچىلىك ئوماق،
قوي كوزى يۇمۇلۇپ، پۇكۇلگەن تىزى...

غەزەپتە تۇگۇلگەن مۇشتۇملىرى چىڭ،
ئاھ! گەپ قىلماقچىدەك سەل ئوچۇق ئاغزى.
(بوۋاقلىغىم كەلدى يادىمغا گويا...)
بۇلۇتتەك ئاقىرىپ تۇرىدۇ باغرى...

. . . . . .

ئەي، سەن سەبى بالا!
ئولگەن بەھۇدە،
ئېيت، قايسى نامەرت ئۇ—قاتىلىڭ قانخور؟
تېرىقچىلىك جېنىڭ خەتەرلىكمۇ يە؟
كىم ئۇ—تاپماق بولغان قېنىڭدىن ھوزۇر؟

نامەلۇم ئۇ ۋەھشى نىمە تاپقاندۇ،
شۇم قولى تىترىمەي ئازاپلاپ بوغۇپ؟
مەجبۇر قىلغانمىدۇ ۋە ياكى بىرو؟
كىم بىلسۇن قالدىمۇ ئەيىپدار بولۇپ.
تېخى كوز ئاچماستىن تۇغۇلۇپلا ئۇ؟

يىگىتمۇ، يا قىزمۇ قىلغان جىنايەت؟
مۇھەببەتكە ئەجەپ ئېغىر خىيانەت؟
پاجىە ئۇستىدە بولسام ئەگەردە،
ئۇكىجان بوۋاقنى ساقلاپ قالاتتىم!
دوستلار!
جان بەرسەممۇ مەيلى شۇ يەردە،
ئىنسان مۇھەببىتىدىن بەخت تاپاتتىم.

* * *

يار يېنىغا كېتىپ بارىمەن داددل،
شۇ كۇنى قىلىشقان ۋەدىمىز ئۇچۇن.

"غاربدا سويگۇنىڭ بولمغىن غاپىل"
دىگەندەك ھەر ياندىن كېلەتتى بىر ئۈن.

ئەنە ئاي...
يولەنگەن تېرەك غولىغا
قاراپلا، يۈرىگىم جۇغ قىلىپ قالدى.
سۇ قۇيۇپ بېرەلمەس ئايمۇ قولىغا
كوڭلۈمگە ئىشقىدىن شۇ يار ئوت سالدى.

"كەلمىگەنمىكىنە" — دىسەم ئىنتىزار،
كۈتۈپتۇ تاقەتلىك مېنىڭ سويگىنىم.
يا سوغاق،
يا يامغۇر
قىلالماپتۇ كار،
شۇنچىمۇ ۋاپالىق ئىكەن كويگىنىم.

تىلسىز مەن...
ئالدىدا سىرىمنى كوزۇم
جۇپ يۇلتۇز كوزىگە ئېيتىپ تۇرىدۇ.
ھەئە!
يېنىغىمۇ باردىم، چىن سوزۇم،
مېنىڭ پاكلىغىمنى دىلبەر تۇيىدۇ.

جۇش ئۇرۇپ پونتاندەك تاشتى شوخ بۇلاق،
كۇمۇشتەك سۇيىگە شولىمىز چۇشكەن.
قۇياش چىقتى كوكتە...
بۇلۇتلار يىراق
قاچتى...
مەن قارىسام تەبىەت كۇلگەن.

ئاھ!...
شۇ ئاچچىق ئىزدىن بەرمىدىم دەرەك،
ئورنى يوق ئېيتىشقا ھىچقاچان،
چۇنكى
قوش يۇرىگىمىزگە سادىقلىق ئەمەك،
ئوچمەيدۇ بۇ ۋەقە دىلدا شۇ كۇنكى.

بىزنىڭمۇ بالىمىز بولار...
بۇ چوقۇم!
تەقدىرى باشقىچە:
گۇل قىسىپ ياشار.
كوزۇمگە ئەركىلەپ كورۇندى ئوغلۇم،
ئادەملەر!
بىر ئومۇر بويى بەختىيار.
1957 - يىل ئوكتەبىر.

ئانامغا

قەشقەردە تەلمۇرۇپ مەكتۇپ كۆتسەن،
كوزلىرىڭ ئىشكتە، بىلمەن ئانا.
تاڭ شەبنەملىرىدەك يېشىڭ توكسەن،
سېغىنغاننى بىلىپ تۇرىمەن مانا.

ئەسلىسەم يېقىملىق، غەمكىن چېھرىڭنى،
ئەركەم دەپ بەزلەيدۇ ئالدىمدا شولاڭ.
نىمىگە تەڭ قىلىپ بولار مېھرىڭنى؟
كېلەر كوز ئالدىمغا شۇ يېشىل باراڭ...

ئەسلەيمەن گودەكلىك چېغىمنى، ئانا،
"بالام" دەپ كەينىمدە بولاتتىڭ سەرسان.
كوزۇڭدە دائىم ياش، قولۇڭدا توقاچ،
سلاپ باش - كوزۇمنى بېرەتتىڭ دەرمان.

يادىمدا، جان ئانا، ئاشۇ باراڭدا،
«چىن تومۇر باتۇر» دىن باشلايتتىڭ قوشاق.

نوزۇگۇم قىسسىن ئېيتىپ تۇن بويى،
سالغانتىك قەلبىمگە چوڭقۇر ئىشتىياق.

ئوقۇيتتىك، راۋاپنى چالدۇرۇپ ماڭا،
مەرت سىيىت نوچىنىك قوشاقلىرىنى.
قىلاتتىك نەسىھەت، ئۇگەن بالام، دەپ،
تاشتۇرۇپ كوڭلۇمنىك بۇلاقلىرىنى.

يۇرت، مىللەت مېھرىنى — سېنىك مېھرىڭنى،
تېڭىپ ئوت يۇرەككە قۇش بولۇپ ئۇچتۇم.
ئوقۇدۇم، چوڭ بولدۇم...
ئىللىق چېھرىڭنى
سېغىنىپ ھەر زامان ئانا، ئويلۇدۇم.

سەن تىكىپ بەرگەن ئۇ ئاق بادام دوپپا،
ھىلىمۇ بېشىمدا سولەتلىك تۇرار.
ئالسام مەن ھەر ئاخشام قەلەمنى قولغا،
بۇلاقتەك بۇلدۇقلاپ ئىشقىم جۇش ئۇرار.

مېنى كوز ئالدىڭغا كەلتۈرەلەمسەن؟
چىناردەك بوي تارتتىم، كوڭلۇم گۈلىستان.
بارسام مەن يېنىڭغا، بارساممەن ئامان،
بىر ھازا تەلمۇرۇپ، تونۇيسەن ئاران.

سىھىرلىك كۈچ بىلەن مۇھەببەت مېنى
يەتكۈزەر ۋىسالغا، دۇنيا قىل، ئانا.
بىلمەن خارلىقتا قالىدۇ ئەبەت،
ئانىنىڭ غېمىنى يىمىگەن بالا.

تىلەيدۇ بۇ ئوغلۇڭ، ياش توكمە زىنھار،
ئوتىمەن بىر ئومۇر قەدىرلەپ سېنى.
مەرتلەرنىڭ سىپىدە كورستەي دىدار،
يەتكىن سەن مۇراتقا قۇچاقلاپ مېنى.

1958 - يىل ماي.

خوش، ئۇرۇمچى!

ئاھ، مېھرىم خانتەڭرى كوكسىدە قالدى،
ئاھ، زېھنىم ئاق بوغدا ئۇستىدە قالدى...

* * *

ئەي مېنىڭ كوزۇمنى ئاچقان ھور دىيار،
مەن سەندىن ئامالسىز كېتىمەن شۇ ئان،
ئېيتقىنا، باغرىڭدىن قىلىپ ئىختىيار
ئايرىلار قانداقمۇ شۇ دەم تىرىك جان؟

كوزۇمدىن توختماي تامچىلار يېشىم،
ئانامدەك رازىلىق بەرگىن سەن ماڭا.
خوش گۈزەل ئۇرۇمچى، مېنى ئۇنۇتما،
قالدۇرۇپ كېتىمەن ناخشامنى ساڭا.

سەن مېنى ئۇزاتقان چاغدا بۇ سەھەر،
يىغلىساڭ يىغلايمەن، كۈلسەڭ كۈلىمەن.
يىغىمىز ھىجراندىن بېرىدۇ خەۋەر،
كۈلكىمىز ۋىسالنى ئەسلىتەر جەزمەن.

ماشىنا گۈكىرەپ چىققاندا يولغا،
يۈرىگىم سۇغۇرۇلۇپ قالغاندەك بولدى.
قارىسام تەلمۇرۇپ ئوڭغا ھەم سولغا،
ئۇرۇمچى، ۋۇجۇدۇم قايغۇغا تولدى.

ئەنە ئۇ شەۋكەتلىك خەلق تىياترى،
كەلدى كوز ئالدىمغا غېرىپ ۋە سەنەم.
ئاھ، شۇنداق تەسىرلىك ئوينالغان ئىدى —
مۇھەببەت قەدرىنى ئاشۇرۇپ «غۇنچەم»...

ئورتا شەرق سەنئىتى، نەغمە-ناخشىسى،
مەشھەدە ئوزىنى قىلغان نامايان.

مەشەدە غەزەلنىڭ ياڭراپ ياخشىسى،
ئېچىلغان غۇنچىلار، بولغان گۈلىستان.

ھەيۋەتلىك ئىمارەت ــ شۇ قىزىل بىنا،
مەرىپەت ـ ھىكمەتنىڭ قاينار بۇلىغى.
(مەن يەنە ئوقۇشنى قىلىمەن ئارزۇ،
قايتىپ كەل ياشلىقنىڭ ئەي جۇشقۇن چېغى!!)

"ساۋاقداش سىردىشىم، يېقىن تونۇشۇم،
بارمۇسىز دوستلىرىم، يىگىتلەر ـ قىزلار؟
سىلەرنى ئايايمەن، سىلەر غۇرۇرۇم،
ۋە يەنە شات ـ خورام ئوتىمىز بىزلەر.

ئىستەيتتىم ئوقۇشنى سىلەر بىلەن شات،
شۇ دەم خەير، سالامەت، ياخشى قېلىڭلار!...
بۇ ئۇلۇغ دەۋراندا بەختىيار ھايات،
تىرىشىپ ئوقۇڭلار،
ئىجات قىلىڭلار..."

دىدىم ـ دە، كوتەردىم قولۇمنى ئىگىز،
ۋۇجۇدۇم لەرزىگە كەلدى ئاجايىپ.
مەن ئۇچۇن ئۇ قىزىل بىنا بەك ئەزىز،
بىر ئومۇر كوزۇمدىن بولمايدۇ غايىپ.

ئىزدىنىپ ئوقۇغان ئىدىم مەن ئۇندا،
لۇتپۇللا ئىزىدىن قويۇپ مەن قەدەم.
شېكېسپېر، بايرۇننى تونۇدۇم شۇندا،
«تارىم»غا گۈل سۈنۈپ ئالدىم مەن قەلەم.

ئۇستازىم ناۋايى، نىزارى، مەشرەپ،
دەرس ئوتتى مەشىدە سەنئەت بابىدىن.
ۋەتەننىڭ شوھرەتلىك شانىنى ئەسلەپ،
مەي ئىچكەن ئىدىم مەن ئىشق شارابىدىن.

پۇشكىنگە مەن ھەمرا بولغاندا ئۇ چاغ،
بۇلدۇقلاپ ئېتىلغان سويگۇ پونتانى.
كوڭلۇمدە يار ئۈچۈن ياسالدى گۈلباغ،
ياشىندى ياش شائىر جانى-جاھانى.

ئېخ، بۇندا كوڭۇللۇك تۇيۇلغان دەملەر،
ئۇنتۇلماس، ساقلىنار مەڭگۇ قەلبىمدە.
بۇلبۇلغا ئايلىنىپ خىيالچان تىلەك،
سايرايدۇ مەدھىيىلەپ مېنىڭ ۋەسلىمدە.

خوش ئەزىز ئۇرۇمچى، كېتىپ بارىمەن،
شۇنداق ئۇز، خىسلەتلىك ئوت قۇچاغىڭدىن.

شەنگگە مەن قوشاق قېتىپ بارىمەن،
كوز ئۇزمەي ھەيۋەتلىك ئاق چاچ تاغىگدىن.

ئايدىك كول بويىدا ئاق تۇمانلارغا،
چىرمىشىپ زەپىران چېھرىمىز قالدى.
قەمبەرخان ساچىدەك مەجنۇن تاللارغا،
ئىلنىشىپ ئاجرىماس مېھرىمىز قالدى.

جەنۇپقا ــ بىز تۇرپان ئۇزۇملىرىنىك
خۇشپۇراقلىرىنى ئېلىپ قايرىلدۇق.
سويۇملۇك ئۇرۇمچى،
ياق، سەندىن ئەمەس،
شۇ تاپتا بىز قاخشاپ جاندىن ئايرىلدۇق.

ئەي مېنىك كوزۇمنى ئاچقان ھور دىيار،
يۇرىگىم قەشقەردە، ئىدرىگىم سەندە.
خوشلىشىپ ئىشقىمنى قىلىمەن ئىزھار،
ھەقىقەت سۇنمايدۇ، تىلىگىم سەندە.

خوش دەيمەن ياش توكۇپ،
خوش دەيمەن كۇلۇپ،
تۇتقۇنلۇق ئومۇرلۇك ئەمەس مەن ئۇچۇن.
كېتىدۇ بۇ ھىجران كۇنلىرى ئوتۇپ،
بەختتۇر مۇشەققەت چەكسەم سەن ئۇچۇن.
. . . . . .

جانجان پارتىيەم تىككەن كوچەت مەن،
ئوستۇرەر پارتىيەم قىلىپ پەرۋىرىش.
ئەگەر مەن تاشلانسام يۇلغۇنلۇق چولگە،
تەر توكۇپ ئايانماي قىلىمەن بەھىش...

شۇ دەم ئەرك بۇلبۇلى ساڭا خوش ئېيتار،
كەتمەكتە بۇرچىنى قىلىشقا ئادا.
ئۇرۇلۇپ تاغلاردىن-تاغلارغا ياڭرار،
ھەسرەتلىك قەلبىمدىن چىققان بۇ سادا.
.....

ئاھ! مېھرىم خانتەڭرى كوكسىدە قالدى.
ئاھ! زېھنىم ئاق بوغدا ئۇستىدە قالدى...

1964-يىل ئىيۇن.

ئاشىق ناخشىسى

"ئوزۇم ھەر جايدا مەن، كوڭلۇم سەندەدۇر"،
سەھەردە يەلپۇنەر خۇش چىمەندەدۇر.

مەيۇسلۇكتىن ئەمەستۇر بۇ جىمجىتلىق،
خىيالىم يەلكىنى ئول تومەندەدۇر.

كى ئىشىق ئەھلىگە شاھمەن، تۇتقۇنمەن،
پۇتۇم كىشەندە، كوزۇم گۇلشەندەدۇر.

قارا باتۇر پىسەنت ئەمەس ئالدىمدا،
تاھىر مەن زوھراغا دىلىم بەندەدۇر.

ئى ۋاي زىنداندا، چوكقۇردا ياتسامۇ،
روھىم خانتەكرىدە ــ ئەك بەلەندەدۇر.

ۋاپا باغىدا خىلۋەتتە ئۇچراتقان
مىنىك مەيلىم نومۇسچان لىۋەندەدۇر.

جاپا تاغىن يۇدۇپ ماڭغان پەرھادمەن،
غەزەلنىك مۇڭلۇغى دوستلار مەندەدۇر.

نىچۇن توختاي بۇ ناخشىنى ئىيتىشتىن؟
ئۇنۇم ھىچ پەسلىمەس جانىم تەندەدۇر.

ئەگەر، ئەرك بۇلبۇلى، ئولسەم قايغۇرما،
شەرەپ ـ شانىم، ئەقىدەم ۋەتەندەدۇر.

1967 ـ يىل سىنتەبىر، شايار.

چولده كۆز

پایانسز كەڭ چولگە سىلىپ ۋەھمە،
شىلدىرلار مۆكچەيگەن توغراق تىنىمسز.
يىراقتىن توشقانلار ئۈنى كورگەندە،
شىپ توختاپ كەينىگە قاچار شەپىسز.

قاپتۇ بىر شىخىدا توت تال ياپرىغى.
سارغىيىپ سوغاقتا تىترەپ تۇرىدۇ.
غولىدىن سويۇلۇپ چۈشكەن قاسرىغى،
ھەر ياندىن ئىزغىرىن شامال ئۇرىدۇ.

ئۇستىدە ساز چالار ئالۋاستى-شەيتان،
ئاستىدا قاۋانلار ئۇسۇل ئويناىدۇ.
مۆكلۈق چول قورقۇنچ ئىچىدە قالغان،
قۇم پۇر-پۇر كوچمەكتە، بورە ھۇلايدۇ.

بۇلۇتلۇق ئاسمانغا قاراپ ئەنسرەپ،
ئولتۇرار ھۇقۇشلار شۇ پور توغراقتا.

تۇرنىلار لەشكەردەك تارتىپ كوكتە سەپ،
كېلەر، ئەرك بۇلبۇلى، كېتەر قاياققا.
1968-يىل ئوكتەبىر.

مەن گۇل ئىچىدە...

تومۇر پەنجىرە ئالدىدىن كەتمەي،
چېكىسەن پەريات ئەزىزىم ئانا.
قارايسەن كوككە تەلمۇرۇپ يىغلاپ،
قارايسەن قارلىق تاغلارغا يانا.

قاراپ ھەر يانغا ئىزدەيسەن، ئەمما
مېنى تاپالماي سەن ئاھ چېكىسەن.
تەكلەنسە ساڭا بەتلەنگەن مىلتىق،
چىداپ تۇرالماي جاندىن كېچىمەن...

بىلىپ تۇرىمەن قاراڭغۇ ئويدە،
سېنىڭ ھالىڭنى قېتىپ ناخشىغا.
ئېيتقىنا، نېچۇن مۇشۇ كۇنلەردە،
كۇن يوق ۋەتەننى سويگەن ياخشىغا؟

بالامنى كورەي دىسەك، ئانىجان،
بىرىپ قەشقەرغە ھاردۇغۇنى ئال.
ھىيتگاھدا ئوسۇپ ئىچىلغان گۈلگە،
توكمەي يېشىنى كۈلۈپ نەزەر سال.

مىنى كورىسەن، كوئلۈك ئىچىلار،
زىنداندا ئەمەس مەن گۈل ئىچىدە.
گۈللەر ئىچىدە ئوغلۇك تىپىلار،
گۈلزارغا قارا كۈندۈز-كىچىدە.

شۇ دەم زىنداندا ئازاپ چەكسەممۇ؟
كوئلۈم گۈلشەندە قىلىدۇ سەيلى.
ئانا شۇ گۈلگە ياشىرىپ قارا،
كورۇنەر ئوغلۇئنىك سۈرىتى ئەينى.

1968-يىل نويابىر.

بەختلىك سانا

تومۇر پەنجىرىنىك ئالدى گۈلزارلىق...
ئۇزۇلگەن ئۈمىدىم گۈل ئاچتى، ئانا.

بىتەلەي دىمىگىن ئوغلۇڭنى زىنھار،
قورقمىغاچ جاپادىن، بەختلىك سانا.

مۇشەققەت ئەر ئۇچۇن ھەقىقى سىناق،
بۇ مۇشكۇل ئوتكەلدىن ئوتەلمەس نامەرت.
چۇشۇپ دۇم ئورىغا—ئوزى كولىغان
بەخت گۇلزارىنى كورەلمەس نامەرت.

قانچە كوپ رىيازەت چەكسەم رازىمەن.
تۇغۇلغان يىرىمگە توكۇلەر تىرىم...
مىڭ جاپا تاغىنى ئىلىپ يەلكەمگە،
كىلىمەن ئالدىڭغا پۇكۇلمەي بىلىم.

ئالقىشلار پارتىيە مىنى شۇ چاغدا،
ئالقىشلار خەلق-ئىلىم تەنتەنە بىلەن.
كورۇنۇپ كوزۇمگە، شۇ كۇن مەن خوشال،
شان-شەرەپ قۇچار خەلق غىمىنى يىگەن.

1968-يىل دىكابىر

دوستۇمغا

دوستۇم، چىراي ئەينەك ئەمەستۇر،
دىل ئۇنىڭدىن كورۇنۇپ تۇرماس.
تۇلكە دائىم ھىجىيىپ تۇرار،
ئۇ ھەرقاچان ئەپتىنى بۇزماس.

كۇلۇپ سىنىك سىرىڭنى ئالار،
سىرىك بىلەن جىنىڭنى ئالار.
بال دەپ ساڭا زەھەرنى بېرەر،
كوتەردىم دەپ، يەرگە جاق ئاتار.

ئۇنداق دوستتىن كەچكىن ھايالسىز،
ئەل غىمىنى يىگەنگە دوست بول.
ھالاۋەتنى ئوتۇنۇپ ئەلگە،
جاپانى تەك تارتقانغا بەر قول.

1969 - يىل يانۋار.

قەشقەردە باهار

ر كەلدى قىلىپ شوخ جىلۋە بوستان سىكىلەكلەردە،
ۇپ رەڭدار گىلەم، ئەتلەس ئېتىز-قىردا، چونەكلەردە.

ۇلداپ كۇن كوتەرسە باش مۇنار ئوزرە چېچىلغاي زەر،
لالاپ-نۇرلىنىپ قەشقەر چىمەنزار كەڭ ئىتەكلەردە.

! يەلپۇنسە مەجنۇنتال ئارا بۇلبۇلغا ساز چېلىپ،
ـڭغا جۇر بولۇپ سايراپ دىدى "كاككۇك!" تېرەكلەردە.

ىپ مۇز-قار، چېچىپ مارجان تومەندە شوخلىنىپ ئاقتى،
ىلدى ئۇنچە-مەرۋايىت يېشىل قىياق جىيەكلەردە.

ـپ گۇللەرنى كېپىنەك ھۇشىدىن كەتتى ھېيتگاھدا،
ـق-ۋىلىق كۇلۇپ شۇنچە ئېچىلغان خۇش پورەكلەردە.

ـت تاپتى تۇتۇپ بىر بىرسىگە بۇ گۇلنى قىز-يىگىت،
ـقىنىڭ ئوچىغىدا تاۋلىنىپ ئوتلۇق كويەكلەردە.

مۇھەببەتتىن قانات ياساپ، بۇ قەشقەر گۈلىنى مارسقا
ئېلىپ چىقسام دىگەن ئارمان بولۇپ گۈلزار تىلەكلەردە.

لەپىلدەپ چوققىدا تۇغلار زەپەردىن خۇش خەۋەر بەردى،
ئىلىم-ھىكمەت قىلىپ جەۋلان سۈزۈك ئاسمان-پەلەكلەردە.

بولالمىغاي ماڭا دىلبەر شۇ گۈلنى قىسمىغان رەنا،
ۋەتەن دەپ جان تىكىپ ئىشلەپ يىغىپ كۈچ گاڭ بىلەكلە

تەبىەت ئەركىسى كوكلەم، ئومۇرنىڭ كوكلىمى ياشلىق،
باھار كەتمەس ھاياتىدىن ئىلىمغا يار يۈرەكلەردە.

نىچۇن بۇ باغدىكى بۇلبۇل ۋاپادىن يارغا كۈل سۇنماس،
كۈلۈپ خەندان ئۇرۇپ تۇرسا ئۇمىت بەختى چېچەكلەردە.

1970-يىل مارت.

شۇ كېچە

دوستلار يادىمدىن چىقماس شۇ كېچە،
ئاھ، شۇ كېچىدىن ئالىمەن ئىلھام،

ئاھ، شۇ كېچىدە تەلمۇرۇپ شۇنچە،
"مېنى ئۇنۇتما!" دىگەنتى جورام.

نۇر چېچىپ تۇرغان ئاسماندىكى ئاي،
شىلدىرلاپ تۇرغان باغدىكى ئالما،
يەنە شۇ سوزنى قايتىلاپ تورغاي
سايرىغان ئىدى ياپ-يېشىل تالدا...

مېنىڭ ئېسىمدىن چىقمىدى بۇ راست،
مەن ئۇنۇتمىدىم يارىمنى ھامان.
مەن ئۇنۇتمىغاچ ئوچۇرەلمىدى،
ئىشق ئوتۇمنى قاراڭغۇ زىندان.

پۇتۇمدا كىشەن، كوزۇمدە گۇلشەن،
ناخشا ئېيتىمەن تاڭنىڭ شەنىگە.
ناخشا ئېيتىمەن "يارىم" دەپ توۋلاپ،
مەن ۋاپا قىلىپ بەرگەن ۋەدىگە.

چىقماس شۇ كېچە ئېسىمدىن ئەسلا،
بېغىشلار ماڭا كۇچ-قۇۋۋەت، دەرمان،
ۋاپا-ساداقەت بىلەن يارىمنى
رىزا قىلىشتۇر مەندىكى ئارمان.

1970-يىل ماي.

تېگىدۇ مىراس...

توزدۇردى گۈلۈمنى باھار شامىلى،
بىر يۇتۇم سوغ سۇغا قىلدى ياز تەشنا،
زەپىران ئەيلىدى كۆز چىرايىمنى،
كوكسۇمگە رەھىمسىز قىش ئۇردى پەشۋا.

ۋە لېكىن ياشاشتىن ئۈمىت ئۈزمىدىم،
گۈللىرىم توزسىمۇ، شاخلىرىم سۇنماس.
جاھاندىن شۇنداقلا يىغلاپ ئوتمەيمەن،
تېگىدۇ كۈلكەمدىن پۇشتۇمغا مىراس...

1970 - يىل ئاۋغۇست.

دۇتتار ھەققىدە غەزەل

مەن چالغان دۇتتار كەبى كىمنىڭ يانا دۇتتارى بار
دائىما باغرىمغا باش قويغان ئۇنۇڭدەك يارى بار.

بۇ دۇتتارنى قولغا ئالسام يادىمە يارىم چۈشەر،
چاچلىرى سايە چۈشۈرگەن بويىندا تۈمارى بار.

سېغىنىپ پەريات ئۇرۇپ چالسام ئەگەر كوككە بېقىپ،
ئاي چىقار بۇلۇت ئىچىدىن يامغۇرى، مۇڭ-زارى بار.

ئاڭلىغاي ئاھىمنى يۇلتۇز تاڭ سەھەر چولپان بىلەن،
كۈن چىقىپ ھالىمنى سورار شۇنچىلىك خۇمارى بار.

بۇ دۇتتارنىڭ پەدىسى يوق ھەم ئۇزۇكتۇر تارىسى،
قاي كىشىنىڭ بۇ كەبى كوڭۈل ئاچار دىلدارى بار؟

ئاشىغىمەن قەلبى ئوت شۇ نازىنىنىڭ ھور جامال،
بۇ دۇتتاردا چىن مۇھەببەت شەۋكىتى باھارى بار.

ئاڭلىغىن جان دوستلىرىم چېلىپ تۇرۇپ مەن جان بېرەي
بۇ دۇتتاردا مەن غېرىبنىڭ كەپىسى، مازارى بار.

1975-يىل ئوكتەبىر.

دوستلۇق

"ئادەمنىڭ ئالدى گۈل، ئارقىسى تىكەن"،
دۇشمەنمۇ ئالدىڭدا ماختايدۇ سېنى.
كەينىڭدىن يامانلاپ چېقىپ چايانداەك،
دوست ئەمەس يىمىگەن ئەلنىڭ غېمىنى.

زىياپەت، بەزمىدە ياكى سەيلىدە،
كىشىنىڭ دوستلۇغى سىنالماس ئەسلا.
سەن دىققەت قىلمىساڭ مىجەز-پەيلىگە،
قىلىدۇ ئۇ "دوستۇڭ" سېنى خوپ رەسۋا.

باشقا كۈن چۈشكەندە دوستلۇق سىنلار،
كىم دۇشمەن ۋە كىم دوست شۇندا بىلىنەر.
دوست شۇكى،
كەينىڭدىن قىلماي غەيۋىتىڭ،
دۇشمىنىڭ كوزىدە سېنى ئەزىزلەر.

1976-يىل ئاۋغۇست، چەرچەن.

غەزەللەر

1

مەيلىمە قويماي بۇ كوڭلۇم شاخنى شلىدىرلىتىپ،
ئەگدى جانان سويگۇنىڭ چىراغنى پىنهان ئېسىپ.

غەم يىگەن قاخشال ۋۇجۇدۇمغا تۇتاشتى ياندى ئوت،
پىژ ئېتىپ كويدى يۇرەگىم، يار دىدىم جاندىن كېچىپ.

ئىشتياق تارتىپ ئۇزۇندىن سويگىنىم شۇ غۇنچىدۇر،
راھىتىم بولسۇن مىرادىم خاس بېغىمدا گۈل ئېچىپ.

ئەتىۋادۇر ھەممىدىن ئالدىمدا ۋەسلى-تۇتىيا،
تا ئومۇرۋات بەختىمە تاڭ چولپىنىدىن نۇر چېچىپ.

11

مەن سېنى سويمەس ئىدىم باغدا ئانارىڭ بولمىسا،
پارە-پارە باغرىمە ئاسقان كانارىڭ بولمىسا.

ئۇپىرىغان تەن قەپىزىدە نىگە تۇرسۇن جان قۇشۇ
گۈل ئىتەگىك ئوزرە شىرمان، گىردە نانىك بولمىسا.

تۇرغىنىڭدا سەن كىيىپ كوينەكنى ئەتلەسى پۇزۇر،
ئالما تۇتمايتتىم ساڭا كەرەشمە نازىك بولمىسا.

سۇ ئىچىپ بۇلاقلىرىڭدىن يەلپۇنەر شوخ چاچلىرىك،
ئىشتىياق تارتماس ئىدىم جانغا ئارامىك بولمىسا.

قوش قانات ياساپ ئۇچامتىم سايرىبان بۇلبۇل كەبى،
مۇز تېغىك ئاستىدا خۇشبۇي لالىزارىك بولمىسا.

سايرىماي ئارمان شېخىدا خۇش تىلەگىم تورغىيى،
مەن تۇگەپ كېتەر ئىدىم دۇتتار، راۋابىك بولمىسا.

باق ماڭا جان مەشۇغۇم، كوڭلۇك ئىچىلماس بۇ زامان،
ناخشىچى ئەرك بۇلبۇلدەك كۇيچى يارىك بولمىسا.

1975 - يىل ئىيۇل — 1977 - يىل ئاپرىل.

قىزنىڭ زارى

(ئىلگىيە)

1

ئاھ! كۈزگى ياپراقتەك رەڭگى زەپىران،
قىز تۇرار ئوگزىدە ئويى نىمىكىن؟
كوزىدىن ياش توكۈپ چېكىدۇ پىغان،
قانداق بىر كەچۈرمىش ئۇنىڭ سىرىكىن؟

تال ئوخشاش قوللىرى تىترەپ تۇرىدۇ،
ياقۇت كوز ئۇزۇكنىڭ شولىسى يەردە.
چېچىنى كوكسىگە شامال ئۇرىدۇ.
ئېچىلدى يۈزىگە يىپىلغان پەردە.

قىز ئىدى شۇنچىلىك ئوماق ۋە گۈزەل،
نە ئۈچۈن قان يىغلاپ ئاھ ئۇرار ئىكەن؟
ئۇنگەندۇ قايىسى بىر شورلۇق تۇپراقتا،
ئۇنىڭ گۈل باغرىغا سانچىلغان تىكەن؟

بىردىنلا بارمىغىن چىشلەپ ئالدى قىز،
گويا گۈل ئېچىلدى، توكۈلدى، خالاس.
ئۇھ!، ــ دىسە يۇرىگى قىلار ئىدى جىززز"،
ئۇ سويگەن يارىدىن ئايرىلغانمۇ راس؟

قاچقانمۇ بەختىنى ئېلىپ بىگانە؟
نە ئۇچۇن سۇ چاچار كوزلىرىدە ئۇ؟
ئوگزىدە زار قاخشاپ تۇرار يىگانە،
نالىلار قىلاتتى سوزلىرىدە ئۇ:

"ئانام، جېنىم ئانام،
مېھرىۋان دادام،
مەن ھايات بولۇشنى ئىستەيتتىم، بىراق؛
بولۇپ توي خەۋىرى، ياشاشتىن تويدۇم،
ھىچ كوڭلۇم بولمىسا تېگمەن قانداق؟

كىمگىدۇ، چۈشۈمگە كىرمىگەن ئەسلا،
تاپشۇرۇپ ئوزەمنى مەن بولايمۇ خار؟
قانداقمۇ سويەي مەن بىگانە تۇرسا؟
ئوزەمگە مۇناسىپ تېپىلماسمۇ يار؟

ئانا، ئويلانغىنا، قىز چاغلىرىڭنى،
كورىمەن ئويۇمدا بۇ ھالدا سېنى.

نىمىشقا ئۇنۇتتۇڭ، ھەيرانمەن ئەجەپ،
بولدى، بەس، ئارتۇقچە قىينىما مېنى.
تىلەيمەن خار قىلما غۇنچە قىزىكنى،
ئانا! باسالمايمەن قۇلچە ئىزىكنى...”

2

قىز ئىككى قولىدا تۇتتى يۈزىنى،
تىترەپ-تىترەپ ئوچتى مۇڭلۇق ئۇنى ھەم،
سەنتۈرۈلۈپ يانغا، ئاچتى كوزىنى.
تۇگۇپ مۇشتۇمىنى تاشلىدى قەدەم.

”سوزۇم بار، سىزگە ئەي نامەلۇم يىگىت!
سىز بىلەن ھاياتىم بولامدۇ خاراپ؟
مەن سىزنى سويمەيمەن، كۇتمەڭ سىز ئۇمىت،
قويۇڭ ئوز ھالىمغا، بولىدۇ ساۋاپ.

مەيلى مەن ئەلچىگە رازىمۇ بولاي،
قالارمىز قاي ھالغا توينىڭ ئەتىسى؟
كوڭۈلسىز تۇرمۇشتىن مازار ياخشىراق،
كەلمەكتە بېشىمغا ئولۇم شەپىسى...

سىزگە چىن مەيلى بار قىزنى سويىسىڭىز،
ئوتىدۇ شاتلىقتا پۇتۇن ئومرىڭىز،
مەن كەبى كوڭلى يوق قىزغا كويىسىڭىز،
بىلىڭكى، جەنىمغا زامىن بولىسىز...“

مۇنچاقتەك تىزىلدى يېشى مەڭزىگە،
”ئاھ خۇدا، قۇتقازغىن مەن بىچارىنى...“
دەپ قويدى قولىنى نازۇك كوكسىگە،
قاراپ ئۇ ئەتراپقا ئويلاپ چارىنى.

3

ھويلىنى سۈپۈرەر ئانىسى سوزلەپ:
”جەنىم سەن قىنالما، كەلدى گۈل بەختىڭ،
كېچەمسەن ئاندىن ئوز مەيلىڭنى دەپ؟
ئۇ يىگىت قولىدا ئالتۇندىن تەختىڭ...“

كەتتى قىز ئەتراپى قاراڭغۇلىشىپ،
يۇزىگە باستى قىز سۇمبۇل چېچىنى.
”كېتىمەن جەننەتكە...“ دىدى مۇڭلىنىپ،
كويدۇرۇپ ئوت كەبى ئەلەم ئىچىنى.

باق، ئاسمان قارايدى، توكتى شۇ دەم ياش،
"ئاھ!..." دىدى قىز پەسكە ئۇزىنى ئاتتى.
"گۇپ!..." قىلىپ چۇشكەندە ھويلىغا جانان،
كوك ئەتلەس كوڭلىگى قانغا بويالدى.

قىزىنى زورلىغان ئاتا ھەم ئانا،
ياش توكتى يامغۇردەك، بولمىدى داۋا.
ئاھ ئۇردى جىنازا ئالدىدا يىغلاپ،
ئوتتى جان-جىنىدىن بۇ دەرتلىك ھازا.

پۇشايمان ئىچىدە يىگىت تولغىنىپ،
تەلمۇرۇپ قارىدى قىزىل يوپۇققا.
قوشاققا قېتىلدى بۇ رەھمىتى قىز،
قېنىدىن رەڭ بېرىپ تاڭدا ئۇپۇققا.

ئېيتقىن، ئەرك بۇلبۇلى، جاكالا ئەلگە:
بولسۇن قىز، يىگىتتە ھوقۇق، ئىختىيار.
بۇ قۇتلۇق دەۋراندا—ئەزىز ۋەتەندە،
خالاپ بىر بىرىنى بولسۇن بەختىيار.

1977-يىل نويابىر.

مۇھەببەت لىرىكىلىرى

ۋاپادارغا قىل ھامان ۋاپا

ھوتىمە توشۇك كوكرەك تىمىدا
كوڭلۇم گۈلدار ئالتۇن ئويۇقتۇر.
ئۇندىن ئارتۇق نازۇك، ئەتىۋا
ھىچنىمەرسە جاھاندا يوقتۇر.

تۇتتۇم ئاشۇ كوڭلۇمنى ساڭا،
مىھرىڭ بىلەن تولدۇر ئۇنى يار.
چۈل-چۈل قىلىپ قايتۇرۇپ ماڭا
يا ئاتامسەن، سەندە ئىختىيار.

مەن كوڭۈلسىز قىلىپ توكسەم ياش،
كۈلمە زىنھار، ئۇنۇتما بۇنى:
خۇش كوڭلۇڭگە بىراۋ ئىتىپ تاش
يىغلاپ قالما، ئويلىغىن شۇنى.

مەن ئايىغان كەبى كوڭلۇڭنى،
مېنىڭ مۇشتاق كوڭلۇمنى ئايا.
ۋاپاسىزلىقىڭ بەختى كەلمەيدۇ،
ۋاپادارغا قىل هامان ۋاپا.

گۈل ئەۋەتتىم

يارىم ساڭا گۈل ئەۋەتتىم چىرايلىق،
كوڭلۇم بىغى سەيناسىدا ئېچىلغان.
مەندە بولسۇن گۈلدىن ئارتۇق نەبايلىق
ئاشۇ گۈلدەك هاياتىمغا قېتىلغان؟

قىزارغاندۇر رەڭ تۇزگەچكە هايادىن،
يارىشىدۇ قىسىپ ئالغىن چىكەڭگە.
خۇشپۇراقتۇر بوي ئالغاچقا ۋاپادىن،
چۈشۈرمەيدۇ ئاي يۈزۈڭگە كولەڭگە.

جۈشقۇن ياشلىق باهارىغا ئۇ گۈل خاس،
سولاشمايدۇ ئىسىق يازدا ـ تومۇزدا.
سالقىن كۈزدە ياپراقلىرى سارغايماس،
هەم توزىماس، زىمىستاندا، قار ـ مۇزدا.

خەتنى ئاچساڭ گۈل كورۈنمەس، ئىزلىمە،
ئەينەككە باق گۈلنى شۇندا كورىسەن.
جاۋابىدا ئەۋەتكەن گۈل يوق دىمە،
كوڭلۇم چۈشكەن ئەشۇ گۈلنىڭ ئۈزىسەن.

1976-يىل ئوكتەبىر — 1978-يىل نويابىر.

باهار ناخشىسى

جان ۋەتەن، كەلدى باهار كوكسۈڭنى نۇرغا تولدۇرۇپ،
گۈل-چىچەك چاچتى پۇراق شاخىدا بۇلبۇل قوندۇرۇپ.

ئۇيقۇدىن ئويغاندى چەكسىز تاغ-دالا، ئورمانلىرىڭ،
خوپ ئىسىل بۇژغۇن ياساپ ئاقتى ئېقىنلار جۇش ئۇرۇپ.

تۇرخۇنى ئاسمان پەلەك زاۋۇتلىرىڭ چالدى گۇدۇك،
چاقنىتىپ چولپاننى هەم خورازنى تاڭدا ئويغۇتۇپ.

گۈكىرەپ چىقتى ئېتىزغا دان چىچىپ تومۇر ئوكۇز،
يەلپۇنۇپ كوتەردى باش كوك مايسىلار شامال ئۇرۇپ.

دی كوكلەم ئاسمىننىڭ قەرىدە پەرۋاز بۇگۇن،
ۇرىنىڭ تۇلپارى ھاڭدىن كەڭرى يولغا بۇرۇلۇپ.

ي بىلەن كىشنەپ ئېتىڭ، مەرەپ قويۇڭ پاخلان بىلەن،
قتى كوك يايلاققا سەكرەپ ئوتلىرىڭغا بوي سوزۇپ.

رنا، غازلار سەپ بولۇپ، چەمبەر ياساپ يايدى قانات،
لدى مەخمەل قۇچىغىڭغا خۇش ھاۋا كوكنى قۇچۇپ.

لدى ھەم كاككۇك، تۇمۇچۇق ئىشتياق تارتىپ ساڭا،
پەسىل سەندىن جۇدا بولغاچ چىدالماي ئاھ ئۇرۇپ.

پۇنۇپ، شلدىرلىشىپ ئىغاڭشىدى داۋۇ-دەرەخ،
چە قۇشلار سايرىدى شات، مەدھىيە-ئالقىش ئوقۇپ.

نىچۇن كۇيلەپ سېنى ئۇچماي كوكۇڭدە گۇل پۇراپ؟
تىلىم بولسا كېلەر ئاز يۇكسىلىشكە ئۇن قوشۇپ.

1979-يىل ماي.

باغ دىسەم...

باغ دىسەم، باغى ئىرەم مەكتەپ ئىكەن چاچقان ئىپار،
دەستە-دەستە گۈل سۈنۈپ چېچەكلىنىپ تۇرغان باھار.

ئوي دىسەم، خان قەسرىدىن نۇرلۇق ئىكەن بۇ دەرسخانا،
خۇش تەپەككۇر ئىلكىدە يۇلتۇز كۈلۈپ باققان قاتار.

كەلگۈسىنىڭ پەردىسىن قايرىپ شۇ ئان كوردۇم ئەنە،
قەھرىمان ئالىم، ئەدىپ، رەسسام، بىناكار-ئۇستىكار.

ئېيتىدۇ ئۇستاز: ئى گۈل ياپراقلىرىم، ئوتقاشلىرىم،
سىز ئانا ۋەتەن ئۈمىدى، سىزدە ئەل ئىمكان تاپار.

چەشمەدۇر دەرسلىك كىتاپ، يۇمران كوچەتلەر سۇ ئىچەر،
سۇ دىمە، ئابى ھايات—تامچە جېنىڭغا جان قوشار.

بىلىمگەنىنىڭ ئومرى قىسقا، خارلىنىپ غەم يەپ تۈگەر،
بىلسە كىم ئولمەسكى مەخمۇت قەشقىرىدەك شان قۇچار.

يۈكسلىپ يۈرتۇم-ئىلىم ئوتسۇن جاھاننىڭ ئالدىغا،
ئۇگىنىڭ دەپ پارتىيە، ئاتا-ئانا پەرمان قىلار.

ئىزدىنىپ ئەلا ئوقۇ، ھىكمەت-بىلىم دىلىنىڭ كوزى،
بىلمىگەن ئەما-نادان، بىلگەن ئۇلۇغ ئىنسان بولار.

ئەۋرىشىم ياشلىق چېغىڭ—گۈللەش چېغىڭ، ئورلەش چېغىڭ،
ئۇگىنىپ ياشلىقتا قال، بىلىم ساڭا جان ھەم مادار.

كۈن كورۈپ ھەيرەتتە قالسۇن، سەن ئوقۇپ ئاسمانغا چىق،
ئاي ۋە چولپان ھورمىتىڭگە باش ئېگىپ داسقان سالار.

زەر جاۋاھىر كانى مەكتەپ، سەن ئۇچۇن ئى قىز-ئوغۇل،
ياشلىغىڭنىڭ قەدرىگە يەت، پەن-بىلىم ئالغان ئۇزار.

سەندەدۇر مېھرىم مېنىڭ، زېھنىم مېنىڭ، ئەي غۇنچىلار،
دەرس ئەمەس، بەرسەم جېنىمنى مەندە نە ئارمان قالار؟

1979-يىل ئوكتەبىر.

يېڭى يىل لىرىكىلىرى

ئاقىرىپ ئاتماقتا يېڭى يىل تېڭى،
جانانىم كوزىدە چاقنايدۇ چولپان.
دەرىزە ئالدىدا گۈلدار بوشۇكتە،
ياتىدۇ قارا كوز، شوخ بوۋاق ئوغلان.

سويەتتىم يارىمنىڭ غۇنچە لېۋىدىن،
"ئەللەي" دەپ ھەر نەپەس سۈرگەندە زۇۋان.
ئوغلۇمنىڭ توغاچتەك ئۇيۇل مەكزىدە،
قوشۇلار لېۋىمىز ئوت بولۇپ شۇ ئان.

* * *

...ملتىقنىڭ پاينىگى تەككەن بېلىمگە،
سوغ كىشەن ئۇرۇلغان پۇتلىرىمغا ھەم،
ياۋۇزلار كالتىگى يارغان بېشىمغا،
باغلاقتىن كوكەرگەن قوللىرىمغا ھەم؛

چۈشكەن شۇ يارىنى سىلاپ ساقايتىقان،
يارىمنى مەن نىچۈن سويىمەي بۇ تاڭدا؟

هایاتقا ئەزىمەت بىر توھپە قوشقان،
دىلدارغا مەن نىچۇن كويمەي بۇ تاڭدا؟

*　　*　　*

شۇ ئەنسىز كۇنلەردە قىينالغاندا جان،
بالىمىز بولار دەپ ئويلىغانمۇ بىز؟
بەند بولدۇم كىشەنگە، يار قالدى ئاھ دەپ،
ئۇچ كۇنگە توشماستىن بولۇپ تويىمىز...

*　　*　　*

سۇزۇلگەن چاغدا تاڭ، كەلسەم مەن يېنىپ،
گۇل تۇتۇپ چىقتى يار ئالدىمغا مېنىڭ.
مېھرىلىك سويدى-دە، توكىتى ئۇنچە ياش،
باش قويۇپ شۇ يارا باغرىمغا مېنىڭ.

شۇ قانماي سويۇشنىڭ قۇتلۇق مۇنىسى—
مولدۇرلەپ ياتىدۇ ئەنە جان بوۋاق.
ئويماقتەك لېۋىدە سويگۇ شىرنىسى،
بارمىكىن جاھاندا بوۋاقتىن ئوماق؟

قارايمەن ئوغلۇمغا،
قارا كوزىدىن
ئۇچقۇنلار مىسرالار چاقناپ نۇرلىنىپ.
سويىمەن يارىمنىڭ ئايدەك يۇزىدىن،
مۇھەببەت داستانى تۇرغان قۇرلىنىپ.

ئوغلۇمنى ئېمىتىپ بەرگەندە ماڭا،
ئالدىم-دە، سويدۇم مەن يارىمنى قانماي.
"مۇبارەك!" دەپ يېڭى يىل كىرىپ كەلدى،
نىچۇن بۇ بەختىمدىن گۇلدەستە سۇنماي!

1979-يىل دېكابىر.

گۇل كوردۇم

ياندى كوك ئاسماننىڭ ئالتۇن چىراغى،
گۇزەل تۇن پەردىسى چېھرىدە چاقناپ.
زەر نۇرغا پۇركەندى قەدىم شەرق باغى،
قەلبىمدە...
دىلرابا مېھرىدە چاقناپ.

تەسەۋۋۇر سەھنىسىن ئاچتى تەپەككۇر،
گول كوردۇم چوللەردە، كوردۇم گۇلىستان.
گۇل كوردۇم قوللاردا—چاچقان ئەلگە دۇر،
پۇركەندى گۇل بىلەن كەڭ تەكلى ماكان...

گۇل كوردۇم مەن يەنە قارلىق چوققىدا،
كوردۇممەن گۇلشەننى خەندان ۋە خەندان.

مەنمۇ گۈل كوتىرىپ كېلەتتىم يولدا،
يۈرەكـكە كۈچ، قۇۋۋەت، دەردىمگە دەرمان.

گۈل كوردۇم ئالدىمدا ــ يارىم قولىدا،
ئۇ ماڭا گۈل سۇنۇپ كېلەتتى خۇشخۇي.
ئۇچراشتۇق ئىككىمىز، مۇرات يولدا،
قوشۇلۇپ گۈل گۈلگە تارىدى خۇشبۇي...

* * *

يىللارنىڭ كەينىدە قالسا كىم ئەگەر،
تۇگەيدۇ قار ـ مۇزدىن تېيىلىپ ھاڭغا...
ئالدىغا ئوتسە كىم قۇچار شان ـ زەپەر،
يىل ئاتلاپ گۈل سۇنۇپ ھەر كۈنى تاڭغا.

گۈل دىمەك تەر ۋە قان، گۈل دىمەك توھپە،
مېھنەتنىڭ مەھسۇلى ــ ھايات زىننىتى.
ماڭغىن گۈل كوتىرىپ يىللار ئالدىدا،
ئارقىدا قالغانىنىڭ بولماس قىممىتى.

1979 ـ يىل دېكابىر، قەشقەر.

ياشلىقتا قالسام

ئەنە كوز ئالدىمدا ئاق چاچ كوئىنلۇن،
يىلسىرى مەغرۇر قەد كوتىرىپ تۇرار.
قىش كىلىپ ئاسماندىن ياققان چىچەكلەر،
ھەر نەپەس ئۈستىگە توكۈلۈپ تۇرار.

قارايمەن، نەزىرىم قارلىق چوققىدا،
شىلدىرلاپ قارىغاي مەيىن يەلپۈنگەن.
ھەر بەرگى ئىچىلغان ئاق ئەتىرگۈلدەك،
بۇ سۈمبات دەرەخقە قۇشمەن تەلپۈنگەن.

يېڭى يىل
تاققان ئاق مەرۋايىت جالا —
كوك قارىغاي شىخىغا قوندۇم مەن بۇگۈن.
— ئورلىگىن يۈكسەككە، قالمىغىن ھاڭدا!
دەپ دىلدار ئويغىتىپ بەرگەن چاغدا ئۇن؛

قوندۇم مەن سەن يېتىپ كەلگەن بۇ تاڭدا،
مۇھەببەت — سويگۈدىن ياساپ گۈل قانات،

پۇتۇمنى سۇندۇرغان،
تومۇرۇم قىيغان
نەس روھىي كىشەندىن بولۇپ مەن ئازات.

ئىخ، نىچۇن قۇۋانماي جان نىسار ئەيلەپ،
يېڭى يىل، مەن سېنى شات كۇتۇپ ئالسام.
ئارمانىم خەلق، ۋەتەن بەختىنى كۇيلەپ،
شۇ گۇزەل قارىغايدا ــ ياشلىقتا قالسام.

1979 ـ يىل دېكابىر، قەشقەر.

يۇر، بىللە ئوتەيلى يىللار ئالدىغا...

"كۇنلەرنىڭ تېچقىنا ئوتمىگى راھەت،
كۇپايە ھەرنىچۇن تاپسا جان ئارام..."
دىدىگىسەن كوڭلۇمنى ياساپ شۇ سائەت،
يېڭى يىل ئاخشىمى سۇنۇپ ماڭا جام.

سوزۇلغان پېتىچە قالدى قوللىرىڭ،
لىغىلداپ توكۇلدى تامچە ـ تامچە مەي.

چىقىپ كەتكىنىمنى، دوستۇم، تۇيمىدىك،
شۇ ئارام جامىدىن بىر يۇتۇم ئىچمەي.

سەن رەنجىپ قالغانسەن ئېھتىمال بۇ دەم،
مەن كەتتىم قار كېچىپ ئوزغۇن قەدىمىم.
خەلق، ۋەتەن ئۈمىدى ئىشەنچىنى ھەم
قالماي ھىچ بۇ يولدىن ئاقلاش شەرىپىم.

مەن ئۇچۇن جان بېقىش نە بولسۇن ئەرمان؟
نومۇستۇر، سەن ياشا، ئولسەم مەن ئولەي.
پىدا جان،
پىدا جان،
ئەلگە پىدا جان!
مەي ئىچسەم مەرتلەرنىڭ قولىدىن ئىچەي.

سوقىدۇ دەقىقە ساناپ يۈرىگىم،
مىنۇتنىڭ قىممىتى باسقان ئىزىمدا،
ناخشامدىن جانلىنىپ ئوتسە كۈن-تۈنۈم،
ئايلىنىپ داستانغا ئايلار ئېلىمدا.

تاپسا ئوز قەدرىنى ھاياتىمدا يىل،
بەختىم شۇ،
ئىجادىم ماڭا نىجاتكار.

ئوت كىرپىك چولپاننى يار تۇتتى ئەقىل،
ۋەسلىمگە تاڭ قىزى بولغان ئىنتىزار.

ئىچىمەن مارس، ئايدا ئانار شارابى،
يۇلتۇزلار بوي ئېگىپ دەيدۇ ئاپىرىن.
ياڭرايدۇ قولۇمدا قەشقەر راۋابى
ئويناپ شات مەرغۇلغا سويگۈم-نازىنىن.

*　　*　　*

جاسارەت جامىدىن مەي ئىچىپ مەغرۇر،
يۇر، بىللە ئوتەيلى يىللار ئالدىغا.
يۇرتدىشىم،
دىلدارىم،
دوستۇم ئەمەستۇر
يۇكسىلىش دەۋرىدە موككەن دالدىغا.

1979-يىل دېكابىر، قەشقەر.

قار ئۇچقۇنى قىشنىڭ چېچىگى

كەتمەيدۇ كوزۇمدىن گۇل ئاچقان باھار،
يازدىكى ئالتۇن رەڭ باشاق جىلۋىسى.

كۆز تىزدى نەقىشلىك ئويۇقتا ئانار...
قىشنىڭ بار سوغاقتىن باشقا نىمىسى؟

دەيسەنا نۇرلىنىپ كەلسە يېڭى يىل
سېلىپ ئاق پايانداز يوللار ئۇستىگە.
لەپىلدەپ ئاسماندىن قار يېغىپ شۇ تاپ،
گۈزەللىك قوشماقتا ۋەتەن ھوسنىگە.

بولمىسا كىشىدە ئەلگە مۇھەببەت،
ئىسسىماس يالقۇنجاپ تۇرغان تومۇزدا.
مەن ياخشى كورىمەن چەتئەل يازىدىن
ۋەتىنىم قىشنى چاقىنغان مۇزدا.

ياشىساڭ خەلق-ۋەتەن ئىشقىدا ئەگەر،
ئوتىسەن ھەر يىلى قىشنى قىلىپ ياز.
كى ماڭا زىمىستان كوركەم كورۇنەر،
قار ئېرىپ، گۈل سۈنۈپ كەلگەچ ئەتىياز.

شىرىن تەم كىرىدۇ ئەنجۇر-ئانارغا
مۇز-قارنىڭ سۈيىدىن دولقۇنلاپ ئاققان.
شۇ قارنىڭ سۈيىدە كوكەرگەن مايسا
ئەمەسمۇ ھاياتلىق تېنىگە دەرمان...

مەن نىچۇن چومۇلمەي ئىلھامغا شۇ ئان،
ئاقىرىپ تۇرغاندا پامىر ئېتىگى؟
مەن ئۇچۇن گۈلگە تەڭ مەڭزىمگە قونغان
يۇمشاق قار ئۇچقۇنى ــ قىشنىڭ چېچىگى.

1979 ـ يىل دېكابىر.

كوچا سۈپۈرگۈچى قىز

سۈبھىدەم چولپان چاقناپ نۇر چېچىپ،
ساما يولىنى تازىلاپ يۈيار.
سۈپۈرۈپ تۇرغان كورىكەم كوچىنى
گۈل جامال قىزغا قاراپ سوز ئاچار:

ــ ئېيتقىن، كەلمەمدۇ بۇ ئىش ساڭا ھار؟
ئەتىۋا، نازۇك كوڭلۇڭنى چېگىپ؟
ئايدەك يۈزۈڭگە قونۇپتۇ غۇبار،
ھارمامسەن يادەك بېلىڭنى ئېگىپ؟

تالماس قولىدا شۋاق سۈپۈرگە،
ئۇ قىز تەبەسسۇم قىلدى چولپانغا.

"بۇ ئىشنى سەن پەس، كوڭۇلسىز دىمە،
پاك ھەم شەرەپلىك تۇيۇلار ماڭا.

چۈنكى بۇ يولدىن ئوتەر زەبەردەست،
ئۇزۇن سەپەرگە ئاتلانغان كارۋان.
ئىزلار قالدۇرۇپ مىھنەت تەرىدىن،
ئوتىدۇ ئالىم، ئەدىپ، قەھرىمان...

شاتمەن توختىماي سۈپۈرۈپ ئوزەم،
قوشۇپ گۈزەللىك ھوسنىگە تاڭنىك.
ئىپتىخار بىلەن قارايدۇ كوزۇم
كۈلۈپ ئىچىدە توپىنىك، چاڭنىك...

گۈزەل كەلگۈسى قۇچاق ئاچقاندا،
قىسىپ چىكەمگە بەخت گۈلىنى؛
يۈيىمەن سەندەك نۇر بىلەن شۇندا،
شەھرىم كوچىسى — خەلقنىك يولىنى..."

* * *

سۈپۈرگەچ ئۇ قىز غۇبارنى - چاڭنى،
چولپاندىن گۈزەل كورۈنەر ماڭا،
ىبزەيدۇ شۇ قىز ھەر سۈبھى - تاڭنى،
سوغا قىلدىم بۇ ناخشامنى ئاڭا.

1979 - يىل دىكابىر.

ئوقۇغۇچىنىڭ ئارزۇسى

كىرىپ ئىشىكتىن شۇنچە خوشال مەغپىرە:
ــ ئەلا ئوتتۇم ئىمتىھاندىن، ــ دىدى ئۇ.
خىيالىدا شۇ يۇكسەلگەن مەنزىرە،
جاۋاپ بېرەر ئۇستازىغا ھىلىمۇ.

دىدى ئانا قۇچاق ئېچىپ قىزىغا:
ــ ياخشى ئوقۇ، مەغرۇرلانما ھىچقاچان، ــ
قىز چاغلىرى كەلدى موماي ئېسىگە،
ياش ئەگىدى، كوزلىرىدىن شۇ ھامان.

ــ بالام ئوتكەن ئىدى مېنىڭ ياشلىغىم،
يۇندا توكۇپ، ئويناپ تەپكۇچ، تەشتەمەك...
ئىشتىپ سوزۇك، شۇڭا يىغلاپ تاشلىدىم،
بىلىمسىزنىڭ قەلبى گويا بىر خەمەك.

شۇڭا مېنىڭ ئالدىم دائىم قاراڭغۇ،
جىق ئىشلارنىڭ يېتىلمەيمەن تېگىگە.

شۇنى دەيدۇ ھەسرەت چېكىپ ئاتاڭمۇ،
بىلىم بىزگە بولماپتىكەن نېسىۋە.

ئوقۇ قىزىم، ئوقۇپ ئەلگە خىزمەت قىل،
ئوي ئايالى بولۇپ قالما مېنىڭدەك.
ھارماي ئۇگەن، ئۇستازىڭنى ئىززەت قىل،
ئويدىن چىقماي سۈنۈپ قالما مېنىڭدەك...

*　　*　　*

ئانىسىنىڭ سوزلىرىدىن مەغپىرە،
تەسىرلىنىپ ئويغا چوكتى، تۇردى دەس:
ــ توزدەك قانات يايغان يېڭى دەۋرگە
باقساڭ ئانا، پەيدا بولار مىڭ ھەۋەس...

دىدى بۇ قىز، داۋام قىلدى سوزىنى، ــ
ــ مەن ئوقۇيمەن كېچە-كۈندۈز زوق بىلەن.
ئىلىم ئاچار گودەكلەرنىڭ كوزىنى،
كورستىپ ئۇز كېلىچەكنى گۈللىگەن.

مەن ئوقۇيمەن، ئانا، سېنى ئېتىپ شات،
باشلاپ ھاممال ئاتامنى ھور بوستانغا.
مەن ئوقۇيمەن، يەلكىلەردىن يۈكنى پات
يوتكەش ئۈچۈن ماشىنىغا-كىرانغا...
.....

ئوقۇپ، ئانا، بولۇپ ئالىم-ئىجاتكار،
توھپە قوشسام دەيمەن ئەزىز ۋەتەنگە.
بۇ ئارزۇيۇم-ئۇمۇتلىرىم گۈل ئاچار،
ئالى مەكتەپ قۇچىغىغا كىرگەندە.

ئاي-يۇلتۇزغا ئېلىپ چىقسام نىم بولار،
شۇ ئېچىلغان گۈلنى قىلىپ گۈلدەستە...
—جىنىم بالام ئوقۇپ، بولغىن بەختىيار،—
دىدى ئانا،—سەن يېتەرسەن تىلەكىكە.

قىز سوزىنى تىڭشاپ تۇرغان دالاندا،
كىرىپ كەلدى ئىشتىن يانغان دادىسى.
—كامال تاپقىن قىزىم يېڭى زاماندا،—
دىدى كۈلۈپ، پەرزەندىدىن سويۇنۇپ،
—ئوقۇپ نۇرلان جۇپ كوزۇمنىڭ قارىسى!...

شۇ ئارزۇدا ئوقۇماقتا مەغپىرە،
كوز ئالدىدا ئاشۇ گۈزەل مەنزىرە.

1980-يىل يانۋار.

شائىر خىتاۋى

(باللادا)

ئانار گۈل ئالدىمدا — زۇمۇرەت يامدا،
يەلپۈنەر كوزنەكتىن ئۇرغاندا شامال.
يۈرىگىم سوقىدۇ مىسرادا - قۇردا،
«يىللارغا جاۋاپ»تىن ئىزدىنىپ شۇ ھال.

تىمتاس بۇ كېچىدە كوزۇم نۇرلىنار،
يالقۇنلۇق شېىرلار ھوسىندە چاقناپ.
قەلبىمدە ۋەتەن - خەلق مېھرى ئۇلغىيار،
«خىيالچان تىلەك»نى مەن ئوقۇپ يادلاپ.

سورىسام تۇتۇلۇكتىن كوز تىكىپ ئايغا:
"قايدىسەن ئەي شائىر قاينام ئورىكشى؟"
"ئۇ — مېنىڭ قەلبىمدە ۋەتەنگە شەيدا..."
دىدى ئاي ياپراققا توكۇپ كوز يېشى.

ئاي يەنە قايتىلاپ "ئوقۇغىن" — دەيدۇ،
ئوقۇيمەن تىڭشايدۇ جانانىم، ئوغلۇم.

ئوقۇيمەن توپلامنى، ئاڭلايدۇ گۈلمۇ،
ئوتلۇق ھىس-تۇيغۇغا چومۇلەر كوڭلۇم.

قويۇشقا ئەپلىك جاي تاپالماي ئۇ چاغ،
كومۇپ گۈل ئاستىغا ئاشۇ يامدىكى—
ساقلىغان بۇ كىتاپ كوڭلۇم سىرىدىشى،
يىرتىلىپ ئوڭگەن بەت-ۋاراقلىرى داغ...

بۇ كىتاپ ياش ئوسمۇر سەبى چېغىمدا
قوزغىغان ئىشتىياق شېىر يېزىشقا؛
قان قوشۇپ قېنىمغا، دەرمان جېنىمغا
كەلسە ئۇ، ئوقۇماي بۇگۈن نىمىشقا؟

مەن ئوقۇپ ئولتۇرۇپ دەر ئىدىم: "كاشكى،
ئۇ شائىر ئەزىمەت بولسىچۇ ھازىر..."
كىمدۇر-ھە!؟
چەككەن ئۇ كوزنەكىنى تاك-تاك!
بولدىكى ئاجايىپ بىر ۋەقە سادىر:

غايىپتىن ئىككى قول كەلدى مەن تامان،
بېلىمدىن تۇتۇپ دەس كوتەردى ھەيھات!
ھاڭ قېتىپ، تەلمۇرۇپ قالدى يار-جانان،
قۇچاقلاپ ئوغلۇمنى—ئۇچۇما قانات...

دەم ئوتمەي ئوزۇمنى كوردۇم ئاسماندا،
ئوت كىرپىك پەرىلەر مەرىكە تۇزگەن.
قارىسام توۋەنگە ــ ئانا ماكانغا،
كورۇندى چاھار باغ ــ بىر گۇزەل گۇلشەن.

ئۇندا گۇل ئارىلاپ چىھرى نۇرلىنىپ،
گۇلدەستە تۇزەتتى ناخشا ئىيتىپ قىز.
ئاھ! يۇرەك باغرىمغا ئىشقى ئورنىدى!
دىدىممەن: "يار ماڭا سىز قول سۇنسىڭىز..."

دەل شۇ ئان ھەيدەپ تىز ئالتۇن مەپىنى،
ئالدىمدىن كوك شاھى ئوتتى تاراقلاپ.
ۋال-ۋۇل ئوت چاقنىتىپ ئۇرغان قامچىسى،
تەگدى ئاي باغرىغا ــ تۇرغان نىزىقاپ.

تاراملاپ ياشلىرى چۇشتى ئۇچامغا،
مەن ئاستا پەسلىدىم تۇن يىرىم چىغى.
ئۇ قوللار ئاۋايلاپ تۇتۇپ شۇ تاپتا،
چىمەنگاھ ئۇستىگە چۇشۇردى مىنى.

كوز سالسام رەڭمۇ-رەڭ نەقىش چىكىلگەن
بىر قەۋرە تۇراتتى يان-يىنى گۇلزار.

ئۇستىگە قىپ-قىزىل تۇغلار تىكلىگەن،
قارىغان كىشىدە بىر تىلەك قوزغار.

كىم ئىكەن ياتقان بۇ ھەيۋەت قەۋرىدە،
كۇنۇ-تۇن گۇل پۇراپ باغى ئىرەمدىن؟
بۇ يەرگە كومۇلگەن قايسى دەۋرىدە؟
دەپ سوئال بېرەتتىم ئوزۇمگە تەمكىن.

ئوت چىقتى، گۇرۇلدەپ يېرىلىدى قەۋرە،
قوپتى دەس ئورنىدىن بىر يىگىت شۇ ئان.
لەرزىگە كېلىپ جان-تېنىم شۇ يەردە،
باستى زور قىياندەك مېنى ھاياجان.

لام دىمەي سۇكۇتتا تۇردۇم سۇر بېسىپ،
تونۇدۇم بۇ ئىدى "قاينام ئورىكشى".
تۇراتتى كوكسىدىن ئوقچۇپ قان ئېقىپ،
تۇراتتى يەلپۇنۇپ ئاقارغان چېچى.

قول سۇنۇپ دىدى ئۇ: "بەختىك بۇ زامان،
مەن شۇنا كەلتۇردۇم سېنى ئالدىمغا.
يازا! مۇگدەپ قالمىغىن، بولما دەرگۇمان،
قارا، بۇ قان ئۇرغۇپ تۇرغان باغرىمغا...

ئۇ مۇدهمش ئوتمۇشته زالىم-سته‌مكار،
ئاتقان ئوق، سالغان ئىز—ئىلهام بۇلىغى.
تىز پۇكمه‌ي ۋه‌ته‌ن ده‌پ قىلغاچ جان نىسار،
ئىجادىم ئومرۇمنىڭ بولدى ئۇتۇغى.

هه‌ي شۇ چاغ زه‌ره‌پشان، ئىلى، تارىمغا
ئاققان كوز ياشلىرىم قوشۇلۇپ كه‌تكه‌ن.
لىق توشۇپ لوپنۇرمۇ ئاهۇ-زارىمغا،
يه‌ر ئاسمان-په‌له‌ك چىڭ تۇتۇشۇپ كه‌تكه‌ن.

توكۇلگه‌ن قېنىمدىن پامىر باغرىدا،
سۇ ئىچتى قارىغايلار، گۇلله‌ر ئالدى ره‌ڭ.
قىزاردى ئۇپۇقنىڭ يۇزى لالىده‌ك،
بوۋاقلار يۇزىده په‌يدا بولدى مه‌ڭ...

خىيالچان تىله‌كتىن ياساپ گاڭ قانات،
يىللارنىڭ ئالدىغا ئۇزۇپ ئوتتۇم مه‌ن.
'خه‌لق-ۋه‌ته‌ن ئه‌لا' ده‌پ قالدىم مه‌ن هايات،
سوتسىيالىزمنى كورۇپ كۇلدۇم مه‌ن...

كىم كۇتكه‌ن؟
ئۇشتۇمتۇت بۇزۇپ قه‌ۋره‌منى،

كوكسۇمنى چاققاندا 'توت چايان' ئۇ چاغ.
سىنىكمۇ ئۇستۇڭگە يىقىلدى، باستى،
دەرت-ئەلەم ھەم جاپا بولۇپ خۇددى تاغ.

كويدۇردى «ناۋايى»، «مەشرەپ»نى نادان،
نىم شىھىت كەبى چىن شائىرنى خورلاپ.
تەپەككۇر باغلىرى قىلىندى ۋەيران،
ئورتىلىپ تەسەۋۋۇر بوستانى كىتاپ...

ئاخىرى مەلئۇنلار ئوزى كولىغان
قاراڭغۇ ئورىغا چۈشتى بىر يولى.
باق، نۇسرەت قۇچماقتا زەبەردەس كارۋان،
ئاستىدا دەۋراننىڭ ئۇچقۇر دۇلدۇلى.

نىمشقا ھىسلىرىڭ قوزغىماس ياشناپ،
كوك-يېشىل مايسىلار ياسغان ئورىكەش؟
نىمشقا زوقىڭنى كەلتۈرمەس، چاقناپ
مەرۋايىت داۋاندەك دوۋە-دوۋە چەش؟

قار-مۇزلۇق كوئىنلۇن ئۇستىدە پوستا
تۇرغان ئۇ قەيسەرگە گۈلدەستە ئۇزات.

ئېسىلغان يۇلتۇزغا ئويده-تورۇسقا،
نۇر بەرگەن ئىشچىنى سەن كۆيلىگىن شات.

ياز، ئەلا ئۆگىنىپ ئىمتىهان بەرگەن
تىرىشچان ئوسمۇرنىڭ ئىقبالىنى ياز؛
مۇنلىك پەن-بىلىم باغىدا باغۋەن—
سويۇملۇك ئۇستازنىڭ ئارمانىنى ياز.

ياز، ئوزغۇن قەدەملىك چارچىماس، تالماس
قەھرىمان ئوغۇل-قىز ماھارىتىنى.
ياز، هامان ئىزدىنىپ هارماس، ئۇخلىماس،
ئىجاتكار دانانىڭ كارامىتىنى.

ياز، ئاقچاچ ئانىلار بەختىنى يازغىن،
مويسىپىت ئاتىلار ئارامىنى ياز.
سەككاكى، نىزارى تۇگىتەلمىگەن
غەزەللەر تومىنىڭ داۋامىنى ياز.

ياز! ئادەم سۇرەتلىك، خۇي-پەيلى شەيتان
زىيانكەش ئەبلەخلەر قەستىنى هەم ياز!
ئارىنى بۇزغان شۇم نىجىس، كاساپەت
ئالدامچى، مۇناپىق، ئەسكىنى هەم ياز!

یاز! ئورته، بىرىلگەن شوھرەت-ئاتاقتا،
نائىنساپ تاماخور تاپاۋەتچىنى.
رەسۋا قىل ئىناقلىق-تىپچىلىقنى ھامان
خالىماس بەدنىيەت ئاداۋەتچىنى.

ئىبرەت قىل، ئوتمۇشتىن ساۋاق ئالمىغان
تۇزكورلار نىقاۋىن يىرتىپ ھەر نەپەس:
ۋەتەن-خەلق غېمىنى يىمەي ئالجىغان
ئاسىنىڭ ئۇزارغان تىلىنى سەن كەس.

تاشلىسۇن قەلەمنى ئەلنى سويمىگەن
تەخسىچى، قارا دىل خوشامەتچىلەر.
سوتلانسۇن جان ئاياپ جاپا كورمىگەن
ياۋۇز قان ئوغرىسى—جىنايەتچىلەر!...

بۇ ھايات كان ئىرۇر، قازساڭ زەر تولا،
بۇندىكى جاۋاھىر ئالامچە يوقتۇر.
سىغمايدۇ بىر ئەمەس، مىليون دىۋانغا،
ساڭا ھەر قەدەمدە ئۇچرايدۇ مىڭ قۇر.

يېزىلغان ئويچان كوز چاناقلىرىغا،
ھەر ئوينىڭ ئىشىگىگە يېزىقلىق داستان،

يېزىلغان ئالمىنىڭ ياپراقلىرىغا—
يەلپۈنۈپ بېشىڭغا سايە تاشلىغان.

ئالمايسەن نىمىشقا بۇنىڭدىن ئىلھام؟
يېزىشقا ئۇلگۈرمەي قالدىڭمۇ مەڭدەپ؟
كوكتە ئاي،
كولدە ئاي...
ئايدەك ھەممە ياق،
ئەنە، تۇن پەرىسى كەلدى مەي تەڭلەپ.

ئال ئىلھام جامىنى ئىچكىن شاتلىنىپ،
ياز، ئەزىز يارىڭنىڭ ۋاپاسىنى ياز.
زىنداندا سەن ياتقان چاغلار يادلىنىپ،
تارتقان دەرت-ئەلىمى، جاپاسىنى ياز.

مۇھەببەت شائىرنىڭ ئىلھام بۇلىغى،
مۇھەببەت ناخشىدۇر ئەلگە تارالغان.
مۇھەببەت كوڭۈلدۇر سويگۇ ئوچىغى،
ئىنسانىنى ئىسىستىپ جۇلالاپ تۇرغان.

كۈيلىگىن شۇ ئوتلۇق مۇھەببەت بىلەن،
كۈيلىگىن بۇ ئۇلۇغ دەۋراننى كۈيلە!

يللارنىڭ ئالدىدا قوشاق قېتىپ ماڭ!
توھپىسز ئومۇرنى سەن ئومرۇم دىمە!

ۋەتىنىم-خەلقىم دەپ باشلىغىن ناخشا،
بېغىشلاپ ئومرۇڭنى، كەلتۇر شان- شەرەپ!...“
خوش ئېيتىپ بىر قەلەم بەردى لۇتپۇللا،
ئالدىم مەن قولۇمغا، ”ياشنا ۋەتەن“ دەپ.

بولدى ئۇ قەھرىمان كوزۇمدىن غايىپ،
قەۋرىسى دەرمەھەل كەلدى ئەسلىگە.
ئۇ قوللار ئويۇمگە كەلتۇردى مېنى،
يەتتىم مەن جاناننىڭ گۈزەل ۋەسلىگە.

”ياز، كۈيلە!“ دەپ سادا قىلغان ئۇنۇمدىن،
ئەندىكىپ ئويغانسام تۇغۇپتۇ چولپان.
شائىرنىڭ ئوبرازى كەتمەي كوزۇمدىن،
ئاڭلىنىپ تۇراتتى خىتاۋى لەرزان.

جىسمىمنى كويدۇرۇپ لاۋۇلداپ ئىلھام،
يولىنىپ شىرەگە ئولتۇرۇپتىمەن.
بوشاپتۇ مەي بىلەن تولغان كۇمۇش جام،
نەچچە ئاق ۋاراقنى تولدۇرۇپتىمەن.

"قىز" بولۇپ كورۇنگەن قارىسام كوكتىن،
مەھبۇبەم ئىكەن ئۇ يېنىمدا تۇرار.
توكۇلەر شېرلار ئاھۇ كوزىدىن،
ئوغلۇمۇ بىر توپلام سۈنۈپ ئولتۇرار.

يەلپۈنەر ئانارگۈل زۇمۇرەت يامدا،
سوقىدۇ غۇنچىدا مېنىڭ يۈرىگىم.
سوقىدۇ جانلىنىپ مىسرادا-قۇردا،
سىياغا قوشۇلغان ئوتلۇق تىلىگىم...

قەلبىمدە ئالامچە سويگۇ-ئىپتىخار،
تىنچ يات ئەي شائىر، ئۇستاز، ئىجاتكار.
مەن قىلىپ بىر ئومۇر تەپەككۇر-پىكىر،
يازىمەن ئىزىڭنى بېسىپ چىن شېىر.

1980-يىل يانۋار.

چولپان سورايدۇ...

—نىم شېھىت سۇرىتىگە قاراپ

ھەر كۈنى چولپان سېنى سورايدۇ،
تۈگلۈكتىن ئوچاق تۈۋىگە قاراپ:
—قېنى ئۇ بوۋاق؟—دەيدۇ، يىغلايدۇ،
بېرەي ئۇنىڭغا نىمە دەپ جاۋاپ؟!

...شېھىر يازاتتىك شىلدىرلاپ تۇرغان
ئانار شېخىغا ئويچان كوز تىكىپ.
لەرزان ناخشاڭدىن ئويغىنىپ چولپان،
بېرەتتى سالام ياقۇت نۇر چېچىپ.

ئوتلۇق تەپەككۇر، گۈزەل تەسەۋۋۇر،
ئىلكىدە سېنى كورەتتى چولپان.
تاشقا گۈل چەككەن ئاشىق، مەرت، غەيۇر،
پەرھاتنى كورۇپ كويەتتى چولپان.

چولپان ئاي بىلەن نەچچە بار ئاشۇ
يورۇق كۈڭگۈرنى قالغان تالىشىپ.

ئوقۇغان ئىدى داستان-نەزمەڭنى،
تۈگىلۈك، كوزنەكتىن ئۇلار مارىشىپ.

نىمىشقا بۇگۈن ئاشۇ خىيالچان
تەۋەرۈك قەددىك كورۈنمەس ئاڭا؟
بولاتتى مەپتۇن نۇرلۇق يۇلتۇزلار،
سەن دۇنيا قىلىپ تۇرغاندا ماڭا.

قايدا سەن؟ چولپان سېنى سورايدۇ،
قىيا ئېچىقلىق كوزنەكتىن قاراپ.
قولۇڭدا قەلەم، كوز سېلىپ باققا،
تۇرغان قامىتىڭ كورۈنمەس شۇ تاپ.

سەن ئويدە يوقمۇ؟ نەگە كەتتىڭ سەن،
يەلپۈنۈپ مەيىن ئاتقان چاغدا تاڭ؟
توسۇپ ئالغانمۇ، بەستىڭنى ۋە يا
پىشايۋاندىكى يېشىل گۈل-باراڭ؟

سېنى ئىزلەيدۇ ئۇرۇمچىدىن، ئاھ!
كورۈنمەس قەددىڭ غەزەلدىن پۈتكەن.
ئىزلەيدۇ ئەزىز قەشقەردىن سېنى،
يوشۇرغانمىدۇ ھېيتگاھدا گۈلشەن؟

سېنى ئىزلەيدۇ ئاتۇش-خوتەندە،
بەقەسەم شايى تونلار ئىچىدىن.
سېنى ئىزلەيدۇ ئاقسۇ-يەكەندىن
مەشرەپ قىزىغان ئايدىك كېچىدىن.

سېنى ئىزلەيدۇ يەلپۇنۇپ تۇرغان
ئالما تۇۋىدىن ئىلى بويىدا.
سېنى ئىزلەيدۇ شەرۋىتى ئاققان
نەشپۇت بېغىدىن—چىمەن كورلىدا.

گۈل پۇراپ چولپان ئىزلەيدۇ سېنى
بەرقۇت كەك سايدا ياپراقتا چاقناپ.
ناخشا ئېيتىشنى بۇلبۇل ئاھ ئۇرۇپ
ئۇگەنگەن دەيدۇ شائىرنى دوراپ.

دۇنياغا مەشھۇر مىك ئوي ئىچىدىن
ئويما رەسىمدە يالتىراپ ئىزلەر.
تۇرپاندا داڭدار مۇنار ئالدىدىن
مەيدە، ئۇزۇمدە پاقىراپ ئىزلەر.

كەتكەنمىدۇ دەپ ئىزلەيدۇ سېنى،
ئىزلەيدۇ بومباي ھەم كاراچىدىن.

سېنى ئىزلەيدۇ تاپالماي ھەتـتا،
مەككە، مەدىنە تاۋاپ جايىدىن...

چولپان ئايلىنىپ كېلىپ يۇرتۇڭغا،
ساغىپ ئىتەككە ياشلىرى ئاقتى.
ئىنتىزار بولۇپ دىدارىڭغا ئۇ،
تۇڭلۇكتىن تىمتاس ئويۇڭگە باقتى.

مورىسى ئەگمە ئوچاقتا ئوت يوق،
گۈلدار ئويۇقتا لىق كىتاپ تۇرار.
تۇرار بىرچەتتە چوگۈن، پىياله،
چىراق ئوچۇپتۇ...سەنسىز كىم ياقار؟

ــبوۋاڭ قايدا!؟، ــدەپ چولپان سورايدۇ،
سايرام كوكىدە مۇڭلىنىپ يىغلاپ.
ئىيتىشقا مېنىڭ كوڭلۇم قويمايدۇ،
تۇرالمىدىم مەن ھىجىرىڭگە چىداپ.

...نىم شېھىت ئىدى، شېھىت بولدى راست،
ياۋۇز قولىدا بولۇپ كوكسى قان.
مۇدھىش زۇلۇمدىن تاپالماي خالاس،
تارتىشىپ تاڭغا كۈيلەپ بەردى جان.

تاراملاپ ئاققان یاشلىرى ئۇنىڭ
دەريا-كوللەرگە قوشۇلۇپ كەتتى...
ئانار، ئالمىنىڭ يىلتىزلىرىغا
قان تومۇرلىرى تۇتىشىپ كەتتى...

شائىر بوۋامنى سەن يوقتۇ دىمە!
ئون ئىككى مۇقام كۈيلىرىدە بار.
يۈسۈپ خاس ھاجىپ، ناۋايى مېھمان،
ئەھلى ئىلىمنىڭ ئويلىرىدە بار.

قارىندا بار ئۇ راۋاپ، دۇتتارنىڭ
ناغرىدا ئۇ بار، ھېيتتا چېلىنغان.
باغرىدا بار ئۇ قارا كوز يارنىڭ،
ئاغزىدا ئۇ بار دوستىنىڭ قەدىردان.

ئۇزۇن سەپەردە قۇچقان شان-شەرەپ،
زەبەردەس كارۋان ئالدىدا ئۇ بار.
كەلتۇرگەن بۇگۇن ئەلگە شەرەپ-شان،
ئالىم قەھرىمان ئالدىدا ئۇ بار.

گۇللەر ئېچىلار باھاردا، تاڭدا،
ئۇنىڭ ئەشئارىدىن ئوقۇپ شۇئىرلاپ.

توختماي غەزەل ئېيتىدۇ يازدا،
ئالتۇن باشاقلار ئىچىدە يايراپ.

سەن كورەي دىسەك، قارا، ئەي چولپان،
قايتا يالقۇنلاپ سوققان يۇرەكـكە.
ياتىدۇ ئارام ئېلىپ مۇشۇ ئان،
يوگۇلۇپ يۇكسەك غايە، تىلەككە...

ناخشا ئېيتىدۇ قىلىپ ئۇ سەيـلى،
سېغىنىپ تۇرغان كوگۇل بېغىدا.
داستان يازىدۇ، ئۇ ئىچىپ مەينى،
قايتىپ ئەزىمەت ياشلىق چېغىغا...

قايدىـسەن؟
چولپان سېنى سورايدۇ،
مۇڭ باسقان جىمجىت ئويۇگگە قاراپ.
ــ ۋەتەنگە توھپە قوشقان ئىجاتكار،
قەلبىدە بار، ــ دەپ بېرىمەن جاۋاپ.

1980 ـ يىـل فېۋرال.

ئانا

ئاي تۇگلۇكتىن توكەر كۇمۇش نۇر،
ئانا ئويغاق، بوشۇك تەۋرىتەر.
قۇلاق سىلىپ مۇگلۇق ئەللەيگە،
كوز ئوينىتىپ بوۋاق ئەركىلەر.

گاھى ئىگراپ تىپچەكلەپ يەنە،
شوراپ لېۋىن كېتەر تىلىقىپ،
كۇندۇز ـ تۇنمۇ ئانا يادىدىن
چىقار شۇ چاغ بالا ئىمىتىپ...

ئاق سۇت تېمىپ تۇرغان باغرىدىن
پاختا يۇمشاق، كۇن ئىسىق ئەمەس.
شۇ ئاننغا قىلسا كىم ئۇۋال،
قالار داغدا بىر كۇن بىسىپ نەس.

شۇ ئاننى قىلسا كىم رىزا،
پەرزەندىدىن يامانلىق كورمەس.

شۇ ئانىغا قىلغان جان پىدا،
ئوغۇل-قىزنىڭ ئىزلىرى ئوچمەس.

1980-يىل فېۋرال.

كوك چوچۇرىسى

مانتۇ يەي دەپ كىرسەم ئويۇمگە،
ئېتىپ قويۇپتۇ كوك چوچۇرىسى.
غورىسى تولا چوچۇرىسىدىن،
"سېزىك مەن" دىدى كۇلۇپ ئانىسى.

"كۇندە ئەت" دىدىم،... كورۇندى ئوماق
ئۇچقۇر دەۋرىنىڭ ئوزغۇن بالىسى...
كوزنەكتىن باقسام تارتىپ ئىشتىياق،
ياپ-يېشىل ئىدى ۋەتەن دالىسى.
ئارزۇيۇم: كوكتە پولات قۇش بىلەن
ئۇچقان يىگىتنىڭ بولسام ئاتىسى...

1980-يىل ئاپرىل.

توي

(مۇخەمەس)

توي ئىشى ـ ئومۇر ئىشى، كەيپى ـ ساپا، ئىشرەت ئەمەس،
ئاخشىمى خوشلۇق دىدار ھەم ئەتىسى ھىجرەت ئەمەس،
زىننىتى ۋاپا ئۇنىڭ چاش تەڭگىسى ـ زىننەت ئەمەس،
يارىشىغى "ئاللالا زوق ـ زوق..." پۇل ئەمەس، مىننەت ئەمەس،
ئەر ـ خوتۇن ھاياتىدا بەخت شۇدۇر، قىسمەت ئەمەس.

يوق دەرەخ يىلتىزلىماس، ئادەممۇ يوق تويسىز ئوتەر،
ھەر ئوغۇل ـ قىز بەلكى شۇنداق تويغا بوي تارتىپ ئوسەر،
بىر بىرىنىڭ كوڭلىگە مېھرى چۇشەر ـ ئىشقى چۇشەر،
بولغۇسى خۇش توي كۇننى ئىشتىياق باغلاپ كۇتەر،
توي ـ ھاياتلىق شەۋكىتى، بىل، ھىچقاچان كۇلپەت ئەمەس.

شۇمبۇيا ئوخشاش ئۇنۇپ كوكلەپ ئاجايىپ يات يوسۇن،
چورگىلەيدۇ توي دىسە ھەر ھويلىدا تەتۇر قۇيۇن،
نە قۇيۇن بولسۇنكى ئۇ ماجرا ـ جىدەل، غەيرى ئويۇن،
تۇزمىگەي، ئىشنى بۇزار پالان ـ پوكۇن تولغاپ بويۇن،
بۇ پەقەت بۇزغۇنچىلىق، ئامەت ئەمەس، سۇلكەت ئەمەس.

زومۇ-زو بولماقتا هەيهات، "مەسلىهەت چىيى" دىگەن،
لىپمۇ-لىق مەزە توشۇپ، دۇمبە جىگەر، بال-قەن بىلەن،
داستىخان ئۇستىگە پاتماي تۇرسا پەتنۇس هەم لىگەن،
"مىهمىنم يەتمىش ئاران، تارتقان غىزاىىك كەم" دىگەن،
بۇ يوسۇن قانداق يوسۇن؟ زۇلۇم ئىرور، راهەت ئەمەس.

تويمۇ ئوتتى غەيرى شۇنداق، قالدى هەمدە ئىككى ئىش:
دەبدەبە، هەشەم بىلەن "قىز ئاپپىرىش، چىللاق قىلىش"،
هىچ ئۇياتماي قولتۇغىغا نان بىلەن گىزەك تىقىش،
قاخشىتىپ شۇنچە يەنە يالماپ يۇتۇش هەم يەپ قىچىش،
بۇ ئوزى ئالدامچىلىقتۇر، پەرز ئەمەس، سۇننەت ئەمەس.

بۇ كەبى تۇزكور يوسۇنلار يوق ئىدى هىچ ئەسلىدە،
بولدى پەيدا قۇترىغان شۇم "4 زىياناش" دەۋرىدە،
كەتتى ئەدەپ چوكچىلىق، ئىسراپچىلىق شۇ پەسلىدە،
يەتمىسۇن دەپ قىز-يىگىتنى بىر بىرىنىك ۋەسلىگە،
بۇ نىيەت ئەك شۇم نىيەتتۇر، ياخشى بىر نىيەت ئەمەس.

تىچ، ئىناق تۇرمۇش قۇرۇش ئەۋزەل، دىدى ئەقلىم مىنىك،
قەلبى گۇل سويگۇم بىلەن شات توي قىلىش بەختىم مىنىك،
بىر ئومۇر يار ئالدىدا هايا، ۋاپا ئەهدىم مىنىك،

خەلق-ۋەتەنگە مەڭگۈلۈك مۇھەببىتىم تەقدىم مېنىڭ،
شۇ ئۇلۇغ ئىش شانۇ-شوھرەت، ھىچ ھەشەم ھاجەت ئەمەس!

1980-يىل ئاپرىل.

كۈيلە، تارىم

باغ ئارا كورگەندە يار چاچقان ئىپار گۈلشەننى مەن،
ئاپىرىن ئېيتماي نىچۈن بۈلبۈللىرىڭ كۈلگەندە مەن.

گۈل-چېچەك تولغان تارىمنىڭ قىرغىغىنى بويلىدىم،
ئىشتىياقىم قولۇمغا دولقۇن يېرىپ ئۈزگەندە مەن.

كەلدى كوز ئالدىمغا دەھشەت ئوتمۇشۇڭ جان قاخشىغان،
سەنغۇ ياش توككەن شۇ دەريا چومۇلۇپ ئوتكەندە مەن.

جۇت-شۇىرغان ئىلكىدە بولغان خازان ساھىللىرىڭ،
ئاھ!...دىدىم توت يالماۋۇز بوغۇپ ئۇنۇڭ ئوچكەندە مەن.

قالدى قاخشال جاڭگىلىڭدا مەڭگۈ ئالتۇن ياشلىغىم،
بىگۈنا مۇدھىش توزاققا باغلىنىپ چۈشكەندە مەن.

قەلبى گۈل، نامى ئەزىز، ئەلگە پىداكار ياخشىغا،
دوست ئىدىم، سىرداش ئىدىم قۇملۇقتا تەر توككەندە مەن.

ئۇتلىنىپ بولغان ئىدىم يۇلغۇن شىخىدا بىر كاۋاپ،
ھەر قۇرى گوھەرگە تەڭ دىۋانلىرىڭ كويگەندە مەن.

قايدا "قاينام ئۇركىشى"، بىلال ئەزىزى، نىم شىھىت؟
دەر ئىدىم مازارىنى ئىزلەپ كېزىپ يۇرگەندە مەن.

ئوتتى يىل... دىدار كورۇشتۇق بوستىنىڭدا جىلۋىگەر،
سۇندى گۈل دەستە ماڭا قۇچاق ئېچىپ كۇتكەندە مەن.

قايتىدىن تولدى تىيانشان باغرىغا ياڭراق ئۇنۇڭ،
زوقلىنىپ قەشقەر دىدى: قىلغىن ناۋا، پەيۋەندە مەن.

خوش مۇبارەك نەۋ باھارىڭ كوكلىگەن ئۇز بىخ ئۇرۇپ،
جاڭ ئۇرۇپ قەلبىم سوقار تاپقىن كامال دىگەندە مەن.

ھەر شىخىڭدا بىر ئومۇر ئىيتسام نە بولغاي ناخشىنى!
مەن ئەمەس تەن قەپىزىدە، گۈلدىمەن، چىچەكتىمەن.

كۇيلە تارىم خەلق-ۋەتەن ساڭا يولەك، دەۋران گۈزەل،
يۇكسىلىشىڭ قاينىمدا گاڭ بىلەك تۇرگەندە مەن.

قەلبى گۈل، نامى ئەزىز، ئەلگە پىداكار ياخشىغا،
دوست ئىدىم، سىرداش ئىدىم قۇملۇقتا تەر توككەندە مەن.

ئۇتلىنىپ بولغان ئىدىم يۇلغۇن شىبخىدا بىر كاۋاپ،
ھەر قۇرى گوھەرگە تەڭ دىۋانلىرىڭ كويگەندە مەن.

قايدا "قاينام ئۇركىشى"، بىلال ئەزىزى، نىم شىبھىت؟
دەر ئىدىم مازارىنى ئىزلەپ كېزىپ يۇرگەندە مەن.

ئوتتى يىل... دىدار كورۇشتۇق بوستىنىڭدا جىلۋىگەر،
سۇندى گۈل دەستە ماڭا قۇچاق ئېچىپ كۇتكەندە مەن.

قايتىدىن تولدى تىيانشان باغرىغا ياڭراق ئۇنۇڭ،
زوقلىنىپ قەشقەر دىدى: قىلغىن ناۋا، پەيۋەندە مەن.

خوش مۇبارەك نەۋ باھارىڭ كوكلىگەن ئۇز بىخ ئۇرۇپ،
جاڭ ئۇرۇپ قەلبىم سوقار تاپقىن كامال دىگەندە مەن.

ھەر شىبخىدا بىر ئومۇر ئېيتسام نە بولغاي ناخشىنى!
مەن ئەمەس تەن قەپىزىدە، گۈلدىمەن، چېچەكتىمەن.

كۇيلە تارىم خەلق-ۋەتەن ساڭا يولەك، دەۋران گۈزەل،
يۇكسىلىشىڭ قاينىمىدا گاڭ بىلەك تۇرگەندە مەن.

سۇ ئىچىپ ياشنار سىنىڭدىن باغ بولۇپ تەكلىماكان،
مەۋج ئۇرۇپ كۆيلە، لېۋەن يار مەڭزىگە سويگەندە مەن.

ئۇچرىشىپ دوستلار بىلەن بولماس نىچۇن شات بۇلىبۇلى؟
زور ئېقىننىڭ يەلكىنىدە بىرگە سەپ تۇزگەندە مەن.

1980 - يىل ئاپرىل.

ياشلىق

تەبىەت زىننىتى كورىكى — نەۋ باھار،
ئومۇرنىڭ خۇش گۈزەل باھارى ياشلىق.
"ئۇھ" دىمەي تۇن بىلەن كۈننى ئۇلىغان،
ئىنساننىڭ مۇنەۋۋەر ناھارى ياشلىق.

يورۇتقان سۇبھىنى ئاي - چولپان ئەمەس،
ياشلىقنىڭ كوزىدۇر ئۇياتچان، ئويچان.
ئۇ كورسە، ئۇگەنسە نۇر چاچار چاقناپ،
يۇمسا كوز چىنلىققا كور بولار شۇ ئان.

ئېگىلمەي تاغنى دەس يۇلۇپ ئالار كۇچ،
ياشلىقنىڭ كۇچىدۇر دوستلۇق - ئىناقلىق.

سۇ ئىچىپ ياشنار سىنىڭدىن باغ بولۇپ تەكلىماكان،
مەۋج ئۇرۇپ كۆيلە، لېۋەن يار مەڭزىگە سويگەندە مەن.

ئۇچرىشىپ دوستلار بىلەن بولماس نىچۇن شات بۇلىبۇلى؟
زور ئېقىننىڭ يەلكىنىدە بىرگە سەپ تۇزگەندە مەن.

1980 - يىل ئاپرىل.

ياشلىق

تەبىەت زىننىتى كوركى — نەۋ باھار،
ئومۇرنىڭ خۇش گۈزەل باھارى ياشلىق.
"ئۇھ" دىمەي تۇن بىلەن كۈننى ئۇلىغان،
ئىنساننىڭ مۇنەۋۋەر ناھارى ياشلىق.

يورۇتقان سۇبھىنى ئاي - چولپان ئەمەس،
ياشلىقنىڭ كوزىدۇر ئۇياتچان، ئويچان.
ئۇ كورسە، ئۇگەنسە نۇر چاچار چاقناپ،
يۇمسا كوز چىنلىققا كور بولار شۇ ئان.

ئېگىلمەي تاغنى دەس يۇلۇپ ئالار كۇچ،
ياشلىقنىڭ كۇچىدۇر دوستلۇق - ئىناقلىق.

ياشلىقتا بىلىمدىن قانات ياساپ ئۇچ،
يۇپتىرمۇ سەن ئۇچۇن قىلماس يىراقلىق.

"قايتماس مەرت سوزىدىن، يولۋاس ئىزىدىن"
ياشلىقنىڭ لەۋزىدۇر ئالغا ئىنتىلگەن.
ئوتقا كىر، سۇدا ئۇز، كەينىگە يانما!
نامەرتتۇر جاپادىن قورققان، چېكىنگەن.

قىلغان بۇ جانىجان ھاياتنى شىرىن،
ياشلىقنىڭ مېھرىدۇر يالقۇنجاپ تۇرغان،
(ئوچمىدى، ئوچمەيدۇ زىبا نەقشلەر—
ئۇ پەرھاد مىڭ ئويگە—تاش تامغا ئويغان...)

ئەزىز يۇرت—ۋەتەنگە دائىم پىداكار—
ياشلىقنىڭ قەھرىدۇر قىلغان ياۋنى گۇم.
بۇ گۇزەل دەۋراندا ياشلىق بەختىيار،
توت يۈكسەك چوققىغا تۇغ قادار چوقۇم.

ياشلىقنىڭ قەدىمى توختىماس-ھارماس،
مۇز داۋان، تىك ياردىن يامشىپ ئاشار.
بولدۇق بىز شۇ بۇگۇن زەبەردەس كارۋان،
ياشلىقنىڭ غەيرىتى پەلەكتىن ئاشار.

ياشلىقنىڭ دۇشمنى — قورقۇش، قانائەت،
ئولۇمنى يېڭىدۇ جاپانى يەڭگەن.
نوزۇگۇم، لوتۇننىڭ نامى ئوچمەيدۇ،
ئۇلارنىڭ شەۋكىتى چېلىشتىن كەلگەن.

ياشلىقنىڭ غەزىنىسى بىلىمدۇر، پەندۇر،
ئۇنىڭدىن ئايرىلغان ياشلىق قۇتاتماس.
ياشلىقنىڭ شەرىپى-شانى ۋەتەندۇر،
جان تىكىپ ۋەتەنگە ياشاش بۇ مىراس.

ياشلىقنىڭ زىننىتى-ھوسنىدۇر ئەخلاق،
ياشلىقنى خار ئېتەر بىنومۇس ھەر ئان.
ھاڭغا دۇم يىقىلار "مەن" دىگەن ئەخمەق،
بولمىسا جىسمىدە گەر ھايا، ۋىجدان.

ياشلىقنىڭ چىراغى ئۇمىت-غايىدۇر،
غايىسىز ياش گويا دەرەختۇر قاخشال.
كوڭۇل ھور ياشلىقنىڭ گۈل سارايىدۇر،
پاتماس تار كوڭۇلگە بەخت-ئىستىقبال...

گۈل سۈنۈپ ھەر يىلى كېلىدۇ كوكلەم،
ئوتسە گەر ياشلىغىڭ كەلمەيدۇ يېنىپ.

تېگىدۇ پۇشماندىن بېشىڭغا چوماق،
سەن ئۇنى مەنسىز ئوتكۇزسەڭ ئېزىپ.

ئەلگە نەپ بەرمىگەن ياشلىقتىن كەچكىن،
ھەر ۋاقىت خەلق بىلەن بولغىن ھەمنەپەس.
ئوچمەس ئىز قالدۇرماي مېھنەت تەرىدىن،
يۇز يىلنى ئوتكۇزۇش ياشىغان ئەمەس.

1980 - يىل ئاپرېل.

كوكۇل

كوكۇل بىللۇر راۋاقتۇركىم ئۇنىڭدەك ئاشىيان بولماس،
بۇ دۇنيادا كوكۇلدەك ئەتىۋا ھور خاندان بولماس.

ئۇ ھىممەت كوكىدە چاقناپ تۇرار ئالدىدا تاغمۇ پەس،
يامان سوزدىن ئۇنى ساقلار ھايادەك پاسبان بولماس.

ھاياتلىق شەۋكىتى ۋىجدان ئۇنىڭغا شەمئى مەشئەلدۇر،
كېچە - كۈندۈزى يوق ئۇنداق گۈزەل ماھى تابان بولماس

هەۋەس دەرىزىسى ئوزرە نومۇس پەردىسى يەلپۇنمىش،
ئۇنى يىرتقان قارا دىلنىڭ يۇزى كەتكەي، ئامان بولماس.

سىغار ئاسمان-زىمىنغا پاتمىغان مۇڭ-زار يەنە شاتلىق،
ۋە لېكىن چوڭچىلىق سىغماس بۇ يەڭلىغ ئۇز ماكان بولماس.

كوڭۇلنى تار ئېتەر نادان، ھەسەتخور، پىتىنخور كەززاپ،
بۇلاردىنمۇ ئېشىپ چۈشكەن زەھەر تىللىق چايان بولماس.

جېنىدىن قانچىلار كەچتى ئاياپ غەمخانە كوڭۇلنى،
كوڭۇل ئەينىگى چېقىلسا كىشىكىم شادىمان بولماس.

*　　*　　*

بىلىڭ دوستلار، مۇھەببەتتۇر كوڭۇل شەھرىگە شاھ-سۇلتان،
ئەقىلنى قىلمىسا ئۇ تاج بولار شەيتان، جانان بولماس.

قۇرۇلمىشتۇر ئۇنىڭ ئۇلى نىيەتتىن پاك زۇمۇرەتتىن،
نىيەت خالىس، نىيەت توغرا ئىكەن ئەلدە گۇمان بولماس.

مۇھەببەت خەلق، ۋەتەن ئىشقى، ۋەتەندەك كاتتا يار يوقتۇر،
ۋەتەن-يۇرتقا پىداكاردىن ئوتەر چىن قەھرىمان بولماس.

*　　*　　*

بىلىمسىزنىڭ قارا كوڭلى زىمىستان-جۇت يىغا باسقان،
ئىلىم-ھىكمەتنى دوست تۇتقان كوڭۇل باغى خازان بولماس.

ساقايغاي ئاغرىغى باشىنىڭ، كوڭۈل ئاغرىغى جان ئالار...
كوڭۈلنىڭ سۈنمىغىدەك دەرت-ئەلەملىك ئاھ-پىغان بولماس

كوڭۈلنى، دوستلىرىم، ناخۇش تۇتۇشنى بۇندا كىم ئىستەر؟
دىسەم بار بۇ كەبى ئادەم، سوزۇم ھەر جايدا نان بولماس.

كوڭۈلسىزلىك بەختسىزلىك، كوڭۈللۈك ئوت، كوڭۈلنى ئوت
كوزى پىل-پىل قىلىپ تۇرغان كوڭۈلسىز تەندە جان بولماس

شۇ دەم ئازادە كوڭۈلدە ئورۇن ئالغان تۇمەن ئارزۇ،
بۇيۇك توت چوققىغا چىقماق كەبى ئەلا نىشان بولماس.

كىشىنىڭ كوڭلىنى ئالسام بۇ يولدا جان پىدا ئەيلەپ،
مۇرادىم شۇ، ماڭا بۇندىن بولەك بەخت ھامان بولماس.

1980-يىل ماي.

ئانا مېھرى

شىرىلداپ دالىغا ئاقىدۇ بۇلاق،
سۇ ئىچىپ ياشنايدۇ خۇش ھاۋا بوستان.

شۇ بۇلاق سۈيىدەك ئانا مېھرىمۇ،
ئاننىڭ مېھرىگە قانامدۇ ئىنسان!

شۇ ئانا مېھرىدىن كەچكەن يالجماس،
بولسا گەر ئۇ ئالىم ھەتتاكى سۇلتان.
شۇ ئانا قەدرىگە يەتكەن ئېزىلمەس،
ئۇستىگە يىقىلسا تاغ بىلەن ئاسمان.

1980 - يىل ماي.

سۇ

سەكرات ئۇستىدە ياتقان بىتاپىمۇ
بىر يۇتۇم سۇ ئوتلاپ ئاندىن جان بېرەر.
يىقىلغان يولۇچى چول - دەشتتە چاڭقاپ،
بىر يۇتۇم سۇ ئىچسە شۇ ئان جان كىرەر.

سۇ بىلەن دان بولار ھەم ساغلام ھاۋا،
ئىنساننىڭ ھاياتى ئۇنىڭغا مۇشتاق.
سۇ بولۇپ گەر بىلىم بولمىسا ھەر چاغ،
ئىنسانلار تۇرمۇشى تاپمايدۇ روناق.

1980 - يىل ماي.

ئىلىغا مەكتۇپ

سالام! ئەي مەيلىمنى تارتقان ئۇز دىيار،
مەن سېنى سويىمەن، مەن ساڭا خۇشتار.
ھىجرىڭدە ئورتەنگەن كوڭلۇمنى، دىلدار،
مەھلىيا ئەيلىگەن غۇلجا شەھرىڭ بار.

تەلپۈنەر ئۇچۇما بولغان قۇش كەبى،
ۋۇجۇدۇم ياشنىغان گۈل ئىتەگىگە.
چىرمىشىپ ئالاتتىم بولسام كېپىنەك،
باراڭغا ياماشقان كوك پىلەگىگە...

ئاقىدۇ سۇغۇرۇپ مۇنبەت يېرىڭنى،
شاش ئىلى دەرياسى داۋالغۇپ ھەيۋەت.
دولقۇنلاپ مەرۋايىت چاچار قىرغاققا،
ئورگەشلەر مەۋجىدىن ياساپ زۇمۇرەت.

قەھرىمان بوۋىلار ئۇزگەن غۇلاچلاپ،
شۇ تاشقىن قاينامغا چومۇلگۇم كېلەر.

رىزۋانگۇل جان پىدا قىلىپ ئاسرىغان،
رەڭگا-رەڭ گۈل ئىچرە كومۇلگۇم كېلەر.

كاشكى ئۇ جان ھەدەم نوزۇگۇم موككەن—
بوستانغا ئايلانغان قومۇشلۇق ئارا،
نە بولغاي بىر يۇرۇپ تەرسەم بولجۇرگەن،
مادارسىز تېنىمگە مەن قىلىپ داۋا...

* * *

كوزنەكتىن كىشىگە غىل-پال كورۇنگەن،
نازىنىن مەڭزىدەك قىزىل ئالماڭنى.
شېخىدىن ئۇزۇپ ۋاھ، يىگۇم كېلىدۇ،
سېغىنىپ شۇ ئايدىڭ كېچىنى، تاڭنى...

* * *

مەن نېچۇن سويۇنمەي مەشرەپكە بارسام،
نازىمى داستانى ئوقۇلغان ئويگە؟
مەن نېچۇن قوشۇلماي روزاخۇن ئاكام
چالغاندا تەمبۇرنى مۇقامغا-كۇيگە؟

مەن نېچۇن ئاڭلماي ئىپتىخار بىلەن،
مەرت بوۋام سادىرنىڭ قوشاقلىرىنى.
«خان لەيلۇڭ» ناخشىسى ياڭرىسا لەرزان،
ئۇرغۇتۇپ سويگۇنىڭ بۇلاقلىرىنى.

غۇرۇرۇڭ، شەۋكىتىڭ "قاينام ئوركىشى"،
بەرسە شۇ سورۇندا «يىللارغا جاۋاپ».
مەن قانداق چىدايمەن، شەنىگە ئەشئار
يازماستىن مۇشۇ ئان سېنى ئۇلۇغلاپ؟

* * *

ئەي ئىلى! نىمشقا خالىسۇن كوڭلۇم،
ئوتمۇشتىن ھال ئېيتىپ ھەسرەت چېكىشنى؟
ئالغاندا قايغۇنىڭ ئورنىنى شاتلىق،
گۈلباھار شامىلى سۇرۇپ جۇت-قىشنى.

زەبەردەس كارۋانسەن ئۇزۇن سەپەردە،
شىجائەت، غەيرىتىڭ پەلەكتىن ئاشقان.
بۇ يېڭى دەۋرانغا قوشماقتا توھپە،
شان-شەرەپ قازانغان خەلقىڭ قەھرىمان.

سەن قايتا ياشىندىڭ، ياشنايسەن يەنە،
ئوركەشلەپ ئەزىمەت ئىلى دەرياسى.
يىلنىڭ توت پەسلىدە چاچتى خۇشپۇراق،
ئېچىلىپ باغرىڭدا گۈلنىڭ رەناسى.

* * *

قەدىمىم مۇزاتقا يېتىپ بارغاندا،
ھارما دەپ يەلپۈنسە خان يايلىغى شات؛

گۈل پۈراپ كەڭ سايدىن كېتىپ بارغاندا،
شاخ-شاختا بۈلبۈللار سايرىسا ھەيھات!

مەن مۇرات تاپاتتىم ۋەسلىگە يېتىپ،
تەلكىنىڭ باغرىدا سۈت-قىمىز ئىچىپ.
ئانارنىڭ شېخىدىن مەن كوچەت تىكىپ،
جان دىسەڭ، جېنىمنى شۇ ھامان بېرىپ.

*　　*　　*

جانىجان، سويۇملۇق ئەي گۈلشەن ۋادا،
گۈزەلسەن تەرىپىڭ ئالەمگە سىغماس.
يازارمەن ئالمىنىڭ ياپراقلىرىغا
شائىرلىق ئەجرىمدىن قالدۇرۇپ مىراس.

قەشقەردىن مەن سالام ئېلىپ كېلىمەن،
قەدىردان يۇرتىنىڭ قىز-ئوغلانلىرىغا.
ئاي-كۈنگە بەختىڭنى سوزلەپ بېرىمەن،
مال بېقىپ نىلقىنىڭ ئوتلاقلىرىدا.

قارىڭدەك ئاقارغان بولسىمۇ بېشىم،
ئالماڭدەك چېچەكلەپ كوڭلۇم تېخى ياش.
مول ئالتۇن باشىغىڭ پۈتمەس مادارىم،
جان رىشتەم ھەر گىيا، توپاڭغا تۇتاش...

سالامىم تۈگىمەس...

نىتەي تۈگەتتىم،

يازارمەن مەن يەنە ئۈنىك ئاخىرىن،

كوڭلۈمنى گۈل كەشتە قىلىپ ئەۋەتتىم،

جاۋابىن يوللىغىن گۈزەل نازىنىن!

1980 - يىل ئىيۇن.

قەشقەر

قەشقەر، قەشقەر، ئانىجان قەشقەر،

ئەزىزانە ئاشىيان قەشقەر.

تەڭدىشى يوق شادىيان قەشقەر،

قەشقەر، قەشقەر جانىجان قەشقەر.

ئورتا شەرقنىڭ ئوتلۇق يۈرىگى،

مەرىپەتنىڭ ئالتۇن بوشۇگى،

سەن - سەن يىپەك يولى - كوۋرۈگى،

ئىلىم - ھىكمەت قاينىغان قەشقەر.

يۈسۈپ خاس ھاجىپ قەلىمى سەندە،

مەخمۇدىلىنىڭ قەدىمى سەندە،

گۈمنامنىڭ غەم-ئەلىمى سەندە،
ئالەمشۇمۇل كۈي-دىۋان قەشقەر.

ئوغۇز، چىڭگىز چىقارغان ساۋات
يېزىق بىلەن قىلغان سەن ئىجات،
ئۇ سەن ئۇچۇن تالماس قوش قانات،
ئوچمەس شانىڭ ھىچقاچان قەشقەر.

گۈزەل ھېيتگاھ مۇنارى كورىكەم،
ئاپپاق خوجا مازارى كورىكەم،
خەلقنىڭ ئاۋات بازارى كورىكەم،
ھەممە ئەلگە يارىغان قەشقەر.

سەندە دۇتتار، راۋاپ جاراڭلار،
ناۋايىنىڭ غەزىلى ياڭرار،
خۇشتار خەلقنىڭ مۇقامنى ئاڭلار،
ناخشا ئېيتىپ ھارمىغان قەشقەر.

سەندە شەرقنىڭ زىبا سەنىمى،
سەندە راۋان غېرىپ قەدىمى،
سەن-سەن ئاشىق-مەشۇق ۋەتىنى،
مۇھەببەتلىك مەرت، قىران قەشقەر.

"گاهی دۇتتار بىلەن ئۇسۇلدۇر،
گاهی خۇدا بىلەن رۇسۇلدۇر."
ئىقبال-بەختىك ياش قىز-ئوغۇلدۇر،
ئۇيناپ-كۆلۈپ يايرىغان قەشقەر.

ھەر يىلى قوش ھېيتىك مۇبارەك،
سەيلى قىلار پەيتىك مۇبارەك،
سەممى خوش مەيلىك مۇبارەك،
ناغرا-سۇناي ياڭرىغان قەشقەر.

سەلتەنەتلىك ئەنئەنەك داڭلىق،
ئالقىش-سادا تەنتەنەك داڭلىق،
توي-مەرىكە، دەبدەبەك داڭلىق،
مېھرى ئىللىق، قەدىردان قەشقەر.

ئۇرۇك، ئۇجمە، شاپتۇل، ئانارىك،
بىھى، ئالما، ئامۇت، گىلاسىك،
جىگدە، چىلان، بادام، ياڭاغىك،
داڭقى ھەر يان تارىغان قەشقەر.

قوغۇن، تاۋۇز، چونەك-چونەكتە،
كاۋا، قاپاق يېشىل پىلەكتە،

شىرىن ئۈزۈم شىپا يۈرەككە،...
مۇنىسى بال باغبان قەشقەر.

قارا ئوتمۇش سىنى خارلىغان،
خەلقىڭ كۈلپەت چېكىپ زارلىغان،
گۈل باغرىڭنى دۈشمەن ئارلىغان
چاغدا بولدۇڭ زەپىران، قەشقەر.

نوزۇگۇمنىڭ روھى، جۇرئىتى،
ئىپارخاننىڭ نامى، ھورمىتى،
سەندىن كەتمەس مىللەت شوھرىتى،
سەن ئەزەلدىن قەھرىمان قەشقەر.

ھالىدىن كېتىپ دەرمانغا تەشنا،
بىر گۈزەل ھور دەۋرانغا تەشنا،
بولۇپ ئادىل پەرمانغا تەشنا،
ئۈز يولىدىن تايمىغان قەشقەر.

پارلاپ كۈتكەن ئازاتلىق تېڭى،
ساڭا كوركەم تۈس كىردى يېڭى،
كۈندىن-كۈنگە ئوستى خەلق ئېڭى،
كومپارتىيە ئاسرىغان قەشقەر.

يللار ئوتۇپ چىقتى توت هۇقۇش،
بولدى پەيدا گالدىن غىق بوغۇش،
ئەيلىدىك غەم شارابىنى نۇش،
تولدى دەرتكە داستىخان، قەشقەر.

يەمىز ياغ، گوش بەرمىدى قويۇك،
يەتمەي ئاشقا سوزغان جۇپ قولۇك،
گويا يادەك ئېگىلدى بويۇك،
بولدۇك قۇرۇق ئۇستىخان، قەشقەر.

كويدۇرۇلدى شەۋكىتىك-شانىك،
زەردىن ئىسىل تارىخ-دىۋانىك،
توزىدى گۇلدەك پىكىر-خىيالىك،
كېچىپ جاندىن نالىغان قەشقەر.

ئوتۇپ بۇ جۇت كەلدىك ئەسلىگە،
يەتتىك يەنە يارىنىك ۋەسلىگە،
ئۇلاشتىگسەن باھار پەسلىگە،
بۇلبۇل بولۇپ سايرىغان قەشقەر.

سەن ئەزىز سەن، خەلقىك بەك ئەزىز،
قەدرىك ئەزىز، قەلبىك بەك ئەزىز،

بۇ دەۋرانغا كەلدىڭ بەك ئەزىز،
بولغىن ئەزىز ھەرقاچان قەشقەر.

سەن بىلمىدىن قانات ياساپ ئۇچ،
توت پەللىگە ئورلە، يۇلتۇز قۇچ،
كەلسە ئەگەر قىينچىلىق دۇچ،
سەن يېڭىش تاپ قەھرىمان قەشقەر.

تەندە ئەمەس، جانىم سەندەدۇر،
سەندە مېھرىم، كوزۇڭ مەندەدۇر،
مەڭگۇ ساڭا زېھنىم بەندەدۇر،
سادىغاڭمەن، مېھرىۋان قەشقەر.

تۇغۇلدۇم مەن سېنى دەپ ئانا،
جان بېرىمەن سېنى دەپ يانا،
مېنى سادىق ئوغلۇم دەپ سانا،
جېنىمغا جان بول ھامان، قەشقەر.

ئاتام خەلقتۇر، ئانامدۇر ۋەتەن،
ۋەتەن ئۇزرە سەن گۈزەل گۈلشەن،
بىر كوچەتمەن كوكسۇڭدە ئوسكەن،
بولسام دەيمەن باراخسان، قەشقەر.

ساڭا مەنسۇپ توھپەم ئىجادىم،
سەندە غېمىم، پىكىر-خىيالىم،
ئىپتىخارىم، شەرىپىم-شانىم،
بەختىمگە بول شات-ئامان، قەشقەر.

1980-يىل ئىيۇن.

چوچەك

بۇ چوچەك لاي-ساپال چوچەك ئەمەس، يار،
چاڭ-توپا، دات بېسىپ قالغان بۇلۇڭدا.
بۇ چوچەك زۇمۇرەت، ئىچىدە سۈت بار،
تۇرىدۇ گۈل چەككەن ئالتۇن ئويۇقتا.

بۇ چوچەك داستاندۇر، ئەپسانە ئەمەس،
ئارماندا ئۇنى بىر ئىشتىمگەن ئادەم.
بۇ چوچەك گۈلباغدۇر، ۋەيرانە ئەمەس،
دەرماندا، سەيلىگە كەلمىگەن ھاتەم.

بۇ چوچەك بۇلبۇللار شەھرىدۇر—گۈلشەن،
يەلپۇنەر تېغىدا ئاق قېيىن، قارىغاي.

بۇ چوچەك هوسنىگە شەيدادۇر قۇياش،
رەشك ئوتى كويدۇرۇپ باقار تۇندە ئاي.

ياپ-يېشىل كىمخاپتەك خوش ھاۋا يايلاق،
مەرىشپ قوي-قوزا يايرايدۇ ئۇندا.
تاغدىن-تاغ سەكرىشپ ئات، قۇلۇن، تايلاق،
چوكۇپ گۇل ئىچىگە يايلايدۇ شۇندا.

بال ئاققان دەريانىڭ بويىدا مەكتەپ،
مەخمۇدىل قەشقىرى ئۇندا دەرس ئوتەر.
ئەزىمەت يىگىتلەر بىلەن بولۇپ سەپ،
نازىنىن جۇۋان قىز جىرلاپ سويۇنەر.

ئاڭلىدىم ئەي چوچەك يېڭى دەۋراندا،
ياشناپسەن شۇ كەبى باھارىڭ گۇللەپ.
تاس قالدىڭ چېقىلىپ كەتكىلى ئۇ چاغ،
تالىشپ توت ھۇقۇش ئەلگە بەرمەي نەپ.

ئۇلار كوز ئالايتىپ يامان نىيەتتە،
گۇم بولدى ئوزلىرى...
تولدۇڭ سۇت بىلەن.

مەن ئىچىپ قانارمەن ئەيلەپ جان پىدا،
سەن ۋەتەن كوكسىدە، يۇرىگىمدە سەن.

1980-يىل ئىيۇن.

ۋەتەن — بەختىم

زەر، ياقۇت، جاۋاھىر، دوۋە-دوۋە پۇل
ئەمەسمۇ مەن ئۇچۇن سائادەت، راھەت؟
يالىڭاچ دۇنياغا كوز ئاچقان ئوغۇل
دىمەيدۇ ئىرىشكەن بايلىقنى ئامەت.

بەختىم نە تىك ئۇچار ئايرۇپىلاندا،
نە لوم-لوم ئورۇندۇق ئۇستىدە بولسۇن؟
خەلققە نەپ يەتكۈزمەي، كويۇنۇپ جانىغا،
ئىيتقىنا قانداقمۇ بۇ كوڭلۇم تولسۇن؟

بەلكىم مەن بىر گۈزەل نازىنىن بىلەن،
بىرگە شات ياشاشنى ئىستەرمەن ھامان.
يىمەي ئەل غېمىنى، كوڭلىنى دىگەن
يارىمدىن كېچەرمەن، دوستتىن ھەرقاچان.

بايلىغىم، راھىتىم، جانانىم ۋەتەن،
ئۇنىڭغا بارلىغىم، جان-تېنىم تەقدىم.
ئىشقىدا بىر ئومۇر ئوچمەي كويەرمەن،
تەسەددۇق قان-تېرىم، ئىدرىگىم-ئەقلىم.

يادىمدا ئۇ ئېغىر، ئازاپلىق كۈنلەر،
ۋەتەننى گۈللىتىش بولغان چوڭ گۈنا.
ۋەتەن دەپ ياراتقان شانلىق توھپىلەر،
ئورتىنىپ كۈل بولغان...يازسام گەپ تولا.

ئۇ چاغلار ھەركىمنى بېسىپ ۋەھىمە،
ئۇمىتسىز خىياللار كوپ قورقۇنچ سالغان.
بالىلار ئاتىسىز قاراڭغۇ ئويدە،
بىر پارچە نانغا زار بولۇپ قىينالغان...

چېقىلدى قاتمۇ-قات زەنجىر-كىشەنلەر،
تاپتى ئەل نىجاتلىق، تاپتى سائادەت.
توكۇلگەن قانلاردىن ئۇندى چېچەكلەر،
زۇلۇمنىڭ ئورنىنى باستى شاراپەت.

دەيمەنكى دوستلىرىم ئالغا ئىنتىلمەي،
كەينىگە داجىغان پۇتۇم ئۇزۇلسۇن.

راهەتنى كورمىگەن مۇشەققەت ئىچرە،
پالىلداپ تۇرغان قوش كوزۇم ئويۇلسۇن.

نە كېرەك ۋەتەن دەپ سوقمىغان يۇرەك؟
ئەلگە نەپ يەتكۈزمەي ياشاش نە ھاجەت؟
زەر دىگەن ئاققان تەر شاقىراپ سۇدەك،
مۇشكۈلنى، جاپانى يېڭىشتۇر راھەت.

ۋەتەن دەپ جان پىدا قىلغان كىشىگە،
تۇتىمەن گۈلدەستە ئاققان تەرىمدىن.
بەختىم شۇ تەر توكۈپ تا ئومۇر بويى،
خەلق ئۈچۈن مول ھوسۇل ئالسام يېرىمدىن.

ئاق قەغەز—ئېتىزىم، روھىي ئوزۇقىنىڭ،
خۇش پۇراق گۈللىرى ئوسەر ئۇستىدە.
بەختىم شۇ جان تىكىپ قىلىپ مەن ئىجات
تەر توكۈپ ياشىسام ۋەتەن كوكسىدە.

1980-يىل ئىيۇل.

قايدا ئۇ باغ؟

هەيۋەتلىك، گۈزەل، ئەلۋەك خۇش دىيار،
گويا جەننەتتەك پۇرايدۇ ئىپار.

قاپلىغان يەرنى غۇنچە گۈل بولۇپ،
تۇرار دولقۇنلاپ تامچە كول بولۇپ.

بۇ چول ئەمەسكى خۇش گۈلۈستاندۇر،
ناۋاسى ياڭراق بۇلبۇلستاندۇر.

بۇلبۇل بىلەن بەس قىلار تۇمۇچۇق،
سايراپ كوك تورغاي ئېتىدۇ قۇللۇق.

قونۇپ شاتۇتى تېرەك شېخىغا،
دوراپ كاككۇكنى تېگەر چىشىغا.

سۇلىرى شەرۋەت، تاشلىرى ياقۇت،
تۇپراق ئۇستىدە ئانار ۋە ئامۇت.

ئەنجۇر شېخىدا لەزىزمەن، دەيدۇ،
بىھى تەن ئالماي ئەزىزمەن، دەيدۇ.

تالىشار قوغۇن، تاۋۇز شىرىنلىك،
مەيىن يەلپۇنەر كوپ-كوك ئىكىنلىك.

مەسخىرە قىلىپ تۇرار شىلدىرلاپ،
ئالما گىلاسقا ئېگىلىپ قاراپ.

تالىشار يەنە شاپتۇل، ئۇرۇك تەم،
بىرى بىرىدىن ئۇلار ئەمەس كەم.

ئۇزۇمدىن شەرۋەت تېمىپ تۇرىدۇ،
كوك باراڭ قويۇن ئېچىپ تۇرىدۇ.

قاتتىقلىغىدىن سەن ئوزۇڭ ئاخماق،
دەپ بادام قىلار ياڭاققا چاخچاق.

ئالۇرات دەيدۇ: سەندىن مەن چۇچۇك،
ئەينۇلە دەيدۇ: سەندىن مەن سۇزۇك.

كوكسۇلتان ئېيتار: مەن خاس گودەككە،
ئامىلە دەر: مەن شىپا يۇرەككە.

ئەڭ بۇرۇن ئېغىز تېگىدۇ ماڭا،
دەيدۇ ماختىنىپ ئاق ئۇجمە يانا.

تاتلىق ئەمەستۇر ئالتۇنمۇ مەندەك، —
دەر كۆلۈپ جىگدە، — شەرۋىتىم قەندەك.

چەكسىز دالىدا ئالتۇن باشاقلار،
ئاقار يول-يولدا مارجان بۇلاقلار...

گۈزەل ۋە خۇشبۇي بۇ باغ ئاجايىپ،
قايىدىدۇر ئېيتىڭ؟ ئەمەستۇر غايىپ.

1980-يىل ئوكتەبىر.

ھېيتگاھ

ھاۋارەڭ گۈمبەزىنىڭ ياندى چىراغى،
قۇتۇلۇپ زۇلمەتتىن يورۇدى ھېيتگاھ.
تولدى خوش ئىپارغا قەدىم شەرق باغى،
سۈبھىدەم يەلپۈنۈپ گۈزەل چىمەنگاھ.

رەڭگا-رەڭ جۈلالار ھەيۋەت قوش مۇنار،
ھەر دىلغا بىر تىلەك قوشۇپ كۈن بويى.
قاينامغا ئايلىنار بۇ ئەلۋەك دىيار،
مەئىشەت، نىمەتكە توشۇپ كۈن بويى.

بىر ياندا يەل-يىمىش، بىر ياندا دوغاپ،...
بىر ياندا پىششىق گوش، ئاش مانتۇ، ھېسىپ...
بىر ياندا ئاق كوكچى، بىر ياندا كاۋاپ،
تۇرىمەن ھېيتگاھدا ئويچان كوز تىكىپ.

ھەر نەپەس كوڭلۇمنى ئوزىگە تارتار،
مۇھەببەت-سويگۈنىڭ بۇلىغى ھېيتگاھ.
قارىسام دەممۇ-دەم ئىشق ئوتۇم ئارتار،
مەرىپەت، سەنئەتنىڭ ئوچىغى ھېيتگاھ.

دانىشمەن فارابى، يۇسۇپ خاس ھاجىپ،
مەخمۇدىل قەشقىرى بۇندا جەم بولغان.
ناۋايى، سەككاكى نادانغا كايىپ،
شىجائەت بابىدىن ئوقۇيدۇ داستان.

مەشەدە دۇتتارنى چالار مۇترىبە،
غەمگۇزار ھەمرايى ئېيتىدۇ غەزەل.

مەشەدە ئىجاتكار تاپار مەرتىۋە،
يۇرت-ۋەتەن ئىشقىدا كۆيلەپ ھەر مەھەل.

نىزارى، زەلىلى، گۇمنام، خىرقىتى،
كۆيلەيدۇ چايخانا ئىچىدە لەرزان.
مەشەدە شائىرنىڭ ۋىجدان نومۇسى،
سىلىنىپ ئولچىنەر تارازۇ-مىزان.

«گۇلىستان» ۋە «بوستان» سوزلىنەر بۇندا،
ئوقۇلار «جەڭنامە» مۇنار تۇۋىدە.
يۇزىنى كوتىرىپ يۇرەلمەس شۇندا،
چېقىمچى مەلئۇنلار خەلقنىڭ كوزىدە.

«كەلىلە-دەمىنە»، «چاھار دەرۋىش»نى،
ئېيتىڭچۇ، مەشەدە ئىشتىمگەن كىم بار؟
مەشەدە مەن سەيلى قىلدىم بىھىشنى،
دۇنيادا بۇ كەبى يوق يەنە گۇلزار.

مەشەدە ۋەتەنگە باغلاپ مۇھەببەت،
نىم شىھىت ماڭغاندا ياشلار ئالدىدا.
مەشەدە نامايان بولار ھەقىقەت،
كومۇلۇپ قالمايدۇ ھەرگىز دالدىغا.

مەشەدە لۇتپۇللا ئىشقى ئالغان ئەۋج،
«يللارغا جاۋاپ»تىن سۇنۇپ گۇلدەستە.
مەشەدە ئۇركەشلەپ سۇيگۇ ئۇرار مەۋج،
ھەر نىچۇك ئاشقلار چۇشدۇ ئەسكە.

يۇسۇپنىڭ جامالى، زۇلەيخا ئىشقى
مەشەدە چىراقتەك روشەن-مۇنەۋۋەر.
مەجنۇننىڭ ئارمىنى، لەيلىنىڭ چېھرى،
يەلكەندەك كىشىلەر قەلبىدە ئۇزەر.

پەرھاتنىڭ غەيرىتى بولغاچ مەشەدە،
تۇيۇلار ھەممىدىن مۇھەببەت شىرىن.
مەشەدە غېرىبچان تىزغان گۇلدەستە،
ياراپ شاھ سەنەمگە يۇرت تاپار ئىمىن.

تاھىرنىڭ مەرتلىگى، زوھرا پىغانى،
مەشەدە قايغۇلۇق داستان-قوشاقتۇر.
مەشەدە سەئدىننىڭ كوز يېشى، زارى،
رابىئە ھەسرىتى مارجان بۇلاقتۇر.

مەشەدە پىغاندىن ياسالغان دۇتتار،
ياسالغان داپ-تەمبۇر، مۇڭدىن-نالىدىن.

ياسالغان پەرياتتىن چاڭ، غىجەك، ساتار،
ياسالغان راۋابىڭ ئەل ساداسىدىن.

ئاشقىنىڭ ئاھى نەي، زارى ناخشىدۇر،
ئون ئىككى مۇقامنىڭ ئاۋازى سەندە.
ئوتمۇشۇڭ شوھرەتلىك، كەلگۈڭ ياخشىدۇر،
ھىكمەت بار ئوركەشلەپ ئاققان تومەندە.

جان ھېيتگاھ، شۇنداق سەن، شۇنداق ئىدىڭ سەن،
بىر مەھەل ئۇستۇڭنى قاپلىدى زۇلمەت.
"ھەقىقەت ئېگىلەر، سۇنماس" دىدىڭ سەن،
توكمىدىڭ قەدرىڭنى تارتساڭمۇ كۈلپەت.

ياۋۇز توت يالماۋۇز سېنى قىلدى خار،
ئاش، نانىڭ ئورنىغا غەم يىدى خەلقىڭ.
سەن بولدۇڭ تاڭ قىزى دىدارىغا زار،
تېپىچەكلەپ سوققاندا بىتاقەت قەلبىڭ.

كۈن چىقتى، ئۇستۇڭگە توكۈلدى زەر نۇر،
چاقىندى قوش مۇنار ھەسەن-ھۇسەندەك.
تارىخىڭ بېتىگە يېزىلدى شۇ قۇر،
بۇ يېڭى دەۋراندا گۈل ئاچتى تىلەك.

كورۇپ شات قوينۇڭدا، پارلاق ئىستىقبال،
زۇلپىيە① ئاننىڭ روھى شاتلاندى.
ھەر كىمنى ھەيرەتكە سالىدۇ بۇ ھال،
ئۇگىنىپ پەن-بىلىم ئەل قاناتلاندى.

قورغاننىڭ ئۇرۇگى چېچەك ئاچقاندا،
سەمەننىڭ ھاۋاسى گۈلدىن بۇي بېرەر.
دولەتباغ ئۇجمىسىن قىزلار قاققاندا،
باغرىڭغا كوز تىكىپ ھەزرەت توي بېرەر.

چۈشتۈم مەن ساماغا شادىيانىغا،
چالغاندا ھېيت كۈنى ناغراڭنى ياڭراق.
پايانسىز يەر-جاھان لەرزىگە كەلدى،
ياڭرىماس ئالەمدە ھىچ سادا بۇنداق.

كەلگۈگە مەن نەزەر سېلىپ تۇرىمەن،
مۇنارىڭ ئالدىدا چومۇپ ئىلھامغا.
مېھرىڭدىن سىماپتەك ئېرىپ تۇرىمەن،
تولدۇرۇپ مەينى لىق مەن قۇيۇپ جامغا.

---

① زۇلپىيە — 1702-يىلى زۇلپىيەخان (خانىرىقلىق ئايال) ھېيتگاھ جامەسىنى ئوز راسخودى بىلەن ياساتقان.

هالبۇكى سېنى بىر كورمىگەن ئادەم،
دۇنيادا ياشاشنىڭ قەدرىگە يەتمەس.
كەلسە گەر گوربدىن تىرىلىپ ھاتەم،
قالاركى قوينۇڭدا، جەننەتكە كەتمەس.

ھەممىنىڭ ۋۇجۇدى ئۇمتىكە تولغان،
ھەممىنىڭ قەلبىدە ئالەمچە خوشلۇق.
بۇ كەبى يورۇق كۇن قاي زامان بولغان؟
پارتىيە يېتەكلەپ بىز ئاران تاپتۇق.

ئەزىز دەپ ئاتالغان ئالتۇن بوشۇگۇم،
سېنى دەپ بۇ ئوغلۇڭ جاننى بېرىدۇ.
ئاڭلىغىن جاڭ ئۇرۇپ سوقار يۇرىگىم،
يەنە بۇ ناخشىنى ئېيتقۇم كېلىدۇ.

شوھرەتلىك جاھاندا خاندان ھېيتگاھ،
ياشىغىن ئەي كوركەم ئاشىيان ھېيتگاھ.
ئۇستۇڭگە گۇل-چېچەك سايىۋان ھېيتگاھ،
جان ھېيتگاھ، جان ھېيتگاھ، جانجان ھېيتگاھ.

1980-يىل نويابىر.

قىل بۇگۈن جەۋلان يەنە!

سەنئىتىم سەيناسى تولدى ئۇز مۇقام ناۋاسىغا،
مەھلىيا بولدى كوكۈل ئىشقى پىراق رەناسىغا.

ئاھ ئۇرۇپ قالدى ئەنە سويگۇ راۋاغدا سەنەم،
پالىنىپ كەتتى غېرىپ ھىجران چولى-سەھراسىغا.

ئىشق ئۇزى بىر ئوت ئىرۇر، تاۋلار يۇرەكنى بىقارار،
بىل ئۇنىڭ سائادىتى پىنھان ئەلەم جاپاسىغا.

ئىشتىياق تارتىپ ئۇزۇن، بولغان يۇرەك-باغرى خۇناپ،
خەلقىمىز يەتتى بۇگۈن ئۇز مەشۇغى سىماسىغا.

ھىجرىنىڭ دەردىنى يەڭگەنلەر قۇچۇپ بەختۇ-ۋىسال،
يەتتى ھەركىم چىن مۇھەببەت قەدرىگە-باھاسىغا.

ئوينىغىن جەۋلان قىلىپ، قۇتلۇق نەزەر چۇشتى بۇگۈن،
يۇكسىلىشىنىڭ چولپىنى قونغان كوزۇڭ قاراسىغا.

سەن بىرىپ يىللارغا مەزمۇن، ئوينا، كەتسۇن شاقىراپ،
ئايلىنىپ مىھرى ۋەتەن ئابى ھايات دەرياسىغا.

يەلپۇنۇپ تۇرغان سابادىن تالى مەجنۇنچە ئېگىل،
بۇ نازاكەت پەردىسىن ئاچقان زامان داناسىغا.

قەلبىدىن دۇر چاچقۇسى ئەرتىست، مۇزىكانت باشىغا،
زوق، ھوزۇر، ئىلھام بىرىپ تۇرساڭ ئىلىم شەيداسىغا.

ئىستىگىن خەلق كوڭلىنى، جاۋاھىرات ئۇندا ئىرۇر،
جۇر قىلىپ سازىڭنى ياڭرات گۇللىنىش ساداسىغا.

رابىئە ـ سەئدىن بىلەن تاھىر ۋە زوھرا ناخشىسى،
گۇل قوشار ئەمدى يېڭىچە مەرىپەت سەيناسىغا.

سەھنىدە قىلدى مىنى پىدائى جان «غىرىپ ـ سەنەم»،
چومدۇرۇپ سەنئەت بېغىنىڭ خۇش ئىپار ھاۋاسىغا.

1980 ـ يىل دېكابىر.

زۇمۇرەت دولقۇننى سويۇپ كېلەر سال...

سال دەريا ئىچىدە، ئاي كوكتە ئۇزەر،
خىسلەتلىك، سېھىرلىك تارىم كېچىسى.
كوك قىرغاق ئۇستىدىن گۇزەل كورۇنەر
يەلپۇنۇپ چىمەنزار شايار يېزىسى.

قانداقمۇ ئۇنتۇلسۇن شۇ سالقىن كېچە،
مەن ناخشا ئېيتقانتىم ئۇستىدە سالىنىڭ.
ئۇسۇلغا سالغاندا سۇ پەرىسنى،
ياڭراپ زىل راۋابى شايارلىق چالىنىڭ.

قانداقمۇ ئۇنتۇلسۇن مەھبۇس دىمەستىن
كەپىدە بوۋاينىڭ مېھمان قىلغىنى؟
پىشۇرغان بېلىقنى ئوزى يىمەستىن
ماغدۇرسىز تېنىمغا دەرمان قىلغىنى؟

قانداقمۇ ئۇنتۇلسۇن قەلبى گۈل، ئەزىز—
شۇ دوستۇم غېمىمنى يىگەن ھەمىشە.
قالدۇردى قەلبىمدە مەڭگۈ ئوچمەس ئىز
ئېچىپ چىن دوستلۇقتىن ئوچمەس سەھىپە.

مەن ھايات، ئېسىمدىن چىقماس، يادلىنار!
شايارلىق ئاقكوڭۈل قېرىنداشلىرىم.
قەلبىمدىن جاي ئالغان ئۇ ئەلۋەك دىيار
باغرىدا ئەبدى قالغان ياشلىغىم...

ھالبۇكى گۈللىنىپ بۇ ھور دەۋراندا،
ئايلاندى جەننەتكە تارىم بويلىرى.
قىز يوتكەپ سال بىلەن ئاتا-ئانا شات،
ئەۋج ئېلىپ مول ھوسۇل غەلبە تويلىرى.

قەشقەردە تۇرساممۇ مېنى سەگىتەر،
ئەي تارىم كوكسۇڭدىن ئۇچقان خۇش شامال.
مەردانە ياشلىغىم ئۇستىدە قالغان
ئېخ يېشىل دولقۇننى سويۇپ كېلەر سال.

1980-يىل دېكابىر.

كۇمۇش دولقۇنلار ئۇرۇلغان قىرغاق

يەلپۇنۇپ شامالدا مەجنۇن تاللىرى،
شىلدىرلاپ تۇرغان ئۇ ئاق تېرەك، توغراق؛
كۇن بويى كوزۇمدىن بولمايدۇ نېرى
كۇمۇشرەك دولقۇنلار ئۇرۇلغان قىرغاق.

ئەتىدىن كەچكىچە قولۇمدا كەتمەن،
ئۇ يېشىل قىرغاقتا ئوتكەن ياشلىغىم.
كوك چىمەن ئۇستىدە قوغلىشىپ يۇرگەن
توشقانلار بولغانتى دوست-سىرداشلىرىم.

ھەرىرە رومالدەك يېيىلىپ تاغدا،
باسقاندا ئاق تومان مۇڭلۇق قىرغاقنى؛
غۇقۇراپ قىيغىتىپ سەھەر شامىلى
ئۇسۇلغا سالاتتى قاتار توغراقنى.

يۇلغۇنلۇق ئىچىدىن پۇر قىلىپ ئۇچۇپ،
كېلەر سۇ ئىچكىلى قىرغاۋۇل شۇندا.

ئىغاڭلاپ غاز، ئودەك، ئاق قۇش بوي سوزۇپ،
چۈشىدۇ دەريانا، ئۇزەر دولقۇندا.

زۇمۇرەت قىرغاقتىن تىڭلايدۇ شەپە
خىلمۇ-خىل بېلىقلار پىلتىڭلاپ، لەيلەپ.
دولقۇنلار ئاستىغا شۇڭغۇپ يوقىلار،
كەلگەندە بېلىقچى قېيىقنى ھەيدەپ...

بۇ ئەجىپ مەنزىرە كەتمەس كوزۇمدىن،
سويۇملۇك كوك قىرغاق ئاھ، سەن گۈزەلسەن!
لەك ئۇرۇپ ئاققان شاش تارىمغا سەندىن
سەكرەپ مەن ئۈزگەنتىم بېلىقلار بىلەن...

ئېسىلىپ توغراقنىڭ يىلتىزلىرىغا،
قاينامدىن مەن چىقىپ، كۈنگە قاقلىنىپ؛
قۇمۇڭغا كومۇلۇپ راھەتلەنگىنىم
ئېسىمدىن كەتمەيدۇ تۇرار يادلىنىپ.

ھەسرەتلىك، قايغۇلۇق، مۇڭلۇق، غەمگۈزار،
سويۇملۇك ئەي يېشىل جانجان قىرغاق!
سوزۇلغان بويۇڭغا ئۇيغۇر يېزىسى...
سەن ئىدىڭ باياشات قەدىمىي قىشلاق.

هەر كېچە ئاپەتنى چاقىرىپ شۇم قۇش،
توت ھۇقۇش دەستىدىن بولدۇك شۇنچە خار.
مەن كەلگەن چېغىمدا سۇرگۈن قىلىنىپ،
ئانامدەك سەن قۇچاق ئاچتىك ئەي دىيار.

ئوتتى ئۇ لەنىتى مۇدھىش قارا تۇن،
نۇر توكۇپ كوكسۇڭگە بالقىدى قۇياش.
بولدۇڭسەن شۇ تاپتا گۈزەل سەيلىگاھ،
سەن بۇگۈن مەۋج ئۇرغان دولقۇنغا سىرداش.

بولسامۇ مۇشۇ دەم سەندىن مەن يىراق،
كورۇنەر كوزۇمگە باراخسان توغراق.
كۇيلەيمەن قەشقەردە ياد ئېتىپ سېنى،
ئەي كۇمۇش دولقۇنلار ئۇرۇلغان قىرغاق.

1980-يىل دېكابىر.

مىنۇتنى بىر كۇنگە تەڭ قىلىپ ئوتسەم...

خان تەڭرى ئۇستىدە ئاينىك شولىسى،
چاقناپ ئاق مەشۇتتەك جۇلالايدۇ قار.

قویۇلغان چولپانغا ئومرۇم شوتىسى،
مەن يەنە بىر پەللە ئاشتىم بەختىيار.

قىرىق يىللىق ئومرۇمنىڭ قەدرى-قىممىتى،
شەرىپى، راھىتى شۇندا داۋامەت.
ئەل ئۈچۈن تارتقان دەرت ئومرۇم زىننىتى،
ۋىجدانىم تىپچىلىغى ئۈچۈن كاپالەت.

بۇ قۇتلۇق دەۋراندا ئانا يۇرتۇمدا،
مىنۇتنى بىر كۈنگە تەڭ قىلىپ ئوتسەم،
قالدۇرۇپ يىللارنى شۇنچە ئارقىدا،
ئىككى مىڭ بىرىنچى يىلغا مەن يەتسەم...

مىرادىم شۇندىلا ئاچاتتى چىچەك،
ئارزۇغا مەن قېنىپ قۇچاتتىم شەرەپ.
تەر توكۇپ ۋەتەنگە توھپە قالدۇرۇش،
شات ياشىشىمدىكى بىردىن-بىر سەۋەپ.

1981-يىل يانۋار.

پارتىيە دىسەم

كۇن كۇلۇپ ئورلەيدۇ پارتىيە دىسەم،
ئاي تۇغۇپ سوزلەيدۇ پارتىيە دىسەم.
ۋەتىنىم گۈللەيدۇ پارتىيە دىسەم،
كەپتىرىم ئۇنلەيدۇ پارتىيە دىسەم.

ھاياتبەخش كۈيۈمدىن پۈتۈپ جاراھەت،
سىلىندى كوڭلۇمگە مەر-مەر ئىمارەت،
كۈندۈز-تۈن مېھماندۇر ئۇندا شىجائەت،
ئىلھامىم كەلمەمدۇ، پارتىيە دىسەم.

ئازاتتۇر تىنىمسز پۈتۈم كىشەندىن،
ياشا، دەپ ئۇن كېلەر ماڭسام چىمەندىن،
تاپىنىم ئاستىدا قالغان تىكەندىن
كوڭلۇم غەم يىمەيدۇ، پارتىيە دىسەم.

يەنچىلدى قۇترىغان چاققاق چاپانلار،
پۇشقۇرۇپ زەھرىنى چاچقان ئىلانلار،

مەلئۇنلار دەستىدىن ئۇپرىغان جانلار
نىمىشقا كۆلمەيدۇ، پارتىيە دىسەم.

بالغا ئوز غېمىنى توگۈرۈپ يەيدىغان،
ئەل-يۇرتنىڭ غېمىنى غەم دىمەيدىغان،
ھەسەتخور جىنلارنى—كىر ئىزلەيدىغان
نەپرىتىم ئورتەيدۇ، پارتىيە دىسەم.

ئالەم كەڭ، ئادەم تەڭ، ھوقۇق تەندە جان،
يوق زىنھار ۋەتەندىن قەدىرلىك ماكان،
ۋەتەن دەپ ياشىغان غەيۇر قىز-ئوغلان
ياۋغا تىز پۈكىمەيدۇ، پارتىيە دىسەم.

تارىخىي كەچۈرمىش بەردى بىر ساۋاق:
ئارىنى بۇزغانلىڭ بېشىغا چوماق!
تەندە قان، بىلەكتە كۈچتۇر ئىتتىپاق،
جانغا جان قوش دەيدۇ، پارتىيە دىسەم.

بىر چاغلار قوم باسقان تاتراڭ ئىگىزدا،
ئايلاندى مايسىلار بۇگۇن دېگىزغا،
ئەمدى ئوز خوجىسىن تاپقان ئېتىزدا
شۇمبۇيا ئۇنمەيدۇ، پارتىيە دىسەم.

ئەي هارماس، تىرىشچان دانا ئايال-ئەر،
شوتا بول ئەۋلاتقا پەخىرلەنسۇن يەر،
ئوينىسۇن بوغۇنلار مارستا شوخ لەپەر،
قورام تاش گۈللەيدۇ، پارتىيە دىسەم.

ئاقىدۇ چىكەمدىن تەرلىرىم بەتكە،
ئوركەشلەپ قانلىرىم رەڭ بېرەر خەتكە،
نىمىمۇ تەڭ كېلەر چىن مۇھەببەتكە؟
قەلبىمىم كۈيلەيدۇ، پارتىيە دىسەم.

1981-يىل ئىيۇل.

ھەممىنىڭ ئارزۇسى يۈكسەككە ئورلەش

(سىكىل)

مەن چىقىپ دولقۇندا ئۇزدۇم بۇ گۈزەل فابرىكىدا،
ئايلىنىپ سېخلارنى كوكلۇم يەتتى خۇش ئارمانغا.
ئۇندا ئىلھام ئۇرچۇغى جەۋلان قىلىپ قاقتى قانات،
قەلبىمىم موكا بولۇپ توقۇپ شېىر گۈل ئاچتى شات.
گۈل تىزىپ گۈلدەستە سۇندۇم ئىشچىغا-مەردانىغا،
ئەل ئۈچۈن جاننى تەسەددۇق ئەيلىگەن پەرۋانىغا.

ئۇ خۇش، بەختىيار

جىمجىت تۇن ئوتمەكتە، ئاي ئۇزەر كوكتە،
قاپلىغان سامانى چېچەكلەپ يۇلتۇز.
تېپىچەكلەپ يۇرىگى، كەلمەي ئۇيقۇسى،
كوزنەكتىن قارايدۇ چاچلىرى قۇندۇز.

كۇتەر بۇ قىز كىمنى، خىيالى نىمە،
نىمىشقا ئۇخلىماي گۇل-كەشتە سىزار؟
بۇ سالقىن كېچىدىن تامايى نىمە،
سىزغان گۇل-كەشتىنى ئۇ كىمگە تۇتار؟

تۇردى قىز بىر چاغدا كىيىندى چاپسان،
تارتتى ئاق خالاتنى زىبا بەستىگە.
چىققاندا تالاغا تۇغدى ھەم چولپان،
باقتى بىر بىرىنىڭ گۇزەل ۋەسلىگە.

كىرگەندە قىز كۇلۇپ بوياش سېخىغا،
"نىمىشقا كەلدىڭىز؟" دىدى ئۇستىسى؟
"يۇكسىلىش جىڭىگە ئەپكەلدىم سوغا"
كورسەتتى ئۇستىغا قىزچاق نۇسخىنى.

"قانداق ئۇز، نەپىس-ھە!
بىسلىسا بۇ گۈل،
ئىچىلار رەخت باھار تېگىدەك ياشناپ.
—دىيىشتى ئىشچىلار، —شاخ-شاختا بۇلبۇل
جەلپ قىلار كىشىنى زوق بىلەن سايراپ..."

ھە، شۇنداق ئىشلەپ قىز كۈندۈز-تۈندە ھەم،
دەم ئېلىش ۋاقتىنى ئوتكۈزمەس بىكار.
چىقسۇن دەر ھەرخىل رەخت سۈپەتلىك، كورىكەم؛
بولسۇن دەر ئىشچىدىن رازى خېرىدار.
قاراڭ، گۈل باسماقتا زوق بىلەن شۇ دەم،
ماھارەت كورسىتىپ ئۇ خۇش، بەختىيار...

ئۇرچۇق ئايلىنار...

نۇر چاچار سۈپ-سۈزۈك دەريىدىن كۈن،
ئىش-ھۇنەر قاينىغان سېخنىڭ ئىچىگە.
غەيرەتكە كېلىپتۇ ئىشچىلار بۇگۈن،
مەدەتكار بولۇشۇپ بىرى بىرىگە.

گويا چاقپىلەكتەك ئۇرچۇق ئايلىنار،
توختىماي غىقىراپ ئوتۇشەر موكا.

بۇلۇتتەك دوۋە يىپ رەختكە ئايلىنار،
شۇنچە تېز ھەم نەپىس توقۇلۇپ ئۇدا.

قارىسام، بەل باغلاپ مۇسابىقىگە
چۇشۇپتۇ بەس-بەستە يىگىت، قىز، چوكان.
كوپ، ياخشى توقۇشىنى ئېلىپ ھوددىگە،
ئىشلەيدۇ دىققەتتە ئىشلىرى راۋان...

قارا كوز، سۇمبۇل چاچ قىزنىڭ ئالدىدا،
يەلپۇنۇپ تۇراتتى بىر قىزىل لەۋھە.
بىلدىمكى ھەممىدىن ئۇتۇپ ئالدىغا،
ئۇ شەرەپ قازانغان تونۇلۇپ ئەلگە.

ئۇنىڭدىن بايراقنى تالىشىپ شۇندا،
باشقىلار تىرىشىپ ئىشلەر، ئىزلىنەر...
توقۇلغان ئارتۇق رەخت دولەتكە توھپە،
ئۇرچۇقلار ئايلىنار، موكا ئوتۇشەر.

ئۇستا بىلەن شاگىرت

تولۇن ئاي قېشىدا يۇلتۇزلار كۇلەر،
ئۇستىسى يېنىدا شاگىرتلار ئوسەر.

ئىستانۇك ئالدىدا سېخىنىك ئىچىدە،
ياش ئىشچى تېخىنكا، ھۇنەر ئۇگىنەر.

"پارلاق يول كورسىتىپ دانا پارتىيە،
سىز غەيۇر ياشلارغا ئۇمىت باغلىغان.
ياساپ زور بۇرۇلۇش يېڭى دەۋرىدە
تۇزدى خۇش مۇبارەك يېڭىچە پىلان.

بىلىمسىز دۇنيادىن تەشنا-زار ئوتەر،
بىلىملىك بۇلاقتۇر ئەلگە سۇ بېرەر.
بىلىمدىن تېخىنكا تۇغۇلۇپ گۇللەر،
يۇرتىمىز تېخىنكا بىلەن بېزىلەر.

پەن-ئىلىم، تېخىنكا ئۇگىنىپ تېزدىن
ۋەتەننى ياشنىتىش بىز ئۇچۇن شەرەپ.
تىرىشىپ ئەل ئۇچۇن قوشايلى توھپە،
يېڭىلىق يارىتىپ، جان تىكىپ ئىشلەپ..."

دەپ ئۇستام شاگىرتقا ئۇلگە كورسىتىپ،
چاپسان رەخت توقۇشنى ھارماي ئۇگىتەر.
ۋاقتىنى چىك تۇتۇپ ھەممە شاگىرتلەر
ئىگەللەپ تېخىنكا ئىشلەر، ئۇگىنەر.

شۇڭلاشقا كۆنسىرى يۇكسەككە ئورلەپ،
فابرىكا گۈللىنىپ تاپماقتا كامال.
ئۇستامنىڭ كوچىتى پەرۋىشتە گۈللەپ
مول مۇھە بەرمەكتە تەمى گويا بال.

بولدى ئىلغار مەس-ئەلەس

سەھنىگە چىققاندا كۈلۈپ بىر يىگىت،
تولدى زال ئالقىشقا، كىم بۇنى كۈتكەن؟
بولىدۇ ئىلغار، دەپ كىم قىلغان ئۈمىت،
"مەس-ئەلەس" ئاتالغان شۇ نامى بىلەن؟

ئالدى ئۇ مۇكاپات، ئالدى ئۇ لەۋھە،
ھورمەتكە سازاۋەر بولدى ئۇ بۇگۈن؛
جان تىكىپ ئىشلىگەچ كورۇنۇپ كوزگە،
ھەممىنىڭ ئالدىغا ئوتكىنى ئۈچۈن.

ئۇ بەش يىل ئالدىدا بىلمەي خۇدىنى،
مەس-ئەلەس يۇرەتتى مەي ئىچىپ كۈندە.
گەپ قىلغان كىشىگە تەككۈزۈپ سەت تىل،
مەيداننى بېشىغا كىيەتتى تۈندە.

زىياندىش توت مەلئۇن دەستىدىن يىگىت،
قىقىلىپ-سوقۇلۇپ شۇ كويغا قالغان.
ئىشلەپ نەپ ئالالماي بولۇپ قەلبى داغ،
"مەس-ئەلەس، كاج-قالاق" نامىنى ئالغان.

بەختكە يارىشا بولدى بۇرۇلۇش،
ئىشلىگەن يۇز تاپتى يېڭى دەۋردە.
تاشلىدى ھاراقنى بولۇشنى ئەسىر،
كۆڭلىنى ئېرىتكەچ دەۋر، تەربىيە.

ئۇ خۇرسەن بۇ ئازات، ئەركىن زاماندىن،
ئاشۇرۇپ ئورۇنلار كۆنلۈك پىلاننى.
قارىشار ئۇنىڭغا قىزلار ھەۋەستە،
ئۇ دەيدۇ: "خەلق ئۈچۈن ئاتىدىم جاننى".

*

ئاپىرىن

مەن سىخىنىڭ ئىچىدە، كوزلىرىم شۇ ئان
توقۇلغان رەختلەرگە قاراپ ئۇلگۇرمەس.
مەن قاينام ئىچىدە كۆڭلۈم خۇش ھامان،
ئىشچان قىز-يىگىتتىن مېھرىم ئۈزۈلمەس.

شۇ تاپتا سىختا ئىش كەتكەن بەك قىزىپ،
ھەممىنىڭ ئارزۇسى يۇكسەككە ئورلەش.
شۇ تاپتا ئىشچىنىڭ ئېشىپ غەيرىتى،
ھەر سىختا دولقۇنلاپ ياسىغان ئوركەش.

شۇ تاپتا كورۇندى گۇلشەندەك ماڭا،
ھەر يەردە مال بىلەن تولغان ماگىزىن.
ــ كۇنسىرى ئورلەڭلار، ــ دىدىم قەلبىمدىن،
ئىشچىلار شەنىگە ئوقۇپ ئاپىرىن.

1979 - يىل ئىيۇن ــ 1981 - يىل ئىيۇل.

كۇز لىرىكىلىرى

كۇز كەلدى

كۇز كەلدى، كوك كىمخاپ تونىنى تاشلاپ
دەرەخلەر شالاڭلاپ قالدى مۇڭلىنىپ.
سوغ شامال سوققاچقا تاپالماي ئارام
شىلدىرلاپ تۇرىدۇ شاخلار تولغىنىپ.

سارغىيىپ سولاشقان رەڭمۇ-رەڭ گۈللەر،
قالماي خۇش پۇرىغى توزىغان شۇ دەم.
ئىشتىلمەس كاككۇكنىڭ ئاۋازى لەرزان،
جاراڭلار پەقەتلا مېنىڭ شات كۈلكەم.

چۈنكى ياش كوچەتمەن يىل بويى قانماي
سۇ ئىچكەن پەن-ئىلىم بۇلاقلىرىدىن.
ئوسىمەن چېچەكلەپ مەن ئۇرۇپ خەندان،
ئايرىلماي ۋەتىنىم قۇچاقلىرىدىن.

شۇڭلاشقا چىرايىم بولمايدۇ سامان،
شۇڭلاشقا ياپرىغىم توكۇلمەس هامان.

يوپۇرماق

سوقتى كۈز شامىلى، لىڭشىدى دەرەخ،
تىترەشكە باشلىدى ياپراق مۇڭلىنىپ.
ئۇزۇلۇپ شېخىدىن چۈشتى تۈپراققا،
ئاھ!... دىدى بى دەرمان يەردە پۇرلىشىپ.

ئۇ بولغان ئەمەسمۇ باهارغا زىننەت؟
چۈشۈرگەن ئىدىغۇ باشلارغا سايە.

كۆز كېلىپ نىمىشقا ئۇنى تەبىەت
ھاياتتىن ئايرىيدۇ قىلماي ھىمايە؟

ھۇ ھەر بىر دەرەخنىڭ ئۇزىگە باغلىق،
تاشلىماس يايرىغىن قىشتىمۇ قارىغاي.
شۇ كەبى جايغا بەرداشلىق بەرگەن
ئادەمنىڭ ھاياتى كوكلەپ ياشىغاي.

باراڭ ئاستىدا

باراڭلىق ئاستىدا كورپە بولەنچۇك،
ئۇنىڭدا كوز ئېچىپ ياتىدۇ بوۋاق.
ساڭگىلاپ تۇرىدۇ پىشقان قىزىرىپ،
سارغىيىپ ساپىغى قۇرۇغان قاپاق.

ئۇزىتىپ قاپاققا بۇدرۇق قولىنى،
تۇتماقچى بولىدۇ ئۇمتۇلۇپ قىزىم.
ئوخشىتىپ گويياكى ئانا كوكسىگە،
لېۋىنى تامشىيدۇ كۇلدۇرۇپ قىزىم.

مەھبۇبەم ئەزىزىم كوكسى چىڭقىلىپ،
بېشىدا تەلمۇرۇپ تۇرار، چىدالماس.

قانىتىم بالامنى ئالار باغرىغا...
(بالىنى دەپ ئانا ئارام تاپالماس).

باراڭنى ياپقاندا تۇغۇلغان قىزىم،
ياپ-يېشىل پىلىگى كاۋا-قاپاقنىڭ.
ياز ئوتتى مېھرىدە يالقۇنجاپ دىلىم،
تۇغۇلۇپ ئىستىقبال تاپقان بوۋاقنىڭ.

شۇ دەم كۆز، سارغايدى شۇ يېشىل باراڭ...
ئىزغىرىن شامالدا توكۇلدى ياپراق.
سارغايماس كوڭلىمىز بارىڭى ياشنار،
سارغايماس سويگۈمىز ياپرىغى شۇنداق.

چۈنكى ئۇ سۇ ئىچىپ قانغان ۋاپادىن،
چۈنكى ئۇ راھەتكە يەتكەن جاپادىن.

توختا، ئەي تۇرنىلار!

توختا، ئەي تۇرنىلار! قايان بارىسەن،
پايانسىز ئاسماندا مۇڭلىنىپ ئۇچۇپ؟
بۇغۇچلاپ قويغۇم بار قاناتلىرىڭنى،
لاچىندەك پەرۋازدا بەرىڭنى تۇتۇپ.

بىلمەن يات ئەلگە كېتىپ بارىسەن،
بۇ ئەلۋەك دىيارنى تاشلاپ، ئۇياتماي.
سەن كەلگەن ئىدىكغۇ گۈزەل باھاردا،
سېغىنىپ باغلارنى يات يۇرت قۇتاتماي.

ئۇنتۇدۇڭ راھەتنى، قاچتىڭ جاپادىن،
ئېيت، سېنىڭ قانچىلىك ئەتىۋارىڭ بار؟
ئاڭلىدىم يېقىمسىز غەمكىن ناخشاڭدا،
"بىز بىلەن بىرگە كەت" دىگەن زارىڭ بار.

دەۋىتىڭ بىھۇدە، مەن قۇش ئەمەسمەن،
ئادەممەن! ۋەتىنىم مېنىڭ جان-تېنىم.
پەزىلەت خىسلىتىم نامايان شۇندا،
ۋەتەن دەپ سوقىدۇ تومۇردا قېنىم.

كوكلەمنىڭ پەيزىنى سۈرۈپ بىر زامان،
تومۇزدا راھەتتىن بولۇپ شادىمان.
كۈز كەلسە سوغاقتىن سەن كەبى ۋايساپ،
قاچايىمۇ سەرگەردان بولۇپ لاماكان؟!...*

---

* لاماكان — ماكانسىز مەنىسىدە.

توختا، ئەي تۇرنىلار!
قارا توۋەنگە:
ئالتۇندەك تاۋلىنار سويگەن دىيارىم.
بىرىدۇ مول ھوسۇل توت پەسىل ئارا،
كۇز كۇنى ئۇلغىيىپ مېنىڭ ئىجادىم.

كەتمەيمەن! ئۇستۇمنى باسسىمۇ مولدۇر،
كەتمەيمەن! قالساممۇ ئاق قار تېگىدە.
يۇزۇمگە ئۇرۇلسا چولدە شۇىرغان،
سېزىمەن ئۇزەمنى گۇلزار ئىچىدە...

توختا، ئەي تۇرنىلار! قالغىن مەن بىلەن،
بىز بىرگە ياشايلى ۋەتەننى كۇيلەپ.
ئۇزەيلى تارىمنىڭ دولقۇنلىرىدا،
ھور، گۇزەل، بايا‌شات كەلگۇنى كوزلەپ.

يارىمغا جاۋاپ

مەشۇغۇم قارايسەن سۇلغۇن چېھرىمگە،
بىلىمەن كوڭلۇڭدە كوپ سوئالىڭ بار.
ھىجرىڭدە ئۇلغايغان ئوتلۇق مېھرىمگە
ھەر قىلغان نازىڭدا بىر جاۋابىڭ بار...

"نىمانچە چىرايىڭ سارغىيىپ كەتكەن؟
نىمىشقا قالدىڭسەن ئەزىزىم ياداپ؟"
دەيسەن ئاھ!... جان تىكىپ ۋەسلىڭگە يەتكەن
ئاشىغىڭ لەۋزىدىن ئىزلەپ چىن جاۋاپ.

بۇ پىنھان سىر ئەمەس، مەن جاۋاپ بېرەي:
كويگىنىم يوق زىنھار باشقا گۈزەلگە.
خۇش جامال، كۈچ-قۇۋۋەت بەرگەنلىگى راست،
گۈلباھار، ئىسسىق ياز بەستىمگە-تەنگە.

كەلسە كۈز قورايدەك بولىمەن قاخشال،
مىجەزىم ئوخشاشكەن بۇ پەسىل بىلەن.
دالىلار مول ھوسۇل بەرگەندە ئەلگە،
قاغجىراپ قالمامدۇ باغ-ۋاران چىمەن؟

شۇ يەڭلىغ قەلبىمىم توختىماي تەۋرەر،
ۋەتىنىم ھوسنىگە بولۇپمەن ئەسىر.
بىلەمسەن، ئۇخلىماي گۈل تىزىپ بەتكە،
ئاققان تەر-قانلىرىم-يېزىلغان شېئىر.

شۇڭا تەن دەرىخىم دائىما قاخشال،
شۇڭا جان ياپرىغىم سارغىيىپ قالغان.

دەرمانىم قەلەمدە، سەنئەت بىغىغا،
ئەبىدى ئورۇلمەس ئۈز راۋاق سالغان.

قايغۇرما مەشۇغۇم چىھرىمگە قاراپ،
قۇي ئىلھام جامىغا تولدۇرۇپ شاراپ.

1980-يىل سىنتەبىر — 1981-يىل ئوكتەبىر.

ئالتۇن ئاچقۇچ

(چوچەك)

"مەرت سوزىدىن قايتماس، يولۋاس ئىزىدىن"
—خەلق ماقالى

مۇقەددىمە

ئوتتى ئاھ... تىنىمسز بەكۈاش ياشلىغىم!
ئوتتى ئەل قەدرىگە يەتمەي پەرىشان...
بالىلىق چىغىمغا قايتىپ باشلىدىم—
باشلىدىم يىزىشنى... سالام كىتاپخان!

"ياشلىقتا ئاڭلىغان كوڭۈلدىن چىقماس"
دەپتىكەن كونىلار، بۇ گەپ راست ئىكەن.

ئۇ چاغلار كوپ ئىشتىكەن ھەۋەس قىلىپ راست،
بۇ چوچەك قەدرىگە ئوزۇم يەتمىگەن.

بۇ ئاخشام ئوي-ئويلاپ چۈشۈپ يادىمغا،
ۋۇجۇدۇم ئوت كەبى كەتتى يالقۇنجاپ.
گويا كى شۇ مومام كېلىپ ئالدىمغا
سوزلىدى چوچەكنى، يازدىم مۇشۇ تاپ.

زۇلمەتلىك ئوتمۇشكە ئېچىنىپ ياشلار،
بۇ نۇرلۇق دەۋراننىڭ قەدرىگە يەتكەي.
پەن، ئىلىم، ھۇنەرگە ببرىلىپ ياشلار،
ۋەتەن، خەلق ئالدىدا خىزمەت كورسەتكەي.

ئوزەممۇ شۇبھىسىز بولۇپ شۇ كويدا،
باشلىدىم ئاڭلاڭلار كېلىپ شۇ ئويغا.

1

بىر ئەلۋەك دىياردا ئوتكەن زاماندا،
بار ئىكەن بىر سۇلتان قانخور ۋە زالىم.
خەلق ئۇنىڭ دەستىدە ناله-پىغاندا،
يەيدىكەن ئاش-نانىنىڭ ئورنىغا ۋايىم.

گوهەردىن كوز قويغان ئالتۇن تاجىنى
كىيىپ ئۇ چىققاندا مەرمەر تەختىگە؛
ئاڭلىماي غەمگۇزار ئەلنىڭ دادىنى،
قانائەت قىلماستىن تېخى بەختىگە؛

قان تولغان كوزىگە كولەڭگۇ سالغان
قاپىغى ئېچىلماس ئىكەن تۇرۇلۇپ.
ئولۇمنىڭ قايغۇسى بىلەن پەرىشان
ئولتۇرار ئىكەنۇ بەلغەم تۇكۇرۇپ.

بىر كۈنى سوراپتۇ قەھرى بىلەن شاھ:
"ئولمەسلىك مۇمكىنمۇ؟ بېرىڭلار جاۋاپ!"
جىمجىتلىق ئىچىگە چوكۇپتۇ ئوردا،
شۇك بولۇپ ۋەزىرلەر يەر توۋەن قاراپ.

چۈشۈپتۇ تەختىدىن شاھ بوپ دەرغەزەپ،
شارت قىلىپ قولىغا قىلىچنى ئاپتۇ:
"تۇز كورلار نىمىشقا قىلىشمايسەن گەپ؟"
توۋلاپ بىر ھاكىمنىڭ بېشىنى ئاپتۇ.

قۇر ئەنداز يىقىلىپ شۇ ئان پۇتىغا:
"ساڭا ئەي سۇلتانىم، مەن جاۋاپ بېرەي، —

دەپتۇ شاھ قەھرىنى بېسىش كويىدا، —
جان كېرەك بولسا، ئال، ئۇندىن مەن كېچەي."

"ھم! ئېيتقىن،" دەپتۇ شاھ ئالىيىپ قاراپ،
سوزلەپتۇ ئورنىدىن تۇرۇپ قۇر ئەنداز.
"ئولۇمدىن قورقۇشنىڭ ئوزى بىر ئازاپ،
قورقمىغان ياشايدۇ قىشنى قىلىپ ياز.

ئولمەيدۇ قىلغانلار ئۇچ شەرتنى ئادا،
بىرىنچى ۋەتەنگە پىدا قىلسا جان،
ئىككىنچى، قالدۇرسا توھپە ھاياتقا،
ئۇچىنچى، ياخشىلىق قىلسا بىگۇمان؛

بۇ يولدا ئولسەڭمۇ، ئوچمەيدۇ نامىڭ،
ياخشى نام قالدۇرۇش ئولمىگەنگە تەڭ.
سۇلتانىم، شۇ بولسۇن سېنىڭ قارارىڭ،
ئادالەت بېغىدا گۇللىسۇن توھپەڭ."

شاھ چېچىپ شالىنى دەپتۇ: "بەس! توختا!
مەن ئولمەي ياشاشقا چارە تاپىمەن.
يوق سوزنى قىلىپ سەن تەڭلىمە نوختا،
ئولمەسلىك ئۇچۇن خۇش دورا تاپىمەن."

تاشلاپ قۇر ئەندازنى چاھغا* كىشەنلەپ،
ئاپتۇ مال-مۇلكنى قويماي غەزىنگە،
شوراپ ئەل قېنىنى سەمرىپ ھە دەپ،
كىرىشىپ كېتىپتۇ ئىشرەت-بەزمىگە.

بۇ سۇلتان دەستىدىن بولۇپ يۇرت خاراپ،
"مەرەز شاھ" ئاتاپتۇ خەلق ئۇنى قاغاپ.

بۇرۇنمۇ ئەمەس، ھىچ كېيىنمۇ ئەمەس،
دەل شۇ چاغ بۇ ئەلگە كەپتۇ بىر ئاپەت.
ھايۋانمۇ ئەمەس ئۇ، يا جىنمۇ ئەمەس،
بىر دىۋە ئىكەن ئۇ، ئېتى جاھالەت،

ئىگىز تاغ ئۇستىنى قىلىپ ئۇ ماكان،
يېتىپتۇ چات كېرىپ ئىس-تۇتەك پۇرقۇپ.
مەرەز شاھ تازىمغا بېرىپ شۇ زامان،
يەرگە باش قويۇپتۇ لاغىلداپ قورقۇپ.

"سەن ماڭا چېقىلماي ھوكۇم سۇرىۋە،
پاناھىڭ مەن ئوزۇم..." دەپتۇ ئۇ دىۋە.

---

* چاھ — زىندان.

مەرەز شاھ ئاجىز خەلق، ۋەيران ۋەتەنگە
نەزەرمۇ سالماستىن كەپتۇ ئوردىغا.
"سۇلتانلىق ماڭا خاس، شاھلىق ماڭا تەن"
دەپتۇ ئۇ گىدىيىپ باقماي قۇربىغا.

خىيالغا چومۇپتۇ: "دۇنيادا كاشكى،
مەن قالسام، ئولسە خوپ ھەممىلا ئادەم..."
قويماي ئوز ھالىغا قېرىنى-ياشنى،
يىغدۇرۇپ ئۇ جاكا قىپتۇ: "بۇ ئالەم—

مەن بىلەن ئالەمدۇر، مەنسىز ئۇ بولماس،
شەرۋىتى ماڭا تەن ئابى ھاياتنىڭ.
ئۇنى كىم كەلتۇرسە قىزىم ئاڭا خاس،
بۇي ئالار گۇلىدىن شىرىن مۇراتنىڭ..."

سوزىنى تۇگىتىپ ئاندىن مەرەز شاھ،
قىزىنى راۋاقتا كورگەزمە قىپتۇ.
دەرتمەن خەلق بىر قاراپ قويماپتۇ ھەتتا،
خانزادە، بەگزادە ھۇشىدىن كېتىپتۇ.

قۇندۇزدەك چاچلىرى باشىغا سالما،
قىز ئويچان تۇرارىكەن ئايدەك مۇڭلىنىپ.

هەربىر رومىلى غۇر-غۇر شامالدا
يەلپۇنەركەن ئاھ، چاقناپ نۇرلىنىپ.

تارقاپتۇ خالايىق قايغۇسى ئارتىپ،
بىھۇشلار ھۇشىغا كەپتۇ، "ئۇھ!" دەپتۇ.
ھەر بىرى ھەر جايدىن ئوزۇقنى ئارتىپ،
ئاتلىنىپ چىقىپتۇ، ئاتنى "چۇھ!" دەپتۇ.

ئۇلار يەر يۈزىدىن ئابى ھاياتنى
تاپامدۇ، تاپمامدۇ، كېيىن بىلەرمىز.
مەن باشلاي چوچەكتىن ئىككىنچى باپنى،
قاي كۈندە قۇر ئەنداز؟
نىمە بولدى قىز؟

2

تاش ئەمەس ئۇرۇلغان يىلىك پۇتىغا
سوگىگى ئادەمنىك تىرىك كومۇلگەن.
گۇل ئەمەس پۇرىغان ئۇنىك بۇرنىغا
جەسەتنىك ھىدى ئۇ چىرىپ توكۇلگەن.

گور كەبى قاراڭغۇ ئاشۇ زىنداندا،
ياتاركەن قۇر ئەنداز، رەڭگى زەپىران.

ۋەتەن-خەلق غېمىدە چومۇپ پىغانغا،
ئېيتقان ھەق سوزىگە قىلماپتۇ پۇشمان.

شات ئىكەن ئوزىنىڭ جاۋابى بىلەن،
دوستلىرى ئولۇمدىن قالغاچ قۇتۇلۇپ؛
ئوردىدا ۋىجدانىنىڭ ئازاۋى بىلەن
سىقىلغان يۇرىگى بۇندا جۇش ئۇرۇپ.

ئېلىنى جاھالەت باسقانلىغىنى،
دانىشمەن كۆڭلىدە سېزەر ئىكەن ئۇ.
تىلەپ ئەل-يۇرتىنىڭ ئامانلىغىنى،
قايغۇ-غەم شارابى ئىچەر ئىكەن ئۇ.

ئاھ چەكسە يادىغا چۈشۈپ رەپىقى،
ئۇپۇقىنىڭ ئېتىگى يىرتىلار ئىكەن.
كېلىپ كوز ئالدىغا ئوغلى، ئەزىزى،
ئۇمىتىنىڭ نۇرلىرى چېچىلار ئىكەن.
تەسەۋۋۇر قىلغاندا غالىپ خەلقنى
سائادەت ئىشىگى ئېچىلار ئىكەن...

ۋە لېكىن مەرەز شاھ "سوزۇڭدىن يان!" دەپ،
ئۇسسۇزلۇق، نان بەرمەي قىيناپتۇ خورلاپ.

بۇ دانا "ئەل ئۇچۇن جەنىم قۇربان" دەپ،
يانماپتۇ سوزىدىن تارتسىمۇ ئازاپ.

كېتىپتۇ ھالىدىن ئوتۇپ يەتتە كۈن،
بىر بۇردا نان يىمەي، ئىچمەي تامچە سۇ.
ئەجەبا ئېلىنىپ ئۇشتۇمتۇت بۇگۈن،
مۇدھىش چاھ ئاغزىدىن ئېغىر تاش ياپقۇ.

چۇشۇپتۇ ئالدىغا گۇپ ئېتىپ كوزا،
ئۇنىڭغا باغلانغان ئىكەن بىر تۇگۈن.
چىقىپتۇ، نان، تائام، ئېچىپ قارىسا،
(كويۇنسەك كىشىگە سەن شۇنداق كويۇن.)

بۇ سىرلىق كېچىدىن باشلاپ ھەر كۈنى
چۇشەركەن شۇ مەھەل تۇرلۇك غىزا، چاي،
كىمدۇ بۇ جان كويەر ــ يوقلىغان ئۇنى،
سۇلتاننىڭ قەھرىدىن قورقماي، ئۇنۇتماي؟

شۇ مەرەز شاھنىڭ خان قىزى ئىكەن ئۇ،
بىز بايا راۋاقتا كورگەن چىرايلىق.
ئوقۇتقان ئۇستازنىڭ غېمىنى يىگەن...
(دۇنيادا بىلىمگە يەتمەس ھىچ بايلىق.)

نومۇسسىز، تاش يۈرەك ئاتىنى دىمەي،
قىپتۇ قۇر ئەندازغا ياخشىلىق شۇنداق.
گۈندىپاي كېچىلمەي بېرىلگەن زەردىن،
مەيلىگە قويۇپتۇ ئۇ قىزنى... بىراق.

ئول ياۋۇز، دوت، تەرسا دىۋە جاھالەت،
بۇ نادىر رەنانى ئېلىپ قېچىپتۇ.
كورۇنۇپ كوزىگە ئولۇم شۇ سائەت،
مەرەز شاھ چارىسىز ھەسرەت چېكىپتۇ.

يەنە ئاچ قالسىمۇ چاھتا دانىشمەن،
نىجاتلىق تېگىدىن ئۈزمەپتۇ ئۈمىت.
ھامانەم قىلماي ئۇ، ئولۇمنى پىسەنت،
تىلەركەن خارۇ-زار خەلققە بەخت.

تاماقسىز ئاجىزلاپ كېتىپتۇ تېنى،
باقاركەن تەلمۇرۇپ چاھنىڭ ئاغزىغا.
بۇ دەھشەت ئاچلىقنىڭ ئۇنىنچى كۈنى،
چۈشۈپتۇ ساڭگىلاپ ئارقان ئالدىغا.

ئۇ تۈيۈپ... مىڭ تەستە باغلاپ بېلىنى،
ئېسىلىپ تۇرغاندا تارتىپتۇ بىر كىم.

چىقىپ چاھ ئۈستىگە كوروپ ئوغلىنى،
ئارانلا سوزلەپتۇ:
"بالام، ئەزىزىم؛

تېچ-ئامان تۇردىمۇ ئاناڭ؟"—دەپ سوراپ،
ھۇشىدىن كېتىپتۇ؛
ئوغلى شۇ مەھەل—
پىداكار دوستلىرى بىلەن ئاۋايلاپ
ئويىگە ئېپ كېپتۇ، يەتكىچە ئەجەل.

قاپتۇ چاھ بېشىدا قورقۇپ، قان يۇتۇپ،
گۈندىپاي، جاللاتلار باغلاپ قويۇلغان...
ئانا ئىشىك تۈۋىدە كۈتۈۋېلىپتۇ،
باغرىغا بېسىپتۇ ياش توكۈپ شۇ ئان.

ئاغزىغا سوغ سۈنى تېمىتقان ئىكەن،
پاللىدا كوز ئېچىپ دەپتۇ ئۇ دانا:
"ئەلۋىدا، مەھبۇبەم، قال ئامان-ئېسەن.
ئەلۋىدا، مەرت ئوغلۇم، ماڭا قارىما.

سەن مېنى جان تىكىپ قۇتقازغان بىلەن،
جاھالەت زۇلمىدىن قۇتۇلمىدى ئەل.

جان ئۇزۇش ئالدىدا ئۇزىتاي خۇرسەن،
ئاتلان يوق قىلىشقا ئۇنى دەرمەھەل.

بىل، چىراق ھىچقاچان ياغسىز يورۇماس،
ئادەممۇ ئىلىمسىز تاپمايدۇ روناق.
ئۇگەنسەڭ يېڭىشنى تاپسەن ئاخىر،
گۇمۋ بولۇپ يولۇڭغا قۇرۇلغان توزاق.

ۋەتەن-خەلق ئالدىدا، ۋىجدان ئالدىدا،
ئۇرۇنۇپ مەن ئادا قىلالمىغان ئۇ—
بۇرچۇمنى، قەرزىمنى قىلغىن سەن ئادا!
بار ئوغلۇم، كېچىكمە، قىلمىغىن قايغۇ...“

تىزلىنىپ ئەزىمەت يىگىت شۇ ھامان،
”ئەلگە جان تەسەددۇق!“ دەپتۇ ئانا ئىچىپ.
خوشلىشىپ ھايالسىز بوپتۇ ئۇ راۋان،
ئانىسى ئۇزاتقان يوللۇقنى ئېلىپ.

ۋادەرىخ، ئىشىك تامان قارىغان پېتى،
دانا جان ئۇزۇپتۇ، كوزى يۇمۇلماي.
دەريادەك ئېقىپتۇ ئانىنىڭ يېشى،
يىغلاپتۇ قارىلىق توتوپ كوكتە ئاي.

بۇ چاغدا ئاتمىغان ئىكەن تېخى تاڭ،
ئەمدى سىز سوزنى شۇ ئوغۇلدىن ئاڭلاڭ.

3

مېڭىپتۇ ئۇ يىگىت يەلكىدە يىمەك،
قەلبىدە ئۇلۇغۋار مەقسەتنى ئېلىپ.
گوياكى تۇلپارغا ئايلىنىپ تىلەك،
ئۇ ئۇچۇپ بارارىكەن ئويچان كوز سېلىپ.

يۇلتۇزلار سۇ چېچىپ، شامال سۇپۇرۇپ
قويۇپتۇ يولىنى، بۇيرۇپ خۇدايىم.
شىلدىرلاپ دەل-دەرەخ مۇڭلۇق يەلپۇنۇپ،
قىلارىكەن يان-ياندىن ئېگىلىپ تازىم.

چىقىپ ھەم چولپانمۇ تىلەپتۇ ئاق يول،
خوش ئېيتىپ بۇلبۇللار سۇنۇپتۇ گۇلدىن.
چاقناپ باش كوتىرىپ دەپتۇ: "ئامان بول!"
كۇن سېلىپ ئۇنىڭغا پايانداز نۇردىن.

قېرىلار سويۇنۇپ يوللۇق تۇتارىكەن،
كەينىدىن ماڭغاندا ئەگىشىپ ياشلار.
كۇنسېرى غەيرىتى ئېشىپ بارارىكەن،
بولغاچقا ئوزىگە ھەمرا يۇرتداشلار.

ئارىلاپ مېڭىپتۇ يېزا-قىشلاقنى،
كورگەندىن، ئىشتىكەندىن ئېلىپ كوپ ساۋاق.
ئاپتۇ ئۇ "ئوزغۇن مەرت" دىگەن ئاتاقنى،
ھارماستىن-تالماستىن ئىزلىنىپ شۇنداق.

ئۇ كېتىپ بارغاندا قۇملۇقتا چاڭقاپ،
ئۇچراپتۇ ئالدىغا ئىككى بەگزادە.
بىرى جىم تۇرۇپتۇ ۋە بىرى قاراپ،
كوتىرىپ قىلىچنى قىلىپتۇ ھەملە...*

بۇ ئىكەن مەرەز شاھ قىزىغا ئاشىق،
چىققان ئىمىش ئابى ھاياتنى ئىزلەپ:
"خانغا مەن كۇيوغۇل بولۇشقا لايىق"
دەر ئىكەن كورگەنلا كىشىنى قەستلەپ.

نە ئابى ھاياتنى تاپسۇن بۇ ئوكتەم،
يۇرۇپتۇ ئەل-يۇرتنى قاخشىتىپ بۇلاپ.
ئالغانكەن پەيلىدىن "بۇزغۇن" دەپ لەقەم،
قوتانغا تەككەن چىل بورىدەك ھۇلاپ.

---

* ھەملە — ھۇجۇم.

ئۇ بىرى، گەپ يىمەس قورقماق نادانكەن،
شۇنچە چوڭ بولسىمۇ بايلىق-دولىتى.
خەلق ئۇنى "قۇزغۇن" دەپ ئىزا قىلاركەن،
توگىدەك تۇرسىمۇ بەستى، سولىتى.

شۇ كۇن بۇ ئىككىسى قاراپ راۋاققا،
ھۇشىدىن تەڭ كەتكەن ئىكەن يىقىلىپ...
بېقىپ ئەل-يۇرتىغا، قىزغا باقمىغان—
ئۇزغۇنغا ئۇچراپتۇ شۇ ھال دۇچ كېلىپ.

ئۇنىڭغا ئويىنى ئېيتىپتۇ ئۇزغۇن:
"يوقىتار دۇشمىنىڭ بىلسەڭ مەن ئەمەس!"
قايتماي شۇم پەيلىدىن دوق قىپتۇ بۇزغۇن،
"مەندەك ئەر ئالدىدا قۇلسەن، بول پەخەس".

كۇچىنىپ ئۇچ مەرتەم ئۇرغان قىلىچى،
تەگمەستىن ئۇزغۇنغا بىكار كېتىپتۇ.
پەنت-ھىلە ئىشلىتىپ يېڭەلمەپتۇ ھىچ،
نەيزىسى ھەم ئۇنىڭ كاردىن چىقىپتۇ.

چۇشۇپ ئات ئۇستىدىن بەل تۇتۇشقاندا،
"پۇتىدىن تارت!" دەپتۇ قۇزغۇنغا بۇزغۇن.

ئايلىنىپ كېلىپ ئۇ قول ئۇزاتقاندا،
ئۇلار گەجگىسىدىن چىكۋ تۇتۇپ ئوزغۇن؛

ئۇرۇپتۇ كەم ئەقىل قۇزغۇن بېشىنى
شۇم تىلەك بۇزغۇننىڭ كاللىسىغا ۋاق.
"بىز ساڭا قۇل!" دەپتۇ توكۇپ يېشىنى،
بۇ نامەرت خۇمپەرلەر چۇشۇپ ئوڭدا جاق.

كەچۇرۇپ، ئامانلىق بېرىپ يەنىلا،
قۇزغۇنغا، بۇزغۇنغا قىپتۇ نەسىھەت؛
يېتىشىپ كەپتۇيۇ مەرتكە شۇ چاغدا
ئەگەشكەن كوپچىلىك پاك دىل، ساپ نىيەت.

ئۇ مېڭىپ ھەممىنىڭ يەنە ئالدىدا،
يېتىپتۇ بىر كەنتكە ئوتۇپ بۇ دەشتتىن.
ئاھ-پىغان بىلەن خەلق چىقىپ ئالدىغا،
باشلاپتۇ ئۇلارنى ئوي-ئويگە بەشتىن.

بۇندىمۇ مەرەز شاھ دەستىدىن ھەر جان
غەم-كۇلپەت ئىچىدە ئازاپ چېكەركەن؛
پۇرقۇپ ئىس-تۇتەكنى جاھالەت يايغان،
زۇلمەتتە چىرىغى يانماي ئوچەركەن...

لالما ئىت ئولگەندەك ئولەرسەن ئاندىن،
بولماس ھىچ خوۋلۇقمۇ ساڭا جاھاندىن...“

كوز ئاچسا ئوزغۇن مەرت، چوچۇپ ئويغىنىپ،
يىنىدا ئولتۇرار ئىكەن تومۇرچى.
شۇ زامات بازغاننى ئاپتۇ ئۇ قوپۇپ،
سوقۇشقا باشلاپتۇ چوغدەك تومۇرنى.

بىكىتىپ بىر ساپقا يەتتە ئۇچ نەيزە،
ئاپتۇ ئۇنى قولغا ئاتلىنىپ شۇ ئان.
”يىڭىش تاپ، رىزا قىل، ئەلنى شات ئەيلە!“
دەپ ئالىم ئۇستىسى تۇرۇپ شۇ ھامان.

ئۇچ باتۇر ئوغلىنى قوشۇپ ئوزغۇنغا،
ئوزۇتۇپ چىقىپتۇ: ”يولدىن يانما!“ دەپ.
ئەگىشىپ كەلگەن يار-دوستلىرى شۇندا،
ئاتلىنىپ مىڭىپتۇ، رەت-رەت تۇزۇپ سەپ.

ئاجراتماي قۇزغۇننى قىشىدىن بۇزغۇن،
مىڭىپتۇ ئۇلارنى كەينىدىن پايلاپ.
تىلەككە يىتەمدۇ، يەتمەمدۇ ئوزغۇن؟
بىتاقەت بولماڭلار ئاچاي يىڭى باپ.

4

باغ كوزگه كورۇنسه، شۇ ئان يېتىسەن،
تاغ كوزگه كورۇنگەن بىلەن چىقماق تەس.
مەنزىلگه بارغىچه ھالدىن كېتىسەن،
چىداپ يول باسمىساڭ ئالدىڭغا كەلمەس.

ئوتسىمۇ قانچىلاپ ۋەيرانه باغدىن،
يەتمەپتۇ ئىگىز تاغ باغرىغا ئوزغۇن.
كوز ئۇزمەي قارىيپ تۇرغان شۇ تاغدىن
"قايتقان خوپ"ــدەپتۇ نەس ئاغزىدا بۇزغۇن.

يەنه يول يۇرۇشكه قالماي تاقتى،
قۇزغۇنمۇ توختاپتۇ ئارقىغا داجىپ.
"بولمايدۇ ھىچ راۋا ئەلنىڭ ھاجىتى"
دەپ چۇقان ساپتۇ بۇ ئىككى شۇم نالىپ.

ۋە لېكىن كەينىگه بىر قەدەم يانماي،
ئوزغۇنغا ئەگىشىپ كېتىپتۇ ياشلار.
ئارقىغا بۇرۇلۇپ قاپتۇ ئۇيالماي،
قاپتۇ ئۇ بەدنىيەتــيۇرىگى تاشلار...

* * *

تەڭلەپتۇ قۇزغۇنغا بۇزغۇن نەيزىنى،
ئوزغۇنلار تېز ئۇزاپ بولغاندا غايىپ.
سانچىپتۇ كوكسىگە بۇزۇپ پەيلىنى،
"قولىدىن ئىش كەلمەس نادان" دەپ كايىپ.

ئوزىگە دوست-ھەمرا بولغان كوپ مەھەل،
قۇزغۇننى ئولتۇرۇپ چۇشۇپتۇ يولغا.
تاغۇ-دەشت، گىيادىن ئاۋاز كەپتۇ دەل:
"ئەگەشمە شەيتانغا، سەن نادان بولما!..."

ئېتىنى قامچىلاپ ئويلاپتۇ بۇزغۇن:
"ماڭا خاس شان-شوھرەت، سۇلتان بولۇش ھەم.
ئۇلگۇرۇپ ئولۇمگە كەتتى ئۇ ئوزغۇن،
بولىدۇ شۇبھىسىز جاھالەتكە يەم..."

توختاپ چول* بويىدا ئاپتۇ كوزىغا،
توشقۇزۇپ زەي سۇنى سېلىپ زەھەرنى.
ئۇ يېتىپ شەھەرگە—كىرىپ ئوردىغا،
"شۇ ئابى ھاياتنى—شىرىن شېكەرنى؛

---

* چول — شايار، توقسۇنلاردا سۇ توختاپ قالغان تەبىى چوڭقۇرلۇق-لارنى چول دەيدۇ.

مىڭ جاپا-دەرت بىلەن ئېلىپ كەلدىم" دەپ،
سۈنۈپتۇ سۇلتانغا قاخشاپ يەر ئوپۇپ.
مەرەز شاھ "مۇراتقا ئەمدى يەتتىم" دەپ،
ئويلاپتۇ كوڭلىدە بىر پىلان تۈزۈپ:

"مۇشۇ دەم گەر بۇنى ئۇجۇقتۇرمىسام،
شاھلىقتىن ئايرىلىپ قالىمەن خالاس..."
كېلىپ شۇ قارارغا، ھورمەت-ئېھتىرام
كورستىپ دەپتۇ ئۇ: "شاھلىق ساڭا خاس."

مەرەز شاھ بۇزغۇننى خىلۋەتگاھىغا
باشلاپ تەخت ئۇستىدىن كورستىپتۇ جاي.
سۈنۈپتۇ بىر جام مەي—سالغان كۇچۇلا—
ئۇ ئىچىپ يۇرىگى ئېغىپ دەپتۇ "ۋاي!..."

بۇزغۇن قان قۇسۇپلا يىقىلىپتۇ دۇم...
دەشتتە تېز بارارىكەن ئۇزغۇن شۇ تاپتا.
ئاز قالغان ئىكەن ئۇ، دەھشەتلىك ئولۇم
ھورپىيىپ قادىلىپ تۇرغان شۇ تاقتا.

كورۇپ دەل ئۇزغۇننى سوزىدىن قايتماس،
جاھالەت قەھرىلە ئوقۇپتۇ ئەپسۇن.

توساپتۇ بىر دەريا پەيدا بولۇپ راست،
ئاققۇزۇپ تاشلارنى ياساپ زور دولقۇن.

چاپتۇرۇپ كەپتۇ-دە، بۇ زور ئېقىنغا،
ساپتۇ ھىچ توختىماي ئوزغۇن ئېتىنى.
نە سۇغا غەرق بولسۇن، تۇزلەك زىمىندا
بارارمىش بۇزماستىن قىلچە پېتىنى.

گەر يانسا ئارقىغا ئاقار ئىكەن ئۇ،
ئۇرۇلۇپ تاشلارغا لەشكىرى بىلەن.
يوگۇلۇپ تېنىگە چاقار ئىكەن شۇ
سۇدىكى ئىلانلار نەشتىرى بىلەن.

قايتىمغاچ يولىدىن، ياخشى نىيەتتىن،
جاھالەت سېھرىسى بولۇپتۇ باتىل.
ئاتىنىك، ئۇستازنىك سوزىنى ئەستىن
چىقارماي مېڭىپتۇ ئالدىغا دادىل.

جاھالەت كوتىرىپ يەتتە بېشىنى
ئوقۇپتۇ تەك ئەپسۇن يەتتە ئاغزىدا.
يېيىلىپ بېسىپتۇ يەرنىك بېتىنى
كوتىرىلىپ بىر يالقۇن تاغنىك باغرىدا.

كىرىپتۇ ئېتىلىپ ئاتەش ئىچىگە،
تىلىگى گۈلخانغا ئايلىنىپ ئوزغۇن.
نە ئاتەش بولسۇن ئۇ، گۈلشەن ئۈستىدە،
مېڭىپتۇ ھەم بەربات بولۇپ بۇ ئەپسۇن.

"ئاپلا!" دەپ جاھالەت يەتتە ئاغزىدىن،
پۇرقۇپتۇ قان-يىرىك، چىقىرىپ بوران.
ئۇ ياتقان چوققىغا تاغنىڭ باغرىدىن
چىقىپتۇ ئوزغۇنلار سالامەت شۇ ئان.

كەلگەنچە يەتتە ئۇچ نەيزىنى ئوزغۇن
سانچىپتۇ باراۋەر يەتتە كوزىگە.
جاھالەت بېشىدا چوگىلەپ قۇيۇن،
تاش-تۇپراق يېغىپتۇ قارا يۇزىگە.

ئۇ يەتمىش قولىدا يەتتە بېشىنى
چاڭگاللاپ، ھوكىرەپ چېكىپتۇ پەريات.
توت ياندىن يىغىپتۇ يەتمىش پۇتىنى،
كېتىپتۇ ھۇشىدىن قانسىراپ ھەيھات.

جاھالەت ئاستىغا باسۇرۇپ ياتقان،
ئالەمنىڭ ھىكمىتى ئايان ۋە بايان؛

كىتاپنى ئېلىپ مەرت ئوزغۇن شۇ زامان
قارىسا ئىچىدە تۇرارمىش پىنھان:

نۇر چېچىپ پاقىراپ بىر ئالتۇن ئاچقۇچ،
شولىسى چۈشەركەن يۇلتۇزغا، ئايغا.
"خەلقىمنىڭ بەختى" دەپ ئاپتۇ قولىغا،
ئوقۇپتۇ كىتاپنى بولۇپ ئۇ شەيدا:

"كىم ياخشى نىيەتتە ئۇگەنسە ئوزار،
كىم يامان نىيەتتە ئۇگەنسە بۇزار.
گەر ئىلىم-ھۇنەرنى ئۇگەنمىسە كىم،
مۇراتقا يېتەلمەس ئاقىۋەت توزار...—

دىگەن بۇ شېئىرنىڭ ئوز رېتى بىلەن
ھەرپىنى چۈشۈرسە ئاچقۇچنى بۇراپ.
ئېچىلار ھىكمەتنىڭ قۇلۇپى جەزمەن،
ئېچىلار ئىشىگى گەنجىنىڭ شۇ تاپ..."

بۇ سوزلەر يېزىلغان بەتنى-ۋاراقنى،
كوزىگە سۇرتۇپتۇ، قىلىپتۇ تاۋاپ.
"قانداقچە ياشايمىز؟" دىگەن سوئالنى
ئويلاپتۇ، ئۇنىڭغا تېپىپتۇ جاۋاپ.

ئوزغۇن مەرت كىتاپنى سېلىپ قوينىغا،
چىقىپتۇ ئەڭ بۇيۇك چوققا ئۇستىگە.
كوز سېلىپ ئىگىزدىن شەرقتە قارىسا
بىر ئىشىك تۇرارمىش چاقناپ ئوزگىچە:

زەردىن يان-يېنىغا گۈل چېكىلگەنمىش،
قۇلۇپى قۇيمىكەن، چىڭ ئېتىلگەنمىش.

كۇچىيىپ ئوزغۇننىڭ يۇرەك يالقۇنى،
توختىماي ئىزلىنىپ قىلىپتۇ پىكىر.
ساپتۇ شۇ قۇلۇپقا ئالتۇن ئاچقۇچنى،
يېزىپ شۇ شېىرنى تولغاپتۇ پىر-پىر.

تولغىنىپ، قىينىلىپ چىقىپتۇ جېنى،
ئۇ ياۋۇز دىۋىنىڭ—شۇم جاھالەتنىڭ.
جاراڭلاپ ئېچىلىپ گەنچى ئىشىگى،
كۇنى نۇر چېچىپتۇ هور سائادەتنىڭ.

مەرۋايىت، قەهرىۋا، گوهەر ۋە ئالتۇن،
رەڭمۇ-رەڭ ياقۇتلار بارىكەن بىهىساپ.
"بۇ خەلقنىڭ بايلىغى" دەپتۇ مەرت ئوزغۇن،
تۇگىمەس غەزىنىگە شاتلىنىپ قاراپ.

هۇشىدىن كەتكۈزۈپ بۇندا بەنت قىلغان،
مەرەز شاھ قىزىمۇ كەپتۇ ئوزىگە.
بۇ گۈزەل نازىنىن-بەختى ئېچىلغان،
سۇ سىپىپ يولىغا بۇلاق كوزىدە؛

چىقىپتۇ چېچىدا سۇپۇرۇپ يەرنى،
ئوزغۇنىنىڭ ئالدىغا—شۇ يار ئالدىغا.
ئوزىنى تاشلاپتۇ ئاڭا سويۇنۇپ،
يورۇپتۇ يەرۇ-كوك شۇ چاغ ۋاللىدا.

كەينىدە لەشكىرى، ئالدىدا ئەلەم،
قايتىپتۇ شان-شەرەپ دەبدەبە بىلەن.
يۇرتىغا، شەھرىگە قوياركەن قەدەم،
ئاپتۇ شات خەلق كۇتۇپ تەنتەنە بىلەن.

...خوشلۇغى بىلەن شاھ "ئابى ھايات"نىڭ،
ئولتۇرۇپ قۇزغۇننى قۇتۇلۇپ ئاندىن،
دەر ئىكەن ئوزىگە: "سەن خالاس تاپتىڭ،
ئايرىلىش يوق ساڭا جاندىن، جاھاندىن..."

ئۇ تۇتۇپ كوزىنى تېنىگە پاتماي،
ئولتۇرغان چېغىدا تەختتە گىدىيىپ؛

ئوزغۇن مەرت نەيزىنى كوتىرىپ ئاي-ھاي!
كىرىپتۇ ئوردىغا بېسىپ، ئېتىلىپ.

قورقۇپ شاھ ئىچىشكە ئالدىراپ شۇندا،
كوتىرىپ كوزىنى كومتۇرۇپتۇ دوم.
قۇيۇلۇپ زەھەر سۇ ئاغزى-بۇرنىغا،
قارىنىنى مىڭ پارە قىپتۇ ھەق ئولوم.

ئوزغۇن مەرت كىتاپنى، ئالتۇن ئاچقۇچنى
قىپتۇ خەلق—يۇرتىغا مەڭگۇگە تەقدىم.
كېتىپ غەم-ھەسرىتى، باشتىن قايغۇسى
بېرىلىپ ئىلىمگە ياشاپتۇ ھەر كىم.

يېتىپتۇ خەلق بىلەن ئوزغۇن مۇراتقا،
جان تىكىپ جانانغا يېتىپتۇ شۇنداق.
ئايلىنىپ ھاياتى ئۇنىڭ قوشاقتا،
ئېغىزدىن-ئېغىزغا تاراپتۇ شۇنداق.

خاتىمە

ھىكايە تۈگىدى، تۈگىدى چوچەك،
تۈگىمەس ئىلھامىم قەلەم سىياسى.
ئوقۇغان كىشىگە قوشسا بىر تىلەك،
شۇنىدىۋۇر قىممىتى، شۇدۇر باھاسى.

دەسلەپكى قەدەم

ئىنتىزارلىق

دەرىزەگدە بىر چىراق
يانار هامان پىلىلداپ.
ئەتراپىدا پەرۋانە
جەۋلان قىلار پىرىلداپ.

سېنى كۈتۈپ، سېغىنىش
دولقۇندا ئاقمەن.
ئوي تېمىگنى ياقىلاپ
دەرىزەگگە باقمەن.

ئەنە، شورلۇق پەرۋانە
چىدالماستىن پىراقىقا؛
ئولدى كويۈپ كۈل بولۇپ،
ئوزىن ئېتىپ چىراققا.

هاجی ئەخمەت

ۋىسال ئارزۇسى

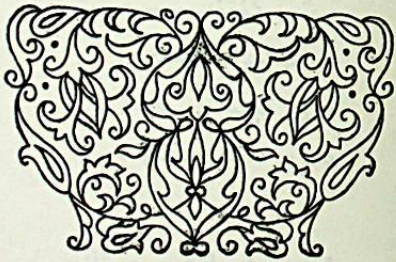

كورگەن بولساڭ گەر شۇنى،
چىققىن چاپسان يېنىمغا،
پەرۋاننى كويدۇرگەن
ئوتنى سالما جېنىمغا.

1958 - يىل، ئۇرۇمچى.

دەسلەپكى قەدەم

ئۇنجى رەت ھەقىقى ئومۇرنىڭ يولى
ياش گودەك ئالدىدا ئېچىلدى راۋان.
ئاتلاندى مەكتەپكە بەخت بۇلبۇلى،
قەلبىدە بىر ئالەم شاتلىق، ھاياجان...

تەبرىكلەپ ئۇستازلار چىقتى ئالدىغا،
ياغدۇرۇپ مېھرىنى، ئېچىپ كەڭ قۇچاق.
"مۇبارەك، ئوغلۇم!" دەپ ئالدى قوينىغا،
ئىلىم - پەن گۈلزارى — يالقۇنلۇق ئوچاق.

ياش گودەك دەپتەردە ئوينىتىپ قەلەم،
زوق بىلەن ئىلىمدىن توقۇيدۇ كەشتە.

ئورلەيدۇ چوققىغا قەدەمـمۇ-قەدەم،
تار سوقماق يوللارنى قالدۇرۇپ پەسـتە.

يېنىدا ھەرنەپەس مېھرىۋان ئۇستاز،
يار بولۇپ ئۇنىڭغا سۇنار قولـىنى.
ياش يۇرەك تەلپۈنۈپ قىلماققا پەرۋاز،
سىزماقتا گويياكى ھايات يولىنى...

1958-يىل، ئورۇمـچى.

ھايات ئىشقى

(بىر شائىرغا تەقـلىت)

قۇم سەھرادا ياتار قىيا تاش،
كۇن نۇرىدا يالقۇنـجاپ يېنىپ.
بىر تۇپ مايسا كوتىرىپتۇ باش،
قىيا تاشنىڭ باغرىنى يېرىپ.

تۇرقى نازۇك، يۇمران بىر گىيا،
شامال سوقسا ئوينار يەلـپۈنۈپ.
مىنۇتسايىن ئوسمەكـتە گويا،
ھايات ئۇچۇن قۇشتەك تەلپۈنۈپ.

قانچه ئاپەت كېلەر ئاڭا دۇچ،
كورەر قانچە باھار ۋە قىشنى.
سىر ئەمەسكەن تاشنى يارغان كۈچ،
ئۇ كۈچ ــ غالىپ ھاياتنىڭ ئىشقى!

1959 ـ يىل، ئورۇمچى.

تىيانشان

بۇلۇتقا بوي سوزۇپ تۇرىسەن مەغرۇر،
سەن پۇتمەس خەزىنە ـ بايلىقنىڭ كانى.
قوزغايدۇ تارىخنىڭ قەلبىمدە غۇرۇر،
سەن باتۇر خەلقىمنىڭ شوھرىتى ـ شانى.

قەھرىمان ئەجداتلار ئۇلۇغلاپ سېنى،
ئۇنتۇلماس يالقۇنلۇق قوشاقلار قاتقان.
جەڭلەردە مەرتلەرنىڭ توككەن ساپ قېنى،
باغرىڭدا دەريادەك سەل بولۇپ ئاققان.

سويۇملۇك نوزۇگۇم خىلۋەت غارىڭدا،
سەن بىلەن نەچچە ئاي سىردىشىپ ياتقان.

ئەركىنلىك يولىدا ئەيلەپ جان پىدا،
دۇشمەنگە ئوچ-نەپرەت تېشىنى ئاتقان.

هورلۇك دەپ قوزغالغان سانسىز باھادىر،
توپلىنىپ باغرىڭدا گۈلخانلار ياققان.
ئازاتلىق كۈيچىسى قەھرىمان سادىر،
باش بولۇپ قۇللۇقنىڭ تەختىنى چاققان.

نىلقىدىن قوزغالغان مەرتلەر ئات چېپىپ،
خەتەرلىك داۋىنىڭ مۇزاتىتىن ئاشقان.
يالقۇنلۇق ماگمىدىن ۋولقانلار ئېتىپ،
زۇلمەتكە غەزىۋىڭ قاينىغان-تاشقان...

تارىخنى ۋاراقلاپ كورسەم بىر باشتىن،
سەن ئۇنىڭ گۈۋاسى، ئەڭ جانلىق شاھىت.
سەندىكى خىسلەتلىك ھەر قىيا-تاشتىن
كورىمەن ئوچمەس ئىز تارىخقا ئائىت.

كوپ ئىشلار كورگەنسەن مۇشۇ ياشقىچە،
ئالەمگە يارالغان قەدىم چاغلاردىن.
تىيانشان، يۇرەكتە ئىشقىڭ باشقىچە،
يۇكسەكتۇر شوھرىتىڭ بارچە تاغلاردىن.

1960-يىل، ئۇرۇمچى.

بۇلاق

شوخ بۇلاق شىر-شىر ئېتىپ،
ئۇرغۇپ ئاقار كۆي قېتىپ.
كورمەك بولۇپ مەن ئۇنى
كەلدىم ئەتەي يىراقتىن.
ئەتراپىدا مەجنۇنتال،
سەيلە قىلدىم زەپ خوشال،
ئۇنىڭ جۇشقۇن كۆيلىرى
كەتمەس پەقەت قۇلاقتىن.

زوق-ئىلهامغا كومۇلدۇم،
هاياجانغا چومۇلدۇم،
مۇڭلۇق ئانا ئەللىيىن
ئاڭلاپ ئاشۇ بۇلاقتىن.
مەنمۇ شۇنداق ئاقىمەن،
چوللەرگە گۈل تاقىمەن،
ئىجات-ئەجرىم كەۋسىرى
ئوتلۇق ناخشا-قوشاقتىن.

1960-يىل، ئۇرۇمچى.

باهار تۇيغۇسى

تۇن بويى توختماي ياغدى ئاپپاق قار،
هەيران بوپ قارايمەن تۇرۇپ سەھەر چاغ.
گويياكى شۇ كېچە كەلگەندەك باهار،
مەرۋايىت چېچەككە پۇركىنىپتۇ باغ.

كوز ئېچىپ يۇمغىچە ئوتمەستىن هايال،
باشلىدى تەبىەت ئەجەپ بىر ئويۇن.
غۇقىراپ تاغلاردىن ئۇچقان شوخ شامال
ئۇچۇرتۇپ قارلارنى، كوتەردى قۇيۇن.

توكۇلۇپ ئاق قاردىن ياسالغان چېچەك،
دەرەخلەر يالاڭغاچ قالدى بىر پەستە.
ئارزۇلار قوينىدا جۇش ئۇردى يۇرەك،
گۇل باهار تۇيغۇسى جانلىنىپ ئەستە.

1960-يىل، ئۇرۇمچى

تۇن پاجىەسى

(ئاننىڭ ھىكايىسى)

1

ئەزىز ئاتىدىن بولغاندا جۇدا،
بوۋاق ھاياتقا ئاچقان كوزىنى.
ئۇلغايدى ئوسۇپ ئانا قولىدا،
كورمەي ئومرىدە ئاتا يۈزىنى.

قويغاندا يېشى ئون بىرگە قەدەم،
ئەقلىن قىزىق خىيال ئورىدى.
"ئاتام قەيەردە؟ ئۇنى بىر كورسەم!" —
توساتتىن شۇنداق سوئال سورىدى.

ئوزىنى بىر پەس يوقاتتى ئانا،
ئوغلىدىن مۇنداق سوئالنى ئاڭلاپ.
يۈرەك يارىسى ئېچىلىپ گويا،
كوزىدىن يېشى ئاقتى تاراملاپ.

ئاچماسقا سىرنى تاپالماي چارە،
قانلىق دەردىنى توكتى دىلىدىن.
ئوتمۇش كۈنلەردىن مۇڭلۇق ھىكايە،
ئاڭلىدى ئوغۇل ئانا تىلىدىن:

2

"ئاتاڭ بار ئىدى قىران بۇركۈتتەك،
زالىم قولىدا قانىتى سۇنغان.
يېنىپ قىساسنىڭ ئىچىدە ئوتتەك،
مۇدھىش زامانىنىڭ قۇربانى بولغان.

ھاياتقا چىندىن باغلاپ مۇھەببەت،
ئومۇر سۈرەتتى ھالال ۋە ئادىل.
زۇلۇم-زورلۇققا ياغدۇرۇپ نەپرەت،
كوكسىنى كېرىپ تۇراتتى دادىل.

ئوما كۈنلىرى سۈبھى يورۇشقا،
زالىم بەگ يۇرتقا چۈشۈردى بۇيرۇق.
ئوزىگە ھەقسىز بۇغداي ئورۇشقا،
ھەيدىدى ئەلنى ئىشلىتىپ زورلۇق.

ئۇنىڭ ئەمرىگە قىلماستىن پىسەنت،
بارمىدى ئاتاڭ ئېتىز ئىشىغا.
كۇن بويى ئارام بەرمەي قانچە رەت،
كەلسىمۇ بوتۇڭ سۇيلەپ قېشىغا.

دەككىسىنى يەپ قايتقاچ پالاقلاپ،
ئاتاڭنى ئۇ شۇم بەككە چېقىپتۇ.
ۋەھشى چايانىڭ ئوغىسى قايناپ،
غەزەپ ـ قەھرىگە ئوتلار يېقىپتۇ.

كېچە يېرىمدىن ھالقىغان چاغدا،
دوغا ـ يايلار بېسىپ كېلىشتى.
قالدۇرۇپ مېنى ھىجراندا ـ داغدا،
ئاتاڭنى باغلاپ ئېلىپ كېتىشتى.

پەريات كوتەرسەم ئۇرۇلدى چوماق،
يىقىلدىم يەرگە. ھۇشۇمدىن كېتىپ.
ھاياتقا يېڭى كوز ئاچقان بوۋاق،
سەن قالدىڭ شۇ چاغ يىغلاپ تېلىقىپ...

3

قىيناپتۇ زالىم ۋەھشى قان ئىچەر،
ئاتاڭنى ئېسىپ تېرەك شېخىغا.
گۇناسىز تەنگە ئۇرۇپ تىغ-نەشتەر،
دوزاق ئازاۋىن ساپتۇ بېشىغا.

ئېلىپ كېلىشتى ھارۋىغا سېلىپ،
ئەرتىسى ھۇشسىز ھالەتتە ئۇنى.
—ئولسە ھەم مەيلى،—دە پتۇ بەگ كايىپ،—
بىر داچەنگىمۇ ئەرزىمەس خۇنى!...

ئاتاڭ رەھمىتى ئاشۇ كېچىدە،
يۇمدى كوزىنى زۇلۇم دەستىدىن.
قانلىق قىساسى قېلىپ ئىچىدە،
تاپالماي ئامان زالىم قەستىدىن.

قالدىم پاناسىز شورلۇق ئاجىزە،
دەھشەتلىك كۇنلەر ئوتتى بېشىمدىن.
مەڭگۇ ئۇنتۇلماس ئاشۇ خاتىرە،
تا ئومۇرۋايەت چىقماس ئېسىمدىن.

4

كونا تاريخ بۇ ئوتمۇشكە باغلىق،
ئۇنىڭ ھەر قۇرى يېزىلغان قاندىن.
يىتىم-يېسىرلار تاپتۇق نىجاتلىق،
شانلىق ئوكتەبىر قۇياشلىق تاڭدىن.

ئازاتلىق نۇرى زۇلمەتنى سۇرۇپ،
بىزلەرگە يېڭى ھايات باشلاندى.
شۇ نۇرلۇق تاڭدا ئارزۇسى كۆلۈپ،
مەرھۇم ئاتاڭنىڭ روھى شاتلاندى...

تۇنجى بولۇپ سەن ئەۋلادىمىزدىن،
مەكتەپ قوينىغا كىردىڭ شەرەپلىك.
تىلسىملار سىرىن ئىگەللەپ پەندىن،
قابىل ياش بولغىن ئەلگە كېرەكلىك.

نادانلىقتىن قاچ، ئىلىمنى ياقلا،
تىرىشىپ ئوقۇ، قالمىغىن دەرستىن.
ئەلنىڭ ئۇمىدى، ئەجرىمنى ئاقلا،
ئىيتقان سوزۇمنى چىقارماي ئەستىن..."

ئانا ئۇمىدىن ئاقلاشقا ئوغۇل،
قىلدى قەسەمىيات، كىرپىگىدە نەم.
پارلاق كەلگۈسى مەنزىلگە ئۇدۇل،
جاسارەت بىلەن تاشلىدى قەدەم.

1960-يىل، ئۈرۈمچى.

نەي

كىمدۇ، بىرى نەي چالار،
چېكىپ يۈرەك تارىنى.
ئىنتىزار بوپ يا يىگىت
چىللامدىكىن يارىنى؟

مۇڭلۇق كۈيگە جۇر بولۇپ،
پەقەت بۇلبۇل ئۇن قاتار.
قىزدىن تېخى دېرەك يوق،
يۇلتۇز ئوچۇپ، ئاي پاتار...

نەي ئاۋازى تارقىتار،
ئاشىق كوڭۈل زارىنى.

بىلمەمدىكىن قىز ئەجەپ،
سېغىنىش ئازاۋىنى؟...

1960 - يىل، ئۇرۇمچى.

مېھنەت

ئىنسانلار ئومرىنىڭ قىممىتى مېھنەت،
تۇرمۇشنىڭ مەزمۇنى، زىننىتى مېھنەت.
ماقال بار: "مېھنەتنىڭ تېگى ھالاۋەت"،
مېھنەتتىن ئارزۇلار تاپار كامالەت.
باغلىنىپ ھاياتلىق قىسمىتى بىلەن،
راھەتكە يول ئاچار خىسلىتى بىلەن.
نۇر بېرىپ ئىجتىھات، ئەقىل - ئىدرەككە،
كوتىرەر ئىنسانىنى كوككە - يۇكسەككە.
كوز سالساڭ تارىخقا، بېرىدۇ خەۋەر:
مېھنەتتىن قۇرۇلغان كۇرمىڭلاپ شەھەر.
مېھنەتتىن بىخ سۇرۇپ ئېچىلار گۇللەر،
مېھنەتتىن بوستانغا ئايلىنار چوللەر.
مېھنەتتىن مىۋىلەر باغلايدۇ شەرۋەت،
مېھنەتتىن تۇغۇلار گۇزەللىك - سەنئەت.

ئۇ بىلەن ئىز قالار ئوتكەن دەۋرىدىن،
شۇڭلاشقا ئىش ـ مېھنەت ئۇلۇغ ھەممىدىن.
چىڭ پولات ئايرىلار يالقۇنلۇق پىچتا،
ئىنسانلىنىڭ قىممىتى ئولچىنەر ئىشتا.
ھەر كۈنۈڭ غەنىمەت، دوستۇم، شۇنى بىل،
ئەل ئۈچۈن تەر توكۈپ ئىجات ـ مېھنەت قىل.
يار بولسۇن گۈللىنىش ئومۇر پەسلىگە،
ئەمگىكىڭ مول مىۋە بەرسۇن نەسلىگە.
كەتمەيسەن شۇندىلا ئىزسىز ـ توھپىسىز،
ياد ئېتەر ئەۋلاتلار سېنى شۇبھىسىز.

1961 ـ يىل، ئاقسۇ.

تۇغۇلغان يەر

گۈزەل يۇرتۇم ـ تۇغۇلغان يېزام،
قوينى جەننەت ئومۇر يايلىغىم.
مېھرى بۇلاق، ئىجادىمغا كان،
ئىشقى لەززەت، سويگەن ئامرىغىم.

كىنددىك قېنىم باغرىڭغا تامغان،
هورمىتىڭنىڭ يوقتۇر پايانى.
يۇرەك ناخشام سەن ئۇچۇن يانغان
مۇھەببەتنىڭ پۇتمەس بايانى.

ئۇچۇپ ئوتكەن يىللار شامىلى،
مېنى بىر چاغ ئايرىدى سەندىن.
ھىجران پەيتى سۇنمىدى ئەمما
پاك ئىشقىڭنىڭ يالقۇنى تەندىن.

چۈنكى مەندەك سەبى گودەككە،
بولدۇڭ دەسلەپ مېھرىۋان ئانا.
ئاشۇ ئىخلاس-ئەقىدەم مېنى،
ئېلىپ كەلدى قوينۇڭغا يانا!

گۈل-چېچەكتىن سالدى پايانداز،
ماڭا تونۇش قەدىناس يوللار.
بېغىشلاپتۇ ھوسنۇڭگە زىننەت،
ئوت يۇرەكلەر، ئىجاتكار قوللار.

چەت قىرغاقتا سوقا-تۇگمەننىڭ
گۈلدۇرلەيدۇ ياڭراق ساداسى.

جانلاندۇرغان پۇتۇن ئەتراپنى
ئىشچانلارنىڭ ناخشا ـ ناۋاسى.

قول كوكسۇمدە، قايناق بىر سېزىم
تاشتى دىلدىن ساڭا "سالام!" دەپ.
قۇچاق ئاچتىڭ مېھرىڭنى توكۇپ،
"خوش كېلىپسەن، ئوماق بالام!" دەپ.

قۇچىغىڭدا ئوتكەن ھەر مىنۇت،
شۇنچە شىرىن، شۇنچە يېقىملىق.
سەندە ئوسكەن ھەر تۇپ گىياغا،
چىڭ يۇرەكتىن سەزدىم يېقىنلىق.

سېنىڭ مۇنبەت قوينۇڭدا ئەمدى،
يىلتىز تارتىپ قالىمەن ئەبەت.
چوللىرىڭنى گۈلگە ئورايمەن،
توكۇپ تەرنى، سىڭدۇرۇپ مېھنەت.

1961 ـ يىل، قەشقەر.

ئالما كوچىتى

توكۇپ ئىللىق هارارەت،
قۇياش كۆلۈپ باققاندا؛
زىمىن ئەكچىپ، قار سۈيى
ئەگىز بولۇپ ئاققاندا؛

ئىشقا چۈشتى نۇر بوۋاي،
كەتمەن ئېلىپ قولىغا.
كوچىتىنى ئالمىنىڭ
تىكتى ئېرىق بويىغا.

قاياقتىندۇ يۈگۈرۈپ،
يېتىپ كەلدى نەۋرىسى.
نەزەر سالدى ئالمىغا،
كېلىپ زوقى-هەۋىسى.

بىردىن گودەك قەلبىنى
قىزىق خىيال ئورىدى.

بوۋىسىغا ئەركىلەپ،
مۇنداق سوئال سوردى:

ــ كوپ چاغ ئوتەر بۇ كوچەت
گۈللەپ مۇۋە بەرگىچە.
بولارسىزمۇ ئالەمدە،
ئاڭا ئېغىز تەككىچە؟...

بوۋاي بىر پەس كۈلكىدىن
توتالمىدى ئوزىنى.
چۈشەندۈرۈپ گودەككە
ئېيتتى يۈرەك سوزىنى:

ــ ئەلنى ئۇنتۇپ، ئوزىنى
ئويلىغان چىن ئەر ئەمەس.
قويغان مۇشۇ كوچىتىم،
ئەلگە سايە بولسا، بەس!

مېنى ئەسلەر، يىگەندە
ئەجرىم سىڭگەن يىمىشتىن.
ئەرگە ئېغىر ئۇيات يوق
ئىز قالدۇرماي كېتىشتىن...

بۇ سوز گودەك قەلبىگە
شىرىن ئارزۇ-ئۈت سالدى.
پىشقان قىزىل ئالمىلار
كوز ئالدىدا جانلاندى.

كەتمەن ئېلىپ قولىغا،
بوۋىسىغا قاراشتى.
قاتار-قاتار كوچەتلەر
مەلىگە زەپ ياراشتى.

ياش يۇرەكتە هاياتىنىڭ
ئىشقى ياندى چوغ بولۇپ.
مېهنەت بىلەن باغ ياسار،
ئۇمۇ ئوسۇپ چوڭ بولۇپ.

1962-يىل، قەشقەر.

ئالجىر قىزىغا

(«ئالجىرىيە قىزى» ناملىق كىنو فىلىمىنى كورگەندىن كېيىن)

ئالجىر قىزى قەهرىمان قىز،
باتۇر خەلقىنىڭ پەخرىسەن.

دۇشمەنلەرگە قايناپ-تاشقان
ئەلنىڭ غەزەپ-قەھرى سەن.

قەسەم بەردىڭ قورال ئۇشلاپ،
ئوز بۇرچۇڭنى ئاقلاشقا.
ياۋۇز نىيەت قانخور ياۋدىن،
ئەلنى ئامان ساقلاشقا

"خەلقىم ئازات ياشىسۇن ھور"،
دىگەن ئارزۇ-ئارماندا؛
ھالاك بولدى جەسۇر ئاتاڭ،
جەڭدە-قانلىق مەيداندا.

كوكرەك كېرىپ، گويا شىردەك،
باستىڭ ئاتاڭ ئىزىنى.
ئوت ئىچىدە كوردى ۋەتەن،
سىنى—باتۇر قىزىنى.

يەكسان بولدى كورەڭلىگەن
زوراۋانلار ھەيۋىسى.
قايىل قىلدى يەر-جاھاننى،
ئالجىرلىقنىڭ غەلبىسى.

ئالەمشۇمۇل زور غەلىبىدە،
سىنىڭ ئۇلۇغ ھەسسەڭ بار.
ئەلنىڭ قوشاق-كۆيلىرىدە،
سىنىڭ ئوتلۇق قىسسەڭ بار.

تارىخ ھوكمى شۇ ئەزەلدىن،
تاڭ يورۇتار زۇلمەتنى.
قۇل قىلالماس زوراۋان كۆچ،
ھورلۇك سويەر مىللەتنى!

1963-يىل، قەشقەر.

بوۋاق

ۋىلىق-ۋىلىق كۇلسەڭ تەلپۈنۈپ،
ۋۇجۇدۇمغا سىغماس شاتلىغىم.
چۈنكى پەرزەنت ھايات مۇنسى،
مۇۋە بەردى مىنىڭ ياشلىغىم!...

ھاياتىمنىڭ خوشلۇغى ئوزۇڭ،
ئويىمزنىڭ نۇرلۇق چىرىغى.

ئوماق كۆلكەڭ ھەم شىرىن سوزۇڭ،
ئارزۇلارىنىڭ قاينام بۇلىغى.

ساپ ئالتۇندەك بىغۇبار قەلبىڭ،
ئەسلىتىدۇ پەسلى باھارنى.
نۇر جۇلالاپ تۇرغان يۇزلىرىڭ،
تاڭ قالدۇرار ئالما-ئانارنى.

نۇسخا ئاپتۇ بەستىڭ سەرۋىدىن،
بۇدرە چېچىڭ قارا-قۇندۇزدەك.
ئوت چاقنايدۇ شەھلا كوزۇڭدىن،
كوكتە يانغان چولپان يۇلتۇزدەك.

ساڭا ئاتاپ شېئىرلار يازسام،
كۆيۈم دىلغا يېقىپ چىقىدۇ.
قەلبىڭدەك ساپ، راۋان مىسرالار
يۇرىگىمدىن ئېقىپ چىقىدۇ.

ۋەتەن مېھرى بىلەن ئۇلغىيىپ،
تول قۇدرەتكە، تېپىپ كامالەت.
قانات قىلغىن ئىلمۇ-ئىرفاننى،
بولسۇن غايەڭ ھورلۇك، ئادالەت.

1963-يىل، قەشقەر.

سویگۇ ئىسپاتى

دوستۇم دىدى: "ھەيرانمەن، قىزغا
سويگۇنۇمنى قىلالماي ئىزھار.
قانچە قىلسام، بۇ قۇرغۇر تىلغا
بىر يېقىملىق سوز كەلمەس زىنھار..."

دىدىم: "سولماس باغلار ئوستۇرۇپ،
ئەتكىن قىزغا مۇئىسىن تارتۇق؛
چىن مۇھەببەت ئۇچۇن، بۇرادەر،
بارمۇ ئىسپات بۇنىڭدىن ئارتۇق".

1963 - يىل، قەشقەر.

دولقۇنلار قۇچىغىدا

ئۇزۇن يول يۇرۇپ پۇتكەندە دەرمان،
قىسقارتماق بولۇپ كېلىشتۇق يولنى.

تاشقىن دەريادىن، تۇرۇپ يانمۇ-يان
ئوتتۇق ئىككىمىز تۇتۇشۇپ قولنى.

قەھىرلىك ئېقىن ئۇرۇپ، ھالاكەت
ئوڭكۇرى تامان سورەيتتى ئاياق.
لېكىن خەتەرنى يەڭدى ئاقىۋەت
ۋىسال ئارزۇسى، ئوتلۇق ئىشتىياق.

دولقۇنلار يېرىپ قۇچىمىز زەپەر،
ئۇمىت ۋە ئىشەنچ يار بولغاچ بىزگە.
دىلبىرىم، ئالغا تاشلىغىن نەزەر،
چىمەنلىك قىرغاق كورۇندى كوزگە!...

1963-يىل، قەشقەر.

قىش

ئېتىز-قىرلار چوككەن ئۇيقۇغا،
ھوزۇر ئەيلەپ قىشنىڭ قارىدىن.
دەل-دەرەخلەر ھوسىننى بېزەپ،
تون كىيىپتۇ ئاپپاق شايىدىن.

زوقۇم تېشىپ ھەيرەتتە قالدىم،
تەبەتتىكى ماھارىتىدىن.
يۇزلىرىمدە ئېرىمەكتە قار،
ۋۇجۇدۇمنىڭ ھارارىتىدىن.

ئەتراپتا قىش،
لېكىن يۇرەكتە
سەزدىم ئىللىق باھار نەپىسىنى.
سوغ قىشمۇ ئانا ۋەتەننىڭ،
ئەسلىتىدۇ چېچەك پەسلىنى.

1964 - يىل، قەشقەر.

ئېسىمگە سالدى

يەنە باھار...
ئۇز ئويۇمدىمەن،
كىزەر دىلدا ئانا يۇرت كۇيى.
ھاياتىمغا بەرمەستىن ئارام،
خىيالىمنى چۇلغار قاشا تام—
خوشنامنىڭ ئۇيى.

تام يېنىدا بار كىمدۇر بىرى،
(بەزەن غىل-پال كورۇنەر ئۇزى).
شەھلا كوزلەر...
كىرپىگى پەردە،
شوخ بۇلبۇلدەك گاھ ئۇرار خەندە،
خوشنامنىڭ قىزى.

كوزلىرىمنى قاراپ كوزىگە
باققىنىمدا قىزىرىپ قالدى.
ئاشۇ ھالەت خاتىرى ئوچمەس
بالىلىقنى ئېسىمگە سالدى...

1964-يىل، قەشقەر.

ئىبرەت ئەينىگى

سۇئگۇچ ئوزىن قۇشلارغا "ناخشىچى" دەپ ماختىدى،
كۇيلەش ئۇچۇن راسلىنىپ، قىردىن-قىرغا تاقلىدى.
قانداق قىلسۇن بىچارە؟
چىقمىغاچقا ئاۋازى،
"پۇتۇپ قاپتۇ ئاۋازىم" دەپ ئوزىنى ئاقلىدى.

* * *

بولغاچقا مەن بەھرىمەن بۇ ئىبرەتنى كورۇشتىن،
تۇتالمىدىم ئوزەمنى ئاچچىقىنا كۇلۇشتىن.
بۇ ئەھۋالنى، دوستلىرىم، قىلىپ ئىبرەت ئەينىگى،
ھاياتىڭدا ئۇنتۇلماس ساۋاق ئالغىن تۇرمۇشتىن.

1965 - يىل، قەشقەر.

باھار پەيزى

باھار كەلدى،
يېشىل كىمخاپ چۇشەپ يەرگە،
نەقىش ئويغان ئاڭا رەڭدار چېچەكلەردىن.
زىلۋا تاللار خۇددى قىزدەك ياسىنىپتۇ،
گۇزەللىككە تولۇپ مۇنچاق - بېزەكلەردىن.

ناخشا كۇيلەپ نەۋ باھارنىڭ شوخ ئەلچىسى —
قالىغاچلار ئۇچۇپ كەلدى يىراقلاردىن.
باھار سۇيى شاۋقۇن سېلىپ ئاقار تىنماي،
ئېتىزلارغا ئېرىق - ئوستەڭ، بۇلاقلاردىن.

ئىپار چېچىپ سوقتى تاغدىن غۇر-غۇر شامال،
خوشاللىقنىڭ قاينىمىغا كومۇپ جاننى.
قىز-يىگىتلەر ئىشقا ماڭدى تۇشمۇ-تۇشتىن،
ئويغىتىپ شوخ ناخشىسىدا گۈزەل تاڭنى.

بىر نەقىل بار: "يىلنىڭ ئىشى ئەتىيازدىن"،
قىزغىن مېھنەت ئەييامى بۇ—چېچەك پەسلى.
نوۋروز ئۇلۇغ مەرەم ئىكەن ئەجداتلارغا،
گۈلباھارغا ئاشىق شۇڭا ئۇنىڭ نەسلى.

ئالدىرايدۇ ئوت يۈرەكلەر تېرىم باشلاپ،
ئىچمەك ئۈچۈن ئىش-ئەمگەكنىڭ شەرۋىتىنى.
باھار پەيزى جارى قىلىپ خىسلىتىنى،
ئۇرغۇتۇپتۇ ئىشچانلارنىڭ غەيرىتىنى.

1966-يىل ئاپرىل، قەشقەر.

زاۋۇتتا

(زىيارەت خاتىرىسى)

تۇرلۇك رەختلەر تىزىلىپتۇ رەتمۇ-رەت،
زاۋۇتتىكى نۇسخا ساقلاش ئورنىغا.

يۇرىگىمدە دولقۇنلىنىپ ھاياجان،
چوكۇپ كەتتىم قايناق ھىسلار قوينىغا.

ئاق خالاتلىق، غۇنچە بويلۇق ئىشچى قىز،
مېنى كورۇپ كەلدى دەرھال يېنىمغا.
تونۇشتۇردى يېڭى نۇسخا رەختلەرنى،
ھەر بىر سوزى چىڭ ئورناشتى دىلىمغا.

كوز چاقنىتىپ جۇلالايدۇ شۇ رەختلەر،
گۇل-چېچەكتەك نەۋ باھاردا ئېچىلغان.
جۇلالايدۇ، گويا تىنىق ئاسماننىڭ
يۇلتۇزلىرى رەخت ئۇستىگە چېچىلغان.

ئالقىشلىدىم ئوقۇپ قىزغا ئاپىرىن،
قايىل بولۇپ مۇنچە يۇكسەك غەيرەتكە.
تۇرۇپ قالدىم ئۇزەلمەستىن كوزۇمنى،
مەپتۇن بولۇپ بۇ ئاجايىپ سەنئەتكە.

خوشلاشقاندا دىدىم ئىشچى سىڭلىمغا:
—گۇزەل ئىسكەن توقۇپ چىققان رەختىڭىز.
توختىماستىن ئورلەڭ زەپەر-شان قۇچۇپ،
كۇرەش بىلەن چېچەك ئاتسۇن بەختىڭىز!

1966-يىل مارت، قەشقەر.

جەڭچىنىڭ قەلبى

كەچكى شەپەق ئوچتى ئۇپۇقتىن،
تۇن قوينىغا چوكتى تاغۇ-تاش.
چېگرا ساقلار جەڭچى گۇزەتتە،
كوزلىرىدە بۇركۇتتەك قاراش.

سوغ شۇنرغان ۋىژقىراپ تاغدىن،
قار قۇيۇنى ئەتراپتا كېزەر.
لېكىن يىگىت قەلبىدە ئوتلۇق
هارارەتتىڭ تەپتىنى سېزەر.

دىلدا كەزگەن ۋەتەن مېهرى ئۇ،
چىن مۇهەببەت يالقۇنى بولۇپ.
جەڭچى ساقلار چېگرىنى ئامان،
هور ۋەتەننىڭ قالقىنى بولۇپ.

1967 - يىل، قەشقەر.

پـارچـلار

بەخت كەلمەس ھىچقاچان،
ئوزلۇگىدىن ئىنسانغا.
جاندىن كېچىپ چېلىشقان،
يېتەر ئارزۇ-ئارمانغا.

*　　*　　*

كوگۈل دىگەن تىزگىنسىز،
باشلار سېنى ھەر ياققا.
مەپتۇن بولما ئورۇنسىز،
قۇرۇق شوھرەت، ئاتاققا.

كەمتەرلىكنى قىلغىن يار،
ئوي-پىكرىڭدە، ھەر ئىشتا.
كەمتەرلىكتە خىسلەت بار،
ئالغا ئۇندەر تۇرمۇشتا.

*　　*　　*

مېھنىتىڭ قۇم چولگە سىڭسە، شۇ يەردىن
باغ ھاسىل بولغۇسى ياشناپ گۈل-چېچەك.

كۆرەشتە توكۆلگەن قان بىلەن تەردىن،
يۈز ئاچار ئىستىقبال — نۇرلۇق كېلىچەك.

*　　*　　*

تۇرمۇشنىڭ ئېغىرى - جەۋرىسى بولار،
يەڭمەكتۇر شۇلارنى ھايات مەنىسى.
ۋە لېكىن ھەممىدىن ئېغىر تۇيۇلار،
دۇشمەننىڭ كۆلكىسى، دوستنىڭ تەنىسى.

*　　*　　*

ئۇپقۇنلار باغرىنى يىرتىپ كاراپتەك،
ئورلەيمەن شىددەتلىك دولقۇن - قايىنامدا.
ئارزۇلار ۋەسلىگە قانغاي بۇ يۇرەك،
چىن ۋىسال ئەييامى — شانلىق بايرامدا.

*　　*　　*

جۇدالىق ھەسرىتى قەلبىمگە تولۇپ،
ئورتىنەر ۋۇجۇدۇم ئىشقى - پىراقتا.
مەن كۆتكەن ۋىسالنىڭ بەلگىسى بولۇپ،
ئۇمىدىم يۇلتۇزى پارلار ئۇزاقتا.

*　　*　　*

ئۇلۇغۋار غايەمگە باغلاپ ساداقەت،
كۆرەشكە جان تىكىپ چۇشتۇم مەيدانغا.
يېڭىلمەس ئىراده، مەرتلىك، جاسارەت،
يەتكۈزەر شۇبھىسز كۆتكەن ئارمانغا.

1958 — 1967 - يىللار، ئۇرۇمچى — قەشقەر.

قىزغا

ئاسرىغىن
ياشلىغىڭ ـ سائادىتىڭنى،
پاك ساقلا ۋىجدانىڭ، نومۇس ـ ئارىڭنى.
ياشلىغىڭ گۈلىگە ئالدامچى قۇيۇن
قول سوزسا، ناز بىلەن ئەگمىگىن بويۇن،
چۈنكى ئۇ سولدۇرار گۈلباھارىڭنى.

1968 ـ يىل فېۋرال، قەشقەر.

گۈلجاھان
(داستان)

مۇقەددىمە

"يالغۇز قەۋرە" نامىنى ئالغان
بىر مازار بار، ئەترابى يۇلغۇن.

كېلەر بەزەن هالىدىن تايغان
شورلۇق ئانا، يۇزلىرى سولغۇن.

شۇ تۇپراقتا كومۇلگەن ئۇنىڭ،
يالغۇز قىزى — يۇرەك پارىسى.
مۇسىبەتتە ئېزىلگەن دىلىنىڭ،
كوكنى قۇچار پىغان - نالىسى.

ھەر يولۇچى ئوتسە بۇ يەردىن،
قىز روھىنى يوقلار دۇئاسى.
بىر ھىكايە ئاڭلىدىم ئەلدىن،
"يالغۇز قەۋرە" — تارىخ گۇۋاسى.

1

گۇلجاھان!
گۇلجاھان!...
بولۇپ رىۋايەت،
قىشلاقتا ئاشۇ نام چۈشمەس تىللاردىن،
(زالىملار خەنجىرى سالغان جاراھەت،
ئىزلىرى ئوچمىگەن تېخى دىللاردىن!...)

جاپاكەش ئاتىنىڭ نامرات ئويىدە،
يوق ئىدى زەررىچە بايلىقتىن نىشان.
شۇندىمۇ كوڭلى توق ئىدى ئومىرىدە،
بولغاچقا پەرزەندى ــ ئىسمى گۇلجاھان.

قاراڭغۇ كەپىنىڭ چىرىغى ئىدى،
بوي-بەستى گۇل-غۇنچە، كوزلىرى خۇمار.
كوڭۇلسىز تۇرمۇشنىڭ قىزىغى ئىدى،
ئارزۇلاپ بوينىغا ئاسقان تىل تۇمار.

كۇلپەتلەر ئىلكىدە قۇرۇغان ئانا
كەتمەيتتى يېنىدىن پەرۋانە بولۇپ.
رەشكتە ئورتەنسە قىزلارنىڭ دىلى،
يىگىتلەر ئىشقىدا يۇرگەن ئاھ ئۇرۇپ.

مومايلار ئۇچ-تورتى يىغىلغان جايدا،
گۇلجاھان ھەققىدە بارار ئىدى گەپ:
ــ ئۇنىڭغا يەتكۇدەك قىز دىگەن قايدا؟
ئارمىنىڭ يوق ئىدى كېلىن قىلساڭ! ــ...دەپ.

2

ۋە لېكىن بىردىنلا چىقىپ سوغ شامال
توزۇتتى دىلدىكى ئۈمىت گۈلنى.
غۇنچىنى بەرگىدىن ئۈزمەكچى بولۇپ،
ئۈزاتتى شۇم ھۇقۇش ياۋۇز قولنى.

يۇرت چوڭى ھاشىمبەگ سوۋغىلار بىلەن،
ئاتىنىڭ ئويىگە ئەلچى كىرگۈزدى.
—سورايدۇ گۈلقىزنى بېگىم ئوزىگە،—
دەپ ئۇلار شۇم خەۋەر گەپنى يەتكۈزدى.

يۇرىگى جىغىلداپ بەختسىز ئانىنىڭ،
ئەنسىزلىك تۇمانى چولغىدى ئۇنى.
—مۇناسىپ ئەمەس بىز مۇنچە "ھورمەت"كە،
رەنجىمەي بېگىمگە ئېيتىڭلار شۇنى:

توي قىلىش ھازىرچە ئويىمىزدا يوق،
ئەمدىلا ئون توتكە كىردى گۈلجاھان.
گەر يوقسۇل بولساقمۇ قولىمىزدا يوق،
بارنى تەڭ كورەرمىز، بولساق تېچ-ئامان...

ـــ قىزىڭىز بېگىمنىڭ راسا ئوز خىلى،
ماقۇل دەڭ مۇنچىلا قىلماستىن كاجلىق...
ـــ يەتمىشتىن ھالقىدى بېگىمنىڭ يېشى،
شۇندىمۇ ئۇچ خوتۇن قىپتىمۇ ئازلىق؟!

بىر پۇتى يەردىيۇ، بىر پۇتى گوردە،
ئالجىماي ئولتۇرسۇن، يىغسۇن ھۇشنى!...
ـــ شۇكرى دەڭ، بىمەنە گەپلەرنى قويۇپ،
ئۇچۇرماڭ قولدىكى بەخت قۇشنى!...

ـــ كۇندەشلەر ئۇستىگە قىزىمنى بېرىپ،
قەلبىنى ئازاپتىن قىلمايمەن پارە!...
ئاخىرقى جاۋابى شۇ بولدى ئۇنىڭ،
ئەلچىلەر قايتىشتى تاپالماي چارە.

3

يېپىشتى ئولجىغا قارا چاڭگاللار،
شۇم ھۇقۇش تىرنىغى پاتتى يۇرەككە.
گۇلجاھان زار يىغلار،
قەلبىنى تىلغار،
ئاھ! دىسە نالىسى ئورلەر پەلەككە.

تىترەيدۇ ۋۇجۇدى خۇددى يايراقتەك،
توختىماس كوزىدىن قان-ياش تامچىسى.
بەگ زورلاپ ئالماقتا ئۇنى ئوزىگە،
مەھكۇمنىڭ بېشىدا زورلۇق قامچىسى.

گۇلجاھان ئويىدە بولماقتا ھازا،
تاغ كەبى يەلكىدىن باسقاچ مۇسىبەت.
شاتلىققا كومۇلگەن بەگنىڭ قوراسى،
كۇتەتتى توي ئەھلى نىكانى پەقەت...

كۇن تاققا باش قويدى،
كەچكى شەپەقتىن
قان رەڭلىك تون كىيدى ئۇپۇق ۋە دىيار.
توي ئەھلى قىز يوتكەش ئۇچۇن يول ئالدى،
ئېيتىشىپ ئايالار مۇڭلۇق "يارى-يار":

ھاي-ھاي يولەن، ھاي يولەن،
گۇل قايدا بار يارى-يار.
بىر ياخشىغا بىر يامان،
ھەر جايدا بار يارى-يار.

تەقدىر مېنى چالمىدەك
چولگە ئاتتى يارى-يار.

شاختىن ئۇزگەن ئالمىدەك
پۇلغا ساتتى يارى-يار.

پاقىرايدۇ قولۇمدا،
تىللا ئۇزۇك يارى-يار.
تەلىيىمنىڭ يوقىدىن،
كوڭلۇم ئۇزۇك يارى-يار.

4

كۇلمىدى بۇ ئاخشام كوكنىڭ پەرىسى،
يۇلتۇزدىن كوز مۇنچاق ئېسىپ بوينىغا.
بىر كىمنىڭ ھەسرەتلىك پىغان-نالىسى
تارقالدى شۇ چاغدا تۇننىڭ قوينىغا:

"ئاھ، مېنى قايسى كۇن تۇغدىكىن ئانام،
مۇنچىلىك بەختسىز، شورلۇق پىشانە؟!
يا خەستە جىسمىمغا پۇتۇلگەندە جان،
ئىز بولۇپ قالغانمۇ قارا نىشانە؟!

زالىملار بەختىمگە قويۇپ دام-توزاق،
چەيلەشنى قەستلىدى گۇلباھارىمنى.

رازىمەن ئولۇمگە مەھكۇم ياشاشتىن،
ساقلايمەن پاكلىغىم، نومۇس-ئارىمنى!

رازى بول ئاق سۈتۈك، ئەجرىگگە، ئانا.
كەچۈرگىن قىزىگنى — بەختى قارىنى.
خوشلاشتىم ھاياتتىن
ساقايتىش ئۈچۈن،
چارە يوق قەلبىمگە چۈشكەن يارىنى...“

شورلۇقنىك نالىسى توختىدى، تىندى،
ھاياتلىق شامىنىك يالقۇنى سۈندى!...

5

سۈبھى-تاك ئالەمگە يايغاندا قانات،
چېكىندى قارا تۈن، تارقىدى تۇمان.
ئالدىدا باغرى قان قىشلاق ئەھلىنىك،
دەھشەتلىك بىر ھالەت بولدى نامايان.

ئەتراپتا قوي بېقىپ يۈرگەن بالىلار،
سىپىق كول ئىچىدىن جەسەت تېپىشقان.
ۋادەرىخ!... بۇ ئىدى بىزنىك گۈلجاھان،
ئۈستىگە لاي بىلەن لەشلەر يېپىشقان.

كوز نۇرى قىزىدىن ئايرىلغان ئانا،
يوقاتتى ھۇشنى، كېچىپ بارىدىن.
دىللارنىڭ پىغانى ئورلەپ قىياندەك،
يىغلىدى تاش-تۇپراق ئەلنىڭ زارىدىن.

جىنازا ئۇستىگە يېپىلدى يوپۇق،
بەرگىدىن ئۇزۇلگەن سىرىق ياپراقتىن.
ئارزۇسى قانمىغان بىر ئوتلۇق يۇرەك،
جاي ئالدى مەڭگۈگە قارا تۇپراقتىن.

ئاتالدى بۇ مازار "يالغۇز قەۋرە" دەپ،
ئايانداۋۇر بىر قىسسە ئۇنىڭ ناممدىن.
زورلۇققا تاش ئاتقان ئىسيانكار قىزنىڭ
خاتىرى ئوچمەيدۇ ئەلنىڭ يادىدىن.

1960 - يىل، ئۇرۇمچى.

پامىر ئىلهاملىرى

تاغلار ساداسى
(يول تەسراتلىرى)

بۇلۇتقا بوي سوزغان تاغلار گەۋدىسى،
يۇدۇپتۇ ئەسرلىك مۇز بىلەن قارنى.
ھەدىيە ئېيتىپتۇ سېخى تەبىەت،
ئۇنىڭغا شۇنچە كەڭ-پايانسىز جاينى.

چولغىنىپ ئويلارغا قىلدىم مەن خىتاپ:
—بولساڭچۇ ئەي تاغلار ئېكىنزار مەيدان.
يا كاشكى ئايلانساڭ ئەزىم دەريا غا،
سۇلىرىڭ چوللەرگە بەخش ئەتسە جان.

گۇلدۇرلەپ تاغلاردىن چىقتى بىر سادا:
—بىلگىنكى، ئەجەپ زور خىسلەت بار مەندە.
مۇقەددەس بۇرچۇمنى قىلىمەن ئادا،
خوشالمەن يارالغاچ شۇ ئەزىز ئەلدە.

پولاتتىن مۇستەھكەم ۋۇجۇدۇم - تېنىم،
جەڭلەردە ۋەتەننىڭ كوكسىگە قالقان.
دۇشمەننىڭ تانكىسى، تومۇر قۇشلىرى،
توسۇلۇپ گەۋدەمدە ئەيلىنەر تالقان.

ھەر تېشىم دۇشمەنگە ئەجەللىك بىر ئوق،
ساي - جىلغام ئۇلارغا قېزىلغان لەھەت.
قارلىرىم ياۋ ئۇچۇن پىچىلغان كېپەن،
ۋەتەننى خەتەردىن ساقلايمەن ئەبەت...

ھورمەتتە كوز تىكىپ دىدىم: "ئەي تاغلار،
يۇكسەلگىن، ئاسمانغا تاقاشسۇن بېشىڭ.
تەبىئى قورغانسەن ئانا ۋەتەنگە،
ئالتۇندىن قىممەتتۇر ماڭا ھەر تېشىڭ!..."

شاتلىنىپ بەختىيار نەپەس ئالىمەن،
شېپادۇر قەلبىمگە تاغنىڭ ھاۋاسى.
دۇشمەنگە ئېلىمنىڭ غەزەپ - قەھرىدەك،
ياڭرايدۇ ھەيۋەتلىك تاغلار ساداسى.

خەلقىم — غۇرۇرۇم

ئىگىز كوككە بوي سوزغان يۇكسەك — ئەزىم تاغلارنىڭ،
مويسىپىتلىك تۇرقىدا ئاق قونۇپتۇ بېشىغا.
ئىشچان، باتۇر خەلقىمنىڭ تارىخىنى ئەگەردە،
سىلىشتۇرسا تەڭ كېلەر بەلكى ئۇنىڭ يېشىغا.

ئەل قۇدرەتلىك ئەل بولۇپ تارىخىدا جاھاننىڭ،
قەد كوتەرگەن خەلق ئۇ ئوتكەن قەدىم چاغلاردىن.
بەختىم شۇكى — جەڭگىۋار ئەجداتلارنىڭ نەسلىمەن،
شۇڭا پەخرىم - غۇرۇرۇم يۇكسەك ئاشۇ تاغلاردىن.

چېگرا بۇركۇتى

قۇياش پاتتى، كەچكى شەپەقتىن
يېقىپ گۇلخان ئۇپۇق يۇزىگە.

جەلپ قىلدى تاغنىڭ باغرىدا
بىر قىزىللىق مېنى ئوزىگە،

بۇ كورگىنىم چوغلۇقمۇ، ياكى
مالچىلارنىڭ ياققان گۈلخېنى؟
ئاڭقىرالماي تۇردۇم بىر نەپەس،
جۇشقۇنلىدى يۈرەك دولقۇنى.

بىلمەك بولۇپ ئۇنىڭ سىرىنى،
ئىختىيارسىز ماڭدىم شۇ ياققا.
بولدى پەيدا ئەجەپ مەنزىرە،
مەن يېقىنلاپ كەلگەندە تاققا.

قورال ئۇشلاپ تۇراتتى بىر قىز،
جەسۇرانە قەددى-قامىتى.
قاراشلىرى تېتىك ۋە ھۇشيار،
قىران بۇركۇت تۇرقى-ھالىتى.

يەلپۇنەتتى سالقىن شامالدا
قىزىل تۇغدەك باشتىكى ياغلىق.
ئايان بولدى بارچە ئىش ماڭا،
قىزىللىقنىڭ سىرىغا باغلىق.

ئۇ قىز ئىكەن خەلق ئەسكىرى،
چېگرا ساقلاپ گۇزەتتە تۇرغان.
نۇر ئەمگەچكە ۋەتەن مېھرىدىن،
چەكسىز قۇدرەت، غەيرەتكە تولغان.

قەسەم بەرگەن ياۋۇز دۇشمەندىن
قوغداش ئۇچۇن ئانا يۇرتىنى.
باتۇر ئەلنىڭ پەخرى ئاشۇ قىز،
ئاقلار چوقۇم ۋىجدان بۇرچىنى.

چالنىڭ ياشلىغى

گويا قىران يىگىتتەك مەزمۇت بېسىپ قەدەمنى،
يەتمىش ياشلىق قېرى چال بارار قىشلاق يولىدا.
كورسەتمەكچى بولغاندەك گويا ئەلگە كارامەت،
سورەپ كېلەر يىلۇىزنى، ئۇزۇن ئارقان قولىدا.

قىيا-چىيا كوتىرىپ چاپتى يۇگرەپ بالىلار،
قىشلاق ئەھلى توپلىنىپ ئورىۋالدى بوۋاينى.
—قانداق تۇتتۇڭ يىلۇىزنى؟!

ـــ بەلكى خىرىس قىلغاندۇر؟
دەپ گويىاكى مولدۇردەك ياغدۇرۇشتى سوئالنى.

بوۋاي ئېيتار: "يىرتقۇچىتىن ۋاپا بارمۇ ئىنسانغا؟!
خىرىس قىلىپ قويلارغا ئوزىن ئوقتەك ئاتتى ئۇ.
كېلىشتۇرۇپ تەككۇزدۇم تۇمشۇغىغا مۇشت بىلەن،
سىرتماق چۇشۇپ بوينىغا ئەدىۋىنى تاپتى ئۇ!..."

بوۋاي كۇلەر، ئەتراپقا مەغرۇرانە كوز سېلىپ،
غەلىبىسىدىن سويۇنۇپ تەنگە سىغماس شاتلىغى.
تاغدىكى قار مىسالى ئاق قونۇپتۇ بېشىغا،
لېكىن يۇرەك ـ قەلبىدىن قايتماس ئەبەت ياشلىغى.

نەي قوشىغى

هەيدەر چوپان يايلاقتا،
باقار دۇينىك قوينى.
قىيا تاشتا ئولتۇرۇپ
لەۋگە قويدى نەيىنى.
ئېلىپ كەتتى شوخ شامال،
جۇشقۇن يۇرەك كۇينى.

سهىرلىك كۆي ئەۋجىگە
تولدى يېشىل يايلاقلار.
ئاۋاز قوشتى شقىراپ،
تۇرنا كوزلۇك بۇلاقلار.
تىكشار ئۇنى تاغۇ-تاش،
تىكشار يېقىن-يىراقلار.

چۈنكى چوپان كۆيىدە،
قايناق تۇيغۇ—ئاتەش بار.
ئوتمۇش كۆنلەر خاتىرى،
قانلىق قىساس، كوز ياش بار.
دەۋرىمىزگە مۇھەببەت،
سويگۇ ئاتلىق قۇياش بار.

ئوتمۇشتە ئۇ قۇل ئىدى،
چارۋىدارنىڭ مالچىسى.
ئوكسىمەيتتى بېشىدىن
باينىڭ ئىلان قامچىسى.
ئاقار ئىدى كوزىدىن
ناله-هەسرەت تامچىسى.

دەل ئاشۇ چاغ تاڭ يورۇپ،
ئۇپۇق يۇزى سۇزۇلدى.

هەيدەر چوپان بويندىن
قۇللۇق كىشەن ئۇزۇلدى.
ئوملۇك كۆچتىن بەختىيار
چوك ئائىلە تۇزۇلـدى.

ئەمدى هەيدەر كىم دىسەك،
يايلاقنىك باي مالچىسى.
سادا بېرىپ قولىدا،
قارسىلدايدۇ قامچىسى.
مەهۋا بولدى چوپانغا،
ۋەتەن ـ بەخت باغـچىسى.

ئىسسىق بۇلاق
(باللادا)

پامىردىكى ئىسسىق بۇلاقنىك
داستان ئىكەن تىللاردا نامى.
ئورنىشىپتۇ تاغنىك باغرىغا،
تەبىەتنىك مەي تولغان جامى.
قېنىپ ـ قېنىپ ئىچتىم زوق بىلەن،
شىپا بەخش ئىللىق سۇيىنى.

تىڭشاپ چوڭقۇر خىيالغا پاتتىم،
ئۇرغۇپ ئاقـقان بۇلاق كۆينىي:
"ئوتتى سانسز يىللار، ئەسىرلەر،
مەن دۇنياغا يارالغان چاغدىن.
جۇدالىقنىڭ دەشتىگە چوكۇپ،
ماكان تۇتتۇم خىلۋەتتىن ــ تاغدىن.
تەقدىرىمـدىن چىكىپ نادامەت،
كوز ياشلىرىم ئاقتى بۇلدۇقلاپ.
تاش ئېرىدى زارىمغا، لېكىن
بىرمۇ ئىنسان كەلمىدى يوقلاپ.
چۇپانلارنىڭ دەرتلىك كۆيىگە
بولۇپ سىرداش، غەمكىن ئاقاتتىم.
پىغانىمنى توكۇپ يۇرەكتىن،
ئانا يەرگە كوكرەك ياقاتتىم.
شىپا بەخـش سۇلىرىم بىكار
تاشلىق ساينىڭ باغرىغا سىڭدى.
يۇرىگىمدە پەسلەپ هارارەت،
ئوتتى يىللار،
كوزلىرىم تىندى...

* * *

كەچكۇز ئىدى،
هىجران زارىـدىن،
مۇڭغا تولۇپ كۆيـلەيتتىم غەزەل.

تاشتىن ـ تاشقا سەكرەپ كىيىكتەك
ماڭا قاراپ كەلدى بىر گۈزەل.
قارشى ئالدىم كۈيـلىرىم بىلەن،
مەجنۇنتالدەك زىلۋا بويلۇقنى.
تولۇن ئايدەك نۇرلۇق جامالى،
ئەسلىتەتتى قىزىل چوغلۇقنى.
بىراق...دىلغا تولدى قان ـ زەرداپ،
شۇ گۈزەلـنىڭ ئاچچىق زارىدىن.
چاڭگال ساپتۇ زالىم چارۋىدار،
جۇدا ئەيلەپ ئۇنى يارىدىن.
ۋەھشى چالغا مەھكۇم بولۇشنى
بىلىپـتۇ ئۇ نومۇس، ئاھانەت؛
قىيچىپ كەپتۇ ئەجەل غارىدىن،
سويگۈنىگە باغلاپ ساداقەت.
ئۇمىت شامى ئۇچـتى...
بورىلەر
قورشاپ كەلگەچ ئۇنى ھەرياندىن.
قىز ئۇزىنى ئاتـتى باغرىمغا،
ئارمان بىلەن خوشلىشىپ جاندىن...
بۇ دەھشەتـتىن تىترەپ كائىنات،
بەردى تاغلار گۇلدۇرلەپ سادا:
'مۇھەببەتنىڭ سادىق قۇربانى،

شەرەپ بولسۇن ساڭا، ئەلۋىدا!'...

* * *

شۇندىن باشلاپ خەستە تېنىمگە
قوشۇلغاندەك بولدى يېڭى جان.
گويا يۇرەك تومۇرلىرىمدىن
سۇ ئورنىغا سىزىپ چىقار قان.
'ئىسىق بۇلاق' ئاتالدى نامىم،
بەرگەچ ئاغرىق-ئىللەتكە دەرمان.
مەنپەئەتىم يەتكەچ خەلققە،
خوشاللاندىم، يېشىلدى ئارمان."
هاياجانغا تولدۇم شۇ تاپتا،
تىڭشاپ جۇشقۇن بۇلاق كۇيىنى.
بۇلاق كۇيى ئۇلغايتتى جۇشقۇن
ئىلهامىمنىڭ كەلكۈن سۇيىنى.

زەرەپشان هەققىدە ئىككى شېئىر

زەرەپشان بويىدا

زەرەپشان،
زەرەپشان،

ئەي ئەزىم دەريا،
تۇرىمەن قىرغاقتا ئىچىپ سۈيۈگنى.
چولغۇنۇپ ئوي-پىكرىم شاۋقۇنۇك بىلەن،
تىگشايمەن يېقىملىق، جۇشقۇن كۈيۈگنى.

كەلدىم مەن بويۇگغا، نەچچە رەت ئاگلاپ
مويسىپىت چاللاردىن شوھرەت-داگقىگنى.
ئالقىشلاپ سەن مېنى ئاقتىك شاقىراپ،
چىللىدىك ئوزۇگگە ئېچىپ باغرىگنى.

چۈمۈلەر گويا كى سۇ پەرىسدەك،
ئاق غازلار سۈيۈگگە يېقىپ توشىنى.
جۇر بولۇپ قىرغاقتا سوزلەر تاغ تېرەك،
كېچە ناز ئۈيقۇدا كورگەن چۇشىنى.

ئەسىرلەر سىرىدىن ئېيىتىپ كۈي-قوشاق،
يول سېلىپ يىراققا ئاقىسەن راۋان.
"سۈيۈمنى ئىچسە كىم، — دەيسەن گويا كى، —
بېسلار چاگقىغى، قالمىغاي ئارمان".

تاغ-ئىدىر،
يايلاقلار، چوللەر باغرىنى،

پۇركەيسەن چىمەنگە بېغىشلاپ ھايات.
قېرىنداش تاجىكنىڭ ئومۇر تارىخى
پۈتۈلگەن داستانىسەن — نۇرلۇق كىتابات.

زەرەپشان،
زەرەپشان،
ئەي ئەزىم دەريا،
غۇلاچ ئات مەنزىلگە، ئورگەشلەپ راۋان.
كەلگۈسى ئىقبالىڭ بەختىگىنى كۈيلەپ،
شاقىرا دولقۇنلاپ زاماندىن - زامان!

زەرەپشان

ئاھ زەرەپشان، زەرەپشان،
ساڭا ئالقىش، شەرەپ - شان
ياغار ئەزىز ۋەتەننىڭ
مۇنبەت ئېتىز - قىرىدىن.
بوزغا چېچەك تاقايسەن،
شاۋقۇن سېلىپ ئاقسەن،
كۈيلەپ قوشاق، ھىكايەت
گەسىرلەرنىڭ سىرىدىن.

گۈلزار - چىمەن بويلىرىڭ،
جانغا شىپا سۈلىرىڭ،
چۈنكى ئۇندا تەمى بار
ھەسەل بىلەن ناۋاتىنىڭ.
سۈبھى - تاڭدا نۇرلۇنۇپ،
شاقىرايسەن جۇش ئۇرۇپ،
دولقۇنۇڭدا ئەكسى بار،
قايناق يېڭى ھاياتىنىڭ.

كۈلگەچكە بەخت - ئامىتىڭ،
يۈكسىلىپتۇ قامىتىڭ،
سىمونت كورۇك بېلىڭگە
بەلۋاغ بولۇپ ئورۇلۇپ.
پولات نودىن ئېقىپسەن،
مىڭلاپ چىراق يېقىپسەن،
ئىستانسىيە قۇرۇلغاچ
بەڭۋاش سۈيۈڭ تورۇلۇپ.

بېلىقچىلار تور سالار،
قېيىق بىلەن يول سالار،
ئۇپقۇن يېرىپ كاراپتەك
قاينىمىڭغا ئېتىلىپ.

كورۇپ شۇنى، يىراققا—
نۇرلۇق چىمەن قىرغاققا،
پەرۋاز قىلدى ئويلىرىم،
دولقۇنۇڭغا قېتىلىپ.

شەرۋەت بولۇپ تۇيۇلدى،
دىلغا ئىلھام قۇيۇلدى،
قېنىپ-قېنىپ زوق بىلەن
ئىچكىنىمدە سۇيۇڭدىن.
ئاشىق بولۇپ كۇيۇڭگە،
سېنىڭ زۇمرەت سۇيۇڭگە،
رىشتىم ئۇزۇپ كۇن بويى
كېتەلمىدىم بويۇڭدىن.

ئاھ زەرەپشان، زەرەپشان،
ساڭا ئالقىش، شەرەپ-شان!...
ئاققىن مەڭگۇ توختىماي،
كۇيلەپ زەپەر كۇيىنى.
زىرائەتكە بېرىپ قان،
چاناقلارغا قېتىپ دان،
تەبرىك ئېتىپ يولۇڭدا
مول ھوسۇلنىڭ تويىنى.

تاجىك قىزى

تاجىك قىزى نامىڭنى
يېزىۋالدىم يۇرەككە.
ھورمىتىڭدىن سويۇنۇپ،
يەتتى بېشىم پەلەككە.

تۇتتۇڭ ماڭا ئوز بىلىپ،
قىمىز ئاتلىق شاراپنى.
دوستلۇق بىلەن باغلىدىڭ،
گۈزەل ياشلىق ھاياتنى.

تونۇش ئەمەس بىز ئەسلا،
بىللە ئويناپ يۇرمىگەن.
خىيال تۈگۈل مەن سېنى
چۈشۈمدىمۇ كورمىگەن.

لېكىن قېنىپ سىرداشتۇق،
يات بولىسىمۇ تىلىمىز.

چىك باغلاندى مۇھەببەت
رىشتى بىلەن دىلىمىز،

بال قوشقانـمۇ سۇيۇڭگە؟

كورۇپ سېنى گۈزەل قىز،
ئەسكە ئالدىم لەيلىنى.
مەپتۇن قىلدى سىياقىڭ
تارتىپ كوڭۈل مەيلىنى.

چاڭـقاپ كەلسەم سۇ بەردىڭ،
ئىچپتىمەن ياقتۇرۇپ.
شۇندىن بېرى كويىمەن،
تەشنالىقتا يۇرىمەن
داۋاسىنى ئاختۇرۇپ.

كورۇپ قالدىم بۇگۈنمۇ،
سېنى تىزناپ يولىدا.
مەجنۇن تاللار ئېگىلگەن،
مارجان بۇلاق بويىدا.

ئەيىپ ئەتمە سۇ سوراپ،
يەنە قايتا كەلگەنگە.
تۇگەپ كەتمەس بۇلاقنىڭ
سۇيى ماڭا بەرگەنگە.

ھىچ بىسلماس تەشنالىق
باشلاپ كەلدى ئويۇڭگە.
پامىر قىزى، ئىيتقىنا،
بال قوشقانمۇ سۇيۇڭگە؟

يايلاق كىچىسى

يايلاق كىزىپ يۇردۇم تۇندە،
تەرك ئىتىپ مەن ئۇيقۇمنى.
دولقۇنلاتتى گۇزەل ئالەم،
ئوتلۇق يۇرەك تۇيغۇمنى.

جان بىغىشلار كائىناتقا،
جۇشقۇن ھايات دولقۇنى.
يالقۇنلايدۇ تاغ باغرىدا،
چوپانلارنىڭ گۇلخىنى.

قىزلار مەيىن قوشاق كۆيلەر،
نەي چېلىنار يىراقتا.
تاشتىن-تاشقا سەكرەپ شوخ سۇ،
شاۋقۇن سالار قىرغاقتا.

سان-ساناقسىز توك چىراقلار،
جىمىرلايدۇ يۇلتۇزدەك.
نۇرغا چومگەن گۈزەل يايلاق،
كېچىسىمۇ كۈندۈزدەك.

نۇرلۇق يەرگە تەلپۈنەر ئاي،
مەپتۇن بولغان بوۋاقتەك.
ھىسسىياتىم دىلغا سىغماي،
تاشتى ئىلھام بۇلاقتەك.

تىزىلدى دىل دەپتىرىمگە
مىسرا-پىكىر ئۇنچىسى.
تەبىەتنىڭ ئاشىغىمەن،
گۈزەللىكنىڭ كۈيچىسى.

تاغدا

قىيا تاشتىن قوزغىلىپ،
ئۇچتى بۇركۇت كوكسىرى،
ئىلھام بېرىپ قەلبىمدە
يانغان ئارزۇ-تىلەككە.
چىقماق بولۇپ پامىرغا
قەدەم باستىم ئىلگىرى،
بۇلۇت بىلەن سويۇشكەن
تىك چوققىغا—يۇكسەككە.

توسماق بولدى يولۇمنى
تاغ شامىلى گۇكىرەپ،
بۇركۇت بىلەن بەسلىشىپ
ئىلگىرلىدىم غەيرەتتە.
تۇرماقتىمەن چوققىدا،
ئىگىز كوككە باش تىرەپ،
پەستە قالدى كورەك تاغ،
ماڭا بېقىپ ھەيرەتتە.

غەلىبە قىلار غايىسى
ئۇچۇن ھارماي چېلىشقان،
يېڭىش باتۇر پەرھاتلار
نەسلىگە خاس ئەنئەنە.
شۇ ئۇي بىلەن دىلىمنى
چولغىۋالدى ھاياجان،
جەڭدە غالىپ جەڭچىدەك
قىلدىم ئۇلۇغ تەنتەنە.

قۇچاق ئاچتى ئالدىمدا
ئانا يۇرتۇم — گۈل دىيار،
كېلىچەكنىڭ ھوسنىنى
كوردۇم ئۇنىڭ چېھرىدىن.
پامىردىنمۇ ئۇزۇمنى
سەزدىم يۈكسەك، بەختىيار،
يېڭىش تاپقاچ كۈچ ئېلىپ
ۋەتەن ئىشقى - مېھرىدىن.

1971 - يىل ئاۋغۇست — سېنتەبىر، تاشقورغان — قەشقەر.

يايلاق بۇركۇتى

(داستان)

مۇقەددىمە

دىل زوقۇمنى تارتتى ئۇزىگە،
كەڭ سامادا بۇركۇت پەرۋازى.
كوز ئالدىمدا بولدى نامايان،
ياش جىبىكنىڭ جەسۇر ئوبرازى.

1

قىزىللىققا پۇركەندى ئۇپۇق،
قىزىللىققا چومدى تاغۇ-تاش.
چارچىغاندەك كوز يۇمۇپ ئاستا،
تاغ كەينىگە شۇڭغۇدى قۇياش.

ئارامبەخش بىر گۇزەللىككە،
تولدى چەكسىز يايلاق قۇچىغى.

شامال بىلەن تارقىلار قىردىن،
گۈل-چېچەكنىڭ شىرىن پۇرىغى.

يۈرەكلەرگە ھوزۇر بېغىشلاپ،
نەي ئاۋازى كېلەر يىراقتىن.
قىز-چوكانلار تاغنىڭ باغرىدا
سۇ ئېلىشىپ قايتار بۇلاقتىن.

ئاق بۇلۇتتەك ئورلەيدۇ تۈتۈن،
چۈپانلارنىڭ كىگىز ئويىدىن.
جاراڭلايدۇ قىرلار، ئىدىرلار،
بەختىيارلىق-شاتلىق كۈيىدىن.

شاۋقۇن سېلىپ ئوتلاقتىن يانار،
سان-ساناقسىز قويلار پادىسى.
ئارقىسىدىن ئاشۇ پادىنىڭ
كېلەر جىمىك-چۈپان بالىسى.

ياش قورامى بولسىمۇ كىچىك،
خوپ كېلىشكەن قەددى-قامىتى.
كوكتە ئۇچقان قىران بۇركۈتنى
ئەسلىتىدۇ تۇرقى-ھالىتى.

توت ئەتراپى قەۋەت-قەۋەت تاغ،
بۇلۇت بىلەن سويۇشۇپ تۇرغان.
قۇشمۇ ھالقىپ ئۇچۇپ ئوتەلمەس،
ئانا يۇرتقا تەبىى قورغان.

ئورنىتىلغان چىگرا بەلگىسى،
شۇ تاغلارنىڭ باغرىنى ياقلاپ.
مەرت يىگىتلەر كۇنۇ-تۇن ئويغاق،
تۇرار ئۇندا چىگرىنى ساقلاپ.

شۇ ئەتراپتا قوي باقار جىبىك،
تەتىل ۋاقتىن ئوتكۇزمەي بىكار.
دىلدا يانغاچ بىر ئۇلۇغ غايە،
"جەڭ" مەشقىنى ئىشلەيدۇ تەكرار.

ئۇگىنىشتۇر ئۇنىڭ مەقسىدى
قىلىچ چىپىش، نەيزە ئۇرۇشنى.
ئارزۇ قىلار بولۇپ پاسبان،
ئەلنى قوغداپ پوستا تۇرۇشنى.

2

قويلار يامراپ يانار ئوتلاقتىن،
خۇددى كوكتە ئۇزگەن بۇلۇتتەك.

كېلەر جىببك،
ئەتراپقا ھۇشيار
نەزەر تاشلاپ چىچەن بۇركۇتتەك.

توساتتىنلا يات بىر گەۋدىنى
كورۇپ قالدى ئارقىغا قاراپ.
ئېزىققاندەك بىر يوچۇن ئادەم،
كېلەر ئىدى تاغنى ياقلاپ.

گويا قورقاق توشقانغا ئوخشاش،
باقار چوچۇپ ئارقا-ئالدىغا.
گەۋدىسىنى يوشۇرماق بولۇپ،
ئىنتىلەتتى پىنھان-دالدىغا.

بىر شۇملۇقنى سەزگەندەك جىببك،
ماڭدى شۇ يات گەۋدىگە قاراپ.
—ھاي-ھاي ئاكا، ئاداشتىڭىزمۇ؟
يول بۇ ياقتا!—دىدى ۋاقىراپ.

ئوز ئورندا خۇددى ھەيكەلدەك
قېتىپ قالدى بايىقى ئادەم.

جىبىك ياققا قاراپ نائىلاج،
ئاستا-ئاستا تاشلىدى قەدەم.

تاجىكسىمان كىيىنگەن ئوزى،
چىراي-شەكلى باشقىچە بىراق.
زەھەر تامار چېقىر كوزىدىن،
پاقىرايدۇ قونجىدا پىچاق.

—سالام ئۇكا! —دىدى ھىلىگەر
لەۋلىرىنى زورلاپ كۈلكىگە.
ئىندىمەستىن تىكىلدى جىبىك،
چوكۇپ سىرلىق گۈمان ئىلكىگە.

—خەۋەر ئېلىپ ھەربى پونكىتقا
كەلگەن ئىدىم، ئۇ جاي قاياقتا؟
—ئادىشىپسز، مەن باشلاپ باراي،
ھەربى پونكىت تېخى يىراقتا.

—ياق، ياق ئۇكا، قالما يولۇڭدىن،
ئوزۇم سوراپ-ئىزدەپ يېتىمەن.
—يۇرۇك، قېنى، بىرگە ماڭايلى،
مەنمۇ ئاشۇ يولدىن ئوتىمەن.

سوز تاپالماي، "مېهمان" جىمىككە
قاراپ قالدى بىر پەس ئامالسىز.
بار ۋۇجۇدى كەتتى بوششىپ،
تىترەر پۇتى چامداشقا ھالسىز.

ئالدىدىكى جەسۇر چوپانغا،
يەر ئاستىدىن تىكتى كوزىنى.
قېچىپ بولماس پۇختا قاپقانغا
چۇشكەن تۇلكە سەزدى ئۇزىنى.

ــ قېنى، كەتتۇق! ــ بۇيرۇدى جىمىك،
يات "مېهمان"نى سىلىپ ئالدىغا.
قويلىرىنى سۇرۇپ ــ ھايقىرتىپ،
يۇرۇپ كەتتى تاغنىڭ باغرىغا.

3

قارايماقتا ئاقۇاش چوققىلار،
كوكتە يۇلتۇز ياندى چاراقلاپ.
ئۇن ـ تىۋىشسىز يۇرۇپ ئىككىسى،
تاغنى بويلاپ كەتتى يىراقلاپ.

قۇچاق يايغاچ تۇننىڭ سالقىنى،
كۆچەيمەكتە گۈكرەپ شامال.
قەدەملىرى دادىل جىبىكنىڭ
كاللىسىدا بىرگىنە خىيال:

"يىراق ئەمەس مەنزىل ئۇنچىلا،
شۇ مېڭىشتا يېتىمىز ھىلى.
ئايان بولۇپ شۇندا بارچە ئىش،
يات 'مېھمان'نىڭ يېشىلەر سىرى!..."

يوچۇن ئادەم كېلەر جىبىكنىڭ
ئويلىرىنى سەزگەندەك بولۇپ.
دۇپۇلدەيدۇ ئېغىپ يۇرىگى،
ئۇز ئۇزىدىن دەھشەتكە تولۇپ.

چامى يەتمەي ئارتۇق يۇرۇشكە،
تىترەپ كەتتى بىردىن جالاقلاپ.
قىيا تاشلار ئارىسى بىلەن،
پانا ئىزلەپ قاچتى پالاقلاپ.

ــ توختا! ــ دىگەن يانۇراق سادادىن،
گۈلدۇرلىدى تاغلار ئۇن قېتىپ.

ـ توختا! ـ دىدى جىبىك قاچقۇنغا،
گويا شىردەك ئوزىنى ئېتىپ.

يات مەلئۇننى قوغلاپ باراتتى،
دىلدا نەپرەت ـ غەزىۋى قايناپ.
يانداشقاندا،
تايىغى بىلەن
ئۇردى باشقا راسا غۇلاچلاپ.

پىچىغنى ئېلىپ، جىبىككە
تاشلاندى ياۋ خۇددى قاۋاندەك.
ياش باتۇرنىڭ يۇمران تېنىگە،
سالدى نەشتەر خۇددى چايانەك.

قىزىپ كەتتى تاغنىڭ باغرىدا،
هايات ـ مامات ئارىسىدا جەڭ...
ئېخ، قانداقمۇ جەسۇر بۇركۇتكە
قاغا ـ قۇزغۇن كېلەلىسۇن تەڭ!؟

قىزىل رەڭگە بويالدى تۇپراق،
جەسۇر ياشنىڭ يۇرەك قېنىدا.
ئۇ هۇشىدىن كەتتىيۇ، بىراق
قالدى قولى ياۋنىڭ گېلىدا...

4

قانچه ۋاقىت مۇشۇ ئاردىدىن
ئوتكىنىنى بىلمەيدۇ ئوزى.
ئويغانغاندەك ئېغىر ئۇيقۇدىن،
ئاستا-ئاستا ئېچىلدى كوزى.

زەپمۇ ئىللىق ئاپپاق گەمە ئوي،
زەپ يېقىملىق مېھرىۋان يۇزلەر.
ئاڭا تونۇش ئوزىگە بېقىپ
كۇلۇپ تۇرغان يالقۇنلۇق كوزلەر.

ئۇ بىلمەيدۇ ئوزىنى قاچان
مۇشۇ يەرگە ئېلىپ كەلگەننى.
جەڭچى يولداشلار ئوز قېنى بىلەن،
ئاڭا قايتا هايات بەرگەننى.

خۇددى چۇشتەك ئاخشامقى ۋەقە،
كەلدى ئۇنىڭ ئېسىگە بىردىن.
يۇرەك-قەلبى تولۇپ غەزەپكە،
تۇرۇپ كەتتى ياتقان ئورنىدىن.

سىزىلمەستىن ئاغرىق ئازاۋى،
تۇرماق بولدى دەرھال ئاياققا.
دىدى بىردىن ئالغا تەمشىلىپ:
ــ دۇشمەن قېنى؟
قاچتى قاياققا؟

قۇچاقلىشىپ جەڭچى تاغىلار،
ياتقۇزۇشتى ئۇنى ئورنىغا.
ــ خاتىرجەم بول، ئاللابۇرۇنلا
چۈشتى قاتىل قانۇن تورىغا...

ئارام ئېلىپ كوڭلى جىببىكنىڭ،
قايناپ ـ تاشتى يۈرەك شاتلىغى.
چۈنكى ئوتلۇق كۆرەش ئىچىدە،
كامال تاپتى گۈزەل ياشلىغى.

ۋەتەن ـ خەلققە قىلغاچ جان پىدا،
ھورمەت ئىشقى ياندى دىللاردا.
ئەل ئىچىگە تارقالدى نامى،
داستان بولۇپ بارچە تىللاردا.

1971 ــ 1972 ـ يىللار، تاشقورغان ــ قەشقەر.

هىجران قوشاقلىرى

هىجران قوشىغى

ياشلىق يارىنى سويمىگەن بارمۇ؟
هىجران ئوتىدا كويمىگەن بارمۇ؟
ۋىسال ئۈمىدى، جۇدالىق دەردى
بارچە ئىنساننىڭ ئومرىگە يارمۇ؟

ئايرىلىش دىلغا سىلىپ جاراھەت،
چىداشقا ئارتۇق قالمىدى تاقەت.
لېكىن ئىشقىڭغا چۈشۈرمىدىم داغ،
پاك ئەقىدەڭگە باغلاپ ساداقەت.

بولسىمۇ گەرچە ئارىمىز يىراق،
يۈرەك رىشتىمىز ئۈزۈلمەس بىراق.
كەلگۈسى بىر كۈن ئامرىغىم بىزگە
ۋىسال تاڭلىرى ئاچىدۇ قۇچاق!

1969 - يىل، قەشقەر.

هایاتقا مۇھەببەت

قەدىرلەيمەن سېنى، ئەي هايات،
يۇرىگىمدە مۇقەددەس نامىڭ.
ئۇمىدىمگە بېغىشلار قانات،
شىپا بەخىش مەي تولغان جامىڭ.

ھەر قەترىسى يۇرەككە دەرمان،
ئۇلۇشۇمنى قالدۇرماي ئىچەي.
مەن ياشاشنى قىلىمەن ئارمان،
هايات، سەندىن قانداقمۇ كېچەي؟!...

ياتماقتىمەن كېسەل زەربىدىن،
ئولۇم بىلەن ئېلىشىپ بىراق.
مىنۇتسېرى سولۇپ، بەرگىدىن
توكۇلگەندەك خۇددى گۈل-ياپراق.

كۈلۈپ باقىسەن ھەر چاغ يېنىمدا،
سۇرۇپ ئەجەل كولەڭگىسىنى.

ئوچۇۋاتقان ئومرۇم شامىغا
يېقىپ ئۈمىت سەرەڭگىسىنى.

شىپا تاپار مېھرىڭدىن يۈرەك،
ئەجەل، زۇلمەت نۇرۇڭدىن قېچىپ.
مەن ياشايمەن!
پارلاق كېلىچەك
كۈتەر، ئەنە، قوينىنى ئېچىپ.

1970-يىل سېنتەبىر، قەشقەر.

كېلىچەك

پارلايدۇ چېھرىدە خۇشخۇي تەبەسسۇم،
يارالغان ئاي بىلەن گويا قوشكىزەك...
تەبىەت مەڭزىگە قوندۇرۇپتۇ خال،
بولسۇن دەپ گۈزەللىكىڭ ھوسنىگە بېزەك.
ئومۇرلۇك سويگىنىم ئۇ ساھىبجامال،
ماڭا يار،
ئانامغا لايىق كېلىنچەك.

گۈلىستان باھارىنى باشلاپ كېلەر ئۇ،
گۈل تېرىپ قىرلاردىن ئېتەك ۋە ئېتەك.
قۇياشتەك پارلىغان بەختى-ئامىتى،
سەرۋىدەك مەردانە قەددى-قامىتى،
چاچلىرى گۈل-سۈمبۈل،
لېنىنسى چېچەك.

قۇتلىغىن، ئانىجان،
قۇتلاك، دوستلىرىم،
تېزلىتىپ سويگۈنىڭ ۋىسال تېگىنى
كەلمەكتە نىگارىم،
ئىسمى — كېلىچەك!

1972-يىل، قەشقەر.

ۋىسال ئارزۇسى

نە بولغاي ئەرزۇ-ھالىمغا نىگارىم، ئېتىبار ئەتسەك،
تامام ئەيلەپ جۇدالىقنى، ۋىسال پەيتىن قارار ئەتسەك.

بېرىپ تەشنا ۋۇجۇدۇمغا مۇھەببەت جامىدىن شەربەت،
يۇرەك، ئىشقىڭ قىلىپ ئىزھار مېنى شات-بەختىيار ئەتسەك.

بىسىپ ئوتتۇم تالاي يىلنى چۈشەرمەي داغ ئەقىدەڭگە،
پۈتۈن ئومرۇڭدە ئەرزىيدۇ بۇنىڭدىن ئىپتىخار ئەتسەڭ.

ئىسىل خىسلەت شۇ ئاشىققا ساداقەت لەۋزىدە تۇرماق،
ئاھانەتكە قالۇر نامىڭ بۇنىڭدىن ئوزگە كار ئەتسەڭ.

يۇرەكتە قان تومۇر تارتىپ، ياشايدۇ ئىشقىمىز مەڭگۈ،
ۋەتەن نەپىنگە كوز تاشلاپ، گۈزەل ئەخلاقنى يار ئەتسەڭ.

جىنىدىن كەچمىسە ئاشىق يېتەلمەس، دەيدۇ، جانانغا،
ۋىسالغا يەتمىگىڭ شەكسىز ئاشۇ سوزنى شوئار ئەتسەڭ.

1973 - يىل، قەشقەر.

رۇبائىلار

بەختىمدۇر ئاتەشكە جاننى ياققىنىم،
يار نۇچۇن تاھىردەك سۇدا ئاققىنىم.
پەخرىمدۇر، قالساممۇ ھىجران چولىدە،
قىسمەتكە مەردانە كۈلۈپ باققىنىم.

* * *

مەن غەرىپتەك ئىشىق تۇمارىنى ئېسىپ،
سويگۇ ھىجران دەشتىنى ئوتتۇم بېسىپ.
رازىمەن چەكسەم جاپا ئومرۇم بويى،
يار ۋىسالى بىر قېتىم بولسا نېسىپ.

*　　*　　*

نەچچە ۋاقتىن يار مېنى ياد ئەتمىدى،
بىر نىگاھ تاشلاپ دىلىم شات ئەتمىدى.
يا سېلىپ كوكسۇمگە ئىشقى خەنجىرىن،
بۇ زۇلۇمدىن جاننى ئازات ئەتمىدى.

*　　*　　*

نىگارىم كەل، يۇرەكنى لەختە قان قىلما،
مېنى ھىجرىڭدە ئورتەپ خەستە جان قىلما.
نىمە قىلساڭمۇ ئوز ئەركىڭ، بىراق جانان،
رەقىپ ئالدىدا رەسۋايى جاھان قىلما.

1974-يىل، قەشقەر.

پارچىلار

قايتمىغاي باسقان ئىزىدىن
قەھرىمان، قەيسەر كىشى.

ئۇستىگە زورلۇق تېغىدىن
ياغسىمۇ توھـمەت تېشى.
يانمىغاي ۋىجدان سوزىـدىن
ھەق ئۇچۇن كەتسە بېشى.
قىلمىغاي ئەپسۇس ـ نادامەت،
ئاقمىغاي كوزدىن يېشى.

* * *

"سېغىندىم" دەپ يازغان شۇ خېتىك،
پاك ئىشقىدىن بەردى گۇۋالىق.
ئايرىلىشتىن چەكمىگەن پىغان،
مۇھەببەتنى تاۋلار جۇدالىق.

1972 ـ 1975 ـ يىللار، قەشقەر.

ۋىدا

مېنى سەندىن ئايرىدى نىگار،
ۋادەرىغا!... شورلۇق قىسمىتىم.
ئوتتى ئومرۇم ۋىسالىڭغا زار،
جۇدالىقتىن زەپىران بېتىم...

هەيهات، تەقدىر بىزلەرنى تەكرار،
ئۇچراشتۇردى يەنە بۇ قېتىم!

ئايرىلساقمۇ شۇنچە يىل هامان،
ئايرىلماپتۇ سەندىن ساداقەت.
(خار قىلماپتۇ لەۋزىنى ۋىجدان،
چىن دوستلۇققا ئەيلەپ خىيانەت!)
سوغاق قەلبىم (مۇردىدەك بىجان)،
پاك ئىشقىڭدىن ئالدى هارارەت.

1975-يىل ماي، خۇشاۋات.

كۇلۇپ ياشايلى قىسمىتىمىزدىن

نىگارىم، باقسام كىرپىگىڭدە نەم،
سولغۇن يۇزۇڭنى يۇيۇپسەن ياشتىن.
ئۇزەڭنى مۇنچە قىينىما، ئەركەم،
مەيلى توهمەت ياغسىمۇ باشتىن.
يات دىللاردىن چەكمىگىن ئەلەم،
بولسۇن رەقىپكە باغرىمىز تاشتىن!

يۇرەكنى زورلۇق قىلسىمۇ پارە،
ساداقەت، ۋىجدان ئايرىلماس بىزدىن.
قورقماقلارغا خاس كوز يېشى، ناله،
كۆلۈپ ياشايلى قىسمىتىمىزدىن.
يېتەر ۋىسالغا بىزدىكى غايە،
مەرتلىك، جەسۇرلۇق خىسلىتىمىزدىن.
1975 - يىل، ئىيۇن، خۇشاۋات.

سويگىنىمگە

يۇزلىرىڭ گويا كى لالىرەڭ شەپەق،
كۆلگەندە كوزۇڭدە بالقىدى قۇياش.
شاتلىقتىن ۋۇجۇدۇم يانغان چېغىدا،
ئېچىلدى گۈل نەركىس كوڭلۇم بېغىدا،
خىجىللىق دەردىدىن كىرپىگىدە ياش.

ئىلاهى هوسنۇڭنى كورگەندىن بېرى،
تولۇن ئاي هەسەتتىن ئاه چېكەر داغدا.
تاڭ قالار بۇلبۇلمۇ كۆلۈشلىرىڭگە،
ئاهۇلار يېتەلمەي يۇرۇشلىرىڭگە،
مۇڭلىنىپ كوزىدىن ياش توكەر تاغدا.

سۇبھىدەم يا تۇندە جەننەت باغىدىن
چىقالماس پەرىلەر سەندىن ئۇيۇلۇپ.
شۇ ئىكەن ئۇلارغا پۇتۇلگەن قىسمەت،
كېلەلمەس ئالدىڭغا قىلغىلى خىزمەت،
سەن بىلەن ئۇچراشماق نومۇس تۇيۇلۇپ.

مەن ھىجىر دەشتىدە كەزدىم كوپ زامان،
نىگارىم، ئىشقىڭدا چېكىپ دەرت-پىراق.
كوز سېلىپ يولۇمدا پۇتۇن ئالەمدىن،
شۇ گۈزەل تەبىەت ياكى ئادەمدىن
تەڭدىشىڭ، جۇپتۇڭنى تاپمىدىم بىراق.

ھەسەتخور جانلارنىڭ نەدۇر ئامالى؟!
پۇتۇلگەن ھوسنۇڭگە باقى كامالەت.
سەن ئىلھام پەرىسى، كۇيلىرىمگە جان،
شۇڭلاشقا قەلبىمدىن ئوچمەيدۇ ھامان
سەن ئۇچۇن ئەقىدە، ئوتلۇق ساداقەت.

1976-يىل، قەشقەر.

سېغىنىش يالقۇنى

تاغ كەبى يەلكەمدىن باسقاندا ھىجران،
يىگانە، قاتمۇ-قات دوڭلەردىن ھالقىپ؛
بەرگىدىن ئۇزۇلگەن بىر يايراقسىمان،
توقايزار ئىچىدىن كېزىمەن قاڭقىپ.

كەچكى تۇن سالقىنى يايىماقتا ئېتەك،
تەبىەت مۇگدەيدۇ جىم-جىت ۋە سولغۇن.
نە يېشىل مايسا بار، نە بىر گۈل-چېچەك،
زىننىتى بۇ يەرنىڭ توغراق ۋە يۇلغۇن.

باغرى چاك تۇپراقنىڭ، چۈنكى زىلال سۇ
ھايات تومۇرىغا ئاقماس بولۇپ قان.
ھۇ ئەنە...ئالدىمدىن چىقتى بىر ئاھۇ،
نىگاھى پەرىشان، رەڭگى زەپىران.

بىلدىمكى تۇرمۇشنىڭ قايغۇ-تەشۋىشى،
تەنھالىق يولىغا باشلىغان ئۇنى.

ئايرىپ ئوز جۇپتىدىن تەقدىر يازمىشى،
سەرسانلىق دەشتىگە تاشلىغان ئۇنى.

يا مەرگەن ئوقىغا دوچ كېلىپ يارى،
بولغاندۇ ۋە ياكى يىرتقۇچلارغا يەم.
شورلۇقنىڭ كوزىدە سويگۇ خومارى،
جۇدالىق دەردىدىن كىرپىگىدە نەم...

كورگەندە شۇ ھالنى يالقۇندەك يېنىپ،
ئۇلغايدى قەلبىمدە ھىجراننىڭ دەردى.
مەھكۇملۇق ئىلكىدە بولغاندا غېرىپ،
ئوتەركەن ئىنسانغا ھورلۇكنىڭ قەدرى.

ئۇستۇمدە زۇلمەتنىڭ بۇلۇت چاڭلىرى،
كوكسۇمدە جاھالەت ئۇرغان تىغ-پىچاق.
پارلايدۇ شۇبھىسىز ۋىسال تاڭلىرى،
سائادەت دىلبىرى ئېچىپ كەڭ قوچاق!

1976-يىل ئىيۇن، ئاقساقمارال.

مېنىڭ

(مۇخەممەس)

ئامرىغىم، سويگەن نىگارىم، ماھى تابانىم مېنىڭ،
تەلىيىم-بەختىم، ئارامىم، دەرتكە دەرمانىم مېنىڭ،
سەن ئۇچۇن پەرۋانە بولغاچ كويدى بۇ جانىم مېنىڭ،
ياقتى ھىجرىڭدە پەلەكنى ناله-ئەپغانىم مېنىڭ،
شۇل ئىدى ۋەسلىڭگە يەتمەك ئارزۇ-ئارمانىم مېنىڭ.

تاپمىدىم ھىچ تەڭدىشىڭنى بۇ ھايات سەيناسىدىن،
ھوسنى-قامەتتە ئوشۇقسەن گۇل-چىمەن رەناسىدىن،
جۇش ئۇرار مەرتلىك، جاسارەت سوزلىرىڭ مەناسىدىن،
تاڭ شەپەق نۇرىنى كوردۇم كوزلىرىڭ شەھلاسىدىن،
سەلتەنەت تەختىگە لايىق شاھى سۇلتانىم مېنىڭ.

قۇتقۇزۇپ ھىجران چولىدىن، كورستەر دەپ ئىلتىپات،
شۇ ئۇزۇن تۇنلەردە بىدار ئەيلىدىم ۋەسلىڭنى ياد.
سەن كوڭۇل بەرگەچ نىگارىم، ئارزۇيۇم تاپتى مۇرات،
ئاچتى يۇز ئالدىمدا گويا كەلگۇسى پارلاق ھايات،
شۇ بىلەن باشلاندى قايناق سويگۇ داستانىم مېنىڭ.

ئەمدى دىلدار، تاقىتىم يەتمەس سېنى بىر كورمىسەم،
قوللىرىڭنى تۇتىيادەك كوزلىرىمگە سۈرمىسەم.
"رازى بولماس جان قازاغا، ئىشق ئوتىدا كويىمىسەم"،
تېچ ياتاي قەۋرەمدە قانداق، قوچىغىدا ئولمىسەم،
سەن ئۈچۈن بولغان ئەقىدەم دىلدا ئىمانىم مېنىڭ.

كەل جېنىم، كوڭلۈم بېغىنى گۈل-گۈلىستان ئەيلىگىن،
ئاشىغىڭ ھالىغا يەت، دەردىگە دەرمان ئەيلىگىن،
ئۇنتۇما يادىمنى ھەر چاغ، دىلغا مېھمان ئەيلىگىن،
ئەخمىدى مىڭ رازى ئېيتىساڭ: "جاننى قۇربان ئەيلىگىن"،
سەن ئۈچۈن جانىم تەسەددۇق ئەي قەدىردانىم مېنىڭ.

1976-يىل، قەشقەر.

ئەسسالام، هایات!

ۋەتەن هەقىدە غەزەل

ۋەتىنىم، سويگەن ئانامسەن، بارلىغىم قۇربان ساڭا،
تا ئەبەت سادىق بولۇشتۇر مەندىكى ئارمان ساڭا.

جۇش ئۇرار مېھرىڭ يۇرەكتە ئوت بولۇپ، يالقۇنلىنىپ،
تەلپۈنەر پەرۋانىدەك قەلبىم مېنىڭ ھەر ئان ساڭا.

زەپمۇ كورىكەم، نۇرغا چومگەن گۈل-گۈلىستان باغلىرىڭ،
خۇشپۇراق بەرگەن شىپالىق سۈمبۈلى رەيھان ساڭا.

تەڭدىشىڭ يوقتۇر جاھاندا، شوھرىتىڭ-شانىڭ ئۇلۇغ،
كار قىلالماس قانچە-قانچە زور قىيان-توپان ساڭا.

كەلسە يات قۇزغۇن قىلار گۇم چېگرىچى-شۇڭقارلىرىڭ،
قەلبىدە مېھرى-مۇھەببەت زور دېگىز-ئوكيان ساڭا.

گۈللىتىپ باغرىڭنى ئىشتا، ئاققۇزۇپ قوينۇڭدا تەر،
سوغا يوللار مېھنىتىدىن ئىشچى ھەم دىخان ساڭا.

قەھرىمان ئەجداتلىرىنىڭ روھىغا ۋارىس بولۇپ،
باغلىغان رىشتىنى مەھكەم بارچە قىز-ئوغلان ساڭا.

چىن يۈرەك ئىلھامى نامىڭ، سەن ئىجات كانى بۇلاق،
شائىرىڭ يازغاي بېغىشلاپ قانچە كۈي-داستان ساڭا.

ئىنتىزار-تەشنا بولۇپ ئىقبالغا، پەرۋاز ئەيلىدىڭ،
يۈز ئاچار ئالدىڭدا پارلاق كەلگۈسى دەۋران ساڭا.

تۈپرىغىڭنى خۇددى كوزىنىڭ گوھىرى ئوخشاش بىلىپ،
قوغدىغايمەن جان تىكىپ كوكسۇم پولات قالقان ساڭا.

ئانىلىق ئەجرىڭنى ئاقلاش ئەڭ ئۇلۇغ بۇرچۇم مېنىڭ،
ياش جېنىم بولسۇن تەسەددۇق، بارلىغىم قۇربان ساڭا.

1972-يىل، قەشقەر.

دوستۇمغا

ئوتكەن ئومرۇڭ ئاتقان ئوقتەك ئارقىغا يانماس،
قىلغان ئەجرىڭ يېتەر ئەلگە، تۈپراقتا قالماس.

چىن مۇھەببەت باغلا دىلدىن كويسەك نەسلىگگە،
ئەۋلادىگنى تارىخ خارلىق دەشتىگە سالماس.

ھەقىقەت شۇ: كۇرەش بىلەن يۇكسىلەر ئىنسان،
كۇرەش قىلماي چىن ئارزۇيۇك ۋىسالغا قانماس.

ھەقنى ياقلاپ، پەللە ئاتلاپ ئورلە نىشانغا،
ۋىجدانلىق ئەر باش كەتسىمۇ لەۋزىدىن يانماس.

ئەل ئالدىدا ئاقلا، دوستۇم، ۋىجدان بۇرچۇگنى،
ۋىجدانسىزنى ئولسە تۇپراق قوينىغا ئالماس.

1972 - يىل، قەشقەر.

ئومىلىقتا

سەھەرنىك ئاشىغى چولپان چاراقلاپ كوكتە يانغاندا،
يېزام ئويغاندى، تورغايلار خوشال سازىنى چالغاندا.

تولۇن ئاي نەگدۇر موكتى، خىجىل بولغان چېغى بىزدىن،
گۇلىستان ئىككىمىز بىللە ئېتىز قوينىغا ماڭغاندا.

مۇھەببەت ـ ئىشقىمىز دىلدىن توكۇلدى كۆي بولۇپ جۇشقۇن،
يۇرەك قانداغ چىدالايدۇ بەخت ئىلكىدە يانغاندا؟!...

ئېتىز قويندا زوق ئەيلەپ قاراپ قالدىم گۈلىستانغا،
بولۇق ئالتۇن باشاقلارنى سويۇپ كوكسىگە تاڭغاندا.

مېنى ئىملەپ تەبەسسۇمدا، كاراپىتەك سول يېرىپ كەتتى،
يېتىشتىم ئارقىدىن تەستە، قولۇم ئوبدانلا تالغاندا.

بۇگۇنكى ئىش پىلانىنى ئورۇنلاپ، قايتا سول تۇتتۇق،
ئۇپۇق ئوزرە قۇياش چوغدەك قىزىل شەلپەرنى يايغاندا.

قوشۇپ دىل ئىشقىنى بىرگە ماڭا چاي تۇتتى ئىشچان قىز،
ھاياجان ئىلكىدە ياندىم، يۇرەك تەشناسى قانغاندا.

بۇزۇلماس ئەھدە قىلدۇق بىز سېخى كۆز پەسلى قوش تويغا،
كۇرەش ـ مېھنەتتە ئىلغار دەپ شەرەپلىك نامنى ئالغاندا.

1973 ـ يىل، قەشقەر.

مۇھەببەت

ھەقىقەت شۇ ھەممىگە ئايان:
ھىچنەرسە يوق ئالەمگە باقى.
ئوز ئوقىدا ئايلىنار ھامان،
توختىماستىن تاريخنىڭ چاقى.
شۇ سەۋەپتىن ئوزگىرەر ھايات،
سەزگۈ-ئىدرەك ھەمدە كائىنات.

لېكىن بىر ھىس ياشايدۇ مەندە،
ۋۇجۇدۇمغا بېرىپ ھارارەت.
يالقۇنىدىن ئۇلغيار تەندە،
ئۇلۇغ ئارمان، مەرتلىك، جاسارەت.
ئۇ—دىلىمدا ئوزگەرمەس ئەبەت
ۋەتىنىمگە بولغان مۇھەببەت.

1973-يىل، قەشقەر.

ناخشىچى سىگىلىمغا

يېقىملىق كۈي بىلەن ئەلگە سالام-سويگۈ بايان قىلدىڭ،
ۋەتەننىڭ شوھرىتى-داڭقىنى ئالەمگە ئايان قىلدىڭ،
سىھىرلىك كۈي ساداسىنى گويا ئەرشكە راۋان قىلدىڭ،
بىرىپ دوستلارغا زور ئىلھام، رەقىپ باغرىنى قان قىلدىڭ.

كۈيۈڭدىن زوق، ھوزۇر ئالدى كۈرەش قويندا ئىشچانلار،
يىراق چېگرادىكى جەڭچى، يېشىل يايلاقتا چۈپانلار،
ۋەتەننىڭ كەلگۈسى، پەخرى تۈمەن مىڭ قىز ۋە ئوغلانلار...
كۈرەش مەيدانىنى سەنئەت-ئىجادىڭغا ماكان قىلدىڭ.

گۈزەل ناخشاڭدا نەغمىسە* كۈيىنىڭ ئەۋجىنى كوردۇم،
ئىلى، تارىم، زەرەپشاننىڭ ناۋاسى-مەۋجىنى كوردۇم،
ئۇتۇق بابدا خەلقىمنىڭ ھالال تەر-ئەجرىنى كوردۇم،
بولۇپ بۇلبۇل ناۋا ئەيلەپ كوڭۈلنى شادىمان قىلدىڭ.

---

* نەغمىسە ئۇيغۇر مۇزىكا سەنئىتىنىڭ مەشھۇر ئۇستازلىرىدىن بىرى، شائىرە ئامانىنسانىڭ ئەدىبىي تەخەللۇسى.

كامال تاپ ناخشچى سىڭلىم، ۋەتەن قوينى ــ گۈلىستاندا،
ئەكس ئەتسۇن ئۇلۇغ سەنئەت مىراسىڭ ناخشا ـ داستاندا،
شەرەپ يار بولغۇسى ئومرۇڭگە، چۈنكى مەردۇ ـ مەيداندا
ۋەتەن ـ خەلقىڭگە ئىشلەشنى ئۇلۇغ مەقسەت ـ نىشان قىلدىڭ.

1974 ـ يىل، مارت، قەشقەر.

ۋەتەننىڭ ئەجرىنى ئاقلا

سائادەت دىلبەرى قاچماس كۈرەشكە جان پىدا ئەردىن،
ۋەتەننىڭ ئەجرىنى ئاقلا، بولۇپ مەردانە قەيسەردىن.

ھەقىقەتتۇر: "مۇشەققەتنىڭ تۈۋى ئالتۇن" دىگەن ھىكمەت،
ئۇمىتنىڭ غۇنچىسى ياشنار توكۇلگەن قان بىلەن تەردىن.

شىپا تاپقاي رىيازەت دەشتىدە زار چاڭقىغان قەلبىڭ،
ۋىسال پەيتى قېنىپ ئىچسەڭ ئىسىل شەرۋەتۇ ـ كەۋسەردىن.

مىيىپ بولسا يىگىت جەڭدە، قوشۇلغاي بەستىگە زىننەت،
كى زىننەتتۇر، ئۇنى ھەرگىز ياساپ بولماس كۈمۈش ـ زەردىن.

نه ئەرمان ئەخمىدى، خەلقىڭ ئۈچۈن جەڭلەردە جان بەرسەڭ
ئورۇن ئالغاي ئەزىز قەۋرەڭ مۇقەددەس شۇ ئانا يەردىن.

1974 - يىل، قەشقەر.

رۇبائىلار

ۋەتىنىم ئىشقىڭ ياشار جېنىمدا،
ئاقار مېھرىڭ يۈرەك قېنىمدا.
بولسام قۇربان ئەجرىڭنى ئاقلاپ،
قىلچە ئارمان قالماس دىلىمدا.

* * *

تامايىم يوق بايلىقتىن پەقەت،
بايمەن دوستلار، سوزۇم ھەقىقەت.
ئالتۇن ئەمەس مۇلكۇم - بىساتىم،
ۋەتىنىمگە بولغان مۇھەببەت.

* * *

ئولسەم ئەگەر ئىجادىم قالار،
مېنى ئەلنىڭ يادىغا سالار.
بەختىم شۇكى، جىسمىمنى سويۇپ،
ئانا تۇپراق قوينىغا ئالار.

* * *

چىن يۈرەكتىن ئەيلەپ قەسەمىيات،
كىردى باتۇر جەڭگە سېلىپ ئات.
ۋەتەن ئۈچۈن بەردى جېنىنى،
لېكىن تاپتى مەڭگۈلۈك ھايات.

* * *

دىدى باتۇر: كۈچۈم يېتەرلىك،
يەر-جاھاننى قايىل ئېتەرلىك.
قورقۇنچاقتىن ئەيلەيمەن ھەزەر،
رەقىبىم يوق ئۇندىن خەتەرلىك.

* * *

بىلگىنكى ۋاقتىنى ئالتۇندىن قىممەت،
يار بولسۇن ئومرۇڭگە غەيرەت ۋە ھىممەت.
كومسىمۇ جىسمىڭنى تۈپراقتا ئەجەل،
ئۇچۇرمەس ئىزىڭنى ئىجادىي مېھنەت.

1973 — 1975-يىللار، قەشقەر.

چول ئویغاندی

1

ئەسرلەر سىرىنى باغرىغا بېسىپ،
چول ئۇخلار غەپلەتتە،
قاغجىراپ سۈسىز.
نە ئۇندا ئۇچار قۇش،
نە يېشىل گىيا...
كورۇنمەس پەقەتلا ھاياتتىن بىر ئىز.
ۋە لېكىن گۈزەلدۇر شۇ مۇقەددەس يەر،
ھەر چىمدىم تۇپرىغى تۇتىيا، ئىزىز.
دەيسەنكى، مۇھەببەت ئىلكىدە باقساڭ،
ئاق شايى پەردىگە ئورۇلۇپ گويا،
ئۇخلاپ ياتار ساھىپجامال قىز...

2

جان بېرىپ شۇ چولگە باھار ھاۋاسى،
سۈبھىدەم جاراڭلىق ناخشا ساداسى

تىراكتور كۆيىگە ئاقتى جۇر بولۇپ.
ئەسرلىك ئۇيقۇدىن كوز ئېچىپ گۇزەل،
ــ ئاھ! ــ دىدى بەختىيار ھىسقا چولغۇنۇپ.
تۇراتتى ئالدىدا ئاشىغى پەرھات،
(ئاستىدا ئۇيناقلار كىشنەپ پولات ئات)
سويۇملۇك يارىغا ئېچىپ باغرىنى،
تەبەسسۇم ئىلكىدە باقتى تولغۇنۇپ.

1975ـ يىل ماي، خۇشاۋات.

ساسلىقتا

تۇن شاملى
يۇزلىرىنى يالاپ ئوتكەندە
دولقۇنلىنار بىپايان ساسلىق.
مەپتۇن بولۇپ
سۇ بېتىدە ئوز نۇرىنىڭ جىمىرلاشلىرىغا،
كوك پەرىسى باقىدۇ نازلىق...
بىر زامانلار چول ئىكەن بۇ يەر،
كېيىن ساسلىققا ئايلانغانمىش
يوقسۇللارنىڭ قانلىق يېشىدىن.

شاهدی بولۇپ ئوتكەن تاريخنىڭ
دەھشەت ۋە مۇدھىش
سەرگۈزەشتىلەر كەچكەن بېشىدىن.

ئەمدى كوڭۇللۇك دولقۇنلىنار ئۇ،
ئوز باغرىدا ئەركىن ئۇزۇشكەن
ئاق غازلارنىڭ سويۇپ توشىنى.
ئېيتىپ بېرەر ئۇلارغا
تۇن بويى ئاستا پىچىرلاپ،
غەپلەت ئۇيقۇسىدا يېتىپ ئەسرلەر
كورگەن چۇشىنى.

1975-يىل، ئىيۇن، خۇشاۋات.

ئەسسالام، ھايات!

ئويغاندىم كوز ئېچىپ شىرىن ئۇيقۇدىن،
سۇبھى تاڭ ئالەمگە يايغاندا قانات.
جۇش ئۇردى قەلبىمدە ئىجادىي ئويۇم،
كۇيلەيمەن شەنىگنى، كوكسۇمدە قولۇم:
ئەسسالام، ھايات!

لالىرەك ئۇپۇقتىن بالقىدى قۇياش،
نۇر بىلەن يۇزىنى يۇدى كائىنات.
ئىخ، بۇگۇن تەبىەت نەقەدەر گۈزەل،
قۇشلارمۇ شەنىگە كۇيلەيدۇ غەزەل:
ئەسسالام، هايات!

ياڭرىدى سامادا زاۋۇت گۇدۇگى،
ئورکەشلەپ پىچلاردىن ئاقماقتا پولات.
خۇشخەۋەر بەردى تاڭ يېڭى غەلىبىدىن،
ئۇرغۇدى تەشەككۇر ئىشچى قەلبىدىن:
ئەسسالام، هايات!

قىزغىن جەڭ باشلاندى بىپايان يەردە،
ئېتىزلار باغرىنى تىلغار پولات ئات.
ئىش-ئەمگەك قاينىمى گۈزەل يېزىدىن،
ياڭرايدۇ شات ئالقىش دىخان قىزىدىن:
ئەسسالام، هايات!

مۇقەددەس ۋەتەننىڭ يىراق چېگرىسى،
بۇلۇتقا بوي سوزغان تاغلار قاتمۇ-قات.
سۇرگەندە يورۇقلۇق تۇماننى، چاڭنى،

ئەزىمەت چېگرىچى ئالقىشلار تاڭنى:
ئەسسالام، ھايات!

تۇرنىدەك سەپ تارتىپ ئوسموُر غۇنچىلار،
يول ئالار مەكتەپكە تېتىك، قەلبى شات.
كەلگۈسى ئىستىقبال، ئارزۇ-تىلەكتىن،
ياڭرايدۇ مەدھىيە ئوتلۇق يۇرەكتىن:
ئەسسالام، ھايات!

قولىدا قىزىلگۈل كەلدى نىگارىم،
سويۇملۇك بىر نەزەر قىلدى ئىلتىپات.
سوز تىزدىم سويگۈنىڭ تەرىپى ئۇچۇن،
بەختىيار دەملەرنىڭ شەرىپى ئۇچۇن:
ئەسسالام، ھايات!

سەن بولغاچ قەلبىمگە ئىلھام ۋە دەرمان،
يالقۇنلۇق مىسرالار قىلىمەن ئىجات.
ياشايمەن كۇچ ئېلىپ ئوتلۇق مېھرىڭدىن،
كېلىچەك ھوسنىنى كوردۇم چېھرىڭدىن،
ئەسسالام، ھايات!

1976-يىل، قەشقەر.

گۈل بىلەن سوھبەت

باققا كىردى جىلۋە، ناز بىلەن،
سۈبھى تاڭدا ئويغىنىپ گۈزەل.
قارشى ئالدى ئۈنى گۈل-چىمەن،
كۈيچى بۈلبۈل ياڭرىتىپ غەزەل.

قىزىلگۈلگە چۈشتى نىگاھى،
لەۋ ئىچىپتۇ، كىرپىگىدە نەم.
ھەيۋەت ئىدى كوركى، جامالى،
بىراق ئۈنىڭ چېھرىسىدە غەم.

مەپتۇن بولۇپ گۈزەل ئۈنىڭغا،
يۈرىگىدە سەزدى خىجىللىق.
دىدى: "گۈلۈم قانداقچە ساڭا،
ئىيت، پۈتۈلگەن مۇنچە قىزىللىق؟!"

چىقتى گۈلدىن مۇڭلۇق بىر سادا:
"ئاھ، دەردىمنى قوزغىما پەرى!

بولدۇم بارچە شاتلىقتىن جۇدا،
جامالىڭنى كورگەندىن بېرى.

مەن ئۇزەمنى دەپتىمەن گۇزەل،
براق ساڭا يەتمىگىم گۇمان.
رەشك بىلەن يېنىپ شۇ مەھەل،
يۇرەك-باغرىم بولدى لەختە قان...

غەمكىنمەن، بىل، ئاشۇ سەۋەپتىن،
خىجىللىقتىن قىزارغان بېتىم.
ھەزەر ئەيلەپ سېنى كورمەكتىن،
ئېچىلىمەن يىلدا بىر قېتىم".

1976-يىل، قەشقەر.

ئېقىن بىلەن مەجنۇنتال

زۇمرەت ئېقىن ئوخچۇپ ئاقار توختماي،
شاۋقۇن بىلەن كۇيلەپ قوشاق-ھىكايەت.
سۇغا بېقىپ قىرغاقتىكى مەجنۇنتال،
لەۋلىرىدىن توكتى نازلىق شىكايەت:

ـ ئالدىرايسەن نەگە مۇنچە، كۇنۇ-تۇن
تىنىم تاپماي، ۋاقىت بىلەن قوغلىشىپ؟
توختىساڭچۇ!...
قۇچۇپ يۇمران تېنىمنى،
كوڭۇل ئاچقىن مېنىڭ بىلەن ئوينىشىپ...

ئېقىن ئېيتار: ھەددىم ئەمەس توختىماق،
ۋىسال ئىشقى ئارام بەرمەس جېنىمغا.
چۇنكى ئالدا مۇنبەت دالا ـ مەشۇغۇم
كۇتەر مېنى تەشنا بولۇپ يولۇمغا.

ئۇمىدىنى ئاقلاي ئۇنىڭ قانداقمۇ،
شەرۋەت بېرىپ، گۇلدىن بېزەك تاقىمسام؟!
مەنزىلىمگە يېتەلمەيمەن كۇنۇ-تۇن
توختىماستىن شاۋقۇن سېلىپ ئاقىمسام.

1977-يىل مارت، قەشقەر.

نىفىت دولقۇنلىرى

1

كائىنات قۇچاق ئاچتى ئاتار تاڭغا،
ئىنتىزار بوپ خۇشخەۋەرگە شوخ سابادىن.
يەرۋ-ئاسمان كەلدى بىردىن زىلزىلىگە،
ھەيۋەت بىلەن گۈلدۈرلىگەن ئۈن-سادادىن.

سىلكىنىشتىن تىترەپ كەتتى ئاقۋاش تاغلار،
يېشىل ئورمان قۇلاق سالدى ھەيران بولۇپ.
گۈل-چېچەككە تولدى خۇشبۇي چىمەن باغلار،
ئاقتى تارىم ھەم زەرەپشان دولقۇنلۇنۇپ.

كوكياردىن تارالغان شۇ قۇتلۇق خەۋەر،
كومدى شاتلىق قاينىمىغا يۈرەكلەرنى.
جەڭ بىلەن قۇچقان يېڭىش-شانلىق زەپەر،
كۈلدۈردى ئۇلۇغ ئارمان-تىلەكلەرنى.

ئىگىز كوككە ئېتىلماقتا نېفىت پونتان،
زور كۈچ بىلەن يەرنىڭ ئاستىن قاتلىمىدىن.
ماي ئەمەس، ئېخ!...ئورىكەش ياساپ ئاقماقتا قان،
گويا ئۇنىڭ چوڭقۇر يۈرەك قاتلىرىدىن.

سانائەتنى گۈللەندۈرۈش دولقۇنىغا،
قوشقان ئۇلۇغ توھپىسى بۇ ئانا يەرنىڭ!
ئېچىلدى زور نېفىت كانى قېقىر سايدا،
خىسلىتىدىن ئوت يۈرەكلەر توككەن تەرنىڭ.

2

پۈتمەس بايلىق خەزىنىسى ئەزىز تۈپراق،
كەچۈرگەندۈر ئەسرلەرنىڭ سىرىن باشتىن.
ئاسمىندا قارا بۇلۇت سېلىپ سايە،
ئىتەكلىرى تولغان ئۇنىڭ قانۇ-ياشتىن.

جاھالەتنىڭ "ئاقىللىرى" دەيتتى ئۇنى:
"تاغ ۋە چولى پەرقلەنمەيدۇ تىلسماتىتىن".
ۋەتەن، خەلقنى ئوكتەبىرنىڭ نۇرلۇق تېڭى،
قۇتۇلدۇردى جاھالەتتىن، خۇراپاتتىن.

كۆرەش-مىھنەت قاينىمىدا تاغۇ-چوللەر،
كوپ ئەسىرلىك ئارزۇسىغا كۆلدى قېنىپ.
چۈنكى ئۇندا سان-ساناقسىز زاۋۇت-كانلار،
قىلدى بەرپا تەر ئاققۇزۇپ ئىشچى سىنىپ.

خوشاللىقتا تولۇپ ئۇندىن ئانا تۇپراق،
ئىشچانلارغا ئاچتى پۈتكۈل دىل سىرىنى.
سوغات قىلىپ قۇيماقتا ئۇ يۇرىگىدىن،
سانائەتنىڭ تومۇرىغا ساپ قېنىنى!...

توشۇماقتا ماشىنلار كالۇننىسى،
ئالتۇن نېفىت—ئەلنىڭ ئەزىز بايلىغىنى.
نېفىتچىلەر يېڭى جەڭگە قويدى قەدەم،
يەلپۈلدىتىپ كوكتە زەپەر بايرىقىنى.

1977-يىل، ماي.

قاغىلىق

زوق بىلەن يايراپ، سېنى قىلدىم زىيارەت قاغىلىق،
گۈللىنىپ، ئاپسەن يېڭىچە بىر قىياپەت، قاغىلىق.

بەرق ئۇرۇپ ياشنايدۇ ئالتۇن نۇر بىلەن باغۇ-چىمەن،
ساپ ھاۋاسى تەنگە دەرمان، جانغا راھەت، قاغىلىق.

رۇسلىنىپتۇ قامىتىك مەزمۇت چىناردەك بوي سوزۇپ،
قايتىدىن ئومرۇگگە يار بولغاچ سائادەت، قاغىلىق.

ئەمدى شوتا ئوستىگىدە شوخ ئاقار زۇمرەت ئېقىن،
چىن رىياللىققا ئېشىپ كونا رىۋايەت، قاغىلىق.

سۇبھىدەم گۇل بەرگىدە بۇلبۇللىرىك خەندان ئۇرۇپ،
شان-زەپەرلەر بابىدىن سوزلەر ھىكايەت، قاغىلىق.

مىڭلىغان پەرھات ئۇچۇن باغرىك ئىكەن ئالتۇن بوشۇك،
ياشلىغىك شۇلار بىلەن تاپقاي كامالەت، قاغىلىق.

خۇشچىراي ئاچماقتا ئالدىگدا سائادەت دىلبىرى،
تاغ يېرىپ، مەنزىل ئېشىپ، ئورلە داۋامەت، قاغىلىق.

1977-يىل سىنتەبىر، قاغىلىق.

باغدا

سەیر ئەتتىم چىمەن باغىن، قېلىشماس ھوسنى جەننەتتىن،
گۈزەللىكتە كامالەتكە تولۇپتۇ ئەجرۇ-مېھنەتتىن.

دالالەت قىلدى باغۋەن قىز تەبەسسۇم، ئېپتىخار بىرلە،
تېتىپ كورمەكنى شۇ باغدا يېتىلگەن نازۇ-نېمەتتىن.

ھوزۇرلاندىم سۇرۇپ مەي كەيپىنى ئالما، ئانارىدىن،
چىپاننىڭ نەشپۇتى داڭلىق، قېلىشماس تەمى شەرۋەتتىن.

ساناپ بولماس تۇرىنى قىز يېتىشتۇرگەن مىۋە، گۈلنىڭ،
يارالغان موجىزە بۇندا يۇرەك ئىخلاسى، جۇرئەتتىن.

كوڭۈل رىشتىگە مارجاندەك تىزىلدى نەزمە مىسراسى،
دىلىم يايراپ، سويۇندى جان، كوڭۈللۈك سەيلە-سوھبەتتىن.

يەنە كەلمەك ئۈچۈن ۋەدە بېرىپ باغۋەنگە، خوشلاشتىم،
لېكىن تەس بولدى ئايرىلماق يېقىملىق، ياخشى ئۈلپەتتىن.

كېتەر ۋاقتىمدا يوللۇق دەپ ماڭا بىر دەستە گۈل تۈتتى،
تەشەككۇر ئەيلىدىم قىزغا يۈرەك ئىزهارى-رەخمەتتىن.

1977-يىل سېنتەبىر، قاغىلىق.

همىتنىڭ سېيىدىن ئوتكەنده

(يول تەسراتلىرى)

ئاقتى يالقۇن سەل بولۇپ، چوغدەك قىزىپ سايىنىڭ تېشى،
بولدى كوپ يىللار، ئەسرلەر ئۈيقۇدا ياتماق ئىشى.

قاغجىراپ سولدى هايات، بۇندا تاپالماستىن نىجات،
ساينى تەڭ قىلدى دوزاخقا شۇم پەلەكنىڭ گەردىشى.

بەزى يىلدا بىر قېتىم ئوتسە ئەگەر دەرتمەن يىتىم،
ناله-زارى ساينى قاپلاپ، قۇمغا سىڭگەن كوز يېشى.

يولچىنىڭ هالى كېتىپ، توختاپ نەپەس، قالسا يېتىپ،
جەسىدى قالغان كومۇلمەي، قوشۇلۇپ تاشقا بېشى...

ئاتتى تاڭ، تارقاپ تۇمان، سايغا بولەكتىن كىردى جان،
هەيدىلىپ مۇدهىش دەۋىرنىڭ جۇت-شۇىرغانلىق قىشى.

مىڭلىغان غالىپ پولات قول ئالدى سايدىن توغرا يول،
شۇ بىلەن بولدى راۋان شىمال-جەنۇبنىڭ قاتناشى.

ئەمدى شۇ يولدىن ئوتەر، ماشىنىلار تېز، بىخەتەر،
"يول ئازاۋى—گور ئازاۋى" دىمىگەي ھىچبىر كىشى.

قەلبىگە شاتلىق تولۇپ، كەڭ ساي كۆلەر قەھ-قەھ ئۇرۇپ،
ئاقىدۇ خۇددى قىياندەك دەۋرىمىزگە ئالقىشى.

1977-يىل سېنتەبىر، يەكەن.

بىر گۈزەلگە

باھارنىڭ ھوسىنىنى كوردۇم سېنىڭ غۇنچە سىياقىڭدا،
شۇڭا مەجنۇن بولۇپ يۈردۇم كويۇپ ئىشقى پىراقىڭدا.

جۇلالايسەن گويا توزدەك، قېشىڭ مىسالى قۇندۇزدەك،
زىيا چاقنايدۇ يۈلتۈزدەك سىھىرلىك كوز قاراغىڭدا.

ئېتەر لۇتفىڭ مېنى ھەيران، ئارامىمنى قىلىپ ۋەيران،
نازاكەت كۆلكىسى جەۋلان قىلار دائىم زىناغىڭدا.

تەپىلغايمۇ ساڭا تەڭداش، ئوتۇڭدا كىم بىرەر بەرداش؟
شەپەقتىڭ ھوسنىگە رەڭداش قىزىللىق بار ياناغىڭدا.

بىرەر ئوتمەيسەن يانىمدىن، خەۋەر ئالمايسەن ھالىمدىن،
سېنى سويگەن گۈنايىمدىن كى خەس بولدۇم ئاياغىڭدا.

سېنىڭ دەردىڭدە ئاۋارە، يۈرەك-باغرىم تۈمەن پارە،
قىلىپ بۇلبۇل كەبى ناله ناۋا ئەيلەيمەن باغىڭدا.

نىگارا، قىل ماڭا شەپقەت، جېنىمغا يەتمىسۇن زەخمەت،
كويۇپ كۈل بولمىسۇن ئەخمەت كى ھىجرەت بىرله داغىڭدا.

1977-يىل، يېڭسار.

چولدە

سۈزۈك ئاسمان بۇزۇپ تىنىق رەڭگىنى،
بەردى ھاۋا ئوزگىرىشتىن بەلگىنى.
كۈن تۇتۇلدى مىس لىگەندەك قىزىرىپ،
ئايان بولدى زور بوراننىڭ كەلگىنى.

ئۇچراپ سۇرلۇك قارا بوران زەربىگە،
چول-باياۋان كەلدى قاتتىق لەرزىگە.
بەكۆاش قىيان قۇترىغاندەك مىسالى،
ئاقتى يامراپ قۇم-شىغىللار كەلكۈنى.

مۇشكۈل بىلەن قەيسەرانە ئېلىشىپ،
مەنزىلگە يەتمەك ئۈچۈن تىرىشىپ،
نىفىت چارلاش دۇيى كېلەر
دولقۇندا
بولۇپ گويا ئۇچقۇر قىيىق يەلكىنى.

جانغا تىغدەك سانچىلسىمۇ زەربىسى،
كار قىلالماس شۇم بوراننىڭ ھەيۋىسى.
بوشاشمايدۇ ئىرادىسى مەرتلەرنىڭ،
قانچە توسقۇن دۇچ كەلسىمۇ ھەر كۈنى.

چۈنكى ئۇلار ماڭغان ئۇزۇن سەپەرگە،
بەلنى باغلاپ يەتمەك ئۈچۈن زەپەرگە.
يېڭىلمەس كۈچ بەخش ئەتكەن دەۋرىمىز،
تەبىەتنىڭ تىلسىمىنى يەڭگىلى.

1978-يىل مارت، قەشقەر.

كارۋان سەپەردە

سۇزۇلدى كوك، تۇمان تارقاپ، باھارنىڭ شوخ ساباسىدىن،
سويۇندى ناتىۋان جانلار يېشىل كوكلەم ھاۋاسىدىن.

تولۇپ گۈلگە ئىدىر-تاغلار، پۇراق چاچتى چىمەن باغلار،
قىزىپ كەتتى خوشال بەزمە گۈزەل بۇلبۇل ناۋاسىدىن.

كىشەنلەنگەن تۇمەن تۇلپار قانات قاقتى بولۇپ ئازات،
سىلىپ لەرزىگە ئالەمنى ئۇلۇغ تەۋرەش ساداسىدىن.

سەپەر ئۈستىدە چوڭ كارۋان، ھۇجۇم باشلاندى ئوتكەلگە،
نىشانغا ئورلىدى قورقماي يىراق يولنىڭ جاپاسىدىن.

يېرىپ تاغ، باشلىسا ئەلگە ئىلىم دەرياسىدىن كەۋسەر،
ۋەتەن گۈللەيدۇ مەرتلەرنىڭ ھالال ئەجرى-ۋاپاسىدىن.

1978-يىل سېنتەبىر، قەشقەر.

خوتەن هەققىدە غەزەل

يېتىپ كەلدىم گۈزەل تاغدا خوتەن قوينىغا قەشقەردىن،
قېنىپ ئىچتىم يۇرۇقتاشنىڭ سۈيىدىن ـ ئابى كەۋسەردىن.

كوئېنلۇن باغرىدا ئەركىن سەير ئەتتىم، خوشال يايراپ،
ھاۋاسى مەن ئۈچۈن خۇشبۇي تۈيۈلدى مۇشكى ـ ئەنبەردىن.

غەزەلخان نوبىتى سويگەن ئەزىز تۈپراقنى كەزدىم مەن،
يېتىلگەن ئۇ تېپىپ پەرۋىش مۇقەددەس شۇ ئانا يەردىن.

زۇھۇرى كۈيلىگەن ناخشا، قىلىپ دىل ئىشقىنى ئىزھار،
خوتەن رۇخسارىنى ئەلا بىلىپ ئالەمدە ئەھمەردىن.①

---

① شائىر زۇھۇرىنىڭ «دىۋان زۇھۇرى» نامىلىق دىۋانىغا كىرگۈزۈلـ
گەن خوتەن ھەققىدىكى مەشھۇر غەزىلىدە:
"جاھان گۈلشەنىدە قەددىڭ ئەر ـ ئەرمۇ ئىكەن ئايا،
قەددىڭ ئۈزرە رۇخسارىڭ ئەھمەرمۇ ئىكەن ئايا"
دىگەن مىسرالار بار.

سويۇپ هورلۇك، ئازاتلىقنى، كۆرەشكەچ بۇندا ئەجداتلار،
ئۇنۇپتۇ خۇشپۇراق گۈللەر توكۈلگەن قان بىلەن تەردىن.

ئانا يۇرت قوينىغا مەرتلەر تىكىپتۇ زەپ گۈزەل كەشتە،
چېلىش قوينىدا پەرھاتتەك بولۇپ مەردانە، قەيسەردىن.

قەدىمىي قاش تېشى يۇرتى باھار پەيزىنى سۈرمەكتە،
ئۇلۇغ ئىقبال بىناسىنىڭ قۇرۇپ ئۇلىنى مەرمەردىن.

1978 - يىل.

راۋابىم

زوق بىلەن كۈيلە راۋابىم، شوخ ئاۋازىڭ ياڭرىسۇن،
جۇر بولۇپ جۇشقۇن كوڭۈلگە باغدا بۇلبۇل سايرىسۇن،
شوخ ناۋانىڭ لەززىتىدىن دىل سويۇنسۇن، يايرىسۇن،
قىل كۆرەش قوينىدا جەۋلان، ئەلدە مېھنەت قاينىسۇن.

كوپ ئەسىرلىك تارىخىڭ بار شان - شەرەپنىڭ قامۇسى،
سەندە پەرۋاز ئەيلىگەن ئەجدادىمىزنىڭ غايىسى،

زەخمىگىنى قولغا ئالـدۇق بوپ ئۇلارنىڭ ۋارىسى،
كۆيلە، ئارزۇ قانغۇدەك، دىللاردا ئارمان قالمىسۇن.

بىر زامانلار زەپ قىسىلدىڭ، ساڭا ئالەم تار بولۇپ،
چوچۇتۇپ زۇلمەت قۇشىن، قالدىڭ ئەيىپكە، خار بولۇپ،
شۇندىمۇ دەرتىمەن يۇرەكلەر كەچمىشىگە يار بولۇپ،
ياڭرىدى مۇڭلۇق كۆيۈڭ مەيلى قەيەردە چالمىسۇن.

ھەقنى كۆيلەپ، تۇن-جاھالەتنىڭ سىرىنى پاش ئېتىپ،
سايرىدىڭ زورلۇققا قارشى ئوچ-غەزەپتىن تاش ئېتىپ.
زۇلپىقاردەك تاۋلىنىپ كەلدىڭ بۇگۇن بىزگە يېتىپ،
تەلۋىلەر تارىخنى ئۇزسۇن، مەيلى ئوتقا سالمىسۇن.

سەن ئۇچۇن ئەمدى يارالدى بارچە ئىمكان كەڭ-تاشا،
مەھلىيا ئەيلەپ كوڭۇلنى، سايرا ئەركىن-دىلكۇشا،
جەڭگىۋار مەردانە خەلقىم ئومرىدەك مەڭگۇ ياشا،
توختىماي كۆيلە راۋابىم، خۇش ئاۋازىڭ تالمىسۇن.

1978-يىل ئوكتەبىر، قەشقەر.

قاردىكى ئىزلار

ئىز

تاڭ سەھەردە ماڭدى ئوقۇشقا،
جىلتە ئاسقان بىر توپ ئوغۇل-قىز.
بوپ نىشانە قالدى ئۇلاردىن،
قار بېتىدە چېكىم-چېكىم ئىز.

جۇپ ئاياقلار چەككەن نەقىشنى،
ئوخشاتتىم مەن قارنىڭ گۈلىغا.
گودەكلەرنى يەتكۈزەر شۇ ئىز،
كېلىچەكنىڭ داغدام يولىغا.

قارلىق

قېقىلغاندەك بولدى دەرۋازام،
ھىچ كىشى يوق چىقسام تالادا.
قوڭغۇراقتەك كۈلكە ئاۋازى،
ياڭراپ كەتتى تىنىق ھاۋادا.

بوپ تۇيۇلدى سىرلىق تىپىشماق،
ماڭا گويا بۇ ئىشنىڭ سىرى.
ھەيران بولۇپ ئەتراپقا باقسام،
"قارلىق" يېزىپ تاشلاپتۇ بىرى.

كىم ئىكەن دەپ قارلىق تاشلىغان،
چوكۇپ كەتتىم چوڭقۇر بىر ئويغا.
ھاياجانغا تولدى ۋۇجۇدۇم،
چۈشكىنىدە نەزىرىم يولغا:

خوشنا ئويگە قاراپ سوزۇلغان،
قاردا نازۇك ئاياقىنىڭ ئىزى...
بىلدىم... مېنى يوقلاپ سەھەردە،
كەپتۇ رەيھان ــ خوشنامنىڭ قىزى!...

1979 ـ يىل يانۋار.

ئالدىدا

ــ مەرھۇم شائىر نىم شېھىتنى ئەسلەپ

سۇرىتىڭدىن كوز ئۇزەلمەي تەلمۇرۇپ باقتىم ئۇزاق،
مەھلىيا بولغانغا ئۇخشاش ئاشىغى يار ئالدىدا.

خاتىرەڭ ئاچچىق ئەلەمدىن ياقتى دىلغا ئوت-پىراق،
بولدى ئوبرازىڭ ئايان تاڭدا چىمەنزار ئالدىدا.

يۇرىگىمدە چىڭ تېڭىقلىق سەن يېزىپ كەتكەن كىتاپ،
ئورتىنىپ قەلبىم، ۋۇجۇدۇم مەن ساڭا قىلدىم خىتاپ.
سويۇنەتتىم نەقەدەر شائىر هايات بولساڭ شۇ تاپ،
مۇشكۇلۇم تاپقاي ئاسانلىق دەپ مەدەتكار ئالدىدا.

سەن گويا كەلدىڭ يېنىمغا شۇندا، قەۋرەڭدىن تۇرۇپ،
گۈل-چىمەننىڭ بۇلبۇلىدەك سايرىدىڭ خەندان ئۇرۇپ.
تىڭشىدىم ئوتلۇق كۈيۈڭنى هىس-هاياجانغا تولۇپ،
لال بولۇپ ئاشىققا ئوخشاش سويگۇ ئىزهار ئالدىدا.

"دەيدۇ كىم شائىرنى ئولدى؟ بۇ هاياتلىق سەهنىدە،
مەن ياشايمەن تا ئەبەت خەلقىم دىلىدا-قەلبىدە،
توختىماي پەرۋاز قىلىپ شانلىق چېلىشتا-غەلبىدە،
سەهنە بولغاندەك ساما گويا كى شۇڭقار ئالدىدا".

سىڭدۇرۇپ قەلبىمگە جۇشقۇن سوزلىرىڭ مەناسىنى،
ئۇندا كوردۇم چىن گۈزەللىك ئۇلگىسى-رەناسىنى،
ئەۋجىدە ئاقتىم ئۇنىڭ بويلاپ ئىجات دەريا سىنى،
زەرنى خەس بىلدىم، كۈيۈڭ—دۇردانە ئەشئار ئالدىدا.

دىلدا ئىلهام پارتلىدى قەغـەزگە مەن تەزدىم بېيىت:
مەڭگۈ ئولمەيدۇ ۋەتەنگە بولسا سادىـق ئەر-يىگىت،
يادلىنار داستان بولۇپ خەلقىم دىلىدا نىم شېھىت،
چۈنكى ئۇنتۇلماس ئىجادى توھپىسى بار ئالدىدا.

1979-يىل قەشقەر.

خەلقىم

غۇرۇرۇم-ئىپتىخارىم سەن سويۇملۇك، جانىجان خەلقىم،
يېڭىلمەس كۈچ-مادارىم سەن ئومۇرلۇك، قەھرىمان خەلقىم.

ئەقىل ئاسماندا يۇلتۇز بولۇپ ئالەمگە نۇر چاچقان،
ئىجادىي توھپىسى مەشھۇر، بىلىم-ھىكمەتكە كان، خەلقىم.

ياراتتىڭ قەھرىمانلىق، ساپ پەزىلەتتىن گۈزەل تارىخ،
بېشىڭدا شان-شەرەپ تاجى، سائا قايىـل جاھان، خەلقىم.

بوران-چاپقۇندا قارغايدەك كوتەردىڭ قەد ئېگىلمەستىن،
بېسىپ كەلسىمۇ ياۋ-ئاپەت ئەسرلەردىن بۇيان، خەلقىم.

ساڭا باش ئەگدى ئىسكەندەر، بىلى ئوشتۇلدى دارانىڭ،
جەسۇر، قۇدرەتتە تەڭداشسىز، كۇرەشتە پەھلىۋان خەلقىم.

بولۇپ تىمسالى مەرتلىكىنىڭ شەرەپلىك ئەنئەنە-ئۇلگەڭ،
ئوتۇپ كەلدى نەسللەرگە زامانلاردىن-زامان، خەلقىم.

بىسىپ ئوتتى ئەسرلەرنى ئىغىر چامداپ قىرى تارىخ—
تىخى ياشلىق باھارىڭدا تۇرار سەن نەۋقىران خەلقىم.

كۇرەش-مىھنەت بىلەن ئالتۇن قەسرىنىڭ ئۇلىنى سالدىڭ.
گۇزەل ئىقبال، شەرەپ، غەلبە ساڭا مەنسۇپ ھامان، خەلقىم.

ۋەتەن گۇلزارىدا سۇلماس چىمەندەك بەرق ئۇرۇپ، ياشناپ،
قۇياشنىڭ ئومرىدەك باقى ياشا، بولغىن ئامان، خەلقىم!

1979-يىل ئىيۇن، ئۇرۇمچى.

ئوغلۇمغا

سىنى باسقاندا باغرىمغا،
بالام، مىھرىڭ يانار تەندە.

تۇتاش جىسمىڭ ۋۇجۇدۇمغا،
يۇرەك ئىشقىڭغا پەيۋەندە.

ئۇمىدىمنى قىلاي ئىزھار،
سوزۇمنى ئۇنتۇما زىنھار.
ھەزەر ئەيلەپ نادانلىقتىن،
يورۇت دىلنى ئىلىم-پەندە.

ساڭا نۇسرەت ياغار ئۇندىن،
كىتاۋىڭ چۇشمىسۇن قولدىن.
مىسالى كۇيچى بۇلبۇلدەك،
ناۋا قىلغىن ئۇرۇپ خەندە.

بىلىم دەريا سىدا ئۇزگىن،
ئىسىل گوھەر، سەدەپ سۇزگىن.
ئۇچۇشقا گاڭ قانات تاۋلاپ،
مۇئارىپ باغى—گۇلشەندە.

ھەقىقەت يولىنى ياقلا،
ۋەتەننىڭ ئەجرىنى ئاقلا.
سىپىپ خۇش ھىد، چىچەك ئاتسۇن
ئۇمىدىمنىڭ گۇلى سەندە.

1979-يىل ئىيۇن، ئۇرۇمچى.

بولـماس

كۇرەشكە جان پىدا قىلماي تۇرۇپ مۇشكۇل ئاسان بولماس،
بىلىم كاننى قازماستىن، سىرو-ھىكمەت ئايان بولماس.

نىگارنى ئىزدىگەن ئاشىق مۇرات دەشتىدە پەرھاتتەك،
كېسىپ تاغلارنى يول ئاچماي، يىراق مەنزىـل راۋان بولماس.

ئىرادە باغلىسا ھەر كىم نىشانغا يەتمىگى شەكسىز،
جەسۇر كارۋان ئۇچۇن ئەسلا ئوتەلمەس تاغ-داۋان بولماس.

پۇتۇلگەي جۇپ قانات ئەرگە ئۇمىتۋارلىق، جاسارەتتىن،
خوشامەتكۇيدا ئار، ۋىجدان، رەزىل قورقاقتا جان بولماس.

ھايات سىرلىق دېگىز گويا، قېتىـدا كوپ ساۋاق، ھىكمەت،
ئۇنىڭ تەكتىگە چوككەنلەر ئەقىل تاپقاي، نادان بولماس.

ئەگەر نە بولسا تەدبىرىڭ، بولار شۇ خىلدا تەقدىرىڭ،
بېغىڭنى ئاسرىساڭ جۇتتىن، گۇلۇڭ بەرگى خازان بولماس.

هایاتتا ئەخمدی هەرگىز شاپائەت كۆتمە غايىپتىن،
ۋەتەن نەغىمگە كوي دائىم، ئۇنىڭدەك جانىجان بولماس.

1979 - يىل ئىيۇن، ئۇرۇمچى.

باهار

قىش كېتىپ، كوكلەم قىزى باقتى جاهانغا ناز بىلەن،
ئاقتى سۇلار جۇر بولۇپ قۇشلار كۇيىگە ساز بىلەن.

تال چوكان سۇمبۇل چېچىغا تاقتى مونچاقتىن بىزەك،
سايرىشىپ شوخ تۇرنىلار كەلدى ئۇچۇپ پەرۋاز بىلەن.

يايدى رەڭدار زىلچىسنى جانلىنىپ تاغۇ - دالا،
تولدى باغرى ئىش قىزىتقان ئەر - ئايال سەرۋاز بىلەن.

تويغا جابدۇنغان كېلىندەك ئۇز ياساندى كائىنات،
ۋەتىنىمنىڭ هوسىندىن ئالغان يېڭى ئەنداز بىلەن.

تەڭدىشى بارمۇ گۇزەللىكنىڭ باهارغا قوشكىزەك؟
گۇلباهار ئاشنا ئېلىمدە مىڭلىغان هەمراز بىلەن.

گۈلباھار ئىلھامىدىن زوققا تولۇپ ئېيتتىم غەزەل،
تەنتەنە-شاۋقۇنغا تەڭكەش بوپ بەلەن ئاۋاز بىلەن.

گۈل ئېچىپ غۇنچە ئىجادىم، ئارمىنىم قۇچقاي ۋىسال،
يار بولۇپ سۈرىسەم ئومۇر يۈرتۇمدا كوكلەم-ياز بىلەن.

1979-يىل ئۈرۈمچى.

چېچەك

ئاچىلۇر خۇشبۇي چېچەك بىر مەررە ھەر يىلدا چېچەك،
ئىشقى لەززەت تۇيغۇسىنى قوزغىتار دىلدا چېچەك.

ياپ-يېشىل كىمخاپ لباس كىيگەن تەبىەت جانلىنىپ،
كەڭ دالا-قىردا چېچەك، تاغ ئۈستىدە، غولدا چېچەك.

زىلۋا تاللار بوپتۇ چوكان، بوينىغا مۇنچاق ئېسىپ،
زوقلىنىپ باقسام بېشىمدا، چامدىسام يولدا چېچەك،

بۇ گۈزەللىكنى تاماشىا ئەيلىدىم ھەيرەتتە مەن،
چايقىلار گويا دېگىزدەك ئوگۈ ھەم سولدا چېچەك.

تاك سەھەردە قايىندى ئىش، كەچتە كوكلەم سەيلىسى،
قىز-يىگىتلەر ئىشقىنى ئىزھار ئېتەر قولدا چېچەك.

مەنمۇ ئىلھام كانى بىلدىم گۈلباھار ئەييامىنى،
كۈيلىسە تەرىپىنى داستان بولۇر تىلدا چېچەك.

1979-يىل ئىيۇن، ئۇرۇمچى.

يامغۇر

كوز چاناغىدىن بۇلۇتنىڭ يەرگە ئاققان تامچىلار،
مەشۇغۇمنىڭ چاچلىرىدەك يۈزلىرىمگە قامچىلار.

شاقىرايدۇ كۈيچى يامغۇر ناخشا ئېيتىپ زوق بىلەن:
ئايلىنىپ ئالماسقا تامچام تاغۇ-تاشنى پارچىلار.

ئاشىقى بۇلبۇل ئۇچۇن زوق ئەيلىگەن گۈل-غۇنچىنىڭ،
لەۋلىرىگە چەكتى خال گويياكى زۇمرەت شارچىلار.

چاك-غۇباردىن قالمىدى ئىز كائىناتنىڭ ھوسنىدە،
ياشىنىدى قىرلاردا مايسا، تاغدا قارغاي، ئارچىلار.

ئارزۇيۇم شۇ: مەنمۇ ياغسام تا ئەبەت يامـغۇر بولۇپ،
ياشنىسا ئەجرىم بىلەن پەرۋىش تېپىپ گۈلباغچىلار.

1979-يىل ئىيۇن، ئۈرۈمچى.

يېزام

كوكئېرىق، كوكلەم قىزىدەك جىلۋىلىك كۈلگەن يېزام،
كۈيچى بۇلبۇللار ناۋاسى ئەۋجىگە چومگەن يېزام.
مەرتلىرى توككەچكە تەر باغرىدا گۈل ئۈنگەن يېزام،
قەھرىمان ئەجداتلىرىم ئىشلەپ ئۇمۇر سۈرگەن يېزام،
كوپ ئەسرلەرنىڭ قىشى ھەم يازىنى كورگەن يېزام.

تۇپرىغىڭ زەرتۇتىيا، شەرۋەت سۈيۈڭ تەنـگە داۋا،
مۇشكى-ئەنبەردىن قېلىشماس جانغا راھەت خۇش ھاۋا،
ھەر تېشىڭ ئالتۇن مەسەللىك، چوپلىرىڭ مېھرىگىيا،
ئاخشىمى قاينايـدۇ مەشرەپ سەندە شوخ نەغمە-ناۋا،
ئوم-ئىناق مەردانە ئەمگەك پەيزىنى سۈرگەن يېزام.

پاسۋاندەك قەد كوتەرگەن ياپ-يېشىل ئورمانـلىرىڭ،
ساي تېشىدەك يامرىشار ئوتلاقتا چارۋا-ماللىرىڭ،

كانى بەركەتنىڭ سېخى كۆزدە ھوسۇل خامانلىرىڭ،
ئىش-چېلىشتا بەيگىگە چۈشتى مانا پەلۋانلىرىڭ،
ئەجرىدىن روناق تېپىشقا يەڭنى چىڭ تۇرگەن يېزام.

قۇچىغىدا كوز ئېچىپ، كىندىك قېنىم ئاققان ساڭا،
چومۇلۇپ سۈيۈگگە مەن باغرىمنى چىڭ ياققان ساڭا،
بىر ئەمەس، مىڭ كوز بىلەن تەشنا بولۇپ باققان ساڭا،
چىن مۇھەببەت سويگۈنىڭ رىشتىنى مەن چاتقان ساڭا،
ئوت يۈرەك پەرزەنتلىرىنىڭ ئىشقىدا كويگەن يېزام.

جانپىدا، ئالدىم ئوغۇللۇق بۇرچىنى بوينۇمغا مەن،
تەخ بولۇپ ئىش قاينىغان مەيداندا ئوز ئورنۇمغا مەن،
ئاشىغى پەرۋانە بوپ مېھرى ئوتۇڭ-نۇرۇڭغا مەن،
زور ئۇمىت-ئەجرىڭنى ئاقلاپ تەر توكەي قوينۇڭغا مەن،
باغرى جەننەت، ئىشقى لەززەت گۈلبېغىم—سويگەن يېزام.

1979-يىل، ئۇرۇمچى.

گۈل ۋە بۈلبۈل

گۈلنى سويۇپ ئوتتى سەھەر ئۇچقان شامال تاغلاردىن،
بولدى شاھىت كۈيچى بۈلبۈل پىچىرلاشقان سىرلارغا.

دەرتمەن ئاشىق كوز يۇمغاندا، ئوغرى شامال باغلاردىن
گۈل-چىچەكنىڭ خۇش ھىدىنى ئېلىپ قاچتى قىرلارغا.

گۈلگە زارىن توكتى بۇلبۇل ئۇيقۇسىدىن ئويغىنىپ:
—ئېچىلىپسەن مەن كورمەستە، بۇ قانداقچە قىسمەتتۇر؟!
تەبەسسۇمدا لەۋ ئېچىپ گۈل ئېيتتى نازلىق تولغىنىپ:
—ئۇيقۇدىن كەچ، ھۇشيار بولماق ئاشىققا چىن خىسلەتتۇر.

1980-يىل يانۋار، قەشقەر.

تۇيۇقلار

خۇش كۈلۈپ ئىلھام پەرىسى، كەلدى كوكلەم-ياز، دىدى،
قىل ناۋا بۇلبۇل مەسەللىك، پەر، قاناتىڭ ياز، دىدى.
كۈيچىگە قەدرى باھاسىز خوش ئىجات ئەيىامى بۇ،
خەلق، ۋەتەننىڭ سويگۈسىدىن ناخشا-داستان ياز، دىدى.

* * *

رازىمەن سويگۈ يولىدا ئول نىگار ئوت كەچ دىسە،
تەرك ئېتىپ ئۇيقۇنى، بىدار ئەيلە كۈندۈز-كەچ دىسە.
رام قىلالمايدۇ بىراق، ھىچۋاقىتا كوڭلۇم رايىنى،
بەر ماڭا ئىشقىنى، ئەلنىڭ سويگۈسىدىن كەچ دىسە.

* * *

يىگىت مەرت بولسا ھىچۋاقىتا ساداقەت لەۋزىدىن يانماس،
كېچىپ جانانىدىن، ئوزگە لۇەننىڭ ئىشقىدا يانماس.
قىلىپ ئازار بىراۋلارغا، يامانلىق ئەيلىسە ھەركىم،
دىمە ئازار-قىساس بىركۇن ئوزىنىڭ باشىغا يانماس.

* * *

ئىجاتكار سەن، ئىجادىي ئىشتىياق بىرلە خىيال سۇرگىن،
ھالال ئەجرىڭ بىلەن ئەرگە مۇناسىپ پاك ئومۇر سۇرگىن.
دىسەڭ مەڭگۇ ئادالەتنىڭ زىياسى پارلىسۇن ئەلدە،
جاھالەت لەشكىرىنى ئارقىغا قوغلاپ، ئۇرۇپ-سۇرگىن.

* * *

چايانىڭ پەيلى شۇ: دائىم بىخۇتنى چاققىنى چاققان،
رەقىپنى يەڭگۇسى باتۇر ئەگەر بولسا چىچەن-چاققان.
جاھاندا ئەڭ قەبىھ دۇشمەن بىخۇتلۇق بىرلە غەپلەتتۇر،
ئەزەلدىن قەلبى ئويغاقلار يېڭىشنىڭ ماغزىنى چاققان.

1980-يىل ئاپرىل، قەشقەر.

ماي كەلدى

بۇ يازنىڭ خۇش دېمى، دوستلار، ئەجەپ خىسلەتكە باي كەلدى،
تەبەسسۇم جىلۋىسى بىرلە پەرىدەك خۇشچىراي كەلدى.

هىجىر دەشتىدە ئاشىققا ۋىسال جامىدا چاي كەلدى،
تىنىپ پەرىيادى كاككۇكنىڭ، ئاڭا بوستاندا جاي كەلدى.
هاياتقا قان، هوزۇرى جان، قىزىلگۈل پەسلى ماي كەلدى،
كوڭۇللۇك سەيلە ئەييامى گۈزەل نۇرانە ئاي كەلدى.

جۇلالايدۇ تېنىق مەرمەر سابا، هوسنىدە يوق داغلار،
قۇياشى پارلىدى مايىنىڭ. سۇزۇك سۇبهى ئارام چاغلار.
قىزىل شەلپەر رومالىنى بېشىغا ئارتىشىپ تاغلار،
دىماقنى يارغۇدەك ساپ خۇشپۇراق چاچتى چىمەن باغلار.
هاياتقا قان، هوزۇرى جان قىزىلگۈل پەسلى ماي كەلدى،
كوڭۇللۇك سەيلە ئەييامى گۈزەل نۇرانە ئاي كەلدى.

ئېچىلدى قىرمىزى لالە، تولۇپ رۇخسارى قىز ئوخشاش،
گويا دەر ناز ئىلە: بارمۇ گۈزەللىك شاهى بىز ئوخشاش؟
ئوسۇپتۇ مايىسلار تەپ-تەكشى قىرقىلغان ئېگىز ئوخشاش،
شامالدا چايقىلار ئۇ بىپايان، چەكسىز دېگىز ئوخشاش.
هاياتقا قان، هوزۇرى جان، قىزىلگۈل پەسلى ماي كەلدى،
كوڭۇللۇك سەيلە ئەييامى گۈزەل، نۇرانە ئاي كەلدى.

قىلار خەندان كېچە بۇلبۇل، ساداقەتتىن بېرىپ بەلگە،
قىزىلگۈل باغدا ناز ئەيلەر قىزىل ئەڭگىلىك يېقىپ لەۋگە.
قويۇپ بۇلبۇلنى هەسرەتتە ئوزىنى سويدۇرەر يەلگە،

ئېرىق-ئوستەڭ بىلەن سايلار ئېقىشتى لىق تولۇپ سەلگە.
هاياتقا قان، هوزۇرى جان، قىزىلگۈل پەسلى ماي كەلدى،
كوڭۇللۇك سەيلە ئەيـيامى گۈزەل، نۇرانە ئاي كەلدى.

چىقىشتى چوجىلەر "چۇڭ-چۇڭ" قىلىپ گويىاكى بىر قونـچاق،
ئۇرۇك، ئالما، ئۇزۇم تاللار ئېسىپتۇ مۇندىن مۇنچاق.
ئېرىق-ئوستەڭ بويىدا ئۇجىملەرمۇ رەڭ تۇزۇپ ئاپپاق—
"مېنى يەپ—دەيدۇ ئۇ گويىاكى،—لەززەت مىغزىنى چاق".
هاياتقا قان، هوزۇرى جان، قىزىلگۈل پەسلى ماي كەلدى،
كوڭۇللۇك سەيلە ئەيـيامى گوزەل، نۇرانە ئاي كەلدى.

سويۇندى ئەخمىدى يازنى كورۇپ، چىققاچقا ئارماندىن،
تورەلگەن چىن گۈزەللىك ئۇ ئانا يەر باغرىغا ئاندىن.
تاپار كىم بۇ گۈزەللىكنى قېزىپ ئالەمنى هەر ياندىن،
ئۇلۇغ ئەجدادىمىز توككەن ئەسىرلىك تەر بىلەن قاندىن.
هاياتقا قان، هوزۇرى جان، قىزىلگۈل پەسلى ماي كەلدى،
كوڭۇللۇك سەيلە ئەييامى گۈزەل نۇرانە ئاي كەلدى.

1980-يىل ماي، قەشقەر.

ئەيلىسە

گۈل رىزا ھىجران تىغى باغرىن قىزىل قان ئەيلىسە،
ئاچىلۇر بۇلبۇل كېلىپ شاخىدا خەندان ئەيلىسە.

بولغۇسى پەرۋانە خۇش شەمئى شىبىستاننى كورۇپ،
چۈنكى ئۇ يەتكەي مۇراتقا جاننى قۇربان ئەيلىسە.

ھەر كىشى ئومرىدە جەزمەن تاپقۇسى يار ۋەسلىنى،
چىن ساداقەت ھەم ۋاپانى جىسمىغا جان ئەيلىسە.

ئاقسىمۇ ھىجران سېلىدە چەكمىگەي ئاشىق پىغان،
قان يۇتۇپ تاھىركەبى زوھرانى ئارمان ئەيلىسە.

ئەجرىدىن روناق تېپىپ، بولغاي چوقۇم نۇسرەتكە يار،
كىم ۋەتەن-خەلقىنى دائىم جانغا جانان ئەيلىسە.

1980-يىل، قەشقەر.

بىر جاناپقا

مويسىپىتلىك سۈرىتىدە ھىد پۇراپ،
جان بېقىشنىڭ يولىنى تاپقان جاناپ.
ئوزىنى چوڭ موتىۋەر ئاقىل ساناپ،
لاپ ئۇرۇپ چەللىدە ئات چاپقان جاناپ.

"جاق" ئېتىپ چۈشكەندە يەرگە ئويغىنىپ،
جان ئازاۋىدا ئىلاندەك تولغىنىپ،
ئەبجىغى چىققاندا تامبال بۇلغىنىپ،
شالتىغىغا بوكىنى ياپقان جاناپ.

بەكمۇ رەڭۋاز ئۇ، كەمەكىنىڭ ۋارىسى،
جان تىكىپ ئۇستۇنگە ئورلەش غايىسى،
دىپلوماتلىق جان بېقىش دەسمايىسى،
نەپسىنى دەپ ئارىنى ساتقان جاناپ.

ئېرىتەر تاشنى يالاپ يۇمشاق تىلى،
تالچۇقتەك ئەۋرىشىم بوينى، بېلى،

لەۋزى شىرىن، ئوغىغا تولغان دىلى،
پەس خوشامەت لېيىغا پاتقان جاناپ.

ئوزگىرەر بىر پەستىلا كۈنگە بېقىپ،
بەزىلەرنى كوپتۇرەر شالى ئېقىپ،
بەزىلەرنى چوكتۇرەر گورگە تىقىپ،
باشلىغىغا قول چوماق، قاپقان جاناپ.

ئوغا سالماق بوپ كىشىنىڭ ئېشىغا،
سەپ تۇزەر شۇملارنى تارتىپ قېشىغا،
چۈشسە تەس كۈن دوستلىرىنىڭ بېشىغا،
ئاڭا توھمەت تېشىنى ئاتقان جاناپ.

كۈيچى مەن دەپ كۈيلىيەلمەي قان يۇتار،
بوغسا قەلبىنى ھەسەت، تولغاق تۇتار،
ئاكىيۇدەك ئوز ئوزىنى يۇپىتار،
يۇزى داپتەك قىتلىنىپ قاتقان جاناپ.

مەن ئوزۇم ماھىر، خۇيۇم چانماس دىمە،
قىلغىنىڭنى قەرز بولۇپ قالماس دىمە،
ئوز بېشىمغا بىر كۈنى يانماس دىمە،
ئەل قىساسىن بوينىغا ئارتقان جاناپ.

1980 - يىل ماي، قەشقەر.

ۋەتەن ھەقىدە مۇخەممەس

تامايىم يوق ساخاۋەتتىن، ۋەتەن-بەختىم، پاناھىمدۇر،
ئۇنىڭ قوينى ماڭا جەننەت، مۇقەددەس قىبلىگاھىمدۇر.
جۇدۇنلۇق قىش، سوغاق پەيتى مېنىڭ پەسلى باھارىمدۇر،
مۇبارەك ھەر سىقىم تۇپراق كوزۇمگە تۇتىيارىمدۇر،
ھاۋاسى ھەم سۇيى لەززەت، ھوزۇرى دىلخۇمارىمدۇر.

ھاياتنىڭ يايلىغى يۇرتۇم، ئىجات گۈلزارى-بوستانى،
جاھان تارىخىدا باردۇر ئەبەت ئوچمەس شەرەپ-شانى.
جىمى ئالەمگە دەسلەپتىن تونۇشلۇق بۇ ئىلىم كانى،
تىلىم چىققاندا دەسلەپكى سوزۇم قۇتلۇق ۋەتەن نامى،
ئانامنىڭ ئاق سۈتى بىرلە پۈتۈلگەن تىل تۇمارىمدۇر.

تېغى ئەلگە پولات قورغان، تېشى ئەلا كۈمۈش-زەردىن،
چولى ئەلا گۈلىستاندىن، گىياسى مۇشكى-ئەنبەردىن.
قېلىشمايدۇ ئۇنىڭ ئاددى بۇلاغى ھەۋزى كەۋسەردىن،
ھوسۇن بەرگەن ئاڭا ئەجدادىمىز ساپ قان بىلەن تەردىن،
ئۇلۇغ تارىخى—چوڭ قامۇس، غۇرۇرۇم، ئىپتىخارىمدۇر.

قەسەم بىللا ساداقەتتە ئەزىز تۇپراققا لەۋ ياقتىم،
ئوتتىدا مەن كويۇپ گويا قېقىنۇستەك قانات قاقتىم.
سۇيىدە ھەم ھوزۇر ئەيلەپ گويا تاھىر بولۇپ ئاقتىم،
تولۇپ ئىلھام، ھاياجانغا ۋەتەن شەنىگە كۇي قاتتىم،
مۇھەببەت دولقۇنى زەخمەك، يۇرەكنىڭ رىشتى تارىمدۇر.

ئاڭا كىندىك قېنىم تامغان بولۇپ ئىز-بەلگۇ مېھرىمدىن،
جۇلالايدۇ جامالىنىڭ زىياسى بەلكى چېھرىمدىن.
كى ئاجرالماس ئۇنىڭ نامى دەقىقە ئويۇ-پىكرىمدىن،
شۇڭا لەيلۇ-ناھار چۇشمەس مۇقەددەس نامى زىكرىمدىن،
ۋەتەن مېھرى ئومۇرۋايەت يېڭىلىمەس كۇچ-مادارىمدۇر.

ئانا تۇپراق ماڭا قىممەت جاھان مۇلكى ۋە جاناندىن،
كېرەك بولسا ۋەتەننى دەپ كېچەرمەن بۇ ئەزىز جاندىن.
بولاتتىم رازى ئومرۇمدىن، مۇرادىم ھەل بولۇپ ئاندىن:
ئىجادىم بىرلە كىيدۇرسەم ئاڭا گۇلتاج، شەرەپ-شاندىن...
ۋەتەننىڭ ئەجرىنى ئاقلاش يۇرەك ئەھدىم-قارارىمدۇر.

1980-يىل، قەشقەر.

بىل

ۋاقىتنى بىباھا بايلىق دىسەڭ، قەددىنى قىممەت بىل،
بىخۇت بولما، قولۇڭ-ئىلكىڭدىكى پەيتنى غەنىمەت بىل.

ۋاقىت گويا ئېقىن سۇدەك كېتەر مەيلىڭگە باقماستىن،
ھاياتتا ھەردەقىقەڭنى گويا ئەسىرچە سۈرئەت بىل.

ئومۇرنىڭ ئوغرىسى ئازغۇن ھاۋايى ئوي-ھەۋەس، بىلىسەڭ،
كۈرەش-مېھنەتنى يار تۇتقىن، ئۇنى ئومرۇڭگە زىننەت بىل.

ئۇ يات ئىش يوق ساڭا روھىي مېيىپلىق ھەم ھورۇنلۇقتىن،
ئۇمىتۋارلىق، شىجائەتنى گۈزەل ئەخلاق-پەزىلەت بىل.

كىبىرلەنمە شەرەپ-شاندىن بېشىڭ يەتكەندىمۇ ئەرشكە،
سەمىمى ھەمدە كەمتەر بول، ئۇنى ئىنسانى خىسلەت بىل.

توكۇپ ساپ تەر پىشانەڭدىن ياراتقان ئىش ئىزىڭ-توھپەڭ،
سازاۋەر بولسا ئالقىشقا ئۇنى ئىلھام ۋە رىغبەت بىل.

غەرەزلىك ماختىسا ھەركىم (ئوزۇڭدە يوق سۈپەت بىرلە)،
ئۇنى ئىنسانى نەپسىگە ھاقارەت بەلكى توھمەت بىل.

ئىجات ئارزۇسىدا كەلسەڭمۇ دوچ مۇشكۈل ۋە خورلۇقتا،
"ئىشىك مەقبۇل" دىسە خەلقىك ئۇنى ئالەمچە ھورمەت بىل.

ئادالەت ھوكمى قانۇننىك ساڭا خەلقنىك باھاسىدۇر،
كى خەلق دانالىغى ئولمەس شۇنى پارلاق ھەقىقەت بىل.

ئولۇم ئالدىدىمۇ ئايرىلما ساپ ۋىجدان، غۇرۇرۇڭدىن،
كى ھەققە جانپىدا قىلماقنى چىن مەرتلىك ۋە ھىممەت بىل.

ھاياتتا ئەخمىدى جانىڭنى سەن جانان بىلەن بىر تۇت،
ھالال مىھنەت-ئىجادىڭنى ئىلىڭگە توھپە-خىزمەت بىل.

1980-يىل نويابىر، قەشقەر.

ئەسلەيمەن

ئۇلۇغ ھورمەتتە ئەسلەيمەن چىۋەر يولباشچى-رەھبەرنى،
كۇرەش قۇربانى ئەخمەتجان—ۋەتەنگە جان پىدا ئەرنى.

بايان ئەيلەي ئۇنىڭ ئوچمەس شەرەپ توھىپىسىدىن قەترە،
توقۇپ نەزمە، قېزىپ سوز كاندىن ياقۇت بىلەن زەرنى.

ئېچىپ جەڭ نىلقىدىن، كۇرمىڭ جەسۇر پەرھاتنى قوزغاتقان،
ئازات قىلماق ئۈچۈن ياۋدىن مۇقەددەس شۇ ئانا يەرنى.

يېنىپ ھورلۇك تەقەززاسى بىلەن شىردەك غازات قىلغان،
ئېلىپ قولغا بوۋام سادىر مىراسى نەيزە ـ شەمشەرنى.

ئۇنۇتماستىن ۋەتەن ـ خەلقىنىڭ ئەسىرلىك قان قىساسىنى،
رەقىپ ھەلقۇمىدىن سىققان قىلىپ ئۇلگە سەنۇبەر*نى.

قارا تۇن پەردىسىن يىرتىپ، چېچىپ نۇر يولچى يۇلتۇزدەك،
كېزىپ چىققان ئىلى، تۇرپان، خوتەن، تارىم ۋە قەشقەرنى.

شىپا بەرگەچ ئۇنىڭ مېھرى دىلىغا ئەھلى دەرتمەننىڭ،
ئەزىز بىلگەن گويا لۇقمان كەبى بۇ لەۋزى شەككەرنى.

نىشان ئەيلەپ كېلىچەكنى، نەسللەر بەختىنى كوزلەپ،
يىمىش تىككەن گۇزەل باققا، توكۇپ ساپ قان بىلەن تەرنى.

---

* سەنۇبەر ـــ يازغۇچى ز. قادىرىنىڭ «رودىپاي» ھىكايىسىدىكى ئوزدىنىڭ ئەقىل ـ پاراستى بىلەن قان شورىغۇچى رودىپاي ئۇستىدىن غەلىبە قىلغان باتۇر يىگىت ئوبرازى.

نادامەت بىرلە كوز يۇمدى بىراق، غەييۇر، ئۇلۇغ ئىنسان،
ئىچىپ تەشنالىغى قانماي زەپەر جامىدا كەۋسەرنى.

ئۇنى بىزدىن جۇدا قىلدى رەھىمسىز، بىۋاپا يىللار،
يوشۇرغاندەك قارا پەردە نەزەردىن ماھى پەيكەرنى...

يۇرەكتە يادلىنار مەڭگۇ سويۇملۇك نامى ئوچمەستىن،
ئۇنۇتماس ھىچقاچان تارىخ ئۇنىڭدەك زاتنى قەيسەرنى.

1981 ـ يىل، قەشقەر.

بىر جۇپ ئاققۇ

تىنىق سۇدا بىر جۇپ ئاققۇ ئۇزۇشۇپ،
يايرايدۇ جان ھوزۇرىنى سۇرۇشۇپ.

مەيلىنى رام قىلغاچ ۋىسال ئوزىگە،
ئوتكەن ۋاقىت كورۇنمەيدۇ كوزىگە.

كەچكى شەپەق سۇغا قاندەك يىپىلدى،
يىپشىل ساسلىق كۇلرەڭ لىباس كىيىندى.

ئەجەپ بىر ھال...كوز تەگدىمۇ جۇپ قۇشقا،
ئەجەل يەتتى چىشى ئاققۇ ــ بايقۇشقا.

غايىپ بىر ئوق ئۇچۇپ كەلدى قاياقتىن(؟)
ئاڭقىرالماي، ۋىدالاشتى ھاياتتىن.

ئەركەك ئاققۇ پەريات ئۇرۇپ سايرىدى،
قىسمەت ئۇنى مەشۇغىدىن ئايرىدى!

پەرۋانە بوپ ئوز جۇپتىنىڭ بېشىدا،
يۇدى ئۇنىڭ قانلىرىنى يېشىدا.

شورلۇق ئاشىق چىدالماستىن قازاغا،
قانات قېقىپ كوتىرىلدى فەزاغا.

مەشۇغىغا تىكىپ خۇمار كوزىنى،
شېغىل تاشقا ئاتتى ئوقتەك ئوزىنى.

قان ئىچىدە قالدى بايقۇش نەپەستىن،
جاننىڭ قۇشى ئۇچتى كوكرەك قەپەستىن

كورۇپ بۇنى تەئەججۇپكە چومۇلدۇم،
چىگىش سوئال قاينىمىغا كومۇلدۇم.

ئەلگە ئايان شۇ ھەقىقەت (سىر ئەمەس):
سويگۇ-ۋاپا گوھەر ئىكەن، مۇقەددەس!

مىڭ ئەپسۇسكى، بەزىلەرنى نەس بىسىپ،
شۇ گوھەردىن قالغان تامام بى نىسىپ.

شۇڭا ئۇلار ئۇز لەۋزىدە تۇرالماس،
ئەقەللىسى بىر قۇشچىلىك بولالماس...

1981 - يىل، مەكىت.

مۇئەللىم

(داستان)

(مۇقەددىمە)

مۇئەللىم!...
نەقەدەر پەخىرلىك بۇ نام،
مەناسى ئالەمچە شەرەپكە تولۇق.
ھەر بۇرەك ئۇنىڭدىن ئالىدۇ ئىلھام،
دىللاردا مۇھەببەت، ھورمىتى ئۇلۇق.

"ئىنسانلار روھىنىڭ ئىنژېنېرى" دەپ،
بېرىلگەن ئۇنىڭغا ئەڭ ئالى ئۇنۋان.
مۇئارىپ ساھەسى ــ كۆرەشتىكى سەپ
جەڭچىسى ئۇ سادىق، جەسۇر ـ قەھرىمان.

ھەر دىلغا ئىلىمدىن چاچىدۇ ئۇرۇق،
مەرىپەت يولىغا قىلىپ دالالەت.
ھەر سوزى ئىنسانلار روھىغا ئوزۇق،
ئەجرىدىن ئاڭ ـ ئىدرەك تاپار كامالەت.

مۇشكۇل ھەم خەتەرنى يېڭىپ يولىدا،
ئورلەيدۇ چوققىغا ئېشىپ تاغ ـ داۋان.
مەرىپەت باغچىسى ئۇنىڭ قولىدا،
تارقىتىپ خۇشپۇراق، گۇللىنەر ھامان.

قەدىردان ئۇستاز ئۇ، مېھرىۋان ئانا،
ياش ئوسمۇر ئەۋلاتقا چىندىن كويۇملۇك.
ئەڭ قىيىن مۇشكۇلدە بولغاچقا پانا،
ھورمەتكە سازاۋەر، نامى سويۇملۇك.

كۆيلىسەم شۇ نامنى ياڭرايدۇ سازىم،
دولقۇنلاپ قەلبىمدە سويگۇ ـ ھاياجان.

پەرۋىشلەپ ئوستۇرگەن ياشلىق ئۇستازىم،
ئوبرازى ئالدىمدا بولار نامايان:

1

جاپالىق سەپەرگە دادىل يول سېلىپ،
يۇزلەندى شەھەردىن تاغلىق يېزىغا...
كەلدى ئۇ مەرىپەت نۇرىنى ئېلىپ،
يېزامنىڭ ياش ئوسمۇر ئوغۇل-قىزىغا.

بار-يوق بىساتى ئاددى بىر ساندۇق،
سېلىنغان ئۇنىڭغا خىلمۇ-خىل كىتاپ.
ئومرىنى ئەل ئۈچۈن ئەيلىگەن تارتۇق،
سويۇملۇك كەسپىگە ئومرىنى ئاتاپ.

جەم بولدى مەكتەپكە ئوغۇل-قىزچاقلار.
تەلپۈنۈپ قۇشلاردەك قېقىپ شوخ قانات.
جارانگلاپ يېقىملىق كۈلكە-قوشاقلار،
باشلاندى يېڭىچە جۇشقۇن بىر ھايات.

مەن ئىدىم شۇ چاغدا سەبى بىر گودەك،
كەلدى-دە، شۇ ئۇستاز تۇتتى قولۇمنى.

باشلىدى مەنزىلگە بولۇپ يار-يولەك،
كورستىپ ھەقىقى ئومۇر يولۇمنى.

ئوقۇتتى مەكتەپتە "ئا"، "ب"دىن باشلاپ،
ياندۇرۇپ كوڭلۇمگە ئەقىل شامنى.
مېھرىدىن يولۇمغا توكۇپ نۇر-ئاپتاپ،
ئورناتتى قەلبىمگە ئۇلۇغ غايىنى.

كۇنسېرى ئۇستازغا ئاشتى ھورمىتىم،
بولغاچقا ئاتامدەك مېھرىۋان-ئامراق.
شوخلۇقتىن رەنجىتتىم ئۇنى كوپ قېتىم.
تۇراتتى شۇندىمۇ تەمكىن ۋە سالماق...

ئېسىمدە، پارتىنى قاپقارا بويىاپ،
تىڭشماي ساۋاقنى، سۇرەت سىزغىنىم.
ئېسىمدە، قەغەزدىن قالىغاچ ياساپ،
سىنىپتا ئۇچۇرۇپ، دەرسنى بۇزغىنىم.

—قەدىرلەپ ۋاقىتنى مەھكەم تۇتمىساڭ،
بىر پەستە ئالدىڭدىن بولىدۇ غايىپ...،—
ئېيتقىنى شۇ بولدى، قىلمىشىم ئۇچۇن
كەتمىدى ئارتۇقچە ۋاقىراپ-كايىپ...

خەتەرلىك كېسەلگە بولۇپ مۇپتىلا،
شۇم ئەجەل پەنجىگە ئالغاندا مېنى؛
شىپالىق بېغىشلاپ تومۇرلىرىمدا،
سويۇملۇك ئۇستازنىڭ ئاقتى ساپ قېنى!...

پەرۋىشلەپ ئوستۇردى، ئەجرىنى توكۇپ،
تولدۇرۇپ شەرۋەتكە قەلبىم جامىنى.
ھەر ئېيتقان سوزىنى دىلىمغا پۈكۈپ،
ئورناتتىم يۈرەككە ئۇنىڭ نامىنى.

2

ئوز ئىسمى ئالىمجان، ئاتىسى قادىر...
قالغىنى ئوزگىگە ئېچىلمىغان سىر.
مۇئەللىم كىم ئوزى؟
نەسەپ-زاتىنى
مەن ئەمدى سىلەرگە سوزلەي بىرمۇ-بىر.

بىركۇنى كەچقۇرۇن زېرىكىش بېسىپ
ئولتۇرساق، مۇئەللىم كېپ قالدى ئويگە.
ئىچىگە خوشلۇغى سىغماي ئاتامنىڭ،
مېھماننى ھورمەتلەپ باشلىدى تورگە.

ئالدىراپ ـ ھولۇقۇپ كۆكۈلچەك ئانام،
كەلتۈردى داستانغا مەزە ھەم قېتىق.
(قوشۇلدى چىلگە ھەم كاۋا سامىسى...
يېزىنىڭ نېمىتى تولدى لىپمۇ ـ لىق.)

مۇئەللىم، ئاتامنى داسقان ئۇستىدە
كوردۇممەن گويا كى قەدىناس ئۇلپەت.
ئوي ئىچى باشقىچە جانلىنىپ بىردىن،
باشلاندى كۆكۈللۈك دوستانە سوھبەت.

سوزلىدى مۇئەللىم رىيال تۇرمۇشتىن،
تىكشىدى ئاتامنىڭ ھال ـ ئەھۋالىنى.
كورسەتتى ئانامغا تىببى مەسلىھەت،
كېسەلنىڭ ئوزگىرىش ئېھتىمالىنى.

سورىدى سوز ئارا ئاتام ئۇنىڭدىن،
تۇغۇلغان يۇرتىنى، نەسەپ ـ زاتىنى.
(يالغۇزلا ئاتامنىڭ ئەمەس، بۇ سوئال
چۇلغىغان بارچىنىڭ ئېسى ـ يادىنى.)

جىملىقتا مۇئەللىم چېھرىگە بىر پەس
دەرت ـ ئەلەم بۇلۇتى تاشلىدى سايە.

باشلىدى كوپ ھايال ئوتمەي ئارىدىن
ئۇ ئوزى توغرىلىق مۇنداغ ھىكايە:

ــ تۇغۇلغان ماكانى ئىكەن تاشملىق،
شەۋكەتلىك بوۋىمىز موللا يۇسۇپنىڭ.
بولغاچ ئۇ دانىشمەن تارىخچى ــ ئالىم،
تەرىپى داستانىكەن ئاغزىدا كوپنىڭ.

ئومرىدە يېزىپ چوڭ تارىخ قامۇسى،
بۇ ئىشنىڭ ئاخىرىنى ئۇزەلمەي كەتكەن.
"بۇ ئۇلۇغ خىزمەتنى ۋايىغا يەتكۈز" ــ
دەپ ئاتام قادىرغا ۋەسىيەت ئەتكەن.

پەرز بىلىپ ئەمرىنى ئەزىز ئاتىنىڭ،
ئورنىتىپ قەلبىگە ئۇلۇغ غايىنى؛
ئوتتۇز يىل ئەجرىنى سىڭدۈرۈپ ئاتام،
ۋايىغا يەتكۈزدى «تارىخنامە»نى.

ۋە لېكىن مېھنەتنىڭ راھىتىن كورمەي،
دۇچكەلدى قۇترىغان "سول"لۇق شامالغا.
كىيدۈرۈپ ئاتامغا "ئوڭچى" قالپاقنى،
كىتاپنى "ئەنزە" دەپ ئالدى قامالغا.

مۇقەددەس تارىختىن ئۇنچە تىزغانلىق،
تەڭ بولدى ئاخىرى "زەھەر"، "ۋابا"غا.
ئوتتۇز يىل ئەۋلاتقا بىلىم بەرگەنلىك،
يېزىلدى توھپىگە ئەمەس، گۇناغا.

نە كىتاپ ئالغىنى ئاتام قولىدىن،
ئەزرائىل شۇ سۇرەت جېنىنى ئالدى!...
جان ئۇزۇش ئالدىدا ئېيتتى پىچىرلاپ:
"ئاخىرقى ئۇمىدىم سېنىڭدە قالدى..."

كوز يۇمدى قالدۇرۇپ بىر باغلام قەغەز،
كۇپىيىسى ئىدى بۇ «تارىخنامە»نىڭ.
مەزمۇنى چۇۋالچاق، مۇقەددەم ـ ئاخىر،
ئىزناسى يوق ئىدى نەچچە بابىنىڭ.

ئاتامدىن ئايرىلغان بەش يىلدىن بېرى،
شۇ مېھنەت ئۇستىدە چېكىمەن جاپا.
قانداقمۇ يۇز كېلەي ئۇنىڭ روھىغا،
ئوغۇللۇق لەۋزىمگە قىلمىسام ۋاپا؟!...

مۇئەللىم ئاستىلاپ توختىدى سوزدىن،
بىر لەھزە ئارىغا چوكتى سۇكۇنات.

چۈشەندىم، ئومۇرگە مېھمان ئەمەس بىز،
كۈرەشنىڭ سەھنىسى ئىكەن بۇ ھايات!...

يالتىراپ ئاتامنىڭ كىرپىگىدە ياش،
مەكتىبگە تامغىنى چېلىقتى كوزگە.
ئاتاممۇ ئۇستازنىڭ قولىنى تۇتۇپ،
ھاياجان ئىلكىدە كىرىشتى سوزگە:

ــ بىلىمەن بوۋىڭىز موللا يۇسۇپنى،
دەۋرىنىڭ موتىۋەر داناسى ئىدى.
ھەر سوزى خىسلەتلىك ئەقىل جەۋھىرى،
مەنىسى گۈزەللىك بەرناسى ئىدى.

ھازىرمۇ بىرتۇتاش ئونلىغان يۇرتىنىڭ،
زىيارەتگاھىدۇر ئۇنىڭ قەۋرىسى.
چېھرىڭىز نىمانچە نۇرلۇقكىن دىسەم،
ئىكەنسىز شۇ ئۇلۇغ زاتنىڭ نەۋرىسى.

كوپ رەخمەت مۇئەللىم، ئەجرىڭىز ئۇچۇن،
ئوغلۇمغا كويۇنۇپ بىلىم بېرىپسىز.
كوپ رەخمەت بۇ قەدەم تەشرىپىڭىزگە،
ئوز كوروپ بىزلەرنى يوقلاپ كېلىپسىز...

بەرىمىز ئاتامنىڭ تەكلىۋى بىلەن،
ئەجداتلار روھىغا قىلدۇق دۇئانى.
شۇ كۈندىن ئېتىۋارەن ئائىلىمىزنىڭ
بوپ قالدى مۇئەللىم پەخرى-مېھمانى.

3

ئاخىرقى كۈنلىرى يازلىق تەتىلنىڭ،
جەم بولدۇق، تەشكىللەپ قىزىق ساياھەت.
خارابە ئىزىنى قەدىم شەھەرنىڭ،
مۇئەللىم باش بولۇپ، قىلدۇق زىيارەت.

بىر چېكى ئۇپۇققا تۇتاشقان قۇملۇق،
ئوخشايدۇ مىسالى چەكسىز دېڭىزگە.
يالقۇنلۇق نەپىسىدىن ياغدۇرۇپ ئاتەش،
ئاچتى ئۇ بىپايان قوينىنى بىزگە.

ھاياجان ئىلكىدە، رىۋايەتتىكى
تىلسىمات كانىغا قەدەمنى باستۇق.
قانچىلاپ توگىنىڭ لوكسى سىمان
تىزىلغان قاتمۇ-قات دوڭلەردىن ئاشتۇق.

بىز ئۇچۇن ئاياقتا كەچكىنىمىز ئوت،
قۇم دوڭى گويا كى داۋان كورۇندى.
"كورۇنگەن تاغ يىراق ئەمەس" دىگەندەك،
مەنزىلگە يەتكەندە دىللار سويۇندى.

خارابە ئىزلىرى باشلانغان جايدا
تۇراتتى بىر چىدىر ــ دەم ئېلىش ئۈيى.
نەچچە كۈن قۇملۇقلار باغرىنى چارلاپ،
قېزىشنى باشلاپتۇ ئارخىلوك دۇيى.

ھەممىنى ئوزىگە قىلدى مەھلىيا،
رەڭمۇ ـ رەڭ گۈل ـ نەقىش ئويۇلغان خىشلار.
ساپالدىن، چىنىدىن، مىستىن ياسالغان
سۈپەتلىك ۋە ئەپچىل قاچا ـ ئىدىشلار.

يىپەكتىن تىكىلگەن شاھانە لباس
ئۈستىگە گۈل چەككەن زەردىن كەشتىلەپ.
سىر ـ ھىكمەت جەۋھىرى قامۇس ـ كىتاپلار
تىزىلغان بىر ياندا دەستە ـ دەستىلەپ.

زوق بىلەن كوردۇق بىز، قۇياش نۇرىدا
يالتىراپ تۇرغان ساپ كۈمۈش تەڭگىنى.

ئوزگەرتمەي ساقلاپتۇ ئۇزاق ئەسىرلەر
شۇ نادىر بۇيۇملار سۇپەت-رەڭگىنى.

كورسەتتى مۇئەللىم بىزگە بىرمۇ-بىر،
قۇم بويلاپ سوزۇلغان خارابە ئىزنى،
پىشقەدەم ئارخىلۇك يەرنىڭ ئاستىدىن
قېزىلغان بىر ئويگە باشلىدى بىزنى.

ئوي ئەمەس، كورگەندەك گويا موجىزە،
لال بولۇپ ئەقلىمىز، كىردۇق ئاۋايلاپ.
ئۇستىنىڭ قولىدىن چىققاندەك يېڭى،
تۇرۇپتۇ ھەيۋەتلىك بىر ئوي جۇلالاپ.

سۇۋالغان تاملىرى ئاپپاق گەج بىلەن،
پاراماں، تورۇسقا نەقىش ئويۇلغان.
ئىككى ئوي ئوزئارا تۇرار قارىشىپ،
ئورتىسى كەڭ ئايۋان، تۇۋرۇك قويۇلغان.

مىيامباز ئورناتقان ئويۇق-تەكچىلەر
ئىچىگە تىزىلغان مىس لىگەن، كورا...
گويا كى بىر گۇزەل قىزنىڭ بۇرنىدەك،
ياراشقان ئوچاقنىڭ ئۇستىگە مورا.

ئەجداتلار روهىغا ئاقتى مىهرىمىز،
جام بولۇپ قەلبىمىز سويگۇ-هورمەتكە.
هاياجان ئىلكىدە دىدۇق: "ئاپىرىن!"،
ئىجاتكار قوللارغا، ئۇلۇغ سەنئەتكە.

ئىلهامى جۇش ئۇرۇپ سوزلىدى ئۇستاز،
شەرۋەتكە چاڭقىغان دىلىنى قاندۇرۇپ.
تەسىرات قاينىمى ياش يۇرەكلەردە،
ئۇچقۇندىن ئوچمەس بىرگۇلخان ياندۇرۇپ:

"ئەجداتلار قالدۇرغان ئۇلۇغ مىراسنىڭ،
پەقەت بىر تامچىسى بىز كورگەن ئۇلگە.
ئەڭ دەسلەپ هاياتنىڭ بوشىگى ئىدى،
كەڭ تارىم بويلىرى—بۇ ئەزىز ئولكە.

تۇنجى رەت قەدىمىي تارىخ بابىدا،
ئىلىم-پەن ۋە سەنئەت بۇندا يارالغان.
قاراڭغۇ هالەتتە تۇرغان دۇنياغا،
بۇ يەردىن مەرىپەت نۇرى تارالغان.

مىسالى: شۇ قۇمدا ئەجداتلىرىمىز
ياراتقان چوڭ شەهەر، ئالى قەسىرلەر.

هازىرمۇ شەۋكەتلىك دەۋر ئىزلىرى
ئوچمىگەن، ئوتسىمۇ ئۇزاق ئەسىرلەر...

مۇقەددەس يادنامە، ئەزىز تەۋەرۈك
بىز ئۇچۇن بۇ بايلىق ــ سەنئەت مىراسى.
ھەقلىقمىز قانچىكى قىلساق ئىپتىخار،
شۇ بۇيۇك مىراسنىڭ بولغاچ ھەقداسى".

ئىچىلدى سىھىرلىك بىر گۈزەل ئالەم،
ئۇستازنىڭ سوزىدىن مىنىڭ ئالدىمدا.
تارىختىن بىر ساۋاق ئاڭلىغان شۇ كۈن
ئۇنتۇلماس چاغ بولۇپ قالدى يادىمدا.

4

باش توخۇ چىللىدى.
يېزا ئۇيقۇدا...
مۇئەللىم ئويىدە ئوچمىگەن چىراق.
چارچاشتىن ئەسەر يوق تەمكىن تۇرقىدا،
ئۇيقۇنىڭ خۇمارى كوزىدىن يىراق.

ئاق قەغەز ئۇستىدە تەۋرىتەر قەلەم،
ئالدىدا ئىچىقلىق بىر دەستە كىتاپ.

جانلىنار ئويىدا كائىنات-ئالەم،
تەپەككۇر قوينىغا چومۇلگەن شۇ تاپ.

گايىدا بىرنەپەس يۇمۇپ كوزىنى،
ئوقۇلغان قۇرلارنى ئالىدۇ ئەسكە.
قىزغىن ئىش قوينىدا ئۇنتۇپ ئوزىنى،
تەييارلىق قىلىدۇ ئەرتىكى دەرسكە.

گويياكى ئىلىمدىن توقۇيدۇ كەشتە،
قەلەمدە كەشتىنىڭ يىپى ئېشىلەر.
ئىجاتكار قول بىلەن ھەر بىر نەپەستە،
بىر يېڭى ھىكمەتنىڭ سىرى يېشىلەر...

يىللارنى شۇ يوسۇن ئوتكۇزدى باشتىن،
ئۇلۇغۋار غايىگە بارىنى ئاتاپ.
ئەسىرلەر بايانى—كەچۈرمىشلەردىن
يارالدى بىرقامۇس—تارىخىي كىتاپ.

ئايانكى ئىلىم-پەن، ئىجات ئەھلىگە،
ئەڭ زورۇر خىسلەتتۇر چىدام ۋە تاقەت.
ئىجاتكار مېھنەتتىن ئالار قەلبىگە،
شىرىن مەي كەيپىدەك ھوزۇر ۋە راھەت.

كىمنىڭكى ۋۇجۇدى ئەل ئۈچۈن يانسا،
بىر زەررە نۇرىنى توكەر ھاياتقا.
كىمكى مەنزىلگە جان تىكىپ ماڭسا،
يەتكۈسى شۇبھىسىز ئارزۇ-مۇراتقا!...

ئۇ ئىشلەر كېچىنى ئۇلاپ سەھەرگە،
ئۇيقۇسىز تۈنلەرنى ئوتكۈزۈپ باشتىن.
ئورلەيدۇ شۇڭقاردەك ئالغا—زەپەرگە،
باش تارتماي جاپادىن، ھىرىپ چارچاشتىن.

تىزىلدى قۇرلارغا گويا ئۈنچىدەك،
تەپەككۇر جەۋھىرى تامچە-تامچىلاپ.
بەخت ھىسسى جاننىنىڭ سۈمبۈل چېچىدەك،
مۇئەللىم جىسمىنى ئوتتى قامچىلاپ.

بەرق ئۇرار يۈزىدە غۇرۇر، تەبەسسۇم،
قولىدا ئەجرىدىن پۈتكەن ئىش—كىتاپ.
ئارزۇلار غۇنچىسى ئەيلەپ تەرەننۇم،
پىچىرلاپ لېۋىدىن ئۈچتى شۇ خىتاپ:

"مۇشكۈللەر تېغىدىن ئوتتۇڭ كىتاۋىم،
قانۇ-تەر ئەجرىمدىن پۈتتۈڭ كىتاۋىم.

ئارامى جانىمسەن، كوڭۈل شاتلىغىم،
سەن بىلەن چىن مەنە تاپار ياشلىغىم.

بەھرىمەن بولسا ئەل نەقىئىدىن زەررە،
بولاتتىم مەن رىزا ئۇندىن مىڭ مەررە!...“

5

پەيدىن-پەي سۇر بۇلۇت قاپلاپ سامانى،
مۇز پۇركۇپ نەپىسىدىن قۇترىدى جۇدۇن.
ياغدۇرۇپ ئەل ئۇچۇن ئاپەت-بالانى،
باشلىدى تەلۋىلەر مۇدھىش بىر ئويۇن.

نادانلار ئۇزىچە بولۇپ "ئەقىلدار"،
"كونىلىق" ئۇستىدىن كوتەردى "ئىسيان".
پىشقەدەم كادىرلار "جاھىل ھوقۇقدار"،
مۇئەللىم-ئۇستازلار بولدى "جىن-شەيتان".

پىچەتلەپ تاشلاندى مەكتەپ ئىشىگى،
ئىشخانا، ئېتىزدا توختاپ ئىش-ھەركەت.
دىيىشتى: "ئۇقۇشنىڭ نىمە كېرىگى؟!"
"ئىنقىلاپ تۇتۇلسا ھوسۇلدا بەركەت".

بىر ئوچۇم تەلۋىلەر ۋاقىراپ راسا،
ئوقۇيدۇ ئۇزۇندە تەكرار ئەزۋەيلەپ.
بىرمۇنچە ئادەمنى قىلماقتا سازا،
يول بويى ئازاپلاپ، ئۇرۇپ ۋە چەيلەپ.

مۇڭگۇزلۇك باتۇرلار قۇترايدۇ ھامان،
ھۇجۇمغا ماڭغاندەك توۋلاپ "ھۇررا"نى.
مۇئەللىم كەلمەكتە سەپنىڭ ئالدىدا،
كىيدۇرگەن بېشىغا قەغەز كۇلانى.

ئاھ!... ئۇنىڭ يۇزىگە سۇرتۇلگەن قارا،
يىرتىلغان كوينەكتە قىزىل قان دېغى.
بەدەنگە...
نە بەدەن، قەلبىگە يارا
چۇشۇرگەن زۇلمەتنىڭ قاتىللىق تىغى.

بوينىغا ئېسىلغان ئىجادىي ئىشى،
ئۇستىگە ئارتىلغان بىر ساندۇق كىتاپ.
ئاممىغا سوزلەيدۇ "جىنايىتى"نى،
"گۇناھىم مۇشۇ!..." دەپ قىلىدۇ خىتاپ...

توپلىنىپ مەكتەپكە يېقىشتى گۇلخان،
ئايلاندى مەرىپەت بېغى دوزاققا.

تاشلاندى كىتاپلار گۈلخانغا شۇ ئان،
يالقۇنلار چارسىلداپ ئۈچتى ھەر ياققا.

ھەسرىتا!... كىتاپلار كويدى كۈل بولۇپ،
ئىنسانلار ئەقلىنىڭ جەۋھىرى كويدى!
مەرىپەت بىغىنىڭ گۈللىرى سولۇپ،
خەلقىمنىڭ بايلىغى ــ گەۋھىرى كويدى!

زۇلمەتنىڭ كوكسىنى يىرتىپ نۇر چاچقان،
ئىلىم-پەن مەشئىلى، يۇلتۇزى كويدى!
ئىنسانغا يۇكسىلىش يولىنى ئاچقان،
ئىجاتكار باشلارنىڭ ئىش ئىزى كويدى!

كەلگۈسى نىمىدەپ بىرىشەر جاۋاپ،
ئىلمۇ-پەن، بەختنى ئوتقا ياققانلار؟!
ئىنسانلار ئىچىگە ۋابادەك تاراپ،
قان توكۈپ نام، ھوقۇق، پايدا تاپقانلار؟!

تۇن-زۇلمەت جاھانغا ئەمەستۇر باقى،
ھۇقۇشلار قاناتتا توسالماس كۇننى.
يانمايدۇ ئارقىغا تارىخنىڭ چاقى،
سۇبھى تاڭ ئاخىرى يوروتار تۇننى!...

6

ئالەمگە ھوكمران مۇدھىش قارا تۇن،
ياش تۇتقۇن مۇشۇ دەم زىندان-قەپەستە.
ھەقىقەت، ھورلۇككە پەرۋانە تۇتقۇن
ئاھىدىن ئوت يانار ھەر بىر نەپەستە.

جاللاتلار نەچچە رەت ئۇرۇپ-باغلىدى،
تورۇسقا سىم بىلەن ئاستى بارماقتىن.
كويدۇرۇپ بەدەننى ئوتتا داغلىدى،
توھمەتلەر تېشىنى ئېتىپ ھەر ياقتىن.

"نىجاتلىق ئىزدىسەڭ، ئەگەشكىن بىزگە،
ياشاشنى كوزلىسەڭ، يولۇڭدىن قايتقىن.
توۋە قىل! ئوڭكۇردىن چىقىپ ئىگىزگە
ملىتىقنى ئارقىغا بۇراپ ئوق ئاتقىن..."

رەقىپىنىڭ ياۋۇزلۇق پەيلىگە قاراپ،
قورقامدۇ ئەر-يىگىت ئەجەل ئوقىدىن؟!
مۇئەللىم مەردانە قايتۇردى جاۋاپ،
ھېيقماي شۇملارنىڭ تەھدىت-دوقىدىن:

"هەقىقەت قارايماس، خۇددى قۇياشتەك،
زورلۇقنىڭ ئالدىدا خارلانماس ۋىجدان.
مەرت قېنى پارلايدۇ گويا ئوتقاشتەك،
ئەرزىيدۇ هورلۇككە بەخش ئەتسە جان!

ئولۇمتۇك قۇرۇتقا ئوخشار قورقماقلار،
جان بېقىش قورالى قۇللۇق، خوشامەت.
مۇگدىمەس غەپلەتتە قەلبى ئويغاقلار،
ئەر-يىگىت جاللاتتىن تىلىمەس ئامەت.

ئەل ئارا "مۇئەللىم" دىيىلەر نامىم،
پۇتۇلگەن بۇ ئۇنۋان شەرەپتىن، شاندىن.
ئىنسانلىق غۇرۇرۇم-نومۇس ۋىجدانىم،
هەقىقەت يولىدا كېچىمەن جاندىن!..."

باشلاندى قايتىدىن هاقارەت، قىيناق،
(ۋەهشىلەر ئويۇندەك كورەر جازانى!؟)
جاللاتلار كوتەرگەن نەيزە هەم چوماق،
زەربىدىن ياغىدۇ دوزاق ئازاۋى.

تەلۋىلەر شۇ خىلدا قۇتراپ بىر مەهەل،
ئەمەلگە ئاشۇرماق بولدى قەستىنى.

باتۇرغا پەنجىنى سوزسىمۇ ئەجەل،
تىك تۇردى زورلۇققا ئەگمەي بەستىنى.

مەن كوردۇم بۇ ھالدىن ۋەتەن، خەلق ئۈچۈن،
ساداقەت ئىشقىدا يانغان يۈرەكنى!
مەن كوردۇم مەشئەلدەك پارلاپ كۈنۈ-تۈن
نۇر چاچقان يالقۇنلۇق ئارزۇ-تىلەكنى!

مەن كوردۇم بۇ ھالدىن باتۇر جەڭچىنىڭ
ئەڭ جەددى سىناقتا ماھارىتىنى!
مەن كوردۇم بۇ ھالدىن ئۇستاز قەلبىنىڭ
ئىنقىلاپ ئىشىغا ساداقىتىنى!...

7

قارا تۇن ئورنىغا ئالمىشىپ ناھار،
يۇزلەندى زاۋالغا زۇلمەت ۋاباسى.
زىمىستان جۇت كېتىپ، كەلدى نەۋ باھار،
ياڭرىدى گۈلشەندە بۇلبۇل ناۋاسى.

يېڭىلمەس جاسارەت-غەيرەتكە تولۇپ،
ئاتلاندى مۇئەللىم ئۇزۇن سەپەرگە.

ئىجادىي مېھنەتتىن توھپىلەر قوشۇپ،
مەرىپەت سېپىدە ئۇلۇغ زەپەرگە.

قالمىدى ئىختىساس، ئەجرى كومۇلۇپ،
خەلق، ۋەتەن مېھنەتىنىڭ يەتتى قەدرىگە.
مۇئارىپ سېپىنىڭ ئىلغارى بولۇپ،
ئۇ بۇگۈن شەرەپلىك چىقتى سەھنىگە.

ئۇچۇشقا تەلپۈنگەن قىران بۇركۇتتەك،
مەردانە قامەتكە تولغان جاسارەت.
كوزلىرى نۇر بىلەن چاقنايدۇ ئوتتەك،
ئىجاتكار بېشىدا ئەقىل-پاراسەت.

مەنىسى بىباھا — يالقۇنلۇق سوزلەر
تەبەسسۇم ئىلكىدە ئۇچار لېۋىدىن.
ئۇنىڭغا ئۇمىتلىك تىكىلگەن كوزلەر،
تىڭشايدۇ زور ئىخلاس قويۇپ دىلىدىن.

"ھەقىقەت، ھورلۇككە پىدا ئەيلەپ جان،
خەلقىمىز مەرتلىكنى قىلغاچ ئەنئەنە؛
قىزاردى يەر-ئاسمان، تارقىدى تۇمان،
ھەقىقەت غەلىبىسى قىلدى تەنتەنە.

شەرەپلىك سەپەرنىڭ بەلۋىغى بەلدە،
بۇرچىمىز ئىجادىي مېھنەت ئومۇرلۇك.
ئادالەت زىياسى پارلىسۇن ئەلدە،
ياشىسۇن مەرىپەت، ياشىسۇن ھورلۇك!"

بۇ سوزدە سەممى يۇرەك تۇيغۇسى،
قاينىغان بۇلاقتەك ئاقار بۇلدۇقلاپ.
بۇ سوزدە يالقۇنلاپ كوكۈل سويگۈسى،
كۈيلەيدۇ مەرىپەت، ھەقنى ئۇلۇقلاپ.

بۇ سوزدە چىن يۇرەك ئەقىدىسى بار،
ئۇنۇملۇك ئىجادىي مېھنەتكە، پەنگە.
ھەر سوزى بوپ گويا يالقۇنلۇق شوئار،
جەڭگىۋار قوشۇننى چاقىرار جەڭگە...

مۇئەللىم ئەجرىدىن سالار پولات ئۇل،
يۇكسەك پەن ئوتكىلى — ئالتۇن قەسىرگە.
باتۇر سەپ ئالدىدا ئاچار داغدام يول،
ئىلىم-پەن گۈللەنگەن يېڭى ئەسىرگە.

1978 - يىل، قەشقەر.

金 钥 匙
（诗集）
（维吾尔文）
米尔扎宜提·克里木
阿 吉·艾 合 买 提 著
编者：买买提力·祖农
责任编辑：霍加阿不都拉
民族出版社出版 新华书店发行
民族印刷厂印刷
开本：787×1092毫米1/32 印张：11
1982年10月第1版
1982年10月北京第1次印刷
印数：0001—8,000册 定价：0.50元
书号：M10049(4)144

封面设计　江燕红

书号 M10049(4) 144
价　　0.50元

2

غەزەل ئۇە مۇخەممەسلەر

(تاللانما)

نەشرگە تەييارلىغۇچى: مەھەممەت رەھىم
مەسئۇل مۇھەررىر: نۇرمۇھەممەت دولەتى

مىللەتلەر نەشرىياتى

توز گوچىدىن

كىلاسسىك ئەدەبىيات ئوستىدە سوز ئېچىلغاندا، بارلىق جوكخوا مىللەتلىرى قاتارى بىزمو ئالەمشومول ئەھمىيەتكە ئىگە مونەۋۋەر ئەسەرلىرىمىز بىلەن پەخىرلىنىمىز. بىزنىڭ كىلاسسىك ئەدەبىياتىمىز غەزىنىسىدە گوھەردەك چاقناپ، ياقوتتەك جولا-لىنىپ تورىدىغان غەزەل ۋە موخەممەسلەر سان-ساناقسىزدور. ئوتموشتىكى زولوم ۋە جاھالەتنىڭ ھامىلىرى بو بايلىقىمىزنى تالان-تاراج قىلىپمو توگىتەلمىگەن، ئونىڭ ئىجاتكارلىرىنى بوغوپمو تونجوقتورالمىغان ئىدى. "4 كىشىلىك گوروه"نىڭ مىللى مەدەنىيەتنى ۋەيران قىلغوچى يالماۋوز گولخانلىرى كويدورۇپمو يوقىتالمىدى. بوگونكى ئەۋلادلىرىمىز ھەر خىل ئاپەتلەردىن ئامان قالغان ئەدەبىيات-سەنئەت مىراسلىرىمىزغا تەنقىدىي ۋارىسلىق قىلىپ ۋە ئونىڭدىن ئوگىنىپ، دەۋر روھىنى ئەكس ئەتتورىدىغان يېڭى-يېڭى ئەسەرلەرنى ياراتماقتا. قولىڭىزدىكى بو توپلام ھازىرقى زامان شائىرلىرىمىز ئوزلىرىنىڭ تەپەككور بايلىقلىرىنى ئاروز ۋەزنى بىلەن مىسرالارغا تىزغان غەزەل ۋە موخەممەسلەردىن قىسمەن تاللانمىدور.

ئويغور شېئىرىيىتى ھەر خىل چوڭ-كىچىك تورلەرگە بولوند-

گەنىنىڭ سىرتىدا، يەنە ۋەزىنىن جەھەتتىن بارماق ۋەزنى ۋە ئاروز ۋەزنى دەپ ئىككىگە بولۇنىدۇ. غەزەل ۋە مۇخەممەس ئاروز ۋەزنىدىكى شېئىرلارنىڭ ئومۇملاشقان شەكىللىرى بولۇپ، كىلاسسىك ئەدەبىياتىمىزدا سالماق ئورۇنىنى تۇتىدۇ. شۇنىڭ بىلەن بىللە غەزەل ۋە مۇخەممەس ئاروز ۋەزنىنىڭ ھەممە بەھرىلىرىنى ئوز ئىچىگە ئالىدۇ. خۇسۇسەن غەزەللەر ئاشۇ بەھرىلەرنى بىزنىڭ دەۋرىمىزگە ئېلىپ كەلگەن كاۋان دىسەك، مۇبالىغە بولماس.

غەزەل شېئىرىيىتىمىزدىكى چىرايلىق، ئاھاڭدار ۋە ئىخچام شەكىل بولۇپ، ھىسسىياتلىق ئوي-پىكىرلەرنىڭ يارىشىملىق پىگورىسىدۇر. شائىرنىڭ كوڭلىدىكى ئوي-پىكىرلەر ۋە ئۇنى قاناتلاندۇرغۇچى ھىسسىياتلار غەزەلنىڭ بېيىتلىرىگە (كۇپلېتلىرىگە) سىغمىغان چاغدا، مۇخەممەس ياكى مۇسەددەس... شەكىللىرى بىلەن بايان قىلىنىدۇ. بىز كىلاسسىك ئەدەبىياتىمىزدىن بولسۇن ياكى ھازىرقى زامان شېئىرىيىتىمىزدىن بولسۇن، ئەڭ لېرىك غەزەللەرنى ئوقۇغان چېغىمىزدا رىياللىق بىلەن ھىسسىياتنىڭ، شېئىر بىلەن ناخشىنىڭ پەرقىنى سېزەلمەي قالىمىز. بىز بەدىئى ئەدەبىياتنىڭ كۈچىنى، غۇرۇرىنى ئەنە شۇنداق شېئىرلارنىڭ ئىلكىدە ھىس قىلالايمىز.

بۇ توپلامدىكى بىر قىسىم غەزەل ۋە مۇخەممەسلەر ئاروز ۋەزنىنىڭ قىيىن ۋە كەم ئۇچرايدىغان تۈرلىرىدە يېزىلغان بولۇپ، ئۇلارنى ئوز ۋەزنىدە ئوقۇش ياكى ئوقۇيالماسلىغىمىز

بۇ ھەقتىكى بىلىم ۋە ماھارىتىمىزگە باغلىق. چۈنكى ئاروز ۋەزنى ئەسىرلەر مابەينىدە تەدرىجى بېيىۋاتقان ۋە مۇكەممەللىشىۋاتقان ئايرىم بىر پەن. ئۇنىڭ قائىدە-قانۇنىيەتلىرىنى، بەھرىلىرىنى، بەھرىلەر ئىچىدىكى تۈرلىرىنى، تەپىللىرىنى ئۇگىنىپ ئوزلەشتۈرۈۋېلىش بولسا، قىزغىن ئىجتىھات ۋە جاپالىق ئەمگەك بەدىلىگە كېلىدۇ.

ئازاتلىقتىن بۇيان بىز كىلاسسىك شېئىرىيىتىمىزنىڭ ھازىرغا خىزمەت قىلدۇرغىلى بولىدىغان شەكىل ۋە ئۇسلۇپلىرىنى ئۇگىنىپ، ئاروز ۋەزنىنى تىماتىك جەھەتتىن باي، مەزمۇندار ھالەتكە كەلتۈرمەكتىمىز. كىشىلەرنىڭ ھەر خىل قاراشلىرىدىن بىپەرۋا ھالدا ياشاپ كېلىۋاتقان ئاروز ۋەزنى بۇگۈنكى كۈندىمۇ يېڭى شېئىرىيىتىمىزنىڭ مۇھىم تەركىۋىي قىسمى بولۇپ قالدى. ئۇ، ئەدەبىيات-سەنئەتنىڭ بارلىق شەكىللىرى قاتارىدا "4 نى زامانىۋىلاشتۇرۇش" يولىدىكى كۈرەشلىرىمىزدە ئوز رولىنى جارى قىلماقتا. بۇ توپلامنى ئىشلەشتىكى مەقسەت ئاروز ۋەزنىدە يېزىشنى خالايدىغانلار ۋە شۇنداق شېئىرلارنى سويۇپ ئوقۇيدىغانلارغا پايدىلىنىش ماتېريالى تەقدىم قىلىش، شۇنداقلا، كىلاسسىك ئەدەبىياتىمىزدىن قانداق ۋە قانچىلىك ئۇگەنگەنلىگىمىزگە ئەملىي مىساللار كورسىتىشتىن ئىبارەت.

يىغىپ ئېيتقاندا، كىلاسسىك ئەدەبىياتىمىزنىڭ ئىسىل ئەنئەنىلىرىگە ۋارىسلىق قىلىپ، ھازىرقى زامان ئۇيغۇر شېئىرىيىتى ئۇچۇن تېخىمۇ كەڭ تەرەققىيات يولىنى ئېچىشتا بۇ توپلام

بىز-ئىككى كەتمەن چىپىپ بىرەلىسە ئەجەپ ئەمەس. سەۋىيە-
مىزنىڭ چەكلىكلىگى ۋە ۋاقىتنىڭ زىقلىغىدىن ھەر خىل نۇق-
سانلارغا يول قويۇلغان بولۇشى، بەزى شائىرلىرىمىزنىڭ مۇنەۋ-
ۋەر غەزەل-مۇخەممەسلىرى توپلامغا كىرگۈزۈلمەي قالغان
بولۇشى مۇمكىن. كىتاپنىڭ ھەجمى كوزدە تۇتۇلۇپ، بەزى
غەزەل-مۇخەممەسلەر بۇ توپلامغا كىرگۈزۈلمىدى. بۇ، ئەپسۇس-
لىنارلىق ھال بولسىمۇ، كەڭ كىتاپخانلارنىڭ سەممى تەنقىتلىرى،
ئىجابى پىكىر-تەكلىپلىرى بۇنىڭدىن كېيىنكى ئىشلىرىمىز
ئۈچۈن ئەينەك بولىغۇسى.

مۇندەرىجە

تۈزگۈچىدىن 1

ئابدۇخالىق ئۇيغۇرى

چىراق (غەزەل) 1

ئەي پەرى (غەزەل) 2

ئارمان (غەزەل) 3

ياز تۈنى (غەزەل) 5

دەردى دەۋران (مۇخەممەس) 6

ئىسم شىھىت

بىلىم ئىشقىدا (غەزەل) 8

خاتا (غەزەل) 12

خەت (غەزەل) 14

مۇھەببەت سەۋداسى (غەزەل) 17

ئالدىدا 1.3.4 (مۇخەممەس) 20

سەيپىدىن ئەزىزى

غەزەللەر 38

ئەلقەم ئەختەم

ساڭا (غەزەل) 41

چوڭ يۇرۇشكە تەنتەنە (غەزەل) 43
ۋاپا قىل (مۇخەممەس) 46
تەپىچان ئېلىيوپ
بولمىسا (غەزەل) 48
ئەمدى (غەزەل) 50
ئۇغرىدىن مەككار يامان (غەزەل) 51
نىم شىھىت خاتىرىسىگە (غەزەل) 53
مەيلىمۇ (غەزەل) 55
بىزار بولدۇم (غەزەل) 57
جانان كېلىدۇ (غەزەل) 59
مىنىڭ ئۇز خىلىم بار (غەزەل) 61
مۇقام (مۇخەممەس) 63
شۇكۇر يالقىن
غەزەل ۋە گۇزەل (غەزەل) 67
بىل (غەزەل) 69
بىر مەنمۇ (غەزەل) 71
بولۇپ كەتتى (غەزەل) 73
ئەرزى ھال ئەتتى (غەزەل) 75
ئابدۇرىھىم ئوتكۇر
ياخشى (غەزەل) 77
كېرەك بولسا (غەزەل) 79
ياخراتۋەتەن مۇقامىنى (غەزەل) 81

باھار ھەققىدە ئىككى غەزەل 83
گۈمنام غەزىلگە مۇشائىرە (غەزەل) 86
ئومۇر ھەققىدە مۇخەممەس (مۇخەممەس) 88
بوغدا ئانام (مۇخەممەس) 93
ئەخمەت زىيائى
تىلەك (غەزەل) 95
ۋىسال ئۈمىدى (غەزەل) 97
سايرا (مۇخەممەس) 98
نەسرۇللا قارى پەرھەتى
پىدايىكمەن (غەزەل) 100
ئۇزگىدۇر (غەزەل) 102
دىخان (مۇخەممەس) 104
قۇربان ئىمىن
غەزەل 107
مىنىڭ سازىم (غەزەل) 109
تارىم غەزىلى 110
سەن ئۇچۇن (مۇخەممەس) 112
يەركەن (مۇخەممەس) 114
نۇرمەھەممەت ئېركى
بۇلبۇل (غەزەل) 116
پەن دەيمەن يەنە (غەزەل) 118
يېتىپ كەلدىم (غەزەل) 120

قاپىيە (غەزەل) 122
ۋەتەنگە سوزۇم (مۇخەممەس) 124
كادىرغا مۇراجەت (مۇخەممەس) 128
ئابدۇكېرىم خوجا
قۇمۇل توغرىسىدا ئىككى غەزەل 132
كىتاپخانىغا (غەزەل) 137
چېچەك (غەزەل) 139
قىلدىلا (غەزەل) 141
رەخمىتۇللا جارى
بىغىمغا قىل قەدەم تەشرىپ (غەزەل) 143
ئۇلۇغ توي (مۇخەممەس) 145
تۇردى سامساق
ياتۇر (مۇخەممەس) 148
خوتەن (مۇخەممەس) 150
ئەرشىدىن تاتلىق
ئالمىنى (غەزەل) 155
تاجىدىن قادىرى
ئېتىز (غەزەل) 157
ئازات ئولكەم (غەزەل) 158
جەكچى (مۇخەممەس) 160
سۇزۇك
تاپتىم (غەزەل) 163

شائىرانە خىيال (مۇخەممەس) 164
بۇلبۇلغا (مۇخەممەس) 166
غەنىزات غەيۇرانى
سالام، ئۇرۇمچى (غەزەل) 168
يەنە (غەزەل) 170
يۇرتۇم (غەزەل) 172
يىغلىما (مۇخەممەس) 174
ئابدۇشۇكۇر مەمتىمىن
ۋەتەن (غەزەل) 177
خەلق (غەزەل) 178
ۋەتەن ۋە پارتىيە (غەزەل) 179
سويگۇ (غەزەل) 182
بۇگۇن (غەزەل) 184
تۇرپان (مۇخەممەس) 185
ئابدۇسالام توختى
باھار ئىشقى (غەزەل) 188
تىيانشان باغرىدا شاتلىق (مۇخەممەس) 190
مەھەممەت رەھىم
يېزا غەزەللىرى (سىكىل) 193
يۇرەك سوزۇم (مۇخەممەس) 199
مەمتىلى زۇنۇن
باغۋەن قىز (غەزەل) 204

جاندىن ئەزىز (غەزەل) 206
قېنى سەن، رەنا؟ (غەزەل) 208
بىلسەك (غەزەل) 210
شەمشەر (غەزەل) 211
بولمىسا (غەزەل) 213
بىر ئومۇر ۋارىس بولاي (مۇخەممەس) 214
ئاھ، مېنىڭ ۋەتىنىم (مۇخەممەس) 217

مامۇت زايىت

خەلقىم (غەزەل) 220
كورگىلى (غەزەل) 222
قەشقەر مۇھەببىتى (غەزەل) 224
ئۇزمە ھەققىدە مۇخەممەس (مۇخەممەس) 231

مەھەممەت شاۋدۇن

كېپىنەك ۋە گۈل - چېچەك (غەزەل) 236
تارىم (غەزەل) 237

ئەزىز نىيازى

جەكچى بولدۇم (غەزەل) 239

تۇرغان شاۋدۇن

بىزنىڭ ئېتىز (غەزەل) 240
مۇقام (غەزەل) 242
سەنئەت (غەزەل) 244
ھەۋەسكار (غەزەل) 246

تەلئەت ناسىرى

لالىلەر (غەزەل) 247
ناخشىچى (غەزەل) 249
چاچتا ئاق (غەزەل) 250

ئەبەيدۇللا ئىبراھىم

ۋەتەن ھەققىدە قوشاق (غەزەل) 252
ئۇچ غەزەل 254
تارىمغا مۇھەببەت (غەزەل) 258
خوتەن قەغىزى (مۇخەممەس) 259
مۇقام ھەققىدە مۇخەممەس 263

ھاجى ئەخمەت

ۋەتەننىڭ ئەجرىنى ئاقلا (غەزەل) 267
بولماس (غەزەل) 268
بىر گۈزەلگە (غەزەل) 270
چېچەك (غەزەل) 272
ئەسلەيمەن (غەزەل) 273
ۋەتەن ھەققىدە مۇخەممەس 275
كىتاپ ھەققىدە باللادا (مۇخەممەس) 277

ئابدۇرېھىم ئىسمائىل

كەلدى (غەزەل) 280
ئاخشىمى (غەزەل) 282
تاڭ شامىلىغا (مۇخەممەس) 284

كۇيله، راۋابىم (مۇخەممەس) 286
سالامىڭدىن (مۇخەممەس) 289

سادىن سادىرى

جان تەسەددۇق ئەيلىدىم (غەزەل) 291
سەنەمگە (غەزەل) 292
ناخشاڭنى ئاڭلاپ (غەزەل) 293
ئۇسۇلچى سىڭلىمغا (غەزەل) 294

هوشۇر ئىبراهىم

تەتەنە (غەزەل) 295
گۈزەل هېيتگاه (غەزەل) 297

مىرزايىت كېرىمى

باغ دىسەم (غەزەل) 299
سويگۇ غەزىلى (غەزەل) 301
ۋەتەن (مۇخەممەس) 303

رەخىم قاسىم

قەدىردان جۇزۇڭلىغا مەرسىيە (مۇخەممەس) 306

ئارسلان

كېلەرسەنمۇ (غەزەل) 309
پۇتمەس سويگۇ (غەزەل) 311
شۇجى (غەزەل) 312
كاككۇك (غەزەل) 314

مەھەممەتتۇرسۇن باھاۋددىن

ئىپتىخارى بىلەن (غەزەل) 315
چىرايلىق (غەزەل) 317
بۇلبۇلغا (غەزەل) 319
تارىم (غەزەل) 321
زوهراسى سەن (غەزەل) 323

تۇرسۇنئاي هۇسەيىن

ئوسمىنى (غەزەل) 324
خىتەگۈل (غەزەل) 326

ئابدۇللا سۇلايمان

جەنۇپ غەزەللىرى 328
ناخشا مۇھەببىتى (غەزەل) 334
دوستۇمغا (مۇخەممەس) 339

روزى سايىت

گۈلباغنى كور (غەزەل) 341
سەنئەتكارغا (غەزەل) 343
جاهان شۇنچە گۈزەل ئەمدى (مۇخەممەس) 347

مەتقاسىم مەتنىياز

هازىر (غەزەل) 350
هاسىل (غەزەل) 351
يېزا تەسىراتلىرى (غەزەللەر) 352

جېلىلى
دوستانە تىلەك (غەزەل) 357
ئىككى غەزەل 358
ئەسقەر ھۇسەيىن
باھار نەزمىلىرى (غەزەللەر) 360
ئەھمەت ئامان
ئاقسۇ (غەزەل) 365
ئابدۇكېرىم مەخسۇت
يۇرەك نەزمىسى (غەزەل) 367
قەشقەر ھەقىدە مۇخەممەس 369
مۇھەممەت ئىمىن
ئۇمىت يۇلتۇزلىرى (غەزەللەر) 371
باغ قىزى (مۇخەممەس) 375
ۋاھىتجان غوپۇر
باھار غەزەللىرى 378
نىغمەتۇللا ئەبەيدۇللا
ياز كەلدى (غەزەل) 382
خوتەن تەسىراتلىرى (غەزەللەر) 383
كىتاپ (مۇخەممەس) 386
ئىمىر ھېزىم
دىخان قىز (غەزەل) 389
ئىلىم-پەن مۇھەببىتى (غەزەل) 391

پايدا يوق (مۇخەممەس) 392
دىلبەر قېيۇم
ئۇچ غەزەل 394
تىللىسا (مۇخەممەس) 397
ھەببۇللا روزى
ۋەتەن ئىشقى (غەزەل) 399
باشقىچە (غەزەل) 401
ئىبراھىم قۇربان
غەزەللەر 403

ئابدۇخالىق ئۇيغۇرى

چىراق

تۇننى كۇندۇزدەك قىلۇر خانەمدە گوھەر بۇ چىراق،
نۇرىنى ئالغان قۇياشتىن نۇرى جەۋھەر بۇ چىراق.

قاپ-قاراڭغۇ كېچىلەردە بۇ چىراق نۇر مەنبىى،
تۇندە ئازغان-تېنىگەننىڭ مەشئىلىدۇر بۇ چىراق.

تۇندە ئوچسە بۇ چىراق بولماس قەلەمنى ئالغىلى،
قانچە يازسام تېخى قاينار تۇندە بۇ دەردۇ-پىراق.

ئابدۇخالىق، كۇن ۋە تۇنلەر ئۇيقۇدىن بىدارىسەن،
خۇددى بىر پەرۋانە بول، كەتمە لېكىن نۇردىن يىراق.

ئەي پەری

ئەي پەری، كەتتىڭغۇ سەن، بولدى قاراڭغۇ بۇ جاهان،
مېنى يالغۇز مۇندا تاشلاپ، ئاه، ئەجەپ قىلدىڭ يامان.

كەتمىدى كەتكەندىكى كوز بېقىشىڭ، قاش قېقىشىڭ،
ئىختىيارسىز مەن ئۇزاتتىم، نائىلاج بولدۇڭ راۋان.

مەن سېنى كوزدىن يوقاتقۇنچە ئۇزۇن تۇردۇم قاراپ،
شۇندا باشىم چورگىلەپ، ئايلاندى بۇ يەر-ئاسمان.

يىغلىغانغا يانمىدىڭ، ئەسلا يېشىمغا باقمىدىڭ،
يول يىراقلىقنى باهانە ئەيلىمە هەرگىز ئاسان.

ئارمان

ئەي گۇلۇم، كەلگىن يېقىن، لۇتپۇڭ ماڭا دەركارىدۇر،
شائىرىڭ بىسىار خەتەردە هەم ئوزى بىمارىدۇر.

ئىشقى كويىدا مېنىڭ هالۇ-كۇنۇم بولدى پامان،
مۇنچىلىك ئاۋارە قىلغان ئاي يۇزۇڭ رۇخسارىدۇر.

مۇمكىن ئولغايمۇ سېنىڭ ئىشقىڭدىن هىچ يالتايمىغىم،
بۇ خىيال مىڭ كەررە ئولمەكتىن يامانراق كارىدۇر.

بىر بېقىپ، ئىككى قاراپ ئوتقا گىرىپتار ئەيلىدىڭ،
ئەمدى باقمايسەن قاراپ، باقسام دىلىڭ ئەغيارىدۇر.

ساڭا لايىقمۇ غېرىپ بىچارىگە قىلماق جاپا،
قىلىغىڭغا جان پىدا، كەيپىم ئەجەپ خۇمارىدۇر.

سەن بۇ دىلنى خەستە قىلما، هىچ كېلىشمەيدۇ ساڭا،
زۇلمى قىلماقلىق ساڭا هەچبىر يېپىشماس ئارىدۇر.

قىلما ناز قىيناپ مېنى، جانىم، كەرەم ئاچقىل ماڭا،
جان خەتەرلەر خەۋپىدە، كوڭلۇم تەلەپ دىداربىدۇر.

ئاي يۈزۈڭنى بىر كورۇپ ئولسەممۇ ئارمان قالمىغاي،
كەلمىگەي تەرىپكە تىل، كوڭلۇم بەسى ئاۋارىدۇر.

ئاڭلىغاچ بۇ زارىنى كەلگەيمۇ ئىنساپقا پەرى،
چۈنكى ئاندا بىر مىجەز بار زالىمى خۇنخارىدۇر.

ياز تۈنى

ياز كۈنى كۈندۈز قىزىق، بولغاي ھاۋا ئىسسىقتا تار،
ھەر كۈنى ئاخشامنى كوپ جان خالىغاي بى ئىختىيار.

تۈندە ھەر كىم ئوگزىسىدە تاغ شامالىغا بېقىپ،
"كەل، جېنىمنىڭ راھىتى" دەپ تەلمۈرەر بەك ئىنتىزار.

كوك يۈزى ساپ، ئاندا يوق داغ، بارچە يۇلتۇزلار يىراق،
شۇ يىراقتىن نۇر يېقىنلاشقانغا ئوخشاش پاقىرار.

ھەر كىشى بىر خۇش ھاۋا ئاستىدا خۇشھاللىق بىلەن
گەپلىشىپ يانىدا يولداشى بىلەن كوڭلىن ئاچار.

بۇ غېرىپ شائىر ياتار يالغۇز ئوزى كوككە قاراپ،
كوكتە يۇلتۇزلار يانار، يەردە پەقەت شائىر يانار...

دەردى دەۋران

ئوتەرمۇ بۇ ئومۇر ئەپسۇس بىلەن ئارمان، نادامەتتە،
تىپىلماس شادىمان ئىنسان، كورۇنمەس ھىچ ئالامەتتە،
قايان بارسام، قايان باقسام، ئومۇمەن ئۇشبۇ ھالەتتە،
نە يەڭلىغ مەنپەئەت باردۇر بۇ يەڭلىغ ئىستىقامەتتە،
چۇشەندۇرگۇچى جان يوقمۇ بۇنى دەۋرى ھاماقەتتە.

ئىشىبان زۇلمى ھەججاجدىن①، سالار دەرت ئۇستى-ئۇستىگە،
ئاسارەت خورلۇغى، قۇللۇق ئىزاسى كۇندە يۇز توگە،
بويار جەبرەن ئاقارغان يۇزنى كورسە دەرملار② كۇگە③،
بولالماس بىر بىرىگە يار-يولەك بۇ تەندە ھەر ئۇگە،
يىتەر، زالىمنىڭ ئوتتى زۇلمى جانىمغا ناھايەتتە.

ئەقلسزلىق بولۇپ سەنئەت، ھامانە پەيزى ئەھلى خار،
پەلەك ھەم ھەر زامان ئۇشبۇ ئەقلسزلەرنى كوپ ئاسرار،
ئەقلسزلەر تىپىپ قۇۋۋەت، جاھان ئاسايىشىن بۇلغار،

① ھەججاج — مۇھەممەت پەيغەمبەر دەۋردە ئوتكەن زالىم پادىشا.
② دەرملار — دەرھال سۇركەش.
③ كۇگە — كۇيە، قارا.

ئەزىزدۇر كوزا سۇندۇرغان ۋە لېكىن سۇ ئەكەلگەن خار،
لېۋىمنى چىشلىبان "خەپ!" دەپ تۇرارمەن تىك قىياپەتتە.

زامانە زورۇ-زومبۇنىڭ، تاماشا قارىغۇ-كورنىڭ،
خىرىدارىنى خوش قىلدى ياراپ مالى توھمەتخورنىڭ،
كىشىگە چاپلىماق بوھتان ئاتا كەسپى قەسەمخورنىڭ،
ھامان تەتۇرىگە ماڭدى پەلەك پىشانىسى شورنىڭ،
ياقاڭدىن ئالمىسام بىر كۇن، ئالۇرمەن تا قىيامەتتە.

نە قىلغايمەن، بۇرادەر، ئەمدى مەسلىھەتلىشەيلى بىز،
زۇلۇم زەنجىرىنى ئوشتۇپ، مېڭىشقا يول ئاچايلى بىز،
دىدى: "تەقدىر شۇدۇر، بەندە قولىدىن كەلمىگەي ھەرگىز"،
دىدىم: "ئالدىدا ناھەقنىڭ، ھەقىقەت قايدا پۇككەن تىز؟"
ئىناقلىق بىرلە باش قوشماي ئوتەركۇنلەر جاھالەتتە.

ئەزەلدىن، ئۇيغۇر، ئىقبالىڭ سىنىڭ شۇنداق قارا كەلدى،
دىلىڭ بۇ دەمگىچە ساقسىز، جاراھەتتە يارا كەلدى،
نىمانچە كوتىرەلمەسلىك ئەلەملىك ماجىرا كەلدى،
ھەقىقەت چۇن ئىغىز ئاچساڭ، ھەمشە مىڭ بالا كەلدى،
كۇرەشكە باغلىبان بەلنى، ياشا ھورلۇك، سائادەتتە.

1927 - يىل، تۇرپان.

نىم شىھىت

بىلىم ئىشقىدا

جاھان رەنالىرى ئىچرە بىلىمدەك بىر گۈزەل يار يوق،
بىلىمدىن ئوزگە تۇتقان يار بولۇر ئۇ گاھىدا بار-يوق.

قارا قاشلىق، تولۇن ئايلار ساڭا بىرنەچچە كۈن يولداش،
ئەگەر سەن پۇلدىن ئايرىلساڭ، سېنى تاشلايدۇ، ھىچ ئار يوق،

كىرىپ كەينىگە نەپسىڭنىڭ بىلىمدىن ئوزگە يار تۇتساڭ،
بېشىڭغا چۈشسە بىر كۈنلەر، ئۇ چاغدا سەن كەبى خار يوق.

قۇلاق سالساڭ مۇھەببەت ئەھلىنىڭ پەريادۇ-ئاھىغا،
يۇتۇپ زەرداپ، پىراقتىن دات ئەمەكتىن باشقىچە زار يوق.

تەپەككۇر ئەيلىسەڭ ئىشقىي ئەسەرلەرنى ئوقۇپ ھەر دەم،
قاراڭغۇ دەر يورۇق دۇنيانى ھەم ئالەم كەبى تار يوق.

يۇرۇپ مەنمۇ گۈزەل ئىزلەپ جاھالەتكە ئەسىر بولغان،
خالايىق ئالدىدا يۇرسەم، مېنىڭدەك بەلكى ئەغيار يوق.

پاراغەت ئىزلىسەڭ ئەسلا بىلىمدىن ئوزگە يار تۇتما،
سېنىڭ قەدرىڭنى ساقلاشتا بىلىمدەك ياخشى ھەمكار يوق.

ھاياتلىقتا بىلىم قانداق كىشىنىڭ يولدىشى بولسا،
قەيەرگە بارسا باش قاتماس، بىلىمدەك ئاڭا غەمخار يوق.

بىلىمسىز ساق تېنىڭ مەجرۇھ، ھەمشە نالە-پەرياتتا،
جاھان ئىچرە بىلىمسىزنىڭ دىلىدەك ئەسكى بىمار يوق.

بىلىمگە ئاشنا بولساڭ ئوقۇش ئىشقىدا بۇلبۇل بول،
ئۇگەنمەككە ماڭارىپ باغچىسىدەك ياخشى گۈلزار يوق.

جاھاننىڭ قايسى يوچۇق، پۇچمىغىغا باش تىقىپ ياتساڭ،
بىلىم تارتىپ چىقار مەيدانغا، ھىچ بىر كىمگە ئەخبار يوق.

بىلىم روھىي ئوزۇق ئىنسان ھاياتىغا، ئەگەر بىلسەڭ،
بىلىمنىڭ قەدرىنى بىلگۈچى ئولمەس، بۇڭا ئىنكار يوق.

چاپان هورمەتلىرى ھىچ چاغ چاپاندىن ئايرىلىپ قالماس،
كېتەر پۇلدىن يىغىلغان ھورمىتىك پۇل بىرلە، ئەسرار يوق.

چاپان بىرلەن ئۇزەكنى پاقىراتساك بىر بوياقچى سەن،
بىلىم ئەسرى بۇگۇن، سىرلىق چاپانلارغا خېرىدار يوق.

بۇلاردىن قولغا كەلگەن ئابرۇي جىننىك چۇشى ئوخشاش،
خىيالىي بۇ تىلەكتە سەن كەبى باخشىغا جىندار يوق.

ئۇمىت قىلما، پەلەك ھەرگىز سېنىك بەختىگە چورگۇلمەس،
بۇگۇن باي، ئەتە سەندەك ھىچ گاداي يوق، بەلكى قەرزدار
يوق.

بىلىمدىن چەتتە كورگەن دولىتىك جاننىك جاپاسىدۇر،
جېنىغا جەۋرى قىلماققا بىلىمسىزدەك ستەمكار يوق.

بىلىمدىن ھەممە ئىش رويابقا چىققان بىر ئەسىردۇر بۇ،
بىلىش لازىمكى بۇ كۇندە بىلىمسىزلەرگە خۇشتار يوق.

بىلىمدىن باتىنىك① نۇرلانمىسا، كوڭلۇك قاراڭغۇ تۇن،

① باتىن ــ ئىچكى دۇنيا، كوڭۇل.

قۇياش نۇرىغا مۇنكىر① شەپىرەڭلەرگە مەدەتكار يوق.

زىمىننى توپ قىلىپ ئويناشنى سەن چاخچاق، گۇمان قىلما،
ھەقىقەتتۇر بۇگۇن ھەر ئىش، كەمەكتەك② جادۇ ـ ئەييار يوق.

ئەجەپلەنمە، بىلىم نۇرىدا نۇرلانسا كىشى كوڭلى،
ئۇنىڭغا كوكتە، سۇدا، تاغ، دېڭىزدا يۇرسە دىشۋار يوق.

بىلىملىك تاغنى باغ ئەيلەشتە ھىچ قانچە جاپا كورمەس،
بىلىمسىز قان يۇتار، نادان كىشىلەردەك جاپاكار يوق.

ئۇزەكنى، نىم شىھىت، ئۇشبۇ پىكىرگە ئەيلىگىن قۇربان،
بىلىمدىن رىشتە ئۇزگەنلەر كەبى قاتتىق گۇناكار يوق.

① مۇنكىر ــ ئىنكار قىلغۇچى.
② كەمەك ــ قەدىمقى ئىران شاھى جەمشىتنىك ئەييارى.

خاتا

مەستۇ-مۇستەغرەق بولۇپ غەپلەتتە ياتماقلىق خاتا،
يەنى غاپللىق بىلەن ئۇيقۇغا پاتماقلىق خاتا.

يىمەك-ئىچمەك ھەممىنى ئۇز نەپسى چۈن توپلاۋېلىپ،
بىرگە توققۇز نەرق قويۇپ پايدىغا ساتماقلىق خاتا.

مەرت ئىكەنسەن ئەل بىلەن ئول، بىللە يىغلا، بىللە كۈل،
جاننى ئاسراپ، ئەلنى تاشلاپ چەتتە ياتماقلىق خاتا.

جان بىلەن ئىلكىگە كەلگەن راھىتىڭ قەدرىنى بىل،
چۈنكى مەغرۇرلۇق بىلەن ئەپسانە بولماقلىق خاتا.

خەلقنى دە، تەۋرات ئوقى، ئىنجىل ۋە يا قۇرئان ئوقى،
نىمە قىلساڭ قىل، لېكىن نومۇسنى ساتماقلىق خاتا.

زارلىنىپ بىچارىلەر غەمدىن كوزىگە ئالسا ياش،
ياش تۇرۇپ بىخۇت بولۇپ، پىنھاندا ياتماقلىق خاتا.

ئەي يىگىت، تۇر، ياتمىغىن، مەزلۇم بولۇپ دەرت تارتمىغىن،
ئەر تۇرۇپ "مەزلۇم!" دىگەن بەتنامنى ئالماقلىق خاتا.

غەمخورۇڭ دائىم سېنىڭ غېمىڭنى يەپ زار قاخشىسا،
ئاڭلىماس گاستەك بولۇپ، تاماشا قىلماقلىق خاتا.

چۈنكى سەنمۇ ئەر ئوزەڭ، ئەردەك ئولۇغ مەردانە بول،
تەڭرىنى يادلاپ قويۇپ، تەدبىرنى قويماقلىق خاتا.

تەڭرىنىڭ تەقدىرىنى ئىشلەشكىمۇ تەدبىر كېرەك،
تېرىماي، "ئاش چىقمىدى" دەپ سوز تاراتماقلىق خاتا.

"يارىتىشنى ھەق ياراتتى، يارىلىش ئوزەڭدىدۇر"،
بايقىماي غاپىل يۇرۇپ، قاپقانغا باسماقلىق خاتا.

ۋەدىگە تۇرماق كىشىنىڭ ئەڭ شەرەپلىك بۇرچىدۇر،
باشتا بىر ۋەدە قىلىپ، ئاخىردا بۇزماقلىق خاتا.

چارە يوق بۇزماسقا، گەر چىقسا مۇخالىپتىن بۇزۇق،
تەندە جانىڭ بار تۇرۇپ، "ئەلھوكمۇ" ئېيتماقلىق خاتا.

قەدرىلىك يۇرت، ئەل-ۋەتەنگە نىم شېھىتىنىڭ ئەرزى بۇ،
"دات" دىگەنلەر "دادى"نى بىر چەتكە قاقماقلىق خاتا.

1947 - يىل ماي، غۇلجا.

خەت

چىن مۇھەببەتلىك كۆكۈلدىن مەن يازاي يارىمغا خەت،
دەردى ھىجران ئوتىدا قالغان ئۇ دىلدارىمغا خەت.

ئاپتاپ ھوسنۇڭگە تەشنا سەن پەرىنىڭ ئىشقىدا،
مۇپتىلا قىلغان جىنىمنى روزى رۇخسارىمغا خەت.

گەرچە مەن مەجنۇن دىسەم، تۇرغان يېرىم چول-دەشت ئەمەس،
جەننەت تۇلپىر دەۋسىدىن① ئول كوزى خۇمارىمغا خەت.

لەيلى دەپ ئىيتاي دىسەم، لەيلى نىچۇك چولدە ياتۇر،
شۇم بوران-چاپقۇن چول ئەتكەن بەلكى گۇلزارىمغا خەت.

كويىمگىمدىن تاڭ قالۇر پەرھات، لېكىن مەن تاغدا ئەمەس،
ئۇخلىماي تۇنلەردە ياد ئەتكەن ئۇ بىدارىمغا خەت.

---

① جەننەت تۇلپىر دەۋسى — جەننەتلەردىن بىرىنىڭ نامى.

سىنى "شىرىن" دەپ ئەگەر ئىيتسام مۇناسىپ بولمىغاي،
زۇلمى خىسراۋدىن خاراپلاشقان چىمەنزارىمغا خەت.

ۋادەرىخا، ئويلىسام ئوتمۇشتىكى ئاشىق ئىشىن،
چولدە ئاشقىلار يازاردى، باغدا رەيھانىمغا خەت.

بۇ نىچۇك ھالدۇر، يۇرەر مەشۇغى سەرگەردان بولۇپ،
باغۇ-بوستاندىن يازارمەن سويگۇ دەپ زارىمغا خەت.

تۇندە ئاي بەرمەكتە يارىمنىڭ جامالىدىن دېرەك،
ئاي ئوزەڭ يەتكۇز بېرىپ مەندىن ۋاپادارىمغا خەت.

كاج پەلەكنىڭ قانچە قىلسا ئوتمىگەي گال كاترىسى①،
ھىچ كېسەلمەس مەن ئەگەر يازسام شىكەر خارىمغا خەت.

ئاق بەدەن قىزلار بويۇنچاق ئاسسا مەرۋايىت تىزىپ،
چىشلىرىڭدىن بەلگە دەپ يازسام پىداكارىمغا خەت.

نەئرە تارتسام، غاقىراپ چىقسا تىيانشاندىن سادا،
ھاۋانىڭ گۇلدۇرىدەك يەتسۇن دىل ئەسرارىمغا خەت.

---

① كاترا — تومۇر پىچاق.

هور بولۇپ ئاھىم ھاۋانى قاپلىسا ئوتلۇق تۇمان،
"يەر يۇزىن بوشات!" دىگەندەك تەگدى ئەغيارىمغا① خەت.

نىم شبهىت تويماس ھاياتنىڭ ئىشقىغا تارتسا ئەلەم،
چۈنكى قەلبىمدىن "ۋەتەن" دەپ ئالدى ئىقرارىمغا خەت.

1947 - يىل دېكابىر. ئۇلجا.

---

① ئەغيار—غەيرى، يات.

مۇھەببەت سەۋداسى

ئۇزەمنى چاغلىماي كوڭلۇمنى بەردىم مەن ساڭا، ئەي يار،
شكايەت ئەيلىمەكتە ھەر تەرەپتىن دوست بىلەن ئەغيار.

ساڭا بەرگەن كوڭۇلنى قايتۇرۇپ ئالماق ئەمەس مۇمكىن،
تېخى جانىم تەسەددۇق، كويگىنىمنى ئەيلىدىم ئىزھار.

كورۇپ ئول كۈن جامالىڭنى ئاجايىپ ياخشى سائەتتە،
مۇھەببەت شەرۇتىدىن بىر تويۇپ ئىچتىم كورۇپ دىدار.

يەنە كوڭلۇڭ ساداسىن ئاڭلىبان بولدۇم گويا مەجنۇن،
بولۇپ تۇرسا ئىدى كاشكى بۇنىڭدەك ئۇچرىشىش ھەر بار.

ھامان بۇ كۈلكىنىڭ بىلمەي سەۋەبىن زارۇ-ھەيرانمەن،
سەنەمنىڭ كۈلكىسى تەھتىدە، بىلمەيمەن، نىمە سىر بار؟

ساڭا جانىم پىدا قىلغانلىغىمنى بىلگىنىڭدىنمۇ،
ۋە يا سەيد بولغىنىڭغا ئەمدىلا بولدۇڭمۇ سەن ئىقرار؟

"تەسەللایی مۇھەببەت" دەپ كوزۇڭگە ياكى ئىلمامسەن؟
ساڭا مۇنداق مۆرۇۋەتسىز پىكىر چىرماشمىسۇن زىنھار.

سىنىڭ تۇرغان يېرىڭ يادىمغا كەلسە ھەر زامان، ئەي گۈل
بىرىپ سويمەي تۇرالمايمەن ئەگەر تۇن بولسا ھەم بىدار.

نىگارىم خاكىپايى دەپ كوزۇمگە تۇتىيا قىلدىم،
بويۇم يادەك ئېگىلدى پۇرقىتىڭدىن جان بولۇپ بىمار.

ساڭا ئاشىپتە① بولدۇم بىر كورۇپ ئەقلىمدىن ئازدىم ھەم،
مۇھەببەتتىن خەۋەرسىزلەر "ساراڭ" دەپ ئېيتىمدى بىكار.

گۈمانسىز مەستۇ-مۇستەغرەق خىزىر كورسە جامالىڭنى،
ھاسا، جەندە، كۈلا، تەسبىھنى تاشلاپ ئەيلىگەي ئىنكار.

سىنى كورسە زىلەيخا ھەم چىقالماس پەردىدىن ھەرگىز،
جامالىڭ بىر كورۇپ قالغاندا يۇسۇپمۇ بولۇر بىزار.

پەرىشتە كوڭلىگە تەسكىن بېرەلمەس ئاي يۈزۈڭ كورسە،
سىنىڭ يادىڭدا چۈل جەننەت كى تەجرى تەھتىھۇلئەنھار②.

① ئاشىپتە — كويۇپ قېلىش.
② تەجرى تەھتىھۇلئەنھار — ئاستىدىن ئېرىق ئاقىدىغان جەننەت.

مۇھەببەتنى قازانىڭ مولىسى مەخسۇس ماڭا پۇتكەن،
شۇڭا روزى ئەزەلدىن مەن مۇھەببەت بىرلە ھەم ئەسرار.

بۇ يولدا خارۇ-زار بولماق ماڭا بەلكى سائادەتتۇر،
ئەسرى ئىشقىدىن رەنجۇ-مۇشەققەت چەكمىگەن كىم بار؟

جەھەننەم ئاتىشى تاللاپ پەقەت ئاسنى كويدۇرمىش،
مۇھەببەت ئۇچقۇنى ئالدىدا ئوخشاش ئاسى ھەم ئەبرار①.

باھار ۋاقتىدا سارغايغان چىرايىمدىن ئەجەپلەنمە،
تېۋىپ ئالدىدا زەپەرنىڭ سېرىقلىقتىن باھاسى بار.

كامان بولدى ئىلىپ قەددىم تولا ئويلاپ نىگارىمنى،
ساڭا ھەم نىم شىھىت ھەردەم سەنەمنىڭ ئىشتىياقى بار.

1955 — يىل ئاپرىل، ئۇرۇمچى.

① ئەبرار — دوست.

ئالـدىدا

1

ۋەسلىدىن ئۇزگە كېرەكمەس ماڭا جانان ئالدىدا،
ئارىزۇيۇم سەن ئېرۇرسەن تەن بىلەن جان ئالدىدا،
بىر گۈلى رەنا ئېرۇرسەن باغۇ-بوستان ئالدىدا،
تا زىيارەت قىلمىسام مەن سېنى ئىمكان ئالدىدا،
يۈزلىرىم شەرمەندە بولسۇن تاڭلا سۇبھان ئالدىدا.

دۇنياغا تەڭ ئەيلىمەيمەن تاغلىرىڭنىڭ تېشىنى،
سېنى دەپ تاشقا قوشارمەن دۇشمىنىڭنىڭ بېشىنى،
سەن ئۇچۇن دەريا ئېقتىسام شۇم رەقىپلەر يېشىنى،
مۇمكىن ئولغايمۇ كورۇشكە ئايغا ئوخشاش قېشىنى،
قارا بەختىم ئاق بولاردى شۇندا رەخمان ئالدىدا.

سەن ئىدىڭ دۇنيادا بىر ھوسنى گۈزەل، نازۇك بەدەن،
ئىككىمىزدە باغلىنىش گويا كى ئەردى جانۇ-تەن،
ئاھ، گۈزەل يار ئوينىغان قەشقەر، كۇچار، يەركەن، خوتەن
نىملەر بولدى ئىكىن ئىپلاس ئاياقتا پاك ۋەتەن؟...
سەن ئۇچۇن كوزگە كورۇنمەس قانچە قۇربان ئالدىدا.

سۇلىرىڭ ئابى ھاياتتۇر، ئەي گۈزەل يارىم، سېنىڭ،
تۇتىيادۇر تۇپرىغىڭ كوزۇمگە، دىلدارىم، سېنىڭ،
جانغا جاندۇر ئوندا ئوسكەن بارچە غەمخارىم سېنىڭ،
ئايرىلىش تىلدى يۇرەكنى، كوزى خۇمارىم، سېنىڭ،
ئورتىنۇر كويۇڭدا قەلبىم چەرخى كەيۋان① ئالدىدا.

ئەۋۋەلدە سەن ئىدىڭ جەننەتكە ئوخشاش بىر ماكان،
ئەركە ئويناپ ئوسكەن ئەردىم، قىسمىغان بۇ كەڭ جاھان،
خۇش پۇراقلىق گۈل-چېچەك تاللاپ ئۇپەردى باغىبان،
ئابرۇيۇڭ ساقلار ئەردىم مەن بولۇبان پاسىبان،
دۇشمىنىڭ كوز تىكمەس ئەردى شىرى غەرران ئالدىدا.

باغدا گۈل، شاخىدا بۇلبۇل، نېمىتىڭ شۇكرىنى ئوقۇر،
تاڭ سەھەر تورغايلىرىڭ تەسبىھ ئوقۇپ قانات قاقۇر،
بەلكى قۇشلار بارچىسى مەدھىڭ بىلەن يەرنى چوقۇر،
چۈنكى خەۋپسىز يەر، ھاۋا، تاغ، چول ۋە سۇ، دوڭ ھەم چۇقۇر،
ئەركىلەپ ئوسكەن ئىدىم شاھزادىدەك خان ئالدىدا.

مەن ئۇ چاغدا سەندىن ئايرىلماقنى ئەسلا كۇتمىگەن،
ئېھتىيات قىلغىن رەقىپتىن دىسە ھەرگىز پۇتمىگەن،

---

① چەرخى كەيۋان — چاقتەك ئايلانغۇچى پەلەك.

چۇنكى ئىسسىق-سوغ ئۇ كۇنلەردە بېشىمدىن ئوتمىگەن،
ئارغىماقىمنى ئەپەندى قەۋرىدە ئۇركۇتمىگەن،
باشقا قامچا تەگمىگەندى يولدا كارۋان ئالدىدا.

بال — شېكەردىن بەلكى شىرىندۇر كۇمۇش رەڭ سۇلىرىڭ،
تاغلىرىڭدا يايرىشىپ ئەركىن ئوسەر ئاھۇلىرىڭ،
چىنىقىپ ئەردى رەقىپكە قارشى قول-بازۇ① لىرىڭ،
ساڭا تەسىر يەتكۇزەلمەس ئەردى ھىچ جادۇلىرىڭ،
سەلتەنەتلىك شەۋكىتىڭ بولغاچقا ئىنسان ئالدىدا.

ماختىناردىم سەن كەبى بىر نازىنىنىڭ يارى دەپ،
يارىنىڭ كوكرىگى تەككەن سازىنىڭ بىر تارى دەپ،
ساڭا باغلانغان مۇھەببەت ھەممىدىن يۇقارى دەپ،
خاھ گۇلۇم، خاھ بۇلبۇلۇمغا قىش ۋە ياز باھارى دەپ،
كوكۇلۇڭ بويىن ئۇپەردىم لالە-رەيھان ئالدىدا.

دىلبىرىم، ئاھۇ كوزۇم، خۇرشىد يۇزۇم، شىرىن سوزۇم،
ھوسنى ئەپلاكىڭدا② تۇققان ئەردى تالەي يۇلتۇزۇم،
لەۋلىرىڭدىن قىزغىنۇردى باغدا پىشقان تال ئۇزۇم،

① بازۇ — بىلەك.
② ئەپلاك — پەلەكلەر.

قاشلىرىڭ مېھراپ قىلىپ سەجدە قىلاي تەنھا ئۇزۇم،
چوڭ گۇناھكار بولسىمۇ دىن بىرلە ئىمان ئالدىدا.

ۋادەرىخا، قايسى كۇندۇر، شۇم رەقىپ باستى ئاياق،
سەن كەبى ھور نازىنىنلەر ئۇستىگە سالدى تاياق،
مەن قۇچاغىڭدا تۇرۇپ تارتتىم ئەجەپ دەردۇ-پىراق،
نېمىتىڭ لەززەتلىرىدىن ئايرىلىپ قالدىم يىراق،
بىر تىلەمچىدەك قىسىلدىم كۇزدە خامان ئالدىدا.

يىغلىدىم شۇندىن بۇيان تۇن-كېچىلەر بىدار بولۇپ،
رەھىمسىز ئوگەيگە قالغان قىز يىتىمدەك خار بولۇپ،
ھەۋزى كەۋسەرنى① كېچىبان، تامچە سۇغا زار بولۇپ،
تارلىشىپ كەتكەن جاھانغا سىغمايىن بىمار بولۇپ،
بوينى باغلانغان مۇشۇكتەك ساڭدا ساچقان ئالدىدا.

شۇنداق ئومرۇم ئوتكەن ئەردى ئورتىنىپ ھەم كۇل بولۇپ،
ئات-ئېشەكلەر ئورنىدا دۇشمەنلىرىڭگە قۇل بولۇپ،
"ئاللا ئەمرى شۇمىكىن" دەپ، ساتسا بەلكى پۇل بولۇپ،
ئوتكەن ئومرۇم ئەسلىسەم ياشىم توكۇلۇر كول بولۇپ،
موللىنىڭ ئىمانى بولدۇم خۇددى شەيتان ئالدىدا.

① ھەۋزى كەۋسەر — شەرۋەت كولى.

ئاقۇۋەت قوغلاندى بولدۇم، بىر يولى تارتتىم پىراق،
شۇم رەقىپىنىڭ تالىيى ئوڭ كەلدى، مەن بولدۇم يىراق،
جانغا تويغان خۇددى بىر پەرۋانىمەن، سەن بىر چىراق،
كۇنمۇ-كۇن ئارتتى كوڭۈلدە ساڭا بولغان ئىشتىياق،
تامچە سۇغا زارە بولدۇم بەھرى ئۇممان① ئالدىدا.

مەيلى، مەن بارغۇنچە يىرتقۇچلۇق بىلەن خەلقىمنى ئات،
مەيلى، مەھبۇپ بېشىدا قانلىق قىلىچىڭ پارقىرات،
مەيلى، ۋەھشىلىك بىلەن ئادەمچىلىك ئاڭنى يوقات،
ئىنتىقام ئالغۇم سېنىڭدىن تاكى جان تەندە ھايات،
ھىچقاچان ئادەم يېڭىلمەس ۋەھشى ھايۋان ئالدىدا.

ئولگىنىم ياخشى نىگارىمدىن تىرىك ئايرىلغىچە،
ئۇچىمەن ساڭا بېقىپ تاكى قانات قايرىلغىچە،
كۇرىشىم قايتماس رەقىپلەر جېنىدىن ئايرىلغىچە،
بولدى ئەمدى سەۋرى يوق، ياتتىم مانا بىر يىلغىچە،
ئورما ئورماق ئانچە تەس بولمايدۇ دىخان ئالدىدا.

تارت قولۇڭنى، ۋەھشى دۇشمەن، تېخى جانىم تەندە بار،
ئىنشاللا، پات-يېقىندا سېنى قىلغۇم تارۇ-مار،

① بەھرى ئۇممان — ئۇممان دەرياسى.

ئەي پەلىد① چاپسان يوقال، گۇزەل يېرىمنى قىلما تار،
سەن قارا زۇلمەتنى يوقاتسام، سائادەت تاڭ ئاقار،
كۇن نۇرىن كورسەتمىگەن سەن پەردە ئاسمان ئالدىدا.

كۇرىشىم ھىچ توختىماس تا قەترە قانىم قالغىچە،
تەسىرىڭنى يوق قىلۇرمەن قەلبىم ئارام ئالغىچە،
ئەزرائىل پۇتتى ئىشىڭ دەپ تاكى جانىم ئالغىچە،
تەن سوۋۇپ، يۇرەك-تومۇر، قان ھەركەت توختالغىچە،
شۇندا ئەۋلادىم تۇرار دەۋاغا سۇلتان ئالدىدا.

مەن بارۇرمەن، ئەي نىگارىم، سەن ئۇمىتنى ئۇزمىگىن،
دۇشمىنىڭنى ئۇر، پەقەت ئەركىنگىنە يۇرگۇزمىگىن،
ئالدىنىپ، دۇشمەن بىلەن سەن ئەيشى-ئىشرەت تۇزمىگىن،
شۇم رەقىپكە باغلىرىمنىڭ مۇيسىن ئۇزگۇزمىگىن،
پات-يېقىندا تېپىشارمىز گۇل-گۇلىستان ئالدىدا.

ئەر ئەمەسمەن تاكى دۇشمەننىڭ قېنىن ئاققۇزمىسام،
دۇنيادا خائىنلىق ئەيۇىن كوكسىگە تاققۇزمىسام،
ئوت-زەھەرلىك نەشتىرىلە ئوزىنى چاققۇزمىسام،
ئەللەي ئېتىپ يەر بوشۇكتە ھەممىسىن ياتقۇزمىسام،
شۇندا مەرت نامىنى ئالغۇم شاھى مەردان ئالدىدا.

① پەلىد — ئىپلاس.

ئەي سەنەم، ئەتراپقا باق، خەلقىڭمۇ تېپ-تېچ ياتمىسۇن،
تاشلۇۋەتتى، سويگۇدىن كەچتىمۇ دەپ باش قاتمىسۇن،
جىم يېتىپ، ھەسرەت چېكىپ، قانلار يۇتۇپ، دەرت تارتمىسۇن
ھېلىگەر، مەككار رەقىبكە ئابرۇيىن ساتمىسۇن،
ئەسلىسۇن خار بولغىنىمنى ئۇندا زىندان ئالدىدا.

دەرتلى دىل ھېچ توختىماس، سىرلىق قەلەم قايناپ يازار،
مۇڭلى دادىمنى ئىشتىسە خىزرى تەسىبىدىن ئازار،
چۈنكى ئول بەدبەخ رەقىبلەر نىم شېھىتكە گور قازار،
مەيلى ئولسەم، سويگۇ يولىدا تېنىم بولغاي مازار،
كۆرىشىم ئارتار تېخى ھەم قىز ۋە ئوغلان ئالدىدا.

1946 - يىل ئاۋغۇست، غۇلجا.

3

ئوزگە جانان نە كېرەكتۇر بىر پىداكار ئالدىدا،
لەۋلىرى گوھەر نىسار ئەتكەن شېكەرخار ئالدىدا،
سايرىسام بۇلبۇل سۈپەت كۈن-تۈن ۋاپادار ئالدىدا،
ئەرزىگەيمۇ نالىشىم ئول كوزى خۇمار ئالدىدا،
يۈزى گۈل، سوزى شېكەر، شوخى ستەمكار ئالدىدا.

بولسا مەجنۇن قەلبىگە لەيلى ۋىسالىدىن ئارام،
قانچە يىل ۋامۇق ئېقىپ ھۇززا دىسە مەقسەت مۇدام،

ياكى پەرھات كوڭلىدە شىرىنغا قىلسا ئېھتىرام،
ماڭا ئۇ رويى ئاناردىن باشقىسى بولسۇن ھارام،
ھېچ گۈزەل كوزگە كورۇنمەس ئول گۈزەل يار ئالدىدا.

يول تاپالماي نەچچە يىللاردىن قاراڭغۇ تۇن ئارا،
ئول سەنەمنىڭ ئىشقىدا ھەر كۈندە يۈزمىڭ ماجىرا،
ئاقۇۋەت بولدى رەقىبلەرنىڭ ئويى ماتەم-سەرا،
شۇم لەئىن شەرمەندىلىكتىن بولدى خوپ يۈزى قارا،
ئېيتايىن شاتلىق بىلەن ئەرزىمنى گۈلىار ئالدىدا.

تاڭ قېتىپ پەرۋانە قالسۇن، ئورگىلەي باشىڭنى جان،
ھەم ۋىسالىڭ شەرۋىتىدىن نۇش ئېتەي، كورسۇن جاھان،
خۇددى مەستەك سىر توكۈشتە سوزگە كىرسۇن بۇ زابان،
تەڭ ئەمەسدى ھىجرىدىن رەڭگىمگە رەڭگى زەپىران،
ئەندىلىپتەك① ئەرزىم ئېيتاي باغدا گۈلزار ئالدىدا.

خەيرىيەت، تەڭلىك بىلەن ھەققانىيەتكە شادىمەن،
ئەل غېمى ھەم بەختىگە ئورتاقچى دىخان زادىمەن،
ئەمدى مەن خەلقىم بىلەن تەڭ ئۇشبۇ كۈن ئازادىمەن،
مۇستەبىتلەر كوزىگە بىر قاتىلى جاللادىمەن،
ئەمدى خەلق تۇرماس گادايدەك تەلمۇرۇپ غار ئالدىدا.

---

① ئەندىلىپ — بۇلبۇل.

یوق چىمەنزارلىقتا قاغا بىرلە ھۇقۇشقا ئورۇن،
سايىرىسۇن بۇلبۇل غىمىن ئىزھار ئېتىپ بولماي ھورۇن،
بىز كەبى ئەۋلات ئۇچۇن بولسا ۋەتەن ئازات بۇرۇن،
بولماس ئەردۇق بى رەھمىلەر ئالدىدا تەرى سورۇن،
قىسماس ئەردۇق بوينىمىزنى ھىچ بىر ئەغيار ئالدىدا.

بولغان ئەردۇق كوپ ئەسىر ئەركى جاھاندىن بى نىپىپ،
دۇنيانى كورسەتمىگەن نا ئەھلى گەردەندىن بىپىپ،
باش كوتەرسە يوق قىلاردى باش كىپىپ، دارغا ئىپىپ،
شۇ سەۋەپ زىندانلىرىدا مۇردىلار تولغان سىپىپ،
قان يۇتارمەن ئويلىسام بۇ چەرخى زەنگار① ئالدىدا.

ھىچ قاچان خەلق ھالىغا بىر زەررىمۇ قىلماي نەزەر،
قالدى ئىرپان يامغۇرىنىڭ تامچىسىدىن بى خەۋەر،
كورمىگەن ئوڭ-سولدا دۇنيا بولسىمۇ زىرۇ-زەۋەر،
دەر ئىدى خەلقىم زۇلۇمدىن "ئەلھەزەر، مىڭ ئەلھەزەر"،
پىرىخۇندەك ئەللە ئۇيناپ كەلسە جىندار ئالدىدا.

دەرت-ئەلەمنىڭ كوپلىگىگە باشتا چاچ ئازلىق قىلار،
گۇل-گۇلىستان باغلىرىمنى چەيلىبان سازلىق قىلار،

① چەرخى زەنگار — كوك ئاسمان.

بىر كوڭۈل ئاچسا ئەگەر يىللىق ھوسۇل ئازلىق قىلار،
كەيپ ئۇچۇن ئەلنىڭ ھاياتى بىرلە جانبازلىق قىلار،
كوك ئىگىز، قاتتىق زىمىن ئول دەم گۇناھكار ئالدىدا.

زاھىرىنى "چومچىغان"دەك ھىلىدىن رەڭ ئەيلىگەن،
ئادىمىنى توت ئاياق ھايۋان بىلەن تەڭ ئەيلىگەن،
مەرىپەت دۇنياسىغا قارشى تۇرۇپ جەڭ ئەيلىگەن،
بەختىمىزنى قارا قىلماق يولىنى كەڭ ئەيلىگەن،
كورمەس ئەردۇق زەررە كۇن نۇرىنى مەككار ئالدىدا.

ھەر تەرەپ كەتكەن ئىدى تاشلاپ ئويىن تۇپەيلى نان،
ئىگرىشىپ قالغان سەبىلەر، چىقمايىن بۇ خەستە جان،
شۇ زۇلۇم دەريا سىدا سۇ ئورنىدا ئاققاندا قان،
بەرمىگەن شەپقەت يۇزىدىن ئەلگە بىر سائەت ئامان،
كۇنگە قاخلاپ كوكسىنى يىغلايىتتى دىۋار ئالدىدا.

ئورتىگەن ئاقۇاش مومايلار قەلبىنى پەرزەنت دىغى،
ھىجرىدىن ئەزگەن بوۋايلار كوكسىنى زۇلمەت تىغى،
بىشىمزدىن كەتمىگەن خىسراۋ سۇپەت جاللات تىغى،
مۇد كىپەنلەرگە بىغىشلانغان ئىدى شىرىن بىغى،
ياسىمىندەك جادىگەرلەر ئەردى تەييار ئالدىدا.

باتىنى زوقۇم بىلەن تولغان يىلاندىنمۇ بەتەر،
شەپشەكى جادۇ كەبى شۇملۇقتا شەيتاندىن ئوتەر،
يەتتە باشلىق يالماۋۇز كەلسە ئەگەر مەيۇس كېتەر،
سىغدۇرالماي دەرتنى خەلقىم دەم-بەدەم زەرداپ يۇتار،
نان تىلەپ نىمجان كېسەل ياتقاندى مازار ئالدىدا.

قۇل بولۇپ تۇرمۇش كەچۇرگەندىن ساڭا نە پايدا بار؟
ئولگىنىڭ ياخشى ئەمەسمۇ ئەرك ئۈچۈن بولغۇنچە خار،
رەھمى قىلدى بىزگە ئاخىر خەلق كۈچى كەتمەي بىكار،
شۇندا خەلقچىل كىشىلەر بۇ يولدا بولدى بىزگە يار،
ئەمدى بوي ئەگمەيدۇ خەلقىم ئاسىسمۇ دار ئالدىدا.

ئىككى يۈز يىللىق كۈرەشكە ئۇشبۇ دەۋرىمدۇر يەكۈن،
چۈنكى تەييارتاپ مەرەزلەر جايىنى تاپتى بۇگۈن،
خەلق كۈچىدە مۇستەبىتلەر بولدى تالقان ھەم كۈكۈن،
ئەمدى شەكسىز كەمبەغەللەر نانلىرى بولغاي پۈتۈن،
تەلمۇرۇپ ئىنساپ تىلەپ تۇرماس ساماۋار ئالدىدا.

ئەي ۋەتەن ئەھلى، غەنىمەت دەۋرىنىڭ قەدرىنى بىل،
تاشلا ھورۇنلۇقنى ئەمدى، ھەممە ئىشنى توغرى قىل،
سىھرى باغلاپ كەلسە جادۇ، قورقمايىن باغرىنى تىل،
"چارە يوق تەقدىرگە" دەپ، زەرداپ يۇتۇپ سەن بولما سىل،
خەلقمۇ سەن ھەم شاھمۇ سەن، بىلسەڭ بۇ ھەمكار ئالدىدا.

شاخلىسۇن، يىلتىزلىسۇن خەلقىمدە سىرلىك-ئىتتىپاق،
ھەممە ئادەم كوڭلىدە ۋەتەنگە بولسۇن ئىشتىياق،
كىرمىسۇن دۇشمەن ئاراغا، بولمىسۇن دىلدا نىفاق①.
ئوقۇسۇن تۇرلۇك بىلىملەر، باسمىسۇن كوزنى چاپاق،
كوك يېرىش ھەم سۇ ئۇزۇش بولمايدۇ دىشۋار ئالدىدا.

ھەر كىشى ئەل-يۇرتىنى قىلماقچى بولسا بەختىيار،
ئىشلىسۇن جان كويدۇرۇپ، بار ئىلكىدە ھەر ئىختىيار،
يېڭى خەلقچىللىق تۇزۇمدۇر بىزگە ئەڭ ئالى شوئار،
بەرگۈسى بۇ يول ۋەتەنگە، خەلقىمىزگە ئېتىۋار،
ئوتمۇشۇم دىلدىن قاچان كەتكەي ئۇ خۇنخار ئالدىدا.

نىم شىھىت، ئوتمۇشنى قوي، سەن دەم-بەدەم ئالدىڭغا باس،
ماغدۇرۇڭ بار، ئالدىدا بول! كەينىدە قالما، خالاس،
گەر ئېغىرلىق كەلسە ئىشتا دەۋرىدىن قىل ئىلتماس،
چۈنكى ھەر دەم ئالغا باسماق خەلق ئۇمىدى بىرلە ماس،
ياي خىرىدارلارغا سەن رەختىڭنى بازار ئالدىدا.

1950 - يىل ماي، باي.

---

① نىفاق — كوز بويامچىلىق، ئاداۋەت.

4

رۇخسەت ئەيلەڭلار بۇگۈن سوزلەشكە مەيدان ئالدىدا،
ئېيتايىن كوڭلۇمدىكى سىرىمنى ۋىجدان ئالدىدا،
بۇلبۇلى شەيدا كەبى باغ ئىچرە رەيھان ئالدىدا،
تەنگە جان سىغماس خوشالمەن خۇددى بوستان ئالدىدا،
ياش يىگىتنىڭ كوڭلى ئوخشاش يارۇ-جانان ئالدىدا.

سوز بېشىدا داھىمىز ماۋجۇشىغا ھورمەت تىلەي،
كوممۇنىستىك پارتىيە يۇزمىڭ ياشا دەپ ئورگىلەي،
ئىشچى، دىخان بىرلىگىنى جاندىن ھەم ئارتۇق بىلەي،
دۇشمىنىم قان يىغلىسۇن، خەلقىم بىلەن دائىم كۈلەي،
ئاتىمىز، ئۇستازىمىز داھى قەدىردان ئالدىدا.

نەچچە يۇز يىلدىن بۇيان ئولكەمنى زۇلمەت قاپلىغان،
زومىگەرلەر ھەرقاچان دىخانغا توھمەت چاپلىغان،
قاپ-قاراڭغۇ، زەي، سىبىق زىندانىدا جاننى ساقلىغان،
نەگە بارساڭ جان سىقىلغان، ھىچ ئامانلىق تاپمىغان،
قانچە "سادىر"، "نوزۇگۇم"لار بولدى قۇربان ئالدىدا.

بوغسىمۇ مۇدھىش زۇلۇم، ھىچ توختىماي ئوستى تىلەك،
"ئاھ، يورۇق تاڭ قايدا" دەپ قان كەچتى ھەر كۈچلۈك بىلەك،
نەچچە "قاينام ئورگىشى" ئالدى قەلەم ئوتلۇق يۇرەك،
قان ئىچىپ، زار قاخشىتىپ كەلگەن ئىدى زالىم پەلەك،
كەتتى زۇلمەت، كەلدى ئازات كۈن بۇ ئىمكان ئالدىدا.

خەلقىمزنىڭ ئاھۇ-زارى ئەرشكىمۇ يەتكەن ئىدى،
كاج پەلەكنىڭ تەقدىرى ماڭلايغا نەق پۈتكەن ئىدى،
كوڭلىدە خەلقىم تىلەكنى دائىما كۈتكەن ئىدى،
تەندە ھەم كوزلەردە ھەم غەزەپ ئوتى كويگەن ئىدى.
ئاقىۋەت راھەت كېلۈر دەپ بىزگە ئىنسان ئالدىدا.

قانچە مەرتلەرنى زۇلۇم، دەرت ئاتىسىدىن ئايرىغان،
قانچە بۇلبۇللار مازاردا "سويگۈنۈم" دەپ سايرىغان،
غۇنچىدەك نازۇك بەدەنلەرنى شېخىدىن قايرىغان،
يوق ئىدى ۋىجدانى بارلاردىن بىرەرسى يايرىغان،
خارلىنىپ ياتقان ئەزىز تەنلەر گورىستان ئالدىدا.

تۇگىمەس ئېيتقانغا زالىم زۇلمىنىڭ مىڭدىن بىرى،
بېشى ئاق ئېيىق ئىدى ئون ئىككى ياش قىزنىڭ ئېرى،
ھوكمران ئەجدەر ئىدى، جانلاردىن ئوتكەن نەشتىرى،
شۇم ھۇقۇش ئىلكىدە بولغان قىز-ئوغۇلنىڭ تەقدىرى،
مۇردىدىن ئالۋاڭ تىلەپ قويمايتتى زىندان ئالدىدا.

شۇنداق ئوتموش بىشىمىزدا ئەردى خۇددى سايىدەك،
ئويلىغان ھەر كۇننى يىرتقۇچلار مۇقەددەس ئايىدەك،
شۇم زامان ئەلنى شورايىتتى خۇددى ھايۋان مايىدەك،
ئاھۇ-زارنى ئاڭلىغانتى خۇددى بىر ناي-نايىدەك،
شۇندا ئازاتلىق خەۋەر كەلدى گۇلىستان ئالدىدا.

كۇن چىقىشتىن كۇن چىقىپتۇ، "بارىكاللا!" دىدى ئەل،
كوممۇنىستلار خەلقنى ئازات قىلغىلى باغلاپتۇ بەل،
بولدى ئارمان-ئارزۇمىز كومپارتىيە يولىدا ھەل،
كوتىرىلدى ئۇستىمىزدىن چىقراپ تۇرغان ئەجەل،
كۇن ئوزى نۇرىنى چاچتى بىزگە ئاسمان ئالدىدا.

پارتىيىمىز بىزنى ئازات قىلدى زۇلمەت ئىلكىدىن،
قوينى قويچى ئاسرىغاندەك بورە بىرلە تۇلكىدىن،
ئىشچى، دىخان بولدى ئازات فىئوداللىق مۇلكىدىن،
قىز-ئوغۇللار توختىيالماس شادۇ-خۇرام كۇلكىدىن،
كوز يېشى قىلماس ئېلىم ئەمدى زىمىستان ئالدىدا.

قىلدى ئولكەمدە زۇلۇمنى يەرگە يەكسان پارتىيە،
سۇنى باشلاپ چولنى قىلدى باغۇ-بوستان پارتىيە،
ھەر قەيەرگە بارسا قىلدى گۇل-گۇلىستان پارتىيە،
سايىرسا بۇلبۇل ساداسى بولدى داستان پارتىيە،
ھەممە ئىمكان بولدى تەييار ئىشچى، دىخان ئالدىدا.

تۇگمەيدۇ تەرىپىڭنى قانچە يازسام، پارتىيە،
دىل كۇلەر شەنىڭگە مەن سازىمنى چالسام، پارتىيە،
ئارزۇيۇم شۇ دۇشمىنىڭ گورىنى قازسام، پارتىيە،
قەدرىنى تاپقاي سوزۇم ئۇنۇتۇلغا يازسام، پارتىيە،
خەلقى ئالەم خۇش سويەر نامىڭنى داستان ئالدىدا.

بىز ئىدۇق ئەسىر بويى پەننىي بىلىمدىن بى خەۋەر،
نەچچە يىللار ئوقۇساق بىلگىنىمىز "پەش، زىر، زەۋەر"،
پارتىيىمىز قايسى چاغدا تاپتى ئولكەمدە زەپەر،
بەس، شۇ كۇندىن بىرى مەكتەپ بىرلە بولدۇق موتىۋەر،
شۇ سەۋەپتىن پارتىيىنى سويىمىز جان ئالدىدا.

ئەل قاتارى تەڭ ھوقۇقلۇق بولدى ئەمدى خەلقىمىز،
ھەممە مىللەت تەڭ-باراۋەر، ئىنتىپاق، ساپ قەلبىمىز،
كەمىستىشلەر يوقىلىپ، پۇتتى ئاداۋەت، غەلۋىمىز،
تارتىمىز تاناۋنى چىقسا ئارادىن تەلۋىمىز،
تىلىمەيمىز ئاھ ئۇرۇپ شەپقەتنى گۇلخان ئالدىدا.

ئالتە يىلدىن بىرى بەردى بىزگە تۇرلۇك تەربىيە،
ھەممىنى ئەركىن ياشاتتى خەلق ئازاتلىق ئارمىيە،
شۇ سەۋەپ دەيمىز: "ياشا، ئەي كوممۇنىستىك پارتىيە!"
"مەڭ ياشا!" دەپ يەنە سوزلەي، كوممۇنىستىك پارتىيە،
ئەمدى باش قويماس ئېلىم ھەرگىزمۇ سەپتان ئالدىدا.

"ئولكىمىز مۇختارىيەت!" دەپ باشلۇۋەتتۇق يېڭى توي،
پارتىيەمدىن كەلدى بىزگە بۇ شەرەپلىك ئابرۇي،
كوتىرىلدى شات-خۇراملىقتىن پەلەككە ھايۇ-ھۇي،
ئەل ئامان. ئازات زامان، كۇلدى ۋەتەن بولغاندا توي،
مول ھوسۇل ئالغان دىخاندەك كۇزدە خامان ئالدىدا.

بەختىياردۇر ئولكىمىزنىڭ ھەمدە پارلاق كەلگۇسى،
سوتسىيالىزىم قۇرۇشنىڭ بۇ ئاساسي بەلگۇسى،
شانۇ-شەۋكەت، بەخت-سائادەت ئەل ئارا تەگشەلگۇسى،
ئەلگە راھەت چوڭ سانائەت ئولكىدە تىكلەنگۇسى،
تۇرمىغاي خەلقىم گادايدەك تەلمۇرۇپ نان ئالدىدا.

يەڭگىل ئولغاي بەس شۇ چاغدا بارچە مۇشكۇل ئىشىمىز،
ئىشلىسەك بىردەك ئوتەر ھىچ قايغۇسىز ياز-قىشىمىز،
ئاتنى تاغدا يايلىتىپ، گاڭ ئۇيغا قوشنى قوشىمىز،
ۋاقتى ئاسراپ، كوك يۇزىدە قۇشقا ئوخشاش ئۇچىمىز،
قولدا بەش يىللىق پىلان ھوججەت ئىرۇر سان ئالدىدا.

تانا تارتىپ قاتىنغاي تېزدىن تومۇرىولدا تومۇر،
بەخت-ئاسايىش ئىچرە ئوتكەي ياشىنغان بىزنىڭ ئومۇر،
كېمىمەس ئۇستۇڭدە تون، ئامباردا ئۇن، خاڭدا كومۇر،
بەختىمىز ئىقبالىمىزغا بولدى قانۇن جان تومۇر،

خىزرى تەبىئىمگە مۇناسىپ ئابى ھايۇان① ئالدىدا.

باسىمىز ئالغا قەدەملەپ پارتىيىنىڭ ئىزىدىن،
ئالىمىز كوپلەپ ھوسۇلنى شۇندا ھەر بىر يېزىدىن،
سويۇنەر بوۋاي-مومايلار ئوغلىدىن ھەم قىزىدىن،
كەتكۇسى غەملىك ئالامەت ھەممە ئادەم يۇزىدىن،
بويغا يەتكەن قىزغا ئوخشاش ئويدە مېھمان ئالدىدا.

بۇ پاراغەتلىك ھاياتتۇر پارتىيىنىڭ شەپقىتى،
بىزنى ھورلۇككە چىقارغان ئارمىيىنىڭ ھىممىتى،
ئارىزۇلارنى قىلۇر ھەل ئىشچى، دىخان غەيرىتى،
ئەل ئارا ئاشماقتا ھەر دەم خەلقىمىزنىڭ ھورمىتى،
نىم شېھىت ئېيتتى قوشاقلار ئۇشبۇ مەيدان ئالدىدا.

1955 - يىل ئوكتەبىر، ئۇرۇمچى.

① ئابى ھايۇان — ھاياتلىق سۇيى.

سەيپىدىن ئەزىزى

غەزەللەر*

چىمەن گۈلزارىدىن گۈللەر ئارا گۈل تاللىغان ياخشى،
گۈلى رەناغا زىت شۇم بۈيىلارنى شاللىغان ياخشى.

گۈلىستانلىق ئىچىدە ياخشى گۈللەردىن تىزىپ دەستە،
شۇ گۈل ھىجرىدە كويگەن گۈل خۇمارغا يوللىغان ياخشى.

تالاشماقتا ھوسۇن بەس-بەس بىلەن سانسىز چېچەك-غۇنچە،
كى تولسۇن ھوسنىگە دىسەك، سولۇشتىن ساقلىغان ياخشى.

ئەگەر كىم قول سوزۇپ گۈل شاخىدىن بۇلبۇلنى ھۇركۈتسە،
رەھىم قىلماي، ئۇنىك شۇم يۇرىگىنى داغلىغان ياخشى.

نەپسى، سەن ئەگەر بۇلبۇل بىلەن گۈل قەدرىگە يەتسەك،
تۇتۇپ باغۋەننى پىر-ئۇستاز، ئەقىدە باغلىغان ياخشى.

* بۇ غەزەللەر تارىخىي دىراما «ئامانىنساخان»دىن ئېلىندى.

*

رەتلىنىپ قۇتلۇق مۇقام جار بولدى ئەلگە ئاقتۇۋەت،
تەلمۇرۇپ كۈتكەن تىلەك ئاشتى ئەمەلگە ئاقتۇۋەت.

ئوتتى ئون بەش كۈز، باھار، كۈلدى مۇقام پورەكلىرى،
كەتمىدى ئارمانلىرىم بىھۇدە سەلگە ئاقتۇۋەت.

خەلق مۇقامىغا بېقىپ تەلپۈندى ئاشىقلار ھامان،
تولدى شاتلىق ناگۈلا-غەمكىن كوكۈلگە ئاقتۇۋەت.

باغ ئارا گۈل ئىشقىدا بۇلبۇل ياقاسى چاك ئىدى،
سايرىدى خەندان ئۇرۇپ قونغاندا گۈلگە ئاقتۇۋەت.

ياڭرىغاندا نەغمە، مەشرەپ، داستان مەرغۇللىرى،
ئەۋجىدىن ئاسمان-زىمىن تولدى غەزەلگە ئاقتۇۋەت.

باق، مۇغەننىلەر ئەنە چالماقتا زوق بىرلە جۇلا،
قىز-يىگىت جەۋلان قىلىپ چۇشتى سەنەمگە ئاقتۇۋەت.

ئەي نەپىسى، تەمبۇرۇڭنى سايرىتىپ چالساك ھۇنۇز،
شۇ مۇقامدىن جامىمىز تولغاي ھەسەلگە ئاقتۇۋەت.

*

ئالدىراپ بەرمە كوڭۈل جانانە دىلدار بولمىسا،
سۈنمىغىل دەستە گۈلۈڭنى مېھرىۋان يار بولمىسا.

گۈلمىكىن، رەيھانمىكىن ئۇ، كوز ئېچىپ باققىن ئاڭا،
سايرىماس ئۇرغۇپ راسا بۈلبۈلغا گۈلزار بولمىسا.

بولمىغىل خۇشتار ئۇنىڭ ئايدەك جامالىغا قاراپ،
نەكىرەك گۈزەللىگى دەردىڭگە ھەمكار بولمىسا.

راست جاپاكەش ئەھلىمۇ ئۇ ياكى بىر ئاق نانچىمۇ؟
يولدا يولداش بولمىغايكىم چىن ۋاپادار بولمىسا.

بولمىدى ھازىرغىچە پەرۋاننىڭ سىرى ئايان،
يار ئەمەس پەرۋانىدەك شامغا پىداكار بولمىسا.

ئەي نەپىسى، ئەل غېمى بولسۇن سېنىڭ قايغۇ-غېمىڭ،
ئارزۇيۇڭ ئاشماس ئەمەلگە ئەل مەدەتكار بولمىسا.

ئەلقەم ئەختەم

ساڭا

بىل ھەمىشە كوڭلۈڭدە سەن بۇ نىگار مىزبان ساڭا،
ئەھلىگە سۈندى قولىنى بايقىساڭ ئېھسان ساڭا.

نامدار داڭقى جاھاندا ياز بۇنى داستان قىلىپ،
بۇ ھايات بۇندا تەبەسسۇم، بىل ماكان ئەدنان ساڭا.

قايسى كوزدىن ياش توكۈلدى بولمىغىن ياردىن جۇدا،
مەنزىلىڭ ئالتۇن ئېرۇر بىل، ھەر مىنۇت دەرمان ساڭا.

ئاھ ئۇرۇپ گۈلشەن ئىچىدە ئوزگىگە قىلماس بايان،
ۋەسلىدىن تۇتتى گۈلنى ئەل غېمى رەيھان ساڭا.

گەر تۇمان باسسا جاھاننى رەنجىمە كوزدىن يۇتۇپ،
تۇت بىلەكتىن خار قىلماس جىسمىدە رىزۋان ساڭا.

ئىشقىدىن ئاچقىن كىتاپنى سويگۈنى مەۋجۇت قىلاي،
سال كوزۇڭنى سەن بۇ ياققا، بۇ باھار جانان ساڭا.

قانچىلاپ قىلدى خىتاپنى شائىرىڭ ئىزھار قىلىپ،
سۇبھى تاڭ مەزگىلى يەتتى، بۇ خېتىم پەرمان ساڭا.

1946 - يىل يانۋار.

چوڭ يۇرۇشكە تەنتەنە

بىز بۇگۈن ئەركىن-ئازات، ھەممە مىللەت دوست، ئىناق،
پارتىيىمىز بەردى بەخت، شۇ ئوزى كۈندەك چىراق.

بولمىسا مۇنداق چىراق، نۇرلۇق چىراق، كۈندەك چىراق،
قايدىدى بىزگە ھايات، نەدىدى تېز تېپىش روناق.

نۇر ئېلىپ پارتىيىدىن، جۇڭخۇا ئېلىم ئاچقاندا كوز،
مەرىپەتنىڭ دۇنياسىغا قۇردى ئۇ ئالتۇن راۋاق.

مەرىپەتنىڭ دۇشمەنلىرى، ئىلمۇ-پەن ئوچمەنلىرى،
بولغاچقا گۇم، بولدى راۋان ئىشىمىز باشتىن-ئاياق.

خوش بۇگۈن بىز خۇرسەن بۇگۈن، چوڭ يۇرۇش قىلدۇق مانا،
زەپ كوڭۇللۇك يوتكىلىش بۇ، زوقلىنىپ ئېلىمگە باق.

ئاتلىنىپ ماڭدۇق بۇگۈن توتنى زامانلاش يولىغا،
پارتىيىمىز باش يۇرۇشكە، باسىمىز بىردەك ئاياق.

تاغلىرىم غۇرۇر ـ خوشال، تۇرىدۇ تىك بىزگە قاراپ،
يانلىرى گۈل كوپ ـ كوك چىممەن، باغرى كەڭ ئاچقان قۇچاق.

باغلىرىم بوستان بولۇپ، بۇلبۇللىرىم قاققان قانات،
شائىرلىرىم، ئالىملىرىم، جەننەتتىك شۇ كوكسۇڭنى ياق.

پەدىلەر يوتكەلدى بۇ دەم، قوش سەنەملەر بولدى جەم،
ئوينا ئۇسۇلچىم سەن ئۇسۇل، بۇ يۇرۇشتە ھەممە ۋاق.

زىكرى① سەن گۈلباغدا سەن ھەم ھۇسەنجان② خۇش چاغ

ئىيتىپ مۇقامىڭ يايرىتىپ، چوڭ يۇرۇشتە قەنتىڭنى چاق.

ناخشىچى بۇلبۇللىرىم ھەم غەزەلچى خۇشخۇيلىرىم،
كەلدى دەۋرىڭ سايراپ بۇگۇن، بۇ يۇرۇشتە ئوتۇڭنى ياق.

توي بۇگۇن، بايرام بۇگۇن ھەم جاھان ھەيران بۇگۇن،
تاشتى ئوكياندەك كورۇڭ، دىللارغا تولغان ئىشتياق.

مەزگىلىم ئالتۇن مىنىڭ، مەنزىلىم كۇندىن يورۇق،
يۇكسىلىپ بىز ئورلىگەچكە، نۇرغا تولغان ھەممە ياق.

① زىكرى ـ ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ئاتاقلىق مۇقامشۇناسى، مۇزىكانتى.
② ھۇسەنجان ـ ئۇيغۇر خەلقىنىڭ داڭلىق مۇزىكانتى.

يوتكىلىپ قويدۇق قەدەم، توتنى زامانلاش يولىغا،
تەنتەنەم شۇ چوڭ يۇرۇشكە، مەن ئاتاپ يازدىم قوشاق.

1979 ـ يىل 25 ـ يانۋار.

ۋاپا قىل

بۇ تاڭ مەنزىل بىرادەر بىل، جەننەت باغدىن تاما قىل،
مەھرۇم ئەمەسسەن خىسلەتتىن يېڭى گۈلباغ بىناقىل،
تاقەت قىلماس دىلىمىز جاننى ھامان پىدا قىل،
ئىشقىم دولقۇن ياسايدۇ مەدەتكارغا دۇچار قىل،
قوبۇل قىلغىل ئىلتىماسنى جانانىمغا ھەمرا قىل!

كوپ ئۇيقۇدا ياتتىم نىگار ئاممىا دىلدا ئىنتىزار،
نەچچە يىللار قىشتا قالدىم زىمىستاندا خارۇ-زار،
گۈل باغلىرىم غازاڭ بولدى قولدىن كەتتى بۇلبۇللار،
مەن غېرىپ-مىسكىن يىتىمنى قولغا ئالدى ئەجدىھار،
قايسى ياققا قول سۇناي مەن ماداريمغا ئاگاھ قىل!

كوڭۈل غەملىك كوزۇمدە ياش، تەبىەت مۇڭدا پەريات،
بۇلۇت قاپلاپ ماكانىمنى ئېلىمگە يوق مىنۇتچە شات،
دولقۇنلاردا غۇلاچ تاشلار يەلكەن ئۇستىدە پەرھات،
ئەجەپ ھىكمەت بىلەن قۇدرەت نىشان تاپماقتا مۇرات،
ساياھەت باغىدا قىسمەت يۇرۇش يوللارغا جاكا قىل!

بىلىمنى باغلىدىم چىقتىم ئەجدىھارنىڭ دارىغا،
قولۇمدا قايرىلماس ئوقيا چۇشتۇم جەڭ مەيدانىغا،
ئۇردۇم خەنجەرنى خىسراۋغا يېتىپ ھىكمەت مازارىغا،
كۇلۇپ يۇلتۇز تاڭ دەرمىش چىللايدۇ يار شىكارىغا،
ئوتلۇق قەلبىمگە جان كىردى نىجاتلىقنى بەرپا قىل!

مادارىم بېغىڭنى ئاچ گۈلخاننى تاۋاپ قىلاي،
قۇياش كۇلسە بەختىمگە چىلىشتىن ساۋات ئالاي،
جانان بولۇپ دىلبەرگە ئاغزىدىن جاۋاپ ئالاي،
ئېيتىپ ناخشامنى خۇش بولۇپ گۈلباغدا راۋاپ چالاي،
تىلەگىمگە يەتكۇزگىل ئۇز ۋەدەڭگە ۋاپا قىل!

1945 - يىل 25 - ئاپرىل.

تېيىپجان ئېلىيوپ

بولمىسا

سايىرىماس بۇلبۇل قاقاستا، جايى گۈلشەن بولمىسا،
ياشنىماس گۈل پەرۋىرىش قىلغۇچى باغۋەن بولمىسا.

خۇش قىلىش مۇمكىنمۇ ئادەمنى غىدىقلاپ كۈلدۈرۈپ،
كىم كۈلەلەيدۇ كوڭۈلدىن كوڭلى خۇرسەن بولمىسا.

كىم بىلۇر تۇز قەدرىنى، تارتمايلا قىڭغىر دەردىنى،
توغرىنى پەرق ئەتكىلى بولمايدۇ سەھۋەن بولمىسا.

يوق خاتالىقتىن جاھاندا خالى ئىنسان زادىلا،
ئەل كەچۈرگەي قىلغىنى ئەلۋەتتە قەستەن بولمىسا.

بەزىلەر بىلمەيدىكەن دائىم بۇزۇشتىن باشقىنى،
نېرى تۇرسۇن ئوڭشىماي تىكلەشكە زوقمەن بولمىسا.

يوق ئەمەس ئەل دۇشمىنى، بولسا قەيەردە ئۇرغۇلۇق،
زورمۇ-زور دۇشمەن ياساپ يۇرمەيلى دۇشمەن بولمىسا.

ھەممە يۇكتىنمۇ ئېغىر ئادەم ئۈچۈن "مەن"نىڭ يۈكى،
تاغ يۇدۇپ ماڭغۇسى يەڭگىل كوڭلىدە "مەن" بولمىسا.

غەمگۇزار ئىزلەيدۇ دەرتمەن دەردى بولغاچقا ئۇنىڭ،
لازىمى يوق دادىگاھنىڭ① ئەلدە دەرتمەن بولمىسا.

دادىخاھنىڭ② دەردىگە دەرمان تېپىلماس ھىچقاچان،
دادىگاھ ئەھلى ئۇزى دەرتنى چۈشەنگەن بولمىسا.

---

① دادىگاھ — دات ئېيتىش ئورنى.
② دادىخاھ — دەرتمەن.

ئەمدى ...

سەردىشىم دەپ سېنى مەن، ئېيتۇۋىدىم ھەممە سىرىمنى
شۇندا گوھەر دىۋىدىك سەن يۇرىگىمنى، جىگىرىمنى.

ۋەدىلەشكەن بۇ ئومۇر لەززىتىنى تەك كورىمىز دەپ،
ھەمدە يۇكنى كوتىرىشكە مەن يېرىمنى، سەن يېرىمنى.

پىتنە-ئىغۋا قۇيۇنى چىققان ئىدى، ئۇچىتى قارارىك،
كورمىدى ئىككى كوزۇك قىلدەكمۇ بىر توغرا يېرىمنى.

بىر زاماندا مېنى سىپاپ ئەكىلەتكەن شۇ قولۇڭدا
ساق تېنىمنى زىدىلەپ ئاچقىلى تۇردۇك "يېغىرىم"نى.

باغلىغانتىمغۇ بېلىمنى ساڭا سادىق بولىمەن دەپ،
ئەمدىلىكتە "ماڭا سىرتماق" دىدىڭا بۇ كەمىرىمنى.

سەن مېنى ساق يېرى يوق نەرسە دىدىك، مەيلى بۇنىڭا
كاشكى تاپساڭچۇ ئاشۇ كىبرىگە لايىق بىجىرىمنى.

ئەمدى بېسىلدى قۇيۇن، ئاشكارا بولدى قارا ھەم ئاق،
ئاڭلىغايسەن شۇندا قايسى قۇلىغىڭدا خەۋىرىمنى؟

ئوغرىدىن مەككار يامان

بىر گۇزەل باقتى ماڭا مېھرى بىلەن،
قۇچتى باغرىمنى كېلىپ باغرى بىلەن.

ۋەدە بەرگەچ سويىمەن دەپ بىر سېنى،
قىلدى تەستىق لېۋىنىڭ موھرى بىلەن.

بىر مەھەل زەپمۇ سويۇندۇردى مېنى
ۋەسلىنىڭ خويمۇ شىرىن بەھرى بىلەن.

بىر كۇنى سەيلگە كەتتى ئوزىچە،
ئورتىدى بىرنەچچە ئاي ھىجرى بىلەن.

سەيلىدىن قايتتى، بىراق يوقلىمىدى،
مېنى ئۇنتۇپتۇ، بولۇپ غەيرى بىلەن.

يۇتتۇرۇپتۇ ماڭا بەرگەن ۋەدىنى،
سەيلىدە بولغان چېغى ئوغرى بىلەن.

ئوغرىمۇ ئەپچىل ئەمەسكەن ئۇ قەدەر،
ئاپتۇ يۇتتۇرگۇچىنىڭ ئەمرى بىلەن.

مەنمۇ بىلدىم، ئوغرىدىن مەككار يامان،
ئوغرىنى باپلايدۇ ھەم مىكرى بىلەن.

نىم شىھىت خاتىرىسىگە

تۇرىدۇ تۇرقۇڭ غەزەلدەك كوزۇ-كوڭلۇم ئالدىدا،
مەن تېخى لال سەن كەبى شىرىن تەكەللۇم ئالدىدا.

بۇندا باشلامچى ئىدىڭ سەن مەرىپەت ئەشئارىغا،
يېڭىچە سەنئەتتە نامىڭ بولدى مەلۇم ئالدىدا.

زومىگەر قۇززات يولۇقسا ھومىياتتىڭ قەھرىلىك،
ئېگىلەتتىڭ يا كەبى دەپسەندە مەزلۇم ئالدىدا.

باشقىچە جەۋلانغا كىردى قەلىمىڭ ئاتقاندا تاڭ،
دىمىدىڭمۇ جەڭگۇار كۇيگە قوشۇلدۇم ئالدىدا.

قىبلە قىلدىڭ كەبىتۇللادا ئانا يۇرتۇڭنى سەن،
بىزگە مەلۇم تۇرغىنىڭ قانداق تەرەھھۇم ئالدىدا.

كۇيلىرىڭ گويا مۇقامنىڭ نەغمىسىدەك جىلۋىدار،
بىز ھامان مەپتۇن ئىدۇق ھەر بىر تەرەننۇم ئالدىدا.

ياش ئىدى كوڭلۇڭ تېخى، دىلكەش ۋە خۇش ئاۋاز ئىدى
تەڭ كۈلەتتۇق زوقلىنىپ ئىللىق تەبەسسۇم ئالدىدا.

"توت زىياندىاش" قىلدى گوھەرنى گويا ئەخلەتكە تاۋ
ئېيتقۇسىز دەپسەندە بولدۇڭ بىر ئوچۇم شۇم ئالدىدا.

خەستە ھالىڭنى بېرىپ يوقلاي دىسەم، مەن بەنت ئىدى
گەر كورۇشسەم سوز قىلالايتتىممۇ مەھكۇم ئالدىدا.

قۇترىغان چاغدا جۇدۇنلار بىگۇنا كەتتىڭ، ئېسىت!...
ئايرىلىپ قالدۇق سېنىڭدىن ياخشى مەۋسۇم ئالدىدا.

شېئىرىيەت گۈلزارىدا توزمايدۇ ئەجرىڭ ھىچقاچان،
بىز بىلەن بىللە يەنە، بولساڭمۇ مەرھۇم، ئالدىدا.

مەيلىمۇ

كەلمەك بولۇپ سەن كەلمىدىڭ، سوز بولسا يالغان مەيلىمۇ؟
ۋەسلىڭگە ئىمكان بەرمىدىڭ، كويدۇرسە ھىجران مەيلىمۇ؟

كورمەي سېنى بىغەم ئىدىم، ئازادە، خاتىرجەم ئىدىم،
باغلاپ ئەقىدە مەن ساڭا، بولسام پەرىشان مەيلىمۇ؟

ئىشقىڭ ئۇرۇق، كوڭلۇم زىمىن، ئاھىم شامال، ياشىم يېغىن،
ئەيلەپ ئېكىننى پەرۋىرىش، ئاچ قالسا دىخان مەيلىمۇ؟

مەن ئەيمىنىپ گەپ ئاچمىغان، بۇ قىسسىنى سەن باشلىغان،
ئەپسۇس، تېخى پۈتمەي تۇرۇپ يىرتىلسا داستان مەيلىمۇ؟

كۈلگەن ئىدىڭ سەن گۈل بولۇپ، مەن سايىرىغان بۈلبۈل بولۇپ،
بۈلبۈل كېتىپ، قۇزغۇنغا جاي بولسا گۈلىستان مەيلىمۇ؟

ئالدانغىنىڭدىن تۈلكىگە، قويدۇڭ مېنى ھەم كۈلكىگە،
ئالدامچى يىرتقۇچ ئالدىدا خارلانسا ئىنسان مەيلىمۇ؟

مېھرىڭگە مەن لايىق ئىدىم، لەۋزىمگە چىن سادىق ئىدىم،
سادىقلىغىمدىن خارلىنىپ، ئورتەنسە ۋىجدان مەيلىمۇ؟

توھمەتتە تەسۋىرلەپ مېنى، ئالدامچى ئازدۇردى سېنى،
بۇ سىر ماڭا تۇرسا ئايان، يۇرسەم خىرامان مەيلىمۇ؟

كىم بار نادانلىقتىن ھايان تاپقان، چوقۇم تارتار زىيان،
سەن ئايرىلىپ دەسمايىدىن، قىلساڭ پۇشايمان مەيلىمۇ؟

بىزار بولدۇم

مېنى سەن بىۋاپا دەيسەن، ئۇزەڭ قانچە ۋاپا قىلدىڭ؟
ئەجەپ گەپقۇ، نىمىشقا بۇ ئاھانەتنى ماڭا قىلدىڭ؟

لېۋىمدىن مەي بېرەي، گۈلدەك ئېچىلغىن دەپ مېنى گوللاپ،
سېلىپ جىسىمغا تەشنالىق، يۈزۈمنى كەھرىۋا قىلدىڭ.

ماڭا سەن گۈل تاقايمەن دەپ ۋە لېكىن ئاتتىك ئازغاننى،
بۇ قانداق گۈل تاقاش بولدىكى، باغرىمنى يارا قىلدىڭ.

كوتەرگەيمەن بېشىمدا دەپ لاپ ئۇرغانتىك (كوتەرمەي قوي)،
مىنىپ گەجگەمگە ئەكسىچە، "ئىلىپ" قەددىمنى "يا" قىلدىڭ.

مۇھەببەتنىڭ مۇھىم شەرتى ئەمەسمۇ تەڭ-باراۋەرلىك،
مېنى نىچۈن ساناپ داڭگال، ئۇزۇڭنى بىباھا قىلدىڭ؟

ۋاپانىڭ مەنىسى تەتۇر ئىكەن سەن ئوقۇغان باپتا،
ئەمەس بولسا، نىمىشقا مەن ۋاپا قىلسام. جاپا قىلدىڭ؟

جاهاندا تۇتىيانى ھىچ كىشى كورمەپتىكەن زادى،
گويا سەنمۇ ۋۇجۇدۇڭدا ۋاپانى تۇتىيا قىلدىڭ.

ساڭا ياغدۇرسا ئەل نەپرەت تېشىنى، ماڭا دوڭگەمسەن؟
مۇھەببەت رەسمى ئالدىندا ئۇزۇڭ سانسىز گۇنا قىلدىڭ.

سېنىڭدىن شۇنچە سىزار بولغىنىمنى كورمىگىن مەندىن،
ئامالىم يوق. بۇ ئەھۋالغا مېنى سەن مۇپتىلا قىلدىڭ.

جانان كېلىدۇ

ياز كەلدى، تولۇپ قەددى سۇۋادان كېلىدۇ،
يەلپۇنگىنچە شۇ چېچى بوستان كېلىدۇ.

تارقاتتىمۇ دەپ يۇرمە شامال شۇندا ئىپار،
پۇركۇپ يەنە خۇش بۇيىنى رەيھان كېلىدۇ.

ھېيت كەلدىغۇ دەپ ئەگمە قېشى جىلۋە قىلىپ،
تاڭ ئاتتى مانا دەپ كوزى چولپان كېلىدۇ.

كاككۇكنى خىجىل ئەيلىگىدەك كۇلكىسى بار،
گۇل غۇنچىسىدىن ئۇز لېۋى خەندان كېلىدۇ.

بوغجۇمىسىدا پەتنۇس ئەمەس، بەلكى كىتاپ،
كوڭلۇم ئويىگە ئوزگىچە مېھمان كېلىدۇ.

دەستۇر ئېلىپ ئاستانە ئەرەستۇ①لىرىدىن،
ئەل رەنجىگە مەلھەم يېڭى لوقمان كېلىدۇ.

---

① ئەرەستۇ — ئارىستوتىل.

بىللە ئۇچىمىز دەپ ئىدى پەن ئاسمىندا،
شۇ لەۋزىگە خاس قىلغىلى جەۋلان كېلىدۇ.

كوڭلۇم سويۇنۇپ تەلپۈندۇ، ئىنتىلىدۇ،
چۈنكى يۈرىگىم پارىسى جانان كېلىدۇ.

چىقماي نە ئۇچۇن قۇچقىلى باغرىمنى ئېچىپ،
ئومرۇمگە مېنىڭ ئەزگۇ شەرەپ-شان كېلىدۇ.

مېنىڭ ئوز خىلىم بار

ئانا، ئۇ "يىگىت"كە دالالەت قىلىپ،
چېچىلماڭ دىلىمنى جاراھەت قىلىپ.

تونۇيمەن ئۇ يۈزسىز ھايانكەشنى مەن،
بولۇپ قاپتۇ "يۈزلۈك" تاپاۋەت قىلىپ.

ھەمىشەملا پىنھان ئۇنىڭ سودىسى،
سېزەلمەيدىكەنسىز نازارەت قىلىپ.

غېرىپ ئانىسىنى قويار ئاچ-يېلىڭ،
سەتەڭلەرگە تۇندە زىياپەت قىلىپ.

بېرىپ سوغا ئاچكوز ئەمەلدارغىمۇ،
پالاقلايدىكەن بەك خوشامەت قىلىپ.

ئەگەر مەن ئىلىنسام ئۇنىڭ ئىلكىگە،
مېنى خارلىماسمۇ ھاماقەت قىلىپ.

چوقۇم سىزمۇ شۇندا ئەلەمگە پېتىپ،
قالارسىز پۇشايمان ـ نادامەت قىلىپ.

يېتەر، ئەمدى توسماق يولۇمنى مېنىڭ،
چۇشەنمەي ماڭا دوق ـ ئاھانەت قىلىپ.

مېنىڭ ئۇز خىلىم بار ئۇزۇم خالىغان،
ئۇ يۇرمەس غەلىتە تىجارەت قىلىپ.

ئۇنىڭ مەنىۋى بايلىغى شۇنچە كوپ،
ساداقەتكە قويغان ئامانەت قىلىپ.

ياشايدۇ خوشامەت، تامادىن يىراق،
ھالال مۇئىسىگە قانائەت قىلىپ.

مۇھەببەتتە زادى ئەمەس سودىگەر،
مېنى قويمىغاي ھىچ خىجالەت قىلىپ.

كېچىلەيمەن ئەسلا ئۇنىڭ مېھرىدىن،
ۋاپا ئەھدىسىگە خىيانەت قىلىپ.

مۇقام

سازچى ياڭراق سازىدا قىلسا سېنى ناخۇن،① مۇقام،
جان قاناتلانغاي شۇ ئان بولغاچ ساڭا مەپتۇن، مۇقام،
سەن بىلەن دائىم ئومۇر گۈلزارىمىز گۈلگۈن، مۇقام،
دىلغا ئاتەشتەك ھارارەت بەرگۈچى يالقۇن مۇقام،
ئاھ مۇقام، ئوتلۇق مۇقام، گۈلگۈن مۇقام، ئالتۇن مۇقام.

سەن ئۇچۇن چىقتى ساتار، تەمبۇر، فارابى قالۇنى،
قوشتى نەغمەڭگە ناۋا ساھىر② ناۋايىنىڭ ئۇنى،
تىزدى مارجاندەك قىدىرخان ھەم رەشىت، خانىش③ سېنى،

---

① ناخۇن ـ زەخمەك، ناخۇن قىلىش ـ زەخمەك ئۇرۇش.

② ساھىر ـ (ئەرەپچە) لۇغەت مەنىسىدىن ئېيتقاندا، "سېھرىگەر" دىگەن بولىدۇ. بىراق بۇ سوزنىڭ: ئادەمنى ھەيران قالدۇرىدىغان ھۇنەرۋەن، ئاجايىپ سەنئەتكار دىگەن مەنىسىمۇ بار. ناۋايى بۇ سوزنى كېيىنكى مەندىمۇ ئىشلەتكەن ۋە خىسرەۋ دىھلىۋىنىڭ ئاجايىپ شائىرلىق ماھارىتىنى تەرىپلەپ، ئۇنى ھىندىستان ساھىرى دەپ ئاتىغان ئىدى. شۇنىڭغا ئاساسەن مەنمۇ ناۋايىنى "ئوتتۇرا ئاسىيا ساھىرى" دىگۈم كەلدى.

③ رەشىت ـ 16 ـ ئەسىردىكى يەركەن خانى ئابدۇرەشىتخان، خانىش ئامانىسالار كوزدە تۇتۇلىدۇ.

سەندە بار بىرنەچچە مىڭ يىلنىڭ مۇسىقىي مەزمۇنى،
نەغمىلەر سورۇندا ئورنۇڭ شۇڭا ئۇستۇن مۇقام.

سەندە كۆيلەيدۇ كوڭۇل كۆيىنى ئۇيغۇر مىللىتى،
سەندە ياڭرايدۇ ئۇلۇغۋارلىق، پەزىلەت رىغبىتى،
سەندە روشەن سويگۇ ئەھلىنىڭ مۇھەببەت-نەپرىتى،
سەندە ئۇرغۇيدۇ ئازاتلىق ئاشىغىنىڭ جۇرئىتى،
سەن ئازاتلىق ھەم گۈزەللىك ئىشقىغا ئۇيغۇن مۇقام.

ھەر مۇقامنى خۇددى بىر دەريا دىسەك، كوپ تارمىغى،
ئاقىدۇ شەرۋەت ئۇنىڭدا ھەمدە بار سۈت-قايمىغى،
ھەر مۇقامنى بىر دەرەخ دىسەك، ئۇنىڭ كوپتۇر شېخى،
كوزلىرىڭنى چاقنىتار ھەر شاختىكى گۈل، ياپرىغى،
جانغا راھەت، دىلغا ئارام، مۇئىسى نۇرغۇن مۇقام.

ھەممە ئادەم ئىنتىزار ساز تەڭشىلىپ باشلانغىچە،
ئۇيغا چومگەن بىر ھازا "چوڭ نەغمە"گە ئاتلانغىچە،
دىل گويا دەريا بولۇپ ئوركەشلىنەر "داستان"غىچە،
ئېيتسا بىر داستانىمۇ پۈتمەيدۇ ھەتتا تاڭغىچە،
مەشرىۋى ئۇندەر ئۇسۇلغا، پەيزى مول، جۇشقۇن مۇقام.

سەندە ياڭرايدۇ خەلقنىڭ ئەڭ ئىسىل كۈي-نەزمىسى،
بارچە ئۇيغۇرنىڭ سېنىڭسىز قىزىماس توي-بەزمىسى،
سەن خەلقنىڭ بىباھا، رەڭدار، ئۇلۇغۋار غەزىنىسى،
سەن بىلەنمۇ ئولچىنەر ئۇيغۇر دىگەننىڭ ۋەزىنىسى،
ئېسى بار ئادەم سېنى ھەرگىز دىمەس يوچۇن مۇقام.

سەن گوھەرنى بىر زامان ئەخلەتكە تاشلاپ قىلدى خار،
يىغلىدى خەلقىم سېنىڭ ھىجرىڭدە قاخشاپ زار-زار،
شۇكرى ئەمدى، سېنى قۇتقازدى زامانەم غەمگۇزار،
يېڭىدىن چىقماقتا تۇرداخۇنغا ئوخشاش ئىزباسار،
ئەمدى يايرا، سەن ئەمەس مەڭگۇ "سېرىق"، تۇتقۇن مۇقام.

ئەي مۇقام، ساز ئوردىسىنىڭ بەكمۇ كوركەم قەسرى سەن،
مۇرغىزارنىڭ زىننىتى، گويا كى بۇلبۇل، قۇمرى سەن،
خەلقىمزنىڭ مېھرى سەن ھەم قەھرى سەن ھەم پەخرى سەن،
سەندىن ئايرىلمايدۇ ئەل، چۈنكى ئۇنىڭ ئوز ئەجرى سەن،
سەن گويا لەيلى، سېنىڭ ئىشقىدا ئەل مەجنۇن، مۇقام.

ئەي مۇقام، كەلدى زامانەڭ باشقىدىن نۇر ياغدۇرۇپ،
يېڭى ئەۋلاتلار كۈيۈڭنى تېخىمۇ جانلاندۇرۇپ،
تەنتەنەڭگە تەنتەنە قوشقۇسى زىننەت قوندۇرۇپ،

چالدۇرار ئالقش چاۋاك ئالەمنى ھەيران قالدۇرۇپ،
ياپقۇسى ئىنسانىيەت شەنىگە شاھى تون، مۇقام.

1982 ـ يىل فېۋرال، ئۇرۇمچى.

شۇكۇر يالقىن

(ئۇزىبىك)

غەزەل ۋە گۈزەل

ئاڭلىدىم مەن بىر غەزەل، بەكمۇ يېقىملىق، بەك گۈزەل،
بۇ غەزەل قانداق گۈزەل، قانداق گۈزەلدۇر بۇ غەزەل!

قانچە مەنا، قانچە مەنتىق، قانچە ئىلھامبەخش پىكىر،
بۇ غەزەلنىڭ ھەر سوزى بولغاي تۇمەن زەر بۇلمەسەل①.

شۇ غەزەلنى بىر گۈزەل ئىيتتى يۇرەك تارىم چېكىپ،
بولدى بۇ بىر ئاز مەھەل، لېكىن ئۇمۇرلۇك ساز مەھەل.

لەۋزى شىرىن، سوزى تاتلىق، جۇملىسى ھالۋاسمان،
بىلمىدىم، ئۇشبۇ گۈزەل قەنمۇ، ناۋاتمۇ يا ھەسەل؟

---

① زەر بۇلمەسەل ـ ماقال ـ تەمسىل.

شۇ گۈزەللىك مەدھىگە ئاجىز تىلىم، ئاجىز قەلەم،
يۈزى ئايمۇ، مەڭزى گۈلـمۇ، جۈپ كوزى چولپان، زۇھەل

ئاي دىسەم ئاپتاپ ئىكەن، كورگەن چېغىمدا مەن ئۇنى،
تاڭدىكى ئالتۇن شەپەقتەك چاچتى ھەر يان زەر ۋە ھەل.

تەڭرى ئۇز دىدارىدىن بىر پارچىنى يەرگە سۇنۇپ،
يا ياراتقانمۇ ئۇنى نۇردىن ئىلاھى لەمىيەزەل②؟

ھور-پەرىدۇر ئۇ چوقۇم، يا بولسا ئۇ ئىنسان ئەگەر،
تاپمىسۇن ئومرى زاۋال، ئۇندىن يىراق بولسۇن ئەجەل!

قىسمىتىم بولغاي بالاگەردان③، پۇتۇپ قويسۇن قوشۇپ،
ئاڭا كەلگەن شۇم ئەجەلنى ماڭا تەقدىرى ئەزەل.

شۇ غەزەل ياكى ئۇنى ئېيتقان گۈزەل ئەۋزەلمۇ دەپ،
باش قاتۇردۇم ئۇشبۇ دوت كالـلام بىلەن مەن لايغەزەل.

ئىزلىمە كوكتىن ئىلاج، دەردىڭگە دەرمان يەردىدۇر،
تاپ ئۇنى، يالقىن، بۇ ئەلدىن، قىل داۋا، دەرتتىن تۇزەل.

① چولپان، زۇھەل — سەييارىلەرنىڭ ئىسمى.
② لەمىيەزەل — ئەزەلدىن.
③ بالاگەردان — بالا - قازانى ئۇز ئۇستىگە ئالغۇچى.

بىـل

مېنى ئىشق ئالىمىدە ئوزگىچە بىر يېڭى مەجنۇن بىل،
گۈزەل لەيلىمگە مەجنۇندىن تۇمەن مىڭ ھەسسە مەپتۇن بىل.

ئېقىپ دەريادا تاھىر خارەزىمدىن ئوتمىدى قىلچە،
ئەرەپ سەھراسىدا مەجنۇن يولىنى ئۇندىن ئەپزۇن① بىل.

كېلىپ ئەرمەنگە پەرھات توختىدى، ئەمما مېنى سورىساڭ،
كۇرىلدىن پورتۇگال، تا يېڭى يەردىن ھىندۇ سەيلۇن② بىل.

نىگارىمنىڭ قولىدا يەتتە دەۋزەخ، سەككىزۇ جەننەت،
بۇنى ئىشق ئىلمىدە بىر باپ ۋە ياكى يېڭى مەزمۇن بىل.

ئۇنىڭ ئەمرىدىدۇر قۇدرەت مېنى ھەر كويغا سالغۇچى،
مېنى بىر تال غازاڭ بىلسەڭ، مېنىڭ يارىمنى كەلكۇن بىل.

① ئەپزۇن — ئۇزۇنراق.
② كۇرىل — ئاسىيا بىلەن ياۋروپانىڭ ئەڭ شەرقىدىكى يەر؛ پورتۇگال — ئەڭ غەربىدىكى مەملىكەت؛ يېڭى يەر — ئەڭ شىمالىدىكى ئارال؛ سەيلون — ئەڭ جەنۇبىدىكى ئارال مەملىكەت.

ئوزى مەبئۇد، قېشى مېھراپ، جامالى سەجدىگاھ قىلىم،
شۇ ئىمانغا خىلاپ قىلسام، مېنى شەيتانى مەلئۇن بىل.

جىمى ئىنسانغا ئاللا، ماڭا بولسا يەردە يار تەڭرى،
ئەقىدەمدىن يانار بولسام، ياتار جايىمنى ۋەيلۇن بىل.

بىر مەنمۇ

جامالىڭغا كوڭۈل پەرۋانىدۇر، ئۇ ئوتمۇ، گۈلخانمۇ،
ۋىسالىڭ دەپ شۇ ئوتتا كويگۈچى پەرۋانە بىر مەنمۇ؟

قىزىلگۈل كەشتىسىمۇ يا قۇياش چەككەن تولۇن ئايمۇ،
كورۇنگەن نۇرغا پۇركەنگەن خىيالمۇ ياكى ئەينەنمۇ؟

چىرايىڭدىن تۇتۇلمىش كۇن، خىجىلمىش ئاي بىلەن چولپان،
جامالىڭ كۇن ۋە ئاي، چولپاندىن ئارتۇق شۇنچە روشەنمۇ؟

گۈزەل سەن ھەم شىرىن سەن، ئاق بەدەنلىك ھەم قىزىل يۇزلۇك،
قىزىلگۈل بىرلە ئاق قەندىن قىلىنغان ياكى گۈلقەنمۇ؟

يولۇڭغا تەلمۇرۇپ تۇرسام، ھومايغانچە قاراپ ئوتتۇڭ،
بۇ ھوسنۇڭ خامىندىن ئوشرىمۇ، ھابدالغا كەپسەنمۇ؟

مۇسۇلماندىن سىنىڭدەك ئاپىتى جان چىقمىغى مۇشكۇل،
دىگىل ئەسلىڭنى، ئەي تەرسا، يەھۇدمۇ، ھىندى، ئەرمەنمۇ؟

ئازاپ چەكسەڭ تېنىم ئاغرىر، يىسەڭ ئازار جېنىم قاخ
ئەزەلدىن سەن بىلەن مەن، بىلمىدىم، بىر جانمۇ، بىر ن

كويۇكدا ئورتىنىپ كۆل بولدى-غۇ ئوتلۇق يۈرەك يالقى
دىلىمدىن چىقمىغان سوز بولسا زادى ساڭا دەرمەنمۇ؟

بولۇپ كەتتى

ئوسۇپ يەتكەنچە گۈل يارىم گۈزەل قامەت بولۇپ كەتتى،
ئۇنىڭ قەد-قامىتى جانىمغا مىڭ ئاپەت بولۇپ كەتتى.

قىلاي سەبرۇ تەھەممۇل① دەپ كوكۈلنى نوختىلاپ باقتىم،
ۋە لېكىن بۇ كوكۈل بارغانچە بىتاقەت بولۇپ كەتتى.

بۇزۇپ تاشلاي دىدىم ئىشق ئەھلىنىڭ ئادەتلىرىن، ئەمما
ئوزۇمگە ئۇشبۇ ئادەتلەر تولۇق ئادەت بولۇپ كەتتى.

قىلاي دەپتىم خۇدايىمغا ھامان تائەت-ئىبادەتنى،
ئىشىم بىر بۇت پەرەستەك يار ئۈچۈن تائەت بولۇپ كەتتى.

تىلاۋەت ئورنىغا ياد ئەيلىدىم بەش ۋاخ نىگارىمنى،
سوزى گويا ھەدىس، ئىسمى دۇرۇد-ئايەت بولۇپ كەتتى.

مۇھەببەتتىن چېكىن، راھەتكە چىققايسەن دىگەنچە ئەل،
بۇ مۇدھىش ئىشق ئازاۋى مەن ئۈچۈن راھەت بولۇپ كەتتى.

---

① تەھەممۇل — چىداش، تاقەت قىلىش.

مېنىڭ ھالىمنى كورگەنلەر ئەجەپ ھالەتكە دۇچ كەلدى،
ئەجەپلەنگەن چىرايى بەك قىزىق ھالەت بولۇپ كەتتى.

نىمانچە بولدى ھاجەت ساڭا رەسۋالىق مۇھەببەتتە،
دىگەنچە ئەل بۇ رەسۋالىق ماڭا ھاجەت بولۇپ كەتتى.

ھامان بىر توختماي يالقىن پىراق ئوتىدا كويگەنگە
تولۇق ئون ئىككى ۋاخ. يىگىرمە توت سائەت بولۇپ كەتتى.

ئەرزى ھال ئەتتى

سېنى كورگەن كىشى بىر يول خىيال بۇ دەپ خىيال ئەتتى،
خىيالىدا: بۇ ھورمۇ يا پەرىمۇ، دەپ سوئال ئەتتى.

تەبىەتمۇ ياراتقان ياكى قۇدرەتمۇ ئىلاھى بىر،
نە ماھىر ئۇستا سەنئەتكار سېنى ساھىپ جامال ئەتتى.

پەلەكتە ئاي، چىمەندە گۇل نىچاغلىق مىڭ گۇزەل بولسۇن،
تەبىەت ئاينى، گۇلنى ھوسنىڭگە ئاجىز مىسال ئەتتى.

ساڭا تەمسىل تاپالماي بۇ جاھاندا بار لەتاپەتتىن،
لېۋىڭ غۇنچە، كوزۇڭ چولپان، قېشىڭ گويا ھىلال ئەتتى.

نە ئاجىز ئوخشىتىش بولدى، ساڭا تەقلىت قىلىپ گويا
چىرايىڭ ئاي، يۇزۇڭ ئالما دىدى، قەددىڭ نىھال① ئەتتى.

ھوسۇن تىللا ئۇزۇك بولسا، جامالىڭ ئۇندا ياقۇت كوز،
دىگەن شائىر بۇ تەسۋىردە شۇ سوزنى بەك قوپال ئەتتى.

---

① نىھال — يېڭى ئوسكەن نوتا.

هەقىقەتتە بۇ تەقلىتلەر ساڭا نۇقسان بولۇپ چۈشكەي،
سېنى ئۇ ماختىدىم دەپ، ھوسنىڭگە چەكسىز ئۇۋال ئەتتى.

پىراقىڭدا قارا كۈنلەرنى باشىمغا سېلىپ تەقدىر،
شۇ كۈنلەردىن ساڭا كوز-قاش ياساپ، مەڭزىڭدە خال ئ

مۇھەببەت ئوردىسىدا ھوسنى تەختىن تاجدارىغا
ۋىسالىدىن تاماگەر قۇل—بۇ يالقىن ئەرزى ھال ئەتتى.

ئابدۇرېھىم ئوتكۇر

ياخشى

تىرىكتاپ قاغا-قۇزغۇنغا جاھانسازلىق ھاۋا ياخشى،
سەھەر گۈلشەندە بۇلبۇلغا ياقا يىرتىپ ناۋا ياخشى.

كېرەكمەس يالتىراق شوھرەت بىلەن مەستانە غاپىللار،
ۋەتەننىڭ دەردىگە دەرمان جاپاكەش ئاشنا ياخشى.

تېگىشمەس جەندىنى ئاشىق ياقاسى زەر تاۋا تونغا،
كى دىلبەر ۋەسلىدە سەرسان قەلەندەرگە كۈلا ياخشى.

قەسەم بىللا تامايىم يوق بەھەيۋەت قەسرى زىننەتتىن،
پىشانەم تەرىدىن پۈتكەن بى مىننەت بورىيا ياخشى.

مېنىڭ تاجسىز سايىاق باشىم ئۈزۈمگە تاجۇ-دولەتتۇر،
ئېرىكسىز پادىشالىقتىن جاھانكەشتە گادا ياخشى.

نه هاجەت جەننەتۇلمەئـۋا، ۋەتەننىڭ قوينى بىر جەننەت
بىلىق دەريادا ئەركىندۇر، لېچىنـغا كەڭ ساما ياخشى.

مەلامەت يەتسمۇ بەزەن دىلىمغا ئۇز دىيارىمدا،
بوسۇقتىن داجىماس ئىتتەك ماڭا ئەھدۇ ۋاپا ياخـشى.

1979 ـ يىل 3 ـ سېنتەبىر، ئۇرۇمچى

كېرەك بولـسا

كويۇكنى دىلغا جا ئەيلە، ساڭا دىلدار كېرەك بولسا،
ۋاپا لەۋزىنى ۋىجدان بىل، ۋاپادار يار كېرەك بولسا.

ناۋاكەش بۇلبۇلى شەيدا كەبى باغرىڭنى قان ئەيلە،
مۇرات ـ مەقسەت گۈلى كۈلگەن گۈلى گۈلزار كېرەك بولسا.

تىكەننىڭ رەنجىدىن قورققان كىرەلمەس بۇ چىمەن ئىچرە،
جاپانى جانغا راھەت بىل، ساڭا دىدار كېرەك بولـسا.

جاپا مەڭگۇ ئەمەس ھەرگىز ئەقىدە ساقلىسا ئاشىق،
ئۇمىتنى رەھنەما① قىلغىن، ئەگەر سەردار كېرەك بولسا.

كورۇڭ بۇلبۇل كېچە يىغلاپ، سەھەر گۈل ھوسنـىنى كوردى،
بۇنىڭدىن ياخشى ئورنەك يوق يەنە بىسيار كېرەك بولسا.

لېكىن دوراش بىلەن تۇتى بولالماس ھىچقاچان بۇلـبۇل،
ئىلىك شاتۇتىدىن ئىبرەت، نامۇسۇ ـ ئار كېرەك بولسا.

---

① رەھنەما ـ يول كورسەتكۈچى.

جۇنۇن سەھراسى گەر چەكسىز، ھەقىقەت مەنزىلى رو
ئىلىگىنىڭ ئىشقىنى كۇيلە ساڭا ئەشئار① كېرەك بولسا.

1977 - يىل 8 - ئاۋغۇست، ئۇرۇمچى

① ئەشئار — شېئىرلار.

ياڭراتۋەتەن مۇقامىنى

ئەي سازىم، سازلان بۇگۇن، سازلان يەنە سەن ياخشىراق،
نۇغسا چولپان، كۇلسە گۇلشەن، مەن نەچۇن ئېيتماي قوشاق!

اق، ئەنە كۇلمەكتە بوغدا، مەگزىدە گۇل جىلۋىسى،
ھەر سەھەر ئالتۇن شەپەقتىن چېچىلىپ سانسىز باشاق.

ناڭ بىلەن چىللاپ گۇدۇك كەلگۇسىدىن ئېيتسا خەۋەر،
خوشلۇغۇڭ سىغماس تېنىڭگە گېپىگە سالساڭ قۇلاق.

نوش ئۇنۇڭنى ئەل كۇيىگە، بول دېگىزنىڭ تامچىسى،
شاقىراپ ئاققايمۇ دەريا، بولمىسا سانسىز بۇلاق.

خۇش بولار ئانا ۋەتەن داۋان ئېشىپ ماڭغاندا ئەل،
سوڭغى نارىنىڭ بوينىدا بولسام ئەگەر بىر قوڭغۇراق.

نە قەدەر زور بەخت ماڭا ئۇزۇن سەپەر مەنزىلىدە
بىر قاتار مەشئەل ئارا بولالىسام بىر شام-چىراق.

كاشكى جان بىر باغ ئوتۇنغا ئەرزىسە ئارمان نىمە،
ۋەتىنىم گۈلخاندا يانسام چاراسلاپ تا ئاداق.

ئەي سازىم، ئەۋجىگ بىلەن ياڭراتۋەتەن مۇقامىنى،
ئەمدى تەگمەس ئەل كۈيىنى كۈيلىسەڭ باشقا تاياق.

1979 - يىل 10 - نويابىر، ئۈرۈمچى

باهار هەققىدە ئىككى غەزەل

باهار ۋەسلىگە مۇشتاقلىق

راق ئوتىدا پەرۋانە كويەر مەستانە - مەستانە،
زەل ۋەسلىگگە، ئەي دىلبەر، بولاي قۇربانە - قۇربانە.

ۋلۇپ كەلگەن ئىدىگ بىر چاغ، يېتىپ ۋەسلىگگە گۈلشەن باغ،
يان كەتتى ئاشۇ كۈنلەر، كۈنۈم سەرسانە - سەرسانە.

راقىگدا بولۇپ مەجنۇن، يانارمەن شەمئىدەگ ھەر تۈن،
يرىپ جىسمىم ئاقار كوزدىن يېشىم دۇردانە - دۇردانە.

يچىم بەلدە، ھاسام قولدا، بۇ نۇرسىز كوزلىرىم يولدا،
نشى كورسە بۇ ھالىمنى بولۇر ھەيرانە - ھەيرانە.

ۇزەل ھوسنۇڭنى بىر كورمەي، ئاياغىڭغا بېشىم قويماي،
وتەرمۇ ئۇشبۇ ھەسرەتتە ئومۇر غەمخانە - غەمخانە؟

يىنىپ كەلسەڭ يەنە باققا، قونۇپ بۇلبۇل كەبى شاخقا،
ناماشا ئەيلىسەم بىر دەم يۇرۇپ سەيلانە - سەيلانە.

جامالىڭ نۇرىلە بىر دەم مۇنەۋۋەر ئەيلىسەڭ كۇلبەم
ساۋادەت شۇ ئىدى مەڭگۇ ماڭا يىگانە-يىگانە.

قۇياش يۇزىگە كىر قونماس، ئۇمىتىنىڭ قانىتى سۇنماس
يولۇڭدىن نا ئۇمىت بولماق ماڭا بىگانە-بىگانە.

ناۋايى ئىزىدىن مىسكىن① كورەي دەپ مەيدە يار ئىزلار
ئىلىپ قولغا ساپالىنى كېزەر مەيخانە-مەيخانە②.

باهار كەلدى

باهار كەلدى، جاهان كۇلدى، كۇلەر مەستانە-مەستانە
ئىرىپ قار-مۇز، ئاقار ئەگىز، ئاقار دۇردانە-دۇردانە.

باهار كەلدى، ياشاردى چول، ياشاردى هەم ساماۋى كۇل
بۇقۇلداپ قىردا كەكلىكلەر كېزەر هەر يانە-هەر يانە.

بۇلۇتسىز كوك گويا ئەينەك، ئۇچار كوكتە قاتار لەگلەك
نە لەگلەك، بەلكى ئاققۇلار ئۇچار جەۋلانە-جەۋلانە.

---

① مىسكىن — بۇ يەردە ئاپتور ئۇزىنى دىمەكچى.
② بۇ ئاخىرقى ئىككى مىسرا ناۋايىدىن پايدىلىنىلغان.

ھار كەلدى، چىمەن كۇلدى، چىمەندە گۇل تۇمەن كۇلدى،
، گۇلكى، ھەممە جان كۇلدى، كۇلەر جانانە-جانانە.

بىچەكلەر بەرگىدە شەبنەم قۇياشتا يالتىرار ھەر دەم،
بچىلغاچ گۇل، قىزىل مەيگە تولۇر پەيمانە-پەيمانە.

ھار كەلگەچ يىنىپ باققا، قونۇپ بۇلبۇل يەنە شاخقا،
ەنەممۇ سەيلىگە چىقتى يۇرۇپ سەيلانە-سەيلانە.

ھار كەلدى، قۇياش كۇلدى، قۇياشلىق ئەلمۇ خۇش كۇلدى،
ەقىپلەر قان يۇتار ئەمدى، كۇنى ۋەيرانە-ۋەيرانە.

ھار كەلدى، ياشاردى جان، جىرىڭلار قولدا ئالتۇن جام،
بولۇپ ئەل بەختىگە ساقى، كېزەي مەيخانە-مەيخانە.

1980 - يىل 23 - مارت، ئۇرۇمچى.

گۇمنام غەزىلىگە مۇشائىرە

بىلەمسەن دىلرەبا، ھوسنۇڭنى ئاختۇرغان نىگاھىمدۇر،
بۇ گۇلدۇرماما-چاقماقلار مېنىڭ پەريادۇ-ئاھىمدۇر.

ئوزۇڭنى ئوت بىلەن تاۋلا دىگەچ سەن سويگۇ سۇلتانى،
قەيەردە يانسا بىر يالقۇن، شۇ يالقۇن بارىگاھىمدۇر.

ئاداشسام زۇلمىتى دەشتتە، تىكىرقىپ ناله چەكمەسمەن،
جامالىڭ شولىسى پارلاق ئۇمىت بەخش سۇبھىگاھىمدۇر.

مەلامەت، تەئنە، توھمەتتىن، رەقىپتىن قىلمىدىم پەرۋا،
دىلىمگە ئورنىغان ئىشقىڭ نىجاتكار باشپاناھىمدۇر.

سېنى ئويلاش بىلەن كوڭلۇم تاپۇر ھەر جايدا مىڭ لەززەت،
خىيالىڭ كۇندۇزى ئاپتاپ، كېچىلەر كوكتە ماھىمدۇر.

ئەگەر رەشك ئەيلىسە مەيلى ئەرەپ يۇرتىدىكى كەئبە،
مۇشۇ تۇپراق—ئانا تۇپراق مۇقەددەس سەجدەگاھىمدۇر.

كوڭۇل مۇلكىدە جاي يوقتۇر سېنىڭدىن ئوزگىگە مۇتلەق،
قەسەمىيادىم ئۇچۇن مسكىن مېنىڭ ئولمەس گۇۋاھىمدۇر.

1968 - يىل 15 - فېۋرال. ئۇرۇمچى.

ئومۇر هەققىدە مۇخەممەس

ئومۇر مەنزىلىدە ئىستەپ غۇبارسىز چىن هەقىقەتنى،
قەلەندەردەك كېزىپ يۇردۇم چېكىپ مىڭ بىر مۇشەققەت،
ۋە لېكىن يوق ئىكەن تۇز يول تېپىشتا ئۇشبۇ مەقسەتنى،
تىكىرقىپ ئوتتى كوپ ئومرۇم چۇشەنمەي سىرى هىكمەتنى،
ئىشىت، دىلبەر، بايان ئەيلەي ساڭا بۇ هەقتە سوهبەتنى.

تۇغۇلغاچ ئىككى مومىندىن، ئوتۇپ ئەللىكتە سەككىز يىل،
يەكۇنلەش سائىتى يەتتى ئومۇرنى ئەمدى ئەستايدىل،
نەزەر سالسام بېسىپ ئوتكەن يولۇمغا بولمايىن غاپىل،
ئاقۇر كوز ياشلىرىم گويا بولۇپ ئېرىتىش ۋە ياكى نىل،
جاهاندا چەكمىگەي هىچكىم مېنىڭدەك كوپ نادامەتنى.

يا هەققە ئەتمىدىم قۇللۇق، يا ئەلگە قىلمىدىم خىزمەت،
بېغىمغا كۇز يېتىپ كەلدى، قولۇمدىن كەتتى كوپ پۇرسەت،
هەمىشە ئورتىبان دىلنى يېلىنجاپ بىر ئەلەم ـ هەسرەت،
ئازاپلاپ كېچەيۇ ـ كۇندۇز قىلۇر جانىمنى بىتاقەت،
راۋادۇر قانچىلىك قىلسام ئوزۇمگە دوق ـ مالامەتنى.

ئانا يۇرتۇم بېرىپ ئاق سۇت، بېقىپ ئوستۇردى مىڭ ئاسراپ،
ئاۋايلاپ مايىسىدەك هەر تاڭ چېچىپ باشىمغا زەر ئاپتاپ،
بېرىپ تىل هەم ئەقىل ـ ئىدرەك، قاتارغا قوشتى يول باشلاپ،
قاناتى ئاستىغا ئالدى ئېغىر كۇنلەردە قولتۇقلاپ،
نىچۇكمۇ ياندۇرارمەن بۇ ئانالىق مېهرى ـ شەپقەتنى!

باهارنى كۇيلىشەر قۇشلار چېغىدا هەر سەهەر دەمدە،
نىمىشقا بولمىسۇن بىر هىس تىرىك پەرزەندى ئادەمدە؟
ۋاهالەنكى، ئادا بولماي هىساپسىز قەرز بۇ زىممەمدە،
هامان قاينايدۇ هەسرەتلىك پۇشايمان ئابى دىدەمدە①،
ئومۇرنى قىلمىغىن زايا، ئېلىپ مەندىن بۇ ئىبرەتنى.

خىيالىم دېڭىزى تىنماي تېشىپ مىڭ چايقىلىپ قايناق،
كېچەلەر ئاز يۇمۇپ كوزنى ۋە گاهى تاڭغىچە ئويغاق،
چىقاردىم بىر يەكۇن ئاخىر ئومۇر مەنزىلىدىن شۇنداق،
ئومۇردۇر بىر كۇرەش، هەرگىز ئەمەس ئۇ بىزگە ئاۋۇنچاق،
يولاتما، ئەي كوڭۇل، ئەمدى ئوزۇڭگە زەررە غەپلەتنى.

پىكىر دەريا سىغا قانچە تېرەن چومگەنسېرى هەر تۇن،
كوڭۇلنىڭ كىرلىرى شۇنچە يۇيۇلدى، تارقىدى ئەپسۇن،

---

① ئابى دىدە ـ كوز يېشى.

هایاتمدۇر پۇشایمانلىق، دىلىمدۇر ناتىۋان، مەھزۇن،
ۋە لېكىن جان كىتاۋىغا قوشۇلدى يۇز تۇمەن مەزمۇن،
شۇكۇر كىم، قوغلىدى مەڭگۇ يوروق تاڭ قارا زۇلمەت.

تەپەككۇر كوزىلە باقساڭ ئەگەر ئالەمگە بىر كەررە،
ئەمەستۇر خالى ھىكمەتتىن ۋە ھەتتاكى ھەسەل ھەرە،
چۈمۈلە چېغىدا تىنماي تاپۇر ئوز ئەجرىدىن مەررە①،
كىشىكىم بىلسە بۇ بەلكى خەزىنە سىرىدىن زەررە،
پىكىر قىل ھەم چۈشەن، ئۇگەن بۇ جانلىق سىرۇ-ھىكمەت.

بىلىپ يەتكەنسېرى ئىنسان ھاياتىنىڭ سىرىنى كوپراق،
كوڭۈل روشەنلىشىپ ئاندىن چۈشەنگەي ئوزىنى خوپراق.
مىسال: قارغۇ نىچۈك بىلسۇن قۇياش قانداغۇ، ئاي قانداق،
بىلۇر ئەمما گودەك ھەتتا نىچۈكتۇر گۈل، نىچۈك ياپراق،
دىمەككى، مەرىپەت جانلاندۇرار ئەقلۇ-پاراسەتنى.

ئولۇمنى ئويلىسا ھەركىم بىلۇر ئوز زاتىنى ئاندىن،
تۇغۇلماق، سوڭرە ئولمەكلىك ئايانىدۇر ھەممىگە ئايدىن،
لېكىن نەدە، قاچان، قانداق ئولۇشنى كىم بىلۇر ئالدىن،
يېشىلمەس بىر تۇگۇن بولدى بۇ ماۋزۇ دەۋرى-دەۋراندىن،
غەنىمەت بىل ئادەمزاتقا بېرەر توھپە ۋە خىزمەتنى.

① مەررە — مەرتىۋە، دەرىجە.

ھاھان باقى ئەمەس، لوقمان چېغىدا تاپمىدى دەرمان،
مىسالدۇر رۇمى ئىسكەندەر ۋە ھەتتا ئەركە چىڭگىزخان،
بىلىپ-كەتمەك بىلەن مەشغۇل جاھانغا بىمساپ كارۋان،
وتەر دۇنيا، كېچەر دۇنيا، پەقەت خەلقلا سۇرەر دەۋران،
ئومۇر مەنزىلىدىن تاپتىم ناھايەت شۇ ھەقىقەتنى.

ئوغۇلغان ھەر بوۋاق يىغلاپ چۈشەرمىش يەرگە ئادەتتە،
ئەجەل كەلسە يەنە يىغلاپ كېتەرمىش كىشى ھەسرەتتە.
ۋە لېكىن يىغلىماي كەتكەن كىشىلەر ھەم بار ئەلۋەتتە،
كى شەرمەندە قىلىپ ھەر دەم ئولۇمنى جەڭگۇار سەپتە،
نە يەڭلىغ بەخت ئىدى بىزگە ئەگەر تاپساق شۇ پۇرسەتنى!

يېتىپ كۇز، سوغ شامال تەككەچ غازاڭ بولغان كەبى ياپراق،
ئومۇر مەنزىلىدە ئاخىر بولۇرمىز بىر دوۋە تۇپراق،
بۇ تۇپراقتا ئۇنەر بەزەن تىكەن ياكى خۇنۇك قامغاق،
ئېچىلغاي بەزىسىدە گۈل، چېچىپ خۇش ئەترىنى ھەر ياق،
دىمەك، ھەركىم بېرۇر شەخسەن ئومۇرگە ئوزى قىممەتنى.

كىشى قىسمەتنى بىلمەيدۇ سوراپ ھەتتا سۇھەيلىدىن①،
تاپۇر ئىززەت ۋە يا كۇلپەت كوڭۇلنىڭ زەۋقى مەيلىدىن،

① سۇھەيلى — رىۋايەتلەردە ئېيتىلىشىچە، قەدىمقى يۇنان دانىشمەنلىرىدىن بىرى، ئىسكەندەر زۇلقەرنەيىننىڭ باش مەسلىھەتچىسى.

نىمە تەرسە شۇنى ئالماق بولۇر ئوز خۇيى - پەيلىدىن،
نە بولدى ھالى فىرئۇننىڭ تەكەببۇرلۇق تۇپەيلىدىن،
ئۇرۇقنى تاللىماي چاچساڭ، تىكەن باسقاي زىرائەت

بايان قىلغانلىرىم گەرچە دېگىزدىن تامچىدۇر، ئەمما-
نامايەندۇر قۇياش ئەكسى كى تامچە سۇدىمۇ ھەتتا.
مۇخەممەس ئەلگە يەتكۈزسە ئومۇر چىنلىغىدىن مەنا،
مۇكاپات شۇ ئىدى مەنچۇن، ئەمەسمەن ئوزگىگە تەشنا،
كوچەتنى تىككۈچى مەيلى كورەلمەي ئوتسە راھەتنى

1981 - يىل ئاپرىل، ئۇرۇمچى

بوغدا ئانام

ئاق لىچەك باشىڭدا قۇددۇس غەمگۇزار بوغدا ئانام،
ئولتۇرۇپسەن كوك گىلەمدە بەرقارار بوغدا ئانام،
ھەرقاچان كورسەم سېنى، ئەي گۇلئۇزار بوغدا ئانام،
ھىس قىلىپ قەلبىمدە چىن بىر ئىپتىخار، بوغدا ئانام،
خوشلۇغۇمدىن كوز يېشىم دۇردەك① تامار، بوغدا ئانام.

ھەر ساباھ باقسام سېنىڭ چېھرىڭدە ئىقبال جىلۋىسى،
جىلۋە بىرلە قامىتار كوزلەرنى قارىغاي جىلغىسى،
جىلغىلاردا گۇل - چىمەن ياشنار يەنە تاغ لەيلىسى،
جۇش ئۇرار شامۇ - سەھەر سەندە ھايات تەنتەنىسى،
چۇنكى تاج كىيدىڭ قۇياشتىن، بەختىيار بوغدا ئانام.

شوھرىتىڭ ئالەمچە بار، لېكىن قاراڭغۇ ئوتىمۇشۇڭ،
نەچچە ئون قىسسە - راۋايەت بولدى ھەر بىر كەچمىشىڭ،
دەردى مېھنەت، غەم ۋە ھەسرەتتە ئاقارمىشتۇر بېشىڭ،
قانچە مىڭ يىللاپ كوزۇڭدىن بىز ئۇچۇن توككەن يېشىڭ —
شۇ ساماۋى كولدە تىنماي چايقىلار، بوغدا ئانام.

---

① دۇر — ئۇنچە - مەرۋايىت.

چايقىلىپ تۇرغان بۇ كول كوز ياشلىرىڭ دۇردانىسى،
بەلكى نەپرەت ھەم مۇھەببەت نەزمىسى، پەيمانىسى،
ياكى ئۇ قەدىمقى شەرق تەقدىرىنىڭ ئابىدىسى،
ئەمدى مۇندا ئاڭلىنۇر كۇلگەن بەختىت شادىانىسى،
چۈنكى سەندە باشلىنىپ كەتتى باھار، بوغدا ئانام.

مەڭگۇ كۇلسۇن نۇر قۇياش باشىڭدا، سەن بولغىن ئامان،
باسمىغاي ئۇستۇڭنى ھەرگىز ئەمدى زۇلمەتلىك تۇمان،
سۈزۈلۈپ تۇرغاي ساماۋى كول كەبى كوك ئاسمان،
سەن ھايات ــ بىزمۇ ھايات، ئەۋلاتلىرىڭ ئويغاق ھامان،
ئاق لىچەككە قونمىغاي دەپ بىر غۇبار، بوغدا ئانام.

1981 ـ يىل 29 ـ ئاۋغۇست، ئۇرۇمچى.

ئەخمەت زىيائى

تىلەك

تىلەرمەن ئايرىما دەپ ئەمگىگىمدىن ھەر زامان، ھەي ـ ھەي،
نەسىپ بولغاي ياشاش دائىم تەنىمدە بارىكى جان، ھەي ـ ھەي.

قانائەت تاغىدىن بۇ ھىممىتىم سۈمرۇغى جاي ئالسۇن،
بەلەن بۇ ھىممىتىم ئالدىدا پەستۇر ئاسمان، ھەي ـ ھەي.

تەكەببۇر گەر زالالەتتىن ئىبارەت بولمىسا ئەردى،
بويۇن ئەگمەس ئىدىم ئۇ بولسىمۇ شاھى جاھان، ھەي ـ ھەي.

ھەقىقەتنى سويەر باغرىم، سوكەر ئۇ بىھەقىقەتنى،
ئەگەر ناھەقچى بولغاندا، كىرەكمەس بەگ ۋە خان، ھەي ـ ھەي.

غەرىپ كوڭلۇم ھەمشە دەرتتە مەزلۇم ئاھى ـ دادىدىن،
يىتىملەر زارىغا يەتمەس كىشىلەردىن پىغان، ھەي ـ ھەي.

ئەگەرچە ئىززىتۇ ــ نەپسىمنى ھەرگىز ئەتمىگەيمەن خا
يىتىم، ئاجىز، غېرىپلەر پۇت توپاسى ئۇشبۇ جان، ھەي-ھ

زىيائى باغرى دەرت بىرلە ئېزىلگەن تۇرپە① شائىردۇر
يامانلار قەستىدىن بىچارە بولسىدى ئامان، ھەي-ھەي.

1947-يىل

① تۇرپە ــ ئاجايىپ، بىر خىل، بىر قىسما.

ۋىسال ئۇمىدى

نىچۇك كۇن ئەردىكىم كىرپىكلىرىك باغرىمغا سالدى داغ،
چىرايىم سارغىيىپ بولدى خازان ۋاقتىدىكى ياپراغ.

تىلەرمەنكىم ۋىسالىك ئەيلىسە دەردىمگە بىر دەرمان،
پىراقىك ئىچرە جىسمىم تىترىمەكتە ھەر زامان لاغ-لاغ.

خىيال قىلغان ئىدىم كوڭلۇمدىكى ئوتنى ئوچۇرگەي ياش،
تەئەججۇپ، كوز يېشىم بولدى بۇ ئوتنى ياندۇرۇشقا ياغ.

ئوزۇك جان كويدۇرەر دىلبەر ئېرۇرسەن، ئى پەرى يۇزلۇك،
ئۇمىدىم شۇكى، بولغايسەن يامان كوزدىن يىراق ھەم ساغ.

كى تا بىر كۇن چۇشۇپ كوڭلۇڭگە سويگۇ ئوتىدىن زەررە،
ئەجەپ ئەمەسكى بولساك بۇ زىيائىغا يېقىن بىر چاغ.

1947 ــ يىل.

سایرا

قۇيۇن يەڭلىغ ئىدىك ئاۋارە، ئى بۇلبۇل، باياۋاندا،
پىغانۇ ناله ئەيلەپ قونمىدىك بىر گۈلگە دەۋراندا،
باھارنى كوپ كۈتۈپ ئوتكەن ئىدى ئومرۇك زىمىستاندا،
چىقىپ تاك شامىلى، بەختىگگە بولدى ياز گۈلىستاندا،
ئېچىلدى غۇنچە، كۈلدى لاله، دىل يوق ئەمدى ئارا

چىرايلىق گۈل ئېچىلسۇن دەپ تەپەككۇر دانىسىن تىكتىك،
قۇرۇتقان جۇت، شۇىرغان قايسى بىر شاخنىكى كوكلەتتىك،
ئېچىلماي ھىچ گۈلۈك قان يىغلىدىك، شۇ دەرت بىلەن كەتتى
ۋاپا ئىستەپ جاھاندىن ھەر دەمى يۇز مىڭ جاپا چەكتىك،
قادالدى مىڭ تىكەن باغرىڭغا بىر گۈل ئۈزرە قونغاندا

سەھەرلەر ئۇخلىماي ئىلھام بىغىدا گۈل تىرىپ يۇرسەك،
بىرىپ جان گوھىرىنى ئىش قىلىپ بىر مايسە ئۇندۇرسەك،
يۇرەك سۇيى بىلەن سىراپ ئېتىپ كوپ-كوك كوكەرتۇرسەك،
ئىغىر ئەمگەك بىلەن بىر غۇنچىنى بىر شاختا كۈلدۇرسەك،
زۇلۇم تىغى بىلەن چورت ئۈزدى بۇ گۈلنى ئېچىلغاندا،

قارالسا ئوتمۇشۇڭگە ھەممىسى ئاھ بىرلە ھىجراندۇر،
گۈزەل گۈل ئىشقىدا كوڭلۇڭ جاپا، دەرت بىرلە تولغاندۇر،
ئەلەملىك قان بىلەن تارىختا كوپ بەتلەر بويالغاندۇر،
ئۇمىدىڭ گۈللىرى دەھشەت بورانلار بىرلە سولغاندۇر،
دىلىڭ قالدى تۇگۇنلۇك غۇنچىلاردەك قاتمۇ-قات قاندا.

ئېچىلدى ئەمدى بەختىڭ، قالمىدى غەم-قايغۇ، ئى بۇلبۇل،
ئېچىلماقتا ۋەتەن گۈلزارىدا خۇش بۇي، چىرايلىق گۈل،
قانات قاق، سايرا، بۇ گۈللەر ئارا سايراشقا تەييار بول!
باھاردۇر بۇ گۈلىستانىڭ، ئاڭا يەتمەس خازاندىن قول،
ئەجەپ خۇش چاغ بولۇر ئاشىق سويۇملۇك يارنى تاپقاندا.

راۋابىڭ تارىنى تۇز، سايرا، سايراشقا خۇمارىڭ بار،
سىنى سايراشقا ئۇندەر پارتىيەمدەك كاتتا يارىڭ بار،
جۇدۇنلار كۈز قىلالماس مەڭگۈلۈك ئازات باھارىڭ بار،
گۈلۈڭ بار، گۈلشىنىڭ بار، غۇنچە تولغان لالىزارىڭ بار،
زىيائى خۇش، نىچۇك خۇش بولمىسۇن بۇ باغۇ-بوستاندا.

1957 - يىل باھار.

نەسرۇللا قارى پەرھەتى*

(ئۇزبېك)

پىدايىگىمەن

مەن ھەم بۇلبۇل سىپەت چىن ئاشىغى گۇلگۇن چىرايلىق
مۇھەببەت باغىدا، ئى نازىنىنىم، گەردى پايىگىمەن①.

ساڭا ئىشقىمنى ئىزھار ئەيلىسەم قىلىدىك ئاھانەتلەر،
نىتەي، جانۇ-كۆڭۈلدىن بىر ئەسرۇ مۇپتىلايىگىمەن.

رەقىپلەرنىڭ سوزىن تىڭلاپ مېنى ھىجرىڭدە زار ئەتمە،
گۇزەل شاھىم، ئىشىت ئەرزىمنى، مۇڭلۇق بىناۋايىگىمەن.

ئىتاپ② ئەيلەپ يۇزۇمگە سالما نۇقسانىمنى بىر-بىرلەپ،
بولالماي قالغان ئىپرسەم كامىلەن ئەھلى ۋاپايىگىمەن.

---

* ئاپتور ئۇزبېك بولغىنى ئۈچۈن ۋەزىن ئېھتىياجى بىلەن سوزلەر ئۇز تىلى بويىچە ئېلىندى.

① گەردى پاي — پۇتنىڭ توپىسى.

② ئىتاپ — تاپا - تەنە.

سىرىق يۇزۇمنى ئاستانەڭگە قويماقتىن مۇرادىم شۇ:
بولاي دەيمەن گۇزەل بوينۇڭغا سالغان كەھرىۋايىگىمەن.

ۋىسالىڭغا يېتەر بولسام تەنۇ-جانىم ساڭا قۇربان،
دىلىمدا كوپتۇر ئارمانىم بولالماي جان پىدايىگىمەن.

كويۇڭدىن قوغلىما، بۇ پەرھەتىدىن ئېھتىراز① ئەيلەپ،
زاكاتى ھوسنىڭە مۇھتاج كى بىر مىسكىن گادايىگىمەن.

---

① ئېھتىراز — ھەزەر قىلىش.

ئوزگىدۇر

سويگۇ دەپ ھەركىمگە كۆڭۈل بەرمىگىل، يار ئوزگىدۇر،
ئەھدىنى بۇزماس ساداقەتلىك ۋاپادار ئوزگىدۇر.

ئاشنالىق رىشتىسى ھەركىمدە مۇستەھكەم دىمە،
چىن مۇھەببەتتىن سادا بەرگەن پىشىق تار ئوزگىدۇر.

دىل بېرىپ ھەر بىۋاپاغا چەكمە ھەسرەتلىك جاپا،
ئومرى بويى تاشلىماس جانانە دىلدار ئوزگىدۇر.

ئىچكى سىرىڭنى بىلىپ ئالماققا تالىپ بەزىلەر،
قولغا كەلسە مۇددىئا بۇنداق تەلەپكار ئوزگىدۇر.

كورىنۇر قاشىڭدا گويا جان-جىگەر دوستۇڭ بولۇپ،
بىلمىگەيسەن كىم ئۇنىڭ كوڭلىدە ئەسرار ئوزگىدۇر.

گەرچە بولماس گۈل تىكەنسىز بۇ جاھان گۈلزارىدا،
گۈل ھامانە خۇش پۇراق، چاققان تىكەن-خار ئوزگىدۇر.

مۇددەئىلەر① ئىشقىدىن لاپ ئۇرسا، يوقتۇر ئېتىۋار،
بۇ كېسەلگە مۇپتىلا چىن ئىشقى بىمار ئوزگىدۇر.

باغ ئارا سايرامدۇ قۇمرىلەر② قىزىلگۈل ئىشقىدا،
كېچە-كۈندۈز ناله قىلغان بۇلبۇلى زار ئوزگىدۇر.

ئادىمى شەيتانغا يانداشما، سېنى ئازدۇرغۇسى،
دىمىگىل دامى يامان ئىبلىسنى، مەكىكار ئوزگىدۇر.

يىقىلىپ مۇشكۇلدە قالغانىڭدە ئىلكىڭنى تۇتۇپ،
كۈچ بېرىپ، قۇتلۇق تاياق بولغان مەدەتكار ئوزگىدۇر.

بىۋاپالار سوزىگە ئالدانمىغىل، ئى پەرھەتى،
مەڭگۇ سادىق، مېھرى ئارتۇق ياخشى دىلدار ئوزگىدۇر.

1938 - يىل ئىيۇن.

---

① مۇددەئى — دەۋا قىلغۇچى.
② قۇمرى — تورۇلغا.

دىخان

ساڭا قۇتلۇق سالامىم ئېيتىمەن، يۇز مەرھابا، دىخان،
پۇتۇن ئىنسانغا نان بەرگەن مەدەتكار، جانپىدا دىخان،
خالايىق كوپ خوشال-خۇرام، بولۇپ قايىل راسا، دىخان،
جاھان ئەھلى ساڭا پەرزەنت، ئۇزۇڭ خۇددى ئاتا، دىخان،
كويۇمچان، مېھرىۋانلىقتا چوقۇم مۇشپىق ئانا، دىخان.

قاقاس چوللەر ئارا ماڭلاي تېرىكدىن گۈللەر ئۈندۈردۈڭ،
ئۈنۈمسز يەرنى ئۈزگەرتىپ، ھوسۇلدارلىققا كوندۇردۇڭ،
ھەمىشە ئەلنى تەمىنلەپ، كوڭۈللەرنى سويۇندۇردۇڭ،
پاراق توككەندە دولەت ساڭىنى ئاشلىققا تولدۇردۇڭ،
ئۇلۇغۋار توھپىلەر قاتتىڭ، ۋەتەن سەندىن رىزا، دىخان.

سەن ئالغان پاختا، كەندىردىن توقۇلماقتا سانائەت مال،
كىيىپ ھەر يانغا رەخلەردىن خالايىق ھەرقاچان خوشال،
كوپەيدى ئوي بىساتلەر ھەم سۈپەتلىك رەڭمۇ-رەڭ ئەدىيال،
شېكەردەك مۈيلەر ئەلۋەك، قوغۇن-تاۋۇزلىرىڭدۇر بال،
تىلىم مەدھىڭگە ئاجىزدۇر، ئۇزۇڭ ھاجەت راۋا، دىخان.

بېرۇرسەن ئاممىگە ھەر يىل ئۇزۇق قىلماققا دانلىق ئاش،
زىغىر، شال، ئارپا، بۇغداي، مول قوناق، پۇرچاق، تېرىق ھەم ماش،
جاھاندا قايىسى كەسپ ئەھلى سېخى بولغاي ساڭا ئوخشاش،
شۇڭا مىڭ ئاپىرىن دەيمىز كامالىڭغا بولۇپ قولداش،
شەرەپلىك خىسلىتىڭ كوپ، سوزلىسەم بولماس ئادا، دىخان.

ئەجەپ مەمۇرچىلىك قىلدىڭ بازارغا كەلتۈرۈپ بۇغداي،
چىرايلىق ياقتى نانلارنى كوڭۈلنى خۇش قىلىپ ناۋاي،
ئېلىپ ئۇ ناننى يىگەندە جېنىم بەك يايرىدى، ئايھاي،
پالاۋ، گاڭپەن، يىسەم لەڭمەن، خىيالىمدىن ئالۇرسەن جاي،
ساڭا رەخمەت، تەشەككۇر ئېيتىمەن ھەر دائىما، دىخان.

قىزىلچا ئوستۇرۇپ شېكەرگە تولدۇردۇڭ بازارىمنى،
قىلىپ ئاغزىمنى شىرىن، خوپ ئاشۇردۇڭ ئىپتىخارىمنى،
سېنى ناخشامدا كۈيلەپ، مەدھىيىلەپ سولماس باھارىمنى،
زىياپەت، ئولتۇرۇشلاردا چېلىپ تەمبۇر، دۇتارىمنى،
سېنىڭ ئەجرىڭ بىلەن تاپتىم جاراڭلىق، خۇش ناۋا، دىخان.

جاپالىق ئەمگىكىدىن ھور ھاياتىمىز پاراۋاندۇر،
كوڭۈللەرنى بىغەم قىلغان زاپاس ئاشلىق بىلەن نانىدۇر،

تامام پەررەندە-چەررەندە① سىنى ماختاپ غەزەلخاندۇر،
دىسەم راست گەپنى، ئەي دوستلار، ئاتامىز ئىشچى-دىخاندۇر،
ساڭا هورمەت بىلەن ئالقىش، ياشا ئىشچى، ياشا دىخان!

ئاشۇر دىخانچىلىق ساهەسىدە ئىلمىي ساۋادىڭنى،
سىناق قىل، تەجرىبە توپلا، بوشاتما ئىجتىهادىڭنى،
تونۇشتۇر هەممە دىخانغا يېڭىلىقتىن ئىجادىڭنى،
زىمىن هەم ئەجرىڭە لايىق بېرەر كۆتكەن مۇرادىڭنى،
ئېلىشقا مول هوسۇلنى غەيرىتىڭ ئۇرغۇت راسا، دىخان.

نى پەرمان بەرسە گۆڭچەندىڭ، بەجانۇدىل قوبۇل قىلغىل،
جاسارەت، غەيرىتىڭ بىرلە قاقاس چوللەرنى گۈل قىلغىل،
زەئىپ يەرلەرنى كۆچلەندۇر، ئەمەل، چارە، ئۇسۇل قىلغىل،
ۋەزىپەڭنى كېچىكتۇرمەي، كېرەك ئىشنى ئۇدۇل قىلغىل،
ئىگىز تاغدەك هوسۇلۇڭغا بولايلى مەهلىيا، دىخان.

هوسۇل تويۇڭنى تەبرىكلەپ خوشال ئويناپ كۆلەي دەيمەن،
مۇبارەك، خاسىيەتلىك جۇپ قولۇڭغا مىڭ سويەي دەيمەن،
بولۇپ باشىڭدا پەرۋانە، تەسەددۇق بىلدۇرەي دەيمەن،
كۆلۈپ تۇرغان مۇهەببەتلىك يۈزۈڭدىن ئورگۈلەي دەيمەن،
هەمىشە پەرهەتى ساڭا قەدىردان ئاشىنا، دىخان.

1982 - يىل يانۋار، غۇلجا.

① پەررەندە — هەر خىل ئوي قۇشلىرى.

قۇربان ئىمىن

غەزەل

جانان ئىشىكنى ئاچماس زەنجىر قېقىلمىغۇنچە،
جەننەت دىلىمغا ياقماس ئەنجۇر قېتىلمىغۇنچە.

باغدا ئېچىلسا لاله، بۇلبۇل قىلۇركى ناله،
پەسلى باهار ئاتالماس گۈللەر ئېچىلمىغۇنچە.

ئاشىق مۇرادى يۇكسەك، ياردىن ۋاپانى كورمەك،
پەرۋانە ئوزنى ئۇرماس نۇرلار چېچىلمىغۇنچە.

گۈلشەن ئىچىدە رەيهان دىلنى مۇئەتتەر ئەيلەر،
نازى هىساپقا كىرمەس تاللار ئېگىلمىگۈنچە.

شىرىن يولىدا پەرهات چەكتى جاپانى هەر دەم،
گوهەرمۇ قولغا كەلمەس كانلار قېزىلمىغۇنچە.

ئول "رابیه"نی کورسه، "سه‌یدین" جهنی سوینۇر،
ئالماس ئارام مۇساپىر به‌لله‌ر یېشلمىگۇنچه.

ئاستاندا تۇرارله‌ر توت كوز بولۇپ "شوخ-ئه‌رکن"،
یاردىن بوله‌ككه باقماس كوزله‌ر تېشلمىگۇنچه.

1945 - یىل ئوكته‌بىر.

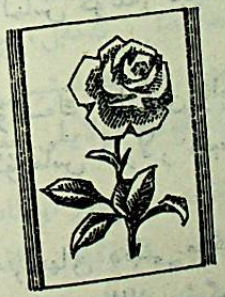

مېنىڭ سازىم

چىمه‌ننى ئوينىتىپ شاتلىق بىلەن ياڭرار مېنىڭ سازىم،
بېغىشلاپ زوق يۇره‌كله‌رگه، داۋام سايرار مېنىڭ سازىم.

پىداكار ئىشچى، دېخان، ئارمىيه ناخشام نىشاندۇر،
گۇلستان گۇللىرى ئوخشاش گۇزه‌ل، ره‌ڭدار مېنىڭ سازىم.

ۋه‌تەن بوستاندا خه‌لقىم خوشاللىق به‌زمىله‌ر قۇرسا،
تىلدا بولىسه‌ن داستان، كه‌ل ئه‌ي دىلدار مېنىڭ سازىم.

سېنى دىلغا يېقىن بىلگه‌چ ئوزۇڭنى تاللاپ ئالغانمه‌ن،
ياشايمه‌ن سه‌ن بىلەن دائىم، كۇره‌شته يار مېنىڭ سازىم.

مۇهه‌ببه‌تلىك دىلىم ئېيتار ئۇلۇغ پارتىيىگه ره‌خمه‌ت،
ئوقۇز دۇشمه‌نگه نه‌پره‌تله‌ر، سېلىپ دىشۋار مېنىڭ سازىم.

1961 - یىل 3 - ئوكته‌بىر.

تارىم غەزىلى

كوز ئېچىپ، ئەقلىم تېپىپ، ئېيتتىم غەزەل تارىمدا مەن،
خەلق، ۋەتەننى كۆيلىدىم سازىم—يۇرەك تارىمدا مەن.

بەختىيارمەن بۇ گۈزەل تارىمدا ئوتكۈزگەچ ھايات،
تەر توكۈش ئەھدىم مېنىڭ ئەلگە كۈچۈم بارىمدا مەن.

ئەنجۈرى، ئۈژمە، ئانارىدىن يىدىم مەن بەھوزۇر،
ھەر كوچەتنى ئاسرىدىم كوز قارچۇغۇم—جانىمدا مەن.

سوتسىيالىستىك ۋەتەننىڭ كۈيچىسى بولماق شەرەپ،
شۇ قىزىل تۇغنى ئىگىز تۇتتۇم كەسپ-كارىمدا مەن.

جانجان ماۋجۇشىمىز ئۇستاز بولۇپ ئوستى ئېگىم،
ئايرىدىم بۇلبۇل بىلەن ھۇقۇشنى گۈلزارىمدا مەن.

سايرىسام كاككۇك كەبى بەردى باھار ئىمكانىيەت،
تەقدىم ئەتتىم دەستە گۈلنى دىل چىمەنزارىمدا مەن.

قەترە ئەجرىم بولسا مەقبۇل، شۇنچە شاتمەن بىر ئومۇر،
ھور ياشايمەن ناخشىلاردەك مەڭگۈ يەر شارىمدا مەن.

1978 - يىل 10 - ئىيۇل، ئۈرۈمچى.

سەن ئۇچۇن

ئاي مەسەللىك ئى پەرى، مەستانە بولدۇم سەن ئۇچۇن،
تاپمىدىم ئىزلەپ سېنى، ھەيرانە بولدۇم سەن ئۇچۇن،
ئەسلى رەھمىك كەلمىدى، ئاۋارە بولدۇم سەن ئۇچۇن،
ھەر نەپەستە مىڭ ئولۇپ، ۋەيرانە بولدۇم سەن ئۇچۇن،
تەلمۇرۇپ ھەر كوچىدا دىۋانە بولدۇم سەن ئۇچۇن،

سەن مېنىڭ بىر شىرىنىم، تۇتقىن شارابىڭنى، ئىچەي،
سەن ئۇچۇن چەكتىم جاپا، كەلتۇر ئازابىڭنى، چېكەي،
يەككە پەرھادىڭ ئۇزۇم، كەلگىن، جامالىڭنى كورەي،
سويمىگىم ئاشكارىدۇر، گۇل غۇنچە بوينۇڭنى ئېگەي،
سويگۇ سازىنى چېلىپ، بىگانە بولدۇم سەن ئۇچۇن.

كوز يېشىم دەريا مىسالى، چىقتى ئاھىم مەۋج ئۇرۇپ،
كىرپىگىم مىسلى قومۇش، ئوستۇردى ياشىم مەۋج ئۇرۇپ،
ئول قومۇش بولدى قەلەم، كوزدە سياھىم مەۋج ئۇرۇپ،
بولدى كوكسۇم قەغىزى، تولدى شۇئارىم مەۋج ئۇرۇپ،
مەن يازاي، سەن كور ئوقۇپ، ئەپسانە بولدۇم سەن ئۇچۇن.

گۇل يۇزۇڭنى كورمىسە، ھەسرەتتە قالغاي ئاشىغىڭ،
بىللە سوھبەتلەشمىسە، ئارماندا قالغاي سادىغىڭ،
شوخ-ئەركىننى تاپمىساڭ، ئاغزىڭدا قالغاي بارمىغىڭ،
ئەيپ ئېرۇر يار ئالدىدا بىر خەندە قىلماي قاچمىغىڭ،
كەل قېشىمغا، سويگۇجان، بىچارە بولدۇم سەن ئۇچۇن.

1946 - يىل.

يەركەن

ئەزىز يەركەن، ئوماق يەركەن، سېنى مەن كورگىلى كەلدىم،
سېنىڭ ئاپتاپ مىسالى نۇر يۇزۇڭدىن سويگىلى كەلدىم،
قەلەم تۇتقان قولۇم بىرلە ساڭا تەر توككىلى كەلدىم،
بولۇپ دىخان، دېڭىز قوينۇڭغا چوڭقۇر چوككىلى كەلدىم،
خەزىنەڭدىن ئېلىپ گوھەر ۋەتەنگە بەرگىلى كەلدىم.

يىگىتلەر قەلبىدە مېھنەت ئوتى يالقۇن چېچىپ تۇرغان،
جەسۇر قىزلار ئېتىزلاردا يىگىتلەردىن ئېشىپ تۇرغان،
جۇۋانلار ناخشىلار توۋلاپ بۇلاقلاردەك تېشىپ تۇرغان،
كېلىنچەك ئالسا بايراقنى، خەلق تەبرىكلىشىپ تۇرغان،
سېنىڭ تويۇڭغا ھەسسەمنى سەمىمى قوشقىلى كەلدىم.

بېغىڭدا مەي بولۇپ پىشقان ئۇرۇك، شاپتۇل، ئانار، ئالما،
تۇرار شاخلاردا ياقۇتتەك، دىدىك: كىرسەڭ يىمەي قالما،
جىنەستە، پىستە، ئالۇچا، ياڭاق... شۇنداقلا كوپ باغدا،
يىدىم قەندەك قوغۇن، تاۋۇز — يىمىشلەرنى سەھەر چاغدا،
جاپا-راھەتنى مەنمۇ سەن بىلەن تەڭ تارتقىلى كەلدىم.

ئېسىمدىن چىقمىدى، چىقماس بۇرۇنقى خارە ئەھۋالىڭ،
دىلىمنى ئاچتى گۇلزاردەك بۇگۇنكى شادۇ دەۋرانىڭ،
گادايلىق كەتتى كەلمەسكە، گۇلىستان بولدى مەيدانىڭ،
سانائەتتە، زىرائەتتە ئىگىز بولماقتا پەرۋازىڭ،
يەنە ئوس، گۇللىگىن يەركەن، ساڭا جۇر بولغىلى كەلدىم.

گۇزەل بەختىڭ ھامان چەكسىز، بۇنى يەتكۇزدى پارتىيە،
باھار كەلدى كۇئىنلۇنغا، بۇنى كەلتۇردى پارتىيە،
تارىم دەريا ۋادىسىنى راسا كۇلدۇردى پارتىيە،
تىيانشاننى خوشاللىققا تولۇق چومدۇردى پارتىيە،
تىلىڭدىن پارتىيىمىزگە سالاملار يازغىلى كەلدىم.

قوبۇل قىلغىن، ئەزىز يەركەن، ماكانلاپ مەن قالاي سەندە،
پىشانەمدىن توكۇپ ئۇنچە، پۇتۇن دىخان بولاي سەندە،
كۇرەشنىڭ قاينىمى كاننى تازا ئاستىن قازاي سەندە،
قەغەزدەك ئاق سەھىپەڭگە جاۋاھىرلار تىزاي سەندە،
ئومۇربات ناخشىلار ئېيتىپ، مىراتقا يەتكىلى كەلدىم.

1961 - يىل ئاۋغۇست.

نۇرمەھەممەت ئېركى

بـۇلـبـۇل

نەۋ باهار بولدى، ئېچىلدى بۇ ۋەتەن—بۇ گۈل يەنە،
سايرىماقتا گۈل ئۈچۈن شەيدا بولۇپ بۇلبۇل يەنە.

قىلدى جىلۋە، بىزىدى تاڭ نۇرلىرى باغ ھوسنىنى،
قايتىدىن كىردى ساداغا پەنجىگاھ، مەرغۇل يەنە.

باغدا مەشرەپ قىزىماقتا، قىز-يىگىتلەر شۇنچە ساز،
قامىتى شەمشات مىسالى، چاچلىرى سۈمبۈل يەنە.

چىن قېرىنداشلىق بىلەن كوتەردى جام ئوتقاش بولۇپ،
بەزمىدە ئۇيغۇر، قازاق، خەنزۇ بىلەن موڭغۇل يەنە.

بىر مەھەل قاغا قاقاقلاپ، بولدى بۇلبۇل ئاغزى بەنت،
كىم "ھەقىقەت" دىسە، قىلدى ئىت تالاپ غۇلغۇل يەنە.

تورگە چىققان ئەردى مايمۇن يۇزىنى قىزىل بويىاپ،
كىم زۇلۇمغا ئۇستا بولسا، بولدى شۇ مەقبۇل يەنە.

كۇلدى ھۇقۇش باغدا يايراپ، چاينىدى ئاقنانچى ماي،
ئاقىۋەت تارىخ بۇلارنى كورمىدى ماقۇل يەنە.

شەيئىلەرگە تاڭ يورۇپ چۈشكەچ ھەقىقەت نۇرلىرى،
ئېشىگى چىقتى ئېشەك ھەم دۇلدۇلى دۇلدۇل يەنە.

بۇ جاھان شۇنداق جاھانكىم، ھوكمران قانۇنىيەت،
ئۇ ھامان ئىنسانىيەت تەقدىرىگە مەسئۇل يەنە.

قىلدى بۇلبۇل پىكرى غەلىبە، گۈلگە چىن ئاشىق ئىدى،
توغرىنى بوققان بوغۇچلار بولدىغۇ چۇل-چۇل يەنە.

كەل، قەلەم، سەن ئېركى بىرلە ئىشلىگىن ھەمكارلىشىپ،
ۋەتىنىڭنى قىل بۇگۈن زامانىۋى بىر گۈل يەنە.

1980 - يىل، قەشقەر.

پەن دەیمەن یەنە

كىم جاهاننى قىلدى بۇنداق دىسە، پەن دەیمەن یەنە،
ھەممىدىن كىم پەنگە ئامراق دىسە، مەن دەیمەن یەنە.

قایسى بىر دولەت قالاق، تەكشۇر ئۇنى، ئۇ پەنگە سۇس،
قایسى ئەل پەنگە قىزىق، بولدى چىمەن دەیمەن یەنە.

دەل تەرەققىیات كوكىگە قىلدى شاھ ئادەمنى پەن،
ئەگدى باش نى-نى دىگىز، ھەر تاغ دىگەن دەیمەن یەنە.

سالدى پەن ئەننەغىمگە ئاددى تومۇرنى، كور بۇگۇن!
ئەتە چىققاي چوڭ كارامەت، كورىسەن دەیمەن یەنە.

سەن بارالامتىڭ بىيىجىڭگە ئالتە سائەت یول بىسىپ،
قىل تەپەككۇر، پەن كۇچى قانداق ئىكەن دەیمەن یەنە.

یاشلىغىڭدا بار كۇچۇڭنى پەنگە تەقدىم قىل، یىگىت!
پەننى سویگەنلەر جاھاندا یەیدۇ قەن دەیمەن یەنە.

بولما شەیدا قاشۇ-كوزگە، قىل نىگار پەن یارىنى،
باشقا یارلار ئەگشەر بولساڭ ئىسەن دەیمەن یەنە.

ئوسسە دۇنیا، بىلمىسەڭ پەن، ئارتتا قالساڭ بەك ئۇیات!
یار، تۇگۇل بىر خەس سىنى قىلماس پىسەن دەیمەن یەنە.

بۇ زامان قىلدى ندا: دەس تۇر دىدى ئەھلى ۋەتەن!
ئەسرىمىزچە ئورلىگىن دەپ پەن بىلەن...دەیمەن یەنە.

تۇتتى ئەغیار باشقا یۇلتۇزدىن ئورۇن بىلگەچكە پەن،
ئاچىمەن دەپ كان، نەفىت... سالدى سورەن دەیمەن یەنە.

ئىركى خۇشتار پەن قىزىغا، یولىدا ماڭسام كۇلەر،
گۇل بولار ئاخىر چىرایلىق بۇ ۋەتەن دەیمەن یەنە.

1980 - یىل ئاۋغۇست، قەشقەر.

يېتىپ كەلدىم

چاقىردى يېڭى دەۋرانىم، قېشىڭغا مەن يېتىپ كەلدىم،
قولۇم كوكسۇمدە، جان خەلقىم، ئىشىڭغا مەن يېتىپ كەلدىم.

سەپەرگە ئاتلىنىشقا پارتىيەم بەردى ئۇلۇغ بۇيرۇق،
يۇرۇشكەن كاتتا كارۋانغا ئوزۇمنى مەن چېتىپ كەلدىم.

مۇھىم ئىشلاردا يوتكەلدۇق، كوزۇك ئاچ، يېڭى دەۋران بۇ،
ۋاقىتقا يېڭى ئىش كورسەت، چۇشەنسەك ئەسلىتىپ كەلدىم.

تۇزۇپ ھەم سازلىدىم سازنى زامانلاشماق مۇقامىغا،
ئىجات مەيدانىغا شېىرى ئېتىمنى سەكرىتىپ كەلدىم.

كىرىشتىم ئەمدى خىزمەتكە، ئېلىمنىڭ خىزمىتى پەخرىم،
كوڭۈل گۈلزارىنى بۇ تۇيغۇ بىرلە ياشنىتىپ كەلدىم.

"بەخت" دەپ بىر گۈزەل سوز بار، بەخت ھەركىمگە ھەر تۇرلۇك،
بىراق مەن ئەلگە ئىشلەشنى بۇيۇك بەختىم ئېتىپ كەلدىم.

تەبەسسۇم قىلدى شۇ بەختىم يەنە بىر ئىلتىپات ئەيلەپ،
ئوزۇمنى شۇنچە بۇلبۇللار قاتارى سايرىتىپ كەلدىم.

تەشەككۇر، پارتىيەم دانا، كوڭۈلنى ئەيلىدى خەندان،
كۇلۇپ ئېركى، گېزىت دوستۇم، قېشىڭغا مەن يېتىپ كەلدىم.

1979 ـ يىل ماي، قەشقەر.

قاپىيە

نەزمە يازماقلىق ئۇچۇن ئەلۋەتتە دەركار قاپىيە،
ئوخشىمايدۇ بولمىسا بىزنىڭچە ئەشئار قاپىيە.

نەزمىنىڭ مەزمۇنى ئەمما قاپىيە قوغلاشمىسۇن،
پىكرىگە ئەگەشسە ياخشى، بولسا خۇشتار قاپىيە.

كەلتۈرۈپ "ئارمان"غا "دەرمان"، ئېيتمىساڭ بىر يېڭى گەپ،
ئەل تۈگۈل، شۇ قاپىيەگدىن بەلكى بىزار قاپىيە.

نىمە ئۇ "ئىجادىيەت" ناملىق سوزۇڭنىڭ مەنىسى؟
نىمە ئېيتساڭ يېڭى سوز ئېيت، تىزما بىكار قاپىيە.

خەلقىمىز ئامراق غەزەلگە، چىقسا ئۇ جان دەپ سويەر،
قارىسا گەپ-سوزى ئەرزان، ئوزى بىمار قاپىيە.

قاپىيە ئەشئار ئەمەس، ئەشئار ئۇچۇن بىر خىل بېزەك،
ئەلنى تارتماققا ئېتەر پىكرىڭنى رەڭدار قاپىيە.

پىكرى بولسا رەخقە ئوخشاش، يېڭى پىكرىڭ-يېڭى رەخ،
كونا رەخقە رەڭ ياراشماس، بەرسە بىسيار قاپىيە.

ئەسلىدە بولساڭ گۈزەل، چۈشمەس گىرىمگە ھاجىتىڭ،
خام پىكرنى قىلمىغاي بىر ياخشى رۇخسار قاپىيە.

قاپىيەسىز ھەم شېئىر ياز، نەزمىدە ئەلا پىكىر،
گەپكە كىرمەس ئېرىكى دەر: كەت قاپىيە، بار قاپىيە!

1981 - يىل، قەشقەر.

ۋەتەنگە سوزۇم

جەڭگە سال، ئەجدەرگە سال، قايتسام ئولۇم، خىزمەت ئەمەس،
ئەڭ قىينىغا ئەمرى قىل، بىر ئاز قىيىن مېھنەت ئەمەس،
سەن ئۇچۇن كورسەم جاپا، راھەت ماڭا، كۇلپەت ئەمەس،
چۇنكى ھىچ نەرسە ماڭا سەندەك يېقىن ئىلپەت ئەمەس،
شان-شەرەپ سەنسىز ۋۇجۇت-قەلبىمگە كۇچ-قۇۋۋەت ئەمەس.

بارمۇ بىر نەرسە كىشىگە ۋەتىنىدەك مۇھتەرەم،
باقسا ھارماي، شۇنچە قىلسا، بەرسە نېمەت، بەرسە دەم،
بەرسە ئولسەڭ قوينىدىن ئۇ بىر غۇلاچچە جاينى ھەم،
ئىشلىمەك ۋەتەن يولىدا، بەلكى كورمەك دەرت-ئەلەم،
بىر ۋەتەن پەرزەندىگە بۇ نە ئۇچۇن لەززەت ئەمەس!؟

تۇتتى دەۋران ئەقلۇ-ئىدراك مەيلىرىدىن ماڭا جام،
ئىككى ئوت باغرىمغا تەگدى بىر ۋاقىت-بىر چاغدىلام،
بىرسى سەن، ئەي مېھرىۋان تۇققان ئانام، باققان ئانام،
بىرسى بىر مەھبۇپ ئوتى، ھەر ئىككىسى ئەتكەي داۋام،
جۇپلىشىپ كەلمەڭ ماڭا ئامەت ئىرۇر، ئاپەت ئەمەس.

ئوت بولامدۇ ئىشق ئوتى سېنىڭ ئوتۇڭنىڭ ئالدىدا،
خۇددى ئۇ بىر جىن چىراقتۇر، سەن قۇياشنىڭ نۇرىدا،
بىر مۇھەببەتكى، مۇھەببىتىڭ مۇھەببەت بابىدا
بولغۇسى بارلىق مۇھەببەتلەر كېلىپ ئاڭا پىدا،
ئەكسىچە، پۇتلاشمىغى مۇمكىن ئەمەس، رۇخسەت ئەمەس.

تۇتىيادەك تۇپرىغىڭنى كوزگە سۇرتەي، ئوز ۋەتەن،
سەنسىز ئادەم كورغا ئوخشاش، سەن كورەرگە كوز ۋەتەن،
قەدرى بىر تۇپ يانتىغىڭ مىڭ يىل يازارغا سوز، ۋەتەن،
شايىدىن، كىمخاپتىن ئارتۇق سەندە كىيىسەم بوز، ۋەتەن،
لاي سۇيۇڭنىڭ ئالدىدا كەۋسەر دىگەن شەرۋەت ئەمەس.

ئىززىتىم شۇ ئوسسە دۇنيادا ۋەتەننىڭ ئىززىتى،
سەن ئەگەر چەكسەڭ ئەلەم، زىممەمدە مەسئۇلىيىتى،
بۇنچىلىك ھىس يوق ئىكەن، ئارتۇق ماڭا "ئادەم" ئېتى،
كىمكى ھورمەت نەپسى چۇن ساتسا ۋەتەننىڭ ھورمىتى،
كاتتا خائىنلىق تۇمار ئۇ، ھىچقاچان ھورمەت ئەمەس.

قانچە ئالىم، پەيلاسوپ ئۇ، كەشپىياتچى بولسا ھەم،
قانچە باتۇر، قەھرىمان ئۇ، ئاپتوماتچى بولسا ھەم،
قانچە شائىر، قانچە ماھىر، زور ئىجاتچى بولسا ھەم،
بولسا ئەمما باغرىدا ۋەتەن سويۇش—بىر نەرسە كەم،
خۇددى ھىسسىز بىر ماشىنا، خىسلىتى خىسلەت ئەمەس.

یاتقا سۇلتان بولغىچە، يۇرتۇڭدا ئۇلتان بول ئەخىر،
شۇ ماقالنى ئەسلىتىپ ئوتتۇم ئوزۇمگە قايتا بىر،
خۇددى بىر گۇل سەن، ئەگەر بولساڭمۇ سەھرايى كەبىر،
مەن ئۇچۇن سەندىن جۇدالىق ئەڭ قىيىن بۇ، ئەڭ ئېغىر،
كوتىرىش پامىر تېغىنى، ئۇ ئېغىر ھەركەت ئەمەس.

ئولسە ئولمەك، كۇلسە كۇلمەك—چىن قارارىم ئوز ۋەتەن،
ئىپتىخارىم، ئېتىۋارىم، كۇچ-مادارىم ئوز ۋەتەن،
ھەر قېتىم شىبرىمدا ئېيتقان ئۇ نىگارىم—ئوز ۋەتەن،
ئەڭ تەرەققى بىر جامالىڭ، كوز خۇمارىم ئوز ۋەتەن،
مەن ئۇچۇن ھەرقانچە جەننەت سەنچىلىك جەننەت ئەمەس.

جان دىگەننى مەن ئۇچۇن تەن شىشىسىدە ساقلىماق،
شۇ ئۇچۇنكىم: ياۋ بىلەن بىر نەيزىۋازلىق ئوينىماق،
تىغ تۇتۇپ، ئات ئوينىتىپ، دۇشمەننى قوغلاش ئىشتىياق،
قان توكۇش—ئىسيان ئۇچۇن بىر نامۇناسىپ ئىش، بىراق—
دۇشمىنىڭ كوكسىنى يارماق—بۇ گۇزەل، بۇ سەت ئەمەس.

گاڭدا تۇردۇم مۇزدا، ھىچ توڭلاتمىدى ئوتۇڭ مېنى،
"جىلۋە" ئەيلەپ كەلسە دۇشمەن، ساتمىدى ئوتۇڭ مېنى،
ئوققا كەردىم مەيدىنى، قورقاتمىدى ئوتۇڭ مېنى،
تۇر دىدى، كۇرەش دىدى، ئۇخلاتمىدى ئوتۇڭ مېنى،
مەندە بارىكى ئاشۇ ئوت، ھەرقانچە ئوت دەھشەت ئەمەس.

سېنى چوڭقۇر سويمىگەن قانداق يۇرەك بولسۇن بىكار،
سېنى مەزمۇن قىلمىغان قانداق تىلەك بولسۇن بىكار،
ساڭا خىزمەت قىلمىغان قانداق بىلەك بولسۇن بىكار،
ۋەتىنى يوق بىر كىشى قانداق كېرەك بولسۇن بىكار،
چىقسىمۇ ئاسمانغا ئۇ، شەۋكەت ئاڭا شەۋكەت ئەمەس.

ئىلمۇ-پەنگە، ۋەتىنىم، يۇردۇڭ بۇگۇن، روھىم بەلەن!
ئارزۇيۇم دەل شۇ ئىدىكى: بىزدىمۇ بىر كۇلسە پەن،
يار ماڭا شۇ چاغدا يار، تاتلىق ماڭا شۇ چاغدا قەن،
بىر كوروپ ئولسەم تەرەققى گۇللىرىدىن يۇرتۇمدا مەن،
ئولمىگەنگە تەڭ ئىدىم، بۇنداق ئولۇم ھەسرەت ئەمەس.

ئۇچ بۇگۇن شەھرۇ-يېزاڭدا ئىلمۇ-پەن دۇنياسىغا،
خاتىمەڭ بەر، ئېركى، ئۇششاق ئائىلە غەۋغاسىغا،
ئايغا قول بەر، مارسنى سويگىن، كوي ئىلىم رەناسىغا،
مەينى قۇي ھەييام كەبى تەتقىقتا ئالتۇن كاسىغا،
يۇكسىلىش مەقسەت بۇگۇن، ئىجراسى يوق مەقسەت ئەمەس.

1979 - يىل ماي، قەشقەر.

كادىرغا مۇراجەت

بۇرادەر، سەنمۇ بىركادىر، ئۇزۇڭنى خان قىياس قىلما،
خەلقنىڭ چاكىرىدۇرمىز، ئاڭا سۇلتان قىياس قىلما،
ئاۋامنى خۇددى يەر، گويا ئۇزۇڭ ئاسمان قىياس قىلما،
پىلاتون① بول جاھاندا، خەلقنى ھىچ نادان قىياس قىلما،
ئەگەر شۇنداق قىياس قىلساڭ، ئۇزۇڭ ئىنسان قىياس قىلما.

يۇگەنسىز ئات ئەمەس كادىر، ئۇنى باشقۇرغۇچى ئاممما،
خاتامۇ، توغرىمۇ، سەن بايقىماي مەيلىڭچە يول سالما،
ئورۇنسىز تۇتسا كىم ئالما، باھاسىن سورىماي ئالما،
بىكاردىن تاشتا "قۇيرۇق" تۇرمىغاي، بىخۇت بولۇپ قالما،
ئۇزۇڭنى نەپسىنىڭ ئاۋارىسى ئىشان قىياس قىلما.

ئەمەل قىل ھەممىدىن بالدۇر ئۇزۇڭ توغرا سىياسەتكە،
پىرىنسىپ، ئىنتىزامنى ساتمىغىن يىگەن زىياپەتكە،
زىياپەت، سوۋغىدىن سوڭرە ئۇرۇنساڭ سەن شاپائەتكە،

① پىلاتون — ئەپلاتون، قەدىمقى يۇنان پەيلاسوپلىرىدىن بىرى.

كىرەر بۇ ئىشلىرىڭ بىر شەكلى ئۇزگەرگەن خىيانەتكە،
بۇنىڭدىن بىر خەتەر كەلمەيدۇ دەپ ھەر ئان قىياس قىلما.

مۇلايىم بولمىساڭ كادىر، نە پەرقىڭ كونا بوتۇڭدىن،
قىلالمايسەن ئۇنۇملۇك ئىش، كىشىلەرھەم قاچار توڭدىن،
ئىلىپتەك توغرا ماڭ يولدا، ھەزەر قىل "سول" بىلەن ئوڭدىن،
ساڭا بەرگەن ئورۇن خەلقىنىڭ، غادايما ئانچە ئورنۇڭدىن،
ئورۇن، خىزمەت ئەمەس مىراس، بۇنى يالغان قىياس قىلما.

ساڭا ئەل ھاجىتى چۈشسە، ئىلاج بارىكى، راۋا قىلغىن،
تىپىپ ئەل دەردىگە دەرمان، "جاراھەت"كە داۋا قىلغىن،
يىگىت سەن، كوپ قىلىپ خىزمەت، شەرەپنى كەم تاما قىلغىن،
ھالال ئەجرىڭ بىلەن كادىرلىغىڭنى بىباھا قىلغىن،
ئۇنى شەخسى غەرەزگە كەلدى دەپ دەۋران قىياس قىلما.

ئۇزۇڭ پىكاپقا چىققاندا، كېرىلمە، كادىرىم، سەن بەك،
ئىشەك مىنگەننى ئەسلەپ قوي، قويۇپ مەغرۇرلۇغۇڭغا چەك،
سوزۇڭگە ئەل چاۋاك چالسا، ئۇچۇپ كەتمە بولۇپ لەگلەك،
ئورۇن ئوسكەنچە لازىمدۇر ئۇزۇڭ ئەلدىن توۋەن كورمەك،
ئۇزۇڭنى ھىچ قۇسۇرسىز — ھەممىدە تولغان قىياس قىلما.

كادىرغا مۇراجەت

بۇرادەر، سەنمۇ بىركادىر، ئۇزۇڭنى خان قىياس قىلما،
خەلقنىڭ چاكىرىدۇرمىز، ئاڭا سۇلتان قىياس قىلما،
ئاۋامنى خۇددى يەر، گويا ئۇزۇڭ ئاسمان قىياس قىلما،
پىلاتون① بول جاھاندا، خەلقنى ھىچ نادان قىياس قىلما،
ئەگەر شۇنداق قىياس قىلساڭ، ئۇزۇڭ ئىنسان قىياس قىلما.

يۇگەنسىز ئات ئەمەس كادىر، ئۇنى باشقۇرغۇچى ئاممما،
خاتامۇ، توغرىمۇ، سەن بايقىماي مەيلىڭچە يول سالما،
ئورۇنسىز تۇتسا كىم ئالما، باھاسىن سورىماي ئالما،
بىكاردىن تاشتا "قۇيرۇق" تۇرمىغاي، بىخۇت بولۇپ قالما،
ئۇزۇڭنى نەپسىنىڭ ئاۋارىسى ئىشان قىياس قىلما.

ئەمەل قىل ھەممىدىن بالدۇر ئۇزۇڭ توغرا سىياسەتكە،
پىرىنسىپ، ئىنتىزامنى ساتمىغىن يىگەن زىياپەتكە،
زىياپەت، سوۋغىدىن سوڭرە ئۇرۇنساڭ سەن شاپائەتكە،

① پىلاتون — ئەپلاتون، قەدىمقى يۇنان پەيلاسوپلىرىدىن بىرى.

كىرەر بۇ ئىشلىرىڭ بىر شەكلى ئۇزگەرگەن خىيانەتكە،
بۇنىڭدىن بىر خەتەر كەلمەيدۇ دەپ ھەر ئان قىياس قىلما.

مۇلايىم بولمىساڭ كادىر، نە پەرقىڭ كونا بوتۇڭدىن،
قىلالمايسەن ئۇنۇملۇك ئىش، كىشىلەرھەم قاچار توڭدىن،
ئىلىپتەك توغرا ماڭ يولدا، ھەزەر قىل "سول" بىلەن ئوڭدىن،
ساڭا بەرگەن ئورۇن خەلقىنىڭ، غادايما ئانچە ئورنۇڭدىن،
ئورۇن، خىزمەت ئەمەس مىراس، بۇنى يالغان قىياس قىلما.

ساڭا ئەل ھاجىتى چۈشسە، ئىلاج باركى، راۋا قىلغىن،
تىپىپ ئەل دەردىگە دەرمان، "جاراھەت"كە داۋا قىلغىن،
يىگىت سەن، كوپ قىلىپ خىزمەت، شەرەپنى كەم تاما قىلغىن،
ھالال ئەجرىڭ بىلەن كادىرلىغىڭنى بىباھا قىلغىن،
ئۇنى شەخسى غەرەزگە كەلدى دەپ دەۋران قىياس قىلما.

ئۇزۇڭ پىكاپقا چىققاندا، كېرىلمە، كادىرىم، سەن بەك،
ئىشەك مىنگەننى ئەسلەپ قوي، قويۇپ مەغرۇرلۇغۇڭغا چەك،
سوزۇڭگە ئەل چاۋاك چالسا، ئۇچۇپ كەتمە بولۇپ لەگلەك،
ئورۇن ئوسكەنچە لازىمدۇر ئۇزۇڭ ئەلدىن توۋەن كورمەك،
ئۇزۇڭنى ھىچ قۇسۇرسىز — ھەممىدە تولغان قىياس قىلما.

ئىگىز چىقماق، توۋەن چۈشمەك بولۇر، خىزمەت ئىشى — شوتا،
چىقىش، چۈشمەكتە مەردانە تۇرۇشقا باغلىغىن پوتا،
ئۇتۇق ھەم كەمچىلىك يوقتۇر پەقەت مۇردا بىلەن بۇتتا،
خاتالىق ھەم ئۇتۇق بولغاي جىنى جىسمىدا مەۋجۇتتا،
خاتا قىلساڭ تۇزەت، ھىچكىمنى بىنۇقسان قىياس قىلما.

تۇزۇك كادىر تۇرار ئولچەپ ئوزىنى كۇندە «مىزان»دا،
ئومۇمنى ئويلىغاي ھەتتا نەپەستىن بىرسى قالغاندا،
ۋە بەزىنلەر بولۇر ئاكتىپ كىشى كورگەندە، مەيداندا،
ھەسەلدىن قىلنى ئايرىيدۇ، ھوپۇپنى يەيدۇ پىنھاندا،
ساداقەتسىز كىشىنى ھىچقاچان مەردان قىياس قىلما.

دىلى پاكىز، ئوزى كەمتەر، ئىشى ئەلانى سەن ئۇگەن،
بىرىلمەس نەپسىگە قەلبى ئىسىل، زىبانى سەن ئۇگەن،
ئوزىگە چوڭ تەلەپ، خەلققە دىلى دەريانى سەن ئۇگەن،
پەقەت ھەر ئىشتا ئادىل، ھەركىتى لىللانى سەن ئۇگەن،
قاراپ ئاغزىدىكى "ھە-ھۇ" غىلا، ئىشچان قىياس قىلما.

ھەزەر قىل تەخسىكەشلەردىن، سالار كوڭلۇڭگە كىرلىكنى،
ھەزەر قىل يەنە غەممازدىن①، بۇزار ھەرجايدا بىرلىكنى،

① غەمماز — گەپ توشۇغۇچى.

ھەزەر قىل ھەم كورەلمەستىن، كورەر ناباپ قەدىرلىكنى،
ئۇزۇپ تاشلا ئۇلارنىڭ مىكرىگە بولغان ئەسىرلىكنى،
ھىجايغان تۇلكىنى ئىلپەت بىلىپ، جانان قىياس قىلما.

تىيانشاندىن بۇيۇك قەدرى خەلققە ياخشى كادىرنىڭ،
تىلى ياخشى، دىلى ياخشى، ئىشى ياخشى باھادىرنىڭ،
قەلەم، كەتمەنگە تەڭ كەلگەي قولى خىزمەتكە ماھىرنىڭ،
ئۇلارغا رەخمىتى كوپ ئىبركىنىڭ ھەم بارچە شائىرنىڭ،
مىنىڭ شەنىم ئۇچۇن يازمايدۇ دەپ رومان قىياس قىلما.

1981 - يىل، قەشقەر.

ئابدۇكېرىم خوجا

قۇمۇل توغرىسىدا ئىككى غەزەل

1

تەلپۈنۈپ كەلدىم يىراقتىن گاڭ تۈياق دۇلدۇل بىلەن،
ئىزلىبان دىدارلىششنى بوشۇگۇم قۇمۇل بىلەن.

ئوڭ قولۇم قويدۇم يۈرەككە، باش ئېگىپ كوكسۇمگىچە،
"جان ئانا، سالام!" دىدىم مەن مىسلى چوغ كوڭۈل بىلەن.

كەل دىدى يايدى قۇچاق ئۇ، باغرىغا باستى مېنى،
چىن يۈرەكتىن قارشى ئالدى بەختىيار مەرغۇل بىلەن.

تىڭىرقاپ قالدىم تونالماي بىر كورۇپ رۇخسارىنى،
پۈركىنىپ تۇرغاچ باھاردا مىڭ تۇمەن خىل گۈل بىلەن.

مىڭ ئەسىر تامشىپ لېۋىنى سۇغا زار ياتقان قاقاس،
باغرىدا سۈلار ئېقىپتۇ ئوينىشىپ سۈمبۈل بىلەن.

باغرىنى خوپ قاندۇرۇپ چوللەرگە سۇ بەرگەچ ھايات،
باغ ئارا گۈللەر كۈلۈپتۇ تويلىشىپ بۈلبۈل بىلەن.

بىپايان كوك مايسلار پىچىرلىشىپ بىر بىرسىگە،
ئېيتىدۇ ئىچ سىرىنى ئىغاڭلىشىپ ئۈسۈل بىلەن.

زەڭ قويۇپ سالسام قۇلاق، سوزلەيدۇ گويا كائىنات:
"كۈزدە توي ئەلۋەتتە قاينار ساڭدا مول ھوسۇل بىلەن..."

زەر ئۈزۈكىنىڭ كوزى خۇددى شۇ يېشىل ياقۇت يېزام،
بايلىغى، ھوسنى ئۈنىڭ مەردانە قىز-ئوغۇل بىلەن.

ساينى تۇرتۇپ، قۇمنى قوغلاپ يىلسىرى باتۇر خەلق،
خوشلىششقا يۈز تۇتۇپتۇ جانغا زىخ دەشت-چول بىلەن.

بۇ ئۇتۇق كەلدى قاياقتىن دەپ سوئال قويساڭ ماڭا،
كەلدى ئۇ مىلىتىققا ھەم كەتمەنگە سىرداش قول بىلەن.

كەلدى ھەم يەككە ئاياقلار ئوملىشىپ ماڭغاچ ئۇدۇل،
پارتىيىمىز شولا چاچقان ئاشۇ داغدام يول بىلەن.

2

كەڭ ئۇپۇقنىڭ سەھنىسىدە كوز قىسىپ چولپان كېلەر،
كورىستىپ گاھ نۇر يۇزىنى، گاھ موكۇپ پىنھان كېلەر.

تاڭدىكى قۇياش مىسالى ھەرتەرەپنى يورۇتۇپ،
دەشت-باياۋانلار ئارا ئۇچقۇنلىنىپ گۇلخان كېلەر.

گولدىكى ئاق لەيلىدەك ئاپپاق چىدىرلار ئۇستىدە
قىپ-قىزىل تۇغ يەلپۇنۇپ، سۇبھى بىلەن جەۋلان كېلەر.

ئىنسى-جىن ئىز باسمىغان شۇ تىلسىماتلىق چول ئارا
خۇددى تويدەك شادىيانە ناخشا-ساز، خەندان كېلەر.

گاھى سىگنال، گاھى كەتمەن، گاھى بازغان ئۇنلىرى
قوشۇلۇپ بىر بىرسىگە چولنى بېسىپ چۇقان كېلەر.

ئويغىتىپ چولنى، چۇشۇپ بەس-بەستە گويا بەيگىگە،
چاپتۇرۇپ گاڭ ئاتلىرىنى قانچىلاپ پالۋان كېلەر.

ئۇيقۇچان شەبنەم شۇ تاپتا: بۇ نىمە موجىزە دەپ،
سىلكىنىپ چوپ بەرگىدىن يەرگە چۇشۇپ ھەيران كېلەر.

قانچە يىل، قانچە ئەسرلەر چول ئارا تۇتقان ماكان
قاغا-قۇزغۇن تەمتىرەپ، "ئات"① ئالدىدا ۋەيران كېلەر.

تەن بېرىپ تەقدىر ئىلاھقا قۇل بولۇپ ياتقان قاقاس
باغرىدا ئورلەپ قىزىل دولقۇن گويا ئىسيان كېلەر.

شۇ سېخى يەر قوينىدا ئوسكەن ياۋا چوپ، شۇمبۇيا،
قىرىلىپ تامام پېيىدىن يەر بىلەن يەكسان كېلەر.

ئەلمىساقتىن ئەلگە ھىچ نەپ بەرمىگەن يەر قوينىغا
تۇنجى رەت بەركەت توكۇپ ساپ ئۇنچە-مارجان دان كېلەر.

باش باھاردا يەرگە چۇشكەن دان بىلەن تەر-ئۇنچىدىن
كۇزدە جەزمەن تاغ بولۇپ بەس-بەس بىلەن خامان كېلەر.

ئومىردە بىر تۇپ دەرەخنىڭ سايىسىغا ئىنتىزار
شۇ باياۋان قوينىغا ئەمدى باھار-بوستان كېلەر.

كورگىنىم بۇ يېڭىلىقنىڭ، لاپ ئەمەس، مىڭدىن بىرى.
بىزدە مۇنداق يېڭى ئىشلار يىلىغا چەندان كېلەر.

---

① "ئات" — تىراكتور كوزدە تۇتۇلدۇ.

شۇڭا مەن ئالسام قەلەم، پاتماي قىنىمغا شاتلىغىم،
پارتىيەمنىڭ شەنىگە پۇتىمەس شېئىر-داستان كېلەر.

1963-يىل ئاپرېل، قۇمۇل.

كىتابخانىغا

—«قىزىل راۋاقتىكى چۇش» رومانىنىڭ ئۇيغۇرچە
تەرجىمىسى نەشرىدىن چىقىش مۇناسىۋىتى بىلەن

باققا مەن قويدۇم كوچەت باغدىن ئېلىپ،
يىگىنىدە تاغدىن گويا ئالتۇن قېزىپ.

مەقسىدىم روھىي ئوزۇق بەرمەك ئىدى،
جاننى خەشلەپ كۇن ۋە تۇن پەرۋىش قىلىپ.

ئارىدا بىرقانچە رەت چىقتى جۇدۇن،
ياش كوچەتنى كەتكىلى نابۇت ئېتىپ.

ئەمما پەرۋا قىلمىدىم قىلچە ئاڭا،
قايسى باغۋەن داجىغان جۇتتىن قېچىپ؟!

بىخ ئۇرۇپ، يىلتىز سۇرۇپ ئاتىتى چېچەك،
كەتمىدى ئەجرىم مېنىڭ سۇدا ئېقىپ.

غوربسدىن ئالدىراپ سۇندۇم بىزە،
باقسىلا ئاچچىق-چۈچۈك تەمىن تېتىپ.

1975-يىل ئوكتەبىر، ئۈرۈمچى.

چېچەك

(«قۇمۇل ئەدەبىياتى»غا بېغىشلايمەن)

يۇرىگىم يۇرتۇم سايان تىپچەكلىدى،
چىقتى دەپ ئاڭلاپ قۇمۇل چېچەكلىرى.

قەلبىمىم تۇرسۇن نىچۈك جىم، تەۋرىمەي،
كۈلسە خەلقىمنىڭ ئۈمىت-تىلەكلىرى.

ھەرقاچان بۇلبۇلغا باغۇ-گۈل كېرەك،
بولمىسا ھىجراندىدۇر يۈرەكلىرى.

گۈلىگىمۇ شامۇ-سەھەر بۇلبۇل كېرەك،
بولمىسا كۈلگەيمۇ گۈل پورەكلىرى.

ئەمدى قەلەمداشلىرىمنىڭ تىنمىغاي
بۇ چېچەك ئىشقىدا قول-بىلەكلىرى.

ياڭرىغاي ئورلەپ تېخىمۇ ئەۋجىگە
يېڭى سوتۇققا① قۇمۇل غىجەكلىرى.

① سوتۇق-ئاھاڭ مەنىسىدە.

شاخ-شېخى مەي باغلىغاي مۇە تۇتۇپ،
يىلمۇ-يىل ئەلنىڭ تولۇپ ئېتەكلىرى.

ئۇسسۇغانغا ئۇسسۇلۇق بولغاي ھونۇز،
ۋاقتىدا قوغۇن بولۇپ خەمەكلىرى.

شۇ چېچەكتىن ئاڭلىغاي كومپارتىيەم،
نىمدۇر يۇرتنىڭ تەلەپ-ئىستەكلىرى.

قالمىغاي توساپ ھەقىقەت يۇزىنى،
ساختا-يالغانىنىڭ تۇمان-تۇتەكلىرى.

1980-يىل 15-ئىيۇل، ئۇرۇمچى.

قىلدىلا

بىلمىدىم، دوستۇم، بۇگۇن نە ئىشنى نىشان قىلدىلا؟
بىتۈيۇق نامە ئەۋەتىپ مېنى ھەيران قىلدىلا.

تېخى يادىمدا مېنىڭ، غورا يىگەندە دوست ئىدۇق،
غوربىدىن پۇتكەندە ھالۋا، مېنى سەرسان قىلدىلا.

بىر چاپانىنىڭ تېگىنى بىللە قويۇپ ياتقاندا بىز،
تەڭ قىلىشقان ۋەدىنىڭ كوزىنى گىريان قىلدىلا.

جۇت چۈشۈپ بۇ باغ ئارا، ياز كەتكىنىدە بىمەھەل،
ئەتۋالاپ قاغىنى، بۇلبۇلنى ۋەيران قىلدىلا.

يوگىمەچ قالدى، كېتىپ گۈل، قالدى نامەرت، ئەر كېتىپ،
مەرتنى مۇشكۇلدە قويۇپ، نامەرتنى ئاسان قىلدىلا.

دوملىتىپ دۇلدۇلنى نامەرت ئوينىدى ئەيلەپ پاقا،
نە ئەجەپكىم، ئاقنى قارا، راستنى يالغان قىلدىلا.

ئىس-تۇتەكنىڭ ئاچچىغىنى ھەممىدىن تۇرخۇن بىلەر،
مەن كويۇپ دەشتلەردە يۇرسەم، باغدا خەندان قىلدىلا.

بىر كوكۇل ئاغرىغى گويا مىڭ تاياقتىن كوپ ئىكەن،
تەلپۈنۈپ تۇرغان يۇرەكنى خويمۇ نىمجان قىلدىلا.

بىۋاپالىقتىنمۇ ئاچچىق نەرسە بارمىكىن، تاڭەي،
چىن ۋاپانىڭ ۋەزنىگە شۇملۇقنى مىزان قىلدىلا.

ھول نىمە ئادەم دىگەن دەپ توغرا ئېيتىپتۇ خەلق،
گاھ ئېگىلدىم، سۇنمىدىم، ئەكسىنچە مەردان قىلدىلا.

كەتسىمۇ چىش، قالىدۇ تىل ھەممىگە شاھىت بولۇپ،
ھەق نىمە، ناھەق نىمە تىلىمدا ئايان قىلدىلا.

جۇت كېتىپ، باغىم ئارا كەلسە باھارىم قايتىدىن،
ئەمدى، دوستۇم، نىمىنى كوكۇلدە پىنھان قىلدىلا؟

رەخمىتۇللا جارى

بېغىمغا قىل قەدەم تەشرىپ

بېغىمغا قىل قەدەم تەشرىپ، باھارمۇ كەلدى، جانانىم،
جاھاندا تاپقىنىم بىر سەن، ئەزىز يارىم، قەدىردانىم.

ساناپ تۇردۇم كېلەر چاغنى، يولۇڭغا تەلمۇرۇپ باقتىم،
جامالىڭ ئىنتىزار قىلدى، تۇگەي دەپ قالدى دەرمانىم.

ئوقۇشنى پۈتتۈرۈپ ئەلا، مۇئەللىملىكنى خالاپسەن،
يېتىشكەچ بۇ خەۋەر تېزلا، تېنىمدە يايىرىدى جانىم.

پۈتۈشكەن ئەھدىمىز بارغۇ يېزامدا بىللە ئىشلەشكە،
بۇ يەردە مەنمۇ باش تېخىنىڭ، دىلىمدا يوقتۇر ئارمانىم.

ئەۋەتكەن ھەر ۋاپانامەڭ جېنىمغا بىر ئارام بولدى،
مۇناسىپ كۈتمىسەم ئەمدى، قويامدۇ مېنى ۋىجدانىم؟

چىمەنلەر سەن ئۇچۇن سالدى پايانداز ياپ-يېشىل، كورىكىم،
قۇچاق ئاچماققا راسلاندى تۇزەپ ھوسننى بوستانىم.

ساباموۋ سىپىلاپ ھەر يان، مۇسەپىپا ئەيلىدى باغنى،
يولۇڭغا ئەترە چاچماقىقا ئېچىلدى گۈل-گۈلىستانىم.

سۇۋادان، سەرۋىلەر رەت-رەت سېنى كۈتمەككە سەپ تۈزدى،
كۈمۈش سۇ سازىنى چالدى، يېشىل تون كىيدى ھەر يانىم.

غەنىمەت بىل بۇ چاغلارنى، يېتىپ كەل ياخشى سائەتتە،
كۈتەر بىزنى گۈزەل ئىقبال، بۇنىڭغا كامىل ئىمانىم.

1982-يىل فېۋرال.

ئۇلۇغ توي

تاڭ سۈزۈلدى، كۈلدى چولپان باشقىچە،
كائىنات ئويغاندى شۇ ئان باشقىچە،
زەر كىيىپ كۈن چىقتى تابان باشقىچە،
نۇرغا چومدى شەرقتە ئاسمان باشقىچە،
جىلۋە قىلدى تاغۇ-ئورمان باشقىچە.

يۇرتىمىزنى تاڭ سەھەر كەزدى سابا،
باشلىۋەتتى كۈي توقۇپ بۇلبۇل ناۋا،
ۋاھ، ئەجەپ تارقالدى ھەر يان شوخ سادا،
بەزمە، مەشرەپ قىزىدى باغلار ئارا،
ئەترە چاچتى گۈل-گۈلىستان باشقىچە.

ۋەتىنىم بالدۇرلا ئويغاندى بۇگۈن،
ئويغىنىپ شۇ ئانلا جانلاندى بۇگۈن،
كېچىلەپ چوڭ تويغا راسلاندى بۇگۈن،
ياش-قېرى بۇ تويغا ئاتلاندى بۇگۈن،
لالىرەڭ تۇغ قىلدى جەۋلان باشقىچە.

كوچىلاردا زور ئېقىم پايانى يوق،
ئاي جاماللار، غۇنچە لەۋلەر سانى يوق،
ھوسننى تەرىپ قىلىش ئىمكانى يوق،
توينى بىر كورگەن كىشى ئارمانى يوق،
گۇل-چېچەككە تولدى مەيدان باشقىچە.

چومدى شاتلىققا بۇگۇن ئوتلاق-دالا،
كىيدى رەڭدار شايى، ئەتلەس كەڭ يېزا،
ياڭرىدى دۇتار، راۋاپ ھەم دومبۇرا،
بەخت كۇيى ئاقتى يۇرەكلەردە راسا،
زوققا تولدى قىز ۋە ئوغلان باشقىچە.

مەنسى بار بۇ ئۇلۇغ توينىڭ بولەك،
بۇنى يازساق قانچىلاپ داستان كېرەك،
خەلقىمىز ئالغان شۇ كۇن تاڭدىن دەرەك،
قۇچتى ئەرك، قۇچتى زەپەر مىليون يۇرەك،
ئاچتى تارىخ يېڭى دەۋران باشقىچە.

ئوتتى شۇ كۇندىن بۇيان ئوتتۇز باھار،
ھەر باھارنىڭ ئوزگىچە بىر ھوسنى بار،
نى قاقاسلىق ئەمدى كورسەڭ لالىزار،
بولدى خەلقىمگە سائادەت مەڭگۇ يار،
يۇرتىمىز بولدى پاراۋان باشقىچە.

قېنى، دوستلار، توشقۇزايلى تويغا جام،
توختماي تەنتەنىمىز قىلسۇن داۋام،
پايتەخت بېيجىڭغا بىزدىن ئېھتىرام،
پارتىيىگە بارچىدىن قىزغىن سالام،
كوڭلىمىز جۇش ئۇردى شۇ ئان باشقىچە.

1979 - يىل ئوكتەبىر.

تۇردى سامساق

ياتۇر

(قۇتلۇق شەۋقىنىڭ شۇ ناملىق غەزىلىگە مۇخەممەس)

كور، بۇ يۇرت باغرىنى كور، باش ئۇستى پالۋانلار ياتۇر،
باغرىنى باخ-باخ ئېتىپ مەيداندا پاۋانلار ياتۇر،
شوھرىتى ئالەمگە مەشھۇر داڭقى داستانلار ياتۇر،
كورمىگىل قەشقەرنى كەم، بۇ جايدا مەردانلار ياتۇر،
ھەزرىتى سۇلتان ساتۇق بۇغرايى قاۋانلار① ياتۇر.

ئۇل ئانا ئوغزىنى ئەجرى قانۇ-تەر بىرلە تولەش،
مۇددىئا ئەيلەپ پەقىر، مىسكىنۇ، مەھكۇمنى يولەش،
بىر ئۇلۇغ مەقسەت يولىدا شەمشىرى خەنجەر بىلەش،
خەلق ئۈچۈن جاننى تىكىپ دۇشمەن بىلەن قىلغان كۇرەش،
ئۇل شەھىدۇ قەھرىمان ئالىپ ئارسلانلار ياتۇر.

---

① قاۋان — خاقان.

ئاھ، ئەجەپكى، شۇم زامان ئەل-يۇرتنى باسقان ناله-زار،
تاغدا چوپان، چولدە كارۋان يول تاپالماي زارۇ-زار،
يۇرگىنىدە غەم ئىچىدە بارچە كوزلەر ئىنتىزار،
نۇر چېچىپ «قۇتادغۇ بىلىگ» خەلقنى قىلغان بەختىيار،
خاس يۇسۇپ ھاجىپقا ئوخشاش ئەھلى ئىرپانلار ياتۇر.

خەلقىغە مېھرۇ-ۋاپا، روھىي داۋا ئىزلەپ ئەبەت،
يورۇتۇپ شەمئى چىراغى شوھرىتىنى نۇر سۇپەت،
يەر يۇزىدە ياشىنىسۇن ھەم گۇللىسۇن دەپ مەرىپەت،
يادىگار ئەيلەپ جاھانغا يازدى دىۋانى لۇغەت،
مەخمۇدىل كاشغەر كەبى ئەھلى شەرەپشانلار ياتۇر.

كور، كارامەت يۇلتۇزىدەك ئىختىرادىن يول ئېچىپ،
ئۇل قەلەم قەھرى-غەزەپتىن غەپلەتۇ، غۇربەت قېچىپ،
كەشپىيات كەۋسەرلىرىدىن شىنۇ-شەرۋەتلەر ئىچىپ،
ئەيلىگەن شەۋقىنى مەپتۇن ئەل ئۈچۈن نۇرلار چېچىپ،
بۇ شەھەردە كوپلىگەن ئەل ئوغلى ئىنسانلار ياتۇر.

1981 - يىل 5 - يانۋار، ئۇرۇمچى.

خوتەن

"ئاھ، گۈزەل يار ئوينىغان قەشقەر، كۈچار، يەركەن، خوتەن"①،
شوھرىتى ئالەمگە مەشھۇر، شەۋكىتى شانلىق ۋەتەن،
شەپقىتىدىن شوخلىنىپ يايراپ ئوسەردى جانۇ-تەن،
ئەجرىدىن قومى-قېرىنداشنى ئەيلەپ بەھرىمەن،
نەسلىگە ئىش، ئىجتىھادىدىن ئۇدۇم بەرگەن خوتەن.

ئاچسا تارىخنى كورەركىم باشتا ماۋزۇ ئىلچىسى②،
كوزنى تارتار خان سارايىنىڭ تورگە ئاسقان زىلچىسى،
قوندۇرۇپ بۇلبۇلنى خۇشنۇد ھەر چىمەن، ھەر غۇنچىسى،
كەلسە ئورنەك ئالغىلى مەغرىبۇ-مەشرىق ئەلچىسى،
سەلتەنەت، سەنئەتلىرىدىن ئۇلگە كو سەكەن خوتەن.

قاش تېشىگغا قاش ئاتار بەيتۇل بېھىشنىڭ قىزلىرى،
باغلىرىگدىن شىرنە يۇققان لەۋلىرىدە ئىزلىرى،
شۇ شىرىن شەرۋەتلىرىگنىڭ تەمى سىگگەن سوزلىرى،

① بۇ مىسرا نىم شېھىتنىڭ.
② ئىلچى — خوتەن.

"خوش..." دىگەن خۇلقى مۇلايىم ھەر لېۋەننىڭ ئۇزلىرى،
جاننى چاغلاپ ئالغۇسىدۇر، ئېخ، ئەجەپ يۇرتسەن، خوتەن!

قارىقاش قاشنى ئاتادۇر كەتكىلى قويماي مېنى،
تېتىدىم مەن لوپتىكى ئاشتىن تۇخۇمنىڭ تەمىنى،
چىرىيەدە چايدىمەن، بولدۇم ئانارنىڭ مېھمىنى،
تىلدا قالدى كىرىيە تونۇر كاۋابى، لەغمىنى،
دوست ئارا كەڭ داستىخانغا مېھرىنى توككەن خوتەن.

نوۋتىدە مەن تاۋاپ قىلدىم نىيازنىڭ تاغىنى①،
باش قويۇپ سۇرتسەم كوزۇمگە ئەرزىگەي تۇپراغىنى،
توپا يولغا تامغا باسقان ھەر يالاڭ ئاياغىنى،
كۈندە مىڭ قىلسام زىيارەت چورگىلەپ ھەر ياغىنى،
ھەر قەدەم، ھەر بىر ئىزىدىن گۈل، چىمەن ئۇنگەن خوتەن.

خۇش مۇبارەك توغ ئىدى مەشۇتلىرىگنىڭ شايىسى،
نۇر مىسالى تاج ئىدى باشلارغا چۇشكەن سايىسى،
خەنجىرى شەمشات ئىدى ئوغلانلىرىگنىڭ غايىسى،
ئاھكى...تەپرىق، پىتىنلەر بولدى مۇسىبەت بائىسى،
باشلىرىغا قاتمۇ-قات كۈلپەت، ئەلەم يەتكەن خوتەن.

① نىيىلىق شائىر مولا نىيازنىڭ «تەزكىرەئى ئىمام» داستانىدىكى "ئانا يۇرتى خوتەن ئاتا تاغى" مىسراسى كوزدە تۇتۇلدۇ.

قوغلىساڭ ياڭ① بىرلە جىماڭ② نى، كەلدى ماخۇسەن يېتىپ،
ئەرنى ئەسكەرگە تۇتۇپ، خوتۇننى قوشلارغا قېتىپ،
قانلىرىنى شىك③ شوراپ، جاننى جەھەننەمگە ئېتىپ،
قالغىنىنى "توت زىيانداش" قاتمۇ-قات ئاستى چېتىپ،
چەرخى كەيۋانىڭ ھامان تەتۇرگە چورگەلگەن خوتەن.

قۇم دوۋەكنىڭ ھەر بىرى بىر باتۇرۇكنىڭ گۇمبىزى،
تاشلىرىڭغا تامغا باسقان جەكدە مىنگەن ئات ئىزى،
ئابدۇراخمان خان خوجا ④ شاھىتلىرىڭغا پىر ئوزى،
چۈنكى تارىخقا تەۋەرۈك زاتى ئەجداتلار سوزى،
ئەل "شەھىدانە خوتەن" دەپ نامەھەق پۇتكەن خوتەن.

ئاھ، ئەجەپ ئوتتى ئەسىرلەر چولنى چۈمكەپ قەۋرىلەر،
قۇم بىلەن سانداشمىكىن بۇ يۇرتقا كەلگەن جەۋرىلەر،
بولدىلا، ئۇنتاي ئۇنى، ماڭا ئارام بەر، سەۋرىلەر،
ئورلىسۇن ساھىپقىران باتۇر بولۇپ ھەر نەۋرىلەر،
نەزمىسى دۇردانىسىدىن ئەلگە نۇر بەرگەن خوتەن.

---

① ياڭ — ياڭ زىڭشىن.
② جىماڭ — جىماڭ شۇرىن.
③ شىك — شىك شىسەي.
④ ئابدۇراخمان خان خوجا — شۇ ناملىق خەلق داستانىنىڭ قەھرىمانى.

ئاقسا ئوركەشلەپ يۇرۇكقاش ئۇرغۇتۇپ شوخ ئەۋجىنى،
ئىرغىتىپ تاشلاپ يىراق لاي لاتقا، بەتىۋي لوجىنى،
كۇلسە كاككۇك دىل ئارامىدىن مۇدام يايراپ جېنى،
ئىشق-مۇھەببەت رىشتىسىگە سىڭدۇرۇپ ئەل ئەجرىنى،
ئەيلىسە پەرۋاز، پاراغەت زوقىدىن كۇلگەن خوتەن.

بۇلبۇلۇڭغا جۇر بولۇپ كۇيچىك سالامەت سايرىسا،
شاتلىنىپ شۇڭقارلىرىك، باغرى-يۇرەگى يايرىسا،
يەڭ تۇرۇپ دىخانلىرىك داننى ساماندىن ئايرىسا،
سويۇنەر يارانلىرىك غەلبىەڭنى ھەر چاغ ئاڭلىسا،
چوڭ يۇرۇش، شانلىق سەپەردە ئالغا يۇكسەلگەن خوتەن.

ئەتلىسىڭدىن ئورنەك ئالدىم، گۇللىرىڭدىن ئەترىنى،
شاھ قىزى شەيدا بولۇر يۇتسا ئىپارىك قەترىنى،
بەلكى جەننەت ھورلىرى بەخشەندە ئەتكەي قەلبىنى،
كىم يۇرەكتىن سويىمسۇن سەندەك مۇقەددەس قەلئىنى،
ئامىتى ئوڭدىن كېلىبان، چەرخى چورگەلگەن خوتەن.

مەن سالام يازدىم ساڭا ئىشقىمنى بەتكە تولدۇرۇپ،
ئىشتىياقىڭ ئىنتىزارى كوزلىرىمنى تالدۇرۇپ،
خۇش چىراي ئىشچانلىرىڭ قەلبىمدە ئوتلار ياندۇرۇپ،

توقۇدۇم ئارمان ئېتىمنى مەنمۇ راس ئوت چالدۇرۇپ،
قىل سالامىنى قوبۇل، ھور كېلىچەك كۆتكەن خوتەن.

1981 - يىل ماي، ئۇرۇمچى.

ئەرشىدىن تاتلىق

ئالمىنى

مۇنلىك باققا كىرىپ كوردۇم چىرايلىق ئالمىنى،
جىلۋىلەندى قارىشىپ گويا دىگەندەك "ئال مېنى!"

شاختا تۇرغان ئالمىلارنىڭ سانى يۇلتۇزدەك تولا،
دىدى: "قورقۇتالمىدى ئۇششۇك، قۇرۇت ۋە ھال مېنى".

"قىلىدۇ ھەر كىمنى مەپتۇن، — دىدى، — گۈلدەك رەڭگىمىز،
سويگىنىڭگە سۇغا دەپ ئۇز، يانچۇغۇڭغا سال مېنى.

قىز-يىگىتلەر بەزىسىدە داستىخاننىڭ زىننىتى،
يىسە قەلبى ياشىرار توقسانغا كىرگەن چال مېنى.

شەرۇىتىم تىلنى يارار، شىرىنلىگىم قەندىن لەزىز،
تاڭ قالۇر بىرلا تېتىپ كورسە مۇبادا بال مېنى".

خۇش پۇراقتا تولدۇرۇپتۇ باغنى كوركەم ئالمىلار،
يايرىتىپ كۆڭلۈمنى زوقى، قىلدى ھەيران ـ لال مېنى.

سەيلە قىلدىم مەن خوشال باغ ئايلىنىپ، ئالدىم ھوزۇر،
بىر كورۇپ قايتتىم يەنە مەيلىمنى تارتقان ئالمىنى.

1979 ـ يىل ئاۋغۇست، ئۇرۇمچى.

تاجىدىن قادىرى

ئېتىز

ئېخ، ئېتىز، گۈلشەن ئېتىز، سەن ياپ ـ يېشىل بوستان ئېتىز،
مول ھوسۇللۇق خامىنىڭ شائىر ئۈچۈن داستان ئېتىز.

تاڭ بىلەن كەلدىم قېشىڭغا كەتمىنىمنى چاپقىلى،
سازچى بوز تورغايلىرىڭ بەزمە قۇرۇپتۇ، جان ئېتىز.

ياڭرىتىپ گاڭ ناخشىنى باغرىڭغا توكتۇم ئۇنچە تەر،
كۆزلۈگى ئالتۇن باشاق يەلپۇللىگەن مەيدان ئېتىز.

سەندە ئىشلەپ ناخشا ئېيتسام شاتلىنار كۆڭلۈم مېنىڭ،
دائما مەيلىمنى ئىللىق قوينىغا تارتقان ئېتىز.

1965 ـ يىل ئاپرېل.

ئازات ئولكەم

يېرىڭ مۇنبەت، سۈيۈڭ شەرۋەت، قۇياشلىق، ھەي ئازات
ئولكەم
ياشار قوينۇڭدا ھەرمىللەت پاراۋان، خۇش، ئاۋات ئولكەم.

تالاي يىللار ئازاپ چەكتىڭ بېسىپ يەلكەڭدىن ئۇچ چوڭ تاغ،
ئاتا قىلدى ساڭا داھى يېڭى، پارلاق ھايات، ئولكەم.

شەپەقتەك قىپ-قىزىل بايراقلىرىڭ كوكتە قىلىپ جەۋلان،
غەزەلخان قەلبىدە قوزغايدۇ شىرىن ھىسسىيات، ئولكەم.

ئاشۇ ھەيۋەت ئىگىز تاغلار كىيىشكەن ياپ-يېشىل مەخمەل،
شۇ تاغلار ئاستىدا بايلىق يېتىپتۇ قاتمۇ-قات، ئولكەم.

زىمىننىڭ تەكتىدىن نېفىت چىقىپ ئورىكەش ياساپ ئاقتى،
تولۇپ تاشتى ۋۇجۇدۇڭدا جاسارەت، ئىجتىھات، ئولكەم.

ھەسەتخور، رەزگى ھۇقۇشلار بېغىڭغا كوز ئالايتاندا،
قىزىل لاچىنلىرىڭ ياۋنى دىگۈزدى پەندىيات، ئولكەم.

ئانا جۇڭخۇا ئېلىمنىڭ چىڭ پولات قورغانى سەن ھۇشيار،
سېنىڭ ئالدىڭدا دۈشمەن ھەرقاچان بولماقتا مات، ئولكەم.

گۈزەل مەنزىلسىرى كوكنى يېرىپ قىلماقتىسەن پەرۋاز،
ئۇلۇغ ماۋجۇشى بەرگەچكە ساڭا ئۇچقۇر قانات، ئولكەم.

شۇڭا گۈلدەستىلەر تىزدىم سېنىڭ شانلىق تويۇڭغا مەن،
غەزەلخان، نەغمىكەش كوڭلۇم بۇگۈن ئالەمچە شات، ئولكەم.

1975 - يىل ئوكتەبىر.

جەڭچى

تېپىلماس بارچە ئالەمدە سېنىڭدەك قەھرىمان جەڭچى،
بۇ "جىيىغاڭجۇن" دىگەن نامىڭ جاھانغا كەڭ ئايان، جەڭچى،
توكۇپ سەن تەر ۋەتەننى گۈللىتىشكە ھەر زامان، جەڭچى،
ھىساپسىز توھپىلەر قوشتۇڭ ئېلىمگە، جانىجان جەڭچى،
يازاي مەن بۇ مۇخەممەسنى ساڭا دىلدىن شۇئان، جەڭچى.

ۋەتەن-ئەل ئىشقىدا ھەر دەم پىدا ئەيلەپ ئەزىز جاننى،
كېچىپ دەريا، ئېشىپ تاغنى، توكۇپ ساپ لالەرەڭ قاننى،
ئۇرۇپ ياۋنى، سۇرۇپ چاڭنى، سويۇپ تاڭنى، قۇچۇپ شاننى،
ياراتتىڭ مەڭگۇ ئۇنتۇلماس ئىزىڭدىن نى-نى داستاننى،
سېنى جاندىن سويەر خەلقىڭ، ۋاپادار، قەدىردان جەڭچى.

يۇرەك-قەلبىڭگە ماۋجۇشى كىتاۋىدىن دەرس ئالدىڭ،
ۋەتەندىن بولسا پەرمان، سەن شۇئانلا جەڭگە ئات سالدىڭ،
بوران-چاپقۇندا مەردانە، جاسارەت سازىنى چالدىڭ،
چىنىقتىڭ مەردۇ-مەيداندا، كۈرەش-جەڭلەردە سىنالدىڭ،
تېپىپ قۇدرەت، يېتىلدىڭ سەن، زەبەردەس، پەھلىۋان
جەڭچى.

سېنى كورسەم ھاياجاندا باقارمەن مەرت سىياقىڭغا،
ۋەتەنگە باغلىغان چەكسىز مۇھەببەت-ئىشتىياقىڭغا،
ئوقۇپ مىڭ ئاپىرىن، ئالقىش ئىرادەڭ، ئىجتىھادىڭغا،
سېنىڭ شانلىق ھاياتىڭغا، تارالغان نامۇ-داڭقىڭغا،
تۈگەرمۇ بىر ئومۇر يازسام غەزەل، كۈي، داستان، جەڭچى.

ياساندى، سۇ ئىچىپ قاندى گىيا ئۇنمەس قاقاس چوللەر،
توكۇلگەن ئۇنچە تەرىڭدىن ئېچىلدى چوغلىنىپ گۈللەر،
تىبابەتتە كۈمۈش يىڭنەڭ چىقارغاچ ياخشى يەكۈنلەر،
تەشەككۇر ياغدى شەنىڭگە، پەلەككە ياڭرىدى ئۇنلەر،
يۈزىدىن نۇر يېغىپ تۇرغان كويۇمچان، مېھرىۋان جەڭچى.

شۇڭا، مەغرۇر قىران بۇركۇت، ساڭا ھەر دەم سالام دەيمەن،
چوكۇپ ئىلھام، ھاياجانغا، يۇرەكتىن ئېھترام دەيمەن،
ئۇلۇغ كومپارتىيەم بولغاچ دىيارىم شات-خورام دەيمەن،
ۋەتەنگە كوز ئالايتسا ياۋ، ئەجەل قۇچقاي تامام دەيمەن،
ئوزى ھۇشيار، كوزى روشەن، ۋەتەنگە پاسۋان جەڭچى.

ياراتتىڭ بىھىساپ ئۇلگە ۋەتەن دەپ ئايىماي جانلار،
قىزىل بايراققا رەڭ بەردى توكۇلگەن ساپ قىزىل قانلار،
يازار خەلقىم سېنىڭ بىرلە ۋەتەن تارىخىغا شانلار،

باهارنىڭ قويىندا گۈللەپ ياشارغاي باغۇ-بوستانلار،
يەنە ھەم قۇدرىتىڭ ئاششۇن، كامال تاپ ھەر زامان جەڭچى.

1974 - يىل فېۋرال.

سۈزۈك

تاپتىم

پىغانىم كەتتى كوڭلۇمدىن، يورۇق، كەڭ بىر زامان تاپتىم،
يۈتۈم سۈغا ئەجەپ تەشنا ئىدىم، ئابى راۋان تاپتىم.

ئەجەپ خاموش ئىدىم، ئەپسۇس، تىلى كەمتۈك كېكەچتىم مەن،
بۇگۈن ناتىق بولۇپ، بۇلبۇل كەبى ئەركىن زابان تاپتىم.

تۈنۈگۈن قايغۇ-غەم ئىچرە پاناھىم يوق ئىدى ئەسلا،
بۇگۈن بۇ يېڭى دەۋرىمدە ئۈزۈمگە مېھرىۋان تاپتىم.

ئەمەس يالغۇز بۇ دەۋران قويىندا ئازادە بولغان مەن،
ئۈزۈمدەك شات-خورامىلارنى تۈمەن، مىليونلىغان تاپتىم.

نىچۈك شات بولمايىن روھىي كىشەنلەردىن خالاس تۇرسام،
بۇگۈن كومپارتىيە قەددىمنى رۇسلاپ، قايتا جان تاپتىم.

يېشىم ئاتمىشتىن ئوتكەن بولسىمۇ ئۇرغۇپ تۇرار غەيرەت،
بۇنىڭدەك ياخشى دەۋراننى دىيەلمەيمەن ئاسان تاپتىم.

شائىرانە خىيال

قەلەمنى ئوينىتىپ قەغەز يۈزىدە يورغا يۈرگۈزسەم،
بۇ سەنئەتلىك يۈرۈشتىن ئاق ۋاراقنى تىلغا كىرگۈزسەم،
ۋاراق گۈلزاردا ئوز ئەمگىگىمدىن گۈللەر ئۈندۈرسەم،
زامانە ئەھلىنىڭ كوڭلىنى خۇرسەنلىككە چومدۇرسەم،
ئولۇك روھلارغا ئىلھام بەزمىسىن توزسەم، تىرىلدۈرسەم.

ئەجەپ بەڭۋاش ئىكەن ئىلھام قۇشى، دامىمغا چۈشمەيدۇ،
قىلىپ كاجلىق بۇ تەرسا، ئۈندىسەم يانىمغا چۈشمەيدۇ،
قىلۇر قەيدىمنى رەد، ھەر تاشلىغان دانىمغا چۈشمەيدۇ،
نىچۈن بۇ باغرى تاش ئاخىر كوڭۈل كانىمغا چۈشمەيدۇ،
ئەگەر چۈشسە ئىدى ئىززەت قىلىپ بوينۇمغا مىندۇرسەم.

كېلىپ ئۇ بولسا ھەمدەم، ئەلگە خىزمەت ئوتىسەك بىللە،
كۈرەش سازىنى "ئالغا" پەدىسگە يوتكىسەك بىللە،
ئىچىلساق بىللە گۈلدەك، باغ ئىچىدە كوكلىسەك بىللە،
ۋەتەننىڭ توزىنى ئاقلاش يولىدا ئورلىسەك بىللە،
ئۇنىڭ گۈللەنمىگىگە تەر توكۈپ ئەجرىمنى سىڭدۈرسەم.

بولاتتىم شات ئەگەر ئەل خىزمىتىمدىن شادىمان بولسا،
ئىجادىم چاڭقىغانلارغا بۇلاق يەڭلىغ راۋان بولسا،
ئەگەر ئولسەم ھاياتىمدىن ۋەتەنگە بىر نىشان بولسا،
قەلەم ھەر تامچىغاندا، قەتىردىن باغۇ-چىمەن بولسا،
بۇ باغنىڭ ھەر بىرىدە توزىماس گۈل-غۇنچە كۈلدۈرسەم.

ۋەتەن گۈلزارىنىڭ ئاۋازى پۈتمەس بۇلبۇلى بولسام،
يېتەتتىم ئارزۇ-ئارمانغا كى ئوڭمەس بىر گۈلى بولسام،
ۋەتەنكىم مەھرىۋانىمدۇر، ئۇنىڭ ئوتكۇر تىلى بولسام،
ئىشكىتە تۇرغۇزۇپ خىزمەتكە سالسا، بىر قۇلى بولسام،
دىسە "ئوغلۇم" سۈزۈكنى، بۇ باھاغا جان سويۇندۇرسەم.

بۇلبۇلغا

كەلدى ئەمدى ئارزۇ قىلغان گۈل باھارىڭ، سايرىغىن،
قاندۇرۇپ گۈل ھوسىنىگە چەشمى خۇمارىڭ، سايرىغىن،
بولدى ئاۋازىڭغا دىللار ئىنتىزارىڭ، سايرىغىن،
تىلدا يوق ئەمدى پەچەت، بار ئىختىيارىڭ، سايرىغىن،
ئۇز دىيارىڭ، گۈلشىنىڭ، ئۇز مۇرغىزارىڭ، سايرىغىن.

ئال سۈكۈت موھرىنى تىلدىن، سايرا ئى شىرىن زابان،
دەۋر يارىڭدۇر سېنىڭ، ياڭراتغەزەلنى شادىمان،
ئەمدى خىلۋەتتىن ئۇزۇڭنى سەپكە ئال، قىلما گۇمان،
ئەيلە ئەركىنلىك ھاۋاسىدا بەلەن پەرۋاز ھامان،
باغۇ-گۈلزارىڭنى كۈيلەش ئىپتىخارىڭ، سايرىغىن.

ئوتمىسۇن پۇرسەت يەنە ئەندىشە ئىچرە تۇگۈلۇپ،
كەتمىسۇن بەلكى ئىجادىيەت تۇغۇلماي، كومۇلۇپ،
پەيت مۇھىم، كوز ئاچ، ۋەتەندە كەتتى ئىشلار يۇكسۇلۇپ،
ئۇ بۇرۇنقى كونا رامكا، تارچىلىقلار ئۇزگۇرۇپ،
مۇنبىرىڭ بار ھەمدە يۇكسەك ئىتىۋارىڭ، سايرىغىن.

ئەمدى جىمجىتلىقنى قوي، بولسۇن راۋان سوزگە تىلىڭ،
كەتتى كۈلپەت يۇكى ئۇستۇڭدىن، تۇزەل، تىكلە بېلىڭ،
گەرچە توھمەتلەردە ئوتتى خارلىنىپ ئونلاپ يىلىڭ،
داغى ھىجرانلاردا قات-قات قانغىمۇ تولدى دىلىڭ،
بولدى جارى ھەق-ئادالەت، پۇتتى زارىڭ، سايرىغىن.

كەلدى بىر سۇبھى سائادەت، كوز يورۇت، ياشنى قۇرۇت،
باسمىسۇن كوڭلۇڭنى زەڭ، ئوتكەنكى دەرتلەرنى ئۇنۇت،
سەكرە مەيدانغا، ناۋا قىل، سايرا، ئاۋازىڭ تونۇت،
پارتىيە سوزىنى ئاڭلا، پارتىيە يولىنى تۇت،
ئى سۇزۇك، كومپارتىيە چىن غەمگۇزارىڭ، سايرىغىن.

1980 - يىل، قەشقەر.

غەنىزات غەيۇرانى

سالام، ئۇرۇمچى

ئەسسالام، ئۇرۇمچى!ــ دەپ مەن ئىھترامىم بىلدۇرەي،
يېڭىچە ۋەسلىك بىلەن سولغۇن دىلىمنى كۆلدۇرەي.

ھورمىتىم ئىزھار قىلىپ كەلدىم بوسۇغاڭغا يەنە،
ئاچ قۇچاق، يار قوينىغا كىرگەن يىگىتتەك شات كىرەي.

نەۋقىران بىر ياش ئىدىم كەتكەندە سەندىن قوغلىنىپ،
"قار بوۋاي" بوپسەن دىسەك، يىللار ئىزى بۇ دەپ يۇرەي.

رەنجىمەيمەن ھىچ سېنىڭدىن قوغلىغانلىقىڭ دەپ مېنى،
ئۇزگىدە تۇرسا ئۇۋالىم، نىمە دەپ سەندىن كورەي.

سېغىنىش دەردى-پىراقى ئوتتى جاندىن شۇ قەدەر،
مەن ئۈچۈن چىمدىم توپاڭدۇر تۇتىيا، كوزگە سۇرەي.

كەڭ ئىكەن باغرىڭ ئەجەپ، گويا ھايات دەرياسى سەن،
شۇ ھايات دەرياسىدا تامچەڭ بولۇپ مەنمۇ ئۇزەي.

بار ۋۇجۇدۇم ئەل ئۈچۈن تۇرسا قىزىپ يانماق بولۇپ،
ئوت بولۇپ يالقۇنلىماي، "پىس-پىس" قىلىپ قانداق تۇتەي!

شوھرىتىڭ-شانىڭ ئۈچۈن بوغدانى سەن ئارتساڭ ماڭا،
دەس تۇرۇپ قەددىمنى پۈكمەي، مەنزىلىڭگە كوتىرەي.

سەن يەنە خانتەڭرىدەك ئاق چاچلىرىڭدىن نۇر توكۇپ،
ماڭا بىر قىلدىڭ تەبەسسۇم، مەن قۇچاغىڭدا كۆلەي.

1981 - يىل ئىيۇن، ئۇرۇمچى.

يەنە

تاڭ يوروپ چاچتى قۇياش نۇر شەرقىي ئاسماندىن يەنە،
ياڭرىدى بۇلبۇل ناۋاسى باغۇ-بوستاندىن يەنە.

سايرىدى تىل، يايرىدى دىل، چېقىلىپ دىل قۇلپىسى،
ناخشىلار، شات كۇلكىلەر جۇش ئۇردى ھەر ياندىن يەنە.

ياشنىدى قىرلار، ئىدىرلار، كىيدى ئەتراپ گۇل لباس،
خۇش پۇراق كەلدى دىماققا لالە-رەيھانـدىن يەنە.

كوزلىرى پۇتكەن بۇلاقلار ئۇرغۇدى پونتان بولۇپ،
بولدى ھاسىل مىسلى دەريا ئىلمۇ-ئىرپاندىن يەنە.

قانچە شائىر قازدى دۇر ئەقلۇ-تەپەككۇر كاندىن،
تىزدى شانلىق بەتكە نۇرلۇق ئۇنچە-مارجاندىن يەنە.

چىقىدۇ مەھمۇت، يۇسۇپتەك① يۇزلىگەن ئالىم، ئەدىپ،
غۇلجا، قەشقەر، ئاقسۇ، خوتەن، كورلا، تۇرپانـدىن يەنە.

① مەخمۇت قەشقەرى، يۇسۇپ خاس ھاجىپ.

قىلدى تازىم، ئىپىتتى رەخمەت زوقلىنىپ كۇي تەگرىسى،
ئاڭلىغاچ شات ناخشىنى بىزنىڭ غەزەلخاندىن يەنە.

1980 - يىل ئاپرىل، ئۇچتۇرپان.

يۇرتۇم

ئانا يۇرتۇم — ئەزىز يۇرتۇم، مۇقەددەس، جانجان يۇرتۇم،
تىپىلماس كۆللى ئالەمدە سىنىڭدەك مىھرىۋان، يۇرتۇم.

تۇغۇلۇپ سەندە چوڭ بولغان ساڭا پەيۋەندە ئوغلۇڭ مەن،
شۇڭا قەلبىمدىكى مىھرىڭ مىسالى بىر قىيان، يۇرتۇم.

تەسەۋۋۇر قىلمىغىم مۇمكىن ئەمەس بەلكى تىرىكلىكتە
دەقىقە ئايرىلىپ سەندىن ياشاشنى ھىچقاچان، يۇرتۇم.

پۇتۇن كەچمىشلىرىم سەندە، سىنىڭ ئۇستۇڭگە كۆلپەتلەر —
يېتىپ كەلگەندە بولغانتى مىنىڭ باغرىممۇ قان، يۇرتۇم.

ئوتۇپ قانچە سىناقلاردىن چىنىقتىم، سەندە تاۋلاندىم،
يەنە ئالدىڭدا تىك تۇردۇم بىرەي دەپ ئىمتىھان، يۇرتۇم.

سىنىڭ ئوغلۇڭ بولۇشتىن زور بەختنى مەن تاپاي نەدىن،
ئاشۇ بەختىمگە كوز تىكتى ھەۋەس بىرلەن جاھان، يۇرتۇم.

چىداملىق ئالدىدا ئالىپ گويا بىر لىڭشىغان قوزۇق،
يېشىك ئۇلغايسىمۇ غەيرەت، ماداردا نەۋقىران يۇرتۇم.

ئاجايىپ تارىخىڭ باردۇر پۇتۇلگەن قۇرلىرى زەردىن،
سىخى، مەردانە سەن، خەلقىڭ كۆرەشچان، پەھلىۋان، يۇرتۇم.

ئەگەر ئاچ كىرسە ھويلاڭغا تويۇپ ھەم كىيىنىپ چىقتى،
جاھاندا بارمۇ سەندەك كەڭ قوساق، چوڭ داستىخان، يۇرتۇم.

گۈزەللىك نۇر كەبى سەندىن تارالغان بارچە ئالەمگە،
شۇڭا نۇرانە گۈل ھوسنۇڭ جاھانغا خوپ ئايان، يۇرتۇم.

بولەكتىن ياشىندىڭ، كۇلدۇڭ، جاھان مەپتۇن جامالىڭغا،
ھايات ئوتىمەكتە شاتلىقتا يوقالغاچ ئاھ-پىغان، يۇرتۇم.

1980 - يىل ئىيۇل، ئۇرۇمچى.

يىغلىما

(تىيىپچان ئىلىيوپىنىڭ شۇ ناملىق غەزىلىگە مۇخەممەس)

خۇيى ئۇ نامەرت دىگەننىڭ قىزنى ئالداش، يىغلىما،
ئۇ، مۇھەببەت بابىدا كەتكەنلا قاقۋاش، يىغلىما،
سېنى يىغلاتتى، لېكىن بولدى ئۇزى پاش، يىغلىما،
ئىچ-ئىچىگدىن ئورلىتىپ ئاھ، ئەي قەلەمقاش يىغلىما،
كوزلىرىگدىن مۇنچىلىك كوپ ئاققۇزۇپ ياش، يىغلىما.

يىغا قەلبىڭ يارىسىنى ياپسا، مەيلى يىغلىساڭ،
سېنى يىغلاتقاننى كولگە ئاتسا، مەيلى يىغلىساڭ،
ئوق بولۇپ نائەھلىنى قاخشاتسا، مەيلى يىغلىساڭ،
يىغدىن ئادەم تەسەللا تاپسا، مەيلى يىغلىساڭ،
لېكىن ھەرگىز كوز يېشى بولماس تىلەكداش، يىغلىما.

تونىماي ئالدامچىنى سەن "ئۇ—مېنىڭ بەختىم" دىدىڭ،
"ئاشۇ بەختىمگە كۇشەندە چىقمىغاي..." دەپ غەم يىدىڭ،
"بۇ تۇيۇق يولدىن ئېتىگنى تارت!" دىگەندىن رەنجىدىڭ،
شۇ يىگىت گۇل بەردى دەپ سەن ئالدىراپ كۇلگەن ئىدىڭ،
كۇلمىسۇن خەق، ئەمدى نامەرت ئاتتى دەپ تاش، يىغلىما.

سەن بولۇپ گويا كاكۇك، ئىشق كۇيىنى كۇيلىدىڭ،
ھەممىدىن كەچتىڭ، ھەۋەس دەرياسىنى كوپ بويلىدىڭ،
زەپ ئاسان مەپتۇنى بولدۇڭ، (ئەسلى شۇنداق گولمىدىڭ؟)
تىل بىلەن دىلنى ھەمىشە بىر تۇتاش دەپ ئويلىدىڭ،
ھەممىنىڭلا تىل-دىلى بولمايدۇ ئوخشاش، يىغلىما.

بەك ئاسان دەپ ئويلىغانمۇ دەرتكە يولداشلىقنى سەن،
خەلقى ئالەم ئالدىدا خورلۇققا بەرداشلىقنى سەن،
بىر كۇلۇشكە تېگىشىپ ئەتتىڭ گۇزەل ياشلىقنى سەن،
يارىشىملىق خۇي دىدىڭ يىگىتكە بەۋاشلىقنى سەن،
سېنى يىغلاتقانغا خوش ئۇ كەسپي بەۋاش، يىغلىما.

ئىشقىدىن لاپ سوزلىسە، بولدۇڭ ئۇنىڭغا مەھلىيا،
باشتىلا ئالدانغىنىڭدىن گۇل كورۇندى شۇم بۇيا،
پەرق ئېتەلمەي پەس ھەۋەسنى ئۇنى بىلدىڭ تۇتىيا،
پەس ھەۋەس، ئالجاناپلىق ئوت بىلەن سۇدۇر گويا،
بولمىغانغا بۇ ئىككەيلەن بىر نىشانداش، يىغلىما.

سالمىدىڭ ياشلىق ئېتىگنىڭ بېشىغا تىزگىن-يۇگەن،
قوزا-ئوغلاقمۇ قاچار گەر بېشىدىن چىقسا كوگەن،*

* كوگەن — سېغىن ۋاقتىدا قوزا-ئوغلاقلارنى باغلاپ قويىدىغان ئىلمەكلىك ئاغامچا.

"ئالدىراپ بەرگەن كوڭۇلـنىڭ ئەتىۋارى يوق" ئىكەن،
كوك چىمەن دەپ يۇگرىدىڭ يالاڭ ئاياق، سايدىن تىكەن،
يىگنە سانچىپ ئالغىچە بەر ئەمدى بەرداش، يىغلىما.

ئەمدى بىلگەنسەن ئوزەڭمۇ، ئۇ ئەمەس ئىشىنىڭ ئوڭى،
كوپ ئورۇنسىز كۇلكىنىڭ راست بولىدۇ يىغا سوڭى،
ئالمىساڭ بۇندىن ساۋاق جەزمەن چىقار ئۇندىن چوڭى،
بايقىغىن كوپتۇر مۇھەببەت كوچىسىنىڭ ئوي-دوڭى،
ئەمدى بولغاي ئىبرىتىڭ باشلامچى يولداش، يىغلىما.

1982-يىل ئاپرىل، ئۇرۇمچى.

ئابدۇشۇكۇر مەمتىمىن

ۋەتەن

ۋەتەن، سەن سويگۇ مىزانىم، گۇزەللىك بىنەزەر سەنسىز،
تاپالماس ئىپتىخار ئومرى تۇغۇلغان بىرلە ئەر سەنسىز.

ۋەتەن—مىراجى ئەرشىمسەن①، خالايىق خالىقى ئالەم②،
ئىناۋەت تاپمىغاي شوھرەت ھاياتلىق ئوتسە گەر سەنسىز.

توپاڭ-جىسمىم، سۇيۇڭ-قانىم، ھاۋايىڭسىز نەپەس بولماس،
مەئىشەت، نازۇ-نىمەتلەر ماڭا گويا زەھەر سەنسىز.

مەگەر پەرۋان دىسەڭ، شەمئىم ئوزۇڭسەن چەشمەئى ئەنۋەر③،
پىراقۇ شەۋقى ئىشقىڭدا ماڭا تۇندۇر سەھەر سەنسىز.

ۋەتەن شەيدايى ئوغلانىڭ قىلالماس تەركى شەيدالىق،
ماڭا ئار شاھى ئىسكەندەر ئىبرىشكەن قوت-زەپەر سەنسىز.

---

① مىراجى ئەرش — پەيغەمبەرنىڭ تەڭرى بىلەن كورۇشكەن ساماۋى جايى، تەڭرىنىڭ ھەرىمى.

② خالىقى ئالەم — ئالەمنى بىنا قىلغۇچى.

③ چەشمەئى ئەنۋەر — نۇر بۇلىغى.

خەلق

خەلق دىسەم باغرىم تولۇر، سويگۈم تولۇر، زېھنىم تولۇر،
خەلق دىسەم چەككەن جاپا، كەچمىش مۇشەققەت ئۇنتۇلۇر.

كائىنات ـ ئالەم ئارا گوھەر دىسەك گوھەر ـ زىمىن،
بۇ زىمىننىڭ جەۋھىرىنى ئىزلىسەك ئۇ خەلق بولۇر.

قۇدرىتىم خەلقىم يەنە، خەلقىم ـ تەپەككۇر زىننىتىم،
ھەر كۈنى سويگەچ قۇياش تۇپراقنى ھەر كۈن چوغلىنۇر.

تەنگە جان قىلماس ۋاپا، باقى ئەمەستۇر ھەر نەپەس،
ئەل گۈلىستان، ئۇندىن ئۇزگە بارچە گۈل بوستان سولۇر.

شۇنچە ھىكمەت قامۇسى ئالدىمدا بەتلەر ئاچسىمۇ،
ئۇندا خەلق مەۋج ئەيلىگەن تەقدىردە قەلبىم زوقلىنۇر.

خەلق ـ قۇتۇپ يۇلتۇز يەنە، خەلقتە ئادالەت ئولچىمى،
بولدى خەلق تەھرىرى تارىخ، ئەمدى ھەق تاپقاي غۇرۇر.

بىر قۇياشكىم پارتىيەم ئەلدىن ئېلىپ نۇر پارلىغان،
ئېپتىخارىم: بۇ يۇرەك كوكسۇمدە خەلقىم دەپ ئۇرۇر.

ۋەتەن ۋە پارتىيە

(پارتىيىمىز قۇرۇلغانلىغىنىڭ 60 يىللىغىغا ئاتاپ)

قۇي شارابىڭنى بۇدەم ياقۇت قەدەھقە، ساقىيا،
قىلدى بىر قۇتلۇق غەزەل ئىلھامى دىلنى مەھلىيا.

سىنە ياپراغىم شۇدەم بولغان كەبى ئالتۇن ۋاراق،
چىن دىلىمدىن ئورلىگەن ھەر تامچە قان بولدى سىيا.

دەۋرىمىزنىڭ ئىدرىگى، ۋىجدانى، شانۇ ـ شەۋكىتى ـ
پارتىيەمگە پاك مۇھەببەت قىلدى قەلبىمدىن ندا.

ئېپتىخارلىق تۇيغۇدىن مەگزىمدە شاتلىق تامچە ياش،
ئەل باھارى سەن بىلەن تارىختا بولغاچ ئېپتىدا...

*

دوزىخى ئوتمۇش ئىدى ئەل بېشىدا زۇلمەت زامان،
ئاچىمغان بەختىك چېچەك باسقاچ جاھاننى شۇم بۇيا.

پاجىئەگە قىسمىتىك دوچ كەلسىمۇ يۇزمىك قېتىم،
قۇر ئېچىپ ئىقبال يولۇڭنى تاپىمغان ھىچ ئەۋلىيا.

يەتسمۇ پەريات، مۇناجات نالىسى ئەرش قەرىگە،
چۇشمىدى پەرۋاز قىلىپ قۇتقازغىلى سۇمرۇقمۇ يا.

باسسمۇ يەلكەڭنى مىڭ مۇشكۇل، جاپالار تاغ بولۇپ،
چىقمىدى زاھىر بولۇپ شەپقەتكە خىزرى ئەنبىيا.

سۇسراپ قاخشال بولۇپ سۇنغاندا بەرگى ياپرىغىڭ،
ياغمىدى شەپقەت سۇيى يا ئۇنگىدەك بىر تال گىيا.

نۇرغا تەلمۇرگەن كوزۇڭ زۇلمەتتە بولغاندا بەسىر،
كىم شاپائەت ياغدۇرۇپ سۇردى كوزۇڭگە تۇتىيا؟

تاڭ باھار بەخش ئەيلىدى كومپارتىيەم جۇتنى يېڭىپ،
بالقىغان كۇندەك ۋەتەنگە توكتى زەر-ئالتۇن زىيا.

پارتىيەم قىلغاچ مەدەت يوقسۇلغا كىردى كۇچ-قۇۋۋەت،
بولدى غۇربەتلىك ماكان گاڭدەك ئۇيۇل ئالماس قىيا.

قايتا قەست قىلغان ياۋۇزلار ئاقىۋەت بەربات بولۇپ،
بولدى تارىخ ئالدىدا پۇتلار تېگىدە بورىيا.

قايتىدىن كۇلدى باھار، شاتلىق سويۇپ، يايراپ كوڭۇل،
ھەر يۇرەكنىڭ خەندىدە سايرايدۇ بىر بۇلبۇلگويا.

ئالدىمىزدا چوڭ چېلىش، چۇشتۇق سەپەرگە ئاتلىنىپ،
جىلۋە قىلغاچ ئەتىمىز پەرھاتقا شىرىنددەك مانا!

*

پارتىيەم، قۇتلۇق تويۇڭ، باغرىمدا سىر چوڭ توي بۇگۇن،
بەزمىدىن مەي جامى تۇتتۇم مەن خوشال مۇنبەر ئارا.

سىنە ياپراغىم شۇ دەم بولغان كەبى ياقۇت قەدەھ،
قەترە مەي جىسمىم-ھوجەيرەم قوينىدا ئوينار راسا.

1981 - يىل 1 - ئىيۇل.

سویگۇ

قایسی پەرۋان ئوت ئارا ئورتەنمىدى،
یاکی ئوت پەرۋانىغا گۇلشەنمىدى؟!

قایسی بۇلبۇل گۇلگە شەیدا بولمىغان،
یاکی گۇل بەرگىدە شەبنەم قەنمىدى...

شامغا پەرۋان بولدى شەیدا کویدى ھەم،
یا ئىشق سەۋدالىغى سەھۋەنمىدى؟

توکىتى قان پورەك کورۇپ بۇلبۇل سەھەر،
یاکی گۇل بۇلبۇل بىلەن بىر تەنمىدى.

بىلمىدىم، قەلبىمدە ئەلگە زور ئىشىق،
یا مەلەك① دىلغا ئۇنى تەرگەنمىدى.

---

① مەلەك — مالایىكلەر.

ئەي ۋەتەن، ئىشقىم ساڭا، زوقۇم ساڭا،
تەگرى خاكىڭغا ماگىنت کومگەنمىدى.

یاکى شەیدایى تۇغۇلماقتىن بۇرۇن
روھى سویگۇ ئابىغا چومگەنمىدى؟...

بـۇگـۇن

لاله هوسنۇك زەپىران رەڭگىمگە گۇل رەيهان بۇگۇن،
جۇت كېزىپ تاپقان باهارنىك پەيـزى خـوپ دەرمان بۇگۇن.

ئۇسسۇلۇقتىن سۇسراپ بولغان ئىدىم بىهۇش ئۇزەم،
يارىنىك لەب جامىدىن مەي شەرۇتىنى لوقمان بۇگۇن.

چوچىگەن قۇشتەك قەپەزدە تاپىمغان كوڭلۇم ئارام،
ئىپتىخارى، ئەركىگە ئەمدى، كورۇك، سۇلتان بۇگۇن.

چەكتى پۇرقەت ئاشىغىك هەم كۇلدى ۋەسلىك ئەركىسى،
گۇل باهارىم بەزمىگە ساقى ئەزىز دەۋران بۇگۇن.

دىل ياشاردى ئەل بىلەن، ئەلمۇ ياشارغاي قول بىلەن،
شات ناۋا بولدى كوڭۇلنى قاپلىغان ئارمان بۇگۇن.

تاڭ بىلەن، بۇلبۇل بىلەن شەيدايى چەك دىل تارىنى،
كوكتىكى مىڭ قۇش كەبى جىسمىمدە قان جەۋلان بۇگۇن.

تۇرپان

قەدىم هەيۋەت تىيانشان قوينىدا تۇرپان گويا زۇمرەت،
ۋە ياكى ئەينى بىر پەرۋەش كۇلەر بوستان ئارا خىلۋەت.
ئاتا قىلمىش ئاڭا بوغدا زىمىننىك تەهتىدىن قۇدرەت،
ياساندۇرمىش ئۇنى تارىخ تاقاپ ئۇستىگە زەر زىننەت،
سالام، تۇرپان ـ تەۋەرۇك يۇرت، دىلىم مەدهىگە تولغان بەت.

ئۇزۇمنىك بىغى سەن گويا جاۋاهىر كاندەك تۇرپان،
ئۇنىك هەر دانىسى بولسا غەزەل، هەر شىگىلى داستان،
كورۇنمىش هەر ئۇزۇم چاقناپ قەدەھ مەي چايقىلىپ تۇرغان،
ۋە يا شۇ مەي قەدەھ ـ جامنى ماڭا سۇنغان گۇزەل جانان،
دىلىڭدا ئەۋجىگەچ سويگۇ يۇزۇڭنىك جىلۋىسى سۇلكەت.

ئۇزۇمغۇ ئەسلى خوپ شىرىن، ناۋاتتەك تەمى قوغۇن قاق،
سەهەر تىل تەككۇزۇپ كورسەك هەسەل شەبنەمگە لىق ياپراق،
سىنىڭدىن ئۇزگە قاي جايدا شىكەر پەيدا قىلۇر يانتاق،
تەئەججۇپ، يا پۇتۇلگەنمۇ ئەزەلدە قەن بولۇپ تۇپراق،
ۋە يا گۇلقەنچىمۇ دىخان، بۇ يالقۇنتاغدا نە هىكمەت؟

قاقاقلاپ كۇلدى يالقۇنتاغ، ۋاراقلا، قامۇسۇم باي دەپ،
ئۇنىڭ ھەر ۋارىغى بىر-بىر ساڭا تارىخنى ئېيتقاي دەپ،
ياقام تۇتتۇم ئىدىقۇتقا كوزۇم چۈشكەندە ۋاي-ۋاي دەپ،
شۇڭا كەلدىم، ئەزىز تۇرپان، سېنىڭ قىسسەڭنى ئاڭلاي دەپ،
كوزۇمدە بىز خارابە، ئەمما قەلبىمدە بۇيۇك نۇسرەت.

زىكىردۇر نامە ئەپشانەڭ قەدىم قاڭقىلى① نامىدا،
يېزىلمىش تەسۋىرىڭ ئايان سما چىيەننىڭ② كىتاۋىدا،
يىپەك كارۋانلىرى پىشقان دىيارىڭ ئاپىتاۋىدا،
تىلاۋەت قىلدى مىڭ راھىپ بېزەكلىك ئەتىكاۋىدا،
مېنى ھازىرمۇ بەنت قىلدى كامالەت شاھىدى سەنئەت.

ئەنە تەسۋىرى سۇرەتتە چېلىپتۇ مۇترىبىڭ③ ھەر ساز،
ئۇسۇل رەققاسلىرى قىپتۇ پەرىدەك كوكتە مىڭ پەرۋاز،
مەلىكە ئارسلان ساقى، يەنە ۋاڭ يەندى④دىن ئاۋاز،
ئوزۇمنى ئۇنتۇدۇم بىلمەي، قۇيۇڭ مەينى دىدىم ئاز-ئاز،
لېۋىمنى سۇركىدىم گويا ئاڭا تەككەن كەبى شەرۋەت.

---

① قەدىمقى يىلنامىلەردە تۇرپان — قاڭقىل دەپ ئاتالغان.
② سما چىيەن — غەربىي خەن دەۋرىدىكى مەشھۇر تارىخچى. «تارىخ-نامە»نىڭ ئاپتورى.
③ مۇترىب — سازەندە.
④ ۋاڭ يەندى — سۇڭ سۇلالىسىنىڭ ئەلچىسى.

كېلىشكەن بارىگاھ تۇرقۇڭغا باقسام، ئاز كېلەر مىڭ زوق،
مەگەر ئاستانە تور بولسا، مەئىشەت داسخىنى بۇيلۇق،
تۇيۇقىنىڭ غارى يا بولسا، ئاڭا قاڭقى مۇنارى ئوق،
كېۋەزلىك شىردىغىڭ بولسا، بۇ ئوينىڭ ئوگزىسى ئۇپۇق،
چەۋەندىز نەسلى ساھىپخان كۇتۇپ مېھمان، تاپار شوھرەت.

ۋاقىت لاچىنلىرى ئۇچقۇر، بۇگۇن تۇرپاندا گۇل ئەنبەر،
سائادەت سۇمرۇغى كوكتىن ئۇزۇمزارلىققا توككەن زەر،
گۇزەل تۇرپاندا باغ مەشرەپ قىزىتماقتا ئايال ھەم ئەر،
مۇجەسسەم ئەيلىسەم نەزمەم، دىمەك تۇرپان ئىسىل گوھەر،
قەدەھنى قايتۇرۇپ ئېيتار ساڭا شەيدايى مىڭ رەخمەت.

1981 - يىل 1 - سېنتەبىر.

ئابدۇسالام توختى

باهار ئىشقى

ئاتقاندا تاڭ چىقتى قۇياش، كەلدى باهار - كوكلەم مانا،
نۇر ئىلكىدە كۇلدى زىمىن، نۇر ئىلكىدە كۇلدى ساما.

چوللەر يېشىل كىمخاپ كىيىپ، باغلار ياساندى گۈل بولۇپ،
زەپمۇ چىرايلىق بۇ باهار، زەپمۇ ئىسىل، كوركەم، زىبا.

قوزغاپ كوكۇلدە زوق - هەۋەس، قۇشلار چۇرۇقلاپ چالدى ساز،
ياكراتتى بۇلبۇل ناخشىنى گۈلشەن ئارا، گۈلباغ ئارا.

قايناتتى بۇ شات بەزمىنى، توكۇپ دىلىدىن نەزمىنى،
كەڭ سەهنىسى كوك باغرىدا قالغاچ ئۇسۇل ئويناپ راسا.

شىددەت بىلەن قوغلاپ - سۇرۇپ قۇزغۇننى تارمار ئەيلىدى،
بۇركۇت، جەسۇر لاچىن هامان پەرۋاز قىلىپ ئاسمان ئارا.

قۇتلۇق - مۇبارەك ئەي باهار، ئالتۇن قۇياشلىق گۈل باهار،
پۇنتان بولۇپ تاشتى شۇ ئان ئوتلۇق يۇرەك ئىشقىم ساڭا.

1977 - يىل باهار، ئۇرۇمچى.

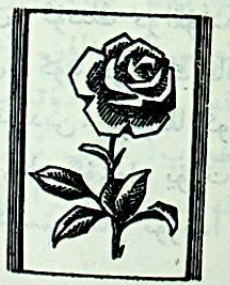

تىيانشان باغرىدا شاتلىق

قىزىل دولقۇن ئاجايىپ خۇش خەۋەرلەرنى① تاراتقاندا،
كۆلۈپ كەتتى جىمى مىللەت ئانا يۇرتۇم تىيانشاندا،
يېقىملىق ساز، خوشال ناخشا جاراڭلاپ يەرۋ-ئاسماندا،
ئۇسۇلغا چۈشتى شات خەلقىم قىزىل گۈللۈك گۈلىستاندا،
خوشاللىققا چومۇپ مەنمۇ قەلەم ئالدىم هاياجاندا.

هاياجانىم دېگىز بولدى، ئۇنىڭ دولقۇندا ئاقتىم،
هاياجانىم قانات بولدى، گويا قۇشتەك قانات قاقتىم،
ئۇچۇپ ئوتتۇم ئىگىز تاغدىن، بۇلۇتقا كوكرىگىم ياقتىم،
تىنىق كوكتە قىلىپ پەرۋاز گۈزەل يۇرت هوسىنىگە باقتىم،
كۆلۈپتۇ هور تىيانشانىم باهار نۇرىدا شۇ ئاندا.

بۇ قۇتلۇق خۇش خەۋەردىن كۈچ-قۇۋۋەت ئاپتۇ جىمى جانلار،
ئېرىپ مۇزلار ئەزىم تارىم چېچىپتۇ ئۇنچە-مارجانلار،
چېچەككە پۈركىنىپتۇ هور تىيانشان باغرىدا باغلار،

① پارتىيە 11 - قۇرۇلتىيى 5 - ئومۇمى يىغىنىنىڭ ئاخباراتى ۋە باشقا خەۋەرلىرى كوزدە تۇتۇلدۇ.

كىيىتۇ گۈل باهار ئەتلەسنى كورگەم ئىگىز تاغلار،
تۇمەن بۇلبۇل قۇرۇپ بەزمە ناۋا ئەيلەپتۇ بوستاندا.

نەزەر تاشلاپ قىزىل تۇغنىڭ گۈزەل جەۋلاننى كوردۇم،
هەقىقەت سويگۈچى سانسىز جەسۇر، مەردانىنى كوردۇم،
كۆرەش ئوتىدا تاۋلانغان ۋەتەن ئوغلانىنى كوردۇم،
ئۇنىڭ ئۇرغۇپ ئېتىلغان چىن يۇرەك پونتانىنى كوردۇم،
قىزىپتۇ تەنتەنە—بايرام شەهەر، يېزا، زاۋۇت، كاندا.

نەزەر سالسام، ياساپ ئوركەش يۇرۇڭقاش ناخشا توۋلاپتۇ،
كىيىپ كەڭ بەقىسەم تونىنى كوئىنلۇن ئۇسۇل ئوينىپتۇ،
ئەزىزانە، گۈزەل قەشقەر راۋاپ، دۇتارىنى چاپتۇ،
خوشاللىق دولقۇنى ئوخچۇپ، ئېقىپ ئەل ئىچرە يامراپتۇ،
سويۇملۇك پارتىيەمگە مەدهىيە ياڭراپتۇ هەر ياندا.

قۇياش چاقناپ يوروق نۇرغا تولۇپتۇ سۇپ-سۇزۇك ئاسمان،
چىقىپتۇ كوككە لىيۇ شاۋچى پەرىلەردەك ئۇچۇپ لەرزان،
كۆتۈپ ئاپتۇ ۋۇگاڭ، دالچىن شارابىنى قۇيۇپ شۇ ئان،
چۈشۈپتۇ شوخ ئۇسۇلغا هەم غىرىپ چاڭئې بولۇپ شادمان،
شېهىتلەرمۇ خوشاللىققا چومۇپتۇ ئەرشتە—ئاسماندا.

ئۇلۇغۋار پارتىيەم ئەلگە قۇياشتەك مېھرىنى چاچتى،
ئازاپ چەككەن تۇمەن مىڭ جان كوتەردى قايتىدىن باشنى،
تىيانشان باغرىدا شاتلىق دېگىزدەك جۇش ئۇرۇپ تاشتى،
جەسۇرانە يۇرۇش قىلدۇق، گۈزەل ئىقبال قۇچاق ئاچتى،
كۈرەشتە يۈكسىلىپ جەزمەن يېتەرمىز ئارزۇ-ئارمانغا.

1980 - يىل مارت، ئۈرۈمچى.

مەھەممەت رەھىم

يېزا غەزەللىرى

(سېكىل)

ياشارغان يېزا

يېتىپ كەلگەندە يېزامغا جاھان جەننەت كورۇنگەندەك،
تونالماي تىكرىقىپ قالدىم ئېزىققاندا ئوكۇنگەندەك.

خىجىل بولماي سوراپ كوردۇم بىراۋدىن ئەسلى يېزامنى،
مۇشۇ، دەپ كورسىتىپ قويدى قىلىپ زاڭلىق يوتەلگەندەك.

ساڭا بۇ ھالنى دەپ بەرسەم، تۇتۇپ كوكسۇڭنى شۇ ئاندا
قاقاقلاپ بىر كۈلۈپ كەتتىڭ ياڭاق يەرگە توكۈلگەندەك.

تۇنۇگۈنكى خاراپ يېزام ياشارغان بولسىمۇ شۇنچە،
مىنىڭچە كوز يۇمۇپ ئاچقۇنچىلىك پۇرسەت ئوتۇلگەندەك.

ياساۋاتساق، گۈلۈم، شۇنداق چىرايلىق گۈل-گۈلىستانلار،
نىمىشقا تىكىرىقاي ئەمدى تەئەججۇپكە چومۇلگەندەك.

يار دىسەك

بولىمەن ئالدىڭدا ھازىر ئىشقا چىللاپ يار دىسەك،
مەن بىلەن قايناق چىلىش، ئەمگەككە بىللە بار دىسەك.

قالمىغان شۇ كەمگىچە ۋەدەم ئەمەلدىن ئايرىلىپ،
شەرتلىرىڭگە مەن تەسەددۇق، سويگىنىم ئىلغار دىسەك.

كوككە يەتمەسمۇ بېشىم چىقسام چىلىشلاردىن ئۈزۈپ،
گۈل تاقاپ كوكسۇمگە شۇ چاغ، سەن ماڭا دىلدار دىسەك.

تەلمۇرۇپ تۇرغان ياسانچۇقلار ساڭا سوز تاشلىسا،
سادىغاك كەتمەپمىدىم "ھورۇنغا قەلبىم تار" دىسەك.

كەل قېنى، تاشلايلى بىز پۈكلەپ جاپانىك قەددىنى،
مەنمۇ تەييار ھەر مىنۇت، كوكرەك ئۇرۇپ تەييار دىسەك.

تاك جۇلاسى پىزىمىزنى پۈركىگەچكە نۇر بىلەن،
نۇر ئىچىدە ئۇچرىشايلى ھەر سەھەر دىدار دىسەك.

ماختىدىك دەپ رەنجىمە

ناخشا ئېيتساك تاك سەھەردە دەپتىمەن بۇلبۇلمىكىن،
ياكى ئاڭلانغان يىراقتىن خۇش ناۋا مەرغۇلمىكىن.

دەپتىمەنكى، ئوت ئوتاپ يۇرسەك ئېتىزدا كەچقۇرۇن،
مايسلارنىك ئىچىدە چوغدەك ئېچىلغان گۈلمىكىن.

ماختىدىك دەپ رەنجىمە، ماختايدىكەنغۇ ھەممە ئەل،
دەيدىكەن: بۇ قىز شامالدەك چارچىماس دۇلدۇلمىكىن.

بوپتۇ، مەنمۇ مەدھىيەمنى كۈزگىچە پىنھان تۇتاي،
مول ھوسۇلنىك تويلىرىدا ماختىسام ماقۇلمىكىن؟

ئۇلگەم سەن

ھوزۇرلاندىم قاراپ ئوستەڭگە يول سالغاندا-سالغاندا،
ئىچىپ سۇنى ئېتىزلىققا ئېلىپ ماڭغاندا-ماڭغاندا.

شۇنىلاپ ئىككىمىز گويا ئېتىزدا بىللە ماڭغاندەك،
تۇيۇلدى شىرقىراپ سۇلار كۈلۈپ ئاققاندا-ئاققاندا.

ساڭا سادىق كېنىزەكتەك مېنى ئاسراپ قاراڭغۇدىن،
تولۇن ئاي نۇر چېچىپ ئاستا ئۇزەر ئاسماندا-ئاسماندا.

سۇزۇك سۇ يورغىلاپ تەكشى ئېتەك يايسا ئېتىزلىققا،
بىرەر تال مايسىمۇ قالمايدىكەن ئارماندا-ئارماندا.

سۇغاردىم سەن ئۇگەتكەندەك، ياشاپ كەتتى يېشىل بۇغداي،
شۇنىڭچۇن رىغبىتىم، ئىشقىم ساڭا ھەرئاندا-ھەرئاندا.

مۇشۇنداق سويگۇنى بىزگە بەخش ئەتكەنمۇ گۇڭچەنداڭ،
بولار مۇنداق مۇھەببەت بەختىيار ئىنساندا-ئىنساندا.

ئىشچان گۇلۇم

چۇشۇپسەن ئومىغا قىزغىن پولاتتەك چىڭ قولۇم بار دەپ،
ۋەتەنگە مول ھوسۇلدىن خۇش خەۋەر بەرمەك يولۇم بار دەپ.

غۇلاچتىن كەڭ ئېلىپ سولنى مېڭىپسەن ئالدىدا كوپنىك،
ئۇچۇپسەن خۇددى سۇرئەتتە قاناتلىق دۇلدۇلۇم بار دەپ.

قولۇڭدا ئوغىغىك ئوينايدۇ ناخشاڭغا بولۇپ تەڭكەش،
يىگىت قەلبى خوشال سەندىن قوشاقچى بۇلبۇلۇم بار دەپ.

ئىشەنچلىك قەچقىرىپسەن بەسلىشىشكە قانچە ئەرلەرنى،
يېڭىلىسەم مەن ئۇچۇن شۇ چاغ نومۇس ئاتلىق ئولۇم بار دەپ.

سېنىڭ ئەمگەكتە بەس-بەستە يېڭىلگەن بىر چېغىڭ بارمۇ،
شۇنىڭچۇن ئېيتىمەن مەغرۇر مېنىڭ ئىشچان گۇلۇم بار دەپ.

تىزىپ باغلارنى خامانغا ياسايلى سۇنئى كۇئىنلۇن،
ياراشقاي سوزلىسەك شۇندا ھىساپسىز ھوسۇلۇم بار دەپ.

بۇغداينىڭ سوزى

دەيدۇ بۇغداي ماختىنىپ: ئىسمىم بىلەن يىگانە مەن،
موتىۋەر مەن، ھەممە نۇقساندىن تامام بىگانە مەن.

كەڭ ئېتىزنىڭ كوكسىدە غۇر-غۇر شامالغا مەس بولۇپ،
ئىككى ياققا چايقىلىپ ئوينايدىغان مەستانە مەن.

سارغىيىپ پىشقان چېغىم دىخان ئاكامغا كوز قىسىپ،
ئەمدى كەل ئوغاق ئېلىپ، دەپ چىللىغان مەردانە مەن.

چەش بولۇپ تۇرغان چېغىم قوزغايدۇ گوھەر رەشكىنى،
چۇنكى گوھەردىن ئەزىزراق، ئەڭ ئىسىل دۇردانە مەن.

نان بولۇپ چىقسام تونۇردىن جان بىلەن تەڭ قىممىتىم،
شۇ ئۇلۇغلۇق شەرىپىم بىرلە ھامان شاھانە مەن.

مەن ئۇلۇغ بولساممۇ، ئەلنىڭ ھاجىتى مەندىن ئۇلۇغ،
ئەل-ۋەتەننىڭ بېشىدىن ئورگەلگۈچى پەرۋانە مەن.

1961 - يىل ماي — ئاۋغۇست، غۇلجا.

يۇرەك سوزۇم

بىباھا دەستۇر قىلىپ يەنئەندىكى سوھبەتنى① مەن،
قەلىمگە سىڭدۇرۇپ دەۋرىمگە خاس خىسلەتنى مەن،
يۇرىگىمگە تولدۇرۇپ لىق ئىشتىياق، رىغبەتنى مەن،
پارتىيە، خەلقىمگە ئەۋۋەل بىلدۇرۇپ ھورمەتنى مەن،
قەلپ سوزۇمنى يازغىلى ئالدىم يەنە نوۋەتنى مەن.

باشلىدىم نەزمەمنى مەن لۇشۇن تاغامنى ياد قىلىپ،
جەڭگە ئاتلاندىم بۇگۈن، مىندىم قەلەمنى ئات قىلىپ،
بۇ كۇرەشتە بەختىمىز دۇشمەنلىرىنى مات قىلىپ،
ھەيۋىسىنى خەلقى ئالەم ئالدىدا بەربات قىلىپ،
يەتكۈزەرمەن ۋايىغا بۇ جەڭگىۋار مەقسەتنى مەن.

ئەسلىسەم ئوتمۇشنى مەن، يەر خۇددى تەتۇر چوگىلەر،
ۋەھشى، ئادەمخور زامانىنىڭ تەكتى روشەن كورۇلەر،
"زۇگلىسى يوغان ئۇزۇلگەن" باي، بېگىملەر، تورىلەر،

① «يەنئەن ئەدەبىيات - سەنئەت سوھبەت يىغىندا سوزلەنگەن نۇتۇق» كوزدە تۇتۇلدۇ.

نىملەر كورسەتمىگەن ئۇ ئىككى پۇتلۇق بوردىلەر،
كەلتۈرەي شاھىت قىلىپ مۇدھىش، قارا قىسمەتنى مەن.

مەڭگۈ ئەستىن چىقمىغاي ئوتمۇشتىكى كەچمىشلىرىم،
يازلىرىمۇ قىش بولۇپ ئوتكەن جاپالىق قىشلىرىم،
تەر توكۈپ، جان كويدۇرۇپ قىلغان ئىتىز پەرۋىشلىرىم،
ئەمگىگىمنىڭ قەنتىنى چاقمايلا سۈنغان چىشلىرىم،
كۈزلۈگى ئۇسقان ئىدىم ئاش ئورنىغا ھەسرەتنى مەن.

قىشلىغى ئاش-نان ئۈچۈن بايلارغا بولدۇم مەدىكار،
گاھى ئىشسىز ئاچ قېلىپ، قۇشقاچنىمۇ قىلدىم شىكار،
باي غوجاملار ئويىدە دەرتىمەن ئانام بولغان چاكار،
ئولگىچە ئىشلەتتى زالىم بىر مىنۇت قويماي بىكار،
دورىلىققا تاپمىدىم باي قەلبىدىن شەپقەتنى مەن.

سىل بولۇپ مىسكىن ئاتام ياتقان ئىدى بىرنەچچە ئاي،
ئايرىلىپ غەمخور ئانامدىن ھالىمىزغا بولدى ۋاي،
قالدۇرۇپ ئويىدە ئاتامنى ئىشلىمەي قانداق قىلاي،
شۇنچە قىلساممۇ پەلەك ھىچ ئاچمىدى بىزگە چىراي،
مەڭگۈ كوز يۇمدى ئاتاممۇ، نىمە دەي بۇ دەرتنى مەن!

بىر يىتىم بولدۇم ئەلەم-قايغۇ بىلەن قولتۇقلىشىپ،
نەگە باش تىقسام شۇ يەردىن چىقتى پىشكەل جۇپلىشىپ،
تالىيىمنىڭ كەينىدىن قوغلاپ يىقىلدىم پۇتلىشىپ،
كەمبەغەللىگە ئۇ زامان كەتكەن ئىدى بەك جۇتلىشىپ،
قانچە يىل يۇردۇم بېشىمدا كوتىرىپ كۇلپەتنى مەن.

دائىما دەيتتىم ئوزۇمگە: بىزگە دۇنيا تارمىكىن،
ھەممە جايدا كەمبەغەللەر خۇددى بىزدەك خارمىكىن،
ھەممىدىن مەھرۇم قىلىنغان، چەككىنى ئاھ-زارمىكىن،
ياكى بىر كۈن تاڭ ئېتىپ، بىزگە نىجاتلىق بارمىكىن،
زارىقىپ كۈتكەن ئىدىم تاڭ يورۇغان پۇرسەتنى مەن.

تاڭ ئېتىپ، ئەل بەختىنى يورۇتتى ئوكتەبىر تېڭى،
كوتىرىلدى ئۇستىمىزدىن دەرت-ئاسارەتنىڭ چېڭى،
قەلبىمىزگە چاچتى نۇر ماۋجۇشىنىڭ غالىپ ئېڭى،
مەن تۇغۇلدۇم قايتىدىن، ئومرۇم يېڭى، دەۋرىم يېڭى،
شۇ يېڭى ئومرۇمدىلا كورمەكتىمەن راھەتنى مەن.

مەن تۇغۇلدۇم قايتىدىن بەختىم بىلەن، قەدرىم بىلەن،
زوقلىنىپ بەختىمگە مەن ئاچتىم قۇچاق مېھرىم بىلەن،
مور ياشايمەن ماختىنىپ بۇ جانىجان دەۋرىم بىلەن،

ئاشىغى مەن بۇ زامانىنىڭ بار-يوقۇم، ۋەسلىم بىلەن،
شۇ زامانەم قولىغا سۇ قۇيدۇراي جەننەتنى مەن.

شۇ زامانەم دەل بۇگۈن چارەك ئەسرنى ياشىدى،
ئەمدىلەتىن ياشلىغىنىڭ دەسلىۋىنى باشلىدى،
قانچە كارۋانلارنى يولدا ئارقىسىغا تاشلىدى،
ھەر يېشىدا بىر ئەسىر مەزمۇن قۇچاقلاپ ياشىندى،
ئىپتىخارىم دەپ تونۇيمەن بۇ زەپەر-نۇسرەتنى مەن.

بىز ئۇلۇغلايمىز شۇنى كومپارتىيە يولباشچىنى،
ئېيتىمىز ئاخىرغىچە پوتىبر ياراتقان ناخشىنى①،
يەرلىگىدە ياتقۇزۇپ پۇتكۈل جاھانگىر ۋەھشىنى،
قۇرىمىز ئىنسانىيەتكە بەخت-سائادەت گۈلشىنى،
قەترە ئەجرىمدىن شۇنى سەزمەكتىمەن لەززەتنى مەن.

كوزىمىزگە ياۋ بۇگۈن يايسا بىخۇتلۇق تورىنى،
ھوكىرەيدۇ ئەتىلا زۇلمەت، جاھالەت بورىنى،
تارتىنى كوپ ئەجدادىمىز تارىختا غەپلەت سورىنى،
ئەمدى بىز چىڭ تۇتىمىز ھاكىمىيەت چۇلۇۋۇرىنى،
جەڭىرى سەگەكلىشىپ سۇردۇم يىراق غەپلەتنى مەن.

---

① ئىنتىرناتسىونال شېئىرى كوزدە تۇتۇلدۇ.

قان بىلەن كەلگەن ئەمەسمۇ شۇ بۇگۈنكى بەختىمىز،
قەدرىنى بىلگەچ ئۇنىڭ جاندىن ئەزىز كورمەكتىمىز،
ھوسىنگە باقساق بۇگۈننىڭ، زەپ گۈزەلدۇر ئەتىمىز،
شۇ بۇگۈن ھەم ئەتىمزنى قوغدىماق چىن ئەھدىمىز،
ئەھدىنى ئاقلاپ ۋەتەندىن كۇتىمەن رەخمەتنى مەن.

1974 - يىل سېنتەبىر، قەشقەر.

مەمتىلى زۇنۇن

باغۋەن قىز

ۋۇجۇدۇم بولدى ئوت-يالقۇن كۆلۈپ سوۋغاڭنى تۇتقاندا،
تەبەسسۇم، ناز بىلەن ياشلىق كوڭۈل مەيلىمنى ئۇتقاندا.

يۇرەك گويا كى شام ئوخشاش قىزىپ، بىر يول ئېرىپ كەتتى،
قىزىل ياقۇت ئاناركىدىن يېرىپ بىر قەترە يۇتقاندا.

دىدىك:—قانداق ئىكەن تەمى؟—چىچەن بۇلبۇل كەبى سايراپ،
ئاناركىك شىرنىسى مەس قىپ ئوزۇمنى مەن ئۇنۇتقاندا.

—قىلاي تەرىپىنى قانداق؟—دىدىم ئاستا ئوزۇم ئوڭشاپ،
بولۇپ ئەجرىك گۇۋاهى بۇ، ئاتاق-داڭقىك تونۇتقاندا.

دىدىك:—شۇنداق بولاركەن، راست، ئانا تۇپراقتا ئىشق باغلاپ،
يېشىل، يۇمران كوچەتلەرگە كوڭۈل مېھرىڭنى قاتقاندا.

دىدىم:—شۇنداق، گۇلۇم، ھەرگىز ئولۇك، زەي سۇچە تەم بولماس،
يۇرەكتىن ئەل ۋەتەننىك مېھرىنى بىر دەم سوۋۇتقاندا.

1962 - يىل سېنتەبىر، قەشقەر.

جاندىن ئەزىز

ئەي يۇرەك سويگەن دىيارىم، سەن ماڭا جاندىن ئەزىز،
شوخلىنىپ ئاققان تومۇردا قىپ-قىزىل قاندىن ئەزىز.

چىن گۈزەللىك ئاشىغى مەن، گۈلگە ئامراق كۈيچى مەن،
بارچە گۈللەر تاجىسى سەن لالە-رەيھاندىن ئەزىز.

ئەڭ مۇقەددەس ئىززىتىمدۇر ئار-نومۇس، ۋىجدان مېنىڭ،
ئىززىتىمنىڭ مەنبەئى سەن قەلبى-ۋىجداندىن ئەزىز.

دەيدىكەن ئاققۇ، بېلىق: چەكسىز ئەزىز ئوكيان دېگىز،
ماڭا بەرگەن قەترە مېھرىڭ قانچە ئوكياندىن ئەزىز.

دەيدىكەن پەرۋانە دائىم: نۇر بىلەن يالقۇن ئەزىز،
مەن ئۇچۇن ئىشقىڭ ئوتىدۇر قانچە گۈلخاندىن ئەزىز.

تائەزەلدىن سايرىغانكەن بارچە بۇلبۇل باغ ئارا،
چول-جەزىرەڭ مەن ئۇچۇن بىگانە بوستاندىن ئەزىز.

ياش كۈڭۈل گويا كى ئاسمان، ئارمىنىم يۇلتۇزچە بار،
بىر سېنى گۈللەش ئۈمىدىم ھەممە ئارماندىن ئەزىز.

1963 - يىل فېۋرال، ئۈرۈمچى.

قېنى سەن، رەنا؟

قەپەزگە مۇپتىلادۇرمەن، كورەلمەيمەن سېنى، رەنا،
مېنىڭ ئەي دولىتىم، بەختىم، قەيەردە، سەن قېنى، رەنا؟

ئۇزاق تۇنلەر مېنىڭ جانۇ-تېنىمنى قوينىغا ئالدى
سېنىڭ ئىشقى-ئەقىدەڭنىڭ ئۇلۇغۋار گۈلخىنى، رەنا.

تېنىم گويا چىلان شاخى، قىزاردى يەر چىلان بىرلە،
سېنى دەپ ئاقسا بەختىمدۇر يۇرەكنىڭ ساپ قېنى، رەنا.

قەيەردە، قايسى چىن ئاشىق ۋىسال گۈلزارىغا يەتكەن،
چىدام، غەيرەت بىلەن يەڭمەي جۇدالىق دەردىنى، رەنا؟

ئۇرۇق ئۇنگەيمۇ جان بەخش ئەتمىسە دىخان تېرى-ئەجرى،
قۇچاق ئاچقايمۇ ئەمگەكسىز گوھەر، ئالتۇن كېنى، رەنا؟

ئاۋازىڭ ئاڭلىغان دەمدە چىقاي باشىم بىلەن يۈگرەپ،
مېنىڭدەك نەۋ باھار خۇشتارىنىڭ سەن-سەن جېنى، رەنا.

يۈرەكنى ئىككى قوللاپ مەن ئۇزاتسام، سەن تۇتۇپ مەزۇر،
پۇتۇن ئەل ئالدىدا مەھكەم باغاش ئەتسەڭ مېنى، رەنا.

لېۋىڭدە پىستە چاقسام، ئىشق-مۇھەببەت ئەھلى شات كۈلسە،
يورۇق چاچقاي زىمىن-ئەرشكە مۇرادىم چولپىنى، رەنا.

ئىشەن، شەكسىز يېقىن بۇ تاڭ، كۈلەرمىز بىز ئۇرۇپ خەندان،
ئۇلۇغ يانغىندا كويگەندە جاھالەت قورغىنى، رەنا.

1970 - يىل 21 - مارت، قەشقەر.

بىلسەك

جۇدۇنلار قۇترەددى، ئالەم جاھالەت ئىلكىدە، بىلسەك،
ھاياتنىڭ شاتلىغى ئاھۇ-نادامەت ئىلكىدە، بىلسەك.

گوھەر-دۇردانە ئاچچىق ئىس-تۇتەك قوينىدا كويمەكتە،
باھار بۇلبۇللىرى تۇتقۇن-ئاسارەت ئىلكىدە، بىلسەك.

بىناكار-قۇرغۇچى پەستە، ئىگىزدە بۇزغۇچى تەلۋە،
بەخت-ئامەت خۇشامەتكۇي ھاماقەت ئىلكىدە، بىلسەك.

ئەلەم ئىسكەنجىسى قەھرىڭ ئوتىدا كۇل بولۇپ كويگەي،
دىسەك شۇكرى، ئوتەر ئومرۇڭ ئاھانەت ئىلكىدە، بىلسەك.

نىچۇن مىسران قىلىچ ئالماي قولۇمغا، ئەي گۇلى رەنا،
مۇرادىم گۇل-چىچەك ئاچماس تىلاۋەت ئىلكىدە، بىلسەك.

1970-يىل دىكابىر، قەشقەر.

شەمشەر

چىدام-بەرداش بېرىپ شامۇ-سەھەر ھىجران، پىراقلارغا،
تىكىلدىم ئىككىمىز ئوچمەس نەقىش چەككەن ۋاراقلارغا.

قەسەم ئەيلەپ ساڭا بىر كۇن دىسەم: "پەرۋانىمەن، جانان"،
دىدىڭ: "پەرۋانە بولساڭ ئۇر ئوزەڭنى شام-چىراقلارغا".

دىدىم: "چىھرىڭدە ئاي نۇرى، كوزۇڭدە بىر جاھان ئاتەش،
نىمشقا كوز تىكەي، جانان، چىراق ئىزلەپ يىراقلارغا".

تەبەسسۇم ئىلكىدە باقتىڭ...قوشۇلغان شولىمىز بىزنىڭ
يېڭى زىننەت بەخش ئەتتى كىيىك كوزلۇك بۇلاقلارغا.

لەۋىڭ جامىدا ئىچكەن مەي ئاتا قىلغاچ بۇيۇك قۇدرەت،
پىسەنت قىلماي ئوتۇپ كەتتىم قىيىن ئوتكەل-سىناقلارغا.

پۇتۇمدا ئوينىغان ئىشكەل ساداسى بولدى جور-تەڭكەش
زەپەر كارۋانىنىڭ سازى جاراڭلىق قوڭغۇراقلارغا.

ياشايمەن ئايلىنىپ پەرۋانىغا ئىشقىدا، ئەي جانان،
ياشايمەن ئايلىنىپ ياۋ ئالدىدا شەمشەر - پىچاقلارغا.

1973 - يىل 18 - دېكابىر، قەشقەر.

بولمىسا

لالە قىلغايمۇ تەبەسسۇم ئىشقىۋازى بولمىسا،
ئىشقىۋازلىنىڭ لەزىز - شىرىن ئاۋازى بولمىسا.

لالە كۆلمەس ناز بىلەن، بۇلبۇلمۇ خۇش قىلماس ناۋا،
قەلبى سويگەن يۇرتىنىڭ كوكلەم ۋە يازى بولمىسا.

هور هاياتنىڭ نەۋ باهار، يازى كۆلۈپ ئاچماس قۇچاق،
ئەرشنى تىترەتكەن ئۇلۇغۋار غەلىبە سازى بولمىسا.

لەرزىگە سالغايمۇ يەر - ئاسماننى غەلىبە نەغمىسى،
ئوت يۇرەك مەردانىلەر قۇربانغا رازى بولمىسا.

مۇهتەرەمدۇر ئەل ئۈچۈن قۇربانغا رازى بولسا كىم،
ئەمما ئەلدىن ئۈزگىچە ئەرك - ئىمتىيازى بولمىسا.

1980 - يىل ئاپرىل، قەشقەر.

بىر ئومۇر ۋارىس بولاي

(ئۇستازىم نىم شېھىتنى ئەسلەپ)

جان تەسەددۇق ئەيلىدىم نۇرلۇق باھار، يازىمغا مەن،
سويگۈنىڭ تارىنى سالدىم خۇش ناۋا سازىمغا مەن،
سىڭدۇرۇپ مېھرىڭنى ياش كۆڭلۈمگە، ئاۋازىمغا مەن،
نۇسخا-ئەندازە ئېلىپ ئورلەشتە پەرۋازىمغا مەن،
جور بولۇپ ئېيتتىم غەزەل سەن پەخرى ئۇستازىمغا مەن.

سەن ئىدىڭ گۈلشەنگە ئاشىق-ئىشقىۋاز بۇلبۇلگويا،
سايرىدىڭ خەندان ئۇرۇپ تاڭ پەيزىدە گۈلباغ ئارا،
بىغۇبار قەلبىڭ—سىيادان، قانلىرىڭ—ئوچمەس سىيا،
چاچقىنىڭ زەر، مەرۋايىت، ئوستۇرگىنىڭ مېھرىگىيا،
ئىستىدىم بولماقنى ۋارىس سەن كەبى نازىمغا مەن.

كۆيلىرىڭ نەزمە سارايىنىڭ نۇرەپشان پانۇسى،
ھەر قۇرۇقدا پارلىغان ئەلنىڭ مۇھەببەت-سويگۈسى،
ئورلىدى قەلبىمدە ساپ ئىخلاس، ئەقىدە تۇيغۇسى،
سەن ماڭا توككەن ئىدىڭ ئارزۇ، ئىشەنچ دۇردانىسى،

بايدا ئاستانەڭگە بارغان چاغدا خۇش تازىمغا مەن①.

شىرىنى پەرھادىنى باشلاپ ئوزى بىر كەلسە دەپ،
نەزمە-داستان بابىدىن بىر رەت يەنە دەرس بەرسە دەپ،
لەۋزىدىن كۆڭلۈم بېغىغا لالە-رەيھان تەرسە دەپ،
ھەم ئوزى تىككەن كوچەتنىڭ مۇۋىسىنى كورسە دەپ،
گۈل-نەقىش چەككەن ئەمەسمۇ دىل پايانداز ىمغا مەن.

بەردى ھىجراندىن خەۋەر جۇت پەسلى مۇڭلۇق كۈيچى قۇش،
ئاھ دىدىم، گويا شۇ دەم تەگدى يۈرەك-باغرىمغا مۇش،
كويدى جان-جىسمىم بولۇپ گويا كى ئوت كەتكەن قومۇش،
چاقپىلەكتەك يەر-زىمىن ئايلاندى، مەن بولدۇم بىھۇش،
ئاھ، چىداي قانداقمۇ سەندەك بىر غەزەلخانىمغا مەن!

ئاھ، ئەجەپ كۈنلەر ئىدى، ھەر ياندا ھىجران قايغۇسى،
پايدىكەش قاساپقا ياغ، قوي، ئوشكىگە جان قايغۇسى،
ئوچتى، ئەي ئۇستاز، سېنىڭ ئومرۇڭ-ھاياتىڭ پانۇسى،
ئىنتىقام!... ئوچمەس يۈرەكتىن بۇ قىساسنىڭ تامغۇسى،
ئوق ئۇزەي شۇم قاتىلىڭغا—توت ياۋۇز زالىمغا مەن!

---

① 1962-يىلىنىڭ كۈز پەسلىدە مەرھۇم ئۇستازنىڭ ھوزۇرىدا مېھمان بولغان ئىدىم.

هەق سوزۇك، باسقان ئىزىڭدىن قايتمىدىڭ ياۋ ئالدىدا،
پۇكىمىدىڭ قەددىڭنى قانلىق نەيزە-سداۋ ئالدىدا،
سەن دىدىڭ ئولگەنگە تەڭ مەڭدەشنى قورشاۋ ئالدىدا،
قەھرىمان پەرھات ئىدىڭ سەن تەلۋە خىسراۋ ئالدىدا،
خىسلىتىڭنى سىڭدۇرەي جىسمىم بىلەن جانىمغا مەن.

ئىخ، بۇگۇن نۇرلاندى يۇرت، زۇلمەتكە بىز قويدۇق چېكىت،
ئەل ئىناق، تەچ، شات-خورام، ھەرياندا توي، ھەر كۇندە ھېيت،
ناز بىلەن كۇلدى قىزىلگۇل، باشلىدى بۇلبۇل بەيىت،
نەدە سەن، ئەي نەزىمىزنىڭ پىشۋاسى نىم شىھىت؟
بىر ئومۇر ۋارىس بولاي ئارزۇ ۋە ئارمانىڭغا مەن.

1979-يىل ئاپرىل، ئۇرۇمچى.

ئاھ، مېنىڭ ۋەتىنىم

(«قۇياش قىزى» داستانىدىن)

قۇياشلىق ئەل-ئۇلۇغ جۇڭخۇا، غۇرۇرۇم، شەۋكىتىم، شانىم،
ماداريم، تەندە دەرمانىم، مېنىڭ نۇرلۇق ھايات شامىم،
مۇرادىم باغۇ-بوستانى، گۇزەل ئىقبال، بەخت كانىم،
ساڭا باقسام بۇگۇن ئورلەپ تاشار پەريادۇ-ئەپغانىم،
بېشىڭغا چۇشتى نى قىسمەت، ئەلەملەر، ئەي قەدىردانىم!

جېنى بار، ھالىدىن كەتكەن بىھۇش سەن، ئەي ئانا، ئەينى،
ساڭا ئىچكۇزدى كىم مۇنداق ئىزىتقۇ جامىدىن مەينى؟
قولىغا ئالدى كىم قايچا كېسىش، قىرقىش ئۇچۇن پەينى؟
خەتەرلىك ئالدى بۇ ئىشنىڭ، قاباھەت قانچىلىك كەينى،
بىلەمسەن، ئەي ئانا، غەمخور، ۋاپادارىم، كويۇمچانىم؟

يېقىلدى ئوت، ئەسەر كويدى، باھاسىز زەر، گوھەر كويدى،
بىلىم، سەنئەت، ھۇنەر كويدى، ئىجاتكار ئەجرى—تەر كويدى،
ئەقىلنىڭ جەۋھىرى كويدى، گوياكى جان-جىگەر كويدى،
ساڭا سادىق، پىداكار نەۋجۇۋان، مەردانە ئەر كويدى،
نىچۇن كويمەس ئاشۇ ئاتەش ئىچىدە بۇ يۇرەك-جانىم؟

قەيەردە-نەدە قېپقالدى تۇزۇم-قانۇنى دولەتنىڭ؟
خەتەر گىرداۋىدا بەختى، ھايات تەقدىرى مىللەتنىڭ!
كۇنى تۇغدى جاھالەتنىڭ، ئاسارەتنىڭ، قىيامەتنىڭ،
جىدەلخور، تەلۋە، كاززاپىنىڭ، خوشامەتچى ھاماقەتنىڭ،
نىچۇن تاشماس، ئانا، ئەمدى مېنىڭ بۇ سەۋرى-پەيمانىم؟

نە ھالدا، ئەي ئانا، ئېيتقىن، تۇمەن مىڭ ياخشى رەھبەرلەر،
گىياسىز چول، داۋان-تاغلار كېسىپ ئوتكەن مۇنەۋۋەرلەر،
نە ھالدا چاچلىرى قاردەك ئاقارغان قەلبى گوھەرلەر،
تۇمەن توسقۇننى گۇم قىلغان باھادىر جەڭچى-قەيسەرلەر؟
كوزۇمدە دەرت-ئەلەملىك ياش، ئەجەپ قايىنايدۇ ۋىجدانىم!

ئۇلار توككەن ئەمەسمۇ سەن ئۈچۈن قان-تەر چېلىش-جەڭدە؟
نىمىشقا يۇز-كوزى ئەمدى بويالدى قاپ-قارا رەڭدە؟
نىمىشقا كىيگىنى شۇنچە ھاقارەتلىك كۇلا-جەندە؟
نىمىشقا دەل ئۇلار زىندان-قەپەزگە مۇپتىلا بەندە؟
نىمىشقا تاشمىسۇن باقسام ئۇلارغا ناله-پەريادىم؟

رەلىسلار دات بېسىپ كەتكەن، گۇدۇكنىڭ ئۇن-ساداسى يوق،
قاراڭغۇ خاڭ ئىچى، سانسىز چىراقنىڭ نۇر-جۇلاسى يوق،
ئېتىزلار قوينى قاخشال چول، خوشال ئەمگەك ناۋاسى يوق،

بىلىم كۇلزارىنىڭ باغۋەن، گۇلى يوق، خوش ھاۋاسى يوق،
نە ھالغا يار-گىرىپتار سەن، مېنىڭ ئەي جانۇ-جانانىم!

ئۇلۇغۋار سەن، سويۇملۇك سەن، سېنى ئامراق ئانام دەيمەن،
كۇزەل چېھرىڭدە نۇر كورسەم، ئوزەمنى شات-خورام دەيمەن،
كوزۇڭدە تامچە نەم كورسەم، تىرىك يۇرمەك ھارام دەيمەن،
"سېنى دەپ جەڭدە كوز يۇمسام، مۇرادىم ھەل تامام دەيمەن"①
قۇرۇپ كەتسۇن چېكىنسەم جەڭ سېپىدىن كومۇنىست نامىم!

1979 - يىل ئاۋغۇست، قەشقەر.

① بۇ مىسرا م. رەھىمنىڭ «ئولمەس ئانامغا» شېئىرىدىن پايدىلىنىلغان.

مامۇت زايىت

خەلقىم

سېنى ناخشامدا كۆيلەيمەن، ئانامدەك مېھرىۋان خەلقىم،
بۇيۇك تارىخ بىنا قىلغان ئىجاتكار، قەھرىمان خەلقىم.

يۇرەكنى جام قىلىپ ھورمەت شارابىنى ساڭا تۆتتۈم،
بۇ سويگۈم قەتىردۇر گويا سېنىڭ مېھرىڭ قىيان، خەلقىم.

ئانامسەن ماڭا سۈت بەرگەن، پىرى ئۇستاز بىلىم بەرگەن،
سويۇملۇك غەمگۇزار دوستۇم، ۋاپادار، جانىجان خەلقىم.

قۇچاغىڭدەك ھامان ئىللىق پايانسىز كەڭ قۇچاق قايدا،
تېنىمدە جان، كوزۇمدە نۇر، تومۇرلار ئىچرە قان خەلقىم.

ئايار، جۇت پەسلىدە قىلدىڭ ۋۇجۇدۇمنى گويا ئاتەش،
تومۇزدا باغۇ-بوستاندەك بېشىمغا سايىۋان خەلقىم.

ئىجادىمغا بولۇپ چەشمە، يېتىشتۇردۇڭ قىلىپ نازىم،
ئەقىل، ئىلھام، قانات بەردىڭ، ماڭا ئەجرىڭ جاھان خەلقىم.

قەدىم "كارۋان بۇيۇك" تاپتى پۇتۇن يەرشارىدا شوھرەت،
ئاڭا بەردىڭ كى ئەجرىڭدىن ئاۋاتلىق ھەمدە شان، خەلقىم.

قىلىپ سەن ئىختىرا مەشۇت، پوروخ، مەتبە ۋە قەغەزنى،
قەدىمي مەرىپەت بابىدا بولدۇڭ ئاسمان، خەلقىم.

يارانتىڭ شاھ مۇقاملارنى، ئىجاتكارنى، ئۇلۇغ زاتنى،
ھىمالاياسى سەنئەتنىڭ، ئەدىپ، ئالىمغا كان خەلقىم.

جاھان تارىخىدا چاقنار سېنىڭ مول، بىباھا توھپەڭ،
بۇ توھپەڭ يەتتە ئىقلىمدا بولۇپ كەلدى ئايان، خەلقىم.

تالاي كەچمىشلىرىڭ باردۇر، ئۇنى سوزلەيدۇ قامۇسلار،
گوھەر ئالدىڭ بۇگۇن تاشتىن، باھادىر، ئارسلان خەلقىم.

ئاجايىپ مەنىلىك پەيزى جاپانىڭ قەنتىنى چاقماق،
رىيازەت ھەم ھالاۋەتكە باراۋەر ئاشىيان خەلقىم.

ساڭا خىزمەتتە بولماققا قومۇشتەك باغلىدىم بەلنى،
بۇ يولدا جان نىسار قىلماق ماڭا توي ھەر زامان، خەلقىم.

كورگىلى

كىم ھەۋەس قىلماس خوتەندەك گۈل دىيارنى كورگىلى،
بۇ دىيارنىڭ باغرىدا كۈلگەن باھارنى كورگىلى.

تاغلىرى گۈل، دەشتى گۈلشەن، بولدى زىبا قامىتى،
بارچە شەيدا بۇ كەبى قەددى چىنارنى كورگىلى.

ئەرلىرى پەرھات، شۇڭا مەپتۇن زامان شىرىنلىرى،
بۇندىكى تاش كەسكۈچى—بىستۇن قازارنى كورگىلى.

قارىقاش① ھەمدە ۋاپايى② كۈيلىگەن جەننەت مۇشۇ،
بولمىغاي پەرۋانە كىم بۇيى ئىپارنى كورگىلى.

نەزمىكەشلەر ھەر كۈنى قىلغاي زىيارەت باغرىنى،
نوبىتى③ دەك زەپ گۈزەل داستان يازارنى كورگىلى.

قالدى تارىخ يوللىرىدا بۇ قەدىم يۇرت شوھرىتى،
كەلدى جىياڭ چىيەنمۇ يىپەك يولى بازارنى كورگىلى.

---

①②③ ئۇيغۇر كىلاسسىك شائىرلىرى.

رۇمغىچە ئۇ كەڭ جاھان ئەھلى ئەجەپ خۇشتار ئىدى،
بۇندىكى قاش تاش، گىلەم، ئەتلەس، تاۋارنى كورگىلى.

بۇ گۈزەل يۇرت خەلقلىرى خالۋاپ ۋە نەققاشلىق پىرى،
كەلدى كوپ سەييياھ نەپىس ئويما-مىمارنى كورگىلى.

قوشتى دۇنيا غەزىنىسگە بىباھا توھپە خوتەن،
بولدۇ ئەل چىھرىدە شان، ئىپتىخارنى كورگىلى.

چالدى ساز، تارتىپ مۇقام، تويلاشتى يوقسۇل بەخت بىلەن،
باشلىدى ھەركىمسە يۇكسەك ئىتىۋارنى كورگىلى.

بارچە پەسلى خۇددى كوكلەم، يۇرت گۈزەل، پارلاق ئومۇر،
سەيرى ئەت قىلساڭ ھەۋەس گۈل-لالىزارنى كورگىلى.

بۇ دىيارنىڭ شائىرى بولماق غۇرۇرۇم، ئارمىنىم،
كىم ئەمەس زوقمەن مىنىڭدەك بەختىيارنى كورگىلى.

1979 - يىل ئوكتەبىر، خوتەن.

قەشقەر مۇھەببەتى

(سىكىل)

سالام

مېنىڭ ئىككىنچى يۇرتۇم سەن، مىسالى ئۇز ئانام قەشقەر،
ئۇزۇن يىل تۇز بىرىپ باقتىڭ دىبان: "ئامراق بالام" قەشقەر.

كىلىپ ئون يەتتە ياش چاغدا، كى ئوتتۇز بىردە ئايرىلدىم،
يۇرەكتىن چىقمىغاي ھەرگىز ئاشۇ يىللار تامام، قەشقەر.

گىلەم يۇرتىدا تۇرساممۇ، ئۇنۇتماستىن سېنى ھەردەم،
سابادىن ھەم قۇياشتىن يوللىدىم چىن ئېھترام، قەشقەر.

ئىجاتنى باشلىغان ئوغلۇڭ ئەزىزانە قۇچاغىڭدا،
سېنىڭ ئىشقىڭنى كۇيلەشنى ئۇ قىلماقتا داۋام، قەشقەر.

قوبۇل قىل قاش تېشى جامىدا سۇنغان مەي-مۇھەببەتنى،
سېغىنغان قەلبىدىن ماموت دىدى: ئوتلۇق سالام، قەشقەر!

بوشۇك

سەن بولۇپ كەلدىڭ ئەسرلەر مەردۇ-مەيدانغا بوشۇك،
مەرىپەت شامىنى ياققان قانچە ئوغلانغا بوشۇك.

بولمىغاي ھەرگىز خاتا ئېيتسام سېنى "پەن ئانىسى"،
چۈنكى قوينۇڭ ئىلمۇ-ھىكمەت ھەمدە ئىرپانغا بوشۇك.

يوللىرىڭدا ناخشا ياڭرار، ھويلا، ئويلەردە شېئىر،
سەندىكى ھەر خانە نازىملىقتا سۇلتانغا بوشۇك.

ئوتتى گۇمنام، خىرقىتى، ئۇيغۇر، زەلىلى، غېرىبى،
قۇچىغىڭ مەھمۇت، يوسۇپتەك پەندە چولپانغا بوشۇك.

ئۇز توكۇپ نىزارى "بۇلاق بېشى"①دىن چىققان چېغى،
ئەل سېنى دىگەن ئەمەسمۇ «خەمسە» داستانغا بوشۇك.

يەر يۇزى ئالدى فارابى ئىختىراسىدىن بىلىم،
بەردى تاريخ ساڭا ئۇنۋان: "ئاقىل ئىنسانغا بوشۇك".

---

① قەشقەرنىڭ مەھەللىسى.

كۆيلىدى جانان كوچاڭدا رابىيە مۇڭ-زارىنى،
تاغۇ-دەشتىڭ نوزۇگۇمدەك قانچە جانانغا بوشۇك.

ئاتتى سىبىنت نوچىدەك پالۋانلىرىڭ زۇلمەتكە مۇش،
بولدى شاۋقۇنلۇق تومەن دەرياسى ئىسيانغا بوشۇك.

ئەي گۇزەل قەشقەر، سۇپاتىڭ نەزمىسى يۇلتۇز گويا،
چۇنكى سەن دانىشقا، سانسىز شىرىيەزدانغا بوشۇك.

كۆيلىدى ماموت سېنى شائىرلىرىڭنىڭ ئىزىدىن،
سەن هامان قەلبىمدە ئاتقان شېئىرى پونتانغا بوشۇك.

مېهماندوست

ئاتالدىڭ، ئەي قەدىم قەشقەر، سېخى، مەردانە، مېهماندوست،
كى مېهماننى قىلىپ ئىززەت بولۇپ پەرۋانە مېهماندوست.

سېنىڭ قوينۇڭغا كەلگەنلەر گويا ئوز ئويى دەپ بىلدى،
ئولۇغلاپ ماختىدى دائىم سېنى هەرياىنە مېهماندوست.

كۆتۈپ كەلدىڭ رەپىقلەرنى ئەزىزلەپ تورده هورمەتتە،
قىلىپ خىزمەت ماكان ئەيلەپ ئوزۇڭ پەگانى، مېهماندوست.

غەرەزلىكلەرگە باغرىڭ تار، ئۇنى هەرخانە قوغلايدۇ،
رەقىبنى تىغ بىلەن كۆتتۈڭ قىلىپ ۋەيرانە، مېهماندوست.

سېنىڭ تۇپراقلىرىڭ مۇنبەت، غەزىنە نازۇ-نېمەتكە،
كىشىگە ئەسلىتەر گۇلباغلىرىڭ مەئۋانى، مېهماندوست.

تاپار روزگارلىرىڭ بەركەت هالال مېهنەت ۋە ئەجرىڭدىن،
بادام، ئەنجۇر، ئانار، شاپتۇللىرىڭ يىگانە، مېهماندوست.

سېنىڭ ئاشپەزلىرىڭ سامسا، كاۋاپ، ئاشمانتىغا كامىل،
ئوماچنى ئېتىدۇ هەتتا قىلىپ شاهانە، مېهماندوست.

ئوسۇل هەم ناخشا، ساز بىرلە قىزىيدۇ توي-توكۇن، هېيتىڭ،
پەرى قىزلار ئالار دىلنى قىلىپ جەۋلانە، مېهماندوست.

ئوتەر ئەلنىڭ كۇنى خۇشچاغ، بىلەر ئىشلەشنى، ئويناشنى،
راۋاپتىن رەستە، يول، باغچەڭ ئەمەس بىگانە مېهماندوست.

ئوتەر ئومرۇڭ، ئىشىڭ مۇزىكىلىق گويا كى كىنودەك،
ساڭا دەسلەپتە كەلگەنلەر بولار هەيرانە، مېهماندوست.

ئىسمدىن چىقمىغاي زادى گۇزەل باغچەڭدىكى چاغلار،
كىيىكتەك يايرىغان ماموت قىلىپ سەيلانە، مېهماندوست.

قەشقەر قىزى

هوسنۇك قۇياش، خۇلقۇك لېۋەن، ساھىپ جامال قەشقەر قىزى،
رۇخسار، لەتاپەت بابىدا تاپقان كامال قەشقەر قىزى.

خۇددى بۇلاق شەھلا كوزۇك، پىشقان توقاچ مەگزىك-يۇزۇك،
قەدرىك گۇزەللىك بېغىدا شەمشات نىھال قەشقەر قىزى.

زۇلپۇك گويا سۇمبۇل سۇپەت، ئاۋازلىرىك بۇلبۇل سۇپەت،
غۇنچە لېۋىگدىن توكۇلەر ھەر سوزدە بال، قەشقەر قىزى.

تەرىپلىسەم، ئاي-ھاي، سېنى، كۇندەش بىلەركەن ئاي سېنى،
ئالدىگدا جەننەت ھورلىرى سەرسانە-لال، قەشقەر قىزى.

گۇلشەن ياسايسەن يىپ بىلەن، دوپپاگدا ياشنايدۇ چىمەن،
ھەر ئىشقا ئەقلىك-ئىدرىگىك تاپقاي ئامال، قەشقەر قىزى.

سازدا نەپىس سەن ھەرقاچان، نەزمە يېزىشتا مۇتربان،
پەن-مەرىپەت، سەنئەت ساگا دائىم قورال، قەشقەر قىزى.

چالساك دۇتار بۇلبۇللار مەس، قىلغاي يىگىتلەر چىن ھەۋەس،
كىرگەي رۇجەكتىن خەت ئىلىپ ئەلچى شامال، قەشقەر قىزى.

سەندە ئىسىل خىسلەت-ۋاپا، چىن ئاشىغىك كورمەس جاپا،
گۇللەيدۇ ئومرۇك بېغىدا بەختۇ-ۋىسال، قەشقەر قىزى.

شەنگنى كۇيلەپ، ئەي گۇزەل، ماموت ساگا سۇندى غەزەل،
چۇشسە نىگاھىك نەزمىگە، يادىگغا ئال، قەشقەر قىزى.

ئوغلۇمغا

توكۇلدى مۇشۇ قەشقەر بېغىغا كىندىك قېنىك، ئوغلۇم،
دىمەككى، بۇ گۇزەل تۇپراق ئانا يۇرت—ۋەتىنىك، ئوغلۇم.

يۇسۇپ ياتقان بوشۇكتە ياتقۇزۇپ تەۋرەتتى مۇتربان،
ئەزىزلەپ باقتى، چوك قىلدى، ئاناك بولدى سېنىك، ئوغلۇم.

گودەكلىك چاغلىرىك گۇلدەك چىرايلىق، تېچ-ئامان ئوتتى،
ئىلىم-پەن ئەھلى بولسۇن دەپ يىدى ئەل-يۇرت غېمىك، ئوغلۇم.

قۇلاقتىن سەمرىدىك نادىر ھىكايە، ناخشىلار ئاگلاپ،
ئۇزۇق، سۇت ئالدى سەنئەتتىن ۋۇجۇدۇك-بەدىنىك، ئوغلۇم.

بۇگۇن ياشلىق قۇرامىگغا يېتىپ، داشۇبگە يول ئالدىك،
تالاي سىرلارنى يەشمەككە جاۋاپكار قەدىمىك، ئوغلۇم.

ئەسىرى دەۋرىمىز پەننىڭ، زامان پەن ئەھلىگە مۇھتاج،
خەلققە سەرپ ئېتىلسۇن بارچە تەر-ئەجرىڭ، قېنىڭ، ئوغلۇم.

كى ئولسەم ئىزلە روھىمنى خوتەندىن ھەمدە قەشقەردىن،
خەلقنىڭ شەنىگە داستان ياراتسۇن قەلىمىڭ، ئوغلۇم.

1980 - يىل مارت، خوتەن.

ئۇزۇمە ھەققىدە مۇخەممەس

باتۇر، ئەمگەكچان، ئىجاتكار خەلقىمىزنىڭ
دۇنيا مەدەنىيەت غەزنىسىگە قوشقان بۈيۈك
توھپىلىرىنى ئويلىغىنىمدا، ئاجايىپ خىسلەتلىك
ئۇزۇمە دەرىخى كوز ئالدىمغا كېلىدۇ...

كى جەننەت گۈلشىنىنىڭ كوركى ھەم سۈلتانىدۇر ئۇزۇمە،
نەجەننەت، بەلكى ئالەم بېغىنىڭ خاقانىدۇر ئۇزۇمە،
تېپىلماس ئاڭا تەڭداش دەل-دەرەخ، يىگانىدۇر ئۇزۇمە،
پەزىلەت ھەمدە بايلىقتا سېخى، مەردانىدۇر ئۇزۇمە،
ھۇنەر، سەنئەت، سانائەتنىڭ بىساتى، كانىدۇر ئۇزۇمە.

ئانا يۇرتۇم دىيارىدا ئوسۇشنى ئۇ غۇرۇر بىلدى،
ئۇنىڭ تۈپراغىدىن كەۋسەر ئېمىشنى چىن ھوزۇر بىلدى،
بۇ يۇرتنى بارچە ئىقلىمدىن گۈزەل ھەمدە پۈزۈر بىلدى،
جەسۇر خەلقىمنى پەن، سەنئەت، ئىجات بابىدا زور بىلدى،
ھۇنەرۋەن ئىشچى-پەرھات، شىرىنى-جانانىدۇر ئۇزۇمە.

ئۇنىڭ خىسلەتلىرىنى ئەل ئارا بىر-بىر بايان قىلسام،
ئۇزۇن يىللىق كەچۈرمىش تارىخىنى ھەم ئايان قىلسام،

بۇنى ئوستۇرگۇچىنىڭ شەرىپىنى ئاسمان قىلسام،
ياراتقان توھپىسىنىڭ تەرىپىنى داستان قىلسام،
تالاي شائىر، ئەدىپلەرگە ئىجات ئىلھامىدۇر ئۇزمە.

كىرەكسىز ھىچ يېرى يوق بۇ دەرەخنىڭ، دوستلىرىم، زىنھار،
ئۇنىڭ تەن گەۋدىسىدىن ياسىلار تەمبۇر، غىجەك، دۇتار،
يۇرەكنىڭ تۇيغۇسى بولغاي بۇ خىل ساز كۇيىدىن ئىزھار،
ئاشۇ بائىس بىلەن خەلقىم مۇقامدا بولدى بىر سەردار،
مۇزىكا-ساز خۇرۇجى، ئەڭ ئىسىل دۇردانىدۇر ئۇزمە.

بۇ يۇرتتا نەچچە مىڭ يىل ئىلگىرى بولغان ھۇنەر پەيدا،
فارابى ھەم يۇسۇپ، مەھمۇت كەبى ئۇستاز پەدەر پەيدا،
بولۇپ لۇتپى، ئاتايى ھەم قىدىرخاندەك گوھەر پەيدا،
مۇقام-كۇي ئىقلىمى قىلدى ئۇلۇغ كەشپىتىن خەۋەر پەيدا،
ھۇنەر-سەنئەت بېغىنىڭ ئەڭ قەدىم بوستانىدۇر ئۇزمە.

ئۇنىڭ قوۋزاغىدىن خەلقىم ياساپ قەغەزنى دەسلەپتە،
كى ئاچتى بىر ئىرا تارىخ يولىدا پەندە، سەنئەتتە،
بۇ كەشپ يۇرتۇمنى ئالەمگە تونۇتتى شانۇ، ھورمەتتە،
تۇغۇلدى كوپ ئوڭايلىق يۇكسىلىشكە باسمىدا، خەتتە،
دىمەك، قەغەز تەۋەللۇت قىلغۇچى بىر ئانىدۇر ئۇزمە.

ئاشۇ قەغەزگە قوندۇردى ئىجات چولپانىنى ئەجدات،
ئاشۇ بائىس بىلەن بولدى ئىلىم-پەن باغلىرى ئاۋات،
يوقالماق خەۋپىدىن سەنئەت قۇتۇلدى، بولمىدى بەربات،
ئېلىپ دەرس شاھ ئەسەرلەردىن، ئۇزۇلمەي باستى ئىز ئەۋلات،
ئۇزاق تارىخىي ئەمگەككە گۇۋا-يادنامىدۇر ئۇزمە.

بۇ ئۇزمە ياغىچى تارىختا ئەلگە ئوق-ساداق بولغان،
كىيىك ئوۋلاشتا سەييادلار ئۇچۇن قاپقان-توزاق بولغان،
گىلەمچى دەستىگاھى، تامچىغا ئەندۇ، قالاق بولغان،
ئىسىل شاھانە ئوردا ھەم نەقشلىك ئوي-راۋاق بولغان،
پۇتۇن تۇرمۇشقا لازىملىق جاھاز-سايمانىدۇر ئۇزمە.

ئۇنىڭ ياپراغى پىلە قۇرۇتىغا ئاش-ئوزۇق، ناندۇر،
نەئاشكى، جىسمىنى ئالەمدە مەۋجۇت قىلغۇچى جاندۇر،
ئۇ بولغاچقا يىپەكنى كەشپ ئېتىشتە ئەلگە ئىمكاندۇر،
شۇ خىسلەتتىن بۇ يۇرت "كارۋان بۇيۇك" نامىنى ئالغاندۇر،
يىپەكتە ئەتكۇچى تەمىن جاھان كارۋانىدۇر ئۇزمە.

بۇ يۇرتنىڭ پىلە، مەشۇتى پۇتۇن دۇنيانى لال ئەتتى،
كى خەلقىم ئالدىدا ھىندۇ، پەرەڭ قەددىنى دال ئەتتى،
تاۋار، ئەتلەسلىرىن كىيگەن گۇزەللەرنى ھىلال ئەتتى،

سایاهەت، سودا ئەهلىنىڭ بۇ يەرگە قەدىمى يەتتى،
گويا كى خەلقارا رىشتە، كۆڭۈل مەيلانىدۇر ئۇزمە.

ئۇنىڭكى مۇنىسى شىرىن، ئەجەپ لەززەت بېرەر تەنگە،
شىپا ھەر خىل كېسەللەرگە، بېرەر قۇۋۋەت بىلەك، بەلگە،
كى ئوتمۇشتە سىرىق تال كۈنلىرى بولغان غىزا ئەلگە،
ئىلىنماس ئۇزمىنى يىگەن كىشىدىن ھىچقاچان تەڭگە،
مۇساپىر ھەمدە يوقسۇلنىڭ ئوزۇق-دەرمانىدۇر ئۇزمە.

كەچۈردى بېشىدىن ئۇزمە ئۇزاق دەرتلىك زامانلارنى،
كورۇپ سانسىز ئىجاتكارنى، تالاي جاھىل نادانلارنى،
كوچەت تىككەن كىشى چەككەن ئۇ چاغ پەريات-پىغانلارنى،
بېقىپ ئەجرىدە سەمرىتكەن خوجا، ئىشانۇ، خانلارنى،
ئۇ تارىخنىڭ مۇناسىپ شاھىدى، داستانىدۇر ئۇزمە.

كېلىپ ئازات زامان، بولدى ئىلىم-پەن قايتىدىن جارى،
كوتەردى قەد قەدىم يۇرتنىڭ ھۇنەر-سەنئەت ئىجاتكارى،
كوكەردى ياشىرىپ ئۇزمە، ئۇنى ئوستۇردى مەرت يارى،
جىمى ئەل بولدى ساز، ئەتلەس، ئىسىل مەشۇت خىرىدارى،
جاھان بازارلىرى ئىچرە توۋار چولپانىدۇر ئۇزمە.

بۇگۈن ئوستى باراقسان تاغۇ-چول، باغلار ئارا باشناپ،
بولۇپ ياپراقلىرى زۇمرەت، قەرى غول، يىلتىزى شاخلاپ،

قازاندى خەلقارا شوھرەت يىپەك، ساز نۇرلىنىپ چاقناپ،
بۇ يۇرتنىڭ مەرتلىرى ماڭدى سەپەرگە چوڭ قەدەم تاشلاپ،
ۋەتەننىڭ شەرىپى، ئەلنىڭ غۇرۇرى، شانىدۇر ئۇزمە.

1980 - يىل خوتەن.

مەھەممەت شاۋدۇن

كېپىنەك ۋە گۈل-چېچەك

بەسلىشىپ تەك ئېچىلىپتۇ باغدا ھەر خىل گۈل-چېچەك،
خۇددى گۈل كورگەزمىسى دەيسەن ئۇنى قىلساك كورەك.

بىر بىرىدىن ئوزگىچە خۇش بۇي، چىرايلىق شۇنچىمۇ،
ھەر چېچەكنىك ھوسنىگە ئاشىق ئىكەن مىك كېپىنەك.

گۈلگە تەشنا كېپىنەك تويمايدۇ گۈللەرنى سويۇپ،
گۈل بىلەن تەك يايرىدى تاپقاچ ۋىسال ئارزۇ-تىلەك.

تولغۇسى باغ گۈل-چېچەكنىك پەيزىگە ئەمدى راسا،
كېپىنەك، سەن ئەمدى مەڭگۇ گۈل بىلەن بىر قوشكېزەك.

1978-يىل ئىيۇل.

تارىم

سەير قىلدىم مىنىپ ئىلھام قۇشىغا كەك دالا-تۇزنى،
جىمكى يەر-زىمىن چوغدەك ياسانغان چاقنىتىپ كوزنى.

گويا كورگەزمىسى تارىم گۈزەللىكىنىك، ئۇنىك قوينى-
سالار ئەسكە قانات كېرىپ يېيىلغان مىڭلىغان توزنى.

قانال، كوللەردە بىر تەكشى چىمىرلار گۈل-چېچەك ئەكسى،
تونۇپ بولماس كېچە سۇسىز چاكىلداپ ئىگىرىغان بوزنى.

زىمىنمۇ ياكى سۇرەتمۇ، پىچىرلايمەن ئېتەلمەي پەرق،
ئىشەنمەك تەس دىسە: "ئەسلى بۇ يەر چولتى" دىگەن سوزنى.

بىسىپ قۇم، جۇت-بوران ئۇچقان ئىدى بۇ يەردە ئوتمۇشتە،
ئەمەس كورگەن غىرىچ سايە چۇشۇرگەن لويلا، يالپۇزنى.

بۇگۇن قايتا تورەلگەندەك بۇ يەر چەكسىز يېشىل دۇنيا،
كورۇنمەس قۇم دوڭى، چولپان قىلىپ باقساڭمۇ جۇپ كوزنى.

پایانسز باغ، ئېتىز تولغان تۇمەن خىل مېۋە-نېمەتكە،
گۈپۈلدەر خۇش هىدى كوككە قىلىپ مەس ئاي ۋە يۇلتۇزنى.

قويۇق ئورمان-يېشىل قورغان سوزۇلغان قىر ۋە يول بويلاپ،
ئەمەس مۇمكىن بېسىپ ئوتمەي شامالار بۇندا تورمۇزنى.

بولۇپ جەم بۇندا يەر خىللاپ ئۇگەنگەن گۈل خۇمار قۇشلار
قىزىتقان شات-خورام بەزمە ئۇلاپ تۇنلەرگە كۈندۈزنى.

قولىدا نەننىۋەن كۈلگەن قوشۇن بۇ بەھرىسىز يەرگە
ئاتا قىلدى گۈزەل كوكلەم، سېخى ياز، مولچىلىق كۈزنى.

ئەزىز نىيازى

جەڭچى بولدۇم

چىللىدى باتۇر قوشۇنغا ۋەتەنىم، دەۋرىم مېنىڭ،
جەڭچى بولدۇم، شاتلىغىمدىن يايرىدى قەلبىم مېنىڭ.

تاۋلىنار يالقۇندا ئالتۇن، چىنىقارمەن گاڭ بولۇپ،
جەڭگۋار سەپكە هاياتىم، بارلىغىم تەقدىم مېنىڭ.

پارتىيەم-پارلاق قۇياشتىن نۇر ئېمىپ ئاچسام چېچەك،
خۇش پۇراق چاچسام باهاردەك، شاتلىنار خەلقىم مېنىڭ.

ئەل بىلەن ئالسام نەپەس، ئەل-يۇرت ئۈچۈن چەكسەم جاپا،
ئەيلىسەم بوراندا پەرۋاز شان-شەرەپ، بەختىم مېنىڭ.

باغلىدىم مەهكەم بېلىمنى، چىڭ تۇتۇپ مىلتىقنى مەن،
جان تىكىپ چېگرا رايوننى قوغدىماق ئەهدىم مېنىڭ.

1973-يىل ئاۋغۇست.

تۇرغان شاۋدۇن

بىزنىڭ ئېتىز

گۈل باھار يايدى يەنە بىزنىڭ ئېتىزغا كەڭ قۇچاق،
ۋادىنى بويلاپ ئۇچۇپ چاچتى شاماللار خۇش پۇراق.

ناخشىمىز دولقۇنلىنىپ يەتتى پەلەكنىڭ قەرىگە،
كەشتىلەپ ئېتىزنى بىز ياپتۇق گويا گۈلدىن قۇراق.

ياپ-يېشىل، چەكسىز دېگىزغا ئوخشىغاي بىزنىڭ ئېتىز،
چايقىلار ئۇرسا شامال دولقۇن ياساپ بۇغداي، قوناق.

خۇددى يەلكەندەك ئۇزۇپ ئىشلەيدۇ ئۇندا قىز-ئوغۇل،
ئەسلىتەر توي مەركىسنى ياڭرىغان ناخشا-قوشاق.

سەيلىدىن ئەلا ماڭا شۇ سەپتە توكمەك ئۇنچە تەر،
جۇش ئۇرار غەيرەت-كۈچۈم قەلبىمدە ئۇرغۇپ ئىشتىياق.

شان-شەرەپ مەيدانى بۇ، تەرىپلىمەك تەس سوز بىلەن،
ئاققۇسى ئوخچۇپ بۇنىڭدىن مول ھوسۇللۇق چەش-بۇلاق.

1979 - يىل ئىيۇن.

مۇقام

سىمچىگىنى قولغا ئالدىڭ ھەم ماڭا باقتىڭ قىيا،
—باشلىساق سازنى مۇقامدىن بارمۇ خۇشتۇڭ،—دەپ گويا.

بولمىسۇن خۇشتۇم نىچۇن تۇرسا مۇقام دەستۇر ماڭا،
باشتىلا سىگگەن مېنىڭ قەلبىمگە ئۇ بولۇپ زىيا.

ھىسسىياتىمغا قانات بەردى مۇقامى، نەغمىسى،
ھىسلىرىم قىلغاندا پەرۋاز، مەرغۇلى بولدى ساما.

كورىمەن داستاندىن مەردانىلەر قىسسەسىنى،
مەشرىۋى ئۇز شوخلۇغى بىرلە سۇنۇق دىلغا داۋا.

بىناۋا بولسام ناۋا چالماق ئەزەلدىن ئادىتىم،
مەي ئىچەرمەن ناگىھان ئەيلەپ سىگاھ بىرلە راۋا.

راك ماڭا راھەت بەخش، جانغا ھوزۇر مۇشاۋىرەك،
مۇترىبىم ئوشاق بىلەن ئىشق ئەھلىگە بولغاي گۇۋا.

ئەسلىگەچ ھەر دەم بايانتىنى چەكىمگەي قەلبىم پىراق،
يەتسە باشىمغا ھىجىر، قىلدىم ئەجەمنى دىلغا جا.

يارۇ-ھەمدەمدۇر ماڭا شۇ چارىگاھ، ئۇزھال، ئىراق،
پەنجىگاھىۋ، چەبىيات قىلماققا كۇندۇز-تۇن ناۋا.

كۇيلە، سازەندىم، بەلەنرەك، جۇر بولاي نەغمەگگە مەن،
ئەيلىسۇن پەرۋاز مۇقام ئالەمنى كەزگەندەك سابا.

1981-يىل، ئوكتەبىر.

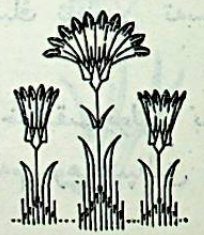

سەنئەت

كۆڭۈلگە زوق بېرەر ھەر دەم بولۇپ دىل ھوزۇرى سەنئەت،
كوڭۈلنىڭ ئوزۇغى، دوستى ۋە كوركى، خۇشتىرى سەنئەت.

ئۇنىڭغا باغلىماي رىشتە خوشال ئوتكەن كىشى بارمۇ؟!
ھاياتلىق گۈلشىنى ئۈزرە گۈزەللىكنىڭ پىرى سەنئەت.

ئۇنىڭسىز قىزىماس سورۇن، ئوتەر بىمەززە ھەم تويمۇ،
خوشاللىق ئەۋجىگە چىقسا، شۇ ئەۋجى مۇنبىرى سەنئەت.

ۋە ھەتتاكى ئولۇمگە ھەم بارار ناخشا بىلەن مەرتلەر،
كىشى قەلبى، غۇرۇرىنىڭ نامايەن تەسۋىرى سەنئەت.

ياشار سەنئەت بىلەن خەلقىم بولۇپ بىر جانۇ، بىر گەۋدە،
قوشار جېنىڭغا جان ھەم روھ شىپالىق كەۋسىرى سەنئەت.

تالاي ئەجدادۇ-ئەۋلاتلار ھامان سەنئەتنى يار تۇتقاچ،
ئېلىم تارىخىنىڭ نۇرانە ئالتۇن بەتلىرى سەنئەت.

كىشىلىك تۇرمۇشى دائىم ئاڭا مەزمۇن بېرىپ كەلدى،
چاچار نۇر قانچە سۇرتكەنچە ھاياتلىق ئەختىرى سەنئەت.

ئەسرلەر كوكسىدە ياڭراپ، ئوتەر يىل تاغلىرىن ھالقىپ،
يېتەر ئەۋلاتتىن-ئەۋلاتقا بولۇپ تۇرمۇش خورى سەنئەت.

ئۈزۈلمەي ئوتسىمۇ يىللار، ئۈزۈلمەس يولى سەنئەتنىڭ،
تۈزەر ئوز ئەھلىدىن كارۋان تېپىپ كوپ مۇشتىرى، سەنئەت.

هەۋەسكار

هەۋەس قىلماق يېتىشتۇرگەي هەۋەسكارنى،
هەۋەسسىز كىم تۇتار ئاشنا كەسپ-كارنى.

هەۋەس ئىچرە شجائەت كۇچى پىنھاندۇر،
ئەشۇ كۇچ تاۋلىغاي ھەر ئىشقا خۇشتارنى.

شوڭا تاڭ ئەيلىمە ھەرگىز ھەۋەسكار گەر
بىرىپ تىل سايرىتار بولسا پولات تارنى.

ھەۋەس قىلغاچ كورەر گۇل ۋەسلىنى بۇلبۇل،
كۇيى بىرلە قىلىپ شادىانە گۇلزارنى.

ھەۋەس بىر بىخ، نەبىخسىز كوكلىگەي گۇلزار،
قىلار بەرپا شۇ بىخ بەلكى چىمەنزارنى.

ھەۋەس بىرلە تۇتار ئىش مىڭلىغان ئەۋلات،
كورەر خەلقىم ئۇنىڭدىن تاڭلا سەردارنى.

ھەۋەسكار مەنمۇ كورمەكىكە جىمى سەپتە
ھىساپسىز چىن ھەۋەسكار ئىز باسارلارنى.

تەلئەت ناسىرى
(ئۇزبېك)

لالىلەر

لالىلەر، ئەي لالىلەر، تاڭدا ئېچىلىغان لالىلەر،
ئوينىشار گۇل بەرگىڭىزدە ئۇنچە-مارجان دانىلەر.

تاڭ سەھەر ئۇچقۇر سابالار بەرگىڭىزنى يەلپىتىپ،
خۇش ھىدىڭىزنى ئېلىپ كەلگەندە يايرار ۋادىلەر.

نەۋ باھار ئاشناسى سىزكى، كوڭلىمىز تەشناسى سىز،
سىز بىلەن ئوينىپ كۇلەر باغلار ئارا پەرۋانىلەر.

بىر مەھەل ئاپەت، بورانلار سىزنى نابۇت ئەيلىشىپ،
شېخىڭىزنى دال ئېتىپ ئوينىشتى قاغا-زاغىلەر.

نۇر چېچىپ قايتا قۇياش، گۇل پەسلىنى تاپقاندا سىز،
سىز تامان خەندان ئۇرۇپ ئېيتتى ناۋا دوست-يارىلەر.

تولدی باغۋەن ئەجرىدە گۈل ـ لالىگە ھەر يان بۇگۈن،
شاھى ئەتلەس رەڭگىدە ھوسۇن ئېلىپ كەڭ دالىلەر.

1979 ـ يىل ئوكتەبىر.

ناخشىچى

قالدۇرۇپ بۇلبۇلـنى تاڭ، گۈلشەنگە باققان ناخشىچى،
باغ ئارا، گۈلزار ئارا بەختىنى تاپقان ناخشىچى.

سەھنىدە تۇرسا گويا بوستاندىكى بىر لالىدەك،
زوق بېرىپ رۇخسارىدىن ھەركىمگە ياققان ناخشىچى.

نەزمىگە جان كىرگۈزۈپ شىرىن ھەسەل، چىچەن تىلى،
خۇش ئاۋاز سېھرى بىلەن پەيۋەندە قىلغان ناخشىچى.

قەترە مەي بولسا ئاھاڭ ياقۇت پىياله ئاغزىدا،
كەيپىدىن مەسخۇش ئېتىپ دىللارغا قۇيغان ناخشىچى.

سويگۈنىڭ ئوكيانىدا ئەيلەپ يۇرەكنى بىر بېلىق،
خۇلقىنى قارماق ئېتىپ مەيلىگە تارتقان ناخشىچى.

ناخشىسى قاينام بۇلاقـتەك تۇگىمەس ئىلھام بولۇپ،
شائىرىنىڭ قەلبىگە ھەرلەھزە ئاققان ناخشىچى.

1980 ـ يىل ماي، ئۇرۇمچى.

چاچتا ئاق

خەيرىيەت، ئالدى بېشىم تۇرمۇش كىتاۋىدىن ساۋاق،
ئالدىراپ قالدى يېشىم كىرگەچ ۋاقىتسىز چاچقا ئاق.

چاپتى يىل، ئوتتى ئومۇر، قالدىم ئەقىلگە يار بولۇپ،
ئەلۋىدا، تەنتەكلىگىم كەتتى مېنىڭدىن كوپ يىراق.

چاپلىشىپ ئاپەت-بالا، سالغاندا شۇمپەنلەر زۇلۇم،
ئاچتى گۈل خەلقىم ئۈچۈن بەستىمگە تەككەن ھەر تاياق.

تەنلىرىم كۈلپەت ئىزى، دىلدا ئۇمىتنىڭ يۇلتۇزى،
كويىمدىم شۇڭلاشقا مەن، كار قىلمىدى ھەتتا دوزاق.

ياغسا قار ئاپپاق ئىرۇر رەڭدار تەبىەتنىڭ يۈزى،
نەۋ باھار كەلسە يەنە بارچە گىيا تاپقاي روناق.

ئاق بېشىم ئەگرى-توقاي يولنى كېزىپ تاپقاچ ئەقىل
يايرىغان قەلبىم دىدى: ئەمدى خوشال ئەركىگە باق.

دىمگىن "ئاقۋاش يىگىت"، قەلبىمدە يوق داغ زەررىچە،
ئەلگە ئاق كوڭلۇم بېشىمدا چاقىندى بولۇپ چىراق.

1981 - يىل.

ئەبەيدۇللا ئىبراھىم

ۋەتەن ھەققىدە قوشاق

ئۇلۇغ جۇڭخۇا مېھرلىك ئەل، ئانام بار مېھرىۋان سەندەك،
جىمى ئالەمنى مىڭ كەزسەم، تېپىلماس جانۇ-جان سەندەك.

يېڭى دەۋران تېڭى بىرلە جامالىڭ مىسلى جەننەتتەك،
جاھان باغىدا كۆلمەستۇر يەنە بىر گۈلجاھان سەندەك.

چىمەنىڭ ئىچرە خەلقىم ئوز مۇرادى بىرلە ئىلپەتتۇر،
قىلىپ مېھنەت بىلەن پەرۋىش، ياراتتى ھور ماكان سەندەك.

لەزىز نېمەتكە قوينۇڭ باي، ئاقار مايدىن تۇمەن دەريا،
غەزىنەم بار تېغىڭ ئالتۇن، تېگى گوھەرى كان سەندەك.

ۋە مەيلى تاغ، دېڭىز ئاتلاپ باراي مەشرىققە، مەغرىپكە،
غۇرۇرلۇق بۇ بېشىم ئۇستۇن، ماڭا بار نام-نىشان سەندەك.

ئەگەر كۆڭلۈم تىلەركەن گۈل مىسالى ۋەسلى دىلدارنى،
كۆڭۈل مۈلكۈمدە جاي تاپماس سېنىڭسىز بىر جانان سەندەك.

جېنىمنىڭ ئالدىدا بىر تال جېنىم سويگەن گىيا ياخشى،
تېپىلماس بۇ جاھاندىن ھىچ بېشىمغا پاسۋان سەندەك.

پىدا بولسام، ساڭا قەۋرەم قېزىلسا تۇپرىغىڭ ئۈزرە،
ئامان بولسا بېشىڭ، مەنمۇ ئومۇرلۈك شادىمان سەندەك.

1978 ـ يىل ماي.

ئۇچ غەزەل

قەشقەردە كەچ

ئەمەستۇرلاپ، دىسەم قەشقەر سەيىرنىڭ مۇنبىرى كەچتە،
گۈزەل ھوسنى شەپەق رەڭلىك شەرقىنىڭ بىر گۈلى كەچتە.

بادام دوپپا، چىمەن دوپپا، ئاقار يولدا تۇمەن دوپپا،
ياقار ھەركىم لېۋىگە لەب سائادەت دىلبىرى كەچتە.

سادا بەرسە راۋاپ تارى، قىلار بۇلبۇل غەزەلخانلىق،
بەلەن سازەندە قەشقەرلىق يىگىتنىڭ ھەر بىرى كەچتە.

چېلىشتىن شان ياراتقان كۇن ئۇچۇن تىللاردا ئالقىشلار،
ۋىسال ئاسمانىدا ئوينار مۇھەببەت كەپتىرى كەچتە.

ئىلىم. ئىشقىدا كويگەنلەر ئىجات ئاتلىق جانان ئىستەر،
تولار ھىكمەت نۇرى بىرلە كوڭۇلنىڭ دەپتىرى كەچتە.

ئويى يوقمۇ دىمە، رەستە بويىدا بەزمە قۇرغاننى،
بىرەر سۇلتان ھوزۇرىنى ساماۋار كەۋسىرى كەچتە.

ئەگەر شائىرى مەجنۇنسەن، كورۇپ كەت بۇ مەئىشەتنى،
بۇ يەڭلىغ بىر بازار بولماس جاھاننىڭ ھىچ يېرى كەچتە.

قەشقەر باغچىسى

ئەنە لەيلى، ئەنە ئەترە، مىسالى گۈل بازارى بۇ،
گۈزەللىكتە تېڭى يوق باغ، بېھىشنىڭ ئىنتىزارى بۇ.

سىماپتەك كول گويا باغۋەن ئەزىز مېھمانغا تۇتقان جام،
ھىدى خۇش بۇي، خىيابانلىق، ئارامى جان خۇمارى بۇ.

ئېرىق بويلىرى مەجنۇنتال، سۇيى ئەكسىدە جۇپ شولا،
سەيىر ئەتمەكنى ئىستەر كىم، ئىسىل مەنزىل قارارى بۇ.

شېكەر شەنبە سامادا ئەل، ئاۋات يەكشەنبە ھەرئان كۇي،
نە كۇيىكى دىلنى مەپتۇن ئەيلىگەن بۇلبۇل ئاۋازى بۇ.

قېنىق كوك چاي خۇمارى دىل، شىرىن سوھبەت كوڭۈل مەيلى،
ساتار بىرلە مۇقام تەشنا يۇرەك ئاشناسى-يارى بۇ.

شۇبۇ گۈلشەندە مەشرەپتە تەكەللۇپمۇ بىھاجەتتۇر،
كىمەرسە كەلسە توردىن جاي ئالۇرلەر، ئوز دىيارى بۇ.

هەۋەس قىلساڭ ياران، قەشقەر بېغىنى بىر تاۋاپ ئەتكىن،
بەخت جامىدا مەي يۇتقان ئازات ئەلنىڭ باھارى بۇ.

قەشقەر ئۇستىسىغا

ھۇنەرۋەنگە پىرى ئۇستاز، قولى گۈل ئەي چۈەر ئۇستا،
ئايانداۋۇر شوھرىتىڭ ئەھلى جاھانغا شۇ قەدەر ئۇستا.

سېنىڭ بىرلە ئاتالغاندۇر ھۇنەرلەر قىبلىسى قەشقەر،
سىڭىردىڭ ئەل-ۋەتەن نامى يولىدا قانۇ-تەر ئۇستا.

ھۇنەر بابىدا ھەيراندۇر يېتۈك ئەقلىڭگە ئەپلاتون،
قارا مىس ئايلىنار زەرگە قولۇڭ تەگسە ئەگەر، ئۇستا.

ياسايسەنكى ياغاچتىن گۈل تىزىپ تۇرلۇكچە ساز ئەسۋاپ،
نە سازكى، كىم ئىشتىسە بىر ناۋا، بۇلبۇلمۇ دەر، ئۇستا.

چىمەن دۇپپاڭ چىمەنزارى بېرەر جەننەتكە ئەندازنى،
نە ئەنداز، پەردازى جەننەت گۈلىدىن بىنەزەر ئۇستا.

بېغىڭنىڭ لالىسىدەك ئۇز چېچەك نۇسخا نەپىس مۇنچاق،
نە مۇنچاق، چېھرىدە قىزنىڭ جۇلاسى نۇر-ھۇكەر، ئۇستا.

بىرىپ ھىكمەت سۈيىدە دەم سوقارسەنكى قۇيۇچتىن تىغ،
نە تىغكى، سولتىنى ئەرنىڭ بىلگە زەر كەمەر، ئۇستا.

ئوتەر يىللار، لېكىن ئەجرىڭ بۇيۇك سەنئەتكە شاھىتتۇر،
نە شاھىت، شاھىدى تارىخ، يەنە تاپ شان-زەپەر، ئۇستا.

1979 - يىل سېنتەبىر، قەشقەر.

تارىمغا مۇھەببەت

سۈيۈگنى ساپ، سۈزۈك دەيمۇ، بويۇگنى تالۇ-بوستانلىق،
كەچۈر، بۇ پاك سۈپەتىگنى يالا-يالغاندا ياپقانلىق.

باياۋاندىن ئاقارسەن، ئوپقۇنۇك كورمەيدۇ ھىچ سايە،
سۈيۈگدىن نەپ ئالۇر ئەمما ئېقىندىن پەستە چاتقانلىق.

ئىگىز تاغدىن غۇلاچ ئاتساك سېنىك ئالدىگدا توسقۇن يوق،
يالاپ قىرغاقنى يول ئالساك، سۈيۈگدە لايمۇ ئاققانلىق.

سۈيۈك لاي دەپ نىچۇن تەركى مۇھەببەت ئەيلىسۇن ئوغلۇك،
مۇھەببەتتۇر ماڭا لاينى سۈرۈپ شىددەتتە ئاققانلىق.

تىرىكلىكتىن بىشارەتمۇ ئاشالماي قىر، سۈرەلمەي لاي،
يېشىل زۇمرەت كەبى چاقناپ سۈزۈك كولچەكتە ياتقانلىق.

1981-يىل سېنتەبىر، ئۇرۇمچى.

خوتەن قەغىزى

ئارخىولوگىك مەلۇماتلارغا قارىغاندا، شىنجاڭ ۋە بەزى جايلاردىن قېزىۋېلىنغان تارىخ ۋە كلاسسىك ئەدەبىياتقا دائىر مەدەنىي مىراسلارنىڭ بىر قىسمى خوتەن قەغىزىگە يېزىلغان ياكى كوچۇرۇلگەن. ئۇزۇمە پوستىدىن ياسالغان بۇ ئاددى، ئەمما سۈپەتلىك قەغەز مىللى مەدەنىيىتىمىزنى تەرەققى ئەتتۈرۈش ۋە تارقىتىش يولىدا ئالاھىدە رول ئوينىغان.

— ئاپتور.

بېشىم قاتتى يازاي دەپ تاش①، گېلەمنى ياكى ئەتلەسنى،
ئاڭا باپ سوز، سۈپەت ئىزلەپ تۈگەتتىم يەتتە شام-كەچنى،
كى بىلدىم گۈلنى كۈيلەشكە جىمى قۇربۇممۇ يەتمەسنى،
ئەيىپ كورمەڭ، ئاساننى تاللىدىم تاشلاپ قىيىن-تەسنى،
بەخش ئەتتىم خوتەن قەغىزىگە ئاددى مۇخەممەسنى.

ساۋادىم بولسىمۇ بىر چاغ، بۇنىڭدىن كوپ نادان ۋاقتىم،
قاچانكى بىر قېلىن تارىخىي دەستۇردىن ۋاراق ئاچتىم،

① تاش — قاش تېشى. — ت.

ئىجاتىنىڭ بابىدا ئوزگە خەلق-ئەل نامىنى تاپتىم،
بوۋامنىڭ نامىنى، ئەپسۇس، تاپالماي نەچچە ئۇھ تارتتىم،
يوشۇرمايمەن ئۇ چاغ قەلبىمدىكى خورلۇق، ئەلەم، غەشنى.

ئوتۇپ يللار، يىگىت بولدۇم، مېنى پەن ئىنتىزار قىلدى،
بۇيۇك پەن كۇچ، ئەقلىنى بۇ نادان باشىمغا يار قىلدى،
ئەقىل دەستۇر پۇتۇلگەن بەت سىرىنى ئىختىيار قىلدى،
يېڭىلدىم، شۇندا ئىلھامىم قەلەمنى بە قارار قىلدى،
پەرز بىلمەي نىچۇن بۇ توھپىكار قەغەزنى كۇيلەشنى.

خەرىتە ئالدىغا كەلدىم، جاھانغا بىر نەزەر سالدىم،
جاھانمۇ كەڭ ئىكەن، ياپىر! پايانىغا قاراپ تالدىم،
بىلەركەن شۇندىمۇ تارىم بويىنى نەچچە ئەل، ئالىم،
سەۋەپ شۇكى، پۇتۇلگەنچە خوتەن قەغىزىگە نامىم،
تالاي يۇرت-مەملىكەت ئاتلاپ كېزىپ چىققان ئىگىز-پەسنى.

بۇ يۇرتتىن بىر زامان سودا، ئىلىم-پەن كارۋىنى ئوتكەن،
ئىلىگە مەرىپەتتىن يېپ-يېڭى ئەنداز ئىلىپ كەتكەن،
سېتىقتىن ئەھلى كارۋان خوش، پۇلى مالدىن ئېشىپ كەتكەن،
ئاشۇ سودا ھىساۋىنى خوتەن قەغىزىگە پۇتكەن،
بۇ قەغەز قانچە كەزگەندۇر ئىران، رىم ھەم ماراكەشنى.

شىرىن ئىشقىدا پەرھات يارىنى قانچە سېغىنغاندۇ؟
ئاڭا پاك سويگۈدىن قانچە سالام خەت ـ نامە يازغاندۇ؟
شۇ ئەرمەن پەرىسى مەشرىق يولىغا قانچە باققاندۇ؟
خوتەن قەغىزىنى قانچە يۈرەك ـ باغرىغا ياققاندۇ؟
ئاسان قىلدى غېرىپكە ئۇ جانان رۇخسارى ئىزلەشنى.

تاۋابى ئىختىيار قىلسا ئەگەر كىم كۆي خۇداسىنى،
ئاشۇ قەغەز جەلپ ئەتتى ئۇنىڭ تۇنجى قاراشنى،
جاكا قىلدى جاھان ئىچرە بوۋام مەخمۇت مىراسىنى،
كى تەڭ تارتتى دىۋان بىرلە قۇتاتماقنىڭ جاپاسىنى،
ئۇگەندۇق بىز شۇڭا تۇركى گۈزەل، ساپ تىلدا سوزلەشنى.

ناۋايى ئۇندا ئىنساننى ۋاپا، ھىممەتكە چىللايدۇ،
نىزارى كۈلمىگەن سويگۇ گۈلىگە زارۇ يىغلايدۇ،
غەزەلخان نوبىتى سايراپ ئانا يۇرتنى ئۇلۇغلايدۇ،
قەلەندەرخانىدا مەشرەپ گويا شاھانە يايرايدۇ،
ئۇگەن دەپ ساپ مۇھەببەت ئالدىدا جان قۇربان ئەيلەشنى.

ئەمەسمىز پەن، ئەقىلدە كەم، ئاڭا تارىخ يېزىلغاندۇر،
ئۇلۇغ جۇڭخۇا ئۇچۇن بەت ـ قۇر ئارا قانلار چېچىلغاندۇر،
شىھىت بولدى ھىساپسىز ئەر، ۋە لېكىن نامى قالغاندۇر،

دەللەر ئالدىدا پىتنە-يالانىڭ بارى يالغاندۇر،
بۇ تارىخ ئويغىتار بىرلىك ئۈچۈن كۈرىمىڭ زەبەردەسنى.

1979 - يىل يانۋار، ئۈرۈمچى.

مۇقام هەققىدە مۇخەممەس

نەغمىنىڭ تىلسىز مۇڭلىرىنىڭ ئاۋازى
ئىنسان روھىغا مەنىۋى ئوت تۇتاشتۇرغۇچى
ئامىلدۇر.
ــ ئەبۇ نەسىر فارابى

ئايا ساقى، شاراپ تۇت، بىل، بۇ دەم ئىلھام ماڭا ئىلپەت،
نە ئىلھام، بىر زىبا گۈلئۈز مېنىڭ بىرلە قىلۇر ئىشرەت،
نە ئىشرەت، ئىشرىتى نەزمەم قۇرىغا گۈل تىزار رەت-رەت،
ئايان بولسۇن كۈيۈمدە كۈي ئاتاسى بىر بۇيۇك سەنئەت،
شاراپ تۇت، ياق، مۇقامىڭ چال، چېلىپ دوستۇڭغا بەر
رىغبەت.

تۇغۇلسام ئوي ئىكەن نامرات، ئوقەت چاغلىق، بىسات ھەم ئاز،
لېكىن كوردۇمكى، تور تامدا نەقشلىك داپ بىلەن جۇپ ساز،
قاچانكى مەن سوراپ قالدىم: پەقىرگە بۇ نىمە پەرداز؟
ئاتام ئېيتتى: ئۇنى چالساق قوساق ئاچ بولسىمۇ مۇڭ ئاز،
شۇ ئان سايراتتى تەمبۇرنى، ماڭا كورسەتتى بىر ھىممەت.

يۇرەك-باغرىم ئېزىلمەستى تۇمەن بازغانۇ-سەندەلدە،
ئېزىلدى شۇ مۇقامنىڭ مەرغۇلى بىر مۇڭنى بەرگەندە،
ۋە سەزدىم شۇ مۇقام ئەۋجى بىلەن پەرھات كۆچى تەندە،
غېمىم يوقتۇر ماداردىن تاغنى يۇزمىڭ پارە ئەتكەندە،
نە تاغ، ئەھلى مۇقامغا ئەيلىدىم تاغدىن ئىگىز ھورمەت.

ھالا شۇندىن بېرى نە دىلرابا خەندىگە رايىم يوق،
نىگارىمكى مۇقام، ئۇزگە نىگاردىن ھىچ تامايىم يوق،
نىگاركى مېھرى يالقۇنلۇق، ئۇنىڭسىز دىل ئارامىم يوق،
ئۇنى سويگەن كەبى سويگەن يەنە بىر خۇش ناۋايىم يوق.
ئەگەر تەشنا بىتاپتۇرمەن مۇقامدۇر نەق شىپا شەرۋەت.

سىگاھ ئويغاتسا ھەر تاڭدا يېشىل قىرغاقنى سەيلەتسەم،
سېغىندىم چىن گۈزەللىكنى مۇقامى چەبىيات چەكسەم،
چېلىپ مەن چارىگاھ، دەيمەن ئەجەمدىن ئۇز ئانا ئولكەم.
يېپىشقايمەن مۇشاۋىرەك ۋەجدىن چىنلىققا مۇستەھكەم،
كى ئېيتسام پەنجىگاھ، يۇكسەك تۇيۇلدى بۇ ئەجىر-
مېھنەت.

كى ئۇزھال—ھالى مەزلۇمنىڭ، نە مەزلۇم بولمىسۇن غەمناك،
ئازاتلىق دەپ ئازاپ چەككەن بوۋام دادى مۇقامى راك،
بايات—باتۇر جەمەتىمنىڭ تېڭنى ئەسلىتۇر ھەر ۋاق،

جۇدالىقتا ئوشاقتىن ھەر جۇنۇن دەرمان ئالۇر ئانداق،
ناۋانىڭ قۇدرىتى نىم جاننىمۇ ئەيلەر باھادىر، مەرت.

تەكەللۇپ بىرلە جەننەتتە قىلۇرمەن گەر غەزەلخانلىق،
تاپار مەندىن مۇراتقا ھورى-غىلمانلارمۇ ئىمكانلىق،
نە ھور، چالسام تىرىكلەر جىسمىدىن قاچقاي پەرىشانلىق،
تېۋىپلەر ئوردىسى ئىچرە مېنىڭدۇر تەختى سۇلتانلىق،
قازاندىم شۇل سەۋەپ دىلىكەش بولۇپ سەنىئەتتە جۇپ
شوھرەت.

جاھان سەنئەت كوكىدە ئەل مۇقامنى ماھى تابان دەر،
چىمەنزار كۇن چىقىشتا بۇ كەبى چولپان تۇغۇلغان دەر،
كى بىلمەسلەر سوراپ: بۇ يۇرت نىچۇن داڭدار ئاتالغان دەر،
كى بىلگەنلەر: جىمى جانلىق ئۇسۇل، كۇيدىن يارالغان دەر،
شۇبۇ نام بىرلە ئالەمگە تونۇلدى بۇ ۋەتەن جەننەت.

ئىجات شۇڭقارى نەسلىمنى نىچۇن مەن ئىپتىخار بىلمەي؟
مېنى چوڭ قىلدى شۇ ئەجدات مۇقام بىرلە ئېيتىپ ئەللەي،
ئۇ تۇتقان ساز—تەۋەرۇكنى نىچۇن بىر ياخشى يار بىلمەي؟
ئۇنى جان بىرلە قوغداشنى نىچۇن ئەھدۇ-قارار بىلمەي؟
نومۇسچان ھەر مىراسخور تاجىدا بۇ بىباھا زىننەت.

سورالسا گەر مىراسخور توھپىسى، مەنكى ھامان پەستە،
ئۇمتكە ھىچ جاۋابىم بولمىدى ئۇتتۇزغا يەتمەستە،
قۇرۇق گەپتىن ئۇزۇپ قول، ئىش قىلاي دەپ گورگە كەتمەستە،
ئايان قىلدىم ئىرادەم گال قەلەمىم بىرلە مىڭ تەستە،
بولۇر ئارزۇ شىرىن قانچە، لېكىن كۇلمەيدۇ بىمىھنەت!

1980 ـ يىل ماي، ئۇرۇمچى.

هاجی ئەخمەت

ۋەتەننىڭ ئەجرىنى ئاقلا

سائادەت دىلىرى قاچماس كۆرەشكە جان پىدا ئەردىن،
ۋەتەننىڭ ئەجرىنى ئاقلا، بولۇپ مەردانە، قەيسەردىن.

ھەقىقەتتۇر: "مۇشەققەتنىڭ تېگى ئالتۇن" دىگەن ھىكمەت،
ئۇمىتنىڭ غۇنچىسى ياشنار توكۇلگەن قان بىلەن تەردىن.

شىپا تاپقاي رىيازەت دەشتىدە زار چاڭقىغان قەلبىڭ،
ۋىسال پەيتى قېنىپ ئىچسەڭ شاراپنى ھەۋزى كەۋسەردىن.

ھېيىپ بولسا يىگىت جەڭدە قوشۇلغاي بەستىگە زىننەت،
كى زىننەتتۇر ئۇنى ھەرگىز ياساپ بولماس كۆمۈش، زەردىن.

نە ئارمان، ئەخمىدى، خەلقىڭ ئۇچۇن جەڭلەردە جان بەرسەڭ،
ئورۇن ئالغاي ئەزىز قەۋرەڭ مۇقەددەس شۇ ئانا يەردىن.

1972 ـ يىل، قەشقەر.

بولماس

كۆرەشكە جان پىدا قىلماي تۇرۇپ مۇشكۈل ئاسان بولماس،
بىلىم كاننى قازماستىن سىرۇ-ھىكمەت ئايان بولماس.

مۇرات دەشتىدە پەرھاتتەك نىگارنى ئىزلىگەن ئاشىق
كېسىپ تاغلارنى يول ئاچماي، يىراق مەنزىل راۋان بولماس.

ئىرادە باغلىسا ھەركىم نىشانغا يەتمىگى شەكسىز،
جەسۇر كارۋان ئۇچۇن ئەسلا ئوتەلمەس تاغ-داۋان بولماس.

پۇتۇلگەي جۇپ قانات ئەرگە ئۇمىتۋارلىق، جاسارەتتىن،
خوشامەتكويدا ئار، ۋىجدان، رەزىل قورقاقتا جان بولماس.

ھايات سىرلىق دېگىز گويا، قېتىدا كوپ ساۋاق، ھىكمەت،
ئۇنىڭ تەكتىگە چوككەنلەر ئەقىل تاپقاي، نادان بولماس.

ئەگەر نە بولسا تەدبىرىڭ، بولار شۇ خىلدا تەقدىرىڭ،
بېغىڭنى ئاسرىساڭ جۇتتىن، گۈلۈڭ بەرگى خازان بولماس.

هایاتتا، ئەخمدی، هەرگىز شاپائەت كۆتمە غايىپتىن،
ۋەتەن نەپىشگە كوي دائىم، ئۇنىڭدەك جانىجان بولماس.

1979 ـ يىل ئىيۇن. ئۇرۇمچى.

بىر گۈزەلگە

باھارنىڭ ھوسنىنى كوردۇم سېنىڭ غۇنچە سىياقىڭدا،
شۇڭا مەجنۇن بولۇپ يۈردۇم كويۇپ ئىشقى پىراقىڭدا.

جۇلالايسەن گويا توزدەك، قېشىڭ مىسالى قۇندۇزدەك،
زىيا چاقنايدۇ يۈلتۈزدەك سېھىرلىك كوز قاراغىڭدا.

ئېتەر لۇتپۇڭ مېنى ھەيران، ئارامىمنى قىلىپ ۋەيران،
نازاكەت كۇلكىسى جەۋلان قىلار دائىم زىناغىڭدا.

تېپىلغايمۇ ساڭا تەڭداش، ئوتۇڭغا كىم بېرەر بەرداش؟
شەپەقنىڭ ھوسنىگە رەڭداش قىزىللىق بار ياناغىڭدا.

بىرەر ئوتمەيسەن يانمىدىن، خەۋەر ئالمايسەن ھالىمدىن،
سېنى سويگەن گۇناھىمدىن كى خەس بولدۇم ئاياغىڭدا.

سېنىڭ دەردىڭدە ئاۋارە، يۈرەك ـ باغرىم تۇمەن پارە،
قىلىپ بۇلبۇل كەبى ناله ناۋا ئەيلەي قۇلاغىڭدا.

نىگارا، قىل ماڭا شەپقەت، جەننەمغا يەتمىسۇن زەخمەت،
كويۇپ كۆل بولمىسۇن ئەخمەت، كى ھىجرەت بىرلە داغىڭدا.

1977 - يىل، يېڭسار.

چېچەك

ئاچىلۇر خۇش ھىد چېچىپ بىر مەررە ھەر يىلدا چېچەك،
ئىشقى لەززەت تۇيغۇسىنى قوزغىتار دىلدا چېچەك.

ياپ-يېشىل كىمخاپ لىباس كىيگەن تەبىەت جانلىنىپ،
كەك دالا-قىردا چېچەك، تاغ ئۇستىدە، غولدا چېچەك.

زىلۋا تاللار بويتۇ چوكان بوينىغا مۇنچاق ئېسىپ،
زوقلىنىپ باقسام بېشىمدا، چامدىسام يولدا چېچەك.

بۇ گۈزەللىكنى تاماشا ئەيلىدىم ھەيرەتتە مەن،
چايقىلار گويا دېگىزدەك ئوگۇ ھەم سولدا چېچەك.

تاك سەھەردە قايىندى ئىش، كەچتە كوكلەم سەيلىسى،
قىز-يىگىتلەر ئىشقىنى ئىزھار ئېتەر قولدا چېچەك.

مەنمۇ ئىلھام كانى بىلدىم گۈلباھار ئەييامىنى،
كۈيلىسەم تەرىپىنى داستان بولۇر تىلدا چېچەك.

1979 - يىل ئىيۇن، ئۇرۇمچى.

ئەسلەيمەن

ئۇلۇغ هورمەتتە ئەسلەيمەن چۈەر يولباشچى رەهبەرنى،
كۆرەش قۇربانى ئەخمەتجان ـ ۋەتەنگە جان پىدا ئەرنى.

بايان ئەيلەي ئۇنىڭ ئوچمەس شەرەپ داستانىدىن بىر بەت،
توقۇپ نەزمە، قىزىپ سوز كاندىن ياقۇت بىلەن زەرنى.

ئىچىپ جەڭ نىلقىدىن، كۆرمىڭ جەسۇر پەرهاتنى قوزغاتقان،
ئازات قىلماق ئۈچۈن ياۋدىن مۇقەددەس شۇ ئانا يەرنى.

يېنىپ هورلۇك تەقەززاسى بىلەن شىردەك غازات قىلغان،
ئىلىپ قولغا بوۋام سادىر مىراسى نەيزە، شەمشەرنى.

ئۇنۇتماستىن ۋەتەن، خەلقنىڭ ئەسىرلىك قان قىساسىنى،
رەقىپ هەلقۇمىدىن سىققان قىلىپ ئۇلگە سەنۇبەرنى[1].

---

① سەنۇبەر ـ يازغۇچى زۇنۇن قادىرنىڭ «رودۇپاي» ناملىق هىكايىسىدىكى ئوزىنىڭ ئەقىل ـ پاراستى بىلەن قان شورىغۇچى رودۇپاينى يېڭىپ غەلىبە قىلغان باتۇر يىگىت ئوبرازى.

قارا تۇن پەردىسىن يىرتىپ، چېچىپ نۇر يولچى يۇلتۇزدەك،
كېزىپ چىققان ئىلى، تۇرپان، خوتەن، تاردىم ۋە قەشقەرنى.

شىپا بەرگەچ ئۇنىڭ مېھرى دىلىغا ئەھلى دەرتمەننىڭ،
ئەزىز بىلگەن گويا لوقمان كەبى بۇ لەۋزى شەككەرنى.

نىشان ئەيلەپ كېلەچەكنى، نەسىللەر بەختىنى كوزلەپ،
يىمىش تىككەن گۇزەل باقىقا، توكۇپ ساپ قان بىلەن تەرنى.

نادامەت بىرلە كوز يۇمدى بىراق، ئۇ غەمگۇزار ئىنسان
ئىچىپ تەشنالىغى قانماي زەپەر جامىدا كەۋسەرنى.

ئۇنى بىزدىن جۇدا قىلدى رەھىمسىز، بىۋاپا يىللار،
يوشۇرغاندەك قارا پەردە نەزەردىن ماھى پەيكەرنى...

يۇرەكتە يادلىنار مەڭگۇ سويۇملۇك نامى ئوچمەستىن،
ئۇنۇتماس ھىچقاچان تارىخ ئۇنىڭدەك زاتى قەيسەرنى.

1981 ـ يىل، قەشقەر.

ۋەتەن ھەققىدە مۇخەممەس

تامايىم يوق ساخاۋەتتىن، ۋەتەن-بەختىم پاناھىمدۇر،
ئۇنىڭ قوينى ئاڭا جەننەت، مۇقەددەس قىبلەگاھىمدۇر،
جۇدۇنلۇق قىش-ئاياز پەيتى گۈزەل پەسلى باھارىمدۇر،
مۇبارەك تۇپرىغى ھەر چاغ كوزۇمگە تۇتىيارىمدۇر،
ھاۋاسى ھەم سۈيى لەززەت، ھوزۇرى دىلخۇمارىمدۇر.

ھاياتنىڭ يايلىغى يۇرتۇم ئىجات گۈلزارى-بوستانى،
جاھان تارىخىدا باردۇر ئەبەت ئوچمەس شەرەپ-شانى،
جىمى ئالەمگە ئەڭ باشتا تونۇشلۇق بۇ ئىلىم كانى،
تىلىم چىققاندا دەسلەپكى سوزۇم قۇتلۇق ۋەتەن نامى،
ئانامنىڭ ئاق سۈتى بىرلە پۈتۈلگەن تىل تۇمارىمدۇر.

تېغى ئەلگە پولات قورغان، تېشى ئەلا كۇمۇش، زەردىن،
چولى ئەلا گۈلىستاندىن، گىياسى مۇشكى، ئەنبەردىن،
قېلىشمايدۇ ئۇنىڭ ئاددى بۇلاغى ھەۋزى كەۋسەردىن،
ھوسۇن بەرگەن ئاڭا ئەجدادىمىز ساپ قان بىلەن تەردىن،
ئۇلۇغ تارىخى چوڭ قاموس غۇرۇرۇم-ئىپتىخارىمدۇر.

قەسەم بىللا، ساداقەتتە ئەزىز تۇپراققا لەۋ ياقتىم،
ئوتتىدا مەن كويۇپ گويا قېقىنۇستەك قانات قاقتىم،
سۇيىدە چىن ھوزۇر ئەيلەپ گويا تاھىر بولۇپ ئاقتىم،
تولۇپ ئىلھام، ھاياجانغا، ۋەتەن شەنىگە كۇي قاتتىم،
مۇھەببەت دولقۇنى زەخمەك، يۇرەكنىڭ رىشتى تارىمدۇر.

ئاڭا كىندىك قېنىم تامغان بولۇپ ئىز-بەلگۇ مېھرىمدىن،
جۇلالايدۇ جامالىنىڭ زىياسى بەلكى چېھرىمدىن،
كى ئاجرالماس ئۇنىڭ نامى دەقىقە ئويۇ-پىكرىمدىن،
شۇڭا چۇشمەس ئانا يۇرتىنىڭ مۇقەددەس نامى زىكرىمدىن،
ۋەتەن مېھرى ئومۇرۋايەت يېڭىلمەس كۇچ-مادارىمدۇر.

ئەزىز تۇپراق ماڭا قىممەت جاھان مۇلكى ۋە جاناندىن،
كېرەك بولسا ۋەتەننى دەپ كېچەرمەن بۇ ئەزىز جاندىن،
بولاتتىم رازى ئومرۇمدىن، مۇرادىم ھەل بولۇپ ئاندىن:
ئىجادىم بىرلە كىيدۇرسەم ئاڭا گۇلتاج شەرەپ-شاندىن،
ۋەتەننىڭ ئەجرىنى ئاقلاش يۇرەك ئەھدىم-قارارىمدۇر.

1980 - يىل، قەشقەر.

كىتاپ مەققىدە باللادا

بۇ قەدىم يۇرت ئاسمىنىنى قاپلىدى سۇرلۇك تۇمان،
قۇترىدى تەتۇر قۇيۇن، سۇردى ھوكۇم جۇت، قەھرىتان،
باش كوتەردى شۇم نىيەتلەر پەيلى ئاچ، ۋەھشى قاۋان،
بولدى زۇلمەتنىڭ تىغىدا قان توكۇپ تاپماق ھايان،
ۋادەرىخا، ئوتتى باشتىن بىر مەھەل مۇدھىش زامان.

تەلۋىلەر جاللات مىسالى ئاق تېرورلۇق باشلىدى،
سالدى باشقا دەرت، مۇسىبەت، ئەل كوزىنى ياشلىدى،
مىڭلىغان قامۇس-كىتاپنى يىرتتى، ئوتقا تاشلىدى،
قايسى دىلنىڭ نەپرىتى بۇندىن قىياندەك تاشمىدى؟!
بۇ ياۋۇزلۇققا چىدالماي تىترىدى يەرۇ-جاھان.

يالمىغاندا ئاڭ-ئەقلىنىڭ جەۋھىرىن ئوتنىڭ تىلى،
چىقتى يالقۇندىن فارابى—ئىلمۇ-ھىكمەتنىڭ پىرى،
ھەر سوزىدىن يامرىدى قەھرۇ-غەزەپ كەلكۇن سىلى:
"سۇندۇرالماس ھەق-ئادالەتنى جاھالەتنىڭ سۇرى،
مەرىپەتنىڭ مەشئىلى پارلار جاھاندا بىگۇمان".

تاشلىغاندا ئوتقا «دىۋانۇ لۇغەتىت تۈرك»نى،
چىقتى مەھمۇت قەشقەرى قولدا مىجىقلاپ بوكىنى،
"ئاھ! ــ دىدى، ــ كويدۇردى كىم تىلنى ـ ھاياتىنىڭ كوركىنى؟
ئەھلى ئىنسان بۇ كەبى قىلماس خاراپ ئوز مۇلكىنى،
ۋەھشى ھايۋاندىن قىلىشماس كوزى كور، ئەھلى نادان!"

كويدۇرۇلگەندە «قۇتادغۇ بىلىگ» ئەقىل شامى كىتاپ،
چىقتى يالقۇندىن يۇسۇپ خاس ياڭرىتىپ ئوتلۇق خىتاپ:
"مەن بۇ قامۇسنى ياراتتىم ئەھلى ئىرپانغا ئاتاپ،
كىمكى كويدۇرسە كىتاپ، ئۇ گورگە يۇزلەنگەن بىتاپ،
كىمكى ئەل بەختىگە دۇشمەن، قالمىغاي تەختى ئامان!"

«خەمسە» يانغاندا كويۇپ، چىقتى ناۋايىدىن سادا:
"لەيلى ـ مەجنۇن، رازى بول، پەرھادۇ ـ شىرىن، ئەلۋىدا!...
پەيلى خىسراۋنىڭ قىلىش ئاشقىنى مەشۇقتىن جۇدا،
چىن مۇھەببەت ـ سويگۇنى دىللارغا جا قىلغىن، خۇدا!
بولسا ئىنسان بىمۇھەببەت، كوڭلى قىش، رەڭگى سامان..."

ئورلىگەندە كوككە گۈلخاننىڭ ئۇلۇغ يالقۇن ئوتى،
قەد كوتەردى ئوت ئارا گۈمنام، نىزارى، خىرقىتى،
نىم شىھىت، ئۇيغۇر، مۇتەللىپ بولدى يانداش ئۇلپىتى،
ئەزدى ئۇلار قەلبىنى ئەلنىڭ مۇسىبەت، كۈلپىتى،
ياڭرىدى غالىپ سادا مىسلى ئۇلۇغ كەلكۈن قىيان:

"ئوتتى باشتىن مىڭ تۇمەن سەۋدا قەدىم چاغدىن بېرى،
بەخت-سائادەت بولمىغاي شۇملۇق، پالاكەتتىن نېرى،
پاقىرايدۇ كوكتە يۇلتۇز تۇن قارا بولغانسېرى،
ئەھلى ئىنساننىڭ بىكارغا كەتمىگەي قانۇ-تېرى،
شۇبھىسىز، ئارزۇ-مۇرات يار ۋەسلىنى قۇچقاي ھامان!

تەلۋىلەر ئىشلەتسىمۇ مىڭ بىر ھىلە، چارە-ئامال،
ئەل قىساسى ھەلقۇمىدىن چىڭ بوغۇپ، تاپقاي زاۋال،
تۇن-جاھالەت مەرىپەت نۇرىدىن قىلالمايدۇ قامال،
تاڭدىكى گۈلگۈن شەپەقتەك كورسىتىپ نۇرلۇق جامال،
يۇز ئاچار پەن-مەرىپەت دەۋرى—كېلەچەك ھور زامان!"

1966 — 1976 - يىللار، قەشقەر.

ئابدۇرېھىم ئىسمائىل

كەلدى

ئېتىزلىقىغا كېلىپ تورسام، يىراقتىن شوخ غەزەل كەلدى،
غەزەل بىرلە تولۇن ئايدەك چىرايلىق بىر گۈزەل كەلدى.

كورۇپ ئول دىلرابانى، قىن-قىنىمغا پاتمىدىم شۇ دەم،
ھاياجان ۋە خوشاللىقتىن گويا كوڭلۇمگە سەل كەلدى.

قېتىلدى ئەل قاتارىغا، يېنىمدىن ئالدى بىر كەڭ سول،
بۇ ھالدا كوڭلىمىز بىرلە ئىشىمىز دەلمۇ-دەل كەلدى.

چۈشۈپ كەتتۇق ئورۇم جەڭگە، ئورۇشتا بەسلىشەيلى دەپ،
قىلىشقان ئەھدىمىزنى بىر سىنايدىغان قەرەل كەلدى.

ئورۇشتۇق ئورمىنى ھارماي راسا قوزغاپ جاسارەتنى،
توكۇلدى تەرلىرىمىز، زەپ كوڭۇللۇك بىر مەھەل كەلدى.

دىيىشتۇق: ئىككىمىز دائىم مۇشۇنداق بىللە ئىشلەيلى،
شۇئان خۇددى ئېغىزلارغا تولۇپ شىرىن ھەسەل كەلدى.

دىمەك، بىز ئىككى ياشنىڭ رىشتىسى باغلاندى ئەمگەكتە،
چىرايلارغا تەبەسسۇمدىن گويا ياقۇت ـ لەئەل كەلدى.

ئاخشىمى

مەن سېنى كۆتتۈم ئۈزاق باغىدا يەككە ئاخشىمى،
بولدى ھەمرا ئاي ماڭا ئورلەپ پەلەككە ئاخشىمى.

ئايغا باقتىم، ئاي يۈزۈڭ بولدى ئايان ئاي چېھرىدە،
ئوخشىمايتتى ئۇ پەقەت سەندىن بولەككە ئاخشىمى.

سەن تۇيۇلدۇڭ خۇددى ئايغا ئايلىنىپ كەتكەن كەبى،
ئۇشبۇ ھال كوڭلۈمگە سالدى دەككە-دۇككە ئاخشىمى.

كەلدى تۇركۇملەپ بۇلۇت، يوشۇردى ئاينى باغرىغا،
قالمىدى سەندىن ئۈمىت كوڭلۈمدە چەككە ئاخشىمى.

بىر مەھەل ئوتكەچ يەنە چىققاندا ئاي، شۇنداق دىدىم:
چىقمىغىن بۇندىن كېيىن ھەرگىزمۇ كوككە ئاخشىمى.

لەيلىدەك سەن ئېچىلىپ قىلدىڭ تەبەسسۇم، ئەي پەرى،
چىن قوبۇل بولدۇم دىگەندەك بۇ تەلەپكە ئاخشىمى.

ۋاقتىدا چىقماسلىغىڭىنىڭ بائىسىنى سوريسام،
ئىككى ئاي مەنسۇخ دىدىڭ تەنها يۇرەككە ئاخشىمى.

مەن سېنى ئايدىڭ ئەمەس، ئاي چىقمىغان تۈندە كۈتەي،
ئاي بولۇپ نۇر چاچقىلى كەلگىن كومەككە ئاخشىمى.

تاڭ شاملىغا

ئەي تاڭ شاملى، يەتكۈز ئول يارغا سالامىمنى،
چېگرادا گۈزەت تۇرغان دىلدارغا سالامىمنى.
ئەل، يارى ئۇچۇن كۈن-تۈن خۇشتارغا سالامىمنى،
ئىشقى ئوتىدا كويگەن بىدارغا سالامىمنى،
جەڭلەردە جەسۇر، باتۇر شۇڭقارغا سالامىمنى.

چېگراغا مېڭىشتا يار قەلبىنى ئايان ئەيلەپ،
ئېيتقانتى: سېنى سويدۇم مېھرىمنى قىيان ئەيلەپ،
بۇ ئىشقنى سوۋۇتمايمەن كوڭلۇمنى تۇمان ئەيلەپ،
ھىجرانغا چىدايمەن يۇرت، بەختىمنى ئامان ئەيلەپ،
خارلىققا يولاتمايمەن سەندەك جان نىسارىمنى.

بۇ سوز مېغىزىن ساقلاپ كوڭلۇم قۇتىسى-ئەستە،
يارىمغا تىزىپ كەلدىم سويگۇ گۈلدىن دەستە،
ۋەسلىنى كۈتۈپ ئوتتۇم ھىجرىگە چىداپ تەستە،
مېھنەتنى قىلىپ ھەمرا، كەڭ يۇرتقا تىكىپ كەشتە،
نۇر بىرلە بېزەپ ياشلىق پەيتىمنى—باھارىمنى.

یارىمنى سېغىنسام، يۇرت-سەھراغا نەزەر قىلدىم،
ھوسنىنى سېغىنسام گۈل-رەناغا نەزەر قىلدىم،
قەددىنى سېغىنسام سەرۋ-زىباغا نەزەر قىلدىم،
مېھرىنى سېغىنسام گەر دەريا غا نەزەر قىلدىم،
شۇ بىرلە بېسىپ كەلدىم كورمەككە خۇمارىمنى.

يوللاپتۇ يېقىندا يار خەت-نامە: ئامان مەن دەپ،
قوغداپ بۇ دىيارىمنى سويدۇم ھەرقاچان مەن دەپ،
قۇزغۇننى يېكىپ قۇچتۇم جەكدە غەلىبە، شان مەن دەپ،
كوكسۇمگە تاقاپ ئوردىن بولدۇم قەھرىمان مەن دەپ،
كەلگەندە كورەرمەن شۇ مەرت جەكچى نىگارىمنى.

ئەي تاك شاملى، ئۇچقىن، يارىم قېشىغا تېز بار،
يۇرتۇم ھىدىدىن چاچقىن چېگراغا گويا ئىپار،
قەلبىمنى-سالامىمنى قىل ئەينى بىلەن ئىزھار،
توت كوزدە كۇتۇپ تۇردۇم خىزمەتكە بولۇپ تەييار،
كەلگەندە سۇناي لەۋدىن پاك ئابۇ-زىلالىمنى.

كۆيله، راۋابىم

مەن سېنى ئالسام قولۇمغا، جان-تېنىم يايرار، راۋاپ،
چالغىنىمدا جۇش ئۇرۇپ ئىلهاملىرىم قاينار، راۋاپ،
ئۇنلىسەڭ قەلبىمنى چەكسىز ئىپتىخار قاپلار، راۋاپ،
تارلىرىڭدىن توختىماي شاتلىقلىرىم يامرار، راۋاپ،
شۇل سەۋەپ ئامراقلىغىم ھەر دەم ساڭا بىسىيار، راۋاپ.

دەر ئىدى ئوتمۇش سىتەمكارلار سېنى ئەيلەپ مازاق:
"ساز بولامدۇ بۇ، قەلەندەرلەر كوتەرگەن بەش قۇلاق"،
ھول ئىدى پەدىلىرىڭ ئاققاچقا كوزلەردىن بۇلاق،
دەردۇ-ھەسرەت تاغى باسقاچ تارلىرىڭ ئەردى ئۇلاق،
ئەرك، خوشاللىققا ئىدىڭ سەن شۇنچە تەشنا-زار، راۋاپ.

ئاشۇ يىللاردا سېنى كەلدىم يېنىمدىن ئايرىماي،
بىللە ئېپ چىقتىم ئېتىز ئەمگەككە ئەسلا تاشلىماي،
قانچە مۇدھىش تۇنىنى ئوتكۇزدۇم چېلىپ مەن ئۇخلىماي،
سەن بىلەن روھلاندى يوقسۇل، ئەمما بۇندىن قورقتى باي،
مېھنىتىم، روھىمغا بولدۇڭ ھەرقاچان ھەمكار، راۋاپ.

ئايرىلىپ يۈرتتىن، يىراق يەرلەردە سەرگەردان بولۇپ،
يۈرگىنىمدە خانىمانسىز، چول كېزىپ سەرسان بولۇپ،
سەن يەنە كەلدىڭ مېنىڭ دەردىمگە كوپ دەرمان بولۇپ،
پاش قىلىپ زۇلمەتنى چالىدىم خۇددى مەن قۇربان① بولۇپ،
هەسرىتىم، ئارزۇلىرىمنى قىپ ساڭا ئىزهار، راۋاپ.

تاڭ ئېتىپ، بەختىمگە ئاخىر نۇرغا چومدى ئەل، دىيار،
قايغۇلار كەلمەسكە كەتتى، مەڭگۇ بولدۇڭ بەختىيار،
دەۋرىمىزنى كۆيلىدىڭ بۇلبۇل سۈپەت بولۇپ خۇمار،
تولدى دەريالاپ مۇهەببەتكە سېنىڭدە هەممە تار،
ئامىتىڭگە يەر-جاهان بولدى شۇئان ئىقرار، راۋاپ.

كورستىپ بەردى نىشانەڭنى ئۇلۇغ ئالتۇن نۇتۇق②،
كۆيلىدىڭ يۈكسەك پەزىلەت، قەهرىمانلارنى تولۇق،
ئەلگە بەردىڭ مىسلىسز ئىلهامىبەخش روهىي ئوزۇق،
شۇم رەزىللىككە بولۇپ كەلدىڭ ئەجەللىك زەربە-ئوق،
يېڭى دەۋرانىڭ ئۇچۇن بولدۇڭ قورال، دەركار، راۋاپ.

---

① قۇربان — «ئانارخان» كىنو فىلىمدىكى قۇربان كوزدە تۇتۇلدۇ.
② «يەنئەن ئەدەبىيات - سەنئەت سوهبەت يىغىندا سوزلەنگەن نۇتۇق» كوزدە تۇتۇلدۇ.

بىر مەھەل توت بەدنىيەت دولەتكە ئاپەت ياغدۇرۇپ،
تاشلىدى سەنئەت بىغىمدىن لالە-گۈللەرنى يۇلۇپ،
سەن راۋابىم خارلىنىپ زىنداندا ياتتىڭ سولۇنۇپ،
ئوتتى ئاۋازىڭغا شۇنچە قەلبىمىز تەشنا بولۇپ،
قىلدى ئازات پارتىيەم ياۋنى ئېتىپ تارمار، راۋاپ.

ئۇنلىدىڭ بىيجىڭدە ھەم شاڭخەيدە... خەلقىم ئاڭلىدى،
ھەممە مىللەت ياقتۇرۇپ ئوز سازىمىز دەپ داڭلىدى،
ئاڭلىغانچە دىل سويۇندى، دوست كوڭۇللەر قانمىدى،
خەلقارادا ھەم ساڭا ئالقىش چاۋاكلار ياڭرىدى،
قانچە چالساممۇ سېنى قانماس دىلىم، دىلدار راۋاپ.

تېخىمۇ كۈيلە ۋەتەتنى، خەلقنى، گۈڭچەنداڭنى سەن،
قەلبىمىزدىن مەڭگۈ سويگەن بۇ ئىسىل، ھور تاڭنى سەن،
كۈيلىگىن شانلىق قىزىل تۇغ، كوممۇنىستىك ئاڭنى سەن،
ئىشچى، دىخان، جەڭچىنى—گويا كى جىسمى گاڭنى سەن،
سېنى چالماققا ھەمىشە شائىرىڭ تەييار، راۋاپ!

1977 - يىل، يېڭىسار.

سالامىڭدىن

گۈزەل ئەخلاق، پەزىلەتنى جىمى ئىشتا نىزام ئەيلەپ،
ئاۋام ئالدىدا ھەردائىم ئوزۇڭنى بىر غۇلام ئەيلەپ،
تەكەببۇرلۇق، كورەڭلىكنى ۋۇجۇدۇڭغا ھارام ئەيلەپ،
ماڭا يول ئۇزرە، ئەي يولداش، ئېگىلدىڭ سەن سالام ئەيلەپ،
جاۋابەن "ۋەئەلەيكۇم" دەپ ئېگىلدىم سوز-كالام ئەيلەپ.

ئوچۇق، گۈلگۈن يۈزۈڭ خۇددى باھار نۇرىنى پارلاتتى،
ئېگىلگەن ئەۋرىشىم قەددىڭ مۇلايىملىقنى ئويغاتتى،
پەسىھ لەۋزىڭ ۋۇجۇدۇمغا بەئەينى بالنى يامراتتى،
يېقىملىق ھالىتىڭ ئىلھام بەخش بىر قىسسە ئاڭلاتتى،
ئەجەپ كوڭلۇمگە ياقتىڭ سەن مېنى ئوزۇڭگە رام ئەيلەپ.

سېنىڭ مۇنداق مۇناسىپ ھورمىتىڭدىن كوپ سويۇندۇم مەن،
سىماپىتەك ئېرىدى قەلبىم، خوشاللىققا چومۇلدۇم مەن،
بۇرادەر-ئاشنالىقنىڭ يىپىغا چىڭ چىگىلدىم مەن،
يېقىن دوستلۇق بىلەن سەندەك ئېگىلگەنگە ئېگىلدىم مەن،
قولۇم كوكسۇمگە ئالدىم ھەم ساڭا چىن ئېھترام ئەيلەپ.

ئىدۇق بىر چاغدا ئىككەيلەن ئەجەپ ئوچمەن، ئاداۋەتلىك،
كورۇشكە بىر بىرىمىزنى ئەمەستۇق زادى تاقەتلىك،
يولۇقساق ھومۇيۇپ، چەتنەپ ئوتەتتۇق مۇز قىياپەتلىك،
پىتىشمايىتتۇق قىلىپ جاڭجال، رەقىپ ئەردۇق قاباھەتلىك،
ئاجايىپ زور زىيان تارتىتۇق بۇ ئىش ئون يىل داۋام ئەيلەپ.

كېلىپ نوروز، زىمىستان-قىش ۋەتەندىن مەڭگۇ قوغلاندى،
ئاداۋەت مۇزلىرى ئېرىپ، ئاراش-زىتىلىق تاماملاندى،
پۇتۇن ئەل تېچ، بولۇپ دوست، بىر بىرىگە رىشتى باغلاندى،
جىمى جايدا يېڭى خىسلەت، گۈزەللىك شۇنچە جانلاندى،
ئۇلۇغ مەنزىلگە ئات سالدۇق كوڭۈلنى شات-خورام ئەيلەپ.

سالامىڭدىن زامانەمنىڭ پەزىلەت، روھىنى كوردۇم،
ئاۋامنىڭ بىر بىرىگە پاك، سەمىمى كوڭلىنى كوردۇم،
ئەدەپتە ئەنئەنەمىزنىڭ مۇقەددەس ئورنىنى كوردۇم.
ئەدەپ-ئەخلاقنى كىم سويسە، ئۇنىڭ مەن قەدرىنى كوردۇم،
تۇتاي ھورمەت شارابىن ئەلگە سەندەك دىلنى جام ئەيلەپ.

سادىن سادىرى

جان تەسەددۇق ئەيلىدىم

زوقلىنىپ باقتىم ساڭا مەن لالىزارىڭنى كورۇپ،
لالىزارىڭ ھوسنىدىن پەسلى باھارىڭنى كورۇپ.

ئەي پەرى، گۈللەر گۈلى، قەلبىڭدە شاتلىق ناخشىسى،
جۇر بولۇپ ئېيتتىم غەزەل قولدا دۇتارىڭنى كورۇپ.

كورسە ھوسنۇڭنى خەجىل بولمامدۇ جەننەت ھورلىرى،
مەپتۇنۇڭ بولدۇم سېنىڭ ھوسنۇڭ-نىھارىڭنى كورۇپ.

سەن دىگەندە: "ھور ۋەتەنگە بارلىغىم—جېنىم پىدا"،
جان تەسەددۇق ئەيلىدىم ئۇشبۇ شوئارىڭنى كورۇپ.

1979 - يىل ئاۋغۇست، ئۇرۇمچى.

سەنـەمگە

ئەي سەنەم، ئازات زامانەمنىڭ باھار ھەم يازى بول،
ھور دىيارىم كوكسىدە ئۇچقان سابا پەرۋازى بول.

رەڭمۇ-رەڭ گۈللەرگە تولغان گۈلشىنىم چاچتى ئىپار،
گۈلشىنىمنىڭ ھوسنىگە خۇش خۇي تەبەسسۇم، نازى بول.

راۋىبىم سايرار مۇقامغا ئەڭ يېقىملىق ئۈن بىلەن،
سەن ئۈنىڭ بول ھەمدىمى ھەم ياڭرىغان ئاۋازى بول.

ھور ۋەتەن قىلدى ئاتا زىبا-گۈزەللىكنى ساڭا،
ئەلگە تەقدىم قىل ئۈنى، سەن ھەم ئېلىڭدىن رازى بول.

خەلقنى ئوخشاتىسام دېگىزغا، سەن ئۈنىڭ بىر تامچىسى،
ئاجرىماس بىر تامچە بولغىن، جان پىدا ھەمرازى بول.

1981 - يىل ئىيۇن، غۇلجا.

ناخشاڭنى ئاڭلاپ

ئاڭلىدىم ناخشاڭنى، دىلبەر، زوق بىلەن مەمنۇن بولۇپ،
شۇ گۈزەل قەلبىڭ كەبى ھوسنۇڭگە مەن مەپتۇن بولۇپ.

بىر كورۇپ دىدىم: ساڭا ئالەمدە تەڭداش يوق ئىكەن،
سەن ئوسۇپسەن ئىلىنىڭ بوستانىدا گۈلگۈن بولۇپ.

تاسلا قالدىم ئەس-ھۇشۇمدىن بىر يولى ئايرىلغىلى،
باققىنىڭدا خۇش تەبەسسۇم بىرلە گويا كۈن بولۇپ.

قىلغىنىڭدا سەن بايان قەلبىڭ كۈيىنى كەڭ-كۈشات،
مەدھىيىلەپ نەزمەمنى ئېيتتىم مەنمۇ بىر مەجنۇن بولۇپ.

"قاپ-قارا قوي كوزلۇگۇم، جېنىم پىدا بولسۇن ساڭا"،
ئاشۇ ناخشاڭ ھەر تومۇردا ئوخچىدى ئۇپقۇن بولۇپ.

كۈيلە، دىلبەر، تائەبەتكە پۇتمىسۇن ئاۋازلىرىڭ،
كۈيلىرىڭدىن زوق-ھوزۇر ئاقسۇن قىيان-كەلكۈن بولۇپ.

1981-يىل ئىيۇن.

ئۇسۇلچى سىگىلىمغا

بەخش ئەتتىك ماڭا ئىلهام ئەجەپمۇ ساز ئۇسۇل ئويناپ،
مۇقام داستانىغا تەگكەش قىلىپ ئاۋاز ئۇسۇل ئويناپ.

نازاكەتلىك تەرەننۇم بىرلە ئويناپ سەھنىگە چىقساڭ،
دىدىم: كوكتىن چۈشۈپتۇ ئاي قىلىپ مىڭ ناز ئۇسۇل ئويناپ.

خان ئەتلەس ھەم بادام دوپپاڭ ياراشىپتۇ جامالىڭغا،
بولۇپسەن كولدىكى ئاققۇ، قىلىپ پەرۋاز ئۇسۇل ئويناپ.

چېچىڭ سۈمبۈل ئىغاڭلايدۇ بويۇڭغا جۇر بولۇپ لەرزان،
لېۋىڭدىن غۇنچىلار كۈلگەي ئېلىپ ئەنداز ئۇسۇل ئويناپ.

دىگەنتىڭ سەن: "ئۇلۇغ خەلقىم، ئۇنىڭغا بارلىغىم تەقدىم،
قانائەت قىلمىغىم يوقتۇر ئۇنىڭچۈن ئاز ئۇسۇل ئويناپ".

ساڭا مىڭ ئاپىرىن دەيمەن ئۇسۇلۇڭغا بولۇپ قايىل،
ماڭا ئەسلەتكىنىڭچۈن قىشتىمۇ گۈل ياز ئۇسۇل ئويناپ.

1982 ـ يىل، ئۇرۇمچى.

هوشۇر ئىبراھىم

تەنتەنە

زوقىنى تارتىپ كوڭۇلنىڭ خۇش پۇراق رەيھان بولۇپ،
تاڭ بىلەن كۇلدۇڭ ئېلىم نۇر چاقنىغان چولپان بولۇپ.

شۇ ئۇلۇغ تاڭ شەنىگە قىلسام بۇگۇن مەن تەنتەنە،
ئۇرغۇدى دىلدىن تەشەككۇر كۇيلىرىم پونتان بولۇپ.

سەن ئىدىڭ ئوتمۇشتە ئوچ تاغ ئاستىدا ۋەيرانە چول،
قان ئىچەر ئالۋاستىلار سۇرگەن ھوكۇم خاقان بولۇپ.

ھەممە يەردە دام-توزاق، كويزا-كىشەن، قانلىق قىلىچ،
كەمبەغەللەر ئۇستىدىن باسقان زۇلۇم توپان بولۇپ.

"جان پىدا قىلغاچقا مەرتلەر" قەد كوتەردىڭ، جان ۋەتەن،
كۇن چىقىش ياقىنى قىزارتتىڭ رۇستەمى داستان بولۇپ.

سەن ئۇچۇن توككەچكە قان-تەر جەڭدە، مىھنەت قوينىدا،
بەختىيار تاڭغا ئىرىشكەن قۇل بۇگۇن پالۋان بولۇپ.

ئەسلىسەم شۇ تاڭ بىلەن باسقان قەدەمنى بىرمۇ-بىر،
تىزىلار شانلىق زەپەرلەر كەھرىۋا-مارجان بولۇپ.

ياتمىغاي جىم ۋەھشى دۇشمەن، بەختىمىزگە قەست قىلار،
گاھى قاشقىردەك كورۇنسە، گاھىدا پاخلان بولۇپ.

توت نىجىس چىققان ئىدى شۇنداق رەزىل مەقسەت بىلەن،
قىلدى تارمار پارتىيەم ئەل دەردىگە دەرمان بولۇپ.

ئەي ئانا—شانلىق ۋەتەن، كەلدى باھارىڭ قايتىدىن،
گۇللىدىڭ ھەم گۇللىمەكتە قۇچىغىڭ ئەدنان① بولۇپ.

توتتە قۇدرەتلىك، ئۇلۇغ جۇڭخۇا قۇرۇشقا ھەممىز
يەڭ شىمايلاپ جەڭگە ئاتلاندۇق بۇيۇك كارۋان بولۇپ.

1979 - يىل، قەشقەر.

---

① ئەدنان — جەننەتلەردىن بىرىنىڭ نامى.

گۈزەل ھېيتگاھ

قەدىم قەشقەر ــ ئانا يۇرت كوز قاراغى سەن، گۈزەل ھېيتگاھ،
ھاياتنىڭ قاينىمى، كوركى، بۇلاغى سەن، گۈزەل ھېيتگاھ.

ئەگەر ئالتۇن ئۈزۈك بولسا قىياسمدا ئەزىز قەشقەر،
ئۇنىڭ ياقۇت كوزى، نۇرلۇق چىراغى سەن، گۈزەل ھېيتگاھ.

ئەگەر قەشقەر تولۇن ئايدەك چىرايلىق بىر پەرى بولسا،
ئۇنىڭ مەڭزىدىكى كوركەم زىناغى سەن، گۈزەل ھېيتگاھ.

سېنىڭ كوكسۇڭدىكى گۈللۈك ياراشقان خالغا ئوخشايدۇ،
تۇمەن گۈلنىڭ ئىپاردەك خۇش پۇراغى سەن، گۈزەل ھېيتگاھ.

سېنىڭ ئىشقىڭدا پەيۋەندە بولۇپ باغرىدا ئوت كويگەن
يىگىت ـ قىزنىڭ خۇمارى، ئىشتىياقى سەن، گۈزەل ھېيتگاھ.

ئۇلۇغ ئاستانە ئاۋازى جارانلايدۇ پىشانەڭدە،
ئۇنى ئاڭلاشتا مىليون خەلق قۇلاغى سەن، گۈزەل ھېيتگاھ.

يولۇڭ ئايلانما مەرمەردۇر، كىشى ئەكسى نامايەندۇر،
بەئەينى سۇپ-سۇزۇك كولنىڭ سىياقى سەن، گۇزەل ھېيتگاھ.

ھېيت، بايرام كۇنى ناغرا، سۇناي بىرلە ساما قاينار،
خوشاللىق ئەۋجىنىڭ ئالتۇن راۋاغى سەن، گۇزەل ھېيتگاھ.

سەھەر، كەچتە راۋاپ، تەمبۇر، دۇتار ئاۋازى دىلخەندە،
يېقىملىق ناخشا-كۇينىڭ چارى باغى سەن، گۇزەل ھېيتگاھ.

قەدىردان پارتىيەم، خەلقىم بىلەن ھوسنۇڭ گۇزەللەشتى،
پاراۋان، بەختىيار تۇرمۇش قۇچاغى سەن، گۇزەل ھېيتگاھ.

1980 - يىل، قەشقەر.

مىرزاھىت كېرىمى

باغ دىسەم

باغ دىسەم باغى ئېرەم مەكتەپ ئىكەن چاچقان ئىپار،
گۈل-چېچەكتىن دەستە-دەستە گۈل سۈنۈپ تۈرغان باھار.

ئوي دىسەم خان قەسرىدىن نۇرلۇق ئىكەن بۇ دەرسخانا،
خۇش تەپەككۇر ئىلكىدە يۇلتۇز كۈلۈپ باققان قاتار.

كەلگۈسىنىڭ پەردىسىن قايرىپ شۇ ئان سۈردۇم خىيال،
قەھرىمان، ئالىم، ئەدىپ... بۇ ئويىدە كۈچ-دەرمان ئالار.

ئېيتىدۇ ئۇستازى: ئەي ياپراقلىرىم، ئوتقاشلىرىم،
سىز ئانا ۋەتەن ئۈمىدى، سىزدىن ئەل ئىمكان تاپار.

چەشمىدۇر دەرسلىك كىتاپ، يۇمران كوچەتلەر سۇ ئىچەر،
سۇ ئەمەس، ئابى ھايات ئۇ، خەستە جانغا جان قوشار.

بىلمىگەننىڭ ئومرى قىسقا، خارلىنىپ غەم يەپ تۈگەر،
بىلسە كىم ئولمەيدۇ، مەھمۇت قەشقەرىدەك شان قۇچار.

سۇ ئېقىپ تاغ سىلكىنىپ، لىڭشىپ دەرەخ، قۇش سايىرىبان،
دەيدۇ: ئۇگەن، بولسىلا سەندە ئەگەر ۋىجدانۇ-ئار.

يۇكسىلىپ يۇرتۇم-ئېلىم، ئوتسۇن جاھاننىڭ ئالدىغا،
ئۇگىنىڭ دەپ پارتىيە، ئاتا-ئانا پەرمان قىلار.

تىرىشىپ ئەلا ئوقى، دىلىنىڭ كوزىدۇر پەن-بىلىم،
بىلمىگەن ئەما، نادان، بىلگەن ئۇلۇغ ئىنسان بولار.

ئەۋرىشىم ياشلىق دىمەك—جان-دىل بىلەن ئۇگەن دىمەك،
ياشلىغىدا ئۇگىنىپ ئالغان بىلىم—سويگەن نىگار.

زەر، جاۋاھىر كانى مەكتەپ سىز ئۇچۇن، ئەي قىز-ئوغۇل،
ياشلىغىنىڭ قەدرىگە يېتىپ بىلىم ئالغان ئوزار.

سىزدىدۇر مېھرىم مېنىڭ، زېھنىم مېنىڭ، گۇل-غۇنچىلار،
دەرس تۇگۇل بەرسەم جېنىمنى مەندە نە ئارمان قالار!

سويگۇ غەزىلى

كەچقۇرۇن چىقتىم ھېيتگاھنىڭ ئاۋات بازارىغا،
ئاشىغى شەيدا بولۇپ قالدىم كوزى خۇمارىغا.

پۇرمە ئەتلەس كوينىگى، قىزغۇچ ھېلىلە رومىلى،
سىھرىلەپ قويدى مېنى بەختىم پۇتۇك تۇمارىغا.

ئۇزدى مژگان قاشىدىن ئوق، يۇرىگىمگە تەگدى ئۇ،
بىر قاراپ قويغان بىلەن چولپان خىجىل زۇنارىغا.

سودرىلىپ كېتىۋېرەي راھەتلىنىپ، توسماڭ مېنى،
بىرەھىم يار قامچا ئۇرغان سويگۇنىڭ تۇلپارىغا.

ئەۋرىشىمدەك ساچىلە باغلاپ يەنە ئەيلەپ غەزەپ،
ئاسسا مەيلى قەلبىدە قۇرغان ئۇمتىنىڭ دارىغا.

مەن بوغۇزلانسام ئىدىم لەۋ خەنجىرى بىرلە شۇئان،
گۇل بولۇپ قانىم ئېچىلسا، نۇر چېچىپ باھارىغا.

داپ، راۋاپ، دۇتار چېلىپ، ئوقۇپ غەزەل ئويناپ-كۈلۈپ،
بەزمە قۇرسا دوستلىرىمغا، ياخشىلارنىڭ بارىغا.

شۇندا تاپقايمەن مۇرات يايراپ بېھىشتە تەنلىرىم،
كومسە ئاي تۇققان كېچە مېنى ۋىسال مازارىغا.

ۋەتەن

تۇتمىدىم ئومرۇمدە مەن ئوزگە سېنىڭدىن يار، ۋەتەن،
پەرۋىرىش ئەيلەپ مېنى، دائىم دىلىمدا بار ۋەتەن،
بىمىساپ ئەجرىڭ سېنىڭ كوكسۇمدە نۇر زۇننار، ۋەتەن،
باش قويۇپ كوكسۇڭگە شۇئان ئوقۇدۇم ئەشئار، ۋەتەن،
يەپ تۇزۇڭنى، يىمىگەن غېمىڭنى نامەرت خار، ۋەتەن.

رىم، مىسىر، مەغرىپ سېرى يىپەك يولى سەندىن بارار،
مەرىپەت، سەنئەت، ھۇنەردىن خۇش پۇراق سەندىن تارار،
كەشپىيات، ئىجات بىلەن ئوغۇل-قىزىڭ قەدرىن تاپار،
ئوچمىگەي تارىخ بېتىدىن شەۋكىتىڭ بولۇپ سۇۋار،
كىم بۇنىڭغا يۇمسا كوز شەرمەندە، كور بولار، ۋەتەن.

مەۋج ئۇرۇپ ئاقار تېشىپ دەريالىرىڭدا كەۋسىرىم،
چاقنىغان شولا چېچىپ ساي، تاغلىرىڭدا گەۋھىرىم،
ئوتلىرىڭ مېھرىگىيادۇر، ھەر تېشىڭ كوز جەۋھىرىم،
بۇ مۇقەددەس تۇپرىغىڭدا ئوسكىنىم—شان-شەۋكىتىم،
شاخلىرىڭ باشىمغا سايە، دۇشمىنىڭگە دار، ۋەتەن.

شۇ قۇچاغىڭنى سېنىڭ قاپلاپ زۇلۇم، بولدۇڭ خاراپ،
ۋەھشى زالىملار سېنى نىمجان قىلىشتى قان شوراپ،
ۋادەرىخا، كوپ زامانلار خارلىنىپ تارتتىڭ ئازاپ،
مۇڭلىرىڭنى كۆيلىدى دۇتار بىلەن تەمبۇر، راۋاپ،
يىغلىساڭ كۆلگەن ياۋۇزدىن سەن ئىدىڭ بىزار، ۋەتەن.

سەن ئازاتلىققا ئېرىشكەن چاغدا بىر گودەك ئىدىم،
ئىپتىخار ئەيلەپ "ئانا ۋەتەن" دىيان چىققان تىلىم،
ياشىنىغان باغرىڭدا يايراپ، سۇ ئىچىپ قانغان دىلىم،
ئۇخلىماي كۈندۈز ـ كېچە ئويلاپ سېنى، ئالدىم بىلىم،
سەن ئۇچۇن سوقسا يۈرەك يوق ئارمىنى زىنھار، ۋەتەن.

ۋادەرىخ، ئۇستۇڭدە قايتا شۇم قۇيۇنتاز چورگىلەپ،
باغلىرىڭ بولدى گورىستان، يەتمىدى ھىچ خەلققە نەپ،
كويدۇرۇلدى سەنئىتىڭ، مىڭلاپ كىتاۋىڭ دەستىلەپ،
كويدۇرۇلدى شەۋكىتىڭ تارىخ ـ دىۋانىڭ ئۇستىلەپ،
دەرت ـ ئەلەمدىن بىر مەھەل بولدۇڭ ئەجەپ بىمار، ۋەتەن.

كىم ۋەتەندىن ئورۇسە يۇز سەرنەگۇن① بولغاي ھامان،
كىم ۋەتەن دەپ بەرسە جان ئولمەس كىشى شۇ ھىچقاچان،

① سەرنەگۇن ـ گۇمران.

ئورۇگەچ سەندىن يۇزىنى بولدى گۈمران "توت چايان"،
سېنى خۇرسەن ئەيلىگەنلەر شەپقىتىگدىن قۇچتى شان،
مەن نىچۇن قىلماي ساڭا ھەركۈندە جان نىسار، ۋەتەن.

قۇچىغىگدا مەن تۇغۇلدۇم، سەندە كوز ئاچتىم، ئانا،
شاتلىغىم چەكسىز ئۇزۇك بەرگەچ نومۇس-ۋىجدان ماڭا،
مەن تۇغۇلدۇم يېگۈاشتىن مەرھابا ئېيتتىم ساڭا،
ئېخ، مۇرات تاپقاي ئىدىم ئەھدىمنى مەن قىلسام ئادا،
رازى قىلماستىن سېنى ئولمەك ماڭا دىشۋار، ۋەتەن.

گۈللىشىگگە بۇ ھاياتىم، ئەمگىگىم تەقدىم مېنىك،
قان-تەرىمنى ئاققۇزۇپ توھپە قىلىش ھەققىم مېنىك،
تەلپۈنۈپ ئىجادىيەت بوستانىدىن ئەقلىم مېنىك،
تۇتتى بۇ گۈلدەستىنى، رىزالىغىك بەختىم مېنىك،
بىر ئومۇر ئىشقىمنى ئەيلەپ بىر ساڭا ئىزھار، ۋەتەن.

ره‌خىم قاسىم

قه‌دىردان جۇزۇڭلىغا مه‌رسىيه

ئادىتىمچه مه‌ن بۇگۈن ئاچسام كالىنداردىن ۋاراق،
كوزلىرىمگه چۈشتى يانۋار توققۇزى دىگه‌ن ساناق،
باستى دىلنى خۇددى تاغده‌ك زور مۇسىبه‌ت، غه‌م، پىراق،
ئاھ... جۇزۇڭلى، ره‌سمىڭىزگه ته‌لمۇرۇپ باقتىم ئۇزاق،
ھىسسىياتىم ئاقتى شۇ سائه‌ت بولۇپ ده‌ريا قوشاق.

مه‌ن قوشاق يازسام سىيادىنمۇ زىياده ئاقتى ياش،
تۇتتى ماته‌م كوكته ئاي، كۈن، يه‌رده ده‌ريا، تاغۇ-تاش،
ئاق بۇلۇتتىن ھالقىغان چوغده‌ك قىزىل تۇغ ئه‌گدى باش،
"نه‌ده زۇڭلى؟" ده‌پ سوراغلاپ ئىزلىمه‌كته قېرى-ياش،
مه‌نمۇ قويدۇم كائىناتقا يالۋۇرۇپ مىڭ بىر سوراق.

"ئۇ مېنىڭ باغرىمدا" ده‌پ به‌ردى جاۋاپ چه‌كسىز ۋه‌ته‌ن،
"ئۇ مه‌شه‌ده!" دىدى بېيجىڭ ھه‌م شىئه‌ن، چۇڭچىڭ، خوته‌ن،
"ئىككى مىڭ يىلغا يۇرۇش قىلماقتا سه‌پته بىز بىله‌ن،

تىخىمۇ قەيسەر، زىرەك ئۇ ھەمدە شات، ئىشچان، تىمەن!"
بارچىسى ئىيتتى شۇ سوزنى، زوق بىلەن سالدىم قۇلاق.

ئىخ، جۇزۇكلى، سىز بولۇپ ماۋجۇشىمىزغا قول-قانات،
كەچتىڭىز ئوت، توكتىڭىز قان، قىلدىڭىز ئەلنى ئازات،
ئەڭ چىرايلىق ناخشىلاردەك ئومرىمىز ئوتمەكتە شات،
بارمىدۇ دەيمەن جاھاندا بىزدە بار قايناق ھايات،
ھەر كوڭۇلدە سىزگە چەكسىز سويگۇ، ھورمەت، ئىشتىياق.

مەن دىسەم شەپقەتكە تولغان قەلبىڭىزنى بىر دېگىز،
كورۇنەر چوڭقۇر دېگىزمۇ كوزلىرىمگە بەك تىيىز،
كۇيلىسەم ئاسمانچە بار دەپ باتۇرانە قەددىڭىز،
شۇ ئىگىز ئاسمان-پەلەكتىن قەددىڭىز يۇكسەك-ئىگىز،
سىز كەبى دانا پەدەرنى كوردى ئالەم ئاز بىراق.

چىھرىڭىز تاڭدا ئىچىلغان ئەڭ گۇزەل گۇلنىڭ ئوزى،
ئەقلىڭىز بولدى قۇياش، نۇرلاندى خەلقىمنىڭ كوزى،
ئەجرىڭىزدىن ۋەتىنىمنىڭ پارلىدى ئايدەك يۇزى،
سىز سائادەت ئاسمىنىنىڭ مەڭگۇ پارلاق يۇلتۇزى،
تۇندە يول كورسەتكۇچى قۇللارغا سىز مەشئەل چىراق.

توسىيالماس ئاينى ھىچكىم زورۇقۇپ ئالقان بىلەن،
ئەسلى ئوزگەرمەس دېگىزنىڭ قانچە تاش ئاتقان بىلەن،

"توت گېزەندە" ئوتكۇزۇپ كەلگەچكە كۇن يالغان بىلەن،
قىلدى قەست سىزگە ئۇلار پىتنە-پاسات، بوھتان بىلەن،
خەلقىمىز ئۇرغاندا بىر مۇش بۇرنىدىن بولدى بۇلاق.

پارتىيىمىز تۇتتى رولنى خەلقىمىزنىڭ بەختىگە،
تەدبىرى بولماقتا كەۋسەر چاڭقىغان ئەل قەلبىگە،
دوست تۇگۇل دۇشمەنمۇ قايىل بىز ئېرىشكەن غەلبىگە،
ئاتلىنىپ دۇلدۇلنى چاپتۇق ئەڭ ئاداققى پەللىگە،
ئەسلا چۇشمەيمىز ئىگەردىن بولسىمۇ مەنزىل يىراق.

ھەر كىشىگە بەكمۇ چەكلىك بۇ ئومۇرنىڭ مۇددىتى،
ئاشۇ چەكلىك ئومرىڭىزنىڭ بولدى چەكسىز قۇدرىتى،
ئېخ، جۇزۇڭلى، ئەسرىمىزنىڭ ئىپتىخارى، شوھرىتى،
نەچچە ئەۋلات نەسلىمىزنىڭ سىزگە يۇكسەك ھورمىتى،
سىز ياشايسىز يەر-جاھاننىڭ ئومرىدەك مەڭگۇ-ئۇزاق!

1978 - يىل 9 - يانۋار، ئۇرۇمچى.

ئارسلان

كېلەرسەنمۇ

چۈنقتەك تولغىنىپ، گۈلدەك كۈلۈپ، دىلدار، كېلەرسەنمۇ،
كىيىكتەك ئەندىكىپ چوچۇپ، خۇمار كوز يار، كېلەرسەنمۇ.

ئىزىك قوغلاپ ئۇنەر گۈل، تارقىلار خۇش ھىد يولۇك بويلاپ،
شامالدەك ئەركىلەپ ئۇيناپ، بويى گۈلزار، كېلەرسەنمۇ.

ئوتۇپتۇ ئالمىشىپ ئاي-يىل ئۇمىت باغلاپ، يۈرەك داغلاپ،
ئەزىز ھالىمنى تىڭلاشقا، قۇياش رۇخسار، كېلەرسەنمۇ.

جامالىڭغا بولۇپ تەشنا يۇتۇپ قان يىغلىدىم تەنھا،
رەھىم ئەيلەپ غېرىبىڭغا، دىلى غەمخار، كېلەرسەنمۇ.

مۇھەببەت دەشتىدە ياتتىم چېچىك زەنجىرلىرى چىرماپ،
جېنىمنى قىينىدىك، ئالساك جېنىم تەييار، كېلەرسەنمۇ.

جەنىم رىشتى پايانداز دۇر يولۇڭغا، گەر كېلەر بولساڭ،
توكۇلگەن كوز يېشىمدىن گۇل - چىمەن رەڭدار، كېلەرسەنمۇ.

كېچە - كۈندۈز قىلار جىلۋە دىلىم ئەينىگىدە ھوسنۇڭ،
ئۇۋالغا قالمىسۇن سويگۇ، ئارسلان زار، كېلەرسەنمۇ.

1977 - يىل دېكابىر.

پۇتمەس سويگۇ

يازىمەن كۆيلەپ سېنى، ئەي ئانىجان، غەمخار ۋەتەن،
تۇپرىغىڭ ئالتۇن بوشۇك بولغاچ ماڭا، گۈلزار ۋەتەن.

جۇش ئۇرۇپ ناخشام ئاقار قوينۇڭدا دەريا سۈيىدەك،
دولقۇندا تاغلىرىڭنىڭ جىلۋىسى ئوينار، ۋەتەن.

چوققىلار كۆن كورمىگەن چاغلاردىمۇ يازدىم سېنى،
قان بىلەن زەنجىردىكى دىلنى قىلىپ ئىزھار، ۋەتەن.

مەن باھارنىڭ رېڭىنى ئەيلەپ سىيا يازغان سېنى،
تاڭلىرىڭنىڭ ھوسنىگە بولغاچ جېنىم خۇشتار، ۋەتەن.

بۇ سەھەر يازغاندا قايتا ئەركىلەپ كۆلدى باھار،
تاۋلىنىپ ئوتقاش مىسالى كەلگۈسى رەڭدار ۋەتەن.

سەرپ قىلىپ ئومرۇم قېرىنداشنى، ناخشاڭنى يازاي،
مىڭ ئومۇر يازسامۇ پۇتمەس سويگۇ-مېھرىڭ بار ۋەتەن.

1979 - يىل يانۋار.

شـۇجى

هارۇننى سورەر هامان ئۇ كالىدەك غەيرەت بىلەن،
ئەجرىنى يەرگە يازار ماڭلاي تېرى—مېھنەت بىلەن،

ئىزىدىن گۈل ئۈنمىگەن جاي بارمۇ بۇ تاغ كەنتىدە،
ئارمىنى ئەل دەردىنى يەڭگىللىتىش جۈرئەت بىلەن.

كوزلىمەي شوھرەتنى، نامنى، كەلدى داشۇپ پۈتتۈرۈپ،
يېزىغا بەخشەندە قىلدى ئومرىنى ھورمەت بىلەن.

ئاممىنى ئۇستازى قىلدى، ئاممىا غول، ئۇ غۇنچە گۈل،
چاچتى ھىد، بەردى مۇھە ئوز قەلبىدىن شەرۇەت بىلەن.

يىغلىدى يۇرت يىغىسىنى، قىلدى جەڭ ئاشلىق ئۈچۈن،
يۇرمىدى كوز-كوز قىلىپ مەنسەپىنى ھىچ مىننەت بىلەن.

غايىسى بولغاچ قۇياش، ئۇ باشلىغان بىر بەن كىشى
يارىدۇ جۇتنى ھامان لاچىن كەبى سۇرئەت بىلەن.

كوكتىكى يۇلتۇزنى ئۇزمەك بولسا دىخانلار ئەگەر،
ئۇ بىرەر ئوز قەددىنى شوتا قىلىپ ھىممەت بىلەن.

1975 - يىل قەشقەر.

كاككۇك

سەھەردە ئويغىتىپ دىلنى خۇمارلىق سايرىدىك، كاككۇك،
باھارنى سەن زىمىستاندىن كۇيۇكدە ئايرىدىك، كاككۇك.

قىراننىڭ بويىنى بويلاپ چىقىپ كەلسەم قېشىڭغا مەن،
نەزەر تاشلاپ ئازاق① ياققا بېشىڭنى قايرىدىك، كاككۇك.

ئۇ ياقتا گۇل چېچەكلەپتۇ، خىيالنى ئېپ قاچار باغلار،
بوۋام مەخمۇت بوشۇگىگە قاراپ ھىچ قانمىدىك، كاككۇك.

ئۇنۇكدىن قوغلىشىپ باردىم قەدىم مەھشەت② قۇچاغىغا،
ئانا ئاتۇش مۇقامىغا كويۇپ بەك يايرىدىك، كاككۇك.

پۇرايدۇ گۇل بىلەن ئەنجۇر قۇياش سويگەن بۇ تۇپراقتىن،
غۇرۇرلۇق ئىلكىدە كۇلىكەك، كۇلۇپ ئايىايلىدىك، كاككۇك.

1981 ـ يىل نويابىر، ئاتۇش.

---

①② ئاتۇشنىڭ يېزىلىرى.

ئىپتىخارى بىلەن

ۋەتەنگە پەسلى باھار كەلدى گۈلئۈزارى بىلەن،
ياساندى زەپمۇ گۈزەل قوينى لالزارى بىلەن.

ئىچىلدى قىرمىزى، ئەترە، بىنەپشە گۈلشەن ئارا،
دالانى كەزدى سابا گۈل ھىدى-ئىپارى بىلەن.

چىلىپ ساتارىنى شات باشلىدى ناۋا كۈينى،
چىمەنگە نەغمىچى قۇشلار كىلىپ خۇمارى بىلەن.

بەخت مەيىنى ئىچىپ گۈلشەن ئىچرە قىز ۋە ئوغۇل،
يۇرۇشتى سەيلە قىلىپ ئاشىغى نىگارى بىلەن.

باھار گۈلى كەبى ئەلنىڭ ئىچىلدى، كۈلدى دىلى،
ھايات چىنارى ياشاردى بۇ گۈلباھارى بىلەن.

ئىجادى مېھنەت ئارا ئۇنچە توكتى ماڭلىيىدىن،
بېغىغا چاچتى ئۇرۇق، يەڭ تۇرۇپ ناھارى بىلەن.

بۇ يىلقى يازدا چومۇچ ھەم قازانمۇ ماي بولىدۇ،
تولۇپ ھوسۇلغا ئېتىز، باغلىرى ئاناری بىلەن.

ئۇلۇغ دىيارى باھار پەيزىگە چومۇلگىنىدە،
ھەقىقى يايرىدى خۇشتارى ئىپتىخارى بىلەن.

1980 - يىل فېۋرال.

چىرايلىق

(پۇرقەتكە تەقلىت)

دىخان قىزى، قۇياشلىق گۈلزارىڭىز چىرايلىق،
گۈلزارىڭىزغا لايىق رۇخسارىڭىز چىرايلىق.

ئېيتىڭچۇ ھەقنى، جانان، سىز ھورمۇ ياكى ئىنسان؟
سەرۋى سۈپەت ئېتىزدا رەپتارىڭىز چىرايلىق.

گۈلشەندە سىز قىزىلگۈل، كۈيلەشتە خۇددى بۈلبۈل،
جان بەرگۈچى ئېتىزغا ئەشئارىڭىز چىرايلىق.

خاھ كۈندۈزى ناھاردا، خاماندا، پاختىزاردا،
مەردانە ئۈنچە توككەن ئىش-كارىڭىز چىرايلىق.

ساپ تەر بىلەن سۇغارغان، مەي باغلىغان، قىزارغان
شاخلاردا ئالما، ئەنجۇر، ئانارىڭىز چىرايلىق.

ئىش قوينىدا كۈرەشچان بولغاچ، قۇچۇپ شەرەپ-شان،
تاقىغان ئاشۇ ئۇتۇقتىن زۇننارىڭىز چىرايلىق.

ئېيتىپ قەلەمدە رەخمەت، ئىزھار ئېتىپ مۇھەببەت،
تۈزدى چىمەن شەھردىن خۇشتارىڭىز چىرايلىق.

1980 ـ يىل نويابىر.

بـۇلـبـۇلـغا

گۈل ئاشىغى ئەي بۇلبۇل، تۇر، سايرا، ناۋا قىلغىن،
سۈندى قەپىزىك چۈلچۈل، ئۇچ، سەيرى ھاۋا قىلغىن.

گۈل پەسلى چىراي ئاچتى، گۈلشەنمۇ ئىپار چاچتى،
قۇزغۇنلار بەدەر قاچتى، سەن كوكتە جۇلا قىلغىن.

قوي، بولما تولا غەمكىن، بوستاندا ئۇچۇپ ئەركىن،
گۈللەرگە قونۇپ تەمكىن، خەندانە سادا قىلغىن.

كوپ كۈتتى سېنى گۈلزار ناخشاڭغا بولۇپ خۇمار،
سەن باشتا دىگەن: "گۈلىار"، ۋەدەڭگە ۋاپا قىلغىن.

گۈل، غۇنچە توكۈپ شەبنەم، ھىجرىڭدە چېكىپ كوپ غەم،
قان بولدى دىلى، سەن ھەم كەل ئەمدى، داۋا قىلغىن.

ئىشق جامىنى ئىچمەككە، دىل تارىنى چەكمەككە،
گۈل ۋەسلىگە يەتمەككە سەن جاننى پىدا قىلغىن.

گۈلشەنگە بولۇپ خۇشتار، ھەر تاڭدا كورۇپ دىدار،
بوستاندا ئوقۇپ ئەشئار، بۇرچۇڭنى ئادا قىلغىن.

1980 ـ يىل دېكابىر.

تـاردـم

بۇيۇك تاردم، بۇ يۇرتۇمدا ئېقىنلار ئىچرە سەرۋەرسەن،
تولۇپ، دولقۇن ئۇرۇپ ئاقتىڭ ئەسرلەپ، شۇنچە قەيسەرسەن.

سىنىڭدىن سۇ ئىچىپ ئەتراپ يېشىل بوستانغا ئايلاندى،
يۇرەكلەر ياشنىدى، قاندى، ھاياتقا ئابى كەۋسەرسەن.

تويۇندۇردۇڭ، تويۇندۇرغۇچىسەن ئەجدادۇ-ئەۋلاتنى،
تومۇرغا قان بولۇپ سىڭدىڭ. ئەزەلدىن روھىي پەرۋەرسەن.

ئېقىپ كەلدىڭ قەدىمدىن گاھى ئۇيناقلاپ ۋە دولقۇنلاپ،
ۋە بەزەن لايلىنىپ ئاقتىڭ ۋە بەزەن خۇددى مەزمەرسەن.

قۇچۇپ ئاقتىڭ ئانا يۇرت باغرىنى، سويدۇڭ كېچە-كۇندۇز،
شۇڭا لەززەتلىنەر ئىچكەندە جانلار، شەھدۇ-شەككەر سەن.

بۇگۇن قىرغاقلىرىڭدا سايرىشار مەدھى ئوقۇپ بۇلبۇل،
تۇمەن مىڭ مەدھىگە لايىق باھارىڭغا مۇيەسسەر سەن.

ئەزىم تارىم، ساڭا جانىم نىسار، قەترەڭگە مەن خۇشتار،
ماڭا ئابى ھايات بەرگەن ئەبەتلىك يارۇ-دىلبەرسەن.

1981 - يىل نويابىر، ئۈرۈمچى.

زوهراسی سەن

سەن نازاکەت گۆلشىنىنىڭ بىرگۆلى رەناسى سەن،
ئاشىغى زار بۇلبۇلۇڭنىڭ دىلبىرى بەرناسى سەن.

هور ۋەتەننىڭ ئىشقىدا يالقۇنلىنار قەلبىڭ سېنىڭ،
سەن مۇھەببەت دېگىزىنىڭ گوهىرى يەكتاسى سەن.

نۇر چاچار چولپان كەبى باققاندا شەهلا كوزلىرىڭ،
تۇننى روشەن ئەيلىگەن نۇر مەشئىلى سىماسى سەن.

لەۋلىرىڭ تاڭدا ئېغىز ئاچقان قىزىلگۈل غۇنچىسى،
غۇنچە ئالدىڭدا خىجىل، بەلكى ئۇنىڭ زىباسى سەن.

بەختىيارلىق ئىلكىدە تۇتتۇم قولۇڭنى، ئەي پەرى،
ئەمدى خۇشتارنىڭ ئومۇرلۇك يارى سەن، هەمراسى سەن.

كەل، يېزىلسۇن ئومرىمىزدىن چىن مۇھەببەت قىسسىسى،
تاهىرىڭ گەر بولسا خۇشتار، قىسسىنىڭ زوهراسى سەن.

1981 ـ يىل دېكابىر.

ئوسمىنى

بىر ئوماق خوشنام قىزى دەمدەك قويۇپتۇ ئوسمىنى،
قاشىنىڭ قارالىغى كەمدەك قويۇپتۇ ئوسمىنى.

بىر لەقەم قويدۇم كۇلۇپ قىزچاققا "ئوسما ئوغرىسى"،
شۇ زامان يۇگرەپ ئېقىن سۇدا يۇيۇپتۇ ئوسمىنى.

ئوسكىلەڭ كىرپىكلىرىدىن ياش توكۇپ ماجان كەبى،
بېغىغا كىرگەن پېتى قويماي يۇلۇپتۇ ئوسمىنى.

بايقىدىم شۇندىن بۇيان قالغاچ قاناتى قېشىغا،
بارچە قىزلار قويىسمۇ، قويماس بولۇپتۇ ئوسمىنى.

ئاق يۇزى، شەھلا كوزى چاقنار پەلەكنىڭ ماھىدەك،
شۇ ھوسۇننىڭ ئالدىدا ناباپ كورۇپتۇ ئوسمىنى.

ئۇ گۈزەللىك ئالىمىنىڭ خۇددى چولپان يۇلتۇزى،
قويىنىدا ھەم ئاي يۈزى ئايدەك يورۇپتۇ، ئوسمىنى.

1981 ـ يىل ئۈرۈمچى.

خنەگـۇل

باغىمنى گۈلزار ئەيلىدىم، تەردىم چونەككە خنەگۇل،
تارقاتتى خۇش ھىد ھەم ھوزۇر بەردى يۈرەككە خنەگۇل.

تام خوشنىمىزنىڭ شوخ قىزى، قەلپ ئاسمىنىمنىڭ يۇلتۇزى،
كۈلدى شورامدىن بىر قاراپ ئوخشاپ سۈرەتـكە خنەگۇل.

خوشنام قىزنى ئويلىدىم، ناخشامدا ھەر كۈن كۈيلىدىم،
كىرسە بېغىمنى خۇش كورۇپ، تولغاي پورەككە خنەگۇل.

بىر كەچتە ئايدىڭ ئاخشىمى چاڭ كەلـتۈرۈپ مەن ناخشىنى،
كىرسەم بېغىمنى چۈمكىگەن ھال رەڭ يىپەككە خنەگۇل.

بۇنداق بولۇشنى نىم بىلەي، كوڭلۇم كۈلۈشنى نىم بىلەي،
شۇ قىز ئۇزۇپتۇ تولدۇرۇپ باغدىن ئېتەكـكە خنەگۇل.

تۇتتۇم بىلەكتىن "ئوغرى"نى، دىدىم: "يۈرەكنى ئورتىدىڭ،
بىر بوسە بەرسەڭ ئامرىغىڭ يەتكەي تىلەككە، خنەگۇل".

جانان قىزاردى"ۋىل" قىلىپ، كەتتى كوزۇمدىن ئوت يېنىپ،
"چاڭ" قىپلا تەگدى تەستىگى، ئۇندى ئىگەككە خىنەگۇل.

"قالمامدۇ بىزنى خەق كورۇپ، كەتتىم نومۇستىن مىڭ ئولۇپ،
كەپسىزلىگىدىن كەلمىگەي بۇ باغ تەرەپكە خىنەگۇل"—

دەپلا قولۇمدىن يۇلقۇنۇپ، قاچتى شورامدىن تولغۇنۇپ،
ياقتى مۇھەببەت ئوتىنى دىلغا شۇ كەچتە خىنەگۇل.

ئاغرىق ساقايماس بىسەۋەپ شۇ قول بىلەن قويماي سىلاپ،
سەندىن بولەككە باقمىغاي كوڭلۇم ئەبەتكە خىنەگۇل.

1981 ـ يىل يانۋار، ئۇرۇمچى.

ئابدۇللا سۇلايمان

جەنۇپ غەزەللىرى

1

ئۇلۇغدۇر شۇ قەدەر "تەكتى ماكان"نىڭ زىننىتى توغراق،
دىلىمدا ئەيلىنەر زىكرى مۇقەددەس ھورمىتى توغراق.

نىچۇن قايىللىغى ئاشماس غۇرۇر ئىلىكىدىكى جاننىڭ،
نامايەن تۇرسا قەددىدە ھاياتىنىڭ قۇدرىتى، توغراق.

يىراقتۇر ئۇ بىراۋغا سۇ، ئۇزۇقنىڭ ئىلتىجاسىدىن،
چىدام، غەيرەت ئۇچۇن ئۇلگە، شۇنىڭدا قىممىتى، توغراق.

ھېرىپ چولدە، كوزى مەنزىل تامان باققاندا كارۋانلار،
بېرەر ئىلھام ئۇپۇق بويلاپ سوزۇلغان رەت-رىتى توغراق.

قىلىپ ئالەمنى مالەم باسسىمۇ سەلكىن، بوران قانچە،
تۇرار تىك، بەستىدە ئۇرغۇپ باھادىر جۇرئىتى توغراق.

قاچان، قايدىن بولۇپ پەيدا زىمىنگە تاشلىدى سايە،
ئەسرلەر تارىخىن ئاچقاي قۇرۇپ دىل سوھبىتى توغراق.

كورۇك، ئۇندا قەددىم تارىم بويى ئابادىغا يەتكەن،
بۇگا شاھىت قولى ئالتۇن نەسىلنىك مىھنىتى توغراق.

يېشىل تۇرقى بىلەن مىك يىل ياشار ئۇ پانى ئالەمدە،
گۇزەل ئارزۇ-ئۇمىت تولغان كوكۇلنىك ئىلپىتى توغراق.

ياشايدۇ دەيدىكەن باقى بولۇپمۇ ئۇ يەنە مىك يىل،
ئاتا قىلغاچ غولىغا سۇ ئانا يەر جەننىتى، توغراق.

يەنە چىققاي يېڭى بىخلار ئۇنىك يىلتىز، غولى بويلاپ،
بولۇپ چەكسىز جاھان، پۇتىمەس ئومۇرنىك تەقلىتى توغراق.

ئاڭا باقسام ۋۇجۇدۇمدا سېزىرمەن بىھساپ دەرمان،
شۇڭا دەيمەن: جەسۇر خەلقىم سىماسى، خىسلىتى توغراق.

2

كۇزەتچى قەلبىدەك ئويغاق، تۇرار چولنى بېقىپ يۇلغۇن،
دىيارىم باغرىغا مەزمۇت، تېرەن يىلتىز يېيىپ يۇلغۇن.

تالاي شىرزادىغا نۇسرەت ئاتا قىلغان قەدىم يۇرتتا
ئۇنۇپ چىقتى شۇ كەچمىش جەڭ ئىزىدىن بەت ئېچىپ يۇلغۇن.

يوروققاش ھەم زەرەپشان قەھرىدىن ئاققان چېغى تارىم،
ئوسۇپ ياپراقلىدى دەرتمەن يېشىغا ھەم قېنىپ يۇلغۇن.

تاراسلاپ چاپتى جەڭگاھتا قىساس تۇلپارلىرى كىشنەپ،
كۇچەيتتى ئوچ-غەزەپ ياۋغا، لاۋا-ئوتتا يېنىپ يۇلغۇن.

ناۋايى «خەمسە» ئىلھامى بىلەن چوللەرنى كەزگەندە،
كى مەجنۇن سىردىشى بولدى خىيالىلارغا پېتىپ يۇلغۇن.

ئامانىنسا-مۇقام پەرزەنىدىنىڭ ئەسلى ئويى جاڭگال،
ئۇنى باقتى ئوتۇنچى ئاتىسى ھەر كۇن سېتىپ يۇلغۇن.

بولۇپ سۇرگۇن ئىلىغا، ئالتەشەر ئوغلانى ماڭغاندا،
بوران، يامغۇر پانا جايى ياساپ قوندى كېسىپ يۇلغۇن.

ئانا يىغلاپ بارار چولدىن، قوساقتا پەھلىۋان سادىر،
قاراپ قالدى يولىغا نوزۇگۇمنىڭ ياش سېپىپ يۇلغۇن.

پەلەك ئالماشىسىمۇ، كوردى مۇتەللىپ يەنە شۇم قىسمەت،
كۇرەشچان كۇيگە جۇر بولدى شائىرغا كۇچ قېتىپ يۇلغۇن.

كى سايرام بۇلبۇلى سويدى ئۇنى گۈلـدىن كورۇپ ئەلا،
ئىدى ئۇ نىم شىھىت، كەتتى مۇزات تاققا تىكىپ يۇلغۇن.

بىلىك، دوستلار، قىزىل قاندىن ئۇنۇپ چىققان گىيادۇر ئۇ،
تولۇپتۇ ھوسىنگە ئەمدى چىچەكتىن گۈل قىسىپ يۇلغۇن.

دىمەك ھەرگىز ئۇنى ئاددى چىچەك، ئۇ بىر ئۇيۇل قاندۇر،
تۇرار مەڭگۇ تىنىـــدە شۇ قەۋرلەرنى يىپىپ يۇلغۇن.

بۇگۇن ئاشماقتا ئەجداتلار ئۇلۇغ ئارزۇلىرى ئىشقا،
ئوسەر شانلىق شىھىتلەر روھىنى خەندان ئىتىپ يۇلغۇن.

3

قۇياشلىق پەسلىگە يەتتۇق، جىمى ئەل بەختىيار ھازىر،
بۇ يۇرتقا خوجا بولغانـلار دىلىدا ئىپتىخار ھازىر.

ياراتتۇق بىر يېڭى دۇنيا قەدىم تارىم پايانىدا،
جىمى ياق سەبزەرەك بولدى ــ كوكەردى لالىزار ھازىر.

كورۇك، كورلا بىغدا ئاق چىچەك دىلنى قىـلار مەپتۇن،
بۇ نەشپۇت يۇرتىنىك ھەممە يىقىدىن گۈل پۇرار ھازىر.

یاساپ ئاقسۇمۇ شاهانه پولانی، بولدی ساهىپخان،
قىزىتتى بەزمە، مەشرەپنى ۋەلىيانە كۇچار هازىر.

توكۇپ ساپ تەر ئۇنۇم كوردى مانا ئەنـجۇر بىغى ئاتۇش،
ئىلىپ تاشتىن گوهەر، بولدى ئۇلار شان، توهپكار هازىر.

باهار ئالدى يېڭى ئەندىز ئەزىز قەشقەر قۇچاغىدىن،
چىمەندە رابىيە گۇلچى، كى سەيدىن ئۇستىكار هازىر.

گۇزەل ئىلچى يېيىپ زىلچە، يېپىندى شايى، خان ئەتلەس،
يورۇققاش سۇيىدە جىلۋە قىلار نۇرلۇق ناهار هازىر.

يېيىلغاچ چاۋىسى چىتقا ستەمكار ئون ئايار ـ قىشىنك،
يېيىپ روناق تىپىشىنك كەك، تولۇق ئىمكانى بار هازىر.

جەنۇپنىك خەلقى كۇچ تاپتى پۇكۇلگەن قەددىنى رۇسلاپ،
قازان مايغا تويۇنغاچقا، چومۇچتىن ماي تامار هازىر.

ئىلىم ـ پەن بىغدا ئەركىن قانات قاقماقتا بۇلبۇللار،
سەپەر پەرهادىغا باقتى كۇلۇپ شىرىن نىگار هازىر.

هوسۇل خامانلىرى مەغرۇر كۇئىنلۇن بىرلە يانداشتى،
پىشانە تەرى توككەنـگە بىرىلگەچ ئىتىۋار هازىر.

مەئىشەت كوچتى باغلارغا، يېتىلدى مۇنلەر سەرخىل،
رىياللىق جەننەتۇلمەئۋاسىغا دىللار خۇمار ھازىر.

ئۇمىت زور، تېخىمۇ گۈللەش بىلەن كەلگەي زەپەر قولغا،
كى بولغاچ پارتىيە بۇندا خەلقىقە غەمگۇزار ھازىر.

1980 ـ يىل ئىيۇل، خوتەن.

ناخشا مۇھەببىتى

گۈزەل دىلبەر، ئۈمىت قىلغان ۋىسال پەيتىڭ باھار كەلدى،
تويۇڭنى ئەتكىلى تەبرىك بۇگۈن دوستلار قاتار كەلدى.

قولىدا دەستە گۈللەرنى تۈتۈپ، دىلدىن توكۈپ ناخشا،
ئۈسۈلچى قىز-يىگىت بىرلە كۈيى ياڭراق دۈتار كەلدى.

بېغىڭغا قوندى كاككۇكمۇ تويۇڭغا بولغىلى داخىل،
يېنىدا ئاشىغى زەينەپ، بولۇپ جۈپ سويگۈ-يار كەلدى.

بۇ يۇرتنىڭ ئەڭ يىراق سەھراسىغا يەتكەچ تويۇڭ داڭقى،
بويى زىبا، يۈزى ئوتقاش، مىسالى گۈل ئانار كەلدى.

قېنى، باشلا ئەزىز مېھمان-يارانىنى تورگە ھورمەتتە،
بۇ كۈننىڭ شەنىگە ئوتلۇق غەزەل، داستان يازار كەلدى.

قولۇم تۇت، دىلبىرىم، مەھكەم چىقايلى بىللە مۇنبەرگە،
شۇ تاپ توينىڭ ناۋاسىغا پۈتۈن ئالەممۇ تار كەلدى.

*

بۇ پەيتنى، دىلبىرىم، ئارزۇ قىلىپ كۆتكەن ئىدۇق قانچە،
چېكىپ ئون يىل پىغان، ھىجران بىلەن ئوتكەن ئىدۇق قانچە.

پەلەكنىڭ گەردىشى سەرسان چولىگە تاشلىدى بىزنى،
ئۇ چاغ كوزدىن گويا يامغۇر يېشى توكىكەن ئىدۇق قانچە.

ئۇچۇشقا بولمىغاچ ئىمكان، قونۇشقا نەدە بولسۇن گۈل،
بولۇپ مەھكۇم قەپەزگە ئاخىرى چۈشىكەن ئىدۇق قانچە.

چوڭايتتى ھەسسىلەپ ھىجران دېغىنى زەي، سېسىق تۇرمە،
ھۇكەر يۇلتۇزىدەك ئاستا يېنىپ ئوچكەن ئىدۇق قانچە.

غۇبارسىز قەلبىمىزنى قىلدى توھمەت ئوقلىرى مەجرۇھ،
ئۇزاق ئويلاپ خىيال دەريا سىغا چوككەن ئىدۇق قانچە.

ئېسىڭدە، دىلبىرىم، ئۇ چاغ دىدىم: ھەرگىز يېشىڭ توكمە،
غەزەپلىك دىلغا بىر ئەھدۇ-قارار پۈككەن ئىدۇق قانچە.

جاھالەت لەشكىرى، ناخشا—كۈيۈمنى بەر!-دىدۇق تەڭلا،
شۇ نەپرەت بىرلە توت جىننى تازا سوككەن ئىدۇق قانچە.

*

تۇغۇلدۇق ئىككىمىز، دىلبەر، بولۇپ چولپانى سەنئەتنىڭ،
ئېسىمدە ئەتكىنى ئەللەي ئانا غەمخانى سەنئەتنىڭ.

بىنا بولغان ئىكەن بىزنى ياراتقان بۇ زىمىن كۆيدىن،
چوڭايدۇق يىلسىرى بىزمۇ بولۇپ دىلخانى سەنئەتىنىڭ.

سەبى دىللارغا ئەجداتىنىڭ پىغان، مۇڭ، دادى ئىز سالدى،
ئۇ چاغ يانغان ئىدى قەھرۇ-غەزەپ گۇلخانى سەنئەتىنىڭ.

رەزىل ياۋ كوكسىگە ياڭراق مۇقامنى ئوق قىلىپ ئاتتۇق،
چېكىنمەي قىلچە جەڭگاھتىن، بولۇپ پالۋانى سەنئەتىنىڭ.

بەخت كۆلدى، ھاياجاندىن ئۇسۇللار ئويىنىدىڭ قانماي،
يېزىلدى جۇپ، چۈەر قولىدا ئىسىل داستانى سەنئەتىنىڭ.

دىدۇق: بىز ئىككىمىز ناخشا-ئۇسۇلغا باغلىدۇق رىشتە،
نە ئارمان چىقسا جان تەندىن بولۇپ قۇربانى سەنئەتىنىڭ.

زامان ئىبلىسلىرى بىزنى يۇتالماس ئەۋۋەلى-ئاخىر،
ئازات بۇلبۇلغا خاس ئەمدى گۈزەل بوستانى سەنئەتىنىڭ.

*

ۋاپادار دىلبىرىم، كۆلدۇق بۇگۈن نەچۈن بولۇپ جۇپ-جۇپ؟
قىلىپ قانداق بۇ مەشرەپنى قىزىتتۇق بىز تۇرۇپ جۇپ-جۇپ؟

بۇنىڭغا ھەق جاۋاپ بىرلا: ياشايدۇ سويگۇ ئالەمدەك،
شۇ ئىخلاستىن يارالغان كۈي ئاقار دولقۇن ئۇرۇپ جۇپ-جۇپ.

بۇ ئىخلاس، خاھىشى ئەلىنىڭ چىقاردى بىزنى يۇكسەككە،
ئەگەر ئەل بولمىسا ياشنارمىدۇق نوتا سۈرۈپ جۇپ-جۇپ؟!

كى دەرمان بەرمىگەن بولسا يۇرەك ئىشىقىغا ئەل مېھرى،
كېتەتتۇق خۇددى قۇم باسقان بۇلاقتەك بىز قۇرۇپ جۇپ-جۇپ.

شۇڭا ئىمكانى كەڭ دەۋران ئۇچۇن تىللاردا تەبرىكلەر،
ئېچىلدۇق بىز، ئېچىلدى مىڭ-تۇمەن گۈللەر تولۇپ جۇپ-جۇپ.

قېنى، دىلبەر، بۇ تويىنىڭ ئەھلىگە تۇنجى شاراپ تۇتقىن،
كوتەرسۇن سەپدىشىم مەيدىن ۋىسال پەيتىن كورۇپ جۇپ-جۇپ.

سېنىڭ شان-شوھرىتىڭ ناخشا، ئۇسۇل—جانىنىڭ گۈلىستانى،
مېنىڭ دىل خوشلۇغۇم—ئوتىمەك غەزەل، داستان تۇزۇپ جۇپ-جۇپ.

*

قوشۇپ توي ئەۋجىگە شاتلىق، پەلەككە ياڭرىسۇن ناخشا،
جاھان ئەھلى گۈزەل ئولكەم تىلىدىن ئاڭلىسۇن ناخشا.

ئېقىپ پۇتمەس بۇلاقتەك ئۇ كوڭۈللەر بېغىغا ھەر چاغ
چېچەك ئارزۇسىنى ھەممە پەسلىدە ئاقلىسۇن ناخشا.

قىلايلى بىز ھەزەر مەيدە قېقىپ يالغاننى سوزلەشتىن،
ھەقىقەت جارچىسى بولسۇن، ريانى تاشلىسۇن ناخشا.

بوۋام چالغان تەۋەرۈك ساز يېڭى مەرغۇلغا سازلاندى،
بۇگا ئوچمەن ھەسەتخورلار كوزىنى ياشلىسۇن ناخشا.

يۇسۇپ، مەھمۇت، ئامانىسانى تۇققان ئانىجان يۇرت بۇ،
نوزۇك، سادىر كەبى ئوغلان ئىشنى يادلىسۇن ناخشا.

نۇرانە ئەتىگە ئىلھام بېرىپ، مەغرۇر جاراڭلاپ ئۇ،
بولۇپ چولپان، جاھان سەنئەت كوكىدە چاقنىسۇن ناخشا.

ئومۇر بەك قىسقىدۇر، قىسقا، غەزەل ئېيتايلى بار ئۇندە،
ئەگەر بىزلەر ئولۇپ كەتسەك، نەۋرلەر باشلىسۇن ناخشا.

1980 ـ يىل ئاۋغۇست، خوتەن.

دوستۇمغا

كورۇك دوستۇم، بېغىمدا گۈل-چېچەكلەر شاخلىنار ئەمدى،
چېچەكتىن سىزگە گۈلدەستە، پايانداز راسلىنار ئەمدى،
چىمەن سەيناسىدا ھەر كۈن يېڭى توي باشلىنار ئەمدى،
نازاكەت بۇلبۇلى تويدا بولەكچە شاتلىنار ئەمدى،
ئىلىم-پەن كارۋىنى شانلىق سەپەرگە ئاتلىنار ئەمدى.

يېتىپ كەلدى ئۇزاقتىن زارىقىپ كۈتكەن گۈزەل دەۋران،
قېنىپ ۋەسلىگە قول تۇتتى نىگارى بىرلە تاھىرجان،
كىشىگە بارمۇ دۇنيادا بۇنىڭدەك كەك تاشا ئىمكان!؟
ياراتتى پەيزى بۇ چاغنى بولۇپ كومپارتىيەم غەمخان،
بۇ يۇكسەك مېھرى-شەپقەت جەك-چېلىشتا ئاقلىنار ئەمدى.

ئەمەلدە ئىشنى كورسەتمەك ئۈچۈن دائىم كېرەك غەيرەت،
جاپا چەكمەي تۇرۇپ قانداق يېتىلسۇن گۈل بىلەن نېمەت،
بۇ يولدا سەن ئۈگەنسەك ھىچ بوشاشماستىن ھۇنەر-سەنئەت،
ۋۇجۇدۇڭغا پەقەت شۇندا پۇتۇلگەي بىر ئىسىل خىسلەت،
چېلىشتا مەرت بىلەن قورقاق ھەقىقى چاغلىنار ئەمدى.

ياساپ پەندىن قاناتلىق قۇش، مىنىپ ئايغا بەلەن ئۇچقىن،
شىجائەتلىك بولۇپ، ئوكيان-دېڭىزلاردىن لەھەڭ تۇتقىن،
قېىزىپ چولىدىن بۇلاق، ئەجىرىڭ بىلەن كەۋسەر، شاراپ يۇتقىن،
ئېشىپ تاغۇ-داۋانلاردىن زەپەر جاناننى قۇچقىن،
ئەلەمدىن يۇرىگى ياۋنىڭ تېخىمۇ داغلىنار ئەمدى.

بىلىڭ، دوستۇم، بۇ دۇنيادا ۋەتەندەك ياخشى يار بولماس،
ۋەتەن-ئەل خىزمىتىن قىلغان كىشى ھەرگىزمۇ خار بولماس،
ئىلىم-پەن قولىنى تۇتساق، كوكۇل يوقلۇققا زار بولماس،
ئىجاتكار خەلقىمىز بارىكى، بۇ ئىمكان مەڭگۇ تار بولماس،
شۇڭا بارچە جاپا-مۇشكۇل بىلىدىن قاتلىنار ئەمدى.

1979 - يىل، قەشقەر.

روزی سایت

گۇلباغنی کور

کور، بۇگۇن ئىلچى بازارى مەركىزى گۇلباغنى كور،
ھەممە ياق مەمۇرچىلىق، ئەرزانچىلىق بىر چاغنى كور.

ھوپىگەرلەر بازىرى تولغان خېرىدارلار بىلەن،
زىلچە، خورجۇن، شايى، ئەتلەس، داستىخان، بەلۋاغنى كور.

سەن گۇرۇچ، بۇغداي ئالامسەن؟ مەرھەمەت، "پىل-پىل"①گە بار.
ئۇندا دىخانلار ھوسۇلدىن راسلىغان چەش تاغنى كور.

گوش كېرەكمۇ؟ يۇر، بارايلى "ئۇچ بۇرجەكلىك رەستە"②گە،
خالىغان يەردىن كېسىشكە مەن كېپىل، پەش، ياغنى كور.

---

① پىل-پىل — يەر نامى.
② ئۇچ بۇرجەكلىك رەستە — بازارنىڭ ئىسمى.

مېهمىنىڭ كەلگەنىدى؟ تەييارغۇ تۇندە ئاشپۇزۇل،
مۇھە يەمسەن؟ ھەر سېۋەتنىڭ قوينىدا مىڭ باغنى كور.

يىل مۇقەددەم پۇل تېپىش تەس، خەشلىمەك ئاندىن قىيىن،
بۇ بازار خۇددى مازار، ئۇ چاغدىكى دەرت، داغنى كور.

ئەمدى كورسەڭ سوتسىيالىزىم ئايان يۇرت باغرىدا،
ئىزلىسەڭ گەر جەننەتۇل مەئۋانى، كەل، گۇلباغنى كور.

سەنئەتكارغا

شائىر

مەگەركى شائىر ئوغلانسەن، قەلەمدىن دۇر، جاۋاھىر چاچ،
نەزىم تۈلپارىنى چاپتۇر، ھەقىقەت بابىدىن سوز ئاچ.

پىكىر ئوكياندا ئۈزسەڭ رىياللىق ساھىلىن كوزلە،
قۇرۇق گەپ يورغۇلاتماقتىن ھەزەر قىل، نەچچە پەرسەڭ① قاچ.

بۇگۈن دەۋران بولەك، يوقتۇر خەبەردارى قۇرۇق گەپنىڭ،
بۇ يەڭلىغ ساختا ئىلھامغا تەبەر چاپ ئوينىتىپ ئەلۋاج②.

زامانە باغچىسىغا كىر، "ھارام شاخ"نى ئايانماي كەس،
چىرايلىق گۈلنى مەدھىلە، بۇ خىسلەتكە زامان مۇھتاج.

باھارى كەلدى سەنئەتنىڭ، تۈزۈلدى كەڭ-تاشا سورۇن،
قارا، بۇلبۇل غەزەل ئېيتىپ، ئۇسۇلغا دەسسىدى قالغاچ.

---

① پەرسەڭ — ئۈزۈنلۈق ئولچەم.

② ئەلۋاج — ئايلاندۇرۇش.

ئىجات ئەت مەردۇ-مەردانلارغا خاس نادىر ئەسەرلەرنى،
ئۇلۇغ كومپارتىيە مېھرى سېنىڭ باشىڭدا تاج-دەۋۋاج.

سازەندە

چال دۇتارىڭنى مۇقامغا، چال، خەلق سازەندىسى،
كوڭلىمىزگە زوق بېرەر، ئەي ناخشىنىڭ پەيۋەندىسى.

كەلدى دەۋرانىڭ، بۇ كەمدە تاپتى ئارمانىڭ مۇرات،
كەتتى باشىڭدىن زىياندىشىنىڭ كۇلاھۇ-جەندىسى.

شۇ زىمىستان يىللىرىدا شوخ مۇقامىڭ ھەپسىدە،
باستى ئالەمنى ھۇقۇشىنىڭ سەت، زەھەرلىك خەندىسى.

يۇكلىدى ئۇستۇڭگە بەدنام "فىودالنىڭ لەۋزى" دەپ،
ھەم ئىزا تارتماي دىدى: "سازەندىلەر-گال بەندىسى".

بولمىغاچ ئاشكارا ئىمكان، ھوجرىدا تۇزدۇڭ بەزىم،
دوق، بىسىم ئىچرە جاراڭلاپ تۇردى ئىشقىڭ نەغمىسى.

شۇ مۇھەببەتلىك كۇيۇڭنى توسقىلى يەتمەي ماجال،
بىر يولى گۇم بولدى جىنلارنىڭ ئوزى ھەم ھەيۋىسى.

كەلدى كوكلەم پەيتى، ئەمدى قىممىتىڭ ئاشتى سېنىڭ،
كەلدى پۇرسەت سايرىماققا ئېچىلىپ تاڭ پەردىسى.

توي بۇگۇن، يۇرتۇمدا سەنئەت ئەھلىنىڭ شاتلىق توبى،
چال دۇتار يېڭى مۇقامغا، ئەي خەلق سازەندىسى!

ئۇسۇلچى

دۇخاۋا پەردە قايرىلدى، ئۇسۇلچى شوخ قانات قاقتى،
ئۇنىڭ لەرزان ساماسىغا جىمى كوز زوقلىنىپ باقتى.

قەدەملەر بەك چىۋەر، نازۇك بەدەنلەر تالى مەجنۇندەك،
نەپىس ھەركەت، ماھارەت لەززىتى دىللارغا ئوت ياقتى.

ئېگىلگەندە بىلەك، بەللەر، يېيىلغاندا ئېتەك، يەڭلەر،
چاۋاك ئورکەشلىرى خۇددى بىسقماي سەل بولۇپ ئاقتى.

ئايال پەسلىدە "توت مەلئۇن" جىمىنى كونىغا جوراپ،
دىگەن رەققاسچىنى "غىلجىك"، "مۇقام ئەرۋاھى"، "ھاكۇاقتى".

بۇگۇنچۇ، تاڭ بەخش ئەتكەن باھاردىن بەھرىمەن سەنئەت،
ئۇنىڭ ئەھلى، خېرىدارى ھوزۇرىنىڭ قەنتىنى چاقتى.

شۇڭا كەمچەت تۇماق، مەخمەل جىلىتكە نۇرلىنىپ چوغدەك، ئۇسۇلنىڭ ئەۋجىدە جانان چاۋاكتىن گۈل - ئۇقا تاقتى.

1980 - يىل ماي، خوتەن.

جاهان شۇنچە گۈزەل ئەمدى

(ت. ئېلىيوپنىڭ شۇ نامىلىق غەزىلىگە مۇخەممەس)

بۇگۈن مەشرىق قۇچاغىدا بەختتىن ئاقتى سەل ئەمدى،
ئۇزاقتىن ئارزۇلاپ كۈتكەن ئۈمىتلەر بولدى ھەل ئەمدى،
پىچىلدى تون جاھالەتكە، رىيازەت يوق تۇگەل ئەمدى،
كورۇنمەكتە كوزۇمگە بۇ جاھان شۇنچە گۈزەل ئەمدى،
بۇرۇختۇملۇق تۇگەپ، ئەركىن نەپەس ئالماقتا ئەل ئەمدى.

جۇدۇننىڭ پەيتى كەتكەچكە، ئازات ئىسكەنجىدىن پۈت-قول،
نىشان، مەنزىل ئېنىق ھەمدە ئايان توغرا، خاتا، ئۇڭ، "سول"،
بېقىبان ئالدى-كەينىگە تىكىرقاشقا بۇ دەم يوق چول،
راۋانلاشتى ئۇلۇغ كومپارتىيە ئاچقان شۇ داغدام يول،
تەپىپ ئۇز يولىنى ئىشلار ئىزىغا چۈشتى دەل ئەمدى.

ئىچىپ بال-كەۋسىرى شەرۋەت ھايات تەشناسىغا تويدى،
ئادالەت شەمشىرى تۇزكور زۇغۇينىڭ كوزىنى ئويدى،
باھارنىڭ نۇر جۇلاسى گۈل-چېچەكلەر مەگزىگە سويدى،
ھەقىقەت يالقۇنى ئورلەپ، بىشەم كويدۇرگىلەر كويدى،
تولەش يوق قارغۇ توھمەتكە بىكار تولەم-بەدەل ئەمدى.

جاپاکەشکە بېقىپ دەۋران كۆلۈپ ھورمەتتە گۈل تۈتتى،
تىلەكلەر غۇنچىلاپ، نوۋەت ئۇلارنىڭ بولدى يار-جۈپتى،
كۈرەش مەيدانىدا نايناق كورەڭلەر گۈم، خەلق ئۈتتى،
زىيانداش رودۇپايلار قان شوراپ ئاخىر زەھەر يۇتتى،
كىمىكى توكسە ئاچچىق تەر، ھوسۇلى قەن-ھەسەل ئەمدى.

تاما قىلغان بىلەن تەرسىز، پولا ئۇسقان تاۋاق نەدە؟
ۋە ياكى خىش، ياغاچ تىزماي تۇرۇپ، تەييار راۋاق نەدە؟
كىشى ئەجرىگە تەييارغا بۇگۈن پۇرسەت، كاۋاك نەدە؟
ياسانچۇق ھەم قۇرۇق گەپلەرگە ھورمەتلىك چاۋاك نەدە؟
يۇرۇش تەس كوچىدا كىم قىلمىسا سوزگە ئەمەل ئەمدى!

زامانىي يۇرت قۇرۇش ھازىر جىمى سوھبەتكە چوڭ ماۋزۇ،
كوتەردى يەلكىدە تاغنى بولۇپ ئەل رۇستەمى، بەرزۇ①،
تالاي يىللار تاناۋى قىسقىرىپ قىلغان چېغى ھەر زو،
كوڭۈل ئازادىلىك تاپتى، قاناتلاندى ئۇمىت-ئارزۇ،
ئوتۇشكە يېڭى ئوتكەلدىن راسا باغلاندى بەل ئەمدى.

بۇگۈن تاپتى باھاسىنى توكۇلگەن تەرۇ-ئەجرىمۇ،
ھاياتتىن رازىمەن، يوقتۇر تىرىقچە زارۇ-ئەرزىمۇ،

---

① رۇستەم، بەرزۇ—قەدىم تارىختىكى باتۇرلار.

شۇڭا خاس ئەمرىگە تاڭنىڭ ئاداققى پەرزۇ-قەرزىممۇ، دىلىم غەشتىن ئادالاندى، بولەكتىن تۇتتى پەيزىممۇ، بولۇپ جۇر ياش يىگىت-قىزغا راسا توۋلاي غەزەل ئەمدى.

1980 - يىل، خوتەن.

مەتقاسم مەتنیاز

هازىر

دەۋر ئالماقتا ھەركىمدىن يېڭىچە ئىمتىھان ھازىر،
شىجائەت ئىقتىدارىغا بېرەر ئىنئام زامان ھازىر.

قۇرۇق سوزگە تىلەپ شوھرەت ئىگىز پەشتاقتا ۋەز ئېيتقان
بەتەھقىق كۆلكىگە قالغاي، بولالماس قەھرىمان ھازىر.

توكۇپ تەر، قەن-ناۋات چىشلەپ، تاۋار، دۇردۇنغا پۇركەنسە،
ئەجەپلەنمە، شەرەپلىك ئۇ، مەدەتكار پاسۋان ھازىر.

كەشپ ئەيلەپ ھۇنەر كورسەت، ئىجاتتىن راسلىغىن خامان،
جىمىكى توھپىكارلىقنىڭ يولى داغدام، راۋان ھازىر.

رىيازەت دەشتىدىن ھالقىپ زەپەر لەۋھەسىنى ئالساڭ،
كى ھورمەت تەختىدە جايىڭ، بايلىقات داستىخان ھازىر.

ئوتۇشكە ئەل سىناغىدىن گۇزەل ئىقبالغا ئات سالدىم،
كېلەركەن نى خەتەر، مۇشكۇل، يېڭىشكە مەن ھامان ھازىر.

هاسىل

ئېرىپ مەدەن ھارارەتتە بولۇر مەزمۇت پولات ھاسىل،
ئىلىم-پەن ئىشقىدا يانغان يۈرەكتە ئىجتىھات ھاسىل.

دېگىزدۇر پەن تېرەن-چوڭقۇر، ئەگەر چوكسەڭ بولۇپ غەۋۋاس،
سۈزۈپ كوپ ئۇنچە-مەرۋايىت قىلارسەن كەشپىيات ھاسىل.

خەتەرسىز ئايغا قونماقمۇ بۇگۈن بىز "بەندە" گە مۇمكىن،
ئەمەس بۇ سىرى ئالەمدە ئېچىلماس تىلسمات ھاسىل.

سەپەر مەنزىلىگە يەتمەك ئۈچۈن پەندىن كېلەر سۈرئەت،
نە سۈرئەت، سۈرئىتىگە بولىدۇ پەندىن قانات ھاسىل.

ئۇنى سويسەڭ بولۇپ كەمتەر جىمى ئىشقىڭ بىلەن دائىم،
ساڭا نۇسرەت قىلار سوغا، ئۇنىڭدىن چىن مۇرات ھاسىل.

يېزا تەسىراتلىرى

(سېكىل)

ئوزگىرىشنىڭ ھىكمىتى

نەگىلا باقسام زىرائەتلەر بەلەن، بولۇق ئىكەن،
جۇپ باشاق ھەر تۈپ قوناقتا، دانلىرى تولۇق ئىكەن.

شۇنچە كوپ غوزەك كېۋەزلىكتە، كىرىپ كەتتىم چوكۇپ،
كوپ تېرىلگەندىن كېيىنكى بۇ تېخى قالدۇق ئىكەن.

چوڭ لىگەندىن كەم ئەمەس ئاپتاپپەرەسنىڭ باشلىرى،
تاختىدا قوغۇن ساناقسىز، شاپتۇلى سۇلۇق ئىكەن.

قىر ۋە ئوستەڭ بويىدا شاخلاپ زاراڭزا ئوخشىغان،
يەر دىگەن ئادىل سېخى، كەڭ ئالقىنى ئوچۇق ئىكەن.

قايسى جەننەت بېغى بۇ دەپ زەڭ قويۇپ باقسام قاراپ
بۇ ماڭا باشتىن تونۇش "قاغىش قېپى شورلۇق" ئىكەن.

پەسلىدىن ئىش ئىلگىرى ئاي-كۈن ساناپ مولچەرلىسەم،
ئويلىدىم: بۇ يىل دىخاننىڭ ئامىتى ئارتۇق ئىكەن.

مولچىلىققا مەس بولۇپ كىردىم باراقسان ھويلىغا،
قارشى ئالدى بىر بوۋاي، چېھرى ئەجەپ نۇرلۇق ئىكەن.

ئاق ناۋاتنى تىلدى ئۇ، كەلتۈردى ئامۇت ۋە ئۈزۈم،
تىلىدىن تامدى شېكەر، كوڭلى زاماندىن توق ئىكەن.

"يولىنى تاپقاندا ئىش، ئىلدام بولارىكەن ئوزگىرىش"—
دەپ ماڭا ھىكمەتنى يەشتى، ھەر سوزى يوللۇق ئىكەن.

بەختىكامنىڭ بەختى

بەختىكام شاتلاندى بەكمۇ دوۋە دان-چەشنى كورۇپ،
ئويىدە بۇغدايغا لىق تاغاردىن ئون بەشنى كورۇپ.

ھىچ ئادا بولالمىغان ئاش قەرزىدىن ئۇ ئىلگىرى،
بەختىدىن ئۈزگەن ئۈمىت ئېغىزدا سەكرەشنى كورۇپ.

ھودده يەر مەھسۇلىدىن ئالدى مۇكاپات شۇنچە كوپ،
بولدى قايىل ئەجرىنى جىڭ بىرلە ئولچەشنى كورۇپ.

يەنىمۇ شاتلىق، پاراغەت چاغلىرى بولدى ئايان،—
دەيدۇ ئەل بۇ يۇرتتىكى ئالەمچە گۇللەشنى كورۇپ.

ئال ساۋاق

ئاڭلىدىم "دەرد"نىڭ، ھەقكەن "پىتىنخور" ئىنۋان ساڭا،
كىمدىن ئاغرىنساڭ بىكار، ھىچ پايدا يوق گەپدان ساڭا.

"ئۇ مۇكاپات نامىدا ئىپ كەتتى نۇرغۇن ئاشنى" دەپ،
چىدىماي ۋايساپ يۇرۇپسەن، مەن تولا ھەيران ساڭا.

ئىشلىگەن چىشلەيدۇ شۇنداق ئەجرىدىن چايناپ ناۋات،
ئەمدى ئەسقاتماس قۇرۇق گەپ—ئوقى يوق پىستان ساڭا.

قارا تەرگە چومسە ھەممە ھودده يەردە ياز بويى،
بەزىمگە ئەپلىك بولۇپتۇ تال باراڭ، ئايۋان ساڭا.

چاينىماق بولساڭ ئەگەر ياغ، باشقىلاردەك چوپ يىغىپ،
باقمىساڭ ساغلىق قوتاندا، سەمرىمەس پاخلان ساڭا.

سەن ئەگەر يۇلغۇن، قۇمۇشلۇقلار ئارا ئۇۋ قىلمىساڭ،
ئۇچرىماس پول، رەستىدىن ھەتتا توكۇر توشقان ساڭا.

بۇ زامان شۇنداق زامانكى ئىشلىگەن چىشلەيدىغان،
يوق پەقەت تەر توكمىسەك مانتا، پولا، ئاق نان ساڭا.

ھىلە جىڭدا توختىماس، لاپ بىرلە توشمايدۇ تاغار،
قىلمىغاي يۇز خاتىرە "جىك پادىشا-سۇلتان" ساڭا.

ئەر-خوتۇن ساغلام ئىكەنسەن، تەر توكۇپ قىلساڭ ئەجىر،
خۇددى ئەلدەك قەد كوتەرمەككە تولۇق ئىمكان ساڭا.

"دەرت" لىرىڭدىن ئال ساۋاق، ئىشلەشكە بەلنى باغلىغىن،
مىھنىتىك قىلغاي مۇكاپات -پايدىنى ئىھسان ساڭا.

دىخاننىك سوزى

سازچى سايراتقان كەبى تەمبۇرگە تەڭكەش دىپىنى،
ھەر كەسپ ئەھلى بىلۇر ئۇز كەسپىنىڭ تىل-ئىپىنى.

پاسۋان كومپارتىيە كورسەتتى بىزگە توغرا يول،
تىڭشىدى ئەل دادىنى، يۇرەكتىكى سىر-گىپىنى.

كەستى دەۋران قايچىسى ئىدرەك-ئەقىلنى چىرمىغان
چىم، قىياق يىلتىزىدەك بۇيرۇق، قاماللار يىپىنى.

"قىردا بار، قىرلاشتا يوق" لەيلەڭگۈلەرگە يوق شامال،
تەڭ-باراۋەر بولدى ھەممە، تۈتتى كەتمەن سىپىنى.

مەھسۇلاتقا ھەق ھىساپلاش توھپىنىڭ تارازىسى،
چىقتى ئايرىپ مەرت بىلەن تەييار تاماق، نان قىپىنى.

خانغا ئايلاندۇق بۇگۈن دىخانچىلىقنىڭ تەختىدە،
قايتا ئاچتۇق شاتلىنىپ رىسالىمىزنىڭ بېتىنى.

ئەتىنى قىلدۇق نىشان، بولغاچقا ماڭغان يول راۋان،
گۈللىنىش ئەييامىدا ئاچتۇق گويا كاج قۇلپىنى.

پارتىيە باي بول دىدى، ماڭدۇق پاراغەت يولىغا،
تاپتى قىممەت ئەجرىمىز، كۈلدى پاراغەت چولپىنى.

بىگىرەك ھەيدەكچىلىك، ئەمگەكىكە ماڭ دەپ چاقىرىش،
قامچىلاپ تۇرغاچقا بىز غەيرەت-شىجائەت ئېتىنى.

ھەركىشىنىڭ ئىلكىدە تەقدىر-نەسىۋە تىزگىنى،
خۇددى ئالتۇن قىلىمىز ئالقاندا شورلۇق توپىنى.

ئاپىرىن! مىڭ ئاپىرىن! ئادىل تۈزۈم قىلىسۇن داۋام!
ئەل-ۋەتەنگە ئەمدى قوشقايمىز مۇناسىپ توھپىنى.

جىلىلى

دوستانە تىلەك

قولۇڭ بەرگىن، ئەزىز دوستۇم، داۋانلاردىن ئاشاي بىللە،
جاپا-مۇشكۇل، ھالاۋەتتە ئومۇرۋايەت ياشاي بىللە.

ساغا ھەمدەم بولۇپ ئىشتا باھار، ياز، مەيلى كۆز، قىشتا،
ۋەتەننىڭ ئوتىدا كويۇپ، سۈيىدە مەن ئاقاي بىللە.

قىلىپ غەيرەت، شىمايلاپ يەڭ، قاقاس چولدە قىزىتساڭ جەڭ،
تىرەپ مۇرەمنى مۇرەڭگە، گۈلىستان باغ ياساي بىللە.

ساغادەت ئىشقىدا ھەر تاڭ توكۇپ كۆي سايرىساڭ چاڭ-چاڭ،
قىلىپ بۇلبۇلنى زەپ خۇشتار كۆيۈڭگە كۆي قاتاي بىللە.

جىلىلى، قايتما لەۋزىڭدىن، دىسەڭ بۇ سوزنى قەلبىڭدىن،
ئوزەمدە قانچە نۇر بولسا، شۇنى ئەلگە چاچاي بىللە.

ئىككى غەزەل

1

كىشىكىم پاك ياشار مەڭگۈ ئۇنىڭدا چېن غۇرۇر بولسا،
ئىجات ئاسماندا ئۇچقاي جاسارەتلىك، غەيۇر بولسا.

هاياتى تاپقۇسى روناق هالال مېهنەت بىلەن تەردىن،
جاپا چەكىمەك ئاڭا هەر دەم گويا راهەت، هوزۇر بولسا.

بولالماس ئومرىدە هىچكىم خاتالىقتىن هامان خالى،
تۇزەتكەن ياخشى يولداشتۇر ئەگەر نۇقسان-قۇسۇر بولسا.

كىشىكىم بولسا جۇرئەتلىك، شىجائەت بابىدا ئۇستۇن،
سۇزەر شۇ ۋەجىدىن هەتتا دېڭىز تەكتىدە دۇر بولسا.

پالاكەت هەم هالاكەتنىڭ ئاناسى يەككە-يالغۇزلۇق،
كىشى ئارمانىغا يەتكەي كۇرەشتە ئەلگە جۇر بولسا.

ۋەتەن، ئەل نەپىگە كويمەك كىشىگە زور سائادەتتۇر،
جىلىلى، سەنمۇ بۇ يولدا جېنىڭدىن كەچ، زورۇر بولسا.

2

گەرچە ئاسمان كومتۇرۇلسە، غەم يىمەس غاپىل كىشى،
ھەمنەپەس بولغاي كۆرەشتە ئەل بىلەن ئاقىل كىشى.

ھەقنى كوزلەر، ھەقنى سوزلەر، ھەق ئۇچۇن جاندىن كىچەر
بىشىغا يۇز مىڭ بالالار كەلسىمۇ ئادىل كىشى.

ئوتقا سال، دەرياغا سال، مەيلى قاۋان، يىلۇنزغا سال،
ھەممىگە تەييار تۇرار كوكرەك كىرىپ دادىل كىشى.

تىلسماتىنىڭ غارىغا جۇرئەت بىلەن قويغاي قەدەم،
مەرىپەتنىڭ نۇرى دىلدا چاقنىغان قابىل كىشى.

بۇ گۇزەل دەۋرانىمىز مۇھتاج پىداكار كىشىگە،
ئەي جىلىلى، بول ئاشۇ دەۋرانغا باپ كامىل كىشى.

ئەسقەر ھۇسەيىن

باھار نەزمىلىرى

1

باھار ئەييامى كەلدى يۇرتقا، بولـدى خۇش ھاۋا پەيدا،
كورۇك، ھەر دىلدا شاتلىق، ھەر كالامدا مەرھابا پەيدا.

تۇرۇپ ناز ئۇيقۇدىن تاللار ئۇسۇل ئەۋجىدە تولغاندى،
ئىلىپ دەم تاك سەھەر بولغاچ چىمەندە شوخ سابا پەيدا.

قىيانلار يامرىدى، جان كىردى جۇتتىن مۇزلىغان سايغا،
بولۇپ ئىللىق باھاردىن باغرىغا مەلھەم ـ داۋا پەيدا.

زىمىستان رەنجى قان قىلغان يۇرەگىن غۇنچە كورسەتتى،
توكۇشكە دەردىنى بۇلبۇلمۇ بولدى گۇل ئارا پەيدا.

ۋىسال بەزمىسىدە كۇيلەر توقۇپ سانسىز غەزەلخان قۇش،
ئۇرۇپ قەھقە گۇلىستان ئىچرە قىلدى يۇز ناۋا پەيدا.

چىچەكلەر، گۈل بېزەكلەرمۇ چىراي كورسەتتى شاخ ئۈزرە،
ئوتۇپ ئاز كۈن شېكەر-شەرۋەت قىلۋر ئۈندا جۇلا پەيدا.

تۈزەر گۈلدەستە شائىر نەزمىدىن گۈل پەسلىدە ئەلگە،
ئەجەپلەنمەكىكى، ئەسقەر بولسا گۈلشەندە يانا پەيدا.

2

باهار كەلدى، كوكۈلدە بولدى خۇشلۇق دەممۇ-دەم پەيدا،
گادا ئىلكىدە بولغاندەك مىسالى مىك دەرەم پەيدا.

باهار پەيزى قەلەمكەشلەر دىلىدا قوزغىدى ئىلهام،
مېنىك هەم بولدى ئىلكىمدە قەدىناسىم قەلەم پەيدا.

زىمىن گۈلدۇر، ساما هەم گۈل، تەبىەت تۈتتى گۈلگۈن مەي،
سېزەر بولغان كەبى هەركىم قولىدا جامى جەم① پەيدا.

ساخاۋەت سۈيىنى ئاسمان پەرىسى يەرگە سەپكەندە،
ۋىسال ئەييامىدا ئاشىق لېۋىدە بولدى نەم پەيدا.

---

① جامى جەم — قەدىمقى ئىران شاهى جەمشىت توغرىسىدىكى رىۋايەتلەردىكى ئاجايىپ خىسلەتلىك جام كوزدە تۈتۈلدۇ.

تاراتتی گۈل ئىپاردىن بۇي، ئېرۇر مەست ھەر دىماغ، گويا—
گۈلۈم سۈمبۈلدىن بولدى دىماغىم ئىچرە تەم پەيدا.

يېشىلگەن تال-تېرەكلەردە ناۋا قىلغاندا كاككۇكلار،
بولۇپتۇ زاغۇ-ھۇقۇش كوكسىدە دەردۇ-ئەلەم پەيدا.

كەل، ئەي گۈل يۈزلۈگۈم، گۈلزارغا، ئەسقەر بىرلە بول ھەمدەم،
بىھەد خۇرسەن ئىدىم ئالدىمدا بولسا شاھ سەنەم پەيدا.

3

سايرايىن بۈلبۈل بولۇپ كەلگەچ باھار ئازارىسىز،
ھەم كۈلەي كاككۇك بولۇپ ھەر لەھزە ئاھۇ-زارىسىز.

ۋادەرىخا، قىش بويى ئوتتۇم كۈنۈ-تۈن بىناۋا،
ئاھ، قاچان قىلغان ناۋا بۈلبۈل گۈلۈ-گۈلزارىسىز.

بولدى كوڭلۇم خانىسىگە قايغۇ مېھمان، دىل سۈنۈق،
بولمىغاي ئاشىق دىلى ھەرگىز پۈتۈن دىلدارىسىز.

بولدى چېھرەم گۈل غېمىدە كەھرىۋا يەڭلىغ سېرىق،
گۈلنى قويكىم، بولدى ئول جانانە گۈل رۇخسارىسىز.

ناخشىلار ئاھ چەكتى قەلبىمدىن چىقالماي بىر مەھەل،
مۇڭلىنىپ چاڭ-توپا ئىچرە ياتتى تەمبۇر تارىسىز.

قالمىدى مەن كىرمىگەن كوي، ئەي باھار، ۋەسلىڭ ئۈچۈن،
بولسا مەجنۇن نەئەجەپكىم لەيلىنى دەپ ئارىسىز.

ئىخ، باھار! كەلدىڭ مانا، ئاچتىم قۇچاغىمنى ساڭا،
كىم دىگەي ئەسقەرنى ۋەسلىڭ بەزمىسىدە يارىسىز.

4

گۈل چىغى گۈل دەپ كىرىپ، كوردۇم سىنى گۈلشەن ئارا،
گۈلگە ئوخشاتتىم سىنى ئول نەرگىسۇ-سەۋسەن① ئارا.

"لاپ" قىلىپ يانغاندا ئوتلۇق كوزلىرىڭ يۇلتۇز كەبى،
"جىغ" قىلىپ قالدى يۇرەك، ئوت چۈشتى جانۇ-تەن ئارا.

گۈل زىناغىڭ ئۈستىگە چۈشكەن قارا خالىڭ كوروپ،
دەپتىمەن بال ھەرىسى پاتقانمىكىن گۈلقەن ئارا.

---

① نەرگىس، سەۋسەن — گۈللەرنىڭ ئىسىملىرى.

بىر موكۇپ، ئىككى بېقىپ ئالدىڭ ئەقىلدىن سەبرىنى،
باغلىنىپ كەلدىم قېشىڭغا چوگىلەپ دەرتىمەن ئارا.

"كەل" دىدىڭ تاتلىق كۇلۇپ، بەردىم سالامىمنى كېلىپ،
جۇپ ئىدۇق، تاق چۇشتى سايە سۇدىكى سەھۋەن ئارا.

سەن دىدىڭ: ساپ سويگۇمىزگە ئەھدىمىز بولسۇن كېپىل،
مەن دىدىمكى: ۋەدە يالغان بولمىغاي سەن-مەن ئارا.

دوست ئارا قويساڭ جاپاغا مەيلى قويغىن، رازى مەن،
قويمىغىن ئەسقەۋنى ئەسلا كۇلكىگە دۇشمەن ئارا.

ئەھمەت ئامان

ئاقسۇ

ئانام سەن مېھرى ئوت ـ ئاتەش، دىيارىم باغچىسى ئاقسۇ،
بالاڭ مەن، ساڭا باغلانغان دىلىمنىڭ رىشتىسى، ئاقسۇ.

كى جەننەت تەسۋىرىن ھەركىم خىيالەن ئەسلىمەك بولسا،
ئاڭا بەرگەي گۈزەل ھوسنۇڭ تەسەۋۋۇر ئۈلگىسى، ئاقسۇ.

ئوتەر تۇرلۇكچە خىسلەتتە سېنىڭ ھەر قىش، باھار، يازىڭ،
بەتەھقىق كۆز "ئېچىل سۇپرا"، ساخاۋەت غەزىنىسى ئاقسۇ.

جىمى نېمەتتە تەل جاينى سوراپ كورسە پەرىشتىلەر،
تېپىلغاي ئول خېرىدارغا سېنىڭدە ھەممىسى، ئاقسۇ.

شۇڭا بارلىق تائام شاھى سېنىڭ شەنىڭ ئۈچۈن تەييار،
ئاتالغان شول سەۋەپ خەلقىڭ جاھان تۈز ئۈستىسى، ئاقسۇ.

پاراسەت بابىدا سەرخىل ھۇنەر-سەنئەت مۇجەسسەمدۇر،
گۇۋا «مىڭ ئوي»، «زەپەر نامە»، بۇيۇك كۇي سەھنىسى ئاقسۇ.

تاۋاپ بىرلە كېلەر ھەر كۇن تۇمەن سەييياھ قۇچاغىڭغا،
ئورۇن ئالغاچ شېھىتلەرنىڭ سېنىڭدە قەۋرىسى، ئاقسۇ.

ئەقىدە ئۇلگىسى شىرىن، قىزىڭ قەلبىگە ئەندازە،
دىمەك ئانچىكى مىشچاننىڭ ماڭا يات جىلۋىسى، ئاقسۇ.

تۇغۇلغاچ مەن سېنىڭدەك بىر ئىپار ھىدلىق گۇزەل يۇرتتا،
ئوزۇمنى سېزىمەن ئەل-يۇرت، جاھاننىڭ ئەركىسى، ئاقسۇ.

ئابدۇكېرىم مەخسۇت

يۇرەك نەزمىسى

تۇغۇلدۇم سەندە هور جۇڭگو، لېۋىمدە كۇلكە، چاغ ۋاقتىم،
باهارنىڭ بۇلبۇلى يەڭلىغ ئۇرۇپ خەندە، قانات قاقتىم.

چېلىشلاردا يېڭىش بىرلە ئەبەت سولماس باهار تاپتىڭ،
باهارنىڭغا مۇهەببەتلىك يۇرەك ـ باغرىمنى مەن ياقتىم.

يۇرەككە قان، هاياتقا جان سېنىڭ نېمەتـلىرىڭ هەرچاغ،
تېرەن يىلتىز سۇرۇپ ئىللىق قۇچاغىڭدا چېچەك ئاتتىم.

يۇرەكنىڭ شاتلىغى تاشتى قۇياش نۇرى سـىڭىپ تەنگە،
بولۇپ مەنمۇ قىزىل غۇنچە، شۇ نۇرغا تەلپۈنۈپ باقتىم.

بايا ۋاندا چېچەكلەپ قۇم، بىنا قىلغاندا گۇلباغلار،
چىمەنلەر بەرگىگە تارقاپ ياشارتقان سۇ بولۇپ ئاقتىم.

سىنىڭچۈن كېزى كەلگەندە تىكەننىڭ ئۈستىدە ياتسام،
تېنىم يايراپ كۈلۈپ دەيمەن: چىمەندە ئېغىناپ ياتتىم.

جاپا چەكمەي سەپەرلەردە يېتەلمەس پەللىگە كارۋان،
دىمەسمەن زارلىنىپ يولدا ئەجەپ كۈلپەت، ئازاپ تارتتىم.

ھاياتىمدا تاقاپ ئوتسەم قىزىل چوغلۇقنى كوكسۈڭگە،
ئوزۇمدىن رازى بوپ دەيتتىم بەختىنىڭ قەنتىنى چاقتىم.

1976 ـ يىل ئوكتەبىر.

قەشقەر هەققىدە مۇخەممەس

بەختىنىڭ يۇلتۇزى يانغان جامالىڭ بىغۇبار، قەشقەر،
دىيانەت گۈلشىنى باغرىڭ، نۇرانە گۈلباھار قەشقەر،
ئوزىگە جەملىگەن مېھرىڭ شارابىنى ئانار، قەشقەر،
جامالىڭ ۋەسپىگە شۇنچە بولۇپ مەن ئىنتىزار، قەشقەر،
كوكۈل جامىدا مەي تۇتتۇم، قوبۇل قىل، بەختىيار قەشقەر.

قىرىقتىن ھالقىدىم مەنمۇ، يىگىتلىك مەۋسۇمى ئوتتى،
ھايات ۋادىسىنى كەزدىم، بېشىمدىن قانچە ئىش ئوتتى،
ئۇمىتىنىڭ شامىنى جانان ئوچۇرمەي زارىقىپ كۈتتى،
ۋىسال بوستانىدا چولپان جۇلالىق نۇرىنى توكتى،
سېنى كورمەكنى ئارزۇلاپ قىلىپمەن ئىختىيار، قەشقەر.

بېھىشتەك بەشكىرەمىكدە بوۋام ئالەمگە كوز ئاچقان،
پەلەكنىڭ گەردىشى بىرلە نادامەت ئاڭا ياماشقان،
ۋىسالنى دىلغا جا ئەيلەپ، كېزىپ چول، تاغ-داۋان ئاشقان،
سېنىڭ ئىشقىڭ بىلەن ياۋنىڭ يۇزىگە قەھرىنى چاچقان،
باھادىر، مەرت نەسللەرنىڭ تېنىگە كوچ-مادار قەشقەر.

قاچانكم تاڭ ئېتىپ ئاخىر مۇرادىڭ چاقىندى پارلاق،
راۋابىڭ تارىنى چەكتىڭ سائادەت بېغىدا قۇۋناق،
لېۋىڭدە ئويىندى كۈلكە، دىلىڭدىن ئۇرغىدى قوشاق،
سېنىڭ بەختىڭگە زوق ئەيلەپ جاھان رەنالىرى مۇشتاق،
بويۇڭدىن ئورگىلەي مەنمۇ، سويۇملۇق گۈل دىيار قەشقەر.

بوۋامنىڭ ئىزلىرى چۈشكەن سېنىڭ ئېزگۈ قوچاغىڭغا،
جەھەننەم ئوتى ئۇچقۇندۇر سېنىڭ ئىشقى پىراقىڭغا،
كوزۇمنىڭ شەبنىمى تامسۇن بېقىپ سەرۋى سىياقىڭغا،
نەئارمان خال بولۇپ چۈشسەم سېنىڭ گۈلدەك ياناقىڭغا،
سېنى مەن ئەيلىسەم تەرىپ تىلىمدىن بال تامار، قەشقەر.

ئىلى بېغىدا بۇلبۇلمەن، قىلارمەن گۈل ئارا خەندە،
ئېتەرمەن پەرۋىرىش ھەردەم سېنىڭ ئىشقىڭنى پاك تەندە،
زىيارەت ئەيلىسەم دوستلار جامالىنى كورۇپ سەندە،
قالارمۇ زەررىچە ئارمان مەگەر پۇتسە نەپەس تەندە،
راۋابىڭغا قىلاي دەيمەن كوڭۈل رىشتىمنى تار، قەشقەر.

1980 ـ يىل ئوكتەبىر، ئۇرۇمچى.

مۇھەممەت ئىمىن

ئۇمىت يۇلتۇزلىرى

1

قانائەت پاتقىغى چوڭقۇر، قىيىن چىقماق پېتىپ قالساڭ،
"كامالەت" ياستۇغىن قىرلاپ خۇدۇڭ بىلمەي يېتىپ قالساڭ.

بارار دولقۇن يېرىپ ئورلەپ بۇيۇك ئارزۇدا ھەمرايىڭ،
كېلەمدۇ شان-زەپەر قولغا يېرىم يولدا ھېرىپ قالساڭ.

ئۇتۇق، توھپەڭ ئەمەس پەللە چېكى ھەرگىز ئىجادىڭنىڭ،
ئەمەسمۇ سەت تەكەببۇرلۇق تونىغا چۈمكىنىپ قالساڭ.

نومۇس ئىشتۇر ۋەتەن-ئەلگە سۇنۇپلا تۇنجى جامىڭنى،
ئەمەل، شوھرەت، پاراغەتكە تاما بىرلە بېقىپ قالساڭ.

پەقەتلا شۇمدى سەندىن ۋەتەننىڭ كۈتكىنى، ئويلان،
كورەر بولساڭ يۇكۇك كوپتۇر ئۇمىت ئىشكىن ئېچىپ قالساڭ.

مۇساپەكۇ بەك ئۇزۇن، مۇشكۇل، ھەرىش-چارچاشنى يات قىلغىن،
بوسۇپ چاتقال، نىشاننى تاپ، سەپەردە ئازغىشىپ قالساڭ.

قانائەتنى يىراق قوغلاپ، شجائەتتىن كەمەر باغلاپ،
تىرىش، ئىنتىل، ۋەتەنگە سۇن تەرىگدىن دۇر تەپىپ قالساڭ.

غۇرۇر، ھورمەت بىلەن تىلغا ئالار نامىڭنى ئەۋلاتلار،
ئەگەر ئەجرىڭ بىلەن خەلقىڭ يۇرىگىگە يېقىپ قالساڭ.

2

تەكەببۇر بولمىغىن ئەسلا شەھەر، قورغاننى ئالساڭمۇ،
سىلىپ دۇنيانى لەرزىگە زەپەر سازىنى چالساڭمۇ.

غادايىغانچە قەدەم باسساڭ، كوزۇڭ كورمەس ئىگىز-پەسنى،
ئاتارسەن ئاخىرى موللاق زىرەك پالۋان سانالساڭمۇ.

دىگىن: شۇ زور ئىمارەتكە پەقەت ئاددىلا خىش قويدۇم،
ئىجات، ئەجرىڭدە ئالتۇندىن قەسىر، ئايۋاننى سالساڭمۇ.

قاچار ئابرۇي يىراق شۇنچە ئۇنى قانچىكى قوغلاشساڭ،
شەرەپ ئەلگە چاكار بولماق توۋەن پەگادا قالساڭمۇ.

جامائەت ئەقلى زور ئوكيان، سىنىڭ تامچە نىھايەت، بىل،
يىگانە قاي ئىشىڭ ئاققاي جاپا چەكسەڭمۇ، تالساڭمۇ.

ئوزۇڭنى ئەۋلىيا چاغلاپ كېرىلسەڭ گەر خاقانلاردەك،
بولارسەن كۆل كويۇپ ئاخىر ئۆيۈل تاشتىن يارالساڭمۇ.

تەمەننادىن ھەزەر ئەيلەپ، ئۇلۇغ قاينامغا تاشلانساڭ،
تاپارسەن قەدرى-قىممەتنى پەقەت تامچە ئاتالساڭمۇ.

3

كوزۇڭنى ئاچ، گۆزەل، پارلاق، يېڭى دەۋرانغا باق ئەمدى،
كېلەچەك چىللىغان جەڭگە كىرىپ كوكرەكنى ياق ئەمدى.

ئوتۇپ كەتتى قارا باسقان قاباھەت، يىرگىنىشلىك تۇن،
نۇرانە تاڭدا ئەنبەردەك كۆلۈپ چاچ خۇش پۇراق ئەمدى.

بىراۋنىڭ ئەجرىدىن سەمرىپ ياشاشتەك بىنومۇس ئىش يوق،
ئوزۇڭ ئىشلەپ ھالال توككەن تېرىڭ قەنتىنى چاق ئەمدى.

ناۋات يوق ئەمدى ھورۇنغا، كاچات تەگمەيدۇ ئىشچانغا،
قۇرۇشقا باي، گۆزەل تۇرمۇش يولۇڭدا يوق توساق ئەمدى.

هایاتىڭ ئوتمىسۇن سۈسىز ئېرىقتەك قاغجىراپ ئاخىر،
ئەجىر، مېھرىڭنى ئاققۇزغىن قىلىپ ئەلگە بۇلاق ئەمدى.

مۇشەققەتسىز ئەمەس بۇ يول، بېلىڭنى باغلا مەرتلەرچە،
ئۇلۇغ ئىشلارغا قەلبىڭدە تۇتاشسۇن ئىشتىياق ئەمدى.

ئەزىز ئوغلان دىگەي خەلقىم سىلاپ بېشىڭنى ھورمەتتە،
ئوتەر بولساڭ ئەگەر كەلسە خەتەر، مۇشكۇل سىناق ئەمدى.

بولۇپ تەشنا كۈتەر ئىقبال ئېچىپ قوينىنى جاناندەك،
يېتەرسەن ۋەسلىگە ئۇچساڭ، ئەمەس مەنزىل يىراق ئەمدى.

1981 ـ يىل ئوكتەبىر، ئۇرۇمچى.

باغ قىزى

تولدى سەرخىل مۇنگە باغ غەيرىتىگدىن، باغ قىزى،
قاندى دىل مۇنگە بەرگەن شەرۋىتىگدىن، باغ قىزى،
بولدى سەل ئىلھام ھىساپسىز نىمىتىگدىن، باغ قىزى،
ئىيتتى كۇي شائىر سويۇنگەچ ھىممىتىگدىن، باغ قىزى،
تۇزدى شوخ مىسرانى قۇرغا ھىكمىتىگدىن، باغ قىزى،

بۇ ئىدى تاشلارغا تولغان كەڭرى ساي بەش يىل بۇرۇن،
يەڭ تۇرۇپ كەلگەنچە سايىنىڭ قوينىدىن ئالدىڭ ئورۇن،
كەتمىدىڭ، مۇشكۇلنى يەڭدىڭ، قاچىمىۇ مىشچان، ھورۇن،
شان-شەرەپ قۇچتۇڭ بولۇپ ھەر بەيگىدە تالماس قۇلۇن،
بۇندا بىر بوستان يارالدى خىسلىتىگدىن، باغ قىزى.

نە ئىمىش بوستان، ئىرەمدۇر بارچە شات يايرايدىغان،
شىرنىسى بالدەك ئۇزۇمنى ياغ كەبى چاينايدىغان،
ساپ تېرىڭ چوغدەك چېچەكلەر بەرگىدە چاقنايدىغان،
ھەر چېچەكنىڭ ئىشقىدا بۇلبۇل خوشال سايرايدىغان،
قالدى توز ھەيرەتتە كوركەم جەننىتىگدىن، باغ قىزى.

پوستی چاك كەتكەن ئانارلار شۇنچە تەشنا قارىشىپ،
دەيدۇ: "ئۇز!"، زۇمرەت يوپۇرماق ئارىسىدىن مارىشىپ،
تامچىتىپ شەرۋەتنى ئەنجۇر شاخقا گۇلدەك يارىشىپ،
ئېگىلەر يۇمشاق شامالدا ياپرىغىنى تارىشىپ،
بەرىكەت تاپقان سېخى ھەر كوچىتىگدىن، باغ قىزى.

چاچىدۇ گىرۋەككە ئۇنچە شوخلىنىپ ئاققان ئېرىق،
شاۋقۇنى ئەيلەيدۇ ئىزھار مېھرىنى شۇنداق ئېنىق:
"قانچە يىل بولدۇق بۇرۇختۇم، يوق ئىدى ئەركىن تىنىق،
قولى گۇل ئاچقاندا ئاندىن ئالدى رەڭ رەيھان قېنىق"،
ئەل-ۋەتەن، دوستلار رىزادۇر خىزمىتىگدىن، باغ قىزى.

كىم ئاياق باسسا بۇ يەرگە كەتكۇسى كەلمەس پەقەت،
ھەر كوچەت، ھەر گۇل كىشىنىڭ مەيلىنى تارتار قەۋەت،
نەغمىسى شاتلىق بېغىشلار دىلغا زوق، تەنگە مەدەت،
بەزمىسى قايناق ھاياتنىڭ قىزىغاي ئايەم سۇپەت،
ئايلىناي جەننەتكە بەرگەن زىننىتىگدىن، باغ قىزى.

ئاتىغاچ نۇرلۇق ۋەتەنگە مېھرى چوغ قەلبىگنى سەن،
كوزلىگەچ ئۇنتۇپ ئۇزۇگنى بەختىيار خەلقىگنى سەن،
چولنى گۇل قىلدىڭ ئورۇنلاپ ئاخىرى ئەھدىگنى سەن،

كەلسىمۇ مۇشكۇل سىناقلار، ئەگىمىدىك قەددىگىنى سەن،
ئىپتىخارىك جىلۋە قىلغاي سوغىتىگىدىن، باغ قىزى.

1981 ـ يىل ئاۋغۇست، قەشقەر.

ۋاھىتجان غوپۇر

باھار غەزەللىرى

باھار ئەتىگەنلىگى

كەلدى ئېتىزغا سەھەر بىر توپ گۈزەل رۇخسارىلەر،
چاچتى زەر چاچقا زىلال سۇ، قىلدى تازىم لالىلەر.

شوخ شامال غۇر-غۇر سوقۇپ، راھەت بېغىشلار ساپ ھاۋا،
زوقلىنىپ چۇ-چۇلدى تورغاي چېكىپ زىل تارىلەر.

شۇ گۈزەللەر ئاي يۈزىدىن ئالدى ئورنەك كەك ئۇپۇق،
جىلۋىسىدىن بەردى بۇلبۇلغا مەدەت دىلدارىلەر.

گۈل باھار شاۋقۇندەك ياڭرايدۇ مېھنەت ناخشىسى،
يەك شىمايلاپ ئىش قىزىتتى قولى گۈل دەركارىلەر.

ئۇيقۇسىدىن شۇ ھامان چولپانمۇ چوچۇپ ئويغىنىپ،
نەگىدۇ موكتى خىجىللىققا تاپالماي چارىلەر.

تاڭ قۇياشى چىقتى ئاندىن ھوسنىدىن نۇر ياغدۇرۇپ،
سىلدۇرۇپ ھورمەت ئۇلارغا داجىدى سەييارىلەر.

قىر سىلىپ ئالدى ئىرىق، يەر رەتلىدى، سالدى ئۇرۇق...
يازدى ئەمگەك ئىشقىدىن قايناق، لىرىك ئەشئارىلەر.

كىردى سۇرەتتەك گۈزەل تۈسكە ئېتىز ھەم كەڭ دالا،
باي، پاراۋانلىق ئۈچۈن ئۇل تىكلىدى گۈلياريلەر.

يېزىمىز جانانلىرىنىڭ ئوتىدۇ شۇنداق كۈنى،
جۇپ بولالمايدۇ ئۇلارغا نان قېپى بىزارىلەر.

دىخان قىزى

ئايمۇ گۈل ھوسنۇگگە لال، مەستانىدۇر، دىخان قىزى،
غەيرىتىڭ تاڭ بۇلبۇلى داستانىدۇر، دىخان قىزى.

ئاقكوگۈل، ئىشچانلىغىڭ، زىرەك، جەسۇر، باتۇرلۇغۇڭ
چىن گۈزەللىكىنىڭ ئەمىر-سۇلتانىدۇر، دىخان قىزى.

ناخشا ئېيتساڭ ياڭرىتىپ، تىڭشايدۇ بۇلبۇل زوقلىنىپ،
بىغۇبار قەلبىڭ غەزەلىنىڭ كانىدۇر، دىخان قىزى.

پۇرقىرايدۇ ھور چېكەڭدىن ساپ كۆمۈش تەر تامچىسا،
يەرگە ئەجرىڭ جان بېرەر دۇردانىدۇر، دىخان قىزى.

قىلدى ھەر ئىشقا سېنىڭ ماھىرلىغىڭ قايىل مېنى،
خىسلىتىڭ خەلقىم غۇرۇرى، شانىدۇر، دىخان قىزى.

سەن كەبى مېھنەت سويەر روھ تۇرغۇزۇپ، خەلقىم ئۈچۈن
بىر ئومۇر ئىشلەش دىلىم ئارمانىدۇر، دىخان قىزى.

سۇچى يىگىت

نۇر چېچىپ ئاسماندا تولغان ئاي ئۇزەر، ئەتراپ گۈزەل،
يۇرىدۇ سۇچى يىگىت ئوستەڭنى بويلاپ بۇ مەھەل.

بېشىدا كوركەم بادام بوك، ئۇستىدە ئاق يەكتىگى،
بېلىدە بار شايى بەلۋاغ، تىلىدىن ياڭرار ھەزەل.

باشلىدى سۇنى ئېرىققا پۇختىلاپ قىر ـ قاشنى ئۇ،
ئاقتى سۇ تەشنا ئېتىزغا خۇددى ئاققاندەك ھەسەل.

"تامچە سۇ تەڭ تامچە قانغا، ـ دەيدۇ ئۇ تولغاپ بۇرۇت، ـ
زايە قىلمايمەن شۇڭا ئەيلەپ كۆچۈمنى مەن بەدەل.

قانىسا يەر، بىخ سۈرۈپ ئوسمەس زىرائەت مايىسىسى،
مول ھوسۇلدىن كۆزدە خامان بولمىغاي ھەرگىزمۇ تەل."

ئاشۇ مەقسەت بىرلە مەرت سۈچى يىگىت ھەر دائىما
مېھرىنى ھەم زېھىننى ئىشقا بېغىشلايدۇ تۈگەل.

1981 ـ يىل قەشقەر.

نغمەتۇللا ئەبەيدۇللا
(ئوزبېك)

ياز كەلدى

باھارنىڭ كەينىدىن شوخ ئەركىلەپ مەۋسۇمى ياز كەلدى،
يېڭى، جۇشقۇن ھايات پەيزىگە تەڭكەش نەغمە-ساز كەلدى.

ئېتىزلار قوينىدا دىللارغا زوق بەردى ھوسۇل پەيزى،
گۈزەل باغلاردىكى شاپتۇل، ئۈرۈك ھوسنىگە ناز كەلدى.

ئېرىپ ئاپتاپتا قارلىق تاغ، ئەزىم دەريا ياساپ ئورکەش،
ئېتىز باغرى قېنىپ سۇغا، دىدى: يار-دىلناۋاز كەلدى.

كوڭۈلگە كەلدى ئىلھام قۇشلىرى سەيلانە-سەيلانە،
گۈلىستان باققا بۇلبۇل بىرلە تۇتى، كولگە غاز كەلدى.

سائادەت گۈلشىنىنىڭ ھوسنىگە زىننەت بېرىپ بايلىق،
پاراۋان توقچىلىقنىڭ ئەلچىسىدىن ئىمتىياز كەلدى.

خوتەن تەسراتلىرى

سالام

ئەي خوتەن، ئىللىق، گۈزەل قوينۇڭغا كەلدىم، ئەسسالام!
ئوڭ قولۇم كوكسۇمگە قويدۇم بىلدۇرۇپ مەن ئېھتىرام.

خەيرىيەت، بولدى نەسىپ ھوسنۇڭنى كورمەكلىك ماڭا،
تاپتى كوڭلۇم ئىنتىزارلىق ئىزتىرابىدىن ئارام.

مېھرىۋان مۇشپىق ئانامدەك سەن كۆتۈپ ئالدىڭ مېنى،
تۇپرىغىڭ دىدى ماڭا: "كەل مېھمىنىم، كەلگىن بالام!"

ھاردۇغۇم چىقتى شۇ دەم، قاندى يۈرەك تەشنالىغىم،
باغلىرىڭ ئوز شەرۋىتىدىن تولدۇرۇپ تۇتقاچقا جام.

مېھرى ئىسسىق، خۇش پىىل پەرزەنتلىرىڭ ئىززەت قىلىپ،
ياخشى ئەخلاق خۇلقى بىرلە ئەيلىدى قەلبىمنى رام.

ئوز ئويۇمدىن قىلچە پەرقى بولمىغاچ، كوڭلۇمدىكى
ياتسراش ۋە تارتىنىشنىڭ بارچىسى بولدى تامام.

تۇنجى رەت كەلسەممۇ ياخشى تەسىرات قىلدى ئەسىر،
كۆيلىگەيمەن تەرىپىڭنى بىر ئومۇر ھەر سۇبھى-شام.

كوردۇم

كېلىپ قوينۇڭغا، ئەي گۈلشەن، بەخت گۈلزارىنى كوردۇم،
قۇچاغىڭدا سائادەتنىڭ ھەقىقى يارىنى كوردۇم.

تولۇپتۇ ساڭلىرىڭ ئاشقا، بېغىڭدا خىلمۇ-خىل مىۋە،
باياشات، ھور دىيارىڭنىڭ سېخى بازارىنى كوردۇم.

پەلەكنىڭ رەشكىنى كەلتۈرگۈدەك كوز چاقنىتىپ ھەر رەڭ،
بازاردا بىھساپ تۇرغان گىلەم رۇخسارىنى كوردۇم.

كىرىپ مۇزېيخانىڭغا داڭ قېتىپ، ھەيرانۇ-ھەس قالدىم،
قەدىمىي تارىخىڭنىڭ شاھىدى يادگارىنى كوردۇم.

ئەدىبىڭ نوبىتى يازغان بۇيۇك، نادىر دىۋاننامە
ۋە ئەخمەتشا قارا قاشنىڭ سالام ئىزھارىنى كوردۇم.

زامان لوقمانلىرىنىڭ ئورنىدىن ئالدىم ئەجەپ بەھرى،
ئۇلاردىن مەرىپەت غەزنىسىنىڭ ئەسرارىنى كوردۇم.

سویۇندی شۇنچىلىك قەلبىم، سېنى كورگەندە گۈل ئاچتى،
كېلىپ كۈتكەندىن ئارتۇق شەۋكىتىك دىدارىنى كوردۇم.

دىلىم قانداق ئۇنار شانىڭنى تەرىپ ئەيلىمەسلىككە،
سېنىڭدە يېڭىلىق، سۈرئەت، گۈزەللىك ــ بارىنى كوردۇم.

كىتاپ

ياشلىغىمدىن ماڭا ئىلىپەت، ياخشى يار بولدۇڭ، كىتاپ،
ھەرقاچان مۇڭداشچى دوستۇم، غەمگۇزار بولدۇڭ، كىتاپ،
بەخش ئېتىپ روھىمغا ئىللىقلىق، باھار بولدۇڭ، كىتاپ،
ئوينىتىپ قوينۇڭدا ئەركىن، لالىزار بولدۇڭ، كىتاپ،
ئوقۇسام ھەر دەم سويۇپ مەن، كۆچ-مادار بولدۇڭ، كىتاپ.

مەن ئوقۇشنى تەمتىرەپ بىلگەن ئاشۇ كۈندىن بېرى،
ئىزلىنىپ ئالدىم بىلىمنى، بولمىدىم بىر دەم نېرى،
شۇڭا تېزدىن يۈيۈلۈپ دىل ئەينىگىمنىڭ داغ، كىرى،
تولدى قەلبىمگە پەۋەس پەن-مەرىپەتنىڭ نۇرلىرى،
سەن ۋۇجۇدۇمغا گويا خۇش بۇي ئىپار بولدۇڭ، كىتاپ.

سەن ئەقىل-ئىدرەك، پاراسەتنىڭ باھاسىز گوھىرى،
يىڭىدە قازغان قۇدۇقتىن سىرغىغان سوز كەۋسىرى،
سەنكى مېھنەت مەھسۇلى، مەھسۇل ئىچىدە جەۋھىرى،
سەن بىلىم ئاشقىلىرىنىڭ ئەڭ مۇناسىپ دىلبىرى،
ئىشقىۋاز بۇلبۇلغا چەكسىز مۇرغىزار بولدۇڭ، كىتاپ.

سەن هەقىقەت مەجمۇئەسى، بەلكى پارلاق قامۇسى،
سەن قاراڭغۇ دىل ئويىنىڭ شام چىراغى-پانۇسى،
سەن هايات هەم كائىنات تىلسىملىرىنىڭ كىلتىسى،
سەن ئەقىل دەستۇرخىنىنىڭ نازۇ-نېمەت، مۇنىسى،
سەن پۇتۇن ئالەمدە شۇنداق ئېتىۋار بولدۇڭ كىتاپ.

بەزى يالغۇز قالغىنىمدا سەن بولۇپ سوهبەتدىشىم،
غەمگە چوكسەم مەي تۇتۇپ، بولدۇڭ يېقىن ئىلىپەتدىشىم،
يىغلىسام، كۇلسەممۇ بولدۇڭ هەمدىمىم، هەسرەتدىشىم،
مەن شۇڭا دەيمەن سېنى كوڭلۇم يېقىن خىزمەتدىشىم،
مەن خۇمار، سەنمۇ ماڭا گويا خۇمار بولدۇڭ، كىتاپ.

تەمتىرەپ قالغان چېغىمدا ماڭا كورسەتتىڭ ئەقىل،
سەن دىدىڭ: "غەم قىلما، قوي، كورگىن مېنى، ئالەمنى بىل"،
چىن مۇهەببەت رىشتىسى بىرلە ساڭا باغلاندى دىل،
يول تېپىپ سەندىن شۇ چاغ مەن ئالغا ئۇمتۇلدۇم دېدىل،
سەن ماڭا ياخشى مەدەتكار، ياخشى يار بولدۇڭ، كىتاپ.

كىمكى دوست تۇتسا سېنى، ئۇ هىچقاچان قالماس نادان،
تىترىمەس ئەر ئومىردە دۇچكەلسە قانداق ئىمتىهان،
بارچە مۇشكۇللەر سېنىڭ ئالدىڭدا بولغاچقا ئاسان،

جۈملە ئىنسان سېنى قىلدى ئېھتىرامىغا نىشان،
سېنى سويمەك بىزگە دائىم ئىپتىخار بولدۇك، كىتاپ.

نە بەختكى، مانا بولدۇم دەۋرىمىز لوقمانىمەن،
بىر ئومۇرگە ئاشۇ كەسپىم گۈلخىنىدا يانىمەن،
شۇ سەۋەپتىن سەن گويا شام، مەن ساڭا پەرۋانىمەن،
تا ئەبەت ئوتمەكچىمەن بولۇپ ساڭا مەستانىمەن،
چۈنكى شۇ ئىنۋان ئۈچۈن سەن ھەسسىدار بولدۇك، كىتاپ.

ئىمىر ھېزىم

دىخان قىز

سالام يازدىم سېنى ئەسلەپ سېغىنغان چاغدا، دىخان قىز،
قوبۇل قىلغىن سالامىمنى، يۇرەكنىڭ باغى جانان قىز.

سېنى كوردۇم ئېتىزلىقتا ئەجەپ غەيرەتتە ئىشلەيسەن،
كېلىشكەن قامىتىڭ شۇنچە، چېچىڭ گويا كى بوستان قىز.

سېنىڭ بىر خىسلىتىڭ ئارتۇق ئىش ـ ئەمگەكتە يىگىتلەردىن،
شۇڭا قىلماقتىدۇر نامىڭ مېنىڭ قەلبىمدە جەۋلان، قىز.

پولاتنى دەيدۇ ئەڭ قاتتىق، ئىرادەڭ قالمىغاي ئاندىن،
سېنىڭ ئىش ئىزلىرىڭ بىزگە بولار گويا كى پەرمان، قىز.

يۇرۇشتە بولسا تۇلپار تېز، ئۇچۇشتا تېز ئىكەن شۇڭقار،
ئۇلارنى ئارقىدا تاشلاپ، جەسۇر، مەردانە ماڭغان قىز.

كويۇپ قالدىم دىسەم ساڭا، مېنىڭدەك ئىشلىگىن دەيسەن،
يېنىڭدا ئىشلىسەم بىللە، يۇرەك-باغرىمغا دەرمان قىز.

سېنى كومپارتىيەم دەۋرى ئىگە قىلغان شۇ خىسلەتكە،
ۋەتەننىڭ مېھرىنى ئوتلۇق يۇرەك-قەلبىگە تاڭغان قىز.

1979 - يىل 22 - ئىيۇن.

ئىلىم - پەن مۇھەببىتى

ھەر كىشىنىڭ كۆڭلىدە بىر سويگىنى - ئەلاسى بار،
چىن كۆڭۈلدىن ياخشى كورگەن بىر گۈزەل رەناسى بار.

كورمىدىڭمۇ بىر كىچىك پەرۋازىنىڭ ئىقبالىنى،
ئۇزىنى كويدۇرگۈچى شەمئى چىراق ئاشناسى بار.

ھەممە جانىنىڭ سويگىنىدىن بىر مۇھەببەت ئەكس ئېتەر،
ھەر مۇھەببەتنىڭ ئۇزىگە يەتكۈدەك سەۋداسى بار.

خەلقىمىز ئۇز سويگىنىگە تەلپۈنەر مەجنۇن سۈپەت،
مەرىپەتنىڭ بېغىدا سويگەن ئۇنىڭ لەيلاسى بار.

ئەي ئىمىر، كۆڭلۈڭ سېنىڭمۇ تەلپۈنەر شۇ باغ تامان،
چۈنكى دانا پارتىيەم پەرمانىنىڭ ئىجراسى بار.

1979 - يىل 19 - ئىيۇن، كۈچار.

پايدا يوق

ئەي كوڭۇل، مېھنەتنى سوي، هورۇن ئاياقتىن پايدا يوق،
بولمسا باغىدا گۈل، يانتاق، شۇاقتىن پايدا يوق،
ئۇنمسە بۇغداي، قوناق، ئەمەن، قىياقتىن پايدا يوق،
كەلمىسە ئىللىق باهار، جۇتتىن، سوغاقتىن پايدا يوق،
توكمىسەڭ ئەجرىڭنى سەن، تەييار تاماقتىن پايدا يوق.

گەر قولۇڭدىن كەلسە ئەلگە بىر ئومۇر بايلىق يارات،
ئوچمىسۇن قەدرىڭ سېنىڭ، مەشئەلگە ئوخشاش نۇر تارات،
جانۇ-تەن، ئىدرەك-ئەقىلنى—هەممىنى پەنگە قارات،
تاپسەن بەختىڭنى شۇندا، پەن بولۇر ساڭا قانات،
پەن ئويىگە كوچمىسەڭ، يوچۇن راۋاقتىن پايدا يوق.

بولمىغىن نەپسانىيەت، خەلقىڭگە بول ئامراق، ئىجىل،
مەرىپەت بوستانىدا خۇش بۇي، قىزىلگۇلدەك ئىچىل،
پەن يولى چەكسىز، ئۇلۇغ، بۇ ئىش ئۇچۇن ئىشلەت ئەقىل،
يوق ئاسان ئىش، هەرقاچان مۇشكۇلنى يەڭ ئۇزۇل-كېسىل،
بولمسا باش ئۇستىگە تەككەن چوماقتىن پايدا يوق.

پەن-بىلىم سويگەن كىشى ئەلگە بىلىمنى تونۇتار،
ئوت يېقىپ روھىي ئاسارەت يىلتىزىنى قۇرۇتار،
ھەر كۆڭۈلدە يېڭى ھىس-تۇيغۇ، پىكرنى ئويغۇتار،
پەن-بىلىمنىڭ مەشئىلى قاراڭغۇ تۇننى يورۇتار،
بولمىسا كۈپ-كۈندۈزى ياققان چىراقتىن پايدا يوق.

ئەي ئىمىر، كۆڭلۈڭگە لىق ئىلھام تولۇپتۇ پەن ئۈچۈن،
دەۋرىمىزنىڭ كەڭ يولى خوپ يارىشىپتۇ سەن ئۈچۈن،
ۋەتىنىم، خەلقىم دىگەن ھەرگىز دىمەيدۇ "مەن ئۈچۈن"،
ئال قەلەمنى، ياز شېئىر، خەلقىڭ ئۈچۈن، ۋەتەن ئۈچۈن،
ئىشقىسىز يازغان شېئىر، ناخشا، قوشاقتىن پايدا يوق.

1980 - يىل 11 - مارت.

دىلبەر- قىيۇم

ئۇچ غەزەل

1

جاسارەت تاشتى جىسىمىدىن، سەپەرگە ئىختىيار قىلدىم،
بۇيۇك مەنزىلگە يەتمەككە ئۇلۇغ ئارماننى يار قىلدىم.

ئىرادە تىكلىدىم تاغدەك، ئىلىم بەرمەكچى سۇرئەتنى،
چىدام-غەيرەتنى كوڭلۇمگە پۇكۇپ دىلدا شوئار قىلدىم.

يېشىل مايسا مۇھەببەتنىڭ كۇچىدىن تاش يارار، بۇ ھەق،
يېڭىلمەسلىككە توسقۇندىن بۇ ھەقنى تىلتۇمار قىلدىم.

سەپەر سەيلى ئەمەس، دائىم نېسىپ بولماس خوشال كۇلكە،
مەگەر باسسا جاپا تاغى ئېگىلمەسكە قارار قىلدىم.

مەدەت بەرگەچكە ئەجدادىم كۇچۇمگە كۇچ قوشۇپ دائىم،
دىلىمنىڭ ئەھدىنى جەزمەن نىشانغا يول ئاچار قىلدىم.

هەسەتخور، رەزگى ھۇقۇشلار سەراسىم ئىلكىدە قالدى،
تېخى تۇنجى قەدەم تاشلاپ، رەقىپنى شەرمسار قىلدىم.

ئەمەسسەن سەپتە يىگانە، بوسۇپ مەنزىلگە يەت، دىلبەر،
زەپەرنىڭ ساھىلى ئۇزرە يۇرەكنى ئىنتىزار قىلدىم.

2

ھەمىشەم زەر قۇياشنىڭ شولىسىدەك ساپ-تازا كۆڭلۇم،
ياشامتىم زوقلىنىپ نۇرغا ئەگەر بولسا قارا كۆڭلۇم.

قۇياش شولىسىنى كۇندۇز چېچىپلا كېچىسى موككەي،
ۋەتەنگە مېھرى-ئىشقىمدىن چاچار دائىم زىيا كۆڭلۇم.

ۋەتەننىڭ كۇلكىسى كۇلكەم، ئېلىم-يۇرتۇمغا مەشۇقمەن،
ۋەتەن-ئەل مىسلى بوستاندۇر، كۇيى بۇلبۇل ناۋا كۆڭلۇم.

دىگەي دىلبەر ئەجىر توككىن ۋەتەنگە بولسا مىڭ ئومرۇڭ،
ۋەتەن گەر بولمىسا رازى، نىچۇك بولغاي رىزا كۆڭلۇم.

3

خۇش پۇراق گۇللەر ئارا كۇتتى مېنى يار باغدا،
ئەجرىدىن گۇلباغ قۇرۇپ ئۇشبۇ يىگىتلىك چاغدا.

كويسه گەر كىم يار ئوتىدا ئاشىغى مەجنۇن كەبى،
ماڭسا دادىل ئىزىدىن قالمايدۇ ھىجران داغىدا.

سويگۇگە سادىق بولۇپ يەتمەك ئۇچۇن يار ۋەسلىگە،
كوپ مۇشەققەتلەرنى پەرھات چەكتى بىستۇن تاغىدا.

جۇپ قىزىلگۇل غۇنچىسى ئىچىلسا ئاشىق بەختىگە،
چىن ۋاپانىڭ بەلگىسى چاقناپ تۇرار ياپراغىدا.

سويگۇ بابىدا ۋاپانى دوست تۇتۇپ دىلبەر ئەبەت،
قىلدى ئىزھار قەلپ سوزىنى شۇ غەزەل ۋاراغىدا.

تـللـسا

(مەھەممەت رەھمىنىڭ شۇ ناملىق غەزىلىگە مۇخەممەس)

گەر خاتا باسسام قەدەم، سويگەن نىگارىم تىللىسا،
چىن ۋاپادىن قىلمىغايمەن قىلچە ۋايىم تىللىسا،
چۇشمىگەي بۇ يولدا قەدرىم-ئېتىۋارىم تىللىسا،
خوش بولارمەن كورستىپ ئەيۋىمنى ھەركىم تىللىسا،
مەيلى دوست-يار، مەيلى پۇقرا، مەيلى ھاكىم تىللىسا.

يوق ئىكەن مۇتـلەق ئەيىپسىز ياخـشى ئات، ھـچىبر ئۇلاق،
ئايدىمۇ داغ بار ئىكەن، بۇ ھەممىگە ئايان ساۋاق،
ھىچقاچان ئالتۇنمۇ ساپ بولمايدىكەن، دوستلار، بىراق،
بولمىغاچ ئادەم ئەيىپ-نۇقسانۇ ئىللەتتىن يىراق،
رەنجىمەس دانا كىشى ھەتتا مۇلازىم تىللىسا.

بىر مەھەل بولدۇم پۇتۇن ئىنسانى ئەركىمدىن جۇدا،
ياخشى دوست-يارانلىرىم ھەم مىھرىۋانىمدىن جۇدا،
ھەق-ئادالەت قايدا دەپ ئۇرغۇپ يۇرەگىمدىن سادا،
تەلۋىلەردىن تىل-ھاقارەت ئاڭلىدىم ئون يىل ئۇدا،
تەۋرىمەس بولدۇم بۇگۇن دۇشمەنمۇ دائىم تىللىسا.

سويگىنىم ئومرۇم بويى بىرلا قەدىردانىم ۋەتەن،
ۋەتىنىم دەپ ياشىدىم، تەقدىم ئاڭا بۇ جانۇ-تەن،
رەھناما بىلگەچ سوزىنى ئاڭلىدىم جان-دىل بىلەن،
تىللىسا ئارقامغا باقتىم، ماختىسا ئالدىمغا مەن،
بولمىدى بۇتناش بىلەن مىسقالچە كارىم، تىللىسا.

قىسقا ئومرۇڭدە يولۇققاي ھەر نە قىسمەت ھەر نەپەس،
يوللىرىڭ ئەگرى-توقاي ھەم گاھ ئىگىزدۇر، گاھى پەس،
خىزىرىدەك سەھۋەن-خاتاسىز ئوتمىگىڭ ئومرۇڭدە تەس،
بۇ ھاياتلىقتا ئۇنىڭدىن ھىچكىشى خالى ئەمەس،
يامىنى شۇ ھەممىدىن ئولگەندە خەلقىم تىللىسا.

1981 - يىل، قەشقەر.

ھەببۇللا روزى

ۋەتەن ئىشقى

ئەي سويۇملۇك جان ئىلىم، جەننەت ئوزۇك گويا ماڭا،
تاغلىرىك ھەم باغلىرىك، نېمەتلىرىك داۋا ماڭا.

تۇپرىغىك ئالتۇن، سۇيۇك بال، تاشلىرىك ياقۇت، گوھەر،
كەك چىمەنزار قۇچىغىك يايرايدىغان سەينا ماڭا.

مەن تۇغۇلدۇم شۇ گۇزەل قوينۇڭدا، ئوستۇردۇك مېنى،
سىڭدى ئەجرىك، بولدى يۇكسەك تۇيغۇ، ئاك پەيدا ماڭا.

چىن يۇرەك رىشتىم ساڭا مەھكەم چىگىلگەن تائەبەت،
ئايرىلىپ قالسام سېنىڭدىن يوق ھايات ئەسلا ماڭا.

ئىپتىخارىم، شاتلىغىمنىك مەنبىى بولغاچقا سەن،
ئوپمۇ-ئوخشاش سەندىكى مەيلى راۋاق، پەگا ماڭا.

ئەرزىمەس بەرسەمۇ جان بوينۇمدىكى قەرزىم ئۇچۇن،
تەل-توكۇس قىلماق ئادا شۇ ھەممىدىن ئەلا ماڭا.

رازى بولساڭ بەختىيارلىق ئىلكىدە دەيمەن شۇنى:
سەن ئۇچۇن كەلگەن خەتەر كەلسۇن ھامان تەنھا ماڭا.

كۇنۇ-تۇن ئىشقىڭدا مەن سازلاپ راۋابىم تارىنى،
ناخشا ئېيتسام ھەرقاچان بۇلبۇللىرىڭ شەيدا ماڭا.

باشقىچە

كۆلدى جان، كۆلدى هايات، كەلدى باهارىم باشقىچە،
كوكلىدى قاخشال دەرەخ، ئەنبەر، ئىپارىم باشقىچە.

مەرهابا ئەيلەپ باهارغا زوق بىلەن ئىپىتتىم غەزەل،
سايرىدى قىلسام ناۋا تەمبۇر، دۇتارىم باشقىچە.

كەك ئىتىزلار ئۈستۈاش يەڭگۈشلىدى كەلگەچ باهار،
يەك تۇرۇپ، كەتمەن ئىلىپ چىقتى نىگارىم باشقىچە.

ئىش-چىلىشلار قاينىمىدا بىز گويا بولدۇق كاراپ،
ئۇردى جۇش قەلبىمدە كۆچ-غەيرەت، مادارىم باشقىچە.

چاپتۇرۇپ گاك ئاتنى بوزدا بەيگىگە چۇشكەندە بىز،
ئويغىنىپ ناز ئۇيقۇدىن جانلاندى تارىم باشقىچە.

"سەن ئۇزۇپ چىقساك ئەگەر ئىشقىڭدا مەن پەرۋانە" دەپ،
چەكتى قەلبىم تارىنى هەر ئىشتا يارىم باشقىچە. •

ئەي نىگار، بىلسەك، ۋەتەننىڭ بىر يېڭى پەرھادىمەن،
يۇرتنى گۈللەشتىن بولەك يوقتۇر قارارىم باشقىچە.

كەل، قېنى، بەرگىن قولۇڭنى، جان تىكىپ ئىشلەيلى بىز،
سايرىسۇن كۈزلۈككە قوش تويدا دۇتارىم باشقىچە.

ئىبراھىم قۇربان

غەزەللەر

ياشانساڭمۇ سېنى، ئۇستاز، بۇگۈن گۈل رەستىدە كوردۇم،
چېچىڭ قاردەك ئاقارغاندا، باھارنىڭ پەسلىدە كوردۇم.

گۈزەل ياشلىق قېنى ئۇرغۇپ ئاقار قەلبىڭدە ئورگەشلەپ،
كى ئەجرىڭنى ئىلىم-پەندىن تىكىلگەن كەشتىدە كوردۇم.

ئىجات دەرياسىدا دولقۇن يېرىپ ئۇزدۇڭ غۇلاچ تاشلاپ،
چىناردەك سەرۋى قەددىڭنى گويا تاغ بەستىدە كوردۇم.

تەپەككۇر قانىتىڭ پەرۋاز قىلىپ چېھرەڭ تۇرۇلگەندە،
سېنى زور كەشپىيات ئاتلىق شىرىن يار ۋەسلىدە كوردۇم.

* * *

راۋاپ، تەمبۇر، دۇتارىمنىڭ ئەجەپ ياڭراق ناۋاسى بار،
سەۋەپكى ھەر مۇقاممىنىڭ پىرى ئۇستاز، ئاناسى بار.

ئەزىز جاننى پىدا ئەتمەي كىشى جانانىغا يەتمەس،
ۋەتەن دەپ جان نىسار قىلغان ھاياتنىڭ بىباھاسى بار.

ئىجاتكار توھپىسى ئەلنى يېتەكلەيدۇ كامالەتكە،
مېنىڭ قەلبىمدىمۇ پەننىڭ يېنىپ تۇرغان لاۋاسى بار.

قېزىپ پەن كاننى چوڭقۇر، ئۇنىڭدىن جۇغلىسام جەۋھەر،
ۋىسال تەشناسىغا يارنىڭ مۇھەببەتتىن داۋاسى بار.

* * *

تەئەججۇپلەنمىگىن، دوستلار، دىسەم جەننەت كۇچار باغى،
پەرىزاتلار ماكانىدۇر ئەجەپ زىننەت كۇچار باغى.

بېشىمغا دەرت-ئەلەم كەلگەن چېغى تەنھا كېزىپ ئوتسەم،
تەسەللا جامىنى سۇنغان شىرىن-شەرۋەت كۇچار باغى.

ئوزىگە مەھلىيا ئەيلەپ ناۋا بىرلە خالايىقنى،
تەبەسسۇم بىلدۇرەر خۇش خۇي قىلىپ خىزمەت كۇچار باغى.

ئەگەر مەن قۇش بولۇپ قالسام، قونالغۇم سەن بولۇر ئەردىنىڭ،
ھاياتىمدا بولەك سەندىن نىمە شوھرەت، كۇچار باغى.

ۋەھى كەلدى پەرىلەردىن دىۋان، داستان يېزىپ كەت دەپ،
قارار قىلدىم بارارىمنى تېپىپ پۇرسەت، كۇچار باغى.

گۈزەل توققۇز بۇلاغمىنىڭ غەزەلخان بۇلبۇلىدۇرمەن،
گويا كى سەل بولۇپ تاشتى ساڭا هورمەت، كۆچار باغى.

* * *

بويۇڭدىن ئورگىلەي يارىم، تۇمەن مىڭ چورگىلەي يارىم،
كوزۇڭنىڭ جۇپ قاراسىغا كىيىكتەك تەلمۇرەي يارىم.

ئىلىم-پەننىڭ خۇمارى سەن، ئىجاتتىن گۈل تۇمارىڭ بار.
زەپەر جامىدا مەي سۇنغىن، تەشەككۇر بىلدۇرەي يارىم.

ئاتاڭ پەندۇر، ئاناڭ پەندۇر، كۇمۇش رەڭ بولسىمۇ چاچىڭ،
ئىزىڭدا گەر ماڭالمىسام، جاهاندا خار يۇرەي يارىم.

مۇبادا سەن ئاتار بولساڭ بىلىم ئوقياسىدا ئاتقىن،
تەسەددۇق سەن ئۇچۇن جانىم، ئاياغىڭدا ئولەي يارىم.

كى قۇربان بىنەزەر بولسا، نادانلىق چولىدە قالسا،
قولۇمغا قوش پىچاق ئالىپ تەنىمنى تەڭ بولەي يارىم.

* * *

ئەزىز قەشقەر راۋابىنىڭ ساداسى كەڭرى هىيتگاهدا،
ئاڭا تەڭكەش تۇمەن بۇلبۇل ناۋاسى كەڭرى هىيتگاهدا.

يۇرۇپ جانلار هوزۇر ئالغاي گۈلىستان باغچىسى ئىچرە،
ئىلىم-پەن ئاشىغى ئەلنىڭ ساماسى كەڭرى هىيتگاهدا.

جامائەت، ئەھلى كاسىپنىڭ مۇيەسسەر بارى ھورمەتكە،
خوتۇن ـ قىز، نازىننىلەرنىڭ ھايا‌سى كەڭرى ھېيتگاھدا.

ساتارمەنلەر خېرىدارغا: "كېلىڭ مېھمان، ئېلىڭ" دەرلەر،
مۇساپىر، ناتونۇشلارغا ۋاپاسى كەڭرى ھېيتگاھدا.

يىسەڭ ئەنجۇر يارار تىلنى، كوزۇڭ تويماس ئانارلارغا،
يىمىشلەرنىڭ ئەجەپ ئەرزان باھاسى كەڭرى ھېيتگاھدا.

نەپىس سەنئەت بۇيۇملار ھەم قىلىپ جىلۋە كۇلۇپ تۇرغان،
تۇمەن نۇسخا گىلەملەرنىڭ جۇلاسى كەڭرى ھېيتگاھدا.

1981 ـ يىل ئۇچتۇرپان، قەشقەر.

غەزەل ۋە مۇخەممەسلەر
(تاللانما)

نەشرگە تەييارلىغۇچى: مەھەممەت رەھىم
مەسئۇل مۇھەررىر: نۇرمۇھەممەت دولەتى
مىللەتلەر نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىندى
شىنخۇا كىتابخانىسى تەرىپىدىن تارقىتىلدۇ
مىللەتلەر باسما زاۋۇدىدا بېسىلدى

1983 - يىل 10 - ئايدا 1 - قېتىم نەشر قىلىندى
1983 - يىل 10 - ئايدا بېيجىڭدا 1 - قېتىم بېسىلدى
قاتتىق مۇقاۋىلىغىنىڭ باھاسى: 1.05 يۈەن
ئاددىي مۇقاۋىلىغىنىڭ باھاسى: 0.60 يۈەن

格则勒和穆罕迈斯选

（维吾尔文）

穆罕默德·热依木编

责任编辑：努尔穆罕默德

民族出版社出版　新华书店发行

民族印刷厂印刷

开本：787×1092毫米1/32　印张：13 3/8

1983年10月第1版

1983年10月北京第1次印刷

精装本印数：0001—3,500册　定价：1.05元

平装本印数：0001—9,000册　定价：0.60元

书号：M10049(4)151

书号 M10049 (4) 151
定价 0.60元

رباعیات حکیم عمر خیام

ئومەر خەییام رۇبائیلىرى

تەرجىمە قىلغۇچى: ئوسمانجان ساۋۇت

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

هر سبزه که بر کنار جوئی رسته است
از لب گوئی که خوشه چینی رسته است
پا بر سر سبزه تا نخواری نهی کان سبزه
از خاک لاله روئی رسته است

رباعیات حکیم عمر خیام

ئۇمەر خەييام رۇبائىيلىرى

تەرجىمە قىلغۇچى: ئوسمانجان ساۋۇت

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

هر سبزه که بر کنار جوئی رسته است
فرشته خوئی رسته است
گوئی ز لب رسته است
زخاک لاله روئی رسته است
پا بر سر سبزه تا نخواری ننهی
کان سبزه ز خاک لاله روئی رسته است

تەرجىماندىن

ئالىم، مۇتەپەككۇر، مەشھۇر داھىي شائىر ئۆمەر ھەييامنىڭ پەلسەپىۋى پىكىرلەرگە يەتكۈچە تويۇنغان گۈزەل شېئىرىيەت ئالىمىنى ئۇيغۇر ئوقۇرمەنلىرىگە تونۇشتۇرۇش تەڭداشسىز شان - شەرەپ ۋە تەڭداشسىز مەنىۋى ھۇزۇر - ھالاۋەت. شەرقنىڭ كلاسسىك شېئىرىيىتىدىكى ئالاھىدە گۈزەللىككە ئىگە رۇبائىي شەكلى شېئىرنىڭ يارالمىشىدىلا قىسقا، چوڭقۇر، ئوبرازلىق بولىدىغانلىقىنى دەللەپ تۇرۇپتۇ. ئۆمەر ھەييام خەزىنىسىدىكى جاۋاھىراتلارنى مىڭ يىلدىن كېيىنكى بۈگۈنكى كۈندە ئوقۇغىنىمىزدىمۇ ئۇ بىزنى زامانىۋى شېئىرىيەتنىڭ ئەڭ ئۈزغۇن تەركىبلىرى بىلەن تەمىنلەيدۇ.

ھاياتقا بولغان مۇھەببەت، زامان ئادالەتسىزلىكلىرىگە بولغان نەپرەت چوڭقۇر پەلسەپە تۇرغۇسىدىن تەلقىن قىلىنغان رۇبائىيلىرىدا ئۆمەر ھەييام ھەددى - ھىسابسىز ئەبەدىي ھەقىقەتلەرنى ئاجايىپ چىرايلىق ۋە ئىجادىي ئوبرازلارنىڭ يارىدىمىدە ئالدىمىزغا يېيىپ تاشلايدۇ. ئالەم يارانلىرى بولغان ئىنسانلارنى ئۆزلىرى ياشاۋاتقان ئەمەلىي دۇنيانىڭ باغرىغا تۇگكەن مېغىزلىق ھېكمەتلەرنى ئاڭقىرىشقا ۋە شۇ ھېكمەتلەر بويىچە ياشاشقا دەۋەت قىلىدۇ.

图书在版编目(CIP)数据

欧买尔·海亚木鲁拜集/(伊朗)海亚木著：吾斯曼江·萨吾提译.
— 乌鲁木齐：新疆人民出版社，2003.3 (2010.4 重印)

ISBN 978-7-228-07875-2

Ⅰ.欧… Ⅱ.①海… ②吾… Ⅲ.诗集 — 作品集 — 伊朗
— 中世纪 — 维吾尔语（中国少数民族语言）Ⅳ.I373.23

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2003)第009385号

责任编辑 穆纳尔江·托合塔洪
编　辑 热合曼·马木提
责任校对 阿依古丽·沙比提
校　对 万力·在顿
出版发行 新疆人民出版社
电　话 0991-2827472
地　址 乌鲁木齐市解放南路348号
邮　编 830001
印　刷 乌鲁木齐昊坤印务有限公司
经　销 新疆维吾尔自治区新华书店
开　本 880×1230毫米 1/32
印　张 4.875
版　次 2003年3月第1版
印　次 2010年4月第4次印刷
印　数 10001-13000
定　价 10.00 元

رۇبائىيلار ئەكس ئەتتۈرگەن پەلسەپە تۈگۈنلىرى هازىرغىچە يېتەرلىك دەرىجىدە شەرهلىنىپ كەلدى. ئەمدىكى ۋەزىپە ئۆمەر هەييام رۇبائىيلىرىدىكى شېئىرىي ئوبراز ۋە شېئىرىي ئېماگلارنىڭ رەڭگارەڭ ۋە هاياتىيلىقى، هەر بىر رۇبائىيدىكى بەدىئىي تۈس، ئىپادىلەش ماهىرلىقى، ئوبراز، تەمسىل، ئېماگلارنىڭ تەشكىل قىلىنىشى، ئالايلۇق، رۇبائىيلاردىكى كۆپرەك قوللىنىلغان «مەي»، «مەيخانا»، «تەقدىرىي ئەزەل»، «خۇدا»، «مەسچىت»، «چېركاۋ»، «بۇتخانا»، «مەيپۇ-رۇش» قاتارلىق ئۆز دەۋرى بويىچە ياساق قىلىنغان ئۇقۇملار بارلىققا كەلتۈرگەن ئېماگلار مۇتەپەككۇر شائىرنىڭ تۈپ ئىدىيىسىنى ئېچىپ بېرىشتە قالتىس مۇكەممەل رول ئوينىغان. بىزنىڭ بۇ رۇبائىيلارنى قايتا - قايتا ئوقۇپمۇ زېرىكمەيدىغانلىقىمىزنىڭ، ئۇ-نىڭدىكى شېئىرىي پىكىرلەرنىڭ داۋاملىق يېڭى تۈيۇ-لىدىغانلىقىنىڭ سەۋەبى نەق مۇشۇ يەردە.

مەلۇمكى، ئەدەبىي ئەسەر ئالدى بىلەن يېڭى، ئىـ-جادىي، ساپالىق، زامانىۋى بولۇشى كېرەك. ئەسەردىكى ئىدىيىۋى مەزمۇننى بىر چەتكە قايرىپ قويغاندا ئۇ-نىڭدىكى تىل، ئوبراز، تەمسىل، ئوخشىتىش، ئېماگ قاتارلىق سەنئەت بىناسىنى هاسىل قىلغۇچى ئامىللار جەزمەن تاكامۇللىشىپ ۋايىغا يەتكەن بولۇشى كېرەك. شائىرلىق هۇنىرى قانداقتۇر بىر تىلسىم، سىرلىق، تېگىگە يەتكىلى بولمايدىغان نەرسە ئەمەس. مەلۇم مە-

نىدىن ئېيتقاندا، ئۇ ئىپادىلەش جەهەتتىكى هۇنەر. ئۇ شائىرنىڭ ئالەم بولمىشىدىن ئۆز تۈيغۇ ۋە سەزگۈسى ئارقىلىق چەككىلەپ ئالغان قاراشلىرىنى شېئىرىي جىسمانىيەتكە ئايلاندۇرغۇچى ئۇسۇلدىن ئىبارەت. ئۇ-مەر هەييامدىكى بۇنداق ئۇسۇل تولىمۇ كامالەتلىك، تو-لىمۇ پىشقان. ئۇ ئۆز شېئىرىيىتىدە، خۇددى تەقۋا دىندارلار تاهارەتسىز يەر دەسسىمىگەندەك، ئوبرازسىز ئوخشىتىشسىز ئىش كۆرمەيدۇ. شۇڭا، هەر بىر تۆتلۇك مۇستەقىل بىر شېئىرىيەت مەملىكىتىنى نامايان قى-لىپ تۇرىدۇ. بۇ جەهەتتىن ئالغاندا ئۆمەر هەييام رۇبا-ئىيلىرى بىزنى مەڭگۇ يېڭىلىق ۋە مەڭگۇ ئىجادىيلىق ئۇلگىسى بىلەن تەمىنلەپ تۇرىدۇ.

بۇ رۇبائىيلار «هەسەن - هۇسەن» نەشرىياتى تاش-كەنت بۆلۈمى تەرىپىدىن 1985 - يىلى تاشكەنتتە نەشر قىلىنغان هازىرغىچە ئەڭ نادىر، ئەڭ مۇكەممەل، ئەڭ مۆتىۋەر دەپ قارالغان نۇسخىسىدىن تەرجىمە قى-لىندى. تەرجىمە جەريانىدا پارس، رۇس تىلىدىكى تەر-جىمىلەردىن پايدىلىنىلدى. تەرجىمىنى مۇكەممەل، نۇقسانسىز دېيىشتىن يىراقمەن.

كەلگۈسىدىكى ئاكادېمىك نۇسخىلارغا تۈتۈرۇق بولار دېگەن تەمەدە بۇ زور ئىشقا تەۋەككۇل قىلدىم.

2003 - يىل، 10 - يانۋار

ئۇرۇمچى

1

ئاشىق بولساڭ بولغىن شەيدايۇ مەستان،
دۇانە، بىنەۋا، رەسۋايۇ جاھان.
ھوشيار بولساڭ تەشۋىش بولۇر ھەننۇا نەرسە،
مەست بولغاچ ئوشۇققا كەلمەيدۇ توپان.

2

تاڭنىنىڭ ھۆددىسىدىن چىقالماس كىشى،
نە كېرەك سەۋدالىق دىلنىڭ تەشۋىشى.
ئايدىڭدا مەي ئىچكىن، ئەي ئاي بىزدىن سوڭ،
ئاي بىزنى تاپالماس، ئىزدەپ ياز ـ قىشى.

3

كىشىنى رەنجىتمە، رەنجىتمە ھەيھات،
قەھرىڭنى بىراۋغا چاچمىغىن، ئەي زات.
ھېچكىمنى رەنجىتمە، ئۆزۈڭ رەنجىگىن،
گەر دېسەڭ راھەتنى ئۆزۈڭ غەمگە پات.

---

① باب.

4

هەر نىمە بولسىمۇ يۇزلىرىم گۈزەل،
قامىتىم سەرۋىدەك تىك ۋە مۈكەممەل.
چۈشەنمەي ئادامەن نېچۈن بۇنچىلىك
ئۇز ھۆسن بەردىكىن نەققاشى ئەزەل.

5

مەن ئۆلسەم مەي بىلەن يۇيۇشنى كۆزلەك،
يوقلاشتا جام بىلەن شارابتىن سۆزلەك.
قىيامەت كۈنىدە تاپماق بولسىڭىز،
مەيخانا تۈپرىقى تۈۋىدىن ئىزلەك.

6

مەستكە تەنە قىلما، ئىچمىسەك ساغەر[1]،
غەيۋەت ـ شىكايەت قىلما، بولما مۈغەمبەر.
غادايما ھېچقاچان مەي ئىچمەيمەن دەپ،
سېنىڭ قىلمىشلىرىڭ مەيدىنمۇ بەتتەر.

---

① شاراب.

7

دۇنيادا ئۇلۇغ سۆز ـــ قۇرئان ئوقۇلۇر،
ئۇمۇ ئۇدا ئەمەس، گاھ ئان ئوقۇلۇر.
پىياله قىرىدا بىر ئايەت بارکى،
ھەر جايدا، ھەمىشە، ھامان ئوقۇلۇر.

8

تۇر گۈزەل، ئېچىلىشۇن دىلىمىز بەھرى،
يۇزۇڭدىن ھەل بولغاي مۇشكۈلات قەھرى.
توپىمىز كوزىغا ئايلانماي تۇرۇپ،
بىر كوزا ئىچەيلى، كەتسۇن دىل زەھرى.

9

سەھەردە ئۇن بەردى بىزنىڭ مەيخانا،
ئەي، ئەھلى مەيخانا ئۇلپەت ـ دىۋانە.
تۇرغىن، پەيماننى تولدۇر شارابقا،
تېخى تولماي تۇرۇپ بىزنىڭ پەيمانە.

10

ئۆردەك بىلىققا دەر: «ئىقىپ كەتكەن ئاب،
يىنىپ، ئىرىق يەنە بۇلارمۇ سۇ بىلەن سىيراپ.
ئۇ دەيدۇ: «مەنۇ سەن بولارمىز كاۋاپ،
سوك نە پايدا؟ دۇنيا دەريامۇ سەراب؟ !»

11

مەيخانىدا مەن ۋە مەي، مەشۇق بولدۇق تەل،
ئۇستۇاش، جانۇدىل شارابقا بەدەل.
رەھىم ئۇمىدى، ئازاب ۋەھىمى بىر تىيىن ئىرۇر،
بىزگە دەخلىسىزدۇر تۇپراق، سۇ، مەشئەل.

12

شۇنداق ئىچەيكى، ئۆلسەم شۇ شاراب،
ھىدى چىقمىسۇن ۋە كەتسۇن ئەتراپقا تاراپ.
خۇمارلار ئۆتكەندە قەبرەم يىنىدىن،
پۇرىقى ئۇلارنى ئەيلىسۇن خاراب.

13

بەش كۈنلۈك ھاياتتا ئىچكىن مەيى ناب،
بەش كۈنلۈك ئۆمرۈڭنى ئۆتكۈزگىن ياراپ.
جاھاننىڭ ئىشى شۇ خاراب قىلماقلىق،
سەنمۇ بول كۈندۈز ـ تۈن غەرق مەست خاراب.

14

موھتاجلىق كويىدا كۆڭۈلنى ئوۋلا،
يۈرەككە يېقىنۇ ھەمسالنى ئوۋلا.
بىر دىلچە كەلمەيدۇ يۈز لايدان كەئبە،
كەئبىدە نېمە بار، بىر دىلنى ئوۋلا.

15

ئەي دىلىم، زاماندىن ئېھسان كۈتمىگىن،
ئايلىنار، توختىماس دەۋران كۈتمىگىن.
داۋا دەپ دەرد ئاشار ھەر بىر كۈنسېرى،
دەردكە كۆنۈككەيسەن، دەرمان كۈتمىگىن.

16

ھېكمەت چېدىرىنى تىكتىلەر ھەييام،
تەشۋىش ئاتەشىدە ياندى ئۇ ناكام[1].
ئۆمۈرنىڭ يىپىنى كەستى ئەجەل قايچىسى،
تۆھپىسىگە ئاخىرى شۇ ئىدى ئىنئام.

17

گۈل باغرىنى ئىزغىرىن تىلدى، تۆكۈلدى،
ساباغا ھېكايە قىلدى، تۆكۈلدى.
پەلەكنىڭ ئىشىن كۆر، بىر ھەپتىدە گۈل
ئۈندى، غۇنچىلىدى، كۈلدى، تۆكۈلدى.

18

مەينى قۇي ئالمقانغا، دىلىم پۇر ئاپتاپ،
ھاياتنىڭ تايانچى مىسالى سىماب.
بىلىپ قويكى، ياشلىقنىڭ ئوتلىرى سۇدا،
ھوشنى يىغ ! بىدارلىق ئەسلىي ئۇيقۇ ـ خاب.

---

① بەختسىز، بىچارە.

19

مەن مەینی قۇۋانماق ئۈچۈن ئىچمەيمەن،
شادلىقچۈن ئەدەپ ۋە دىندىن كەچمەيمەن.
مەقسىتىم ئۆزلۈكتىن كېچىپ بىر نەپەس،
ئارام ئالسام، بىخۇش بولۇپ جانۇتەن.

20

مەن ئاسىي بەندەڭمەن رىزايىڭ قېنى؟
دىلىم قاپقاراڭغۇ زىيايىڭ قېنى؟
ئىتائىتىم ئۈچۈن جەننەتنى بەرسەڭ،
بۇ مېنىڭ ھەققىمغۇ، ئاتايىڭ قېنى؟

21

بايلىقتىن كۆپەيمەس ئەقىل يا ھۇنەر،
ئەمما پۇل بولمىسا خۇن بولۇر جىگەر.
ئاقچىدار ئەتىرگۈل ياشنار قۇياشتا،
بىنەپشە سايىدا بېشىنى ئېگەر.

22

سەن، مەندىن ئىلگىرى كۆن - تۆن بار ئىدى،
ئايلانغان پەلەكمۇ پۈتۈن بار ئىدى.
تۈپراققا ئاۋايلاپ قەدىمىڭنى قوي،
بۇ تۈپراق قارا كۆز بىر نىگار ئىدى.

23

تەبىئەت تەرتىپىن يارىتىپ ئاللا،
نېمىچۈن چۈل - چۈل قىپ ئاتىدۇ، ۋاھ، ۋاھ.
ياخشى بولسا نېمىچۈن پارچىلار ئۇنى،
يامان بولغىنىدا ئېيت، كىمدىدۇر گۇناھ؟

24

ئەزەلدىن لېيىمنى ئەتكەندە خۇدا،
بىلەتتى پەيلىمدىن نە بولۇر پەيدا.
ھۆكمىدىن تاشقىرى ئەمەس گۇناھىم،
خۇش، نېچۈن مەھشەردە بېرىدۇ جازا؟

25

ئۆمرۇم قىيناقتىدۇر، دەردكە نائىلاج،
راھەت قىسقا، زەخمەت تاپماقتا راۋاج.
خۇداغا مىڭ قەتلە شۇكۇركى، بالا
ۋە كۇلپەتكە مېنى قىلمىدى موھتاج.

26

بىزگە گۇل تەگمىسە، تىكەن ـــ خار ھەم بەس،
نۇر تەگمىسە، ئاتەش، گۇلخان ـــ نار ھەم بەس.
جاندا تۇن، خانىقا يا شەيخ بولمىسا،
قوڭغۇراقۇ چېركاۋ ۋە زۇننار ھەم بەس.

27

تائەتمۇ يا كۇپۇر سۆزى ـــ بىر نەپەس،
شەك ـ شۇبھە، ھەقىقەت كۆزى ـــ بىر نەپەس.
شۇدەمنى شادلىقسىز ئۆتكۈزمەك بىكار،
ئۆمرىمىز ئەسلىدە ئۆزى بىر نەپەس.

28

گۈل ئۆزره كۆكلەمنىڭ شەبنىمى ياخشى،
چىمەنده يۈز ئاچقان ھەمدىمى ياخشى.
ياخشىمەس ئۆتكەنكى كۈندىن سۆز ئاچماق،
قۇۋناپ قال، بۇ كۈننىڭ ھەر دەمى ياخشى.

29

ئالەمنىڭ سەر دەپتىرى سۆيگۈ ئىملاسى،
ياشلىق قەسىدىسىنىڭ جىلۋە زىياسى.
ئەي ئىشق ئالىمىدىن خەۋەرسىز، بىلگىن،
ئىشق ئەمەسمۇ ئەسلىي ھايات مەناسى.

30

جاھان سىرى بولغاي دىل دەپتىرىدە،
ئاچساڭ باشقا بالا ئەل نەزىرىدە.
دىلدىكى ھەر سۆزنى ئىيتقىلى بولماس،
سەن بۇ نادانلاردىن قاچقىن ئەسلىدە.

31

بۇ بەك كونا ئۆتەك، ئالەم ئاڭا نام،
كۈن ـ تۈن تۈلپارىغا بار بۇندا ئارام.
بۇ كونا بەزمە يۈزلەپ جەمشىدتىن قالدى،
بۇ گۆردە ياتىدۇ يۈز ـ يۈزلەپ بەھرام.

32

ئالەم دېگەن جاپادۇر، كۈنلىرىمىز غەم،
پەلەك دېگەن ئاپەتتۇر، كۈنلىرى ستەم.
نەزەر سالدۇق ھەر تۇشقا كۆپ كەزدۇق ئالەم،
بىرەر كىمسە ئۇچرىمايدۇ كۆڭلى خاتىرجەم.

33

بىز كېلىپ كەتكۈچى، يۇمىلاق جاھان،
نە بېشى مەلۇمدۇر نە سوڭى ئايان.
ھېچكىممۇ راستىنى ئېيتىپ بېرەلمەس،
بىز نەدىن كەلدۇقۇ كېتىمىز قايان؟

34

بىزلەر ئىچىمىزكى، مەيخانا ئاۋات،
بىزلەر كېلىپ مەينى قىلىمىز بەربات.
بىز گۇناھ قىلمىساق رەھمەت قاياقتا،
رەھمىتى بولمىسا قالماس ئېتىقاد.

35

شورلۇق ئۆمرىمىزگە چەرخ سىرتماق ـ كەمەر،
جەيھون كۆزىمىز يېشىدىن ئەسەر.
بىھۇدە رەنجىشتۇر دوزاخ ئۇچقۇنى،
جەننەت ـــ ئۆمرىمىزدە بىردەم تىنچ تۇرسا گەر.

36

مەنزىلىمىز ئىكەن بىۋاپا ئالەم،
تىنماستىن ئىزدىدىم بېجىرىم ئادەم.
سېنىڭ يۈزلىرىڭدەك ئايىنى كۆرمىدىم،
قەددىڭدەك سەرۋىنى تاپمىدىم، لالەم.

37

ياق دېمەي قەدەھ تۈت، ئەي قارا كۆزۈم،
بۇ كېچە لېۋىڭنى شورايمەن ئۆزۈم.
يۈزدىكى ياناقتەك مەي قۇي قەدەھكە،
توۋامدا چېچىڭدەك چىگىش ھەر سۆزۈم.

38

گەر ۋاپا قىلسا بىۋاپا جىگەر ماڭا،
قېرىندىشىم جاپا قىلسا دىگەر ماڭا.
زەھەر دەردكە داۋا بولسا تەرياقتۇر ئۇ،
ناۋادا بال ياقمايدىكەن، زەھەر ماڭا.

39

بۇ كۈن مېنىڭ قۇۋناق ياشلىق دەۋرانىم،
ئىچىمەن، ئوشتۇلار ئارزۇ ـ ئارمانىم.
يازغۇرما، ئاچچىق بولسىمۇ شاراب،
ئاچچىقتۇر، چۈنكى ئۇ ھاياتىم، جانىم.

40

مەي ئىچ مەڭگۈ هايات، هەيهات، مانا شۇ،
ياشلىقنىڭ دەۋرانى، ئەي زات، مانا شۇ.
گۈل پەسلىدە مەيۋ مەست ئۈلپەت بىلەن،
بىردەم شاد بول، ئەسلىي هايات مانا شۇ.

41

مىسالى بىر ئالتۇن كوزا بۇ دۇنيا،
گاهىدا سۇيى بال، زەهەر گاهىدا.
شۇنچە ئۆمرۈم بار دەپ كېرىلمە ئەسلا،
ئېگەرلەكلىك ئەجەل ئېتى دائىما.

42

دەرلەركى شەئباندا مەي ئىچىپ بولماس،
رەجەپ خۇدا ئېيى ئىچمە بىر نەپەس.
شەئبان، رەجەپ خۇدا، پەيغەمبەر ئېيى،
رامىزان بىزنىڭكى شۇندا ئىچسەك بەس.

43

ئېرىق بويىدىكى ھەر گىياھ، كوكات ـــ
مەلەكتەك گۈزەلنىڭ يۈزىدىكى خەت.
بۇ چىمەن، لالىدەك يۈزلەر تۈپرىقى،
چىمەنگە ئاۋايلاپ پۈت قوي بەغايەت.

44

ساقىي، گۈل ـ گىياھ مول ھازىر كۆپ قۇۋناق،
بىلكى، بىر ھەپتىدە ئۇ بولۇر تۈپراق.
مەي ئىچ، گۈل تەر، كۆزنى يۇمۇپ ـ ئاچقۇچە،
گۈل يەرگە تۆكۈلۈر، قاغجىرار ئوتلاق.

45

بۇ كوزا مەن كەبى ئاشىق زار ئىدى،
سۆيگۈنى قارا چاچ بىر نىگار ئىدى.
كوزا بوينىدىكى دەستە بىر مەھەل
قول ئىدى، يار قۇچۇپ بەختىيار ئىدى.

46

قەيەردە گۈلزار بار، شان لالىزاردۇر،
ئۇ يەردە شەھرىيار ـ شاھ قېنى باردۇر.
قەيەردە بىنەپشە ئۇنسە گەر يەردىن،
بىر ئۇزغا خال ئىدى، ئەمدى غۇباردۇر.

47

بۇ يەرنىڭ يۈزىدە ھەممە زەررە بار،
بىر مەھەل بولغانتى ئاي يۈزلۈك دىلدار.
ئاستا سۈرت گۈزەللەر يۈزىدىن چاڭنى،
گۈزەل چېھرە ئىدى بىر چاغ بۇ غۇبار.

48

ئۆز ئارزۇيۇڭ ـ لەن ياشايسەن بىردەم،
شاد ئۆتكۈز، قىلسىمۇ بىراۋلار ئەلەم.
جانانلار بىلەن بول، تېنىڭ نېگىزى ـ
شامالۇ، تۈپراقۇ، ئۇچقۇن بىلەن نەم.

49

كەئبەيۋ، بۇتخانا قۇللۇق خانىسى،
بۇتخانا زىلىنىڭ شۇم تەرانىسى.
مېھرابۇ چېركاۋ ھەم تەسۋى، كرېست ھەم
ھەممىسى قۇللۇقنىڭ بىر نىشانىسى.

50

تۇپراقنى دەسسەيدۇ نادان ئايىغى،
بىلمەسكى، بۇ يار يۇزىنىڭ تۇپرىقى.
ساراي كۇنگۇرىسىنى بېزىگەن ھەر خىش
سۇلتانىنىڭ كاللىسى يا ۋەزىر بارمىقى.

51

ساقىي، ياندا بولسا ياقۇت لەۋ سەنەم،
قەدەھىڭدە بولسىمۇ خىزىر سۇيى ھەم.
زۆھرە نەۋاكەش، ئەيسا بولسىمۇ ھەمدەم،
شادلىق بولماس، بولماس ئەسلا خاتىرەڭمۇ جەم.

52

لالىنىڭ يۈزىنى يۈدى يېشىنلىق كۆكلەم،
لىپمۇلىپ قەدەمكە قول ئۈزات بەردەم.
بۇگۈن سەن سەير قىلغان ئۇشبۇ كوكاتلار،
ئەتە تۈپرىقىڭدىن ئۈنەر جۈغى ـ جەم.

53

بەختىڭدىن ئاۋاتلىق شېخى ئۈنسە ھەم،
ھاياتىڭ ئىگىنى بولسىمۇ شاد دەم.
تېنىڭ چېدىرىغا يۆلەنمە تولا،
تۆتىلا قوزۇقى بوشتۇر ئەي ئادەم.

54

ساقىي لەۋلىرىدىن رەڭ ئالۇر ياقۇت،
غېمى دىلغا قۇۋۋەت، جانغا بېرەر قۇت.
ئىشق توپاندا كىم غەرق بولمىدى،
گويا نۇھ كېمىسى ئاڭا بىر تاۋۇت.

55

ئەي پەلەك، دائىما ھۇنىرىڭ بۇزماق،
قەدىمدىن ئادىتىڭ زۇلۇمدا ئوزماق.
يەر، ئەگەر باغرىڭنى يېرىپ كۆرسىدى،
چىقاتتى قانچىلىك ئۇنچە ـ يالتىراق.

56

ساقىي ۋە شارابسىز بۇ جاھان ھەشدۇر،
ھەتتا ئىراق كۆيى غەزەلخان ھەشدۇر.
جاھاننىڭ ھالىغا سالدۇق كۆپ نەزەر،
ھاسىلى سەندۇرسەن يەر ـ ئاسمان ھەشدۇر.

57

كىم ئۇ، گۇزەللەرگە خەندان لەۋ بەرگەن،
دەردمەنلەرگە جىگەر خۇننىنى زەپ بەرگەن.
تەقدىرىمىز شادلىق بولمىسا نېمە غەم،
شاد بىز، چۇنكى غەمنى تۇمەنلەپ بەرگەن.

58

ئەزەلدىن يېزىلغانىكەن مېنىڭ پېشانەم،
نېچۈن بار ئۇنىڭدا جەننەت، جەھەننەم.
ئۇستاز دېدى ماڭا: تەقدىرى يازمىش،
جەننەت، دوزاخ بەرى سەندە جۇغى ـ جەم.

59

ئالىقاندا لەيلى مەي، يېنىدا سەنەم،
چىمەندە ئولتۇرسا، قۇت بولۇپ ھەمدەم.
مەي ئىچىپ، پەلەكتىن يېمىسە ھېچ غەم،
جاھاننىڭ كەيپىنى سۈرگەي شۇ ئادەم.

60

بار نەرسىدىن قولىدا قالغىنى شامال،
بار نەرسە يوقىلۇر، بولۇر ئۇ پايمال.
بار نەرسىنى يوققا تاۋاپ قىل،
يوق نەرسىنى بار دەپ قىلغىن ئېھتىمال.

61

بولمىغاچ ھەقىقەت قولۇڭدا ئايان،
ئۆتمىسۇن بۇ ئۆمۇر كۆڭلىدە گۇمان.
ياخشىسى قەدەھنى قولدىن چۈشۈرمەي،
نە مەستۇ نە ھوشيار بولايلۇق شادىمان.

62

دىلىم بولغانىدى بىر جانانغا زار،
ئۇ ئۆزگە بىر يەردە غەمگە گىرىپتار.
مەن ئۇندىن ئۆزۈمگە دورا ئىزدىسەم
نە ئەيلەي، ئەمچىمنىڭ ئۆزىكەن بىمار.

63

ساقي، مېنىڭ غېمىم پۇر ـ شايە بولدى،
مەستلىكىمۇ خوپ ـ زىيادە بولدى.
ياشىنىپمۇ شادمەن، چۈنكى چېچىڭدىن
ئاق بېشىم باھارۇ دىل تازا بولدى.

64

لالىدەك قەدەھ تۇت نوروز ئەييامى،
لالەيۇز يار بىلەن خۇشتۇر دىل كانى.
شادىمان مەي ئىچكىن، فىروزە پەلەك،
تۇپراق قىلۇر، ئاخىرى، ئۇشبۇ دۇنيانى.

65

بۇ كۇن بەختىك بىغى گۇلگە تۆكۇندۇر،
قولۇك نىچۇن مەيسىز، كۆڭلۇڭنى تىندۇر.
مەي ئىچكىن، زامانە ئالدامچى بىر ياۋ،
بۇنداق كۇننى تاپماق قىيىندۇر.

66

ساقي كۆڭلۇم خاراب ئۆلۇك جاندىن ھەم،
ئۆلۇك يەر ئاستىدا ياتار خاتىرجەم.
قان ـ يېشىم ئېتەكنى شۇنداق بويارىكى،
ئىستىكىم كۆزۇمدىن مەينەترەك ۋە نەم.

67

كىشى ئۆزلۈكىدىن ياخشى، يامان ھەم
بالا ـ قازايۇ قۇۋانچ ياكى غەم.
پەلەككە دۆڭگىمە بۇنى دەر ئەقىل،
پەلەك سەندىن ئاجىزراق، ھەقىر، كالتە پەم.

68

ھاياتقا ئۆزگىچە رەڭ بېرەر شاراب،
كەلتۇر، قەدەھكە قۇي، بولسىمۇ ئازاب.
قولغا بەر، ئالەمنىڭ ئىشلىرى خۇناپ[1]،
ھەر تىنىق ئۆتىدۇ تېز تۇتقىن جاناب.

69

ھەقىقەت كۆچىتىن ئۆستۈرمەس گەردۇن[2]
خاھى بىپەرۋا بولغىن، خاھى كۆپ كۆيۇن.
پەلەكنىڭ دەۋرىسى ئۆزگەرمەس جىندەك،
بۇگۇننى كېچە بىل، ئەتىنى بۇگۇن.

---

① قان ياش، ئاچچىق يىغا.
② دۇنيا.

70

هوشیار بول، یاغدۇرار بالا بۇ جاهان،
خاتىرجەم ئولتۇرما، نەشتەر بۇ دەۋران.
ئاغزىڭغا شىرىنلىك سالغىنىدىمۇ،
سەن هەرگىز يۇتمىغىن، ئوغىسى پىنهان.

71

«ئىلاهىيەت ئىلمىن ئۆگەت» دىدى دىل،
ئەگەر ئۆزۈڭ بىلسەڭ ماڭا بايان قىل.
«ئىلىق» دىگەنىدىم «بەس» دىدى ماڭا،
«بىر هەرپىمۇ يېتىدۇ» كىم بولسا ئاقىل.

72

دىل ئۇنىڭ دەردىگە تولسا ياخشىدۇر،
باش ـ يولۇڭ تۇپرىقى بولسا ياخشىدۇر.
غەم تىغىن دوست ئاتسا، ئۇندىن رەنجىمە،
هەر نەرسە دوستۇڭدىن كەلسە ياخشىدۇر.

---

① لغىز چىچەك ، ياۋۇن ئالا.
② ئىنىڭ.

73

سۆيگۈ ئۇ، مەڭگۈلۈك ئەۋجىدە ئاپتاپ،
هاياتنىڭ بېغىدا تەلەيدىن خىتاب.
بۇلبۇلدەك زارلىنىش ئەمەستۇر سۆيگۈ،
سۆيگۈ زارلىماسلىق بولسىمۇ خاراب.

74

مەيخانا ئەھلىدۇر ئىنسانىي ئىنسان،
ئۇلاردىن بىراۋغا يەتمەيدۇ زىيان.
مەدرىستىن چىقىدۇ هەممە يامانلىق،
قولۇمدىن كەلسىدى قىلاتتىم ۋەيران.

75

يا رەب ! سەن كەرىمسەن، كەرىمى كېرەم،
نېچۈن ئاسىيلارغا يېپىق باغ ئېرەم.
چوقۇنسام، كەچۈرسەڭ ـــ بۇ كېرەم ئەمەس،
گۇناهىم كەچۈرسەڭ ـــ كەرەمدۇر، كېرەم.

76

مەستلەر دوزىخىيدۇر دېسىمۇ بەزەن،
بۇ قايچى سۆزلەرگە توۋلىماڭ ئەزەن.
ئاشىقلار ۋە مەستلەر دوزاختا چۈشسە،
جەننەت چۆلدەك تاقىر قالىدۇ جەزمەن.

77

يۈرىكىم قېنىدىن يۈز خانا ۋەيران،
ھۆكۈگىرەپ يىغلىسام قورقۇش يۈز چەندان.
ھەر بىر تال كىرپىكتە قان دەرياسى بار،
كىرپىكىم يۈمۈلسا باشلىنۇر توپان.

78

مەي بالقىغان ياقۇت، كوزىچۇ، قاندۇر،
قەدەھىي بەدەنۇ، شاربى جاندۇر.
بىللۇرى بۇ قەدەھ مەيدىن خەنداندۇر،
كۆز ياشتۇر، دىل قېنى ئۇندا پىنھاندۇر.

79

هوشيار بولسام مېنىڭدىن خۇرسەنلىك يىراق،
مەست بولسام ئەقلىمدىن ئاجرايمەن، بىراق
هوشيارلىق مەستلىكتە بىر ئارىلىق بار،
هايات شۇ، ئاڭا قۇل بولسام ياخشىراق.

80

مەي ئىچىپ يايراماق ئادىتىم مېنىڭ،
كۆپۈرلۈق قىلماسلىق ساپ دىنىم مېنىڭ.
تويلىغىن سورىدىم دۇنيا قىزىدىن،
دېدى ئۇ: «شادلىقىڭ تويلۇقۇم مېنىڭ.»

81

شاراب ئىچكىن، مۇلكىي مەھمۇد مانا شۇ،
چاڭ ئاڭلىغىن، بەزمىي داۋۇت مانا شۇ.
كېلىپ ـ كېتىشىڭدىن سۆزلىمە ئەمدى،
شاد ئۆتكۈز ئۆمرۈڭنى مەقسەت مانا شۇ.

82

ساقىي، يۈزۈڭ جەمشىت جامىدىن ياخشى،
يولۇڭدا ئۆلسەم ئۆمرى باقىيدىن ياخشى.
قەدىمىڭ چېڭىدىن كۆزلىرىم روشەن،
ھەر زەررىسى مىڭ قۇياش تاقىدىن ياخشى.

83

بۇ زامان دوستىنى كۆپ تۇتمىغان ماقۇل،
زامانە ئەھلىدىن يىراقراق بولغۇل.
كۆزۈڭگە ھىمات بوپ كۆرۈنگەن كىشى،
كۆزۈڭ ئاچ ! دۈشمەن بوپ چىقىدۇ نوقۇل.

84

پىيالە چۈشسە گەر مەستىنىڭ قولىغا،
سۈندۈرۈپ قويۇشنى ئۇ كۆرمەس راۋا.
شۇنچە نازىنىنلار قول، باش چانىقىنى
كىم سۈندۈرىدۇ؟ كىم بەرگەندۇ ئارا؟

85

بىر يۇتۇم مەي مۇلكىي قاۋۇستىن ياخشى،
قۇباد پايتەختى ـــ ئۇ تۇستىن ياخشى.
ئاشىقلار تاڭ پەيتى ھەربىر چەككەن ئاھ،
زاھىدتىكى ساختا تاۋۇشتىن ياخشى.

86

مال ـ دۇنيا ھەسرىتى قىلمىسۇن داغدار،
مەڭگۇ ياشايدىغان كىشى قېنى نەدە بار؟
بىرنەچچە تىنىقىڭ تەندە ئامانەت،
ئامانەتكە ئامانەت بولماقلىق دەركار.

87

ھەييام، گۇناھىم، دەپ ماتەم نېچۇن؟ خۇش؟
پايدىسىز، كۆپمۇ ئاز بۇ غەم نېچۇن؟ خۇش؟
گۇناھتىن كېچىشكە كېرىمى بارغۇ،
ھېچ گۇناھ بولمىسا، كەرەم نېچۇن، خۇش؟

88

مایسغا یاش تۆکتی بۇلۇت ئەنە باق،
بەك ئەیىب قىرمىزى مەیسىز یاشىماق.
بىزلەرگە سەیلىگاھ بىزگە بۇ ئوتلاق،
كىمگە سەیلىگاھ بولۇر بىزلەرنىڭ تۇپراق.

89

خۇش چاغلار بۇ زاماندا ئەركىن یاشىدى،
خۇدا بەرگەنلەرنى قویماي قاسىدى.
كىم غەنىیمەت بىلدى بىردەم ئۆمۇرنى،
قولدا مەي، ئازادە، دىلشات یاشىدى.

90

بۇ كوزىدىن سۇ ئىچەركى مەدىكار،
بۇ یەردە شاھ كۆزى، سەردار دىلى بار.
مەست یۇزى، مەستانە لەیلىڭ لېۋىدىن
تامچىغان شۇ مەینى خوپ شورار خۇمار.

91

شادلىق ئىزدىمە، ئۆمرۇڭ بىر دەمدۇر،
تۇپراقتا ھەر زەررە كەيقۇبات، جەمدۇر.
جاھانۇ بارلىقنىڭ ئىشى بىراقلا ــ
ئۇيقۇدۇر، خىيالدۇر، خىيالدۇر، غەمدۇر.

92

ئۆز ئەركىڭدە ئەمەس، ئاخىر ئەتە كۇن،
ئەتەڭنى كۆپ ئويلاپ بولما جىگەر خۇن.
بۇ دەمنى بىكارغا ئۆتكۈزمە ئەسلا،
بىلىپ قوي، دۇنياغا بولمايسەن تۇگۇن.

93

سېنىڭ دەلىلىڭگە يەتمەيدۇ ئەقلىم،
نامىڭنى تەكرارلاپ توختىماس تىلىم.
زاتىڭنى قانداقمۇ ئىلغا قىلايمەن،
ئېيت ئۇنى بىلىدۇ سەندىن باشقا كىم؟

94

سىرلار پەردىسىگە يول يوق ھېچقانداق،
ھېچكىم تاپقان ئەمەس ـــ بۇ چىگەل جومباق.
بىزلەرگە بىردىنبىر ئاشياندۇر تۈپراق،
مەي ئىچ، بۇ چۆچەكلەر ئۇزۇندىن ـ ئۇزاق.

95

ئىشقىڭدىن يوق ماڭا ئارۇ مالامەت،
ئىشقنى بىلمەسكە قىلما ئىشارەت.
مەردلەرگە مەلھەمدۇر ئىشق شارابى،
نامەردلەر ئۇنىڭدىن ئالالماس راھەت.

96

مۇھەببەت ئوتىدا يانمىسا بىر دىل،
ھالىغا ۋاي دېگىن، بىمار ـــ مۇپاسىل.
مۇھەببەتسىز ئۆتكەن ھەربىر كۈنۈڭ بىل،
ئۆمرۈڭدىن بىھۇدە كەتمىش بى ھاسىل.

97

ناكەسكە سىر ئېيتما، تىلىڭنى باغلا،
ئەبلەختىن يوشۇرۇن بولماقنى چاغلا.
كىملىكىڭ بىلىشچۇن ئىنسانلارغا باق،
كۆزلىرىڭ كۆرگەندىن قەدرىڭ سوراقلا.

98

كىمدىكى ئەقىلدىن بىرەر تىلىم بار،
ئۆمرىنىڭ بىر دېمىن ئۆتكۈزمەس بىكار.
يا خۇدا رەھمىنى ئىزدەپ ئۆتىدۇ،
يا كۆزلەپ ھۇزۇرنى مەي ئىچەر بىسيار.

99

ئۇرۇندۇم قۇياي دەپ سۇ ئۆزرە خىشنى،
بۇتخانا خالىماس بۇنداق خاھىشنى.
ئەي ھەييام، كىم ئېيتار دوزىخىسەن دەپ،
كىم بېرىپ كۆرۈپتۇ دوزاخ ـ بېھىشنى.

100

بىر ـ ئىككى كۈنلۈك ئۆمۈر ئۆتىدۇ دەرھال،
دەريادا سۇ مىسال يا چۆلدە شامال.
كەتكەن ۋە كەلمىگەن ھەر ئىككى كۈننىڭ
غېمىنى يېگۈزۈپ، كۆپ قىلما مالال.

101

تاغ ۋە قىر ئايلاندۇق، كۆپ كەزدۇق ئالەم،
ئىشىمىز ئەپلىشىپ، تۈزەلمىدى ھەم.
قۇلايسىز زاماندا ئۆتكەن ئۆمرىمىز
ياخشى ئۆتمىسىمۇ ئۆتتى كەكرى تەم.

102

بىلمىدىم، ئېتىلگەن چېغىدا لايىم،
جەننەت يا دوزاختىن ئاتالغان جايىم.
ماڭا نەق بولسا بەس يار، چالغۇ، شاراب،
نېسى جەننەت ساڭا بولسۇن ھەر دائىم.

103

باهار ئەييامىدا گۈزەل پەرىزات،
بىر كاسە مەي بېرىپ، دىلنى قىلسا شاد.
كىشىلەر نەزىرىدە خۇنۇك بولسىمۇ،
ئىت بولاي، جەننەتنى بىر بار قىلسام ياد.

104

بەختىم يوق، گۇناھتىن ھېچ قۇتۇلمىدىم،
ئەمما ئوتپەرەستەك ئۈمىدسىز بولمىدىم.
تاڭ پەيتى ئويغانسام باش ئاغرىقىدىن،
مەي بىلەن مەشۇق كېرەك، جەننەت دېمىدىم.

105

ھەقىقەت كۆزىدە ئۇز، بەد سۈرەت بىر،
ئاشىق مەنزىلىدە، دوزاخ ـ جەننەت بىر.
غەمكىنلەر ئېگىنى ئەتلەسمۇ، پالاس،
ئاشىقلار ياستۇقى پەر، خىش، كوكات بىر.

106

گۈل پەسلى، سۇ بويى كۆكلەمدە ئەگەر،
بولسا ئۇچ ـ تۆت ئۇلپەت ئاي يۈزلۈك دىلبەر.
قەدەھنى سۈمۈرگىن، تاڭدا ئىچكەنلەر
مەسچىت ۋە چېركاۋدىن ئازاد كىشىلەر.

107

بىر دانا چۆرگىلىتەلمەس پەلەكنى پىر ـ پىر،
سانىنى سەككىز دەر، يەتتە بەرتىبىر.
ئۆلگەچكە قالمايدۇ ئارزۇڭ، تېنىڭنى
گۆردە قۇرت يەر، يا قىردا قاشقىر.

108

قاچانغىچە بۇتخانايۇ، مەسچىتتىن دەيسەن؟
قاچانغىچە جەھەننەمۇ بېھىشتىن دەيسەن؟
تەقدىر لەۋھەسىنى كۆر، قەلەم چەككۈچى
ھەننۇا بولمىشنى شۇنىڭغا چەككەن.

109

بىزگە مەي ۋە مەشۇق، سىزگە ئالەمدۇر تەشۋىش،
سىز جەننەت ئەھلى يۇ، بىزگە دوزاخمىش.
ئەزەلى گۇناھىمىز نېمە، ئېيتىڭچۇ؟
تەقدىر لەۋھەسىدە شۇنداق يېزىلمىش.

110

مەسچىتۇ، بۇتخانا، كەئبىدە ياھۇ،
جەننەتتىن ئۇمىدۇ، دوزاختىن دادۇ.
پەقەت دۇنيا سىرىن بىلدۇرگەن دىلدىن
ئەبەدىي قوغلىنار بۇ تەشۋىش، قايغۇ.

111

دەرلەر: جەننەتتە ھۆرلەرنىڭ بولغىنى ياخشى،
ماڭا ئۇزۇم سۈيىنىڭ بۇلىقى ياخشى.
چۈنكى، نېسىدىن نەقراقى ياخشى،
ناغرا ئاۋازىنىڭ ئۇزاقى ياخشى.

112

ئەي روھ ئەلەمدىن كەلگەن مۇڭ زاتى،
تۆت، بەش، ئالتە، يەتتە دەپ ھەيران پەريادى.
مەي ئىچ، بىلەلمەيسەن قاياقتىن كەلدىڭ،
شاد بول، بىلەلمەيسەن يول نەدە زادى؟

113

مەست بۇلبۇل يول ئالدى گۈلىستان تامان،
ئۇندىن تاپتى شاراب ھەم گۈلى خەندان.
يۇرەك تىلى بىلەن شۇنىرلاپ ئېيتتى:
«بوش قويما ! ئۆتكەن كۈن قايتماس ھېچقاچان.»

114

قارا تۈن باغرىنى تىلدى ئاي نۇرى،
بۇياقتا ئۆزگىدۇر مەينىڭ ھۇزۇرى.
مەي ئىچىپ خىيال قىل، بىزدىن كېيىنمۇ،
نۇر چېچىۋېرەر ئاسمان سۈقسۈرى.

115

هايات بويسۇنمىغاچ بىزنىڭ تىلەككە،
خىيال ۋە غەيرىتىڭ چىقار پۇچەككە.
ئەتە ـ كەچ چېكىمىز ھەسرەتنى تازا،
كەچ كەلدۇق، تېز يەتتى ۋاقىت كەتمەككە.

116

ساقىي، دىلىم تولۇپ تاشماقچى بولسا،
ئۇ دېگىز، تاشمايدۇ قانچىلىك تولسا.
سوپى دىلى لىپمۇلىپ جەھىلگە تولا،
بېشىغا چىقىدۇ مەي يۇتۇپ قالسا.

117

بۇ سارايدا جەمشىد ئىچەر ئىدى جام،
ئەمدى كېيىك، تۇلكە ئالىدۇ ئارام.
بىر ئۆمۇر قۇلاننى ئوۋلار ئىدى ئۇ،
ئۆلۈمگە قۇلاندەك ئوۋلاندى بەھرام.

118

دەلىل تاپتىم ئەقلىم قاينىغان ئاندا،
رۇمدىمۇ، ئەرەبتە ھەممە تاماندا.
مەي ھارام دېيىشسە ئىشەنمەيمەن ھېچ،
«مەيسارا ...» دېگەنغۇ خۇدا قۇرئاندا.

119

سېنى يېتەكلىسە ھاۋامۇ ھاۋا،
«مەندىن خەۋەر ئال» دەر دىلى بىنەۋا.
نەزەر سال، ئۆزۈڭ كىم ۋە نەدىن كەلدىڭ؟
بىل، نەگە كېتەرسەن، باشتا نە بالا؟

120

بىر كۈنى چۈشۈمدە قېرى بىلىمدان
دېدى: ئۇيقۇ بىلەن بەخت كۈلمەس، ئەي نادان.
ئەتىلا ئەجەلگە قوشاقلىنىمىز،
ئىچىپ قال، تۈپراقتا ئۇخلايسەن ئوبدان.

121

يوقلۇقتىن كەلگەندۇر بۇ قامىتىم تال،
مەڭگۈلۈك ئالالماس ھېچكىم بىمالال.
ھەركىم ھەر خىل سۆز ئېيتار ئۆزىگە ئوخشاش،
ھەقىقەت سۆزىگە كەلمەس تىلى لال.

122

جاھان غېمى زەھەر، تەرياق مەي گۈلگۈن،
تەرياق ئىچ زەھەردىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن.
قوڭغۇراق چاچ يار بىلەن ئوتلاقتا مەي ئىچ،
تۇپرىقىڭدىن ئوت ئۆسۈپ چىقماستىن بۇرۇن.

123

ئەي دىل، زاماندىن بولارسەن غەمناك،
ھامان ئۇچۇپ كېتەر تەندىن روھى پاك.
كوكاتلار ئىچىدە شاد بولغىن بىرنەچچە زامان،
كۆكلەملىك بولماستا بىزنىڭ ئەزىز خاك.

124

مېنى هالاك قىلدى غەمۇ ھىجرانىڭ،
ئېتىكىڭنى تۇتتۇم كەتكەن زامانىڭ.
كەتتىڭۇ غېمىڭدىن مىڭ كۆڭۈل ئۆلدى،
قايتتىڭ، يەنە مىڭ جان بولدى قۇربانىڭ.

125

ئەي ساقىي، قەدەھ تۇت ئۆمۇر قىسقا بەك،
شۇمۇ ھەم شاد ئۆتۈپ بولسۇنچۇ مەلەك.
بارىغا شۈكۈر قىل، ياشاۋەر خۇشال،
رايىڭغا راي بېرىپ، ئايلانماس پەلەك.

126

جاھاندا غەم يېمە، قولۇڭدىن كەلسە،
بولمايدۇ بار ـ يوقتىن دىل دەردكە تولسا.
بەش كۈنلۈك ئالەمدە يايراپ يەپ ـ ئىچكىن،
بىر تال قىل سېنىڭ مەس، خەزىنەڭ بولسا.

127

ئۆلەر يېرىڭ خاھ بەلخ، خاھى نىشاپۇر،
ئاچچىقمۇ، چۈچۈكمۇ ئۆتەر بۇ ئۆمۇر.
مەي ئىچ، ئاي ئاسماندا بىزدىن كېيىنمۇ
نەچچە رەت شام يۇتۇپ، نەچچە رەت تولۇر.

128

يار ئىشتىياقى باش چاناقتا بولسۇن،
ئۇزۇم سۈيى قولدا، ئاياقتا بولسۇن.
ماڭا دېمە، توۋاڭنى قوبۇل قىلار ھەق،
توۋىسىمۇ مەندىن ئۇزاقتا بولسۇن.

129

ئولكىم جاھان توزدى، چەرخ ـ پەلەك توزدى،
كۆڭۈلگە داغ سالدى ھەم چاك ـ چاك توزدى.
بەكمۇ كۆپ ياقۇت لەۋ، ئاي يۈزلۈكلەرنى
يەر ئىچىدە جا قىلدى، بىر ئۇچ خاك توزدى.

130

ئۇ ئەزەل سەييادى قويۇپ دان ۋە دام،
ئۆز ئوۋىغا قويدى ئادەم دېگەن نام.
ئالەمدە نە ياخشى ـ يامانلىق بولسا،
ئۆزى قىلىپ، دۆڭگەيدۇ ئادەمگە مۇدام.

131

بۇ تەتۇر پەلەكنىڭ قىلمىشى قىلتاق،
قىلغىنى بارمۇ ھېچ ئادەم كۆڭلىن چاغ؟
دۇنيادا كىمنىلا كۆرسەڭ داغ دىلى،
بۇ پەلەك قويىدۇ داغ ئۈستىگە داغ.

132

قىيىنچىلىق چېكىپ، ئادەم ھۆر بولۇر،
سەدەپتە قامىلىپ قەترە دۇر بولۇر.
مال كەتسە باش قالۇر ئۇنىڭ ئورنىغا،
قەدەھ قۇرۇقدالسا، باشقىدىن تولۇر.

133

مىجەزىم ـــ يۈزى گۈلگە چىگىلگەن بولىدۇ،
قولۇم ـــ جامى ھۆلگە چىگىلگەن بولىدۇ.
ھەر مۆچىدىن ئالاي نېسىۋەمنى چۈنكى،
مۆچىلەر بەرى كۈللىگە چىگىلگەن بولىدۇ.

134

ئاغرىقمەن، قىزىتما ئىمتىھان قىلۇر،
ئىچمىسەم مەي ماڭا قەستى جان قىلۇر.
بۇ ئەجەب ئىشنى كۆر، بىتابلىقىمدا
مەيدىن باشقا نەرسە كۆپ زىيان قىلۇر.

135

قېرىلىق بېشىمدا نېمانچە بالا؟
ياناغىم گۈلنارى ـــ ھازىر كەھرىۋا.
ۋۇجۇدۇم ئۆيىنىڭ تۆت مەزمۇت تېمى،
بۇزۇلغان، چۈۋۈلغان، خاراب، بىداۋا.

136

مېنىڭ قايغۇلىرىم ئۆزۈندىن ئۆزاق،
سېنىڭ قۇۋانچىلىرىڭ چەكسىزدۇر، بىراق.
ئاڭا ھەم بۇڭا، ھەم سۆيۈنمە، چۈنكى
ھەممىنى بۇ پەلەك قىلار لىڭگىرچاق.

137

كىمنىڭكى بار بولسا بىر بۇردا نانى،
ئۆزىگە يارىشا ئۆي ھەم ئاشىيانى.
نە بىراۋ ئاڭا قۇل، نە ئۇ بىراۋغا،
ئېيت، شاد ياشاۋەرسۇن، خۇشتۇر زامانى.

138

نە ئىسسىق، نە سوغۇق، چىرايلىق باھار،
بۇلۇت گۈل يۈزىدىن سۈمۈرەر غۇبار.
سېرىق گۈلگە بۇلبۇل يۈرەك تىلىدىن
پەريياد قىلىپ دەيدۇ: «مەي ئىچمەك دەركار.»

139

مەي ئىچ، دىلدىن كېتەر تەشۋىش ۋە زىللەت،
تەڭ كۆرۈنەر يەتمىش ئىككىلا مىللەت.
دەردىڭگە ئىزدىمە شىپاھى مەلھەم،
بىر يۇتۇم شارابتىن ئېرەر مىڭ ئىللەت.

140

سېنىڭ مەپتۇنىڭمەن، بېرەيچۇ خەۋەر،
ئۇنى ئىككى سۆزدە قىلايچۇ جەۋھەر.
ئىشقىڭ تۇپراق قىلار، ئەمما مېھرىڭدىن
بېشىمنى كۆتۈرۈپ، بولۇرمەن گەۋھەر.

141

يەردىن بىرەر گۈل ئۇندۇرمەس ئاسمان،
تا ئۇنى قىلماستىن يەر بىلەن يەكسان.
تۇپراق بۇلۇت بولۇپ كۆككە ئۇرلىسە،
قىيامەت كۈنىگىچە ياغار ئىدى قان.

142

ئولکی باش کاسەسنی بىنا قىلىپتۇ،
کاسەگەر ھۇنىرىن پەيدا قىلىپتۇ.
باش کاسەسىن ۋۇجۇد داستىخىنىغا
دۆۋىلەپ لىقمۇلىق سەۋدا قىلىپتۇ.

143

بۇ زامان ئەقىلدىن پايدا يوق زىنھار،
ئەقىلسىز كىشىگە جاھان ئۇنۇمدار.
ئەقلىمنى ئالغۇچى نەرسىنى كەلتۇر،
شۇ چاغدا زار زامان ماڭا بولۇر يار.

144

مەن ئەمدى زىدلىققا قالدۇرمايمەن يوق،
ئاپئاق چېچىم بىلەن مەيگە سوزاي قول.
يەتمىشكە يېتىپتۇ ئۆمۇر مەنزىلىم،
قالمىدى مەزگىللەر خۇشاللىققا مول.

145

ئۆمرۇڭ قاچانغىچە ئۆزۈم دەپ ئۆتەر،
يوقلۇق ـ بارلىق ئارا كېزىم دەپ ئۆتەر.
ئىچىپ قال، غەم بولغاچ ئۆمرۇڭ تېگىدە،
ئۈيقۇ يا مەستلىكتە بىردەمدەك ئۆتەر.

146

بىر پاتمان شارابنى بىر جامغا سالسام،
ئىككى جام مەي بىلەن باي بولۇپ قالسام.
ئاۋۋال ئەقلى دىنىمنى قىلىپ ئۇچ تالاق،
سوڭرە تەك قىزىغا ئۆيلىنىۋالسام.

147

ئۆتۈپ بارار ئەجەب ئۆمۈر كارۋانى،
قولۇڭدىن چىقمىسۇن شادلىق زامانى.
ساقىي غېمىنى يېمىگىن ئەرتەڭنىڭ ھەرگىز،
قەدەھ سۇن ! ئۆتمىسۇن تۇننىڭ ھەر ئانى.

148

رىزقىڭنى ئوشۇق ۋە كەم قىلىپ بولماس،
ئاز ـ كۆپ دەپ كۆڭۈلدە غەم قىلىپ بولماس.
بۇ ئىشلار سەن ـ مېنىڭ قولىمىزدىكى
موم ئەمەس، ئېزىپ خەم[1] قىلىپ بولماس.

149

چۈشەنسەڭچۇ ئەزىز ئۆمۇر ئۆتمەكتە،
كۆرسەڭچۇ ئۇ بەك قەدىرسىز پۈتمەكتە.
بىر ئەسنامۇ ئەيش ـ ئىشرەت قىلالماي،
مىڭ ئەتتەڭەي ئۆمۇر بۇندىن ئۇڭا كۆچمەكتە.

150

ئۆمرۈڭدىن تىنىق ھەم ئۆتسە، ئەي ئىنسان،
قولۇڭدىن چىقارما ئۇرماستىن خەندان.
قانداق ئۆتكۈزسەڭ شۇنداق ئۆتىدۇ ئۆمۇر،
ھوشيار بول، ئەسلىدە شۇنداقتۇر جاھان.

---

① ئەگمەك، پۈكمەك.

151

ئەي شاھ، پەلەك قىلدى سېنى شەھرىيار،
ئاستىڭدا ئارغىماق، شاھانە ئات بار.
تۆيۈقسىز باسمىغاي دەپ ئالتۇن تۈيمىقى،
يەرنى كۈمۈش قىلدى، ياغدۇرۇپ ئۇ قار.

152

پەقەت ئىلىم بىلەن بۇيۇك مەس ئادەم،
ئەھدۇ ۋاپا بىلەن بۇيۇك پەس ئادەم.
سۆزى بىلەن ئىشى بىر چىقسا ئەگەر،
ھەر نەرسىدىن بۇيۇك، مۇقەددەس ئادەم.

153

بىر نان تېپىپ يېسەڭ ئەگەر ئىككى كۈن،
سۈنۈق كوزاڭ بولسا سۇ ئىچمەك ئۈچۈن.
ئۆزۈڭدىن پەسلەرگە ياللانماق نېمە؟
ئۆز بولۇپ خىزمىتىنى قىلماقلىق، نېچۈن؟

154

مەي نادانغا ھارام، داناغا ھالال،
كىم بىلەن ۋە قاچان مۇمكىن، بىلىپ ئال.
ئاشۇ ئۇچ ئىشنى ھەل قىلالىساڭ،
دېمەك بىلىمدانسەن، سۈمۈر بىمالال.

155

قۇۋانچلار يولىنى تۇتۇپ ھەر خىل ھەي،
قىرغاقتا يار بىلەن ئىچسەڭ راسا مەي.
بار بولدۇم، باردۇرمەن، تا بار بولغۇچە،
مەي ئىچتىم، ئىچكۈلۈك، ھەر دائىم ئىچەي.

156

غۇسسە قۇچىقىغا ئالمىسۇن بىردەم،
ئۆمۈرنىڭ ئىشلىرى سالمىسۇن ئەلەم.
ئولتۇرغىن سۇ بويى، تامنىڭ تۈۋىدە،
توپاڭدىن تام ئۈنۈپ چىققۇچە ئادەم.

157

هەر دائىم قولۇمدا قەدەھ تۇتقانىدىم،
مۇنبەر ۋە دەپتەرنىڭ بەھرىن ئۇتقانىدىم.
مەنغۇ بىر ھۆل پاسىق، سەن قۇرۇق زاھىت،
ھۆل ـ يانماس، بۇنى مەن كۆرۈپ ئۇققانىدىم.

158

تاڭ سەھەر لالىگە شەبنەملەر تېگەر،
چىمەندە بىنەپشە بوينىنى ئېگەر،
راست ئېيتسام، غۇنچىدىن بەكمۇ رازىمەن،
چۈنكى ئۇ كۆتۈرمەس نە ئېتەك، نە پەر.

159

ئىش ئوڭى ـ تەتۈرىن ياراتقاي راززاق،
رەقىبىڭ ئىشىنىڭ ئوڭلىنىشىغا باق.
دىنسىزلارغا بېرىپ مەي شېشىسىنى،
ساڭا قالدۇرغىنى ئىچى لەش قاپاق.

160

بىر جام مەي ئەرزىيدۇ يۈز دىل ۋە دىنغا،
بىر يۈتۈم مەي ئەرزىر دۆلىتى چىنغا.
دۇنيادا شارابتىن ئارتۇق ياقۇت يوق،
ئاچچىقى ئەرزىيدۇ جاندەك شېرىنغا.

161

سىمابتەك بۇلۇتتىن ياغدى يامغۇر ئەن،
يامغۇردىن ياشنىدى قىر، دالا، چىمەن.
لالىدەك قەدەھكە گۈلگۈن شاراب قۇي،
بىنەپشە بۇلۇتلار تۆكەر ياسىمەن.

162

مەي ئىچسە گادايمۇ سۇلتان بولىدۇ،
تۈلكىمۇ ئارسلان، مەردان بولىدۇ.
ياش ئىچسە بولىدۇ، دانىش ـ ئاقساقال،
ئاقساقال ئىچسە ياش ـ يۇمران بولىدۇ.

163

هەر سىرنى، دىلىدا ساقلىسا دانا،
ئۇ پىنهان بولغايكى مىسالى ئەنقا.
سەدەبىنىڭ ئىچىدە قەترە دۇر بولۇر،
سىر قىلىپ يوشۇرغاچ قەلبىدە دەريا.

164

دەرلەركى: جەننەتتە ھۆر، كەۋسەر بولارمىش،
ئېرىقتا لىق شاراب، شېكەر بولارمىش.
قەدەھنى تولدۇرۇپ، ئۆز قولۇمغا بەر،
مىڭ نېسىدىن بىر نەقى دىلبەر بولارمىش.

165

ئەتىگەن تاڭنۇرى چاچقاندا ئاپتاپ،
قولۇڭدا تولغان جام بولمىقى ساۋاپ.
ھەقىقەت ئاچچىقتۇر دېگەن گەپ بارغۇ،
شۇ دەلىل بىلەن ھەق ئىكەنغۇ شاراب.

166

مەي باربدا توۋا قىلمىغىن ئەسلا،
ۋەدە بەرسەڭ قىل، ۋەدەڭگە ۋاپا.
گۈل ياقىسى يىرتىق، بۇلبۇللار زارلىق،
بۇنداق چاغدا توۋىلار بولارمۇ راۋا؟

167

خۇش ۋاقىت بول، كەلمەكتە ھېيتۇ ئايەم ئەي،
تەل بولۇپ ھەننىۋا قۇۋانچ كۈتۈلگەي.
سۈسلۇقتىن ئاي سېرىق، سولغۇن ۋە سۈنۈق،
ۋاقتىدا بۇ دەردلەر تۈگەر پۈتۈنلەي.

168

تامچە سۇ دەريادا يوق بولۇپ كەتتى،
يەرگە چاڭ قوندىيۇ كۆمۈلدى، كەتتى.
دۇنياغا كېلىشىڭ، كېتىشىڭ نېمە؟
بىر چىۋىن تۇغۇلدى، يا ئۆلۈپ كەتتى.

169

دىلىمىزدا بولسۇن دائىم ئىشق پاك،
ئاخىرىدا ئەجەلدىن بولىمىز ھالاك.
ئەي چىرايلىق ساقىيىم بىكار ئولتۇرما،
مەي بەر، بىر كۈن خاك بولۇرمىز، خاك.

170

كۆڭلۈم بولغاچ ناماز ـ روزىغا مايىل،
دېدىم پۈتكۈل مۇراد بولغۇسى ھاسىل.
بىر يەل بىلەن ئەپسۇس، سۈندى تاھارەت،
روزامنى بىر يۇتۇم مەي قىلدى باتىل.

171

پەلەكنىڭ ئۈستىدىن كىم قۇچتى زەپەر،
يەر قاچان ئادەم يەپ تويغان، كىم بىلەر.
يېمىدى مېنى دەپ گىدەيمە ھەرگىز،
ئاسىقما، كۆپ ئۆتمەي نۆۋىتىڭ كېلەر.

172

دىلىم ئىلىملەردىن مەھرۇم بولمىدى،
بىر سىر قالمىدىكى مەپھۇم بولمىدى.
كۇنۇ تۇن كۇيلىدىم يەتمىش ئىككى يىل،
چۈشەندىم ـــ ھېچ نەرسە مەلۇم بولمىدى.

173

ئەپسۇس، يورۇق ئۆمرۇم قارا تۇن بولدى،
ئەجەلنىڭ دەستىدىن جىگەر خۇن بولدى.
ئۇ دۇنيادىن كېلىپ ئېيتمىدى ھېچكىم،
كەتكەنلەر بېشىدا قانداق كۇن بولدى.

174

ئەپسۇسكى يىگىتلىك مەۋسۇمى پۇتتى،
كۆكلەم ئۆتۈپ كەتتى، قىش كېلىپ يەتتى.
ياشلىق دەپ ئاتالغان سۆيۇنۇش قۇشى،
بىلمىدىم، قاچانلار كەلدىيۇ كەتتى.

175

رەڭ ـ بۇيغا قانچىلىك ئەسىر بولارسەن؟
ياخشى ـ ياماننى دەپ پېقىر بولارسەن؟
خاھ زەمزەم سۈيىيۇ خاھ ھايات سۈيى،
ئاخىر يەرگە كىرىپ، تاقىر بولارسەن.

176

قىسمەتنى ئەزەلدىن يازغانمىش خۇدا،
ئۇنى قىلالمايسەن كۆپ ھەم كەم ئەسلا.
دېمەككى، بارىڭدىن بولغىن خاتىرجەم،
يوقنى دەپ پۇچۇلما، تاپقىن تەسەللا.

177

كېتىشتىن قورقمايمەن، مەن بۇ دۇنيادىن،
چۈنكى ئۇ دۇنيادا ئۆمرۇم زىيادە.
ۋاقتى كەلگەچ تەندىكى ئامانەت جاننى
تاپشۇراي، ئاشۇنداق بولغاچ ئىرادە.

178

خۇشاللىق كىتابى ئوقۇماق كېرەك،
غەم گىياھ ئۈنمىگەي دىللاردا قىلدەك.
ئارمىنىڭنى ئورۇندات، مەي ئىچىپ دائىم،
مەلۇمكى، تېز كېلۇر ئۆلۈمدىن دېرەك.

179

ئەمدى خۇشاللىقتىن پەقەت نام قالدى،
راۋۇرۇس ھەمدەملەردىن مەيۇ خام قالدى.
خۇرسەنلىك قولىنى ئۇزمە قەدەھتىن،
چۈنكى بۇگۈن قولدا مەيۇ جام قالدى.

180

ئۈمىدلەر دانىسى خاماندا قالۇر،
باغ - قەسىر نە سەندە، نە مەندە قالۇر.
زەر - كۈمۈش توپلىما، دوستلار بىلەن يەپ - ئىچ،
بولمىسا، ھەممىسى دۈشمەندە قالۇر.

181

سەۋەب سەھراسىدا كىمكى سەرگەردان،
ئىشلارنى يۈرگۈزەر ئۈنىڭسىز سۈبھان.
بۇگۈن بىر ۋەجنى تاشلاپ ئورتىغا،
ئەتە بەجا بولار تەقدىرى ئاسمان.

182

بۇ كاسە ياسالغان گۈزەل ـ يالتىراق،
چۈل ـ چۈل بوپ يوللارغا تاشلىنار بىراق.
ھەرگىزمۇ خار قىلما ئۇنى سەن دەسسەپ،
بۇ كاسە ئەسلىدە چاناق، باش چاناق.

183

قېلىپتىن چۈشكەندە لېيىمىز ئەزەل،
پەيلىمىزدە بولسا ھەرقانداق ئەمەل.
بولالايتتىممۇ مەن ئۇندىن ئەۋزەل،
ئەزەلدە بارچىسى بېرىلگەن تۈگەل.

184

كۆپلەر دانىشمەن دەپ بىلدىلەر ئۆزنى،
خۇدانىڭ نامىدىن باشلىدى سۆزنى.
ھېچبىرى بىلەلمەي ئەزەل سىرىنى،
ئالجىپ ۋە ئالاڭلاپ يۇمۇشتى كۆزنى.

185

بىرىنىڭ خىيالى مەيدە، قۇيقىدا،
بىرىنىڭ مېھرابتا، تىنچ تۇيغۇدا.
بىكارلار يوق ئېرۇر، بارچىدا تەشۋىش،
يالغۇز ئۆزى ئويغاق، ھەممە ئۇيقۇدا.

186

پەلەك ئارغىمىقىنى ئېگەرلىگەن كۇن،
ياستىلغاندا مۇشتەرى، پەرۋىن.
نېسىۋىمىزنىمۇ پۇتكەنتى ئىگەم،
قىسمەت شۇنداق، بولما جىگەر خۇن.

187

ئاپتاپقا ئوخشايدۇ باردا بىلىمدان،
ھەر بىرى خەزىنە ئىلىمدە چەندان.
بۇ قارا تۈنلەردىن يول تېپىشالماي
كېتىشتى چۈش ئىزدەپ ئۇيقۇغا خەندان.

188

جانىجان دوستلىرىم بىر ـ بىر كېتىشتى،
ئەجەلدىن تۈپراققا كىرىپ يېتىشتى.
ئۆمۈرنىڭ بەزمىدە ئىچتۇق بىر پەسلەڭ،
ئاۋۋالراق مەست بولۇپ بەرى يېتىشتى.

189

كىمكى بۇ دۇنياغا ئەسىر ۋە قامال،
بار ۋە يوق غېمىدە دىلتەڭۇ مالال.
ياشىماي قېرىدى بۇنداق ئادەملەر،
ئۇزۇم بولماي بىردىنلا بولۇشتى قاقشال.

190

ئالەمنى پىياده كېزىپ چىققانلار،
ئىككى دۇنيا سۆزىنى دىلغا تىققانلار.
بىزلەردىن ئارتۇقراق بىلمشتىمىكىن؟
جاهاننىڭ سىرىنى قويماي يىغقانلار؟

191

لاي مۇشتلاپ تۇرغان شۇ ئاڭقاۋ بىر كۆلال،
قىلسىدى هوش بىلەن تېرەنرەك خىيال.
هېچقاچان بۇنچىلىك چەيلىمەس ئىدى،
ئانا تۇپرىقىنى، ياساشچۇن ساپال.

192

تاكى غەم باشلارغا سالغۇچە غوۋغا،
ئېيتقىن، مەي بېرىشسۇن بىزگە بىباها.
ئالتۇن ئەمەسەنغۇ بىلىپ قوي، نادان،
كۆمگەچ قايتا كولاپ ئالمايدۇ ئەسلا.

193

بىنەپشىدە ئەجەب بوياقلار پەيدا،
گۈل بەرگىنى يىرتار شوخ سەلكىن، سابا.
كۈمۈش تەن يار بىلەن ئىچىپ شارابىن،
كوزىسىن تاشلارغا ئۇرىدۇ دانا.

194

دەيدىلەر: كىم قىلسا تائەت ـ ئىبادەت،
قانداق ئۆلسە، شۇنداق ئويغىنار ئەلۋەت.
دائىما مەي ۋە يار بىلەن بىللە مەن،
مەن شۇنداق تىرىلسەم، بولسا قىيامەت.

195

شاد بولماق ئىستىسەڭ ئەلدىن تەمە ئۈز،
دەۋر ياخشىمۇ، يامان، ئىناقلىقنى بۇز.
قەدەھ ۋە يار چېچى بولسۇن قولۇڭدا،
ئۆتەر بۇ دەۋرىڭ بۇ كېچە ـ كۈندۈز.

196

مەي ئىچسەڭ، هوشۇڭنى دەربەدەر قىلۇر،
ياۋىڭنى يەر بىلەن باراۋەر قىلۇر.
هوشيارلىق پايدىسىز، ئاقىۋەت غەمى،
دىلىڭنى كۆيدۈرۈپ، داغ ـ يارا قىلۇر.

197

هەر كىم ئەقىل سۆزىگە سالىدۇ قۇلاق،
تېگىدە بۇ ئەتمىش ئېرۇر ئۇي ساغماق.
يوق ئەقلىڭ زور كېلىپ ساتمىدىڭ مەينى،
ئەبلەخلىق تونىن كىي، ئاشۇ ياخشىراق.

198

مەينى تاغقا بەرسەڭ، تاغ ئوينار ئۇسسۇل،
يامانلار يامانلاپ ئۇنى دەر ئوسۇل.
مېھرىمنى ئۇزمەيمەن مەن مەيدىن، چۈنكى
مەي بىزنى پەرۋىشلەر، شاراپىتى مول.

199

جاهاننىڭ يەكۈنى بولغان ئىنسانلار،
پەلەكنىڭ ئەۋجىنى ئويلىغان ئانلار.
زاتىڭنى بىلىشتە خۇددى ئاسماندەك،
قىلىنغان سەرسانۇ ۋە سەرگەردانلار.

200

مەنسىز تەقدىرىمنى يازىدۇ قەلەم،
مەن نېچۈن سوراققا بولىمەن دەرقەم.
تۇنۇگۈن مەنسىز ئۆتتى، ئۆتەر بۈگۈنمۇ،
جاۋابكار بولۇرمەن نېچۈن تاڭنا دەم.

201

ئۆزىنى دانا بىلگەن ئۇ ئۇچ ـ تۆت نادان،
ئېشەكتەك خۇيىنى قىلۇر نامايان.
بۇلار سۆھبىتىدە سەنمۇ ئېشەك بول،
بولمىسا «كاپىر» دەپ قىلىشار ئېلان.

202

ئاپتاپ تاڭ كامانىدىن چۈشۈردى تامغا،
كۈندۈز شاھى مۆھۈر قويۇشتى جامغا.
مەي ئىچ، ئىشق نىداسى سەھەر پەيتىدە،
«ئىشرەبۇ ...»[1] ئاۋازىن يايدى ئەييامغا.

203

ھاياتقا قىرى - ياش ھەر كىملەر يېتەر،
ھەممىسى ئىزمۇئىز، بىر - بىرلەپ ئۆتەر.
بۇ دۇنيا ھېچكىمگە قالماس ئەبەدىي،
كېتىشتى، كېتىمىز، كېلىشەر، كېتەر.

204

مىش - مىشلار تارالسا ئۇندى يېڭى گۈل،
گۈل يۈزلۈك گۈزىلىم شاراب كەلتۈرگىن.
ئويلىما، دوزاخ ۋە جەننەتنى، ھۆرنى
ھەممىسى مىش - مىش گەپ، يايراپ ئولتۇرغىن.

---

[1] ئىشرەت قىلايلى، يەنى ئىچەيلى ... دېگەن مەنىدە.

205

دەرۋىشنى رىياغا قىلىشتى مەھكۇم،
تېنىنى جېنىدىن قىلىشتى مەھرۇم.
بېشىمغا خورازنىڭ تاجىسى كەبى،
ھەرىنى قويىسىمۇ مەن قويىمەن خۇم.

206

بىرىنى كەلتۇرسە، باشقىسىن ئالار،
ھېچكىمگە سىر بەرمەس ۋە پىنھان قالار.
قىلمايدۇ بىزلەرنى قازاغا ئاشنا،
ئۆمرىمىز كاسەدۇر، مەينى ئۇ قۇيار.

207

ساڭا كۆرسەتسە گەر ياساقلىق ئالەم،
سەن سۆيمە، سۆيمەيدۇ ئەقىللىق ئادەم.
سەندەكلەر بىر تالاي كەلدىيۇ كەتتى،
سېنى ئالماي تۇرۇپ، ئېلىپ قال سەن ھەم.

208

خۇش ۋاقىت بول، ئالەمدە غۇسسە بىپايان،
بۇ چەرخ يۇلتۇزغا جەڭ بېرەر ھامان.
سېنىڭ تۇپرىقىڭدىن ياسالغان خىشلار،
بولار ئۆزگىلەرگە مەنزىل ۋە ماكان.

209

بىزلەر بولمىساقمۇ جاھان بولىدۇ،
بىزلەردىن نە نام ۋە نىشان بولىدۇ.
ئەزەلغۇ يوق ئىدۇق، يەتمىگەن دەخلى،
يەنە بولمىساقمۇ ھامان بولىدۇ.

210

يا ھۆكمىڭدە پۈتكۈل يەر يۈزىن تۇتقىن،
گەر سېنىڭ بولسۇن مىسىر ياكى رۇم ۋە چىن.
ئاخىر بۇ بايلىقتىن ئالار ھەسسەڭ، بىل
ئون گەز كېپەن بىلەن ئىككى گەز زېمىن.

211

جەننەتتە ھەم ھۆرۇ ئوماق بولارمىش،
ھەممىسى مول كۆلۈ قۇۋناق بولارمىش.
بىز مەيۋ مەشۇقنى سۆيسەك ئەرزىيدۇ،
چۈنكى بەربىر ھەم شۇنداق بولارمىش.

212

دىيىشەر شەھەردە گەپ تاپار ئاسان،
شۇ ئەزىز يارىمنىڭ خۇي ـ پەيلى يامان.
بىر ياخشى قايناردىن چىقماس رەسۋالىق،
ئاخىر ياخشى بولار، ياشاۋەر نادان.

213

دىل مۇلكىدە بولماق كېرەك بەك ھوشيار،
جاھان ئىشىدىمۇ بىئۇن ۋە بىكار.
ئىككى كۆز، تىل، قۇلاق ئامان چېغىدا،
كۆز ۋە تىل، قۇلاقسىز بولماقلىق دەركار.

214

تىزلىرىم ئېگىلەر شاراب ئوتلىسام،
گۈناھىمەس سەجدىغۇ بۇمۇ ئويلىسام.
ئەزەلدىن بىلەردى بۇنى ھەق ئۆزى،
نامەردلىك بولمامدۇ ئىچىپ قويمىسام.

215

ئەھلى بولسا ئوت ئىچىدە ئىنسان،
ئەھلى كىشىلەرگە ئوتلارمۇ ئاسان.
نائەھلى كىشىلەر سۆھبىتىدىن قاچ،
نائەھلى سۆھبىتى ياماندۇر يامان.

216

ئىشق ياسىما بولسا، ئاپتاپى بولماس،
كۈل باسقان ئوتلارنىڭ ھېچ تاۋى بولماس.
چىن ئاشىقنىڭچۇ كېچەيۇ كۈندۈز،
ئاي ـ يىللار كۆزىدە دەم خابى[1] بولماس.

---

① ئۇيقۇ.

217

مېنى قىلدى ئۇشبۇ دۇنيادا مەۋجۇت،
ھاياتتا تاپقىنىم ھەيرەت ـ تەرەددۇت.
ئۆتتۈمۇ بۇ يولنى چۈشىنەلمىدىم،
كەلمەك ۋە كەتمەكتىن نېمىكىن مەقسەت؟

218

ئۆچمەي تۇرغىنىدا نامىڭ ئالەمدىن،
مەي ئىچىپ پاكلىغىن دىلىڭنى غەمدىن.
بۇغۇنلار تۇگۇنى يېشىلمەي تۇرۇپ،
يار چېچى تۇگۇنىن يەش، چىق ئەلەمدىن.

219

پايدا يوق بىھۇدە يېمەكلىكتىن غەم،
چەرخ مىڭلاپ بىزدەكنى ئەكتى ئوردى ھەم.
قەدەھنى تولدۇرۇپ قولۇمغا بەر تېز،
بولارى بولدى دەپ ئىچەي دەممۇدەم.

220

ئەقىل لال بولمىغان تۇن يوق ئەجەبا،
يىغىدىن ئېتەككە دۇر تولماس، ئەممە
لىقلالماس باشىمنىڭ كاسەسىن سەۋدا،
دۇم بولغان شۇ كاسە تولمايدۇ ئەسلا.

221

مەن كەلدىمۇ دۇنيا كۆردىمۇ پايدا؟
كەتسەم مەرتىۋىسى ئاشۇرمۇ، قايدا؟
ھېچكىممۇ بېرەلمەي كەتتى يەشمىلەپ
كېلىشىم ـ كېتىشىم سەۋەبى قايدا؟

222

ئۆزگەرتىپ بولمايدۇ نە پۇتسە قەلەم،
پەقەت دىل خۇن بولۇر تارتىۋەرسەڭ غەم.
بىر ئۆمۇر يۇتساڭمۇ جىگەر خۇنىنى،
ئۆمرۇڭنى ئۇزارتىپ بولماس بىرەر دەم.

223

قەلەندەر يولىدىن يۈرمىسەڭ بولماس،
قېنىڭدا يۈز يۈيۈپ تۈرمىساڭ بولماس.
بۇ قۇرۇق سەۋدانى پىشۇرالمايسەن،
ئۆزلۈكتىن كېچىپ، ئاھ ئۈرمىساڭ بولماس.

224

ئىچىپ قال تۈپرىقىڭ توزان بولىدۇ،
لېيىڭدىن پىياله ـ جانان بولىدۇ.
جەننەت ۋە دوزاخنى ئويلاپ ئولتۇرما،
ئەقىل بۇڭا ئەسىر، هامان بولىدۇ.

225

زۆهرە، ئاي ئاسمانغا چىققاندىن باشلاپ،
مەيدىن ساز نەرسىنى كىم كۆرگەن ... بىراق
هەيرانمەن مەيپۇرۇش شارابنى سېتىپ،
پۇلىغا نېمە ئالۇر ئۇندىن ياخشىراق.

226

ئارقىمدىن تۈكۈرەر ماڭا زامانەم،
شامالغا كەتمەكتە كارى مەردانەم.
«جان چىقىپ كەلمەكتە» «نېمىگە؟» دېسەم،
دېدى: «نېتەي خاراب بولماقتا خانەم !»

227

ئۆلسەم تۈپرىقىمنى گۈم قىلىڭ، مەيلى،
ئەلكۈنگە ئىبرىتى شۇم قىلىڭ، مەيلى.
خا كىمنى مەي بىلەن چەيلەپ، لاي قىلىپ،
خۇم بېشىغا خىش يا خۇم قىلىڭ، مەيلى.

228

گۈل يۈز يار ھېچكىمگە نېسىپ بولماسكەن،
سانجىلماي تا ئۈنىڭ دىلىغا تىكەن.
تارغاققا نەزەر سال، يارنىڭ چېچىغا ـــ
يەتكۈچە يۈز تارام باغرى تىلىنگەن.

229

قېرى بېشىم چۈشتى ئىشقىڭ دامىغا،
ئەكس ھال: چاپمايتتىم شاراب جامىغا.
ئۈستۈمگە تاقەتتىن كىيگەنتىم ئېگىن،
يىرتىلدى چىدالماي ئىشق ئەييامىغا.

230

رىزقىمنى مەي بىلەن تەل ۋە قۇت قىلىڭ،
كەھرىۋا يۈزۈمنى نەق ياقۇت قىلىڭ.
ھاياتتىن كۆز يۈمسام شارابتا يۈيۈپ،
تەك غولىدىن ماڭا بىر تاۋۇت قىلىڭ.

231

دوستلار ئىناقلىقنى قىلسىڭىز ئادەت،
تېز ـ تېز دىدارلىشىپ، ئۆزنى قىلىڭ شاد.
ساقىي پاكىز مەينى سۈزگەندە ئەيلەڭ ـــ
مەن بىچارىنى ھەم دۇئا بىلەن ياد.

232

ئەقىل بەخت ـ قۇتقا ئىنتىلىپ ھەرگاھ،
ساڭا كۆندە يۈز رەت دەيدۇكى، ئاھ، ۋاھ،
شادلىنىپ ئۆتكۈزگىن تىرىكلىكىڭنى،
سەن ئورغاچ قايتىدىن كۆكەرمەس گىياھ.

233

بۇ قەبرىدىكىلەر بولۇشتى تۈپراق،
زەررە ـ زەررە بولۇشۇپ يېتىشار تارقاق.
ئاھ، بۇ قانداق شاراب، ئۇنى ئىچكەنلەر
قىيامەتكىچە ئەس ـ ھوشتىن يىراق.

234

نامازى، روزا دېمە بولسا ئىمكانىڭ،
كىشىدىن ئايىما بىر لوقما نانىڭ.
خەقلەرنى رەنجىتمە، غەيۋىتىن قىلما،
شۇنىڭدىن سېنىڭكى ئىككى جاھانىڭ.

235

بازاردا بىر كۈلال كۆرسىتىپ ھۇنەر،
بىر پارچە خام لاينى تېپىپ پىشۇرار.
لاي ئىگراپ ئېيتىدۇ: «ھەي، ئاستىراق تەپ
مەنمۇ سەندەك كۈلال ئىدىم، بۇرادەر.

236

ئۆمرۈك يۈز يىل بولسۇن، بەش يۈزۈ بىسيار،
بۇ كونا سارايدىن كېتىسەن ناچار.
ئاخىرى قىممىتىك بىرلا بولىدۇ،
بازاردا گاداي بول، تەختتە شەھرىيار.

237

تىرىكلىكتىن نېمە غېمىك بار ئەي يار؟
بىھۇدە پىكىردىن جېنىمدا ئازار.
قۇۋناق ياشغىنچۇ ئۆمرۈك شاد ئۆتكەي !
تەقدىر ئىلكىدە مەس، نېمە چارەك بار؟

238

مەي خالاپ قالدى بۇ دىلى تەڭ كەلتۇر،
شاراب بولغاي مۇشكى ھەم گۈل رەڭ كەلتۇر.
گەر غەمدىن قۇتۇلماق غەرىزى بولسا،
ياقۇت شاراب كەلتۇر، يىپەك چاڭ كەلتۇر.

239

ئۇ لەھەلدۇر، ئىدىشى سادانى كەلتۇر،
شۇ ئۇلپەت، ھەرقاچان ئادانى كەلتۇر.
بۇ تۇپراق ئالەمنىڭ سوڭ نەتىجىسى،
شامالدۇر، بادەئىي يادانى[1] كەلتۇر.

240

خۇم تۇۋىكى جەمشىدنىڭ ئېلىدىن ياخشى،
تامچە مەي مەرىيەمنىڭ تىلىدىن ياخشى.
مەستلەرنىڭ تاڭغىچە چەككەن ئاھلىرى —
سەئىد ۋە ئەدھەمنىڭ دىلىدىن ياخشى.

---

① يامغۇردەك شاراب.

241

ياشلىق ئەييامىدا ئەۋزەلدۇر شاراب،
ئەۋزەلدۇر پاكىز مەي ۋە يۈزى ئاپتاپ.
چۈشتۇر، خارابتۇر بۇ پانىي دۇنيا،
ئەۋزەلدۇر بولماقلىق بۇندا مەست ـ خاراب.

242

قوش ئىشىك دۇنيادا ماكان يوق، تار بەك،
ئامال يوق قان بولۇپ ئۆلۈشتىن بۆلەك.
شادىماندۇر بىر نەپەس ياشىمىغانلار،
ئاننىسى تۇغمىغان راھەتتە، دېمەك.

243

شوخ يىگىت، ئورنۇڭدىن تۇرغىن تاڭ سەھەر،
ياقۇت مەيگە تولدۇرغىن بىللۇرى ساغەر،
ھەردەم ئامانەتتۇر، ئۆتۈپ كېتەر تېز،
سوڭ قانچە قىدىرساڭ تاپمايسەن خەۋەر.

250

مەي ئىچسەڭ ئاقىلۇ دانا بىلەن ئىچ،
ياكى بىر گۈل يۈزلۈك رەنا بىلەن ئىچ.
ئاز ـ ئاز ئىچ، گاھ ـ گاھ ئىچ ھەم يوشۇرۇن ئىچ،
ئازمىغىن، رەسۋا بولما، ھايا بىلەن ئىچ.

251

ئالەم گەردىشىدىن ئۆز بەھرىڭنى ئال،
شادلىق تەختىگە مىن، قولدا مەي ھالال.
بويسۇنساڭ ـ سۇنمىساڭ خۇدا زار ئەمەس،
ئالەمدە بەختىڭنى ئورۇنلىتىپ قال.

252

ئەي دىل، بىل ھەر نىمە تاڭسۇق جاھاندا،
بىزەيدۇ دىل بىغىن كوكات ھەر ياندا.
كەچقۇرۇن كوكاتقا شەبنەمگە ئوخشاش ـــ
بىر قوندۇڭ، ئۇچىسەن تاڭغى ئەزاندا.

253

بىزلەر قونچاقلارمىز، پەلەك قونچاقۋاز،
بۇ سۆزۈم چىن سۆزدۇر، ئەمەستۇر مەجاز.
يوقلۇق ساندۇقىغا بىر ـ بىر چۈشىمىز،
ۋۇجۇد پالىزىغا يۆگەنگەچ بىرئاز.

254

لەۋ قويۇپ كوزىنىڭ لېۋىگە بىردەم،
ئۆمرۈمگە ۋاستە بول دېدىم ئەي ئەركەم.
لېۋىنى كەلتۈرۈپ لېۋىمگە دېدى:
مەنمۇ سەندەك ئىدىم، بىردەم بول ھەمدەم.

255

جاھان ھەقىقىتى سۈنئىيدۇر، ئەي دىل،
بىكاردىن ـ بىكارغا ئەلەم چەكمىگىن.
تەقدىرگە تەسلىم بول، ئاز ـ كۆپىگە كۆن،
قىسمەتنىڭ پۈتكىنىن ئۆزگەرمەس دەپ بىل.

256

دېدىك: «ھەقىقەت نېمە، نېمىدۇر ئادەم؟»
سۆزلىسەم ئۇزىراپ كېتىدۇ قىسسەم.
ھەق ئۇنى ئۇندۇرۇپ دەريا قەھرىدىن
قەھرىگە ئاتىدۇ، ياشاتماي بىردەم.

257

ئاسمانغا چىق، قارا يەر بولسۇن بىر جاھان،
مەي ئىچ، گۈزەللەرگە پىدا قىلىپ جان.
كىمگە كېرەك غەزەپلىنىش ياكى يالۋۇرۇش
كەتكەنلەر كەلمىدى، كەلمەس ھېقاچان.

258

قايغۇمدەك ئۇزۇن ئۆمۈر كۆرسۇن ئۇ مارال،
بۇ كۈنمۇ مېھرىدىن كۆرستىپ جامال.
كۆزۈمگە بىر نىگاھ تاشلىدى كەتتى،
دېگەندەك «ياخشىلىق قىل، دەرياغا سال.»

259

بۇ پەلەك ھېچكىمدىن ئەمەستۇر رازى،
جاپاسىدىن ئۆلدى مىڭ مەھمۇد، ئايازى.
ئىچىۋەر ! ھېچكىمدە يوقتۇر باقىيلىق
كەتكەنلەر كەلمەيدۇ، ياڭرىماس سازى.

260

بۇ بارسا كەلمەس يول، بۇ ئۇزاق سەپەر،
قېنى كىم قايتىپتۇ، ئۇقۇشساق خەۋەر.
سىردىشىش، ئىلتىجا ئايرىلىشىدا
ھېچ نەرسە قالمىسۇن، سېنىڭمەس دىگەر.

261

سەنسىز ئوقۇغاندىن مېھرابتا ناماز،
مەيخانىدا ساڭا سىر ئېيتقىنىم ساز.
ئاۋۋال سەن، ئاخىر سەن، سەنسىز بەرى پۇچ،
مەيلى ئوتقا تاشلا يا ئەيلە تەننىاز.

262

ئورنۇڭدىن تاڭدا تۇر ئەي، ساھىبجامال،
ئاز ـ ئازدىن ئىچەيلى، راۋابىڭنى چال.
دۇنيادا ئادەملەر ئۇزاق تۇرمايدۇ،
كەتكەنلەر كەلمەيدۇ، يوق بۇڭا ئامال.

263

يىمەككە، ئىچمەككە يوقتى ئېھتىياج،
سېنى شۇنداق قىلدى بۇڭا نەئىلاج.
بەرگەننىڭ بەرنى ئالار قايتۇرۇپ،
ئەسلىڭگە قايتۇرار ئاخىر بۇ راۋاج.

264

تائەت ئۇنچىسىنى يىپقا تىزمىدىم،
ئۆزۇمدىن گۇناھنى ھېچبىر سۇزمىدىم.
بىرنى بىر دېدىم، ئىككى دېمىدىم،
شۇنىڭچۇن مېھرىڭدىن ئۇمىد ئۇزمىدىم.

265

خوپ كەلتۇر، قىش پەسلى، بۇگۇن ھەممە ياق،
قاردىن پاكىزەيۇ، بولۇپتۇ ئاپئاق.
بۇنداقتا بەزمە قىل، كەلتۇر ئىككى ئۇد،
بىرىنى سازلىغىن، ئىككىنچىسىن ياق.

266

بۇگۇن بىز ئاشىقلار مەست ۋە پەرىشان،
سەنەملەر كۆيىدە خوپ بادە نىشان.
پۇتۇنلەي ئايرىلىپ ئۆزلۇكىمىزدىن،
بولۇشتۇق ئەرشكە بەندە ۋە ئىشان.

267

ئەي ئالەم سەرۋەرى دىن غېمىن يېمە،
قايىسى كۇن ئىچمەكنى راۋادۇر دېمە.
ئىچىۋەر، يەكشەنبە، شەنبە، دۇشەنبە،
سەيشەنبە، چارشەنبە، پەيشەنبە، جۇمە.

268

ئەي دانىشمەن بوۋىيىم تۇرغىن سەھەررەك،
لاي ئېتەر بىر بالا، ئاڭا قاراپ باق.
ۋە ئاڭا دېگىنكى: «ئاستىراق ئەيلە
شاھ بېشى، باتۇرنىڭ كۆزى بۇ تۇپراق.»

269

يۇز شەبنەمىن تۆكمە، تەك بىر كېلىن ئاي،
چىركىنلەر قېنىنى تۆكۈۋەر، قورقماي.
تۆكسەڭمۇ ئىككى مىڭ يۇزسىز قېنىنى،
تۆكمىگىن بىر يۇتۇم شارابنى ئايھاي.

270

يائاللا، ئۇ گۈزەل ئاينى يارىتىپ،
سۈمبۈل چاچلىرىدىن ئىپار تارىتىپ.
ئاڭا قارىما دەپ بۇيرۇساڭ يەنە،
زۇلۇمغۇ! دىل زوقىن ئۆزۈڭ ئويغىتىپ.

271

پاكۇ ئەھل، ئاقىل كىشىگە ئورتاق
بولۇر، نائەھلىدىن قېچىۋەر يىراق.
ئىچ زەھەر تۇتسىمۇ گەر دانا ساڭا،
قول سوزما شەربەتلەر تۇتسىمۇ ئاخماق.

272

جاپاكەش، ئۆتكۈنچى دەۋراندىن قورقما،
كۆرگۈلۈك ئۆتىدۇ جاھاندىن قورقما.
غەم يېمە، ئۆمرۈڭنى ئىشرەتتە ئۆتكۈز،
نەق شۇنداق كېلەچەك زاماندىن قورقما.

273

چۈشتە بىر قۇش كۆردۈم، سەھەر پەللىسى،
تاتمىدا ياتىدۇ كاۋۇس[1] كاللىسى.
قۇش ئاڭا قاراپ دەر: «ئاھ، ئەپسۇس، ئەپسۇس،
قېنى ئۇ قوڭغۇراق، ناغرا ساداسى.

---

① كەيكاۋۇس.

274

هەییام، ئىچكۈلۈكتىن كەيپ قىلىپ، شاد بول،
بىردەم گۈزەل بىلەن ئولتۇرۇپ، شاد بول.
جاهاندا هەر ئىشنىڭ پايانى يوقلۇق،
يوقلىغۇ بارلىقنى بىر بىلىپ، شاد بول.

275

بۇ جامنى كۆرگەنلەر ئاپىرىن دەيدۇ،
يۈز مەرتەم لېۋىگە سۆيۈپ كىم تويدى؟
پەلەك كۈلالىنىڭ قىلمىشىغا باق،
نازۇك جام ياسىدى، سۇندۇردى قويدى.

276

ئېغىرلىق قىلغاندا دىلىمغا قايغۇ،
غەم ـ ئەلەم سالغاندا دىلىمغا ئاغۇ.
دىل غېمىن يۈيىدۇ جان سۈيى شاراب،
دەر ئۇنى نېمىشقا شاررا ئاب ـــ رەزىل سۇ.

277

كۆلال دۆكىنىغا تاشلىدىم نەزەر،
ئىككى مىڭچە كوزا جىم سۆھبەتلىشەر.
قايسىمىز ساتارمەن، — دېدى بىر كوزا، —
قايسىمىز ئالارمەن، قېنى كوزىگەر.

278

مەستانە يول ئالدىم مەيخانا تامان،
كوزا قۇچقان مەست چال بولدى نامايان.
دېدىم: ئۇيالمايسەن خۇدادىن نېچۈن؟
ئۇ دېدى ئىچىۋەر خۇدا مېھرىبان.

279

تويدۇم قاششاق، دىلتەڭ ھاياتتىن پۈتۈن،
ئەي ئاللا، كۆرسەتكىن قۇدرىتىڭ بۇگۈن.
يوقنى بار قىلىسەن، يوقلۇقتىن چىقار —
مېنىڭ ھەم بارلىقىم ھۆرمىتى ئۈچۈن.

280

قانچىلىك دادلىسام مەن نادانلىقتىن،
دىل شۇنچە تەڭ بولۇر ناتاۋانلىقتىن.
ئەمدى مەن بىلىمگە زۇننار باغلايمەن،
ئۇيۇلۇپ گۇناھى مۇسۇلمانلىقتىن.

281

مەي ئىنساپ جامىدا لېۋەن بىر جاندۇر،
تەن شىشە ئىچىدە روھى راۋاندۇر.
ھېچكىم ھەمدەملىكتە تەڭ كېلەلمەيدۇ،
پەقەت شاراب ماڭا دوستى جاناندۇر.

282

تۇپراققا ئارىلاشماي ياكى قونماي خاك،
مېھمان بوپ كېلىدۇ ساڭا روھى پاك.
ئەتىگە مەي بىلەن كۇتۇۋال ئۇنى
دېمەستە: «ئەنئەمۇلىللاھۇ مەساك.»[1]

---

① خۇدا كېچەڭنى خەيرلىك قىلسۇن.

283

كىم كۈنلەر غېمىدىن دىلنى قىلار قان،
ھەييام، ئۇ ئادەمدىن ئۈيىلار زامان.
شېشەك تاشقا تېگىپ سۇنماستىن بۇرۇن،
شېشىدە مەي ئىچكىن، چال ساز، چەك پىغان.

284

بۇ ئالەم سۈرىتى بەرى نەقىش خىيال،
ئالىم ئۆلمەس، بىلمىسەك بۇدۇر غەيرىي ھال.
بىر كاسە مەي ئىچىپ ھوشۇڭ يىغىپ ئال،
بۇ نەقىشۇ خىيالدىن ئېرىغدال دەرھال.

285

قارا يەر ھىدىدىن تا ئەۋجى زۇھەل،
كائىنات سىرلىرىن بەرىن قىلدىم ھەل.
كۆپ مۇشكۈل تۈگۈننى ئاڭقىرىپ، يەشتىم،
يېشىلمەي قالغىنى پەقەت بىر ئەجەل.

286

دوزاخۇ جەننەتنى كىم كۆرگەن، ئەي دىل،
ئۇ دۇنيا ئۇچۇرىن كىم بەرگەن، ئەي دىل.
قورقۇش ئۇمىدىمىز شۇلاردىن، ئەمما —
نامۇنىشانسىن كىم بىلگەن، ئەي دىل.

287

كىمنىڭ يېنىدا بار گۈلدەك جانانى،
ئىستىگىن چىڭ تۇتسۇن قولدا پەيمانى.
ئەتە گۈل بەرگىدەك ئۇچۇرۇپ كېتەر،
ئۆمۈر كۆڭلىكىنى ئەجەل بورانى.

288

بىر قولدا قۇرئانۇ بىر قولدا زەر جام،
بەزىدە ھالالمىز، بەزىدە ھارام.
پىرۇزە گۈمبەزلىك ئاسمان تېگىدە،
نە چىن مۇسۇلمانمىز، نە كاپىر تامام.

289

مىسالى قۇشتۇرمىز، ئاياغلاردا دام،
ئۆمۈردىن دىل يارا، پەرىشان تامام.
ئىشىكسىز، بۇ تامسىز ئالەمدە سەرسان،
نە مۇرادقا يەتتۇق ۋە نە تاپتۇق ئارام.

290

خالىغان ئىشىمنى خالىماس خۇدا،
قاچان تىلىكىمنى ئەيلەپتۇ بەجا.
ئۇنىڭ ئىستەكلىرى توپتوغرا بولسا،
مېنىڭ تىلەكلىرىم پۈتۈنلەي خاتا.

291

بۇ بىخەۋەر دىلىم تەگدىغۇ جانغا،
جەبرىسىدىن جېنىم تولدى پىغانغا.
ئالەمگە بەربىر بار ۋە يوقلۇقۇم،
بەس، مەن نېمە ئۈچۈن كەلدىم جاھانغا.

292

مەيپەرەس مەيىدىن مەست بولسام، بولدۇم،
ئاشقىي بۇتپەرەس بولساممۇ بولدۇم.
ئەل مېنى ئەلۋان خىل گۇمان قىلىدۇ،
قانداقلىقىم پەقەتلا ئۆزۈمگە مەلۇم.

293

دېيىشسە مەيپەرەس، خۇددى شۇنداق مەن،
دېيىشسە پاسىق، مەست خۇددى شۇنداق مەن.
سىرتىمغا بۇنچىلا قارىما، دىلىم —
بولسا پاكىز ياكى پەس، خۇددى شۇنداق مەن.

294

دۇنياغا كەلدىمۇ مەست بولدۇم دائىم،
قەدىر كېچىسىمۇ مەستمەن، مەيدىدۇر رايىم.
لېۋىم جام لېۋىدە، قۇچىقىمدا خۇم،
قولۇم كوزىدادۇر، تاڭ سەھەر بولغۇچە قايىم.

295

روزا ـ رامىزاندا گەر ئىچسەم شاراب،
مېنى نادان دېمەڭلار، دېمەڭلار كاززاپ.
روزىنىڭ جەبرىسىدىن كۆنۈم ـــ قارا تۈن،
شارابقا ئېتىلدىم، سەھەرلىك سوراپ.

296

قېنى ئۇ سىرداش دوست، سىر ئېيتسام بىردەم،
قانداقچە بولغىنىن ئەزەلدە ئادەم:
جاپا ۋە قايغۇدىن ئېتىلىپ لېيى،
بىر يول جاھان كېزىپ، تاشلىدى قەدەم.

297

ئاخشام شاراب ئىزدەپ بېسىۋاتسام يول،
يولدا ئوتتا ياتار قاغجىرغان گۈل.
دېدىم: «گۈناھىڭنى كۆيدۈرۈشۈپتۇ»
دېدى ئۇ: «چىمەندە كۈلدۈم» ئەي ئوغۇل.

298

بىر بۇلۇڭدا قاتتىق نانغا قانائەت،
ئىزدىمىدىم ئۇندىن ئارتۇق شاپائەت.
پېقىرلىقنى سېتىۋەتتىم جان ـ دىل بىلەن تىرىشىپ،
كۆرمىدىممەن پېقىرلىقتىن چوڭ دۆلەت.

299

ئىچمەستە قايغۇنىڭ قولىدىن شاراب،
شادلىنىپ ئىچمىدىم ئەسلا مەيى ناب.
ھېچكىمنىڭ تۇزىغا نان تۇگۇرمەيمەن،
ئۆزۈمنىڭ جىگىرىدىن يېمەستە كاۋاپ.

300

دېدىم: ئەمدى مەي گۈلگۈن ئىچمەيمەن،
مەي ـــ تەك قېنى، ئەمدى مەن خۇن ئىچمەيمەن.
قېرى ئەقلىم ئېيتتى: شۇ گېپىڭ راستمۇ؟
دېدىم: ھەزىللەشتىم، نېچۇن ئىچمەيمەن؟

301

ئويلانما، پۇلسىزۇ ناچار ئىچمەيمەن،
رەسۋالىقتىن قېلىپ يا ئار، ئىچمەيمەن.
مەن مەينى دىلخۇشلۇق ئۈچۈن ئىچەتتىم،
بۇگۈنچۇ، قەلبىمدە سەن بار، ئىچمەيمەن.

302

ئەپۇيىڭ بار، گۇناھتىن قورقۇش بىلمەيمەن،
رىزقى بەردىڭ، يول رەنجىن كۆزگە ئىلمايمەن.
رەھمىڭدىن يۈزۈم ئاق قوپسام مەھشەردە،
نامىم قارا دەپ تەشۋىش قىلمايمەن.

303

قولۇمدا بولمىسا ئەگەر مەيى پاك،
زەھەردۇر ئاغزىمدا بولسىمۇ تەرياق.
ئالەم غېمى زەھەر، داۋاسى شاراب،
مەي ئىچسەم زەھەرگە قارايمەن خۇشۋاق.

304

ئىچكۈلۈك گىدەيگەن باشنى قىلۇر خەم، [1]
مەيدىن يېشىلمىگەن تۈگۈن يوق مەھكەم.
بىر يۈتۈم مەي ئىچكەن بولسىدى شەيتان،
مىڭ سەجدە قىلاتتى ئادەمگە ھەردەم.

305

بار - يوقنىڭ چىرايى — يۈزىنى بىلدىم،
ئېگىز - پەس يىلتىزى — ئىزىنى بىلدىم.
مەنسەپ دەپ مەستلىكنىڭ ئۆزىن بىلمىسەم،
بىلىمىم ھەش بولغاي، ئۆزىنى بىلدىم.

306

تىك تۇرالمايمەن شارابسىز ماڭسام،
تەن يۈكىنى تارتالمايمەن شارابسىز ئالسام.
بولايمەن سەدىقە شۇنداق دەملەرگە،
ساقىي مەي ئۈزاتسا، ئالالماي قالسام.

---

① ئېگىلىش.

307

گۈل بەرگىدە قۇياشنى مەن ئېتەلمەيمەن،
قىسمەتنىڭ سىرلىرىن ھەم يېشەلمەيمەن.
پىكىرلەر دېگىزىدىن دۇر تاپتى ئەقىل،
قورقىمەن، بۇ دۇرنى ھەم تېشەلمەيمەن.

308

باشقىلار بېشىدىن نېچۈك ئايلىناي،
يا يېڭى سۆيگۈنى قانداقچە باشلاي؟
تۈگەتكەچ دۇرۇلدەپ ئاققان يېشىمنى،
ئۆزگە يار ھۆسنىگە قانداق باغلىناي؟

309

مەندىن مۇستاپاغا ئېيتىڭلار سالام،
كېيىن ھۆرمەت بىلەن بىر سۆز دەر ھەييام:
«ئەي ئۇلۇغ، نە ئۈچۈن ئېچىغان ئايران
شەرىئەتتە ھالال، تازا مەي ھارام؟»

310

مەي ئىچمەن، مەستلىك يوق ئەسلا،
قەدەھتىن باشقىغا بولمايمەن بالا.
شارابخور بولۇشتىن مېنىڭ غەرىزىم
ئۆزۈمگە ساڭا ئوخشاش قويماسلىق بىنا.

311

نەپسىم لەن جەڭدىمەن دائىم، نەقىلاي؟
شۇ دەردتە ئۆتەر يىل ـ ئايىم، نە قىلاي؟
ئېيتايلۇق، شەپقەتتە ئەپۇ قىلارسەن، لېكىن
ئۇياتتىن ئۆلەرمەن خۇدايىم، نە قىلاي؟

312

يا رەب! لېيىمنى ئەتكەن ئۆزۈڭسەن،
ئۆرۈش ئارقىقىمنى ئۆرۈگەن ئۆزۈڭسەن.
ياخشى، يامانمۇ مەن، ماڭا نە ئامال؟
تەقدىرنىڭ ماڭلىيىن بەرگەن ئۆزۈڭسەن.

313

گۈل دەر: مەن يۈسۈپ مەن مىسىر — چىمەندە،
ياقۇتتىن قىممەترەك زەر ئارتۇق خەندە.
دېدىم: يۈسۈپ بولساڭ بەلگەڭنى كۆرسەت،
دېدى: باق، قانلىقتۇر كۆڭلىكىم تەندە.

314

بىرەر كىشى چىقىپ ھەر زامان، مانا مەن دەيدۇ،
ئالتۇن ـ كۈمۈش، مال بار چەندان، مانا مەن دەيدۇ،
ئىشى روناق تېپىپ تۇرغاندا، بىر كۈنى ئەجەل
بۆكتۈرمىدىن چىقىپ شۇئان، مانا مەن دەيدۇ.

315

جاھاننىڭ كارىنى ئەلۋان ـ ئەلۋان كۆرىمەن،
ئالەمنى، تېز ئۆتەر بىرئان كۆرىمەن.
خۇدا ھەققى، نەگە نەزەر تاشلىسام،
شۇ يەردە غورىگىللىكىم ئايان كۆرىمەن.

316

تىلىكىم مەيى ناب [1] بولغىنى بولغان،
ئاڭلىشىم راۋاب بولغىنى بولغان.
توپامدىن كوزىنى ياسىسا ئەگەر،
ئۇمۇ لىق شاراب بولغىنى بولغان.

317

تۈپراقتا يېتىشار ئۈيقۇ بېسىپ، خوپ،
يەر ئاستىدا مۆكۈنگەن مىسالى بىر چۆپ.
يوقلۇق سەھراسىغا قاراپمۇ كۆردۇم،
ئۇندا كەلگەنلەر ۋە كەلمىگەنلەر كۆپ.

318

ئەجەل باش ئەگدۈرسە، بولمىسا چارە،
دەستىدىن تەن ۋە دىل بولسا يۈز پارە.
تىرىلسەم ئەجەب مەس شاراب ھىدىدىن،
توپامدىن خۇم ياساڭ، بولماي ئاۋارە.

---

① ساپ، تازا.

319

مەسچىتكە بارغاندىم مەن نىيازنى دەپ،
راست ئېيتسام، نە تائەت نە نامازنى دەپ.
جايناماز ئوغرىلىۋالغاندىم، كونىرىدى ئۇ
ئاستاغىنا يەنە كەلدىم، جايناماز نى دەپ.

320

خالىق كەچۈرگۈچى، رەھىمدىل رەھمان،
ئاسىيلىق، گۇناھتىن چەكمىگىل پىغان.
بۇ كېچە مەست، بىھوش ئۇيقۇغا كىرسەڭ،
ئەتە ئەپۇ قىلىنۇر چىرىك ئۇستىخان.

321

جەندە تون يېپىندى ئاغزىغا بۇ خۇم،
قاۋاقنىڭ چېڭىدا قىلدۇق تەيەممۇم.
مەيخانا خاكىدىن تاپارمىز ھايات،
چۈنكى ھاياتىمىز بولدى شۇندا كۇمپەيكۇم.

322

ياشلىقتا بىز شاگىرت، ئۆزگىلەر ئۈششاق،
كېيىن ئۈستات بولۇپ دىلنى قىلدۇق شاد.
ئاخىرى نېمىگە يېتىشتۇق دېسەڭ،
تۈپراقتىن چىقىپ باق، بوپتىمىز بەربات.

323

يوقلۇقتىن پاك كېلىپ، ناپاك بولدۇق بىز،
شوخ ۋە قۇۋناق كېلىپ، غەمناك بولدۇق بىز.
كۆزىمىز لىپلىق ياش، يۈرەكتە يالقۇن،
ئۆمۈر يەلگە كەتتى ۋە خاك بولدۇق بىز.

324

ئەپسۇسكى، بىكاردىن ـ بىكارغا سولدۇق بىز،
پەلەكنىڭ دەستىدىن كۈكۈن بولدۇق بىز.
كۆز ئېچىپ ـ يۇمغىچە كۆرگەن ئالەمدىن،
ئارمانغا يېتەلمەي ئاخىر ئۆلدۇق بىز.

325

ئەي مۇپتى، سەندىنمۇ كاردانراقتىمىز،
ئۆتە مەست بولساقمۇ ھوشياررراقتىمىز.
بىز تەك قېنىن ئىچىمىز، سەن ئادەم قېنىن،
ئىنساپ قىل، قايسىمىز خۇنخورراقتىمىز؟

326

باشقا چەرخ كۈلپىتى چۈشمەستىن ھېلى،
كېلىڭلار قۇر تۆكۈپ، شاراب ئىچكىلى.
بۇ پەلەك دۇنيادىن ئۆتەرىمىزدە
قۇيمايدۇ بىر تامچە سۈمۈ يۇتقىلى.

327

ئەي دوست، خالاس بولايلى ئەتىكى غەمدىن،
نەقنى دەپ نەپ يەيلى غەنىيمەت دەمدىن.
يەتمىش مىڭ يىلىڭلار بىلەن تەڭمىز - دە،
ئەتىگە كەتسەك بۇ كونا ئالەمدىن.

328

قايتىپ كېلەلمىگەچ ئۇشبۇ ئالەمگە،
قورقىمەن يەتمەسمىز دوستۇ يارەنگە.
بۇ دەمنى غەنىيمەت بىلەيلى هامان،
بەلكى يېتەلمەسمىز هەتتا شۇ دەمگە.

329

ساتاتتۇق خان تەختى، تاجى كەي [1] بولسا،
سەللە، چاپاننى هەم ئەگەر نەي بولسا.
ئالداشنىڭ لەشكىرى ئاشۇ تەسبىهنى
بىر ـ بىردىن ساتاتتۇق، يۇتۇم مەي بولسا.

330

مېنى پەيلاسوپ دەپ ياۋ قىلۇر خاتا،
مەن ئۇنداق ئەمەسمەن بىلىدۇ خۇدا.
شۇ قايغۇ ئۆيگە كەلگەچ، ئۆزۈمنى ـــ
كىم بىلسەم شۇنىڭدىن كەمرەكمەن هەتتا.

---

① كەي پادشاهلىقى.

331

بۇ يەردە جايىمىز ئەمەستۇر مۇقىم،
مەيسىز كۇن ئۆتكۇزۇش خاتادۇر ئەزىم.
قاچانغا غەم يەيمىز كونا ـ يېڭى دەپ،
بىز كەتكەچ بەربىر يېڭى ۋە قەدىم.

332

خۇشاللىق ئاساسى، كانى، ئەلەم بىز،
مۇشەققەت ئەسلى، ئەدلى نېگىزى ھەم بىز.
ئېگىز بىز ھەم پەسمىز، يېتۇك بىز، كەم بىز
دات باسقان ئەينەك ھەم جەمشىتكە جام بىز.

333

بىزنى ئايلاندۇرغان بۇ چەرخى پەلەك،
ئۇنى پانۇس دەپلا خىيال قىل جىندەك.
قۇياش چىراغى بۇ ئالەم پانۇسى،
ئىككى ئارىدا بىز ھەيرانۇ ھەلەك.

334

ئالەم تۇزىقىدىن ئازاد ئەمەس بىز،
بىر نەپەس ئالماقتىن ھېچ شاد ئەمەس بىز.
ھاياتقا كۆپ شاگىرت بولدۇغۇ ھۇنۇز،
دۇنيانىڭ ئىشىغا ئۇستات ئەمەس بىز.

335

ئەي پەلەك گەردىشىگدىن ئەمەسمەن خۇرسەن،
ئازاد قىل، ياراشماس ماڭا بۇ كىشەن.
نادان، نائەھلىگە گەر قارام قىلساڭ،
مەن ھەم ئەمەسمەنغۇ ئەھلى دانىشمەن.

336

تۇر ئەي دىل، چاڭ چېلىپ بەزىم قۇرايلى،
ئىچىپ، يامانلىققا نامنى بۇرايلى.
جاينامازنى سېتىپ بىر چىنە مەيگە،
ئاشۇ رو شېشىنى تاشقا ئۇرايلى.

337

قولنى قولغا بېرىپ بولمىساق ھەمدەم،
شادلىق ئايىغىدىن تېپىك يېمەس غەم.
تاڭ چېغىدا تۈردە سەھەرلىك مەي سۈن،
بەك نۇرغۇن تاڭ ئاتار بىزدىن كېيىن ھەم.

338

دۇنيادا ياشايسەن يۈز يىلمۇ بىر كۈن،
رىزقىم دەپ، بولغۇچە تاكى جىگەر خۇن.
كاسەنى قولغا ئال، كۈلال چاقىدا
توپاڭدىن كاسەنى ياساشتىن بۇرۇن.

339

دۇنيانىڭ تىلىكى، مېۋىسى ھەم بىز،
ئەقىل كۆزىنىڭ قارىسى ــ جەۋھىرى ھەم بىز.
يۇمىلاق جاھاننى ئۇزۇك دەپ بىلسەك
شەكسىزكى، ئۇنىڭ كۆزى ــ گەۋھىرى ھەم بىز.

340

بۇگۈن بۇلبۇل ئوقۇر داستانۇ داستان،
قولۇڭدىن تاشلىما مەينى مەستانۇ مەستان.
تۇرۇپ گۈلزارغا چىق، ئۇچ ـ تۆت كۈن بولسۇن
خۇشاللىق مەنزىلىڭ بوستانۇ بوستان.

341

بۇ كۈلپەتخاندا ھاسىلى ئىنسان ـــ
غۇسسەدىن باشقا ئەمەس چىققۇنچە جان.
خۇشالدۇر كىم تېزرەك كەتسە جاھاندىن،
خاتىرجەم كىمىكى كەلمىسە بىر ئان.

342

قاچانغا پەسلەرنىڭ ئىشىنى قىلىسەن بەجا،
ھەر مېۋىگە پاشىدەك قىلما جان پىدا.
بىر ناننى ئىككى كۈن يە، چەكمىگىن مىننەت،
ئۆزگە ناندىن ئۆز تېنىڭ بەربىر ئەلا.

343

پەلەككە تەڭرىدەك بولسام ھۆكۈمران،
پەلەكنى قىلاتتىم يەر بىلەن يەكسان.
باشقىدىن شۇنداق بىر پەلەك ياسايتتىم،
ئارمانغا يېتەتتى ئاق كۆڭۈل ئىنسان.

344

بۇنچىلىك غەم يېمە ئۆتكۈنچى ــ جاھان،
بىردەملىك ئۆمۈردە بول شادۇ خەندان.
باشقىلار كەينىدىن كەلمەستە نۆۋەت،
ۋاپانىڭ سىرىنى بىلگەندە دەۋران.

345

ئەي، تۇن ـ كۇن دۇنياغا كۆز تىككەن كىشى،
ئەقلىڭنى يۇيمىسۇن دۇنيا تەشۋىشى.
ئاخىر ھوشۇڭنى يىغ، ھوشياراراق بىر باق،
نېمىدۇر باشقىلارغا ئۇنىڭ قىلمىشى.

346

زامانسازلارنىڭ سۆزلىرىدىن كەچ،
گۈزەللەر قولىدىن شاراب سوراپ ئىچ.
دۇنياغا كەلگەنلەر بىر - بىرلەپ كەتتى،
كەلگەنلەرنى ھېچكىم كۆرستەلمەس ھېچ.

347

كىمگە مەلۇم بولسا جاھاننىڭ سىرى،
قۇۋانچ ۋە غەم پەرقسىز بىرىدىن بىرى.
چۈنكى ئۆتمەي قالماس ياخشى ھەم يامان،
خاھ بەرى دەرد بولسۇن، خاھ دەرمان بەرى.

348

بۇ بىپايان ئاسمان ھالىدىن ئاسان،
خەۋەر تاپتى پەقەت ئىككى خىل ئىنسان.
يا ياخشى - ياماندىن خەۋەردار ئالىم،
يا ئۆزىن بىلمەس مەست، ئەقلى پەرىشان.

349

مەن كەتتىم، بۇ جاھان دېگۈزدى ۋاي - داد،
بۇندا ياشىماقنىڭ ئاخىرى بەربات.
كىم قېچىپ قۇتۇلسا ئەجەل دەستىدىن،
مەيلى ئۇ بولسۇنچۇ ئۆلۈمىدىن شاد.

350

ياخشى نامدا ياخشى بولماق ياخشىدۇر،
دېمە چەرختىن رەنجۈر بولماق ياخشىدۇر.
تەك سۈيىدىن مەخمۇر بولماق ياخشىدۇر،
دېمە دىندىن مەغرۇر بولماق ياخشىدۇر.

351

بىر سۆڭەككە ساردەك قانائەت قىلغان،
ئەۋزەلدۇر ناكەسكە بولغاندىن مېھمان.
ناكەسنىڭ شىرنىلىك نېنىدىن ياخشى،
ئۆزۈڭ تېپىپ يېگەن بۇردا ئارپا نان.

352

شاد دىلنى قىلمىسۇن غەمكىن كۆز يېشى،
خۇش دەمنى ئەزمىسۇن مۇشەققەت تېشى.
ئەتە نېمە بولارىنى بىلمىگەن كىشى،
بۇگۈن بولسۇن مەي، نەي، مەشۇق يولدىشى.

353

مەي ئىچىپ، ياخشىلار ئۈچۈن پال سالماق،
سوپىدەك جاۋراشتىن مىڭ رەت ياخشىراق.
ناۋادا ئاشىقى مەست دوزىخىي بولسا،
جەننەت يۈزىنى ھېچكىم كۆرمەستى ھېچ ۋاخ.

354

يا رەب! ئەسىر دىلىمغا رەھمەت بېغىشلا،
سىينەم ـ غەم ساھىلىمغا رەھمەت بېغىشلا.
مەيخانىغا يۇگۈرگەن پۇتۇمنى كەچۈر،
قەدەھلىك قولۇمغا رەھمەت بېغىشلا.

356

تۇنۇگۇنكى كۈنۈڭنى ئەيلىمىگىن ياد،
ئەتەڭ كەلمەي تۇرۇپ چەكمىگىن پەريياد.
ئۆتكەن، كەلمىگەنگە قايغۇرۇشنى قوي،
قۇۋناق بول، ئۆمرۈڭنى قىلمىغىن بەرباد.

357

مەيخورلار ئىشىغا بەل باغلاپ چەندان،
ئەيلە ناماز ـ روزا نېگىزىن ۋەيران.
ئۇمەرى ھەييامغا قۇلاق سال بىر ئان:
مەي ئىچ، نەغمە قىل ۋە ئەيلە ئېھسان.

358

دەردكە چېلىندى بۇ دىلى ۋەيرانەم،
ئىشقتىن ئويغانمىدى غىق مەست جانانەم.
ئاشىقلىق شارابىن بەرگەنلىرى كۆپ،
جىگىرىم قېنىدا تولدى پەيمانەم.

359

ئەزەلنىڭ سىرىنى بىلەلمەيمىز سەنۇ ۋە مەن،
بۇ جومباقنى ھەل قىلالمايمىز نە سەنۇ نە مەن.
پەردە كەينىدىدۇر بۇ غۇرۇرىمىز،
پەردە كېتىدۇ يوقالماسمىز، نە سەنۇ نە مەن.

360

سۆزۈمگە قۇلاق سال ئەي دوستى ئەسرا،
دۇنيانىڭ كارىنى ئويلىما، ئەسنا.
قانائەت خىلۋەتىن ئەيلىگىن ماكان،
ئالەمنىڭ ئىشلىرى تاماشا راستلا.

361

دەيدىلەر: «شارابنى بۇندىن ئازراق ئىچ،
ئۆزرەڭچۇ؟ ئۇلپىتىڭ شاراب ئەتە ـ كەچ.
ئۆزرەم يار يۈزىيۇ، سەھەر شارابى،
ئىنساپ قىل، بۇندىن زور ئۆزرە بارمۇ ھېچ!

362

ئەي كۆز، كور بولمىساڭ گۆردىن بول ئاگاھ،
پىتنە تولغان ئالەم، ھەر يان قايغۇ ئاھ.
چۈمۈلە ئاغزىدا ئايدەك ياناقلار،
يەر قوينىدا سۈلتان، سەردار، پادىشاھ.

363

بەك يامان پەلەكنىڭ خۇي ـ مىجەزى بىل،
دوستلاردىن جاھاننى بوش ۋە خالىي بىل.
قولۇڭدىن كەلگەنچە ئۆزۈڭ بىلەن بول،
تۇنۇگۇن، تاڭنىدىن بۇگۇن ئالىي، بىل.

364

بىراۋدىن يولىنى يورۇتار گويا،
بىراۋ ھەقىقەتتىن سۆز ئېيتار دانا.
قورقىمەنكى بىر كۈنى بىر ئاۋاز كېلىپ
دەركى: ئۇ ھەم بۇ، ھەم بىمەنە دەۋا.

365

مەيپەرەس ئولتۇرار زېمىن ئارغىمىقىدا،
نە كۇپۇر ۋە نە دىن بار دىمىقىدا.
نە ھەق، نە ھەقىقەت ۋە نە شەرىئەت،
كىم تەك كېلەر ئاڭا گۇزەل، سېقىدا.[1]

366

ئاسماندا بىر ئۆكۇز ناممىش پەرۋىن،
يەنە بىرى تۆۋەندە كۆتۇرەر زېمىن.
كۆزۈڭنى يوغان ئاچ، جۇپ ئۆكۇز ئارا
قانچىلاپ ئېشەكلەر يۇرىدۇ ئەركىن.

367

جېنىمىز بۇ تەننى تەرك قىلىپ كېتەر،
ئىككى خىش گۆر ئاغزىن مەھكەم بېكىتەر.
كېيىن باشقا گۆرگە خىش قويماق ئۈچۈن،
بىزنىڭ تۇپراقلارنى ئېزىپ لاي ئېتەر.

---

[1] سالامەت چېغىدا.

368

مەي ئىچ، بىزنى پەلەك قىلماقچى ھالاك،
جان قەستىدە دىلنى قىلماقچى چاك ـ چاك.
چىمەندە ئولتۇرغىن، تىنىق مەيدىن ئىچ،
ئوت بىلەن پۈركۈنەر تېز بىزنىڭ تۈپراق.

369

ئىچكەندە ئەقىلدىن بىگانە بولما،
ئەس تۆكۈپ، جەھلىگە سەن خانە بولما.
قىزىل مەي ھالالۇ پاك بولسۇن دېسەڭ،
ھېچكىمنى رەنجىتمە، دىۋانە بولما.

370

كېلىپ ـ كەتمەكتىمىز قېنى نەپ ـــ مەزمۇن،
ۋۇجۇدىمىز ئۆرۈش، ئارقاقسىز پۈتۈن.
قانچە پاك دىللارنى پەلەك يالقۇنى،
كۆيدۈرۈپ كۈل قىلۇر، لېك[1] قېنى تۈتۈن؟

---

① لېكىن.

371

ئاخىر بۇ ئالەمدە بىگۇناھ كىم بار؟
قانداق ياشالايدۇ بولماي گۇناھكار؟
يامانلىق قايتۇرساڭ يامانلىقىمغا،
پەرقىمىز نېمە بولدى؟ ئېيت، پەرۋەردىگار !

372

كونا – يېڭى مەيگە بىزغۇ خېرىدار،
ئالەمنى بىر دانغا سېتىشقا تەييار.
سورىما نەگە دەپ، مەن ئۆلەر چاغدا،
مەي بەرگىن ـ دە، خالىغان جايىڭغا ئاپار.

373

بىلەمسەن سەۋسەن ۋە سەرۋى تىلىنى،
تىللاردا پۇر، داستان بولۇش سىرىنى.
بىرەيلەن يۇز تىلى بىلەن جىمغىنە تۇرار،
بىرەيلەن يۇز قولدىن سۇنماس بىرىنى.

374

كۈنلىرىم ئۆتىدۇ، كېچىلەپ، توۋا،
قولۇمدا پىيالەم لەبالەپ، توۋا.
بۇگۈن گۈل پەسلىدۇر، توۋا قاياقتا؟
گۈل پەسلىدە توۋىدىن، يا رەب ! توۋا.

375

ياخشى مۇلۇكتىن ياخشى يۈتۈم كونا مەي،
ياشا باشقىسىنى ھەرگىز چوڭ بىلمەي.
بىر قەدەھ مىڭ ئەلا جەمشىد مۇلكىدىن،
خۇملارنىڭ خىشىنى كەيخسراۋ تاجى دەيمىنەي.

376

قۇرۇق بىلىمداندىن قاچقىنىڭ زىيا،
يادىڭدىن چىقمىسۇن ھەر قاچان زىبا.
قېنىڭنى تۆكمەستە رەھىمسىز پەلەك،
كاسەگە شاراب قۇي، دەردكە شۇ شىپا.

377

مەيدىن باشقىسىغا قىسقا ئان ياخشى،
مەينى ھەم ئۇزاتسا شوخ جانان ياخشى.
يەر ۋە كۆكتىن ئەلا بىر پىيالە مەي،
بولماق مەست، قەلەندەر ھەم سەرسان ياخشى.

378

تەڭرى، ئۆزۈڭ شۇنداق ياراتتىڭ مېنى،
مەي ۋە چالغۇچىغا قاراتتىڭ مېنى.
ئەزەلدە شۇ ئىسكەت يارىتىپ قويۇپ،
نەئۇچۇن دوزاخقا غۇلاتتىڭ مېنى.

379

ۋۇجۇدىمىزغا خىلمۇخىل نەقىشلەر ساپسەن،
يۈزلەپ ئاجايىباتنى بىزلەردىن ئاپسەن.
بۇنىڭدىن ياخشىراق بولالمايمەن مەن،
ياساشتا سەن ئۆزۈڭ شۇنداق ياساپسەن.

380

بىر بوۋاي مەست ئىدى، ئۇيقۇدا ئىدى،
ئەس ـ ھوشىن سۈپۈرۈپ شامالغا بەردى.
مەي ئىچىپ، مەست بولۇپ ئۇيقۇدا جۆيلۈپ:
«ۋاللاھۇ لاتىغۇن بىئىبادىھ»[1] دەردى.

381

مەيخانا سۈپۈرسە كىمنىڭ ساقىلى،
ياخشىيۇ ياماندىن ئۇ ئېرۇر خالىي.
چەۋگەن ۋە پوڭزەكتەك ھەر ئىككى جاھان
توقۇنۇشسا، قارارغا يوقتۇر ماجالى.

382

كۆمتۈرۈلگەن جام كەبى كۆرۈنەر ئاسمان،
زەبۇندۇر كىم بولسا بىلمىدە ئاشقان.
شېشە ۋە قەدەھنىڭ دوستلۇقىنى كۆر
لەۋ يېقىپ ئۇيۇشار ئوتتۇرىسىدا قان.

---

① خۇدا بەندىلىرىگە رەھىم قىلغۇچىدۇر.

383

ئاتىلىق ئۇرۇقتا بىر تامچە ئىدۇق،
شەھۋەت ئوتى بىلەن جايدىن قوزغالدۇق.
ئەتىلا شامالغا ئۇچار خاكىمىز،
بۇدەمنى مەي ئىچىپ ئۆتكۈز بىخۇدۇك.

384

دىلىڭدا بولمىسۇن قايغۇدىن نىشان،
خۇشاللىق كىتابىن ئوقۇغىن هامان.
مەي ئىچىپ ئارزۇغا ئېرىشمەك كېرەك،
مەلۇمغۇ بەش كۈنلۈك ئاخىر، بۇ زامان.

385

سابادىن بولۇپتۇ گۈل ياقىسى چاك،
يۈزىدىن گۈللەرنىڭ بۇلبۇللار خۇشۋاخ.
گۈل تۇۋىدە ئولتۇر، چۈنكى بەكمۇ تېز
گۈل يەرگە تۆكۈلۈر، بىز بولارمىز خاك.

386

يان باسما، بۇ دۇنيا ئەسلىي بىر پەرياد،
ئۆتكەنلەر غېمىنىمۇ قىلما ماڭا ياد.
كۆڭۈل بەرمە چىڭگىل چاچتىن بۆلەككە،
مەيسىز ئۆتمە، قىلمىغىن ئۆمرۇڭنى بەرباد.

387

ۋاي ئىسىت، بۇ ئۆمۈر بولماقتا بەرباد،
بولمىدۇق بىردەمگە هارامدىن ئازاد.
يۇز قارا، قىلالماي قىل دېگىنىڭنى،
ئەمرىڭدىن تاشقىرى ئىشلىرىمدىن داد!

388

قاچانغا هومايتار دۇنيا تەشۋىشى،
مۇرادقا يەتكۈزمەس كۆڭۈلنىڭ غېشى.
سەن ـ مېنىڭ ئىشىمىز ئەركىمىزدە مەس،
تەقدىرگە كۆنۈكۈش دانالار ئىشى.

389

قاچانغا مەسچىت دەيسەن، نامازۋە روزا،
مەيخانىغا كىرىپ مەست بولغىن تازا.
ھەييام، مەي ئىچىۋەر، خاكىك نەچچە رەت
گاھ كاسە ياسىدى، گاھ خۇم ۋە كوزا.

390

ئەي ئاڭسىز، بىلمەيسەن بۇ ئالەم، ھېچدۇر،
نېگىزىك شامالدۇر بىر تۇتام، ھېچدۇر.
ئىككى يوقلۇق ئارا قالمىش بارلىقىك
ئەتراپىك يوقلۇقى ئورتا ھەم ھېچدۇر.

391

ئاتمىشتىن ئارتۇق ئۆمۇر ئىستىمە ھېچ دەم،
مەست بولماي بىر يەرگە تاشلىما قەدەم.
كوزا قىلىشماستىن بېشىك كاسەسىن،
كوزا قۇچ، كاسەنى چاڭگاللا مەھكەم.

392

كۈلال دۈكىنىغا كىردىم بىر سەپەر،
دەستىگاھ ئۈستىدە ئۈستا لاي باسار.
گادايىنىڭ قولىدىن، شاھنىڭ بېشىدىن
كوزىنىڭ بوينى ۋە دەستىسىن ياسار.

393

قىلاي دېسەڭ ئۆمرۈڭنىڭ نېگىزىن مەھكەم،
ۋە كۆڭلۈڭنى دۇنيادا بىر قېتىم شاھ دەم.
شاراب سۈمۈرۈشتىن توختىما ھەرگىز،
تاپقايسەن ئۆمرۈڭدىن لەززەت ھەر بىرگەم.

394

كوزامنى سۈندۈرۈپ ئىرغىتتىڭ، تەڭرى
خۇشاللىق ئىشكىن بېكىتتىڭ، تەڭرى.
تۈپراققا تۆكتىڭا گۈلگۈن مەيمنى،
بىلمىدىم، مەستمۇ سەن، نېم قىلدىڭ، تەڭرى.

395

تاڭ سەھەر پەيتىدە ئەي قۇتلۇق جانان،
مەي كەلتۇر، ناۋا قىل، كۈيلىگىن چەندان.
يۈز مىڭلاپ جەمشىتۇ خىسراۋنى تۇپراققا تىقتى
بۇ پەلەك ياز كېتىپ، قىش كەلگەن زامان.

396

تېنىڭدە بار ئىكەن، تومۇر، سۆڭەك، پەي،
ياشاۋەر تەقدىرنىڭ ئۆيىدىن كەتمەي.
مىننەت قىلما دوستۇڭغا بولۇپ هاتەمتاي
ياۋ رۇستەم بولسىمۇ دېمىگىن لەببەي.

397

شەيخ پاهىشەگە دەر: نېمە بۇ ئىشىڭ؟
مەست بولۇپ شاخ ـ شاخقا قونۇپ يۇرۇشۇڭ؟
ئۇ دەر: مەن شۇنداقمەن، ئەمما سەن ئېيتچۇ
سىرتىڭ كۆرسەتكەندەك پاكمۇ دىل ـ ئىچىڭ؟

398

كاشكى ئۈمىد شېخىدىن مېۋە تېرەلىسەم،
ۋە ياكى يىپلىرىم ئۈچىنى تېپىپ بېرەلىسەم.
بۇ ۋۇجۇد قۇتىسىدىن يوقلۇق تەرەپكە
ئىشىك ئېچىپ، دادىلىراق تاشلىسام قەدەم.

399

ئەي سەن، تۆت ئۇنسۇر، يەتتە سەييارە،
ئاستىدا سەرگەردان، بىتاب ئاۋارە.
نەپسىڭنىڭ غېمىنى چەككىن توختىمايى،
ئۆلسەڭ تىرىلمەيسەن ئىككىنچى بارە.

400

توغرىلىق بولسىدى پەلەكنىڭ ئىشى،
ياقتۇرغان بولاتتى ئۇنى ھەر كىشى.
دۇنيانىڭ قولىدا بولسا ئادالەت،
بولماستى دانالار كۆڭۈل ئاغرىشى.

401

قىش كېتىپ كېلىدۇ باھار ساداسى،
يېتەر ئۆمۈر ۋارىقىنىڭمۇ سوڭ ـ ئىنتىھاسى.
غەم يېمە، مەي ئىچكىن، ھەكىم دەپتۇكى:
جاھان غېمى زەھەر، شاراب داۋاسى.

402

كاشكى تىنچ جاي تېپىپ كەتكىلى بولسا،
ياكى بۇ ئۇزاق مەنزىلگە يەتكىلى بولسا.
يۈزمىڭ يىلدىن كېيىن ئارزۇ ـ ئۈمىدلەر
ئۇنسە كوكاتتەك، ئەگكىلى بولسا.

403

شاد بول، ساڭا سالغان سەۋدانى تەڭرى،
مەيلىڭدىن ئۆزگىچە غوۋغانى، تەڭرى.
تەقدىرىڭنى تۇنۇگۇن بەلگىلەپ بولغان،
نە قىسسە، يازغاچ بۇ قەزانى،[1] تەڭرى.

---

① تەقدىر.

404

كوزىچىدىن كوزا ئالغاندىم بىر كۈن،
بىر سۆز دەپ چىقاردى كوزا سىرلىق ئۈن:
«شاھ ئىدىم، قولۇمدا ئالتۇن جام ئىدى،
خۇمار باشلىق كوزا بوپتىمەن بۇگۈن.»

405

بۇ كۈن كېلەر ئىكەن قولۇڭدىن، زىنھار،
ئەزىزلەر كۆڭلىنى شاد قىل، ئەي دىلدار.
ھۆسنۈڭ سەلتەنىتى تۇرماس ئەبەدىي،
تۈيۈقسىز قولۇڭدىن كېتىشى ھەم بار.

406

ھەر سىردىن ئاگاھسەن: ئەي دوستۇم سەن ھەم
نە ئۈچۈن چېكىسەن بىھۇدە ئەلەم.
ئەركىڭگە باقمايدۇ ھەرقانداق بىر ئىش،
خۇرسەن بول، تىرىكسەن، سېنىڭكى بۇ دەم.

407

مېنىڭ قىسمىتىمگە مەيۋ مەستلىك يار،
شۇڭلاشقا ئەل مېنى قىلۋر گۇناھكار.
بارچە گۇناھلاردىن مەي ھىدى كەلسە،
جاھاندا تېپىلماس ئىدى بىر ھوشيار.

408

كۆردۇم مەيخانىدا قېرى مەيخۇمار،
كەتكەنلەر ھەققىدە قىل دېدىم ئىزھار.
دېدىكى: مەي ئىچكىن بىزدەكلەر بىسيار،
كېتىشتى، خەۋىرى كەلمىدى زىنھار.

409

ئەي كۇلال، قۇلاق سال، گەر بولساڭ ھوشيار،
قاچانغا قىلىسەن تۇپرىقىمنى خار.
پەرىدۇن بارمىقى، كەيخسراۋ قولىن،
چەرخىڭگە قويۇپسەن، نە ئەندىشەڭ بار؟

410

نە ئۇچۇن، بىلەمسەن، خوراز ھەر سەھەر
تۇرۇپ، ماتەمدە نالە ـ زار چېكەر.
ئۇ بىزگە دېدىكى تاڭ ئەينىكىدە
ئۆمرۈڭدىن تۇن ئۆتتى ئۆزۈڭ بىخەۋەر.

411

رىزقىڭنىڭ ئىشىكىن ئاچ ماڭا ئاللا،
مەخلۇقتىن مىننەتسىز رىزقىمنى تاللا.
ساپ مەيدىن مېنى بىر شۇنداق مەست قىلكى،
سەزمىسۇن ھەرگىزمۇ ئاغرىقنى كاللا.

412

كۈلال دۇكىنىغا كىردىم كوزىگەر
لاي ئېتەر، كۆرستىپ ئاجايىپ ھۇنەر.
ھېچكىم كۆرمىگەننى مەن كۆرۈپ قالدىم،
ئاتا ـ بوۋام لېيىنى قولىدا ئېزەر.

413

بىر كوزا كەلتۈرگىن، بولسۇن بى زەرەر،
ئۆزۈڭ ئىچ، ماڭىمۇ ئۈزات باراۋەر.
دەۋران ئۆز ئىزىدىن ئايلىنىپ، ئاخىر ـــ
بىزلەردىن ياسايدۇ كوزا كوزىگەر.

414

شۇھرەت تاپساڭ، خەقلەرنىڭ ھەستى يامان،
يالغۇز قالساڭ، سېنىڭدىن قىلىشار گۇمان.
خىزىر بولساڭمۇ گەر ھېچكىمنى بىلمە،
سېنىمۇ بىلمىسۇن مەيلى بىرەر جان.

415

ئەي دىل، بۇ جومباقنى سەن يېشەلمەيسەن،
دانالار سۆزىنى سەن دېيەلمەيسەن.
مەي ئىچىپ، شۇ يەردە جەننەت پەيدا قىل،
جەننەتكە يېتىسەن يا يېتەلمەيسەن.

416

مەي ئىچمە دېيىشەر، ئاشار پىغانىڭ،
قىيامەتتە دوزاخ بولار ماكانىڭ.
بۇ ھەق، ئەمما تەڭ كېلەر ئىككى جاھانغا —
مەي ئىچىپ، شىركەيپ بولغان بىر ئانىڭ.

417

قاچانغا بولىسەن جاھاندىن چاچقۇن،
قاچانغا كۆزدە ياش، قاچانغا دىل خۇن.
مەي ئىچىپ، يار بىلەن يايرا ۋە شادلان،
بۇ چەمبەر ئىچىدىن چىقىسەن بىر كۈن.

418

مەست ئىدىم، كوزىنى تاشقا ئۇردۇم بىر كۈن،
ئۇ كۆڭۈل تىلىدىن چىقاردى بىر ئۈن:
«مەنمۇ سەندىن ئىدىم، سەنمۇ ئاخىرى
بولارسەن مېنىڭدەك — رەنجىتمەك نېچۈن؟

419

غەيرەتنى ئىشلەتسەڭ كىيمەك ـ ئىچمەككە،
ئەرزىيدۇ بۇ ئەتمىش ئۇگۇت ئەتمەككە.
هوشيار بول قالغاننىڭ بەرى ئەرزىمەس،
ئۆمرۇڭنى سەرپلەپ ئۆتۈپ كەتمەككە.

420

ستەمىڭ ئۆزۈڭگە مەلۇم ئەي ئالەم،
ستەم چېدىرىدا ئۆتەر ھەر بىر دەم.
يامانغا نېمەتۇ ياخشىغا كۈلپەت،
ياۋمۇ سەن يا ئېشەك؟ بۇ نېمە ئەلەم؟

421

جېنىمدىن بىر خاسلىق تاپسا گەر ساقي،
ھەر تۇردىن يۈز پەسىل كەشىپ ئېتەر ساقي.
مەي بەرسۇن، بەرىدىن كېچىمەن مەيلى،
ئەركىمدىن چىقارسۇن ھەم يەكسەر ساقي.

422

كەتكەنلەر قايتىشى ماھال، ئەي ساقىي،
تۇپراقتا، ئۇيقۇدا تەڭ ھال، ئەي ساقىي.
ھەق گېپىمگە سەن قۇلاق سال، ئەي ساقىي،
ھەر نېمە دەيدىكەن شامال، ئەي ساقىي.

423

ئەسلىي بەش كۈنلۈك بۇ ئۆمۈر، ئەي ساقىي،
مۇشكۈل خاھ مىڭ بولسۇن، خاھ بىر، ئەي ساقىي.
خاكىمىزدا تەمبۈرنى سازلا، تەمبۈرچى
شۇ قاڭسىق شارابنى كەلتۈر، ئەي ساقىي.

424

دۇردا بولسىمۇ مەي بولسۇن لالەگۈن،
ئەي ساقىي، كوزاڭنى ئاچ، قويۇلسۇنچۇ خۇن.
ساداقەت كۆرمىدىم دوست ۋە يېقىندىن،
كوزا ئىچىدىدۇر سادىق دوست بۇگۈن.

425

جاسارەت كۆرسىتىپ ياشىغىن بىباك،[1]
شاراب ئىچ، شاراب ھەم بولسۇن ئاتەشناك.
دەسلەپتە تۇپراقتىن يارالغان ئىدىڭ،
ياق دېمە، ئاخىرى بولىسەن تۇپراق.

426

ئۆمۇر دەپتىرىدىن پال ئاچقاندا دىل،
خورسىنىپ سۆزلىدى كۆيگەن بىر كۆڭۈل.
بەختلىك ئۇ ئادەم ـــ ئاي يۈزلۈك يارى ـــ
باغرىدا بولسا يۇ ئاخشىمى بىر يىل.

427

تەقدىر لەۋھەسىدە ھۆكمىم بولغاندا،
مەيلىمچە يازاتتىم ئۇنى شۇ ئاندا.
قايغۇنى دۇنيادىن يوقىتىپ پۈتكۈل،
شادلىقتىن يېتەتتى بېشىم ئاسمانغا.

---

① بىپەرۋا.

428

كەلمەك قولدا بولسا، كەلمەس ئىدىم بىردەم،
كەتمەك قولدا بولسا، كەتمەس ئىدىم ھەم.
بەك ياخشى بولاتتى بۇ غەمخانىگە
كەلمىسەم، ياقمىسام، كېلىپ ـ كەتمىسەم.

429

قولىمىزدا بولسا ئاق بۇغداي نانى،
بىر كاسە شارابۇ قوينىڭ بىر سانى.
تۇرساقمۇ يار بىلەن ۋەيرانىدە بىز،
بۇ ئەيشنى تاپالماس جاھان سۇلتانى.

430

پەلەك قۇلىقىمغا سۆزلىدى تەمكىن:
تەڭرى ھۆكمىنى مەندىن كۆرىسەن، لېكىن
ئايلىنىشىم بولسىدى ئەركى ـ ئىلكىمدە
ئۆزۈمنى توختىتىپ ئالار ئىدىم تىن.

431

قاچانغا بار ـ یوقنىڭ غېمىنى یەیمەن،
قاچانغا ئۆمرۇم یاخشى یا یامان دەیمەن.
قەدەھ بەر، مەلۇممەس ئالغان نەپىسىم،
قایتا چىقىرىمەن یا چىقارمایمەن.

432

تېپىلسا ئىككى جام مەینى قولغا ئال،
ھەرقانداق دەۋردە ئىچكىن، بىمالال.
كېرەك ئەمەس، ئاخىر، یاراتقانغا ھېچ،
نە سەندەك بۇرۇتۇ ۋە مەندەك ساقال.

433

بىر غېرىب كۆڭۈلنى قىلالىساڭ شاد،
یاخشىدۇر زېمىننى قىلغاندىن ئاۋات.
مېھرىڭدە بىر دىلنى قۇل قىلالىساڭ،
ئەۋزەلدۇر یۈز قۇلنى قىلغاندىن ئازاد.

434

بىر كاسە شارابتا كۆڭلۈمنى شاد قىل،
نە ئۆتمۈش، نە كەلمىش كۈنۈڭنى ياد قىل.
زىندانى قىلىنغان ئامانەت جاننى
ئەقىلنىڭ قولىدىن بىردەم ئازاد قىل.

435

پەلەك كۆڭلۈمنى دائىم غەمناك قىلىسەن،
قۇۋانچىم كۆڭلىكىن چاك ـ چاك قىلىسەن.
ماڭا ئەسكەن يەلدىن ئاتەش ئوپۇرۇپ،
سۇ ئىچسەم ئاغزىمدا تۇپراق قىلىسەن.

436

بار ـ يوقىڭدىن ئەقلىم ئەمەس خەۋەردار،
تائەت ـ ئىسيانىمغا ئەمەسمەن ھەر زار.
گۇناھتىن مەستمەنۇ، رەھمىڭدىن ھوشيار،
يەنى كەرىمىڭدىن دائىم ئۈمىدۋار.

437

قەلەندەر يولىن تۈت، بۇتى مەبۇدە،
ھېچبىرىدە بولماس كۆڭلۈڭ ئاسۇدە.[1]
قولۇڭدا قەدەھ ۋە قۇچىقىڭدا جام،
مەي ئىچكىن، باشقىنىڭ بەرى بىھۇدە.

438

كوزايۇ كاسەڭنى كۆتۈر ئەي ئۇلپەت،
كۆكلەمدە سۇ بويى، سالقىن جايغا كەت.
بۇ پەلەك كۆپ قاۋۇل، ئاي يۇزلۈكلەرنى
گاھ كوزا، گاھ كاسە قىلدى تالاي رەت.

439

نەلەردە تولۇشتۇڭ، جانانىم ئۆزۈڭ،
ئاينى خىجىل قىلار تۇندە يۇلتۇزۇڭ.
بەزمىنى دەپ گۈزەللەر بېزەر يۇزىنى،
جاھان بەزمىن بېزەيدۇ بىر سېنىڭ يۇزۈڭ.

---

① خاتىرجەم.

440

ئەي خۇشبۇي شارابىم ئوخشايسەن گۈلگە،
ئەمما دىل گۆھىرىن، بېرىسەن قولغا.
كىم ئىچسە ياخشىلىق كۆرمەيدۇ سەندىن،
ئەقىل كۆزىن باغلاپ سالىسەن يولغا.

441

ئەي چەرخ، ناكەسلەرنى قىلدىڭ پاراۋان —
يەر بەردىڭ، سۇ بەردىڭ، هاممام، پېشايۋان.
ياخشىلار زار بولدى بىر بۇردا نانغا،
تەنىگە ئېرىمەس بۇنداق بىر دەۋران.

442

قويغان تۇزىنىڭغا تولۇق بۇ ئالەم،
چۈشمىز قاياققا تاشلىساق قەدەم.
سېنىڭ هۆكمىڭسىزغۇ سىلجىماس زەررە
نېچۈن مەن ئاسىي يۇ، جايىم جەهەننەم؟ !

443

ئەي شاراب سەن مەشۇق، مەن ساڭا شەيدا،
ئىچىمەن، قورقمايمەن بولۇشتىن رەسۋا.
مەينى سەن شۇنداق ئىچ، كۆرگەنلەر دېسۇن:
ئەي ئىدىش قەيەردىن بولدۇڭ سەن پەيدا.

444

تەقدىر ئېلىشىشىدا پومزەكتەك ئەينى
ئوڭ ـ سولغا يۇمىلا دېمە: ياق، مەيلى.
سېنى يۇمىلاشقا سالغان كىم بولسا،
ئۇ بىلەر، ئۇ بىلەر، ھە ئاشۇ بەللى.

445

ئۇيانغا ـ بۇيانغا تاشلايمەن نەزەر،
باغلاردا شىلدىرلاپ ئاققان سۇ ـــ كەۋسەر.
كەۋسەردىن سۆز ئاچما، دالىلار جەننەت،
شۇ يەردە ئولتۇرغىن، يېنىڭدا دىلبەر.

446

هايات ۋە ماماتنى تۇزەتكۈچى سەن،
تارقاق كائىناتنى كۆزەتكۈچى سەن.
يامان بولساممۇ سېنىڭ بەندەڭمەن،
نېممىمۇ قىلالاي؟ ياراتقۇچى سەن.

تۇزگۈچىدىن

ھەييامدىن ئوقۇغىن بەس - بەس جاھاننى،
ئۇنىڭدىن تاپىسەن نەقىشىي زامانىنى.
ئەقىلنىڭ تېزىدىن[1] ئۆتكۈزۈپ بىر - بىر
ئۆزۈڭ ئاجرىتىۋال ياخشى - يامانىنى.

---

① قېلىپ، ئۆلچەم.

بۇ كىتاب تاشكەنت ھەسەن - ھۇسەن نەشرىياتى تەرىپىدىن 1985 - يىلى نەشر قىلىنغان ئۇزبېكچە، پارسچە، رۇسچە نۇسخىسىغا ئاساسەن تەرجىمە ۋە نەشر قىلىندى.

本书根据塔什干彩虹出版社1985年出版的乌孜别克文，波斯文，俄文版本翻译出版。

ئۆمەر ھەييام رۇبائىيلىرى

ئاپتورى: ئۆمەر ھەييام (ئىران)
تەرجىمە قىلغۇچى: ئوسمانجان ساۋۇت
مەسئۇل مۇھەررىرى: مۇنارجان توختاخۇن
مۇھەررىرى: راخمان مامۇت
مەسئۇل كورىكتورى: ئايگۈل سابىت
كورىكتورى: ۋەلى زەيدۇن
نەشر قىلىپ تارقاتقۇچى: شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى
تېلېفون: 0991-2827472
ئادرېسى: ئۇرۇمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 - نومۇر
پوچتا نومۇرى: 830001
باسقۇچى: ئۇرۇمچى خاۋكۇن رەڭلىك مەتبەئەچىلىك چەكلىك شىركىتى
ساتقۇچى: شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق شىنخۇا كىتابخانىسى
فورماتى: 1230×880 مىللىمېتىر 1/32
باسما تاۋىقى: 4.875
نەشرى: 2003 - يىلى 3 - ئاي 1 - نەشرى
باسمىسى: 2010 - يىلى 4 - ئاي 4 - بېسىلىشى
تىراژى: 13000 - 10001
كىتاب نومۇرى: ISBN 978 - 7 - 228 - 07875 - 2
باھاسى: 10.00 يۈەن

مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى: ئەكبەر سالىھ

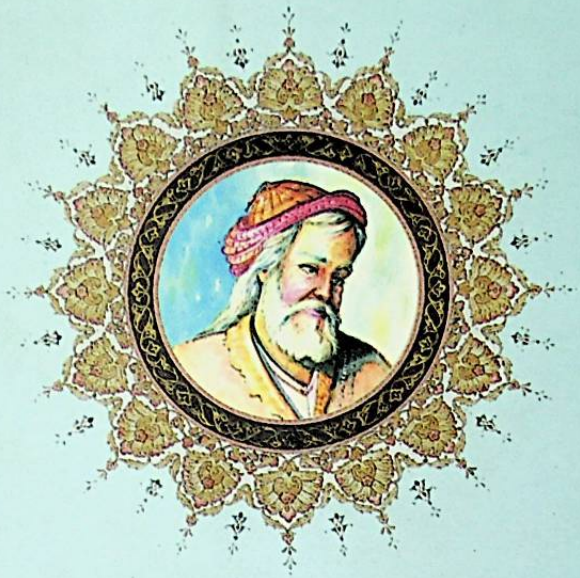

ISBN 978-7-228-07875-2

9 787228 078752 >

定价：10.00元